

การประชุมสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 20

เรื่อง ปลุกถ่ายแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ

วันเสาร์ที่ 25 และวันอาทิตย์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2565
ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

รายงานการประชุมวิชาการ (PROCEEDINGS)

การประชุมสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 20

“ปลูกถ่ายแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน”

วันเสาร์ที่ 25 และวันอาทิตย์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2565

ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น วิทยาเขตวัชรพล

พิมพ์เมื่อ : มิถุนายน 2565

จัดพิมพ์เผยแพร่ : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

4 หมู่ 11 ลาดสวาย ลำลูกกา ปทุมธานี 12150

โทรศัพท์ 02-563-5252

อีเมล wturesearch.ac.th@gmail.com

เว็บไซต์ <http://www.western.ac.th/westernnew/main.php>

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีน เซอร์วิส ซัพพลาย

88/8 ถนนฉลองกรุง แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

โทรศัพท์ 0-92276-4177, 0-98197-9462

Email: meancopier@gmail.com

คำนำ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยและการสร้างองค์ความรู้จากการวิจัย รวมทั้งการสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นิสิตและนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมมือกับ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มหาวิทยาลัยเนชั่นและเครือข่ายวิจัยประชาชน จัดให้มีการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 20 ในหัวข้อ เรื่อง “ปลูกถ่ายแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งเป็นเวทีทางวิชาการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและเพื่อสร้างแนวคิดการส่งเสริมการวิจัยตามยุทธศาสตร์ แก่สถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 20 จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิชาการ นิสิต และนักศึกษาที่ร่วมนำเสนอผลงานให้บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป คณะผู้จัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 20 ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาและผู้นำเสนอผลงานวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่สละเวลาในการให้ข้อเสนอแนะและพัฒนาบทความจนเป็นผลงานที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังว่าเอกสารฉบับนี้จะอำนวยประโยชน์ต่อผู้อ่านและผู้นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ประธานคณะทำงานจัดทำเอกสารเผยแพร่ผลงานวิจัย

คำนิยม

จากการเปลี่ยนแปลงของบริบทสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ที่มีการปฏิวัติดิจิทัลต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 รวมทั้ง ผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนทำให้เศรษฐกิจและสังคมของไทยต้องปรับเปลี่ยนให้พร้อมรองรับประเทศไทยยุค 4.0 ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องเร่งพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะภาคการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยตั้งนั้นงานวิจัยถือเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องให้การสนับสนุนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ อย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นและสถาบันเครือข่าย 7 สถาบัน ประกอบด้วย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มหาวิทยาลัยเนชั่นและเครือข่ายวิจัยประชาชื่น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงได้จัดงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 20 ประจำปีการศึกษา 2564 ในหัวข้อ เรื่อง “ปลูกถ่ายแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน” เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการให้กับคณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษา นักวิชาการและผู้สนใจได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความก้าวหน้าของงานวิจัยในสาขาวิชาต่างๆ โดยมี การนำเสนอผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทั้งภาคบรรยายและโปสเตอร์ ที่ครอบคลุมผลงานวิจัยในสาขา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ขอขอบคุณ นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในฐานะองค์ปาถกฐาพิเศษ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านที่ให้เกียรติร่วมการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 20 ขอขอบคุณสถาบันเครือข่ายทั้ง 7 สถาบัน ที่ร่วมมือและให้การสนับสนุนการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 20 จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอให้พลังของความร่วมมือในครั้งนี้ ยังผลให้เกิด การต่อยอดองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดประทุม)

รองอธิการบดี

การประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 20
เรื่อง ปลุกถ่ายแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน
วันเสาร์ที่ 25 และวันอาทิตย์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2565
ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑

หลักการและเหตุผล

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) เป็นเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกที่นำเสนอโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) มีระยะเวลา 15 ปี เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 2559 – 2573 โดยประเทศสมาชิก 193 ประเทศ ได้ลงนามรับรองวาระการพัฒนา 2030 (Agenda 2030) ในวันที่ 25 กันยายน 2558 เป้าหมาย SDGs มีทั้งหมด 17 ข้อ ครอบคลุมมิติสังคม (People) เศรษฐกิจ (Prosperity) สิ่งแวดล้อม (Planet) สันติภาพ (Peace) และหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ซึ่งสอดคล้องกับสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) คือ ด้านสังคม (People) สิ่งแวดล้อม (Planet) และ Profit (ผลกำไร) จุดเน้นที่สำคัญของเป้าหมาย SDGs คือ การมุ่งที่จะกำจัดความยากจนในทุกมิติ ลดความเหลื่อมล้ำทั้งในประเทศและต่างประเทศ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้โลกยังเป็นระบบสนับสนุนสิ่งมีชีวิตได้อยู่

หลักการที่เป็นพื้นฐานของ SDGs ที่สำคัญคือหลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) และหลักการพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Development) หลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) คือ การพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งให้ผลประโยชน์ของการพัฒนากระจายไปยังกลุ่มคนทุกกลุ่มในสังคม คนเปราะบางและด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะและโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ดี ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน การพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated Development) จึงเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่ง หมายถึง ในการบรรลุเป้าหมาย SDGs จำเป็นต้องใช้ศาสตร์หลายศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจและหาหนทางเพื่อบรรลุความยั่งยืน และต้องการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ดังนั้น เทคโนโลยี นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ จึงถูกนำมาใช้ภายใต้งานวิจัยที่มีการบูรณาการเชื่อมโยงกันเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างสังคม ประเด็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคตโดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพฤติกรรม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน งานวิจัยจึงเป็นพันธกิจหลักสำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย โดยให้การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างร่วมมือของคณาจารย์ นักวิจัย และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในการบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน และพันธกิจอื่น ๆ เช่น การบริการวิชาการ หรือการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ตลอดจนเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ได้ตรงตามความต้องการของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งจะเป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยการนำเสนอผลงานและการเผยแพร่ผลงานการวิจัยและงานสร้างสรรค์ และผลงานวิจัยของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาออกสู่สาธารณะชนในระดับชาติ ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรและสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่เข้าร่วมในการเสริมสร้างความรู้นำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน ความเข้มแข็งทางสังคมที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

จากความสำเร็จข้างต้น มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ร่วมกับ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยเนชั่น วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น และเครือข่ายวิจัยประชาชน จึงได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติขึ้น ปีละ 2 ครั้ง โดยครั้งนี้เป็น ครั้งที่ 20 ในหัวข้อ “ปลูกถ่ายแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพให้คณาจารย์ นักวิชาการ บุคลากร ตลอดจนบุคคลทั่วไปให้ความสำคัญของงานวิจัย และ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ตลอดจนข้อคิดเห็นงานวิจัย เพื่อการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย อันจะทำให้เกิดงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อชุมชน สังคมและประเทศต่อไป

2. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบของเอกสารเชิงวิชาการ และสร้างเครือข่ายในการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมงานวิจัยให้เกิดขึ้นระหว่างนักวิจัย นักวิชาการ สถาบันการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

3. เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการวิจัยและเป็นเวทีวิชาการในการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนผลงาน และ ข้อมูลการวิจัยในกลุ่มสาขาต่างๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในระดับประเทศ

หัวข้อในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ

1. กลุ่มวิทยาศาสตร์	2. กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
1.1 ด้านวิศวกรรมศาสตร์	2.1 ด้านการศึกษา
1.2 ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2.2 ด้านบริหารธุรกิจ
1.3 ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ	2.3 ด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์

รูปแบบการประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ (แบบ New Normal)

1. การบรรยายพิเศษโดยวิทยากรกิตติมศักดิ์ (Keynote Speaker)
2. การนำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการภาคบรรยาย (Oral Presentation)
3. การนำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

ระยะเวลาการประชุม

วันเสาร์ที่ 25 และวันอาทิตย์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2565 นำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการภาคบรรยายและโปสเตอร์

สถานที่จัดการประชุมวิชาการและนำเสนอวิชาการ

ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (วิทยาเขตวัชรพล) อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
(อาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามความเหมาะสมของสถานการณ์ปัจจุบัน)

ผู้เข้าร่วมโครงการ

กลุ่มเป้าหมายจำนวน 250 คน ประกอบด้วย

1. อาจารย์และนิสิตของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
2. อาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัยต่างๆ
3. นักวิชาการ นักวิจัย และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. อาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ได้เผยแพร่งานวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ความรู้เกี่ยวกับ “ปลูกถ่ายแนวคิดการวิจัยสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ”
2. คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัยมีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาอื่นๆ
3. นิสิตและนักศึกษามีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในสาขาอื่นๆ
4. เป็นการสร้างการจัดการเรียนรู้ให้กับนิสิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ปรับระบบการศึกษาต่อไป
5. มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและนักวิจัยระดับชาติ

กำหนดการลงทะเบียนและรับบทความวิชาการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา
1. กำหนดการลงทะเบียน ชำระเงินและส่งบทความ	วันที่ 1 มีนาคม – วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565
2. กำหนดการส่งบทความฉบับแก้ไข	วันที่ 15 มีนาคม – วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2565
3. ประกาศรายชื่อ (สำหรับผู้ลงทะเบียนชำระเงินและส่งบทความ)	วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2565
4. นำเสนอบทความ (ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์)	วันที่ 25 – 26 มิถุนายน พ.ศ. 2565

ลักษณะบทความวิจัยและการนำเสนอผลงานวิจัย

1. บทความวิจัยที่จะนำเสนอในการประชุมจะต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่มาก่อน
2. การนำเสนอผลงานให้นำเสนอแบบบรรยาย (Oral Presentation) ในที่ประชุม โดยใช้เวลาในการนำเสนอไม่เกิน 15 นาที ซักถามจากวิทยากร 5 นาที (รวมไม่เกิน 20 นาที)
3. บทความวิจัยฉบับเต็มที่ผู้นำเสนอผลงานได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้ตีพิมพ์ full paper เผยแพร่ใน Proceeding ของการประชุม

อัตราค่าลงทะเบียน

ประเภทการเข้าร่วม	อัตราค่าลงทะเบียน
1. เข้าร่วมประชุม รับฟังการบรรยายพิเศษ โดยไม่นำเสนอผลงานทางวิชาการ	บุคคลภายนอก 1,000 บาท (รวมค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ) โดยลงทะเบียนชำระเงิน ตั้งแต่ วันที่ 1 มีนาคม – วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565
2. เข้าร่วมประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการ	บุคคลภายนอก 3,200 บาท / เรื่อง (รวมค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ) ทั้งนี้ต้องชำระเงิน/ส่งบทความ ตั้งแต่ วันที่ 1 มีนาคม – วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565
3. เข้าร่วมประชุมและนำเสนอบทความวิจัยแบบปากเปล่า	นิสิตปริญญาเอก มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 3,200 บาท / เรื่อง (รวมค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ) ทั้งนี้ต้องชำระเงิน/ส่งบทความ ตั้งแต่ วันที่ 1 มีนาคม – วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565
4. เข้าร่วมประชุมและนำเสนอบทความวิจัย (ที่รวมค่าลงทะเบียนและจัดทำโปสเตอร์)	นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 3,200 บาท / เรื่อง ค่าดำเนินการจัดทำและออกแบบโปสเตอร์พร้อมขาตั้ง 2500/เรื่อง (รวมค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ) ทั้งนี้ต้องชำระเงิน/ส่งบทความ ตั้งแต่ วันที่ 1 มีนาคม– วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565

หมายเหตุ

1. เมื่อมีการชำระเงินค่าลงทะเบียนแล้ว ทางผู้จัดงานประชุมวิชาการจะไม่คืนเงินค่าลงทะเบียนไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น
2. อัตราค่าลงทะเบียนนี้รวมเอกสารประกอบการประชุม อาหารกลางวันและอาหารว่าง 2 มื้อ
3. หากต้องการใบเสร็จเพื่อเบิกค่าลงทะเบียนของหน่วยงาน กรุณานำใบเสร็จที่ชำระของธนาคาร (ตัวจริง) นำมาติดต่อดีที่ การเงิน ชั้น 1 ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ในวันและเวลาดังกล่าว
4. อัตราค่าลงทะเบียนสำหรับการเข้าร่วมนำเสนอผลงานต่อ 1 ท่านเท่านั้น หากผู้เข้าร่วมนำเสนอประสงค์ให้บุคคลอื่นเข้าร่วมฟังการบรรยายประสงค์สามารถลงทะเบียนในลักษณะของการเข้าร่วมประชุม อัตราค่าลงทะเบียน 1,000 บาท
5. เกียรติบัตรในการนำเสนอผลงานที่มอบให้ จะปรากฏชื่อของผู้ลงทะเบียนนำเสนอผลงานคนแรกเท่านั้น ส่วนรายชื่อผู้ร่วมในบทความจะปรากฏในฉบับรวมเล่มการประชุมวิชาการฯ

การลงทะเบียนทางเว็บไซต์

ผู้สมัครต้องทำการลงทะเบียนและแนบไฟล์เอกสารการชำระเงินค่าลงทะเบียนให้เรียบร้อยพร้อมแนบไฟล์บทความฉบับเต็ม upload ไฟล์ word ให้เรียบร้อย จากนั้นให้ผู้สมัครเข้าไปกรอกข้อมูลเพื่อลงทะเบียนรับรหัสประจำตัวที่ <http://www.western.ac.th/index.php/register> โดยผู้สมัครต้องกรอกข้อมูลให้ครบถ้วนแล้วกดยืนยันเพื่อรับ รหัสประจำตัว จากนั้นตรวจสอบข้อมูลและ **กดยืนยันอีกครั้ง** จึงจะถือว่าการสมัครเสร็จสมบูรณ์ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม โทร.0-2563-5252 ต่อ 5018

ลักษณะบทความวิจัยและการนำเสนอผลงานวิจัย

1. บทความวิจัยที่จะนำเสนอในการประชุมจะต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่มาก่อน
2. การนำเสนอผลงาน ให้นำเสนอแบบบรรยาย (Oral Presentation) ในที่ประชุมโดยใช้เวลาในการนำเสนอไม่เกิน 15 นาที ชักถามจากกรรมการผู้วิพากษ์ 5 นาที (รวมไม่เกิน 20 นาที)
3. การนำเสนอแบบโปสเตอร์ (poster) ผู้นำเสนอต้องยื่นประจำจุดโปสเตอร์ของตนเองโดยใช้เวลาในการนำเสนอ ตอบข้อซักถามของกรรมการ รวมไม่เกิน 20 นาที
4. บทความวิจัยฉบับเต็มที่ผู้นำเสนอผลงานได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะตีพิมพ์เผยแพร่แบบ Full Paper ใน Proceeding ของการประชุม

กำหนดการ

ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 20

เรื่อง ปลุกถ่ายแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

วันเสาร์ที่ 25 และวันอาทิตย์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2565

ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

วันเสาร์ที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2565

- เวลา 08.00 – 09.00 น. - ลงทะเบียนการเข้าร่วมงาน
- เวลา 09.00 – 09.10 น. - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภครดา เกิดประทุม รองอธิการบดี กล่าวรายงาน
- เวลา 09.10 – 09.20 น. - ดร.ประภากร สมิติ นายกสภามหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ประธานในพิธีกล่าวต้อนรับ และ เปิดการ ประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 20 เรื่อง “ปลุกแนวคิดการวิจัย สู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม นำเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”
- เวลา 09.20 – 09.30 น. - พิธีกร กล่าวถึงประวัติ องค์ปาฐกถาพิเศษ นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร
- เวลา 09.35– 10.45 น. - ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน" โดย นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร อธิบดีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- เวลา 11.00 – 12.00 น. - นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์
- เวลา 12.00 – 13.00 น. - พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00 – 14.15 น. - นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ (ต่อ)
- เวลา 14.15 – 14.30 น. - พักรับประทานอาหารว่าง
- เวลา 14.30 – 16.00 น. - นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ (ต่อ)
- เวลา 16.00 – 17.00 น. - มอบเกียรติบัตรให้กับผู้เข้าร่วมนำเสนอผลการวิจัย

วันอาทิตย์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2565

- เวลา 08.00 – 09.00 น. - ลงทะเบียนการเข้าร่วมงาน (คณะทันตแพทยศาสตร์ วัชรพล)
- เวลา 09.00 – 15.00 น. - นิทรรศการและเสวนาทางวิชาการผลงานของนิสิตปริญญาเอก

หมายเหตุ : รูปแบบการจัดงานอาจปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๔๔/๒๕๖๕

เรื่อง แต่งตั้งบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

เพื่อให้การดำเนินการจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๒๐ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดงานและสอดคล้องหลักเกณฑ์การเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรแต่งตั้งบรรณาธิการและกองบรรณาธิการงานวิจัย ดังมีรายนามต่อไปนี้

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักครดา เกิดประทุม มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น บริหารธุรกิจ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย ศิริจิตร	ศิริจิตร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
ศาสตราจารย์ ทพ.ดร.สิทธิชัย ชุนทองแก้ว	ชุนทองแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทันตแพทยศาสตร์
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ทพ.ไพรัช ชีวรวงกุล	ชีวรวงกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม นันทมงคลชัย	นันทมงคลชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล	สาธาณสุขศาสตร์, พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะณี	จันตะณี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย	บริหารธุรกิจ, รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา พวงดาวเรือง	พวงดาวเรือง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิริมิ่ง	ฉิริมิ่ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิน เกษมกิจวัฒนา	เกษมกิจวัฒนา	บรรณาธิการวารสาร สภาการพยาบาล	พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ บุญญาอนุรักษ์	บุญญาอนุรักษ์	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา มุสิกานนท์	มุสิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต	วิหคโต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พัลลภสรณ์ วรภัทรธีระกุล	วรภัทรธีระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สิบบงศ์ สุขสม	สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี รามัญญ์	รามัญญ์	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระพันธ์ ด้วงทองสุข	ด้วงทองสุข	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย ศิริจิตร	ศิริจิตร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
ศาสตราจารย์ ทพ.ดร.สิทธิชัย ชุนทองแก้ว	ชุนทองแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทันตแพทยศาสตร์
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ทพ.ไพรัช ชีวรวงกุล	ชีวรวงกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม	นันทมงคลชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล	สาธารณสุขศาสตร์, พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์	จันทร์นิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย	บริหารธุรกิจ , รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา	พวงดาวเรือง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี	ฉิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์	รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิณ	เกษมกิจวัฒนา	บรรณารักษะวารสาร สภาการพยาบาล	พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์	บุญญาอนุรักษ์	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา	มุสิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา	วิหคโต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ศึกษาศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชสรณ	วรภัทรภิระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สิบบงศ์	สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	รามัญญ์	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ด้วงทองสุข	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักร์ระวีร์	วรวัฒน์	พระจอมเกล้าพระนครเหนือ	บริหารธุรกิจ
	ปริญญา	วิทยาเขตระยอง	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิมล	สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	เทคนิคการแพทย์, วิทยาศาสตร์การแพทย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา	ตันเป่าวี	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินรวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤาแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียงจันทร์	โกญจนาท	มหาวิทยาลัยรังสิต	วิศวกรรมอุตสาหการ และ ศึกษาศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ	ดาอ้าย	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สัตวแพทยศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณ	ธัญญา	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดาวรุ่งรดา	วงศ์ไกร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
ดร.อัคนีย์	ณ น่าน	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
ดร.วัลลภา	ศรีทองพิมพ์	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	บริหารธุรกิจ
ดร.เกียรติก้อง	มูลเมือง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
ดร.นิพัทธ์พนธ์	สนิทเหลือ	สถาบันเทคโนโลยีสุรนารี	สถิติประยุกต์,บริหารธุรกิจ
ดร.จวีร์วรรณ	มณีนแสง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐

600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170

TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

ดร.มยุรี	กลับวงศ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
ดร.อุดม	สมบูรณ์ผล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
ดร.นิรมุช	เมืองวัง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทร์)

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๔๖/๒๕๖๕

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพำนักผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ

เพื่อให้การดำเนินการจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) ในการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๒๐ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๔ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดงาน และสอดคล้องหลักเกณฑ์การเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัย จึงเห็นสมควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพำนักผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑.	ศาสตราจารย์ ทพ.ดร.สิทธิชัย	ขุนทองแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทันตแพทยศาสตร์
๒.	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย	ศิริจิตร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๓.	ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ทพ.ไพรัช	ธีรวางกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.โพลิน	นกุลกิจ	มหาวิทยาลัยปทุมธานี	การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์
๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิน	เกษมกิจวัฒนา	บรรณาธิการวารสาร สภาการพยาบาล	พยาบาลศาสตร์
๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรวัตติ์	เอียรพิเชฐ	สภาการพยาบาล	การพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์
๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.จริยาวัตร	คมพยัคฆ์	นักวิชาการอิสระ	การพยาบาลชุมชน
๘.	รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์	บุญญานุรักษ์	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
๙.	รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์	บุญญานุรักษ์	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
๑๐.	ดร.จวีร์วรรณ	มณีแสง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
๑๑.	ดร.มยุรี	กลับวงศ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
๑๒.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม	นันทมงคลชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล	สาธารณสุขศาสตร์, พยาบาลศาสตร์
๑๓.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์	จันทร์โมลี	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๔.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิราสิริรี	วสีร์สิริ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๕.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรุดิ	สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	เทคนิคการแพทย์, วิทยาศาสตร์การแพทย์
๑๖.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ	ตาอ้าย	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สัตวแพทยศาสตร์
๑๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.เตชชา	พวงดาวเรือง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๑๘.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ดวงทองสุข	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๑๙.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควิช	ภูมพงศ์คชสร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	วิศวกรรมศาสตร์,บริหารธุรกิจ, บริหารการศึกษา
๒๐.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ	โอธนาทรัพย์	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	เทคโนโลยีสารสนเทศ
๒๑.	รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์	จินตะณี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย	บริหารธุรกิจ, รัฐประศาสนศาสตร์
๒๒.	รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี	ฉิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์	รัฐประศาสนศาสตร์
๒๓.	รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์	สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๒๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.พัทธ์สรณ	วรภัทรธิระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๒๕.	รองศาสตราจารย์ ดวงเดือน	เทศวานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๒๖. ดร.รวงทอง	ภาพยนตร์	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา	บริหารการศึกษา
๒๗. รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา	มิลิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๒๘. รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา	วิหคโต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๓๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น	เชเนตียัง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๓๑. ดร.สันต์ชัย	พูลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๒๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณ	ธัญญา	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
๓๒. รองศาสตราจารย์ จรินทร์	เทควานิช	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	บริหารธุรกิจ
๓๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา	ตันเปาว์	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๓๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินรรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารธุรกิจ
๓๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	รามัญ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	บริหารธุรกิจ
๓๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชาพันธ์	รัฐศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร	บริหารธุรกิจ
๓๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรระภีร์	วรรณนะปริญญา	วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์	บริหารธุรกิจ
๓๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร	ตันตระกูล	พระจอมเกล้าพระนครเหนือ	บริหารธุรกิจ
๓๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักครดา	เกิดประทุม	วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
๔๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพตล	พันธุ์พานิช	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์พย์	กำลังแพทย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๒. ดร.อภิเทพ	แซ่ไคว	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	บริหารธุรกิจ
๔๓. ดร.วัลลภา	ศรีทองพิมพ์	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด	บริหารธุรกิจ
๔๔. ดร.วิลาสินี	ยงค์วิทย์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	บริหารธุรกิจ
๔๕. ดร.ธนกร	ศรีสุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	นิติศาสตร์,
๔๖. ดร.นิพัทธ์พนธ์	สนิทเหลือ	ธัญบุรี(พิเศษ)	บริหารธุรกิจ
๔๗. ดร.สิริณี	ว่องวีไลรัตน์	สถาบันเทคโนโลยีสุวรรณภูมิ	สถิติประยุกต์, บริหารธุรกิจ
๔๘. ดร.ศิริมา	ตันติธารงวุฒิ	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๙. ดร.ธัญนันท์	บุญอยู่	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า	บริหารธุรกิจ
๕๐. ดร.วิษระ	เวชประสิทธิ์	พระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
๕๑. ดร.อนันตพร	วงศ์คำ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	บริหารธุรกิจ
๕๒. ดร.อัศนีย์	ณ น่าน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	บริหารธุรกิจ
๕๓. ดร.อุตม	สมบูรณ์ผล	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๕๔. ดร.วีรพงษ์	สุทวัน	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๕๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤาแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณีฐนันท์	ทองทรัพย์	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ
		มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
		มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทน์)

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๔๗/๒๕๖๕

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิอ่านกลั่นกรองประเมินบทความวิจัยและผลงานวิชาการ

เพื่อให้การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๒๐ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิอ่านกลั่นกรองประเมินบทความวิจัยและบทความวิชาการ ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑.	ศาสตราจารย์ ทพ.ดร.สิทธิชัย	ขุนทองแก้ว	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทันตแพทยศาสตร์
๒.	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย	ศิริจิตร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๓.	ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ทพ.ไพรัช	ธีรวรางกูร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	ทันตแพทยศาสตร์
๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.ไพสิน	นุกุลกิจ	มหาวิทยาลัยปทุมธานี	การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์
๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.สายพิน	เกษมกิจวัฒนา	บรรณธิการวารสาร สภาการพยาบาล	พยาบาลศาสตร์
๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทราวดี	เธียรพิเชฐ	สภาการพยาบาล	การพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์
๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.จรรย์วัตร	คมพยัคฆ์	นักวิชาการอิสระ	การพยาบาลชุมชน
๘.	รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์	บุญญาบุรุษ	นักวิชาการอิสระ	พยาบาลศาสตร์
๙.	ดร.จวีร์วรรณ	มณีแสง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
๑๐.	ดร.มยุรี	กลีบวงศ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	พยาบาลศาสตร์
๑๑.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม	นันทมงคลชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล	สาธารณสุขศาสตร์, พยาบาลศาสตร์
๑๒.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์	จันทร์โมลี	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๓.	รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา	แก้วอนุชิต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๔.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิราสิริรี	วสิวีร์สิริ	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๕.	อ.น.ท.หญิง ดร.ศิริกัญญา	ฤทธิ์แปลก	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๖.	ดร.นริศรา	กุลปรีชานันท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สาธารณสุขศาสตร์
๑๗.	รองศาสตราจารย์ ภญ.วรรณดี	แต่โสติกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	เภสัชศาสตร์
๑๘.	รองศาสตราจารย์ ดร.วรุฒิ	สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	เทคนิคการแพทย์, วิทยาศาสตร์การแพทย์
๑๙.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภฤชณะ	ตาอ้าย	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	สัตวแพทยศาสตร์
๒๐.	รองศาสตราจารย์ ดร.เคชา	พวงดาวเรือง	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๒๑.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ดวงทองสุข	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	วิศวกรรมศาสตร์
๒๒.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัธจ์	ภูมพงศ์คชศร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	วิศวกรรมศาสตร์,บริหารธุรกิจ, บริหารการศึกษา
๒๓.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียงจันทร์	โกญจนาท	มหาวิทยาลัยรังสิต	วิศวกรรมอุตสาหการ และ ศึกษาศาสตร์
๒๔.	ดร.ณัฐพงษ์	แต้มแก้ว	มหาวิทยาลัยเกริก	วิศวกรรมศาสตร์,บริหารธุรกิจ, อุตสาหกรรมโลจิสติกส์ และซัพพลายเชน

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๒๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ	โธนาทรีพย์	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	เทคโนโลยีสารสนเทศ
๒๖. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์	จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย	บริหารธุรกิจ, รัฐประศาสนศาสตร์
๒๗. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี	ฉิรินง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์	รัฐประศาสนศาสตร์
๒๘. รองศาสตราจารย์ ดร.สีบพงศ์	สุขสม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๒๙. รองศาสตราจารย์ ดร.พัสสรณ์	วรภัทรธิระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	รัฐประศาสนศาสตร์
๓๐. รองศาสตราจารย์ ดวงเดือน	เทศวานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารการศึกษา
๓๑. ดร.รวงทอง	ถาพันธ์	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา	บริหารการศึกษา
๓๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา	มุสิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๓๓. รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา	วิหคโต	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๓๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น	ชนะเดียง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๓๕. ดร.สันต์ชัย	พูลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารการศึกษา
๓๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณ	ธัญญา	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
๓๗. ดร.เดชกุล	มัทวานุกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	หลักสูตรและการสอน
๓๘. รองศาสตราจารย์ สายสมร	วงศ์สวัสดิ์	นักวิชาการอิสระ	เศรษฐศาสตร์, สถิติประยุกต์
๓๙. รองศาสตราจารย์ จรินทร์	เทศวานิช	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	บริหารธุรกิจ
๔๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา	ตันเป่าวี	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๔๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินรรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	บริหารธุรกิจ
๔๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	รามัญ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	บริหารธุรกิจ
๔๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชาพันธ์	รัฐศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร	บริหารธุรกิจ
๔๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรระกีย์	วรวัฒน์ประิณญา	วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
๔๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์	พระงาม	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก	บริหารธุรกิจ
๔๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร	ตันตระกูล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภครดา	เกิดประทุม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล	พันธุ์พานิช	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๔๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์พย์	กำลังแพทย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดาวรุ่งรดา	วงศ์ไกร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วินัส	นาควัชร	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์	บริหารธุรกิจ
๕๒. ดร.อภิเทพ	แซ่ไคว	มหาวิทยาลัยนานาชาติแอสตมพอร์ต	บริหารธุรกิจ
๕๓. ดร.วัลลภา	ศรีทองพิมพ์	มหาวิทยาลัยนานาชาติแอสตมพอร์ต	บริหารธุรกิจ
๕๔. ดร.วิลาสินี	ยนต์วิภัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	บริหารธุรกิจ
๕๕. ดร.ธนกร	ศรีสุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี (พิเศษ)	นิติศาสตร์, บริหารธุรกิจ
๕๖. ดร.นิพิฐพนธ์	สนธิเหลือ	สถาบันเทคโนโลยีสุรนารี	สถิติประยุกต์, บริหารธุรกิจ
๕๗. ดร.สิรินี	ว่องวไลรัตน์	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๕๘. ดร.เกศสุดา	เพชรดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ
๕๙. ดร.ศิริมา	ตันติธำรงวุฒิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	บริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลระลอกเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๖๐. ดร.ธัญนันท์	บุญอยู่	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	บริหารธุรกิจ
๖๑. ดร.วิษระ	เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	บริหารธุรกิจ
๖๒. ดร.อนันตพร	วงศ์คำ	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๖๓. ดร.อัศนีย์	ณ น่าน	มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริหารธุรกิจ
๖๔. ดร.อุดม	สมบูรณ์ผล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๖๕. ดร.นิรันุช	เนืองวัง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๖๖. ดร.วีรพงษ์	สุทวัน	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	บริหารธุรกิจ
๖๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤาแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๖๘. ดร.เกียรติ์ก้อง	มูลเมือง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์
๖๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น	นิติศาสตร์

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทน์)

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

คำสั่งมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ ๔๙/๒๕๖๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๒๐
ปีการศึกษา ๒๕๖๔

ด้วยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยเนชั่น สถาบันเทคโนโลยีสุรนารี และวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เครือข่ายวิจัยประชาชน ได้กำหนดจัดการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๒๐ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ เรื่อง “ปลูกถ่ายแนวคิดการวิจัยสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน” ในวันที่เสาร์ที่ ๒๕ และวันอาทิตย์ที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ณ อาคารคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ระหว่างนักวิชาการ อาจารย์ นิสิต และนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยออกสู่สาธารณชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๒๐ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ ดังนี้

๑. คณะทำงานฝ่ายพิธีการและการจัดประชุมวิชาการ มีหน้าที่วางแผนและเตรียมการจัดงานประชุมวิชาการ กำหนดรูปแบบการจัดงาน และพิจารณาองค์ประกอบพิเศษ มอบหมายภารกิจให้คณะทำงานชุดต่างๆ ดำเนินการและรับผิดชอบ ประชาสัมพันธ์และประสานเชิญชวนบุคลากรภายในและภายนอกเข้าร่วมการนำเสนอผลงาน และประเมินผลการจัดประชุมวิชาการ ประกอบด้วย

	รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์	จियะจันทร์	ที่ปรึกษา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา	ตันเปาว์	ที่ปรึกษา
๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา	เกิดประทุม	ประธานกรรมการ
๒	อาจารย์จุฬารัตน์	ม่วงดิษฐ์	รองประธานกรรมการ
๓	รองศาสตราจารย์ ดร.พัสสรณ์	วรภัทรธีระกุล	รองประธานกรรมการ
๔	ดร.อภิเทพ	แซ่ไคว	กรรมการ (ม.นานาชาติแสตมฟอร์ด/ประธานเครือข่ายวิจัยประชาชน)
๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์	ด้วงทองสุข	กรรมการ (ม.เอเชียอาคเนย์)
๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์	กิตตินันต์	กรรมการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร)
๗	ดร.นิพัทธ์	สนิทเหลือ	กรรมการ (สถาบันเทคโนโลยีสุรนารี)
๘	ดร.สิริณี	ว่องวิไลรัตน์	กรรมการ (วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น)
๙	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ทพ.วินัย	ศิริจิตร	กรรมการ
๑๐	ดร.นายแพทย์พรเทพ	ศิริวนารังสรรค์	กรรมการ
๑๑	ดร.จวีร์วรรณ	มณีแสง	กรรมการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐

600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170

TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๑๒	อาจารย์จุฬารัตน์	ม่วงดิษฐ์	กรรมการ
๑๓	รองศาสตราจารย์ ญญ. วรณดี	แต่โสติกุล	กรรมการ
๑๔	รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรัตน์	พิมพ์พงศ์	กรรมการ
๑๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญพะเยาว์	เลาหะจินดา	กรรมการ
๑๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนนันต์นิภา	ภัคศุขนิชีวัฒน์	กรรมการ
๑๗	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา	มุสิกานนท์	กรรมการ
๑๘	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐภา	ฤาแรง	กรรมการ
๑๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐฤกษ์	น้อยก้อน	กรรมการ
๒๐	ดร.อนันตพร	วงศ์คำ	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๑	ศาสตราจารย์ ทนพญ.ดร.พรรณี	บุตรเทพ	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๒	รองศาสตราจารย์มาลี	เอื้ออำนวย	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทพ.ยุทธนา	คูดมยากร	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทนพ.วรเชษฐ์	ชอบใจ	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๕	อาจารย์ ทพญ.สิริพร	สาสกุล	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวีรินทร์	รุจจนพันธุ์	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๗	ดร.อัศนีย์	ณ น่าน	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๘	ดร.ทัศภกร	ศรีสุข	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๒๙	ดร.ศิริ	ปราณีตพลกรัง	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๓๐	ดร.ธีร์	คันโททอง	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๓๑	ดร.มนัสวี	พานิชนอก	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๓๒	อาจารย์ภัทรนัย	ไชยพรหม	กรรมการ (ม.เนชั่น)
๓๓	ดร.วรวิมล	วชิรวรกุลชัย	กรรมการ (ม.เอเชียอาคเนย์)
๓๔	อาจารย์สุนันทา	พรเจริญโรจน์	กรรมการ (ม.เอเชียอาคเนย์)
๓๕	อาจารย์ฉลวย	ทองสมบุญ	กรรมการ (ม.เอเชียอาคเนย์)
๓๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรชนก	บุญญานันทกุล	กรรมการ (ม.เอเชียอาคเนย์)
๓๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลิตา	เชาว์ชาญชัยกุล	กรรมการ (ม.เอเชียอาคเนย์)
๓๘	อาจารย์วันชัย	อมรมงคลทอง	กรรมการ (ม.เอเชียอาคเนย์)

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA, HUAI KRACHAO, KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๒. คณะทำงานฝ่ายทะเบียนและข้อมูลผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการ มีหน้าที่วางแผนและเตรียมการรับลงทะเบียนผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัย ประสานส่วนงานการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัย เรื่องการชำระค่าลงทะเบียนของผู้เข้าร่วมประชุมฯ สรุปรายชื่อและข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุมฯ จัดเตรียมรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม จัดทำวุฒิบัตร จัดเตรียมเอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม จัดเตรียมเอกสารสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ผลงาน สรุปรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมภายหลังเสร็จสิ้นการจัดประชุมวิชาการฯ ประกอบด้วย

๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรดา	เกิดประทุม	ประธานกรรมการ
๒	รองศาสตราจารย์ ดร.พภััสสรณ์	วรภัทรธีระกุล	รองประธานกรรมการ
๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	กรรมการ
๔	อาจารย์วุฒิชัย	วิญญู	กรรมการ
๕	อาจารย์กำไร	ศรีบุญเพ็ง	กรรมการ
๖	นางศุภวรรณ	ชาญดีสิงห์	กรรมการ
๗	นางสาววรัญญา	จันทร์ฉาย	กรรมการ
๘	นางสาวชนิษฐา	ชาวเป็นโย	กรรมการ
๙	ดร.นิรมุช	เนื่องวัง	กรรมการและเลขานุการ
๑๐	นางสาวทัศนีย์	อุ้นทรัพย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะทำงานฝ่ายดำเนินการนำเสนอโปสเตอร์และนำเสนอปากเปล่า มีหน้าที่ออกแบบ เตรียมการนำเสนอผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation) และจัดวางการนำเสนอโปสเตอร์ให้เหมาะสมกับรูปแบบการจัดงานประชุมวิชาการ กำกับ ดูแล และประสานงานห้องนำเสนอปากเปล่า (Oral Presentation) รวบรวมข้อสรุปการนำเสนอปากเปล่าจากผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งมอบให้ส่วนงานวิจัย และบริการวิชาการฯ ประกอบด้วย

๑	รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา	มุสิกานนท์	ประธานกรรมการ
๒	ดร.อุตม	สมบุญผล	รองประธานกรรมการ
๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร	ตันตระกุล	กรรมการ
๔	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์	จันทร์โมลี	กรรมการ
๕	รองศาสตราจารย์ ดร.สิบบงศ์	สุขสม	กรรมการ
๖	รองศาสตราจารย์ ดร.พภััสสรณ์	วรภัทรธีระกุล	กรรมการ
๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณ	ธัญญา	กรรมการ
๘	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทนพ.ดร.นพดล	พันธุพานิช	กรรมการ
๙	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐภา	ฤาแรง	กรรมการ
๑๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาวรี	ชั้นสำโรง	กรรมการ
๑๑	ดร.นิรมุช	เนื่องวัง	กรรมการ
๑๒	ดร.ชัยวัฒน์	อุทัยแสน	กรรมการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๑๓	ดร.บุญมาก	กันหาสาย	กรรมการ
๑๔	ดร.อุดม	สมบูรณ์ผล	กรรมการ
๑๕	อาจารย์วุฒิชัย	วิญญูดี	กรรมการ
๑๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	กรรมการ
๑๗	อาจารย์จินตภา	บัวอุไร	กรรมการ
๑๘	นางสาวสุดารัตน์	โสระชาติ	กรรมการ
๑๙	นางอรพินท์	บุตรพรหม	กรรมการ
๒๐	นางสาววรัญญา	จันทร์ฉาย	กรรมการ
๒๑	นางสาวชนิษฐา	ชาวเป็นใย	กรรมการ
๒๒	นางสาวทัศนีย์	อุ้นทรัพย์	กรรมการ
๒๓	อาจารย์ภูวนัย	เพชรโปร	กรรมการและเลขานุการ
๒๔	นางสาวพิรกาญจน์	แสงบุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะทำงานฝ่ายลงทะเบียน ต้อนรับและจัดเลี้ยง มีหน้าที่ในการวางแผนเตรียมการรับลงทะเบียน ต้อนรับ และบริการจัดเลี้ยงน้ำดื่ม อาหารว่าง และอาหารกลางวันแก่ผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการฯ ดูแลต้อนรับและรับรององค์ปาฐกถาพิเศษ คณะผู้บริหาร ตัวแทนเครือข่ายการจัดงาน ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ผลงาน และแขกผู้มีเกียรติของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดาวรุ่งรดา	วงษ์ไกร	ประธานกรรมการ
๒	รองศาสตราจารย์ ดร.สิบพงษ์	สุขสม	รองประธานกรรมการ
๓	รองศาสตราจารย์ ดร.พัลลภสรณ์	วรภัทรธีระกุล	รองประธานกรรมการ
๔	อาจารย์นุจรินทร์	ลภัญกุล	กรรมการ
๕	นางสาววันทนีย์	พยุหฤกษ์	กรรมการ
๖	นางสาววรรณิ	เพิ่มบุญ	กรรมการ
๗	นางสาวกรรณิการ์	ทองแสง	กรรมการ
๘	นางสาวอริศรา	อาภาวิวัฒนาการ	กรรมการ
๙	นางสาวสมญา	บาททอง	กรรมการ
๑๐	นางสาวสุกฤตดา	วิเศษวงษา	กรรมการและเลขานุการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๒๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐

600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170

TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๕. คณะทำงานฝ่ายสถานที่ และโสตทัศนูปกรณ์ มีหน้าที่จัดเตรียมสถานที่การจัดประชุมวิชาการตามรูปแบบที่คณะทำงานฝ่ายพิธีการและการจัดประชุมวิชาการกำหนด จัดเตรียมและอำนวยความสะดวกด้านโสตทัศนูปกรณ์ และ สื่ออุปกรณ์ในการจัดประชุมวิชาการ และห้องนำเสนอปากเปล่า (Oral Presentation) บันทึกภาพและวีดิโอการจัดประชุมฯ ประกอบด้วย

๑	ดร.เกียรติก้อง	มูลเมือง	ประธานกรรมการ
๒	นายธวัชชัย	เห็นสุข	กรรมการ
๓	นางสาวสุกฤตดา	วิเศษวงษา	กรรมการ
๔	นางสาววันทนี	พยุหฤกษ์	กรรมการ
๕	นางสาวกรรณิการ์	ทองแสง	กรรมการ
๕	นางสาวอริศรา	อาภาวัฒน์นกร	กรรมการ
๖	นางสาวสมญา	บาททอง	กรรมการ
๗	นางธรรนีย์	อะเวรา	กรรมการ
๘	นายธนดล	มาผาย	กรรมการ
๙	นายณภสินธุ์	กุลปัญญา	กรรมการ
๑๐	นางสาวสุกฤตดา	วิเศษวงษา	กรรมการและเลขานุการ

๖. คณะทำงานฝ่ายประเมินผลการจัดประชุมและจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการจัดประชุม (Proceedings) มีหน้าที่รวบรวมผลการประเมินจากผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการฯ และสรุปผลการจัดประชุมวิชาการฯ เสนอผู้บริหาร ประสานข้อมูลการนำส่งไปสเตรอร์คินนิสิตกับส่วนงานบริหารทั่วไป สำนักบริหาร ดำเนินการจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการจัดประชุมวิชาการ (Proceedings) และนำส่งให้ผู้เข้าร่วมการประชุม ประกอบด้วย

๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา	เกิดประทุม	ประธานกรรมการ
๒	รองศาสตราจารย์ ดร.ภัสสรณ์	วรภัทรธีระกุล	รองประธานกรรมการ
๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	รองประธานกรรมการ
๔	อาจารย์จินตภา	บัวอุไร	กรรมการ
๕	ดร.นิรมุข	เนื่องวัง	กรรมการ
๖	อาจารย์วุฒิชัย	วิญญู	กรรมการ
๗	นางสาวชนิษฐา	ชาวเป็นไย	
๘	นางสาวทัศนีย์	อุ้นทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ
๙	นางสาววรัญญา	จันทร์ฉาย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น WESTERN UNIVERSITY

๖๐๐ ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๗๐
600 SRA LONG RUEA , HUAI KRACHAO , KANCHANABURI 71170
TEL. 0-3565-1000 FAX. 0-3565-1144 <http://www.western.ac.th>

๗. คณะทำงานฝ่ายการเงิน มีหน้าที่ประสานส่วนงานการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัยในการจ่ายเงิน ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในวันงาน ซึ่งได้แก่ ค่าตอบแทนวิทยากร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าวัสดุอุปกรณ์ และอื่นๆ ประกอบด้วย

๑	รองศาสตราจารย์ ดร.พภัฏสรณ์	วรภัทรธีระกุล	ประธานกรรมการ
๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐนันท์	ทองทรัพย์	รองประธานกรรมการ
๓	อาจารย์กำไร	ศรีบุญเพ็ง	กรรมการ
๔	นางศุภวรรณ	ชาญดีสิงห์	กรรมการ
๕	นางสาวทัศนีย์	อุ้นทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทร์)

อธิการบดี

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวกายสมุนไพรรธรรมชาติ จิราภรณ์ แกนุ ดร.พิชญะ อุทัยรัตน์	1
ความสำเร็จทางการตลาดของผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ณิชา จิราพัชรสิน ดร.พิชญะ อุทัยรัตน์	12
ธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย दनัย อินทรพวง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทนพ.นพดล พันธุ์พานิช	24
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จ ในการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง ธนะพัฒน์ วิริต	40
กลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ต่อการตัดสินใจ ของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย ธนิตพงศ์ มัลลิจารุงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดประทุม	51
การตลาดแบบบูรณาการและส่วนประสมทางการตลาด สำหรับธุรกิจในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล น.ท.ภณ ทิพย์พินท์กร ร.น.	64
การจัดการภาวะวิกฤตของผู้นำองค์กรในบริบทโลกที่ผันผวน นันทศิริ ทองบุญศิริ	78

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
เทคโนโลยีระบบกระเป๋าเงินอัจฉริยะในรูปแบบธุรกิจการตลาดหลายระดับ ของบริษัท ท็อปอ็อป ทู ริช จำกัด ศรวีย์ ไพศาลศรีวัส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทนพ.นพดล พันธุ์พานิช	88
การบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์การสู่ความเป็นเลิศ ด้านคุณภาพบริการสายการบินในประเทศ ศิริราณี เมฆลอย	96
ความต้องการที่อยู่อาศัยกับวิถีชีวิตยุคดิจิทัล เสฏฐวุฒิ มัชฌิมารัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดประทุม	108
รูปแบบของการจัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษาไทยภายใต้สถานการณ์ แพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) บุญญ ภูติรัตน์	119
การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 กนกพรรณณ สังข์งาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณ ธีัญญา	133
วิทยาการคำนวณสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จิรภา ศรีนวล	149
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในวิชาแอโรบิก ภัทรานิชฐ์ พรหมสุรินทร์	161

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรในองค์กร รุจน์ เฉลยไตร	175
การบริหารงานเชิงกายภาพในชุมชนและอาคารชุดพักอาศัยของนิติบุคคล กิตตินันท์ ขำดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทนพ.นพดล พันธุ์พานิช	185
การพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ ตาณ คงทน	194
การจัดการความรู้ด้านอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนแออัด ธมนวรรณ เสมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร ตันตระกูล	207
ประสิทธิภาพการใช้งบประมาณ และมาตรฐานความปลอดภัย ในการจราจรทางบก ศุภณัฐ สงอาจินต์ ตรีเนตร ตันตระกูล	217
“เมืองสร้างสรรค์” นวัตกรรมการท่องเที่ยวขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทย ขวัญณพัทธ์สร ชาญทะเล	228
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉลวย ชันจำนงค์	239
ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม ชิษณุชา หมั่นถนอม	247

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
การจัดการปัญหาความไม่เท่าเทียมกันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ฐิตินันท์ ภาควัตถุระการ	256
กระบวนการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชน ดร.พญ.นุสรี ศิริพัฒน์	270
ปัญหาการบริหารการคลังที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดวงกมล กักอั้ง	280
ประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีผลต่อขีดความสามารถ ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ดาบตำรวจภัคจิรโชติ สมหน่อ	290
แนวทางการบูรณาการงานทันตกรรมกองทัพบก ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พันเอกธนกฤต นพคุณวิชัย รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงศ์ สุขสม	300
การพัฒนาสังคมสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ พรเทพ พงศ์เจนธรรม	310
การให้บริการรถโดยสารสาธารณะขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไพวรรณ ศรีสารคาม	321
อาชีพใหม่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 มานิตย์ พรหมการีย์กุล	334

สารบัญ

ชื่อเรื่อง/ชื่อผู้วิจัย	หน้า
การก้าวข้ามความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม ในการขับเคลื่อน SOFT POWER สนอง ทองมา สีบพงศ์ สุขสม	346
การนอนหลับและคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุ ภัทรวลัญช์ รัตนสิริอำไพ	357
การป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจสำหรับผู้สูงอายุ สรรเพชญ เรืองอร่าม	373

แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวจากสมุนไพรธรรมชาติ

Product development concept of natural herbal body lotion

ผู้วิจัย

จิราภรณ์ แกน

บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ดร.พิชญะ อุทัยรัตน์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

ปัจจุบันความนิยมและสนใจเกี่ยวกับการดูแลตัวเองมีมากขึ้น การดูแลเรื่องความงาม ผิวพรรณที่มีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเนื่องจากกระแสการรักสุขภาพ จึงเป็นเหตุทำให้ธุรกิจด้านความงาม ผิวพรรณ มีอัตราการเติบโตขยายตัวเพิ่มทุกปี ทำให้ผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวที่ขายทั่วไปตามท้องตลาดต่างโฆษณาแข่งขันกัน ผู้ผลิตบางรายจึงใช้สารเคมีบางชนิดผสมในผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิว สารเคมีบางตัวมีผลกระทบต่อและเป็นอันตรายต่อร่างกาย การดูแลผิวพรรณโดยสมุนไพรธรรมชาติ จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกบริโภคให้ความสนใจ ในบทความฉบับนี้ได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดการพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวด้วยสมุนไพรจากธรรมชาติ ประเภทโลชั่นบำรุงผิวที่ได้จากสมุนไพรธรรมชาติใช้สำหรับทาผิวและคุณสมบัติของสมุนไพรที่นำมาเป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิว เพื่อให้เกิดนวัตกรรมการผลิตโลชั่นทาผิวที่มีความแตกต่างให้กับสินค้าและเพิ่มจุดแข็งให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพราะโลชั่นทาผิวที่ผลิตและสกัดจากสมุนไพรธรรมชาตินั้นกำลังเป็นที่นิยมสำหรับผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวเป็นจำนวนมาก แต่จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวที่สกัดจากสมุนไพรธรรมชาตินั้นมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้ผลิตต้องควบคุมและหาวัตกรรมการผลิตที่สามารถลดต้นทุนการผลิตลง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น และผู้ผลิตผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวสมุนไพรก็ต้องสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภค สร้างแบรนด์ ให้น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพราะสมุนไพรจากธรรมชาติมีฤทธิ์ที่ดีมีต้นทุนพื้นฐานอยู่แล้วคือ มีให้ผลดีในระยะยาวได้ดีและไม่มีผลเสียต่อร่างกายเช่นเดียวกับการใช้ผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวที่ทำจากหรือมีส่วนผสมของสารเคมี

คำสำคัญ : สมุนไพรธรรมชาติ, ผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิว ,การพัฒนาผลิตภัณฑ์

Abstract

Nowadays, the popularity and interest in taking care of yourself is increasing. beauty care The skin that has been increasing continuously is based on the trend of loving health. This is why the beauty and skin business has a growth rate of increasing every year. causing body lotion products that are sold in the general market to compete with each other Some manufacturers use certain chemicals in their body lotion products. Some chemicals have effects and are harmful to the body. Skin care by natural herbs Therefore, it is another option for consumers to pay attention to. In this article, we have studied the concept of the

development of natural herbal body lotion products. Type of body lotion derived from natural herbs used for body skin and the properties of herbs used as ingredients in body lotion products. In order to create innovations in the production of body lotions that differentiate the products and increase the strengths of the products This is because body lotions produced and extracted from natural herbs are becoming popular with consumers who value the safety of using a lot of skin care products. But the study found that Body lotion products that are extracted from natural herbs have a high production cost. Therefore, manufacturers must control and find innovations in production that can reduce production costs. to increase the competitiveness in the market more And manufacturers of herbal body lotions need to create awareness among consumers and build brands to be more reliable. Because natural herbs have good effect, the basic cost is It has good long-term benefits and does not have the same negative effects on the body as using body lotions made with or containing chemicals.

Keywords : Natural Herbs, Body Lotion Products, Product development

บทนำ

ประชากรโลกได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับและมีการเปลี่ยนแปลงของประชากรโลกได้หันมาสนใจดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งมีความสนใจทางด้านดูแลสุขภาพร่างกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพด้านความงามซึ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเครื่องสำอางจึงเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของโลกและเครื่องสำอางเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงและมีส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นในปัจจุบันการพัฒนากระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางมีความเจริญก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้นและมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนการจัดเตรียมวัตถุดิบการผลิต การทดสอบประสิทธิภาพการทดสอบความเป็นพิษหรือความระคายเคืองรวมทั้งขั้นตอนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ก่อนจำหน่ายมีหลายเทคโนโลยีที่กำลังได้รับความสนใจเช่นเทคโนโลยีนาโน (Nanotechnology) เทคโนโลยีวัสดุ (Material technology) เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (Information technology) และเทคโนโลยี-ชีวภาพ (Biotechnology) คือการใช้ระบบและสิ่งมีชีวิตเพื่อพัฒนาหรือสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์หรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใดๆ ที่ใช้ระบบชีวภาพสิ่งที่มีชีวิตหรืออนุพันธ์ของสิ่งที่มีชีวิตนั้นเพื่อสร้างหรือปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการสำหรับการใช้งานเฉพาะอย่างซึ่งเครื่องสำอางเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้บริโภคมากขึ้นไม่เฉพาะกลุ่มสตรีเท่านั้น

เนื้อหา

ในปัจจุบันจะพบว่าตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางมีความหลากหลายทั้งในเรื่องของราคาและคุณภาพที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจนนำไปสู่การแข่งขันกันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดที่มีมูลค่ามหาศาลทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดนอกประเทศรวมทั้งธุรกิจส่งออกมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้และสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ ข้อมูลจากฐานเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3,594 (2563)ระบุว่า อุตสาหกรรมส่งออกเครื่องสำอางไทยนั้นนับเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย นางเกษมณี เลิศกิจจา ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.) และนายกสมาคม

ผู้ผลิตเครื่องสำอางไทย เผยกกับ “ฐานเศรษฐกิจ” คาดการณ์ตลาดเครื่องสำอางของไทยในปี 2563 คาดจะยังขยายตัวได้ดีที่ 5% หรือมีมูลค่ากว่า 3.15 แสนล้านบาท จากปี 2562 มีมูลค่าตลาดรวมประมาณ 3 แสนล้านบาท แบ่งเป็นตลาดในประเทศ 1.7 แสนล้านบาท และส่งออก 1.3 แสนล้านบาทขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ที่ 6.7% ซึ่งที่น่าจับตามองและตลาดมาแรงคือเครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์บำรุงผิว (สกินแคร์)

ความนิยมและสนใจใส่ใจเกี่ยวกับการดูแลตัวเอง การดูแลเรื่องความงามผิวพรรณที่อิงจากกระแสรักสุขภาพที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน จึงเป็นเหตุทำให้ธุรกิจด้านความงาม ผิวพรรณ มีอัตราการเติบโตขยายตัวเพิ่มทุกปี ข้อมูลตัวเลขจากMarketeer (2020) แต่ละปีเติบโตดังนี้ ปี 2555 117,000 ล้านบาท ปี 2556 125,000 ล้านบาท ปี 2557 134,000 ล้านบาท ปี 2558 155,000 ล้านบาท ปี 2559 156,000 ล้านบาท ปี 2560 178,000 ล้านบาท ปี 2561 204,000 ล้านบาท ปี 2562 218,000 ล้านบาท และในปี 2563 218,000 ล้านบาท บวกเล็กน้อย เพราะผู้บริโภคปัจจุบันไม่ว่าจะผู้หญิง ผู้ชาย รวมทั้งเพศที่สามหรือในทุกๆตอนวัยต่างมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องความสวยสดงดงาม และก็ผิวพรรณ จึงทำให้ธุรกิจด้านความงามผิวพรรณขายดีเป็นเทน้ำเทท่า ผิวพรรณที่ดี ดูสวยงาม จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดจากการดูแลผิวที่ดี เชื่อว่าทุกคนต้องปรารถนาที่อยากมีผิวพรรณที่สวยงาม สุขภาพดี เหมือนคำที่ขอบพูดกันว่า “ผิวดี มีชัยไปกว่าครึ่ง” หรือมักจะได้ยินคนรอบตัวพูดกันจนติดปากว่า “ผิวดี ชีวิตดี” ปัจจุบันมีผู้บริโภคบางส่วนที่อาศัยตัวช่วยเลือกโดยการเลือกใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้เห็นผลอย่างรวดเร็ว เร่งด่วน ที่จะทำให้ผิวพรรณขาว ดูดีขึ้น เช่น การฉีดผิว การเติมวิตามินสูผิว เพราะวิธีดังที่กล่าวมานั้นเห็นผลลัพธ์ที่รวดเร็วเร่งด่วนกว่าโดยมีได้คำนึงถึงผลข้างเคียงที่จะตามมาเพราะทุกคนมีสุขภาพร่างกายที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ใช่อะไรที่ผู้บริโภคทั้งหมดเสมอไปที่พึงพาวินิจฉัยที่กล่าวไว้ เนื่องด้วยอาจเกิดความกลัวที่จะลองนำสิ่งแปลกปลอมเข้าสู่ร่างกายโดยตรง เพราะไม่มั่นใจว่าจะปลอดภัย 100% กับตัวเอง ดังนั้นยังมีผู้บริโภคบางกลุ่มจึงหันมาใช้วิธีการดูแลผิวจากภายนอกโดยการทาโลชั่นบำรุงผิว จนทำให้ปัจจุบันการบำรุงผิวพรรณด้วยครีมบำรุงผิวต่างๆก็มีโฆษณาแข่งขันกันมากมาย แต่โลชั่นบำรุงผิวที่มีให้เลือกมากมายหลายยี่ห้อตามท้องตลาดนั้น บางยี่ห้ออาจมีสารเคมีสารอันตรายต่อผิวบางตัวผสมอยู่เป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสารเคมีหรือมีส่วนผสมของสารเคมีนั้นก็มีผลกระทบต่อร่างกายในระยะสั้นจนถึงระยะยาว บางคนที่ใช้ อาจจะมีอาการแพ้ มีผื่นคันตามตัวหรืออาจมีอาการมากกว่านั้นจนถึงต้องเข้าโรงพยาบาลกันเลยทีเดียว ดังนั้นจึงมีผู้บริโภคบางกลุ่มที่นิยมใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวที่ผลิตจากธรรมชาติ หรือก็อาจยังยึดติดกับภูมิปัญญาชาวบ้านวิธีเดิม ๆ ตั้งแต่สมัยอดีตการใช้วิธีการบำรุงผิวดูแลผิวด้วยวิธีธรรมชาติแล้วส่วนใหญ่ไม่เกิดอาการแพ้หรือผลข้างเคียงใดๆ ผู้บริโภคกลุ่มนี้จึงต้องการสินค้าที่เป็นสมุนไพรธรรมชาติแต่สามารถใช้งานได้สะดวกขึ้น ลดขั้นตอนการใช้ที่จะต้องมาปั่น บด ผสม มาพอกผิว ล้างออก ซึ่งรู้สึกว่าจะต้องมาเสียเวลาไปกับการบำรุงผิวด้วยวิธีการใช้สมุนไพรธรรมชาติไปมาก แนนอนยุคนี้เรื่องความปลอดภัยต้องมาก่อน ไม่ใช่แค่การล้างมือ สวมมาสก์ แต่ยังรวมถึงอาหารที่ถูกสุขอนามัยและเครื่องสำอางที่ต้องอยู่บนผิวเราตลอดทั้งวัน คำว่า clean beauty เทรนด์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงโลกความงามในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ไม่ใช่แค่ออร์แกนิกแต่เน้นการใช้ส่วนผสมจากธรรมชาติ ไร้สารพิษ ไร้สารเคมี ไม่มีส่วนผสมที่เป็นอันตรายต่อผิว ไม่ก่อให้เกิดการระคายเคือง สะอาดและดีต่อสุขภาพแบบองค์รวมในระยะยาว ซึ่งเรื่องนี้มีการควบคุมขั้นตอนการผลิตและส่วนผสมอย่างจริงจัง Jennifer George, George Driver, Charlotte Bitmead (2020)

จากการศึกษาพบว่า สมุนไพรของประเทศไทยนั้นได้รับการยอมรับและยกย่องจากทั่วโลกว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งวัตถุดิบจำพวกสมุนไพรชั้นดีมากมายจนบางคนอาจจะเรียกว่าเป็นดินแดนแห่งสมุนไพรเลยทีเดียว ข้อมูลจากกรุงเทพมหานคร(2564) โดยประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) และกรมการแพทย์แผนไทยและแผนทางเลือก ได้สนับสนุนสมุนไพรไทยเพื่อเข้าสู่ตลาดโลก เศรษฐกิจ ต้องใช้สมุนไพรไทย การแพทย์แผนไทย เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในทุกช่องทาง และปลายทางสมุนไพรไทยต้องเป็นที่เชื่อมั่นของคนในประเทศและต่างประเทศ “ขณะนี้ผู้มีผู้ประกอบการสมุนไพรไทยหลายคนได้ขยายผลิตภัณฑ์ไปสู่ตลาดโลก โดยเฉพาะธุรกิจเครื่องสำอาง ซึ่งที่ผ่านมาจะเน้นเรื่องสารสกัดภายในประเทศที่ผู้ประกอบการสามารถจ่ายได้ แต่หากจะผลักดันให้สมุนไพรไทยเติบโตในตลาดโลกและแข่งขันได้ ต้องเล่นในกลุ่มสารสกัดที่ต่างประเทศไม่มี เพราะถ้ามีสารสกัดที่ต่างประเทศมีแล้ว เราอาจจะไม่สามารถสู้ได้ เนื่องจากเรายังขาดงานวิจัย และนวัตกรรม” ภญ.ผกากรอง กล่าวไว้

การนำนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้กับตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดผล เห็นผลลัพธ์ที่รวดเร็วและตอบโจทย์ของผู้บริโภคที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว ดังนั้นการสร้างแบรนด์หรือสินค้าที่จะสามารถแข่งขันกับคู่แข่งจึงจำเป็นต้องขุดแข็งในตัวสินค้า โดยต้องอาศัยนวัตกรรมและกลยุทธ์ต่างๆนั้นมีส่วนช่วยในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคเป็นอย่างมากและการใช้กลยุทธ์ต่างๆมาปรับใช้เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์เช่น นวัตกรรมทางด้านการคิดค้นส่วนผสมต่างๆที่เป็นธรรมชาติปลอดภัย เพื่อให้ตัวสมุนไพรได้คุณภาพที่สูงและเที่ยงตรงมากขึ้น วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตควรเป็นสมุนไพรที่ปลูกหาได้ในประเทศไทย กลยุทธ์ในการทำโปรโมชั่นที่ดึงดูดในการตัดสินใจซื้อที่ง่ายขึ้น กลยุทธ์การบรรจุภัณฑ์ที่สามารถใช้งานได้สะดวกใช้ได้ทันที กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่าย การขนส่งที่รวดเร็วตรงเวลา การจัดเก็บสินค้าที่แยกวันเดือนปีเพื่อไม่ให้มีสินค้าค้างสต็อกเพื่อลดความเสียหาย หรือการใช้กลยุทธ์การให้ข่าวสาร การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การใช้สื่อโซเชียลต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่สนใจโดยตรงและรวดเร็ว การใช้ผลิตภัณฑ์แล้วได้ผลลัพธ์ที่ดี การใช้แล้วดีบอกต่อ ปากต่อปาก ทั้งหมดเหล่านี้สามารถตอบสนองผู้บริโภคที่สนใจและรักการบำรุงผิวจากธรรมชาติในยุคสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี และยังเป็นการสร้างความแตกต่างของแบรนด์และสินค้า เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมต่างๆในปัจจุบันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผิวเสีย ไม่ว่าจะเป็นมลภาวะทางอากาศ ฝุ่นละออง ฝุ่นควันจากท่อเสีย สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง แสงแดด ความเครียด ฯลฯ ทั้งหมดนี้ผู้บริโภคทุกคนล้วนจะต้องเผชิญและได้รับผลกระทบในทุกเพศ ทุกวัยไม่ว่าจะเป็นในช่วงวัยเด็ก นักเรียนนักศึกษา วัยทำงาน ผู้สูงอายุ แต่ละในช่วงวัยก็จะได้รับผลกระทบทางผิวหนังที่แตกต่างกันเล็กน้อยตามแต่ละช่วงวัย การบำรุงผิวจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริโภคทุกเพศ ทุกวัย

ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้มองเห็นถึงปัญหาและความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการมีผิวพรรณที่ดี แต่ยังมี ความวิตกว่าครีมหรือเครื่องสำอางที่มีอยู่ตามท้องตลาด มีส่วนผสมของสารอันตรายในเครื่องสำอางอยู่หรือไม่ และ ยังมีความเชื่อว่า มีผู้ผลิตที่ไร้สำนึกอีกมากมายที่แอบใส่สารอันตรายลงไปเพื่อให้สินค้าของตนเพื่อให้ผู้ใช้เห็นผลเป็นที่น่าพอใจ อันอาจนำมาซึ่งผลข้างเคียงที่ตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว บางรายก็เกิดผลข้างเคียงที่ตามมา ยากเกินกว่าจะแก้ไข เครื่องสำอางและสกินแคร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและแอบลักลอบใส่สารอันตรายวางขายอยู่เกลื่อนกลาดในท้องตลาด ดังนั้นเมื่อคิดจะซื้อเครื่องสำอางหรือสกินแคร์ชนิดใดควรอ่านฉลากที่ระบุส่วนผสม ควรพิจารณาและตรวจเช็คเลข อย. เพื่อความปลอดภัย อย่านับกับของถูก หรือสรรพคุณที่เกินจริงมากเกินไป เพราะนอกจากจะเป็นอันตรายต่อผิว ยังสามารถเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้สังเกตดูว่ามีสารเหล่านี้ผสมอยู่หรือไม่

มารู้จักกับ 9 สารเคมีอันตรายในเครื่องสำอางและสกินแคร์ สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อผิวสารปรอท (MERCURY) สารไฮโดรควิโนน (HYDROQUINONE) สารสเตียรอยด์ (STEROIDS) กรดเรติโนริก (RETINOIC ACID) สารตะกั่ว (LEAD) สารโซเดียมซัลเฟต (SODIUM LAURYL SULPHATE) แป้งทัลคัม (TALCUM) สารPVP สารพาราเบน (POLYVINYL PYRROLIDONE) NINAMICHIGAN_GIRL.(2021)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาแนวทางการแข่งขัน และใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพมาช่วยทำให้ผู้บริโภคที่รักสุขภาพผิว ได้หันมาใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวที่ได้จากสารสกัดสมุนไพรธรรมชาติอย่างปลอดภัยในปริมาณที่เหมาะสมต่อร่างกายและสามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ได้ และสนใจที่จะปรับปรุงพัฒนาครีมบำรุงผิวกายที่ได้จากธรรมชาติด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมโดยการใช้สารสกัดที่มาจากธรรมชาติ เพื่อสร้างความแตกต่างและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสมุนไพร โดยผ่านกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ สะดวกต่อการใช้งาน การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ควรเริ่มตั้งแต่การเตรียมส่วนผสมหลักที่ต้องเป็นสารสกัดจากธรรมชาติเป็นนวัตกรรมการสกัดรูปแบบใหม่ใช้พืชสดในการสกัด เป็นการสกัดที่ไม่ใช้สารเคมีใดๆ พัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการออกแบบที่แสดงถึงสัญลักษณ์ความเป็นธรรมชาติซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องการนำเสนอเน้นถึงความสะดวกในการใช้ ความสวยงาม สะดุดตาเมื่อวางจำหน่ายเจาะกลุ่มเป้าหมาย จึงส่งผลให้ผู้บริโภคได้เลือกใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวจากสมุนไพรธรรมชาติอย่างมั่นใจปราศจากสารเคมีอันตรายต่างๆ อันจะส่งผลดีทางการตลาดคือ ผู้บริโภคหรือผู้ใช้เครื่องสำอางดังกล่าวมากขึ้น ผู้ผลิตหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์มีผลกำไรโดยสุจริตจากการประกอบการมากยิ่งขึ้นไปด้วย

จากแรงจูงใจในการศึกษาข้างต้น ผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับปัจจัยหลักบางประการซึ่งเชื่อว่าจะส่งผลให้เกิดแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวด้วยสมุนไพรจากธรรมชาติอันเป็นวัตถุประสงค์หลักในการศึกษานี้ ซึ่งประกอบด้วย การเน้นถึงคุณประโยชน์ของสมุนไพรสำหรับเครื่องสำอาง การใช้นวัตกรรมการผลิตเพื่อสร้างคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์ การจัดและการป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมี และการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจครีมบำรุงผิว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเน้นถึงคุณประโยชน์ของพืชสมุนไพรสำหรับเครื่องสำอาง

ปัจจุบันความนิยมและใส่ใจเรื่องสุขภาพและผิวพรรณมีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเชื่อว่าทุกคนต้องปรารถนาที่อยากมีผิวพรรณที่สวยงาม ดูสุขภาพดี เหมือนคำที่ขบพุดกันว่า “ผิวดี มีชัยไปกว่าครึ่ง” สมุนไพรไทยนั้นได้มีการยอมรับและยกย่องจากทั่วโลกว่าเป็นประเทศที่มีสมุนไพรชั้นดีมากมายจนบางคนอาจจะเรียกว่าเป็นดินแดนแห่งสมุนไพรเลยก็ได้ การจะผลักดันให้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรสามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์อื่นได้ต้องให้ผู้บริโภครู้ถึงคุณค่าและประโยชน์ของสมุนไพรอย่างแท้จริง ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เน้นแหล่งผลิตจากธรรมชาติ ดังนั้นสินค้าที่จะสร้างแบรนด์เพื่อที่จะเป็นผู้นำทางด้านโลชั่นทาผิวสมุนไพรก็ควรใช้สมุนไพรที่ปลูกและหาได้ส่วนใหญ่จากประเทศไทย เพื่อที่จะสร้างความแตกต่างและความเข้มแข็งให้กับตัวสินค้าของตัวเอง เพื่อที่จะสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ กลยุทธ์นี้จะสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความแข็งแกร่งให้กับตัวสินค้า ในขณะที่ผู้บริโภคกำลังนิยมและหันมาใส่ใจในการดูแลสุขภาพผิวในกระแสดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิลักษณ์ ทิพย์รัตน์ (2561) ที่ได้กล่าวว่าการแสวงหาในเรื่องสุขภาพและความงามกำลังเป็นที่นิยมไปทั่วโลกส่งผลให้สมุนไพรเพื่อ สุขภาพและความงามเป็นที่ต้องการของตลาดโลกมากขึ้น จึงใช้โอกาสนี้เร่งผลักดันสมุนไพรในกลุ่มสุขภาพและความงามได้แก่ กวาวเครือขาว บัวบก กระจับปี่ และพลู เพื่อส่งเสริมให้สมุนไพรเหล่านี้เป็นที่

นิยมของชาวต่างชาติ ซึ่งทางสมาคมสุขภาพและความงามแห่งประเทศไทย ต้องการผลักดันให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า เพื่อยกระดับสมุนไพรไทยสู่ตลาดโลกและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ สมุนไพร ตามพระราชบัญญัติยา หมายถึง "ยาที่ได้จากพืช สัตว์ หรือแร่ ซึ่งยังไม่ได้ผสมปรุง หรือเปลี่ยนแปลงสภาพ" เช่น พืชก็ยังเป็นส่วนของ ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล ฯลฯ ซึ่งยังไม่ได้ผ่านขั้นตอนการแปรรูปใด ๆ แต่ในทางการค้าสมุนไพรมักจะถูกดัดแปลงในรูปต่าง ๆ เช่น ถูกหั่นให้เป็นชิ้นเล็กลงบดเป็นผงละเอียด หรืออัดเป็น แท่ง อย่างไรก็ตามในความรู้สึกของคนทั่ว ๆ ไปเมื่อกล่าวถึงสมุนไพร มักจะนึกถึงเฉพาะต้นไม้ที่นำมาใช้เป็นยา เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสัตว์หรือแร่ มีการนำมาใช้น้อย และใช้ในโรคบางชนิดเท่านั้น ดังนั้น พืชสมุนไพร หมายถึงพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ปรุงหรือประกอบเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายได้ พืชสมุนไพร เป็นสิ่งที่อยู่คู่คนไทยมาตั้งแต่อดีต แต่เมื่อการแพทย์แผนปัจจุบันเริ่มเข้ามามีบทบาทในบ้านเราสรรพคุณและคุณค่าของสมุนไพรอันเป็นที่เรียกได้ว่าภูมิปัญญาโบราณก็เริ่มถูกบดบังไปเรื่อย ๆ และถูกกลืนหายไปตามกาลเวลา หากมองย้อนกลับไปดูตามตำรับอาหารไทยต่าง ๆ ก็จะพบว่า มีส่วนผสมของพืชสมุนไพรแทบทุกรายการ ที่มาของข้อมูลจากสปริงนิวส์ (2564) พบว่าปัจจุบันสมุนไพรไทยได้ถูกนำมาใช้พัฒนาต่อยอดมากขึ้นในกลุ่มสินค้าอาหารเสริม เครื่องสำอาง ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมอย่างมากทั้งจากทั้งในไทย และทั่วโลกทั้งนี้สมุนไพรไทยมีหลายชนิดที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในตอนนี้ ด้วยกระแสที่ร้อนแรงต่อเนื่องจึงทำให้เกิดงานสัมมนา Thailand Survival Post Covid-19 ครั้งที่ 6 “Thai Herb สร้างภูมิ เสริมเศรษฐกิจ สบายพืชโควิด” เปิดโลกสมุนไพร พืชเศรษฐกิจอนาคต ขึ้นมาโดยงานนี้ ‘ดร.เฉลิมชัย ศรีอ่อน’ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้าร่วมงานสัมมนาด้วย พร้อมได้ เปิดเผยว่า รัฐบาลให้ความสำคัญการพัฒนาสมุนไพรหลังจากพบว่าปัจจุบันไทยมีอัตราการบริโภคสมุนไพรไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 มูลค่าการบริโภควัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศ 43,100 ล้านบาท ในปี 2560 เป็น 52,100 ล้านบาท ในปี 2562 ทางด้าน ‘รศ.ดร.สุรพจน์ วงศ์ใหญ่’ ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรของสหประชาชาติ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการแพทย์แผนตะวันออก ม.รังสิต ให้ข้อมูลว่า ตลาดสมุนไพรทั่วโลกตลาดโลกมีมูลค่า 5.57 ล้านล้านบาทต่อปี ในจำนวนนี้แบ่งผลิตภัณฑ์เป็น 3 ประเภทหลักคือ 1.ยาสมุนไพร ส่วนแบ่งการตลาด 61% อาหารเสริม 30% และเครื่องสำอาง 9% ส่วนตลาดสมุนไพรไทย มีมูลค่าการตลาดประมาณ 3 แสนล้านบาทต่อปี แต่มูลค่าอันดับหนึ่งเป็นของกลุ่มเครื่องสำอางที่ 54% สวนทางกับตลาดโลก ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2563) ได้ประชาสัมพันธ์ธำม่วย ออย. จับมือ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สวทช. ม.มหิดล และกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ลงนามความร่วมมือพัฒนาฐานข้อมูลสมุนไพรเพื่อการใช้ประโยชน์ทางเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับใช้ภายนอก เพื่อร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลสมุนไพรเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บข้อมูลแบบครบวงจร และส่งเสริมผู้ผลิตในประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ วันที่ (4 ธันวาคม 2563) นพ. ไพศาล ดั่นคุ้ม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เปิดเผยว่า สำนักงานอาหารและยา (อย.) ได้ลงนามบันทึกความร่วมมือ “โครงการพัฒนาฐานข้อมูลสมุนไพรเพื่อการใช้ประโยชน์ทางเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับใช้ภายนอก” โดยจับมือกับ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล และกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลสมุนไพรเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บข้อมูลแบบครบวงจรของประเทศไทย ก่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับใช้ภายนอก โดยการใช้สารสกัดสมุนไพรเป็นสารออกฤทธิ์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาฐานข้อมูล

สมุนไพร ด้านประโยชน์และสรรพคุณ เป็นการสร้างองค์ความรู้ในผลิตเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับใช้ภายนอกที่มีคุณภาพปลอดภัยและได้มาตรฐานสากล และส่งเสริมผู้ผลิตในประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ข้อมูลจากผู้จัดการออนไลน์ (2564) สำหรับแผนการพัฒนาสมุนไพรไทยขับเคลื่อนโดย 3 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่ดูแลในเรื่องการสร้าง ความเชื่อมั่นในคุณค่าและคุณภาพของสมุนไพรไทย สนับสนุนการสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพร และลดความยุ่งยาก ในการขออนุญาตผลิตของผู้ประกอบการ กระทรวงพาณิชย์ ดูแลรับผิดชอบเรื่องการเพิ่มช่องทางการตลาดทั้งใน และต่างประเทศ การจับคู่เจรจาธุรกิจ การออกงานแสดงสินค้า การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสู่ตลาดต่างประเทศ และ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เดินหน้าขยายพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรแบบอินทรีย์ เพื่อให้ได้วัตถุดิบที่ปลอดภัย สามารถขายได้ราคาดีขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่พืชสมุนไพร เพื่อจะได้รับการถ่ายทอด องค์ความรู้แบบครบวงจรภายใต้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ดำเนินการและความต้องการของเกษตรกรทั้งนี้ สมุนไพรที่ได้รับความนิยมระดับ Product Champion ได้แก่ ขมิ้นชัน ไพล กระจับปี่ และใบบัวบก และที่กำลัง ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เช่น ฟักทะลายโจร ชิง กระเทียม ฯลฯ อีกทั้ง กัญชง กัญชา ก็เป็นพืชสมุนไพรที่กำลัง ได้รับความสนใจ และในประเทศไทยถือเป็นแหล่งพันธุกรรมที่ดีที่สุดในโลก นับเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่สามารถ พลิกฟื้นเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohamed Najib Boukhatem and William N. Setzer (2020) ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติประเภทสมุนไพรและพืชสมุนไพรที่มีกลิ่นหอมแบบดั้งเดิมหลายชนิด สามารถต้านเชื้อ ไวรัส covid-19 ได้เนื่องจากมีคุณสมบัติต้านไวรัสที่แข็งแกร่งและมีศักยภาพ น้ำมันระเหยสารสกัดจากน้ำและจาก อินทรีย์ โดยทั่วไปแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่ประสบความสำเร็จที่คล้ายคลึงกันพิจารณาพืชสมุนไพรแบบดั้งเดิม จำนวนมากที่มีผลดี ผลลัพธ์ดูเหมือนจะสมเหตุสมผลที่จะสันนิษฐานว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้มียาต้านไวรัสหลายประเภท การศึกษาลักษณะเฉพาะของสารพฤกษเคมีจะเปิดเผยประโยชน์ต่อสุขภาพเพิ่มเติมต่อไปใน

2. การใช้นวัตกรรมการผลิตเพื่อสร้างคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์

ในยุคปัจจุบันนี้เราต้องยอมรับว่านวัตกรรมการผลิตต่าง ๆ นั้นมีส่วนช่วยในการ สร้างความเชื่อมั่นให้กับ ผู้บริโภคเป็นอย่างมากและสามารถนำมาปรับใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกล ยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์เช่น นวัตกรรมทางด้านการคิดค้นส่วนผสมของสารสกัดสมุนไพรที่มีฤทธิ์แตกต่างกันนำมาใช้ ให้ตรงจุด เพื่อให้ตัวสมุนไพรได้คุณภาพที่สูงและเที่ยงตรงมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติพรรณ ฉิมสุข(2564) ผลิตภัณฑ์สารสกัดแอนโทไซยานินจากดอกอัญชัน มีโอกาสเพิ่มมูลค่าละพัฒนาเป็น สินค้าสมุนไพรได้อย่างแน่นอน ผลิตภัณฑ์จากสารสกัดแอนโทไซยานินจากดอกอัญชัน ในรูปแบบอัดเม็ด มีความ แตกต่างกับผลิตภัณฑ์จากดอกอัญชันทั่วไป คือผลิตด้วยวัสดุอินทรีย์ กระบวนการผลิตที่ใช้วัตกรรมการลดปัญหา เรื่องเชื้อรา เสริมประสิทธิภาพการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วสำหรับร่างกายเพราะน้ำผึ้งเป็นสารนำพาเข้าสู่ เซลล์ในสิ่งมีชีวิต ขณะที่ผลิตภัณฑ์จากสารสกัดดอกอัญชันทั่วไป จะผลิตในรูปเครื่องดื่มเย็น หรือชาสมุนไพรดอก อัญชันแห้ง ที่ส่วนใหญ่ดอกอัญชันจะตากแห้งที่เสี่ยงต่อเชื้อรา ดังนั้นความแตกต่างของกระบวนการผลิต สารสกัดที่ นำมาเตรียมรูปแบบอัดเม็ดหรือนำไปเป็นส่วนประกอบในเครื่องสำอางจะเพิ่มโอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ ที่เตรียมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวชิรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ และ ปรียาภรณ์ เอื้องอ้าย (2020) ที่พบว่า การศึกษาการพัฒนาวัตกรรมการผลิตส่วนใหญ่มุ่งเน้นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม

กระบวนการควบคู่กัน เนื่องจากการพัฒนาที่มีความเกี่ยวโยงกัน การพัฒนากระบวนการจะช่วยให้กระบวนการมีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้นและผลิตภัณฑ์มีคุณภาพขึ้น หากมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก็จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับรูปแบบ ของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบไว้ การพัฒนานวัตกรรมสามารถกระตุ้นองค์กรให้ตอบสนองความต้องการลูกค้าให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการ เพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าที่มีอยู่ สร้างสินค้ารูปแบบใหม่ ปรับปรุงคุณภาพสินค้า ส่งผลให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ ดียิ่งขึ้น นำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผลการดำเนินงานทางการเงินขององค์กรดีขึ้น

3. การขจัดและการป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมี

โลชั่นบำรุงผิวที่มีให้เลือกมากมายหลายยี่ห้อตามท้องตลาดนั้น บางยี่ห้ออาจมีสารเคมีสารอันตรายต่อผิว บางตัวผสมอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสารเคมีหรือมีส่วนผสมของสารเคมีนั้นมีผลกระทบต่อร่างกายในระยะสั้นจนถึงระยะยาว บางคนที่ใช้อาจจะมีอาการแพ้ผื่นคันตามตัวหรืออาจมีอาการมากกว่านั้นจนถึงต้องเข้าโรงพยาบาลกันเลยทีเดียว และสารเคมีที่ผสมอยู่ในครีมทาผิวบางชนิดเป็นสารเคมีที่ประเทศไทยนั้นได้กำหนดให้เป็นสารเคมีอันตรายต่อร่างกายที่ต้องเฝ้าระวังและผู้บริโภคควรศึกษาให้ดีกว่าก่อนซื้อสินค้านั้นมาใช้ และรัฐต้องประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทราบถึงสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อร่างกายให้กับประชาชนทราบ ว่ามีกลุ่มไหนอย่างไรบ้าง เพื่อความปลอดภัยของประชาชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาสินี ศรีสุข และคณะ (2020) ที่ได้กล่าวว่าสารเคมีที่ประเทศไทย กำหนดให้เฝ้าระวังทางการแพทย์เชิงอาชีวเวชศาสตร์สอดคล้อง กับองค์กรในต่างประเทศอย่างน้อย 14-74 กลุ่ม ซึ่งสารเคมีที่ กำหนดตรงกับประเทศไทยตั้งแต่ 1-5 องค์กร พบว่าเป็นกลุ่มโลหะหนัก ไอร์ระเหย และสารกำจัดศัตรูพืช และสำหรับสาร เคมีที่มีกำหนดให้เฝ้าระวังทางการแพทย์เชิงอาชีวเวชศาสตร์ เฉพาะในประเทศไทยเป็นสารเคมีในกลุ่มที่ไม่มีรายการตรวจหา ทางชีววัตถุ เช่น ก๊าซ หรือ กรด อย่างไรก็ตามสารกลุ่มก๊าซ และ กรด เป็นกลุ่มที่พบข้อมูลแจ้งการนำเข้า-ส่งออก ปริมาณมาก

4. การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวกาย

ปัจจุบันธุรกิจครีมบำรุงผิวนั้นได้มีการแข่งขันที่สูง และแต่ละธุรกิจต้องปรับตัวและดึงกลยุทธ์ต่างๆออกมาใช้ เช่น การทำโปรโมชั่นที่ดึงดูดในการตัดสินใจซื้อที่ง่ายขึ้น การตั้งราคาต้องไม่แตกต่างกับคู่แข่งมากเกินไป กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณสมบัติโดดเด่นเฉพาะตัว กลยุทธ์การบรรจุภัณฑ์ที่สะดุดตา สามารถใช้งานได้สะดวกสบาย ง่ายต่อการใช้งาน กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่าย การขนส่งที่รวดเร็วตรงเวลา การจัดเก็บสินค้าที่แยกวันเดือนปีเพื่อไม่ให้มีสินค้าค้างสต็อกเพื่อลดความเสียหาย หรือการใช้กลยุทธ์การให้ข่าวสาร การโฆษณาประชาสัมพันธ์การสื่อโซเชียลต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่สนใจโดยตรงและรวดเร็ว การใช้ผลิตภัณฑ์แล้วได้ผลลัพธ์ที่ดี การใช้แล้วดีบอกต่อปากต่อปาก และครีมทาผิวที่มีส่วนผสมของสมุนไพรธรรมชาติที่มีความต้องการเป็นอย่างสูงของผู้บริโภคในปัจจุบันทั้งหมดเหล่านี้สามารถตอบสนองผู้บริโภคที่สนใจและรักการบำรุงผิวจากธรรมชาติในยุคสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี และยังเป็น การสร้างความแตกต่างของแบรนด์และสินค้าได้เป็นอย่างดีอีกเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติพรรณ ฉิมสุข (2564) นอกจากการมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพแล้ว การออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เสมือนตัวแทนพนักงานขาย และมีความสำคัญมากขึ้นในฐานะตัวแทนเพื่อนำเสนอสินค้าด้วยรูปแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่เด่นสะดุดตาแบบกราฟิกที่สวยงาม และการนำเสนอข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์ช่วยให้ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้อย่างน่าประทับใจ กระบวนการในการออกแบบและพัฒนากรรมวิธีในการผลิต

บรรจุภัณฑ์ มีสาระครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะความชำนาญ ผสมผสานไปกับศิลปะและการออกแบบ ทำให้บรรจุภัณฑ์เป็นศาสตร์หนึ่งที่สำคัญต่อวงการธุรกิจในปัจจุบัน บรรจุภัณฑ์ได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้นทวีคูณ เนื่องจากการแข่งขันการตลาดที่เข้มข้น เพราะผู้บริโภคมีรูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ที่สำคัญบรรจุภัณฑ์ได้เข้ามามีบทบาทในการบ่งบอกระดับสินค้าทางการตลาดและแสดงออกถึงภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์รวมไปถึงผู้ผลิตด้วย แนวคิดการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ต้องคำนึงถึงการใช้งานตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภค โดยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ทำได้โดยเริ่มจากราววัดขนาดผลิตภัณฑ์ การจัดทำหุ่นจำลองเพื่อทดสอบโครงสร้างจากแบบร่างที่คัดเลือกไว้ การพัฒนาต้นแบบสร้างแบบภาพคลี่โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกตามลำดับ ดังนั้นสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องน่าสนใจ และทำให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดดเด่น จะทำให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและนำพาสินค้าสู่ผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ สุภาวดี เยาวสังข์ (2560) ที่ได้กล่าวว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจพบว่า จุดแข็งของธุรกิจ คือ ด้านผลิตภัณฑ์ มีสูตรและนวัตกรรมการผลิตเฉพาะของบริษัทซึ่งสร้างความแตกต่างให้ผลิตภัณฑ์ของบริษัท จุดอ่อน คือ โลชั่นบำรุงผิวกาย P Lotion เป็นตราสินค้าใหม่ ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค โอกาส คือ อัตรา การเจริญเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางมีอย่างต่อเนื่องประมาณ 20% ต่อปี และกระแส ความนิยมผลิตภัณฑ์บำรุงผิวพรรณเกี่ยวกับความงาม ในขณะที่อุปสรรค คือ ผู้บริโภคยังไม่เชื่อมั่นในภาวะเศรษฐกิจ และรัฐบาลในตอนนี้ยังคงระมัดระวังกับการใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น คู่แข่งทางตรง ได้แก่ ครีมบำรุงผิวเอมเบลิทาลิส สมุนไพรอภัยภูเบศร ใช้แล้วขาว กระจ่างใส กระชับชุมชนให้ผิวดูเนียน ละเอียดขึ้น สำหรับการวิจัยตลาดพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เน้นการรักษาสุขภาพสนใจผลิตภัณฑ์ที่ไม่มี สารเคมี ทำจากสมุนไพร และช่วยบำรุงผิวให้ขาวใส แต่มักพบปัญหาในตัวของผลิตภัณฑ์บางยี่ห้อที่ทำให้เกิดผื่นขึ้นเนื่องจากมีส่วนผสมของวิตามินบี ที่มากจึงทำให้บำรุงทั้งผิวและทั้งขนไปด้วยกัน และปัจจุบันผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวที่ผลิตและมีสารสกัดจากสมุนไพรธรรมชาติที่กำลังเป็นที่นิยมสำหรับผู้บริโภคเป็นจำนวนมากแต่ผลิตภัณฑ์ที่สกัดจากสมุนไพรธรรมชาตินั้นมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูงดังนั้นผู้ผลิตต้องควบคุมและหาวัตถุดิบการผลิตที่ถูกลงเพื่อการแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรัตน์ จันทร์สุข (2560) ที่ได้กล่าวว่าการศึกษาค้นคว้าวิจัยแผนธุรกิจผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดและบำรุงผิวหน้าพบว่า อุตสาหกรรมเสริมความงามในตลาดมีการแข่งขันค่อนข้างสูง จำนวนคู่แข่งค่อนข้างมากผู้จัดทำจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน สร้างการรับรู้แบรนด์ จัดกิจกรรม ส่งเสริมการขายประชาสัมพันธ์ตามช่องทางต่าง ๆ ไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย อีกทั้งสมุนไพรจากธรรมชาตินิยมนำมาใช้เป็นส่วนผสมในโลชั่นทาผิวหลายชนิดเนื่องจากมีคุณสมบัติที่ดีและให้ผลที่ดีกว่าการใช้สารเคมีและไม่มีผลเสียต่อร่างกายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rini , T Anggraini , and N B Ritonga (2020) ที่ได้กล่าวว่าการเพิ่มสารสกัดจากส่วนผสมจากธรรมชาติในการผลิตโลชั่นบำรุงผิวครีมกันแดดช่วยป้องกันแสงแดดโดยมีค่า SPF ที่ค่อนข้างสูง ค่าเอสพีเอฟสูงสุดเกิดจากการผสมสารสกัดจากชาดำซึ่งมีค่า 36,13 ค่าความถ่วงจำเพาะเท่ากับ 0.96 ความคงตัวของอิมัลชันเท่ากับ 70.23% ความสามารถในการแพร่กระจาย 7.0 ซม. ค่า pH เท่ากับ 6.5 กรดไขมันอิสระ เท่ากับ 0.024% ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ 83.75% และค่าทางสัมผัสน้ำคือ 4.0 กลิ่นหอม 4.3 ความเหนียวเท่ากับ 4.3 และการดูดซึม 4.0

สรุป

บทสรุปจากการศึกษานี้พบว่า ผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวจากสมุนไพรธรรมชาติกำลังเป็นที่นิยมสำหรับผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ เพราะเชื่อว่าปลอดภัยมากกว่า การพัฒนาโลชั่นจากสมุนไพรควรเลือกใช้วัตถุดิบที่ได้จากสารสกัดธรรมชาติ ปราศจากสารเคมี ไม่ก่อให้เกิดการระคายเคืองผิว สามารถใช้ผลิตภัณฑ์ได้บ่อยตามต้องการใช้ได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผิวหนัง แต่ราคาของเครื่องสำอางประเภทนี้จะค่อนข้างสูงกว่าเครื่องสำอางชนิดอื่น เพราะต้องใช้สารสกัดจากธรรมชาติเป็นส่วนผสม ทำให้ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง จำเป็นต้องลดต้นทุนในส่วนของวัตถุดิบลง โดยใช้สมุนไพรที่ปลูกและหาได้ในประเทศไทย เพื่อเป็นการต้นทุนในส่วนของวัตถุดิบ เพื่อการแข่งขันในตลาดได้มากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณญา พัชรนรากุล (2560) ที่พบจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของธุรกิจว่า จุดแข็ง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เป็นสูตรเย็นและมีสารสกัดจากธรรมชาติ จุดอ่อน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จักในตลาด ในขณะที่โอกาส ได้แก่ ผู้บริโภคนิยมผลิตภัณฑ์ที่มาจกธรรมชาติ และอุปสรรค ได้แก่ คู่แข่งที่เพิ่มขึ้น และการลอกเลียนแบบสินค้า สำหรับผลการวิเคราะห์การแข่งขันพบว่า ธุรกิจส่วนใหญ่แข่งขันกันใน เรื่องคุณภาพของสินค้าและคู่แข่งทางตรง ได้แก่ ครีมนันแดด เอ็มบีเคยูวีโปรเทคชั่นคูล สำหรับ ผลการวิจัยการตลาดพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักครีมกันแดดสูตรเย็นและผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่มีความสนใจในตัวผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดสูตรเย็นเป็นอย่างมากและเสนอราคาอยู่ที่ไม่เกิน 500-1,500 บาท และผู้ผลิตโลชั่นทาผิวสมุนไพรจึงจำเป็นต้องสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภค สร้างแบรนด์ให้น่าเชื่อถือซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรัตน์ จันทร์สุข (2560) ที่ได้ศึกษาถึงแผนธุรกิจผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดและบำรุงผิวหน้าพบว่า อุตสาหกรรมเสริมความงามในตลาดมีการแข่งขันค่อนข้างสูง จำนวนคู่แข่งค่อนข้างมากผู้จัดทำจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน สร้างการรับรู้แบรนด์ จัดกิจกรรม ส่งเสริมการขายประชาสัมพันธ์ตามช่องทางต่าง ๆ ไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และ สมุนไพรจากธรรมชาตินิยมนำมาใช้เป็นส่วนผสมในโลชั่นทาผิวหลายชนิดเนื่องจากมีคุณสมบัติที่ดีและให้ผลที่ดีกว่าการใช้สารเคมีและไม่มีผลเสียต่อร่างกายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rini , T Anggraini , and N B Ritonga (2020) ที่พบว่า การเพิ่มสารสกัดจากส่วนผสมจากธรรมชาติในการผลิตโลชั่นบำรุงผิวครีมกันแดดช่วยป้องกันแสงแดดโดยมีค่า SPF ที่ค่อนข้างสูง ค่าเอสพีเอฟสูงสุดเกิดจากการผสมสารสกัดจากชาดำซึ่งมีค่า 36,13 ค่าความถ่วงจำเพาะเท่ากับ 0.96 ความคงตัวของอิมัลชันเท่ากับ 70.23% ความสามารถในการแพร่กระจาย 7.0 ซม. ค่า pH เท่ากับ 6.5 กรดไขมันอิสระ เท่ากับ 0.024% ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ 83.75% และค่าทางสัมผัสของสีคือ 4.0 กลิ่นหอม 4.3 ความเหนียวเท่ากับ 4.3 และการดูดซึม 4.0

ส่วนข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยธุรกิจผู้ผลิตเครื่องสำอางประเภทครีมหรือโลชั่นทาผิวเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง ตลอดจนการพัฒนาต่อยอดในการประกอบธุรกิจผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิว คือ

1. ผู้ประกอบการต้องการเน้นถึงคุณภาพประโยชน์ของสมุนไพรสำหรับเครื่องสำอาง
2. การใช้นวัตกรรมการผลิตเพื่อสร้างคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์
3. สร้างความเชื่อมั่นว่า ผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวของตนเองปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมี
4. มุ่งใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิว

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษารั้งต่อไป ผู้ประกอบการธุรกิจผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวจะต้องพยายามพัฒนาคัดสรรสมุนไพรประเภทอื่น ๆ ที่มีผลการวิจัยรองรับว่า สามารถนำมาเป็นส่วนผสมใหม่ในผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิวให้มีคุณภาพมากกว่าเดิม

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ (2564) "สมุนไพรไทย"โกอินเตอร์ได้อย่างไร? แนะนำเริ่มจากคนไทยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติพรรณ ฉิมสุข มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เยาวนาถ นรินทร์สรศักดิ์ มหาวิทยาลัยโนโลยีราชมนคล้านนา อาจารย์ภาสินีส์ เหลืองวิเศษกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ การสร้างมูลค่าเพิ่มจากดอกอัญชัน 2564
- ฐานเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3,594 (2563) ตลาดเครื่องสำอาง 3 แสนล้าน ลุ้นฝ่าด่านโควิด ปีนี้เลี้ยงโตได้ 5% ระบุกลุ่มครีมบำรุงผิวตลาดขยายตัวต่อเนื่องสวนทางเมกอัพหดตัว
- ปทุมธานี พัชรนารกุล (2560) แผนธุรกิจครีมกันแดดสูตรเย็น : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ผู้จัดการออนไลน์ (2564) "สมุนไพรไทย" เปิดเกมรุก "HUB สมุนไพรโลก"
- ภาสินี ศรีสุข , เนสินี ไชยเอีย , ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล , สุดา วรรณประสาท (2020) การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของรายการสารเคมีที่ต้องเฝ้าระวัง ทางกายภาพเชิงชีวเวชศาสตร์ : ศรีนครินทร์เวชสาร 2563 ; 35(2)
- รุจิรัตน์ จันทร์สุข (2560) แผนธุรกิจผลิตภัณฑ์สปาหน้า แบรนด์ "ไอร์ (aie)" : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- วัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ และ ปรียากมล เอื้องอ้าย (2020) การพัฒนานวัตกรรมของอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อยกระดับความสามารถทางการแข่งขันองค์กร: Journal of Administrative and Management Innovation. Vol.8 No.2 May - August 2020
- สปริงนิวส์ (2564) ส่องดูโอกาสตลาด "สมุนไพรไทย" ในตลาดโลก เค้กก้อนใหญ่ 5.5 ล้านล้านบาท
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2563) อย. จับมือ 3 หน่วยงาน พัฒนารฐานข้อมูลสมุนไพรที่ใช้ทางเครื่องสำอาง เพื่อส่งเสริมเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ
- สุภาวดี เขียวสังข์ (2560) แผนธุรกิจโลชั่นบำรุงผิว P Lotion : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- อาลักษณ์ ทิพย์รัตน์ (2561) นวัตกรรมสารสกัดพืชสมุนไพรที่มีฤทธิ์ทางยาอย่างต่อเนื่อง ประสิทธิภาพสูงและได้มาตรฐานการผลิตทางเภสัชกรรมด้วยระบบบิวเทนภายใต้ความดันสูงร่วมกับคาร์บอนไดออกไซด์ยิ่งยวด : โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้ (เงินอุดหนุนจากรัฐบาล) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยบูรพา
- Coronaviruses: Future Perspectives : Plants 2020, 9, 800; doi:10.3390/plants9060800
- Jennifer George, George Driver, Charlotte Bitmead (2020) รวบเทรนด์เด่นเรื่องความงามตลอดปี 2020 อะไรได้ไม่ได้ในยุคนี้ สาวแอลต้องรู้ก่อน
- Mohamed Nadjib Boukhatem and William N. Setzer (2020) Aromatic Herbs, Medicinal Marketeer (2020) ลอริอัล New Normalปรับแผนรับ ตลาดความงามไทยในยุคโควิด-19
- NINAMICHIGAN_GIRL· (2021) ใช้เครื่องสำอางทุกวัน "ห้ามพลาด" สารอันตรายต้องห้ามมีอะไรบ้าง?
- Plant-Derived Essential Oils, and Phytochemical Extracts as Potential Therapies for Rini , T Anggraini , and N B Ritonga (2020) Making Skin Lotion From Virgin Coconut Oil With Adding Several Natural Plants Extract as a Skin Protector. Faculty of Agricultural Technology, Andalas University Padang, Indonesia

ความสำเร็จทางการตลาดของผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ

Marketing Success of Entrepreneurial Vending Machine

ผู้วิจัย

ณิชชา จิราพัชรสิน

สาขาบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ดร.พิชญะ อุทัยรัตน์

บทคัดย่อ

ในยุคของการตลาด 4.0 เป็นยุคที่ผู้ประกอบการจะต้องปรับกลยุทธ์การตลาดเข้ากับโลกใบใหม่ เพราะเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้เกิดความสะดวกรวดสบาย และความเชื่อมโยงมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างสิ้นเชิงด้วยการใช้ระบบอัตโนมัติ ดิจิทัลไม่ใช่แค่การสื่อสารและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนมุมมองและการดำเนินชีวิตของผู้คน โลกออนไลน์และออนไลน์ผสานเป็นโลกเดียวกัน ที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการรวมถึงข้อมูลของเครื่องจำหน่ายสินค้าและบริการของเราที่ไหนก็ได้เวลาใดก็ได้ผ่านทางสมาร์ทโฟนต่างๆ เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่มักมีกิจกรรมดิจิทัลผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น มีความใกล้ชิดกันมากกว่าเดิม มีกิจกรรมร่วมกันโดยการเชื่อมต่อกับออนไลน์ตลอดเวลา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการตลาดของผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ 1) ท่าเลที่ตั้ง 2) วิธีการดำรงชีวิต 3) การบริโภค 4) ความคุ้นเคยและการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นสำคัญ

ดังนั้นยุคนี้ไม่ใช่การเน้นแต่ขายสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียวแต่ต้องเติมเต็มคุณค่าของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลด้วย หากธุรกิจใดสร้างคุณค่าในผู้บริโภคได้ดีจะเป็นธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ โดยการอาศัยการสื่อสารการตลาดที่เป็นกลไกหลักที่จะสร้างคุณค่านั้นๆ การพัฒนาของเทคโนโลยีในการให้บริการที่ทันสมัยเสมอกับลูกค้าประเภทนี้ จะทำให้ผู้ประกอบการต้องจัดหาสินค้าหรือบริการประเภทนั้นมาให้ตรงตามความต้องการมาตอบสนอง และผู้ประกอบการก็จะประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจได้นั่นเอง

คำสำคัญ : ความสำเร็จ การตลาด ผู้ประกอบการ

Abstract

In the era of Marketing 4.0, it is the era where entrepreneurs must adapt their marketing strategies to the new world. because of new technology cause convenience and more connection including changing consumer behavior completely by using automation Digital is not just communication and it is something that changes people's perspectives and lifestyles. The online and online worlds are merged into one world. where consumers can access products and services including information of our vending machines anytime and anywhere via smartphones This is because most consumers tend to have digital activities through social networks that create strong relationships. are closer together than before Stay connected by staying connected online. Therefore, this era is not only focusing on selling

products and services but also filling the value of consumers in the digital era. If any business creates good value in consumers, it will be a successful business. By relying on marketing communication as the main engine to create that value. The development of technology to provide services that are always up-to-date with this type of customer. This will allow entrepreneurs to provide products or services of that type to meet their needs to meet the needs and operators will be successful in doing business there.

Keywords : Success, Marketing, Entrepreneurship, Automation

บทนำ

เมื่อก้าวถึงเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ จะพบว่าเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีบริการตนเอง ซึ่งการที่จะเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีของเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติได้นั้น จึงควรเข้าใจก่อน ว่าเทคโนโลยีบริการตนเองนั้นคืออะไร และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคอย่างไร โดย Meuter et al. (2000: 50) ได้ให้ความหมายเทคโนโลยีการบริการด้วยตนเอง หรือ Self-service technologies (SSTs) ไว้ว่า “เทคโนโลยีส่วนต่อประสานที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถสร้างบริการได้เป็นอิสระจากการมีส่วนร่วมของพนักงานบริการโดยตรง” คือการที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลสินค้าและบริการได้ด้วยตนเอง โดย SSTs มีความน่าสนใจมากขึ้นจากการนำเอาดิจิทัลแพลตฟอร์มและนวัตกรรมมาใช้เพื่อยกระดับการเข้าถึงบริการข้อมูลให้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจธนาคารเพื่อรายย่อยมีการลดจำนวนพนักงานธนาคารและเปลี่ยนมาเป็น Online Banking มากขึ้น (Lawrence and Karr 1996), การเช็คอินสายการบินด้วย Self-service Check-in, การสแกนจ่ายเงินที่ร้านค้าปลีก ด้วยตนเอง หรือ SSTs บางส่วนกลายเป็นสถานที่ เช่น ATM เป็นต้น โดยจะเห็นได้ว่าการใช้ SSTs ในธุรกิจเหล่านี้สะท้อนถึงแนวโน้มที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค ที่ไม่กลัวการใช้เทคโนโลยี และต้องการบริหารเวลาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการแพร่กระจายของ SSTs ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในไม่กี่ปีที่ผ่านมา (Beatson, Lee, and Coote, 2007) ซึ่งพบว่าหลายธุรกิจที่มีการนำกลยุทธ์ บริการ Self Service มาใช้ได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่น่าสนใจคือ 1) ช่วยให้ผู้ค้าปลีกสร้างมาตรฐานการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าที่จะสามารถเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพของบริษัท 2) เพิ่มการเข้าถึงผู้บริโภคและบริการผ่าน ช่องทางใหม่ที่สะดวกสบาย 3) ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดี ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น SSTs สามารถเพิ่มมาตรฐานของบริการได้มากมาย โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้การบริการที่ต้องใช้พนักงานและค่าใช้จ่ายด้านบริการน้อยลงมากเมื่อเทียบกับ 10-20 ปี ก่อน เมื่อแบรนด์เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงการบริการได้ด้วยตนเองแล้ว สิ่งที่จะถูกค้นพบในลำดับต่อมา คือ ข้อมูลการใช้งานของผู้บริโภคจะนำไปสู่ Customer Centric Self Service ที่จะเป็นรูปแบบการเข้าถึงข้อมูล หรือบริการของแบรนด์นั้น ๆ โดยที่ผู้บริโภคแต่ละคนเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งแบรนด์สามารถนำข้อมูลในส่วนนี้มาพัฒนาการให้บริการดียิ่งขึ้น (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2560)

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เชื่อว่า มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารการตลาดของผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ผู้เขียนประสงค์ที่เสนอผลการทบทวนวรรณกรรมที่บ่งบอกว่า สภาพตลาดของการประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติในประเทศไทยนั้นมีลักษณะบางประการที่บ่งชี้ได้ว่า มีความคล้ายคลึงกับ

การเป็นตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) เพราะจากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการจากเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการในตลาดทั่วไป เช่น

1. ทำเลที่พกอาศัย เป็นผู้มีที่พัก หรือสถานที่ปฏิบัติงานในตัวอาคารที่พัก หรืออาคารสถานที่ทำงานในหรือใกล้เคียงสถานที่ตั้งเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ไม่ใช่ลูกค้าทั่วไป
2. วิธีการดำรงชีวิต เป็นผู้บริโภคที่มีความคุ้นชินกับการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ต้องการความสะดวกในการบริโภคและการใช้บริการ และมุ่งเน้นการประหยัดเวลาในชีวิตประจำวันให้กับการประกอบอาชีพ
3. การบริโภค เป็นผู้บริโภคให้ความสำคัญหลักโภชนาการน้อย ต้องการเพียงตอบสนองความต้องการบริโภคของร่างกายหรือความหิวกระหายเท่านั้น
4. ความคุ้นเคยและการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในชีวิตประจำวัน และมีความคุ้นชินกับการซื้อสินค้าในรูปแบบ Self Service

ดังนั้น การวางแผนการตลาดในการประกอบธุรกิจเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติที่ศึกษานี้จึงมีความคล้ายคลึงกับการวางแผนการประกอบธุรกิจในตลาดเฉพาะส่วนกับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และต้องปรับกลยุทธ์หรือแนวคิดการตลาดที่มีลักษณะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวมานี้ด้วย และเห็นว่า สิ่งและผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติดำเนินการ จึงควรเป็นดังนี้

- 1) ต้องสร้างจุดยืนและลักษณะเฉพาะทางการขายสินค้า (Unique Selling Point-USP) ซึ่งหมายถึงกลยุทธ์การตลาดที่ผู้ประกอบการต้องสร้างสิ่งที่เป็นตัวตนและยากที่จะลอกเลียนแบบ ต้องเป็นลักษณะเฉพาะของธุรกิจของตนเอง ในที่นี้คือ กลยุทธ์การขายสินค้าและบริการโดยเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติที่รวมนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ซึ่งสามารถให้บริการลูกค้าได้ใกล้เคียงหรือเทียบเท่าร้านสะดวกซื้อหรือร้านโชห่วยทั่วไป
- 2) ผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติต้องมีความเชี่ยวชาญในการทำธุรกิจในตลาดที่มีลักษณะนี้ ต้องรู้ถึงลักษณะและความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มนี้อย่างชัดเจนและครบถ้วนเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าเฉพาะกลุ่มได้อย่างแท้จริง
- 3) ต้องสร้างความเป็นหนึ่งในธุรกิจประเภทนี้เหนือผู้ประกอบการร้านสะดวกซื้อหรือร้านโชห่วยทั่วไปที่เป็นคู่แข่ง หรือต้องคิดได้เร็วกว่าคู่แข่งหรือเสนอความสะดวกสบายและความประหยัดเหนือกว่าคู่แข่ง
- 4) ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยเน้นในเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือบริการ หมายความว่า สินค้าหรือบริการต้องได้มาตรฐานและทำให้ลูกค้าพึงพอใจ
- 5) ต้องสามารถสร้างความจงรักภักดี คือ ทำให้ลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการซ้ำอีก เพราะธุรกิจในรูปแบบนี้จะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อลูกค้าที่ซื้อสินค้าไปแล้วยังกลับมาใช้บริการอีกเท่านั้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความพอใจและความไว้วางใจของลูกค้า

เหตุผลและความจำเป็นที่นักการตลาดจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ เพราะลักษณะทางประชากรศาสตร์มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคตามที่ทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (The Buying Decision Process) ของ Engel, Blackwell and Miniard (1993) เพราะในการเลือกซื้อสินค้าหรือการเลือกใช้บริการ โดยเริ่มจากการที่ผู้บริโภคได้รับสิ่งกระตุ้นภายนอกทางการตลาด ก่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจและแสดงพฤติกรรมออกมาเป็นการตัดสินใจซื้อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การรับรู้ถึงความต้องการ หรือปัญหา (Problem/Need Recognition) หมายถึงการที่บุคคลรับรู้ถึงความต้องการภายในของตน ซึ่งอาจเกิดขึ้นเองหรือเกิดจากสิ่งกระตุ้นจากภายใน และภายนอก เช่น ความหิว ความกระหาย ความเจ็บปวด ซึ่งรวมถึงความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) และความต้องการที่เป็นความปรารถนา เป็นความต้องการด้านจิตวิทยา สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อถึงระดับหนึ่งจะกลายเป็นสิ่งกระตุ้น บุคคลจะเรียนรู้ถึงวิธีที่จะจัดการกับสิ่งกระตุ้นจากประสบการณ์ในอดีต ทำให้รู้ว่า จะตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นอย่างไร ในขั้นแรกนี้ ผู้บริโภคจะตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการในสินค้า หรือการบริการ อันเกิดขึ้นมาจากความจำเป็น (Needs) ซึ่งเกิดจาก 1) สิ่งกระตุ้นภายใน (Internal Stimuli) เช่น ความรู้สึกหิว กระหาย ความเจ็บปวด รวมถึงความต้องการทางร่างกาย เป็นต้น และ 2) สิ่งกระตุ้นภายนอก (External Stimuli) เกิดจากการกระตุ้นของส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองผู้ประกอบการ (4 P's) หรือ 4C's ในมุมมองของผู้บริโภค

2. การแสวงหาข้อมูล (Information Search) เมื่อผู้บริโภคทราบถึงความต้องการแล้วจะทำการแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ และถ้าความต้องการถูกกระตุ้นมากพอ และสิ่งที่สามารถตอบสนองอยู่ใกล้กัน ผู้บริโภคจะดำเนินการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ซึ่งในบางครั้งต้องการได้ทันที จะถูกจดจำไว้ เพื่อหาทางสนองความต้องการในภายหลังคือ ความตั้งใจให้ได้รับการสนองความต้องการ และจะพยายามค้นหาข้อมูลเพื่อหาทางสนองความต้องการที่ถูกกระตุ้น โดยแหล่งข้อมูลของผู้บริโภค ซึ่งแบ่งเป็น 1) แหล่งบุคคล (Personal Sources) หรือ word of mouth เช่น การสอบถามจากเพื่อน ครอบครัว คนรู้จักที่มีประสบการณ์ในการใช้สินค้าหรือบริการนั้น ๆ 2) แหล่งทางการค้า (Commercial Sources) เช่น การหาข้อมูลจากโฆษณาตามสื่อต่างๆ พนักงานขาย ตัวแทนร้านค้า บรรจูกัญช์ การจัดแสดงสินค้า เป็นต้น 3) แหล่งสาธารณชน แหล่งชุมชน (Public Sources) เช่น การสอบถามจากรายละเอียดของสินค้าหรือบริการจากสื่อมวลชน หรือองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค 4) แหล่งประสบการณ์ (Experiential Sources) ได้มีการควบคุม การตรวจสอบซึ่งผู้บริโภคมีประสบการณ์เคยทดลองใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มาก่อน และ 5) แหล่งทดลอง ได้แก่ หน่วยงานที่สำรวจคุณภาพของราชการ เช่น อย. มอก. เป็นต้น

3. การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) เมื่อผู้บริโภคได้ข้อมูลแล้ว จากขั้นที่สองจะเกิดความเข้าใจ จึงต้องกำหนดเกณฑ์หรือคุณสมบัติที่จะใช้ในการประเมินทางเลือกต่างๆ เช่น ราคาสินค้า ราคาสินค้า รูปแบบสินค้า เป็นต้น ซึ่งนักการตลาดจำเป็นต้องรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมินผลทางเลือก กระบวนการประเมินผลไม่ใช่สิ่งที่ย่างและไม่ใช่กระบวนการเดียวที่ใช้กับผู้บริโภคทุกคนและไม่ใช่เป็นของผู้ซื้อคนเดียวคนหนึ่งในสถานการณ์การซื้อกระบวนการประเมินผลพฤติกรรมผู้บริโภคมี ประกอบด้วย 1) คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ (Product Attributes) 2) ผู้บริโภคจะให้น้ำหนักความสำคัญสำหรับคุณสมบัติผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน 3) ผู้บริโภคมีการพัฒนาความเชื่อเกี่ยวกับตราสินค้า เนื่องจากความเชื่อถือของผู้บริโภค ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้บริโภค และความเชื่อถือเกี่ยวกับตราผลิตภัณฑ์จะเปลี่ยนแปลงได้เสมอ 4) ผู้บริโภคมีทัศนคติในการเลือกตราสินค้าโดยผ่านกระบวนการประเมินผลของตนเอง

4. การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) จากการประเมินผลทางเลือกในขั้นที่สามจะช่วยให้ผู้บริโภคกำหนดความพึงพอใจระหว่างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นทางเลือก โดยทั่วไปผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ที่ชอบมากที่สุด โดยจะพิจารณาถึงตรายี่ห้อที่ซื้อ (Brand Decision) ปริมาณที่ซื้อ (Quantity Decision) เวลาที่ซื้อ (Timing Decision) วิธีการในการชำระเงิน (Payment-Method Decision) และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการประเมินผลพฤติกรรม และการตัดสินใจซื้อ 3 ประการคือ หลังจากประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternative) ก่อนที่จะเกิดความตั้งใจซื้อ (Purchase Intension) และเกิดการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision)

5. พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post purchase Behavior) หลังจากที่ถูกค้าได้ทำการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการและทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ไปแล้วนั้น นักการตลาดจะต้องทำการตรวจสอบความพึงพอใจภายหลังการซื้อ ซึ่งความพึงพอใจนั้นเกิดขึ้นจากการที่ถูกค้าทำการเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่คาดหวัง ถ้าคุณค่าของสินค้าหรือบริการที่ได้รับจริงตรงกับที่คาดหวัง หรือสูงกว่าที่ได้คาดหวังเอาไว้ ลูกค้านั้นจะเกิดความพึงพอใจในสินค้าหรือบริการนั้น ทำให้เกิดพฤติกรรมในการซื้อซ้ำหรือบอกต่อเป็นต้น แต่เมื่อใดก็ตามที่คุณค่าที่ได้รับจริงต่ำกว่าที่ได้คาดหวังเอาไว้ ลูกค้านั้นจะเกิดความไม่พึงพอใจ พฤติกรรมที่ตามมาคือ ลูกค้านั้นจะเปลี่ยนไปใช้ผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง และมีการบอกต่อไปยังผู้บริโภคคนอื่น ๆ ดังนั้น หลังจากที่ถูกบริโภคได้ซื้อและทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ไปแล้ว ผู้บริโภคจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับความพอใจหรือไม่พอใจผลิตภัณฑ์ ด้วยเหตุนี้ นักการตลาดจึงต้องทำการตรวจสอบความพึงพอใจของลูกค้าหลังจากที่ถูกค้าซื้อสินค้าหรือบริการไปแล้วโดยอาจจะทำผ่านการสำรวจความพึงพอใจหรือจัดตั้งศูนย์รับข้อร้องเรียนของลูกค้า (Call Center) เพื่อให้ทราบถึงระดับความพอใจของผู้บริโภคภายหลังการซื้อ

พฤติกรรมผู้บริโภค 4C's

เมื่อผู้บริโภคเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมในการซื้อสินค้าและบริการ ทำให้กลยุทธ์ 4P's หรือ 7P's ที่เคยให้ความสำคัญในการศึกษาจึงกลายเป็นกลยุทธ์ที่ล้าหลังไปแล้วสำหรับปัจจุบัน นักการตลาดจึงเริ่มหันมาจับการตลาดแนวคิดใหม่ ด้วยกลยุทธ์ใหม่ที่เรียกว่า 4C's (Customer, Cost, Convenience, Communication) แทนนั่นคือ นักการตลาดหันมามองมุมใหม่ ที่เป็นมุมมองของผู้บริโภคว่าผู้บริโภคต้องการอะไร (Consumer Wants and Needs) ผู้บริโภคมีต้นทุนเท่าไร (Consumer's Cost to Satisfy) จะเพิ่มความสะดวกในการซื้อสินค้าให้กับผู้บริโภคได้อย่างไร (Convenience to buy) ควรจะสื่อสารอย่างไรเพื่อให้ผู้บริโภครับรู้ (Communication that Connects) และด้วยหลัก 4C's นี้เองที่จะทำให้นักการตลาดสามารถเข้าถึงผู้บริโภคในปัจจุบันได้ง่ายขึ้น โดยเน้นในประเด็นดังกล่าว ดังนั้น ในการศึกษาถึงแนวทางสู่ความสำเร็จในการบริหารการตลาดของผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจใน พฤติกรรมผู้บริโภค หรือผู้ที่มาใช้บริการเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้บริโภคกลุ่มนี้มีความแตกต่างจากผู้บริโภคทั่วไปดังกล่าวมาแล้ว

การศึกษาของ Schiffman, L.G., & Kanuk, L.L. (1994) และศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) ที่อธิบายว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การตัดสินใจและการกระทำของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ และการใช้สินค้า ที่นักการตลาดจำเป็นต้องศึกษา และวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ (1) พฤติกรรมของผู้บริโภคมีผลต่อ กลยุทธ์การตลาดของธุรกิจ และมีผลทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ถ้ากลยุทธ์ทางการตลาดนั้นสามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้ (2) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดทางการตลาด (Marketing Concept) ที่ว่า การทำให้ลูกค้าพึงพอใจ ด้วยเหตุนี้จึงต้องศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อจัดตั้ง กระตุ้นหรือกลยุทธ์การตลาด เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้

นอกจากนี้ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) ยังมีความเห็นพ้องว่า พฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการศึกษาถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ทำให้เกิดความต้องการ สิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's Response) หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ (Buyer's Purchase Decision) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) สิ่งกระตุ้นภายนอก (Stimulus) สิ่งกระตุ้นเป็นเหตุจูงใจให้

เกิดการซื้อผลิตภัณฑ์ (2) กล่องดำหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค (Buyer's Black Box) ความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคเปรียบเสมือนกับกล่องดำ ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถทราบได้ จึงต้องพยายามค้นหาความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (3) การตอบสนองของผู้ซื้อหรือการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Buyer's Response) การตอบสนองของผู้ซื้อหรือการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค

ในการวางแผนการขายสินค้าหรือบริการใดๆ ผู้บริหารจะต้องมีข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริโภคจะถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และการวางแผนทางการตลาด เหตุที่นักการตลาดจำเป็นต้องให้ความสนใจเกี่ยวกับกลุ่มผู้บริโภคและความต้องการของผู้บริโภคก็เพราะว่าผู้ผลิตส่วนใหญ่จะผลิตสินค้าที่คล้ายคลึงกัน และขายให้กับกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มเดียวกัน การกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์และตราหือ โดยยึดถือความต้องการของผู้บริโภคจะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจได้ง่ายขึ้น

นักบริหารการตลาดทราบกันดีอยู่แล้วว่าผู้บริโภคทุกคนไม่เหมือนกัน แต่ละคนจะมีบางอย่างที่แตกต่างไปจากผู้บริโภคคนอื่นๆ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อมีความปรารถนาในแง่ของความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นนักบริหารการตลาดต้องมีความเข้าใจถึงโครงสร้างความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าความต้องการนั้นเกิดขึ้นจากอะไร

การศึกษาเรื่องความต้องการของผู้บริโภคนี้ แท้จริงเป็นการศึกษาจากพื้นฐานแนวคิด Maslow's hierarchy of need (Maslow, 1943) นั่นเอง คือ ศึกษาว่าลูกค้าต้องการอะไร ซึ่งสามารถจำแนกความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริโภคออกเป็นสองประเภทกว้างๆ คือ ประเภทที่หนึ่งเป็นความต้องการทางด้านร่างกาย เช่น ความหิว ความสะดวก การนอน ความอบอุ่น เป็นต้น และประเภทที่สองเป็นความต้องการด้านอารมณ์ หรือความต้องการด้านจิตวิทยา เช่นความปลอดภัย ความรัก การยอมรับ ความพอใจในความงาม เป็นต้น ดังนั้น การบริหารการตลาดจำเป็นต้องเข้าใจลึกซึ้งถึงรายละเอียดของความต้องการทั้งสองประเภทดังกล่าว เพื่อเอามาเป็นจุดขายในการขายสินค้า และเป็นส่วนหนึ่งในการโฆษณาที่ต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังมีความต้องการด้านอื่นๆ อีกหลายประเภทเช่น ความต้องการในความรักและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความปรารถนาสำหรับการเป็นที่ยอมรับ ความรักและการได้รับความพอใจในเรื่องเพศ เป็นต้น ความต้องการได้รับความนิยมนับถือหรือความต้องการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองเกี่ยวข้องกับการมีชื่อเสียง เกียรติยศ และการเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งนักการตลาดอาจจะใช้ความต้องการด้านนี้คิดค้นจัดหาสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการมาตอบสนอง เช่น สถาบันเสริมสร้างบุคลิกภาพ คลินิกศัลยกรรมความงาม ซึ่งเป็นการตลาดของผู้บริโภคที่ต้องการหรือปรารถนาที่จะได้รับถึงการยอมรับในบุคลิกภาพ และความงามของตนเองจากสังคมหรือคนใกล้ชิด เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการของลูกค้า (Consumer Needs and Wants) ทำให้ทราบได้ว่า ก่อนมีการซื้อหาสินค้าหรือบริการ ผู้บริโภคมีกระบวนการการตัดสินใจซื้อ 5 ขั้นตอนตามผลการศึกษาของ Kotler, (1997) คือ 1) การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ (Problem or Need Recognition) 2) การแสวงหาข้อมูล (Search for Information) 3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternative) 4) การตัดสินใจซื้อ (Decision Making) และ 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post purchase Behavior) นอกจากนี้แล้ว ผู้ประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติจะต้องให้ความสำคัญถึงรายละเอียดปลีกย่อยในการตัดสินใจของผู้บริโภคหรือลูกค้าอีก 9 ประการ ได้แก่ 1) ระดับความต้องการ ซึ่งผู้บริโภคต้องรู้ว่า ตนเองต้องการอะไร 2) ประเภทผลิตภัณฑ์หรือ

สินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการ 3) ชนิดผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงรายได้ อาชีพ สถานภาพและบทบาททางสังคม 4) รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ขึ้นอยู่กับราคา ความชอบ และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ 5) ตราผลิตภัณฑ์ ขึ้นอยู่กับความเชื่อและทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ความมีชื่อเสียงของสินค้าและการให้บริการ 6) ผู้ขาย ถ้ามีผู้ขายหรือตัวแทนจำหน่ายหลายราย ผู้บริโภคจะเลือกรายใดขึ้นอยู่กับบริการที่ผู้ขายเสนอหรือความรู้จักคุ้นเคย 7) ปริมาณที่จะซื้อ ผู้บริโภคต้องตัดสินใจว่า จะซื้อผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนเท่าใด การตัดสินใจซื้อเกี่ยวกับปริมาณ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและอัตราการใช้ 8) เวลา เมื่อตัดสินใจได้แล้วว่าจะซื้อจำนวนเท่าไร ก็มาตัดสินใจเรื่องเวลาที่จะซื้อ โอกาสในการซื้อขึ้นอยู่กับฤดูกาลและภาวะทางเศรษฐกิจ และ 9) วิธีการชำระเงิน วิธีการชำระเงินของผู้บริโภคว่าจะจ่ายเป็นเงินสดหรือสามารถใช้ธุรกรรมการเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ เป็นต้น

มุมมองถึงความต้องการของผู้บริโภค หรือผู้ที่มาใช้บริการจากเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ คือ การที่ผู้บริโภคมองว่า ผู้ประกอบการควรจะนำสินค้า หรือบริการใดมาให้บริการ และผู้ใช้บริการ หรือผู้บริโภคจะซื้อไปใช้หรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันเรียนรู้ที่จะเลือกบริโภคสินค้าแบบไหน อย่างไร จึงจะตรง หรือตอบสนองความต้องการตนเองได้มากที่สุด ไม่ใช่ผู้ใช้บริการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ จะนำเสนอสินค้าหรือบริการประเภทใดๆ ก็สามารถขายได้ทุกอย่างเหมือนเมื่อก่อนนี้ อีกทั้งหากอยู่ในภาวะที่ผู้บริโภคจำเป็นต้องประหยัดเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของตนเอง ผู้บริโภคก็อาจเลือกเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น

มีผลการศึกษาถึงคุณภาพสินค้าที่จำหน่ายโดยเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติในบางพื้นที่ของประเทศไทยที่พบว่า ผู้ให้บริการนำสินค้าที่ไม่มีคุณภาพและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค เช่น ผลการศึกษาของเมทีนี แสงเมือง และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพน้ำดื่มของโครงการน้ำดื่มประชารัฐในเขตเทศบาลนครขอนแก่นซึ่งพบว่า คุณภาพน้ำดื่มโครงการน้ำดื่มประชารัฐ จำนวน 6 ตู้ มีลักษณะทางกายภาพของตู้ น้ำดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติไม่เหมาะสมทั้งหมด โดยพบฝุ่นรอบตู้ บริเวณหัวจ่ายน้ำมีตะไคร่น้ำและไม่มีประตูปิด-เปิดช่องจ่ายน้ำ มีคุณลักษณะของคุณภาพน้ำดื่มทางเคมีที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คือ มีความกระด้างสูงถึงร้อยละ 16.67 เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่มีผลการศึกษาถึงอันตรายจากการซื้อและบริโภคน้ำดื่มจากตู้หยอดเหรียญ เช่น การศึกษาของคณะกรรมการองค์การอิสระเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคภาคประชาชน (คอบช. 2559) เรื่องสถานการณ์ความปลอดภัยของการบริโภคน้ำดื่มจากตู้ น้ำดื่มหยอดเหรียญ การศึกษาของธนพงศ์ ภูมาลีและคณะ (2561) เรื่อง คุณภาพและความปลอดภัยของน้ำดื่มจากตู้ น้ำดื่ม หยอดเหรียญอัตโนมัติในจังหวัดมหาสารคาม ฯลฯ กรณีศึกษาที่ยกมาเหล่านี้ย่อมเป็นอุปสรรคในการสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าที่จำหน่ายโดยเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติได้ชัดเจน

ต้นทุนของผู้บริโภค (Consumer's Cost to Satisfy)

แนวคิดต้นทุนของผู้บริโภค หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายแลกกับการได้รับสินค้าและบริการ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่งเงินที่จ่ายค่าสินค้าแต่ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ได้สินค้าและบริการนั้นมา เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ค่าเสียโอกาส เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต้นทุนนี้ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาตัดสินใจของลูกค้า ในการกำหนดราคาของผู้ขาย จึงไม่ใช่เพียงแค่งการพยายามลดต้นทุนเพื่อตั้งราคาขายให้ต่ำที่สุดเพื่อให้ลูกค้าสามารถซื้อได้ แต่ผู้ขายควรต้องพิจารณาว่าราคาที่ตั้งเป็นราคาที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายแล้ว

หรือยัง หากผู้ชายสามารถทำให้ลูกค้ารู้สึกได้ว่าสิ่งที่ได้รับกลับมามากกว่าที่คาดหวังไว้ ก็จะทำให้ลูกค้ารู้สึกรักและศรัทธา ซึ่งมากกว่าการสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้น ดังนั้น การตั้งราคาสินค้าและการเลือกใช้กลยุทธ์ด้านราคา ผู้ชายจึงควรพิจารณาให้เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละกลุ่ม เพราะสินค้าชนิดเดียวกันผู้ชายอาจจะสามารถตั้งราคาที่แตกต่างกันได้สำหรับลูกค้าคนละกลุ่ม เพราะหากทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความแตกต่างได้ ลูกค้าก็ยินดีจ่ายในราคาที่ต่างกัน

การศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนของผู้บริโภคนี้เป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งในการประกอบธุรกิจเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ เนื่องจากมีความเกี่ยวพันถึงการตั้งราคาของผู้ประกอบการโดยผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงต้นทุนของผู้บริโภคมากกว่าต้นทุนในการประกอบการแล้วจึงปรับหรือตั้งราคาให้สอดคล้องกัน โดยพิจารณาว่า ก่อนที่ผู้บริโภคจะจ่ายเงินซื้อสินค้า หรือซื้อบริการนั้นๆ ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการจะต้องมีค่าใช้จ่ายอะไรมาก่อนหรือไม่ เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่จอดรถ และค่าเสียเวลา เป็นต้น เมื่อผู้บริโภคคำนวณหรือหากลบกลบหนี้แล้ว หากรู้สึกคุ้มค้ำกับต้นทุนที่ใช้จ่ายออกไปก็จะใช้บริการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ หากไม่คุ้มค้ำผู้บริโภคก็ไม่เลือกใช้บริการจากเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ นั้น ซึ่งมีผลการศึกษาถึงความสำคัญของต้นทุนผู้บริโภคที่เชื่อว่ามีผลต่อความสำเร็จทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติซึ่งเป็นการศึกษาจากมุมมองของผู้บริโภคเอง และเป็น การสะท้อนมุมมองกลับในด้านการตั้งราคาสินค้าที่จำหน่าย (Price) อันเป็นส่วนหนึ่งของส่วนประสมทางการตลาด 4P's เดิมนั่นเองเช่น ผลการศึกษาของ ณฐมน กัสปะ และฐิตารีย์ ศิริมงคล (2563) พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4C's ในด้านความต้องการของผู้บริโภค ด้านต้นทุนของผู้บริโภค ด้านความสะดวกในการซื้อของผู้บริโภค และด้านการสื่อสารที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟสบุ๊ค) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4C's ทั้ง 4 ตัวสามารถร่วมกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟสบุ๊ค) รัฐพร วุฒิตักดำนนท์ (2563) ที่พบว่าพบว่าผู้บริโภคมีระดับความต้องการต่อระดับผลิตภัณฑ์ของผู้จำหน่ายเครื่องอัตโนมัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นต้น

ความสะดวกในการซื้อ (Convenience to buy)

ความสะดวกในการซื้อ คือคำนึงถึงความสะดวกสบายของลูกค้าเป็นสำคัญ ด้วยการเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายที่ผู้บริโภคสามารถซื้อหาสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ถ้าต้องการซื้อในจำนวนมากและได้ราคาถูกลงไปที่ไหน ถ้าต้องการซื้อเพียงชิ้นเดียวและซื้อได้อย่างรวดเร็วควรไปที่ไหน เป็นต้น (<https://th.jobsdb.com/th-th/articles.2565>) ความสะดวกสบายของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการและช่องทางที่ผู้บริโภคยินดีจะซื้อสินค้าของผู้ขาย ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่สถานที่จัดจำหน่ายที่ต้องมีให้ทั่วถึงตามแนวคิดทางการตลาดรูปแบบเดิม แต่ผู้ชายควรคำนึงถึงการอำนวยความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการเป็นสำคัญ ทั้งความสะดวกในการซื้อหาสินค้า และความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ เช่น การเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายที่ผู้บริโภคสามารถหาซื้อสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็วด้วยการใช้อินเทอร์เน็ต การเลือกดูสินค้าและจองผ่าน Catalog การให้บริการส่งสินค้าถึงบ้าน การให้บริการชำระค่าสินค้าผ่านบัตรเครดิต เป็นต้น

ดังนั้น ความสะดวกในการซื้อ คือ การคำนึงถึงความสะดวกสบายของลูกค้าเป็นสำคัญ ด้วยการเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายที่ผู้บริโภคสามารถซื้อหาสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ถ้าต้องการซื้อในจำนวนมากและได้ราคาถูกลงไปที่ไหน ถ้าต้องการซื้อเพียงชิ้นเดียวและซื้อได้อย่างรวดเร็วควรไปที่ไหน เป็นต้น

การสื่อสาร (Communication that Connects)

การสื่อสาร (Communications) หมายถึง รูปแบบการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งเน้นการติดต่อสื่อสารแบบสองทางมากกว่าแค่การสื่อสารด้วยการทำโปรโมชั่น ลด แลก แจก แถม หรือการทำกิจกรรมทางการตลาดทั่วไป ผู้ขายควรเน้นการสื่อสารที่สะดวก ง่ายและรวดเร็ว สร้างให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ และเกิดความเชื่อใจในสินค้าและบริการของบริษัท การสื่อสารอาจทำได้ทั้งการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย รวมถึงการสื่อสารแบบกระตุ้นตลาด ได้แก่ การจัดงานแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการงานโชว์ การตลาดเชิงรุกหรือการตลาดแบบตรงและเข้าถึงลูกค้ารายตัว

การสื่อสารที่ดีจะสร้างความไว้วางใจและความเชื่อถือในสินค้า ส่งผลให้เกิดยอดขายที่เพิ่มขึ้น แต่ในปัจจุบันสินค้าทุกชนิดทุกยี่ห้อต่างก็พยายามที่จะสื่อสารไปยังผู้บริโภค ผู้บริโภคจึงต้องเลือกที่จะฟังหรือไม่ฟัง ดังนั้นหน้าที่ของนักการตลาดที่ดีก็คือ หาวิธีสื่อสารอย่างไรที่จะทำให้ผู้บริโภคประทับใจ

Davis Keith, & John, Newstrom W. (1989) กล่าวว่า การรับรู้ถึงคุณประโยชน์จากการใช้งานเทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มคุณค่าทางด้านความรู้ถึงความสะดวกในการใช้งานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งานสามารถใช้ขับเคลื่อนการยอมรับทางด้านเทคโนโลยีใหม่ โดยส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคได้โดยตรง (Calvo-Porrà, FaiñaMedín, & Nieto-Mengotti, 2017) คุณค่าที่การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งานส่งผลต่อความพึงพอใจโดยมีอิทธิพลในเชิงบวก นอกจากนี้การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน ยังส่งผลให้เกิดการยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคทั้งในทางตรง และทางอ้อม (Warkentin, Sharma, Gefen, Rose, & Pavlou, 2018)

ปัจจัยที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการตลาดของผู้ประกอบเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ

จากวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการตลาดของผู้ประกอบเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ นั้น ผู้วิจัยประสงค์ที่เสนอผลการทบทวนวรรณกรรมที่บ่งบอกว่า สภาพตลาดของการประกอบการเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติในประเทศไทยนั้นมีลักษณะบางประการที่บ่งชี้ได้ว่า มีความคล้ายคลึงกับการเป็นตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) เพราะจากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการจากเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการในตลาดทั่วไป เช่น

1) **ทำเลที่พิกอาศัย** เป็นผู้มีที่พัก หรือสถานที่ปฏิบัติงานในตัวอาคารที่พัก หรืออาคารสถานที่ทำงานในหรือใกล้เคียงสถานที่ตั้งเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ ไม่ใช่ลูกค้าทั่วไป

2) **วิถีการดำรงชีวิต** เป็นผู้บริโภคที่มีความคุ้นชินกับการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ต้องการความสะดวกในการบริโภคและการใช้บริการ และมุ่งเน้นการประหยัดเวลาในชีวิตประจำวันให้กับการประกอบอาชีพ

3) **การบริโภค** เป็นผู้บริโภคให้ความสำคัญหลักโภชนาการน้อย ต้องการเพียงตอบสนองความต้องการบริโภคของร่างกายหรือความหิวกระหายเท่านั้น

4) **ความคุ้นเคยและการเข้าถึงเทคโนโลยี** เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในชีวิตประจำวัน และมีความคุ้นชินกับการซื้อสินค้าในรูปแบบ Self Service

ดังนั้น การวางแผนการตลาดในการประกอบธุรกิจเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติที่ศึกษานี้จึงมีความคล้ายคลึงกับการวางแผนการประกอบธุรกิจในตลาดเฉพาะส่วนกับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และต้องปรับกลยุทธ์หรือแนวคิดการตลาดที่มีลักษณะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวมานี้ด้วย

สรุป

ปัจจุบันเราอยู่ในยุคของการตลาด 4.0 นั่นคือการตลาดในยุคดิจิทัลซึ่งเป็นยุคที่ผู้ประกอบการจะต้องปรับกลยุทธ์การตลาดเข้ากับโลกใบใหม่ เพราะเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้เกิดความสะดวกรวดสบาย และความเชื่อมโยงมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างสิ้นเชิง ดิจิทัลไม่ใช่แค่การสื่อสารและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนมุมมองและการดำเนินชีวิตของผู้คน โลกออนไลน์และออนไลน์ผสมผสานเป็นโลกเดียวกัน Consumer Journey (เส้นทางของผู้บริโภคที่เข้ามาสัมผัส brand หรือองค์กรธุรกิจของเรา) สลับไปมาระหว่างสองโลกจนมีความซับซ้อน ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการรวมถึงข้อมูลของเครื่องจำหน่ายสินค้าและบริการของเราที่หนักก็ได้เวลาใดก็ได้ผ่านทาง Digital Mobile Devices ต่างๆ กลุ่มผู้บริโภคมีกิจกรรมดิจิทัลผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น (Engagement) ผู้บริโภคใกล้ชิดกันมากกว่าเดิม มีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นจึงเรียกผู้บริโภคยุคนี้ว่า Connected Consumers เพราะเชื่อมต่อกับออนไลน์ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้ว่า การตลาด 4.0 แตกต่างจากยุคอื่นๆ ตรงที่เน้นเรื่องการสร้างคุณค่านิยม (Value Creation) ดังนั้น ยุคนี้ไม่ใช่การเน้นแต่ขายสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียวแต่ต้องเพิ่มเติม value ของผู้บริโภคยุคดิจิทัลด้วย ธุรกิจใดสร้างคุณค่าในผู้บริโภคได้ดีจะเป็นธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ การสื่อสารการตลาดจึงเป็นกลไกหลักที่จะสร้างคุณค่านั้นๆ ให้เกิดขึ้น แล้วแบรนด์จะสร้างคุณค่าได้อย่างไร มี 2 วิธีการที่เราทำได้ คือ อย่างแรก คือการที่แบรนด์ Brand Journeys (เส้นทางของผู้บริโภคตั้งแต่ก่อนจะเป็นลูกค้า จนตัดสินใจซื้อ รวมถึงการกลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการนั้นซ้ำ) ของเราเข้ากับ Consumer Journey ให้ได้ เข้าถึงให้ลึกในชีวิตของเขา และสร้างความกลมกลืนเข้ากับชีวิตของผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยปัจจัยที่จะกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวในธุรกิจเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การพัฒนาของเทคโนโลยีในการให้บริการที่สัมผัสเสมือนกับลูกค้าประเภทนี้ เช่น กระบวนการขั้นตอนในการซื้อสินค้าที่ไม่ยุ่งยาก วิธีการชำระเงินผ่านระบบดิจิทัล หรือเป็น Cashless ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น ประการต่อมา คือ ผู้ประกอบการต้องจัดหาสินค้าหรือบริการประเภทนั้นซึ่งตรงตามความต้องการมาตอบสนองนั่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณวชิรพันธ์ ดร.พิชญะ อุทัยรัตน์ หลักสูตรหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต ที่ได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษา เสนอแนะการเขียนบทความทางวิชาการด้วยดีมาตลอด ทำให้บทความนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2560). การตลาดยุคดิจิทัล “การบริการด้วยตนเอง (Self Service)”. สืบค้น จาก <https://www.etda.or.th/content/etda-reveals-thailand-internet-userprofile-2018.html>
- คอปช. (2559). สถานการณ์ความปลอดภัยของการบริโภคน้ำดื่มจากตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://www.consumerthai.org>.
- ณัฐมน กัสปะ, & ชูติารีย์ ศิริมงคล. (2021). ส่วนประสมทางการตลาด 4C's ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟสบุ๊ก) ของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11(1), 100-114.

- ธนพงศ์ ภูผาลี, สมศักดิ์ อาภาศรีทองสกุล, อรุณช วงศ์วัฒนาเสถียร, & มาลี สุป็นตี. (2019). คุณภาพและความปลอดภัยของน้ำดื่มจากตู้จำหน่ายเครื่องดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารเกษตรกรรมไทย*, 10(2), 356-365.
- รัฐพร วุฒิศักดานนท์. ผลกระทบของระดับผลิตภัณฑ์ของผู้จำหน่ายเครื่องดื่มอัตโนมัติต่อความตั้งใจซื้อเครื่องดื่มพร้อมดื่มของผู้บริโภคในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ (Doctoral dissertation, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด. กรุงเทพฯ : ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- แสงเมือง และคณะ. (2563). คุณภาพน้ำดื่มของโครงการน้ำดื่มประชารัฐในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุขชุมชน*. 3(1) (มกราคม – มิถุนายน).
- Beatson, A., Lee, N., & Coote, L. V. (2007). Self-service technology and the service encounter. *The Service Industries Journal*, 27(1), 75-89.
- Bitner, M. J., Ostrom, A. L., & Meuter, M. L. (2002). Implementing successful selfservice technologies. *Academy of management perspectives*, 16(4), 96-108.
- Calvo-Porrà, C., Faiña-Medin, A., & Nieto-Mengotti, M. (2017). Exploring technology satisfaction : An approach through the flow experience. *Computers in Human Behavior*, 66, 400-408.
- Dabholkar, P. A. (1996). Consumer evaluations of new technology-based self-service options : an investigation of alternative models of service quality. *International Journal of research in Marketing*, 13(1), 29-51.
- Davis Keith, & John, Newstrom W. (1989). *Human Behavior at Work*. (8 th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Kotler, Philip. (1997). *Marketing management : analysis, planning, implementation and control*. 9th ed. New Jersey :A simon & Schuster Company.
- Kotler, Philip. (1997). *Marketing management : analysis, planning, implementation and control*. 5 th ed. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.
- Lawrence, P., & Karr, J. (1996). Technology spending-and alliances: new highs in financial services firms. *Journal of Retail Banking Services*, 18(3), 45-53.
- Maslow. A .A (1943). *theory of human motivation*. Psychological Review,N.Y. McGraw-Hill.
- Meuter, M. L., Ostrom, A. L., Bitner, M. J., & Roundtree, R. (2003). The influence of technology anxiety on consumer use and experiences with self-service technologies. *Journal of Business Research*, 56(11), 899-906.
- Meuter, M. L., Ostrom, A. L., Roundtree, R. I., & Bitner, M. J. (2000). Self-service Technologies: understanding customer satisfaction with technology-based service encounters. *Journal of marketing*, 64(3), 50-64.

- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). **Consumer behavior**. (5th ed.). Englewood Cliffs, N. J. : Prentice-Hall.
- Walker, R. H., Craig-Lees, M., Hecker, R., & Francis, H. (2002). Technology-enabled service delivery: An investigation of reasons affecting customer adoption and rejection. *International Journal of service Industry management*, **13**(1), 91- 106.
- Warkentin, M., Sharma, S., Gefen, D., Rose, G. M., & Pavlou, P. (2018). Social identity and trust in internet-based voting adoption. *Government Information Quarterly*, **35**(2), 195-209.

ธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย

New Buddhism Amulets Business in Thailand

ผู้วิจัย

दनัย อินทรพยุง

บริหารธุรกิจดุขฎฐิบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพ.นพดล พันธุ์พานิช

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

พระเครื่องหมายถึงพระพิมพ์องค์เล็กๆ สำหรับนำติดตัวไปบูชา ในอดีตพุทธศาสนิกชนสร้างพระพิมพ์ขึ้นมาเพื่อหวังว่าจะเป็นเครื่องช่วยประกาศสืบทอดพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายไปได้อีกหลายพันปี พระพิมพ์เหล่านี้ได้กลายเป็นพระเครื่อง โดยธุรกิจที่เกี่ยวกับพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทยมีความสำคัญในการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มนุษย์ปุถุชนมีความสนใจและนิยมชมชอบจากวัตถุที่จับต้องได้ นั่นก็คือพระเครื่องนั่นเองและเป็นกุศโลบายให้ผู้สนใจพระเครื่องนั้นเกิดความสนใจถึงแก่นสารของพุทธศาสนาต่อไป โดยอาศัยแรงจูงใจทางธุรกิจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงพุทธศาสนิกชนผู้นิยมสะสมพระเครื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

คำสำคัญ : ธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่, ประเทศไทย

ABSTRACT

Buddhism amulet means that the votive tablet is for carrying to worship. In the past, Buddhists made Buddhism amulets for inheriting Buddhism from more than one millennial. These votive tablets become Buddhism amulets. Businesses related to New Buddhism Amulets in Thailand are important for promoting Buddhism to people, who are interested in the flavor of material that are Buddhism amulets and a good strategy for those who are interested in Buddhism amulets to develop quintessence interesting in Buddhism later. By business motivation for all people involved, and Buddhists that are Buddhism Amulets collectors in Thailand and other countries.

Keyword : New Buddhism Amulets Business, Thailand

บทนำ

ต้นกำเนิดของเครื่องรางของขลังของมนุษยชาตินั้น ตามที่มีการบันทึกไว้มีมาหลายพันปีแล้วเช่นในราชอาณาจักรอียิปต์โบราณ ก็จะมี ‘แมลง Scarab Beetle’ หน้าตาเหมือนแมลงกว้าง หรือตัวด้วง แต่ทำจากหินสี มีปีกงดงาม นิยมห้อยคล้องคอใช้พกประจำตัว และเฝ้าสุสานของฟาโรห์ โดยมีความเชื่อว่าเป็นเครื่องรางป้องกันอันตราย และนำมาซึ่งชีวิตใหม่หรือการเกิดใหม่ เพราะแมลงประเภท Beetle จะวางไข่จำนวนมากบนมูลสัตว์ ซึ่งชาวอียิปต์เชื่อว่าเป็นบ่อเกิดของชีวิตใหม่ไม่มีที่สิ้นสุด (ราม วัชรประดิษฐ์, 2564) นอกจากนี้ยังมีวัตถุประเภท “หินสี” ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาแต่ยุคโบราณ เช่น ‘หยก’ หรือ ‘Jade’ ซึ่งเป็นหินเนื้อละเอียด โดยชาวจีนเชื่อว่าเป็นเครื่องรางคุ้มครองเจ้าของ หากมีอันตรายเกิดขึ้นหยกจะรับเคราะห์เอาไป โดยหยกจะมีหลายเกรดหลายระดับ ขึ้นอยู่กับอายุของหินเป็นสำคัญ ส่วนต่างประเทศก็มักนิยม ‘หินสี’ นำมาเป็นเครื่องรางและเครื่องประดับอาจเนื่องจากความงดงามในตัวเองด้วยอันได้แก่ Diamond หรือ เพชร Emerald มรกต Moonstone หรือ หินพระจันทร์ ที่บ้านเราเรียก มุกดาหาร เป็นต้น

เครื่องรางของขลังโบราณของบ้านเรามีสารพัดชนิด เช่น พระเครื่อง ประคำ ผ้ายประเจียด เบี้ยแก้ ยันต์นาฏ ประเภทปลัดขิก ตะกรุด ลูกอม กะลาตาเดียว เขี้ยวหมูตัน หนังก้อนผากเสื่อ รักยม กุมารทอง แหวนพิรอด รูปเคารพต่างๆ เช่น รักยม กุมารทองนางกั๊ก แม่โพสพ หรือ เสือ สิงห์ วัวธนู ลิง หนูมาน ฯลฯ ล้วนเข้าข่ายเป็นเครื่องรางของขลังทั้งสิ้น เรียกได้ว่าคนไทยมีเครื่องรางของขลังไม่แพ้ชาติใดในโลก ไม่ว่าจะประเทศใดในโลกตะวันตกหรือตะวันออกด้วยกัน (ราม วัชรประดิษฐ์, 2564)

พระเครื่อง หรือ “พระพิมพ์” นั้นจริงๆ แล้วเกิดขึ้นมา ประมาณ 1000 กว่าปี รวม 2000 ปีแล้ว พระเครื่ององค์แรกๆ นั้นจะเป็น “พระกริ่ง” หรือ พระโสฬสขยคุรุ หรือ พระพุทธเจ้าหมอ นั้นเองแต่ในประเทศไทยนั้นเริ่มนิยมพระเครื่องกัน ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีการนำพระเครื่องมาแขวนคอ หรือห้อยคอ พกติดตัวกันแล้วในปัจจุบัน คนไทยนิยมพระเครื่องกันมาก และสร้างพระเครื่องกันมากเช่นกัน การจะมองว่าพระเครื่องไม่ใช่เรื่องงมงาย ไร้สาระนั้น การเช่าพระเครื่อง - บูชาพระเครื่อง เพราะอะไรนั้น จะได้กล่าวดังต่อไปนี้(สนุกคอทคอม, 2564)

1. สร้างพระเครื่องเพื่อเป็นที่ระลึก ให้กับผู้บริจาคทรัพย์ หรือ สมทบทุนฯ ในโอกาสต่างๆ เช่น สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร สร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็น สาธารณูปโภค ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างเป็นต้นทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อให้ผู้บริจาคได้สามารถจับต้อง และระลึก ถึง ผลบุญ ที่ทำในครั้งนั้นได้

2. สร้างพระเครื่องเพื่อให้เป็นขวัญ และกำลังใจ หรือยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำงาน ในการประกอบอาชีพที่สุจริต เช่น ตำรวจ ทหาร อาชีพที่ต้องเสี่ยงภัยต่างๆ ไม่เว้น แม้การเสี่ยงขาดทุน จากการลงทุนในธุรกิจต่างๆ

3. สร้างพระเครื่องไว้เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา การสร้างพระเครื่องในลักษณะนี้ มีมานานมากกว่า 1,000 ปีมาแล้ว โดยการสร้างพระเครื่องจำนวนหนึ่งเช่น 84,000 องค์ ตามจำนวนพระธรรมขันธิ์ในพระไตรปิฎก แล้วนำพระเครื่องหรือ พระพิมพ์ นั้นไปบรรจุไว้ในเจดีย์ หรือ ไตรฐานพระพุทธรูปของคิใหญ่ หรือ ได้หลังคาอุโบสถ แล้วเก็บไว้ อย่างนั้นเมื่อระยะเวลาผ่านไปนานหลายสิบปี หรือหลายร้อยปี แล้วเกิดเหตุ ให้เจดีย์พังทลายลงมา (กรุดแตก) หรือ มีการเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปของคิใหญ่ หรือ โบสถ์เก่าชำรุดสุดโทรมเสียหายเมื่อมีผู้คนมาพบเจอ พระเครื่องที่เก็บไว้นั้น อย่างน้อยก็ต้องนำไปศึกษา หาที่มาที่ไป และเห็นคุณค่าว่าเป็นของเก่า ของโบราณ ทำให้ผู้นั้นต้องรู้พระศาสนาต่อไป หรือจากเปลือกถึงแก่นสารของพระพุทธศาสนานั้นเอง

จากผลของทั้ง 3 ข้อ คือ สร้างพระเครื่องเพื่อเป็นที่ระลึก เพื่อให้เป็นขวัญ และกำลังใจ หรือยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำงาน และเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ทำให้ปัจจุบันมีการเสาะแสวงหาพระเครื่องเก่า และพระเครื่องที่มีเจตนาการสร้างที่ดี มาครอบครองกัน ทั้งๆ ที่พระเครื่องบางองค์แพงมาก ราคาเช่าหาบูชาระดับ 10 ล้านบาทขึ้นไป สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า

1. พระเกจิอาจารย์ ผู้สร้างพระเครื่องนั้นๆ ท่านเก่ง เป็นพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ท่านได้มรณภาพ (เสียชีวิต) ไป กว่า 100-600 ปี แล้ว และพระเครื่องคือส่วนหนึ่งเพื่อให้ระลึกถึงท่าน

2. การสร้างโบสถ์ สร้างวิหาร สร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็น สาธารณูปโภค ต่างๆ รวมทั้งช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ นั้น ไม่ได้ทำหรือเกิดขึ้นกันได้บ่อยๆ โบสถ์ วิหาร และสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในแต่ละวัดแต่ละที่ ไม่ได้จะพังทลายโทรมกันง่ายๆ อย่างน้อยๆ ก็กินเวลา 80-200 ปี

3. ถ้าศรัทธาพระเกจิอาจารย์รูปใด ก็เก็บของที่ท่านสร้างไว้เป็นที่ระลึก เมื่อท่านมรณภาพ ไปแล้ว ของที่ระลึกนั้นก็เป็นตัวแทนท่าน หากหายหรือไม่มีแล้วก็เหมือนลืมท่าน (เจ้าของจึงไม่ยอมให้ซื้อ-ขาย หรือเช่าบูชากันง่ายๆ)

สรุปก็คือ พระเครื่องมีไว้เพื่อความสบายใจ เพื่อระลึกถึงสิ่งดีๆ ของตนที่ได้กระทำไว้นั้นเอง การเช่าพระเครื่อง หรือบูชาพระเครื่อง จะเป็นเรื่องงมงาย ไร้สาระหรือความศรัทธา การระลึกถึงพระรัตนตรัย หรือเป็นขวัญกำลังใจนั้นก็ขึ้นอยู่กับความศรัทธาของแต่ละบุคคลนั่นเอง

พระพิมพ์ พระเครื่อง เครื่องรางของขลัง พระเครื่องราง หมายถึงพระพิมพ์องค์เล็กๆ สำหรับนำติดตัวไปบูชา นั่นคำว่า “พระเครื่อง” ไม่ได้เป็นของที่มีอยู่ในสังคมไทยมาแต่เดิม หากเป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงไม่กี่ร้อยปีมานี้เอง ความนิยมในการพก “พระพิมพ์” ซึ่งสมัยก่อนสร้างขึ้นมากเพื่อหวังว่าจะเป็นเครื่องช่วยประกาศสืบทอดพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายไปได้อีกหลายพันปี พระพิมพ์เหล่านี้ ได้กลายเป็นสถานะมาเป็นคำว่า พระเครื่อง พระเครื่อง นั้นเป็นคำที่ใช้เรียกแทนคำว่า “พระศักรพุทธปฏิมา” ซึ่งเป็นชื่อนามที่ใช้เรียกกันในทางอิทธิฤทธิ์กฤตยาคม มิใช่การกำหนดความหมายในทางโบราณคดีโดยความเป็นจริงแล้ว “พระพิมพ์” หรือ “พระเครื่อง” ก็คือสิ่งเดียวกัน จากหลักฐานสำคัญ เช่น การพบจารึกบนแผ่นจารึกลานทองของ กรุพระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี และแผ่นจารึกลานเงินของ กรุพระบรมธาตุเจดีย์นครชุม จังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น ได้แสดงให้เห็นถึงพุทธาคม กรรมวิธีในการสร้างพระเครื่อง ซึ่งเป็นมรดกตกทอดสืบสานมาถึงทุกวันนี้ จากหลักฐานดังกล่าวแสดงว่าพระพิมพ์ทั้งหลายได้ผ่านกรรมวิธีบรรจพุทธคุณ วิทยาศาสตร์ และพุทธปรมานิกะสำเร็จเป็น พระศักรพุทธปฏิมาอันวิเศษแล้ว ความหมายของพระเครื่องคำว่าพระเครื่อง นั้นน่าจะเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ตอนท่านส่งเครื่องจักรจากยุโรปมาเพื่อผลิตเหรียญกษาปณ์ที่ระลึกต่างๆ และก็มีการผลิตเหรียญของพระเกจิอาจารย์ขึ้น ทำให้เรียกเหรียญที่ทำเป็นรูปพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ซึ่งทำมาจากเครื่องจักรว่า “พระเครื่อง” ซึ่งปัจจุบันการเรียกพระองค์เล็กๆที่เป็น พระพิมพ์ต่างๆก็จะเรียกกันว่าพระเครื่อง เลยเป็นที่มาของพระเครื่องพระพิมพ์ และเครื่องรางของขลังหรือคำว่า พระเครื่อง

สมัยก่อนจะสร้างเป็นรูปสมมติของพระพุทธเจ้า ส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กพระพิมพ์ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณนั้นส่วนใหญ่ สร้างขึ้นมาเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยคิดว่าต้องสร้างพระพิมพ์ให้ครบ 84,000 องค์เท่ากับจำนวนพระธรรมชั้นตรี ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนำพระพิมพ์ไปฝังไว้ใต้กรุเจดีย์ พระเจดีย์ต่างๆ บ้างก็อยู่ตามถ้ำ บ้างก็ตามลานวัด โคนต้นไม้ใหญ่

ส่วนใหญ่สถานที่เหล่านั้น จะเป็นสถานที่ๆสำคัญในอดีตความเชื่อเรื่องพระพิมพ์ พระเครื่องรางความเชื่อเรื่อง พระเครื่อง และคำว่าพระเครื่อง พระพิมพ์เป็นสิ่งที่ไม่พบเห็นในสังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ภาพจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่างๆ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแลงมาก็ไม่ปรากฏว่ามีรูปทวารที่เอาพระมาห้อยคอ หรือวรรณคดีต่างๆก็ไม่มีกล่าวถึงการนำ"พระพิมพ์" ต่างๆมาคล้องคอ วรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ซึ่งอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลายหรือตอนต้นรัตนโกสินทร์ ก็ไม่มีใครนำพระพิมพ์มาห้อยคอ จะมีก็แต่เครื่องรางของขลังจำพวก เลื่อยยันต์ ตะกรุด ผ้ายันต์ ผ้าประเจียด ลูกอม เท่านั้นความเชื่อเรื่องพระพิมพ์และคำว่า พระเครื่อง คาดว่าน่าจะในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพบเห็นกันแล้ว ที่เห็นได้เด่นชัด ก็ได้แก่ (พระสมเด็จ ที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี) สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดพระศาสนาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สำหรับพุทธศานาภาพพระเครื่องของสมเด็จพระเจ้านั้นมีผู้โจษขานเลื่องลือกันมาก โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญเมื่อครั้งอหิวาตกโรคระบาดครั้งยิ่งใหญ่ในอดีต เมื่อปีระกา พ.ศ. 2416 ปรากฏว่าบ้านใดมีพระพิมพ์สมเด็จ แล้วอาราธนาพระสมเด็จจ่าน้ำมนต์อาบ บริโภคจะปราศจากโรคร้ายได้ แต่ถึงกระนั้นประชากรในกรุงเทพฯ ก็ล้มตายกันประดุจใบไม้ร่วงถึงกับมีคำขวัญว่า "คนหัวโตกินแตงโมวัดแจ้ง ไปดูแรงวัดสระเกศ ไปดูเปรตวัดสุทัศน์" คำว่าแรงวัดสระเกศหมายถึงบรรดาแรงที่ลงกินศพคนตาย ซึ่งไม่สามารถจะเผาศพได้ทันจึงนำมาสุมนกันไว้ เมื่อใครได้มาเห็นจะเกิดธรรมสังเวชในจิตใจเป็นอย่างยิ่งและเมื่อเวลาที่มีศึกสงคราม ก็จะพกพระพิมพ์ หรือพระเครื่องรางติดตัว เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งส่วนใหญ่พระเครื่องสมัยที่สร้างเมื่อคราวที่มีศึกสงครามส่วนใหญ่แล้วจะมีความเชื่อถือกันว่า พระเครื่องพระพิมพ์เหล่านั้นจะมีพุทธคุณด้านปกป้องคุ้มครองไม่ให้ได้รับอันตรายจากข้าศึก เช่นพุทธคุณด้านคงกระพันชาตรี หนั่งเหนียว ฟันแทงไม่เข้า กำบังตนและมหาอำนาจ ส่วนในคราวที่บ้านเมืองอยู่ช่วงว่างเว้นจากสงครามบ้านเมืองสงบสุข พระเกจิอาจารย์หรือผู้รู้ที่สร้างพระพิมพ์ วัดถุมงคลพระเครื่องก็อาจจะปลุกเสก พระเครื่องให้มีพุทธคุณ เด่นด้านเมตตามหานิยม มหาเสน่ห์ เพื่อสืบทอดพุทธศาสนาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เลยเป็นที่มาของคำว่า"พระเครื่อง" (ความรู้พระเครื่อง, 2564)

วงการธุรกิจพระเครื่องรุดหน้าไปมากนับตั้งแต่ปี 2496 ที่เริ่มมีการเปิดให้เช่าพระเครื่องได้ต้นมะขามรอบห้องสนามหลวง ก่อนจะย้ายมายังใต้ถุนศาลอาญา ราว ๆ ปี 2500 (กฤษฏา ศุภวรรธนะกุล, 2557) แน่นนอนว่าเส้นทางการก่อเกิดและเฟื่องฟูของพระเครื่องพาดผ่านกับประวัติศาสตร์ สงคราม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการต่อสู้เชิงอุดมการณ์อย่างน่าตื่นตาตื่นใจการเก็บข้อมูลในประเทศไทย พบว่า มีบริษัทที่รับผลิตพระเครื่องอยู่ประมาณ 15-20 บริษัท แต่ละบริษัทก็มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการแต่ละแห่ง เช่น ถ้าเป็นการผลิตพระเครื่องของกองทัพบก ก็จะเป็นบริษัทหนึ่ง ถ้าเป็นของตำรวจก็เป็นอีกบริษัทหนึ่ง หรือแบ่งตามพื้นที่หรือภาคของวัดที่สร้างวัดถุมงคลนั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่บริษัทรับผลิตพระเครื่องจะมีการแบ่งสายและรายได้ เป็นที่รู้กันในวงการ หรือบางรายก็ใช้ชีวิตติดต่อยังวัดต่าง ๆ เองเช่นเดียวกับกลวิธีทางการตลาดของนักธุรกิจที่สาะหาหนทางผลึกพระเครื่องให้มีราคาสูงอย่างไม่น่าเชื่อเมื่อเป็นธุรกิจ พระเครื่องจึงไม่ต่างจากสินค้าอุปโภค-บริโภคทั่วไป ที่ต้องมีการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการทำการตลาด ซึ่งสำหรับคนนอกวงการ การทำการตลาดพระเครื่องก็มีแบบทั่ว ๆ ไป จนถึงแบบที่หลอกลวงลูกค้า ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและค้นคว้าเรื่อง ธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทย เพื่อที่จะทำให้พุทธพาณิชย์ประเภทนี้เป็นไปในทางบุญ ทางกุศล และอนุชนปัจจุบันและรุ่นหลังต่อไปได้ศึกษาจากเปลือกของพุทธศาสนาสู่แก่นสารทางธรรมต่อไป

เนื้อหา

ในยุคที่นานาประเทศทั่วโลกล้วนมีเป้าหมายเดียวกันคือ การขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้าด้วยพลังของเทคโนโลยีล้ำสมัยเช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีนโยบายจากภาครัฐในการพยายามผลักดันบ้านเมืองไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 แต่ในขณะที่เรากำลังเดินทางหน้าคุณค่าบางประการที่สืบสานกันมานับตั้งแต่อดีตเช่นเรื่องของ “ความเชื่อ” และ “ศรัทธา” กลับยังคงฝังแน่นเป็นหนึ่งในรากฐานที่สำคัญของชาวไทยเคียงข้างไปกับการเติบโตด้านเทคโนโลยีหนึ่งในศรัทธาที่แกร่งกล้าและปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตผู้คนแห่งสยามประเทศอย่างแยกไม่ออกคือความเชื่อในเรื่อง “พระเครื่อง” หรือ “พระเครื่องราง” รูปเคารพองค์พระขนาดเล็กที่ชาวพุทธนิยมเช่าบูชามาพกติดตัวหรือมีเก็บไว้ในบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นทั้งเครื่องยืนยันถึงความป็นศาสนิกชนและการมุ่งหวังในแง่ยึดเหนี่ยวจิตใจตามแต่พุทธคุณของพระเครื่องที่มีไว้ครอบครอง

พระเครื่องถือได้ว่าเป็นเครื่องรางของขลังที่อยู่คู่ประเทศไทยมานานกว่า 2,000 ปี มีการวิวัฒนาการผ่านยุคสมัยมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ยุคต้นที่ยังคงเป็น “พระพิมพ์” ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาและหวังผลในแง่ของบุญบารมีสู่การเข้ามาของ “พระกริ่ง” จากวัฒนธรรมต่างชาติในราวรัชสมัย ร.3-ร.5 จนทำให้ค่านิยมการสร้างพระเพื่อเป้าหมายในการเป็นเครื่องรางแพร่หลายและเมื่อบริบทของสังคมเปลี่ยนไปพระพิมพ์จึงได้กลายเป็น “พระเครื่อง” และได้รับความนิยมจวบจนปัจจุบันความน่าสนใจของวงการพระเครื่องคือ วงการนี้จะไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะไม่ว่าใครก็สามารถมาเป็น “คนเล่นพระ” เพื่อเช่าบูชาและสะสมพระเครื่องที่สนใจได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งสิ่งที่ทำให้พระเครื่องได้รับความนิยมในทุกระดับอาจเกิดขึ้นได้จากทั้งความต้องการหาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตามแต่ตำนานของพระเครื่ององค์นั้น รวมไปถึงการชื่นชอบความงามในเชิงพุทธศิลป์ คุณค่าในแง่ประวัติศาสตร์ความศรัทธาในเกจิอาจารย์ผู้สร้าง หรือ อาจเกิดจากความคาดหวังในเชิงพุทธพาณิชย์ได้เช่นกันเนื่องด้วยพระเครื่องแต่ละพิมพ์ล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างทั้งในแง่ความสวยงามในการออกแบบที่นำไปและพุทธคุณจึงทำให้มีความต้องการจากชาวพุทธเป็นจำนวนมากส่งผลให้ปัจจุบันวงการพระเครื่องซึ่งรวมถึงธุรกิจต่อเนื่องต่างๆ ไม่ว่าจะโรงพิมพ์พระนิตยสารพระ หรือ ตลาดพระจัดได้ว่าเป็นแวดวงที่มีเงินหมุนเวียนค่อนข้างมหาศาลมีคนเล่นพระกว่า 10 ล้านคน แต่ขณะเดียวกันก็มีมีฉาชีพจำนวนมากหวังจะใช้ศรัทธาของชาวพุทธเป็นเครื่องมือในการกอบโกยผลประโยชน์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

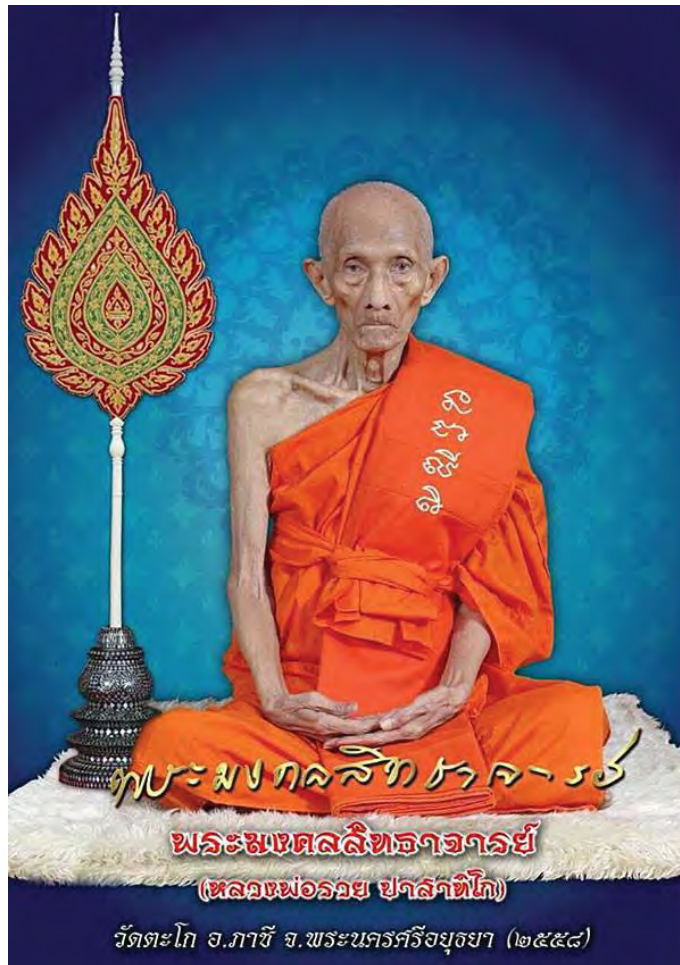
ด้วยเหตุนี้ ในวงการจึงมีกลุ่มคนที่เรียกได้ว่าเป็น “เซียนพระ” หรือ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพระเครื่อง ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในการประเมินและวิเคราะห์พระเป็นพิเศสามารถแยกแยะถึงความแตกต่างระหว่าง “พระเทียม” “พระเก๊” กับ “พระแท้” ได้ โดยมากมักเป็นผู้ที่อยู่ในวงการพระเครื่องมาอย่างยาวนานจนนักเล่นพระต่างให้ความนับถือเป็นที่พึ่งพาในการช่วยดูพระ ซึ่งในปัจจุบันด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูพระสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าเดิมจนมีเซียนหน้าใหม่เติบโตขึ้นเป็นจำนวนมากเซียนรุ่นเก่าเองก็ยังคงยอมรับว่าเป็นเรื่องดีที่มีเซียนรุ่นใหม่เกิดขึ้นเพื่อช่วยยกระดับวงการพระให้เป็นมาตรฐาน หรือ แม้แต่นักเล่นพระทุกคนไม่ว่าจะหน้าเก่าหรือหน้าใหม่ก็สามารถก้าวไปสู่การเป็นเซียนได้เช่นกันหากหมั่นสะสมข้อมูลความรู้ความชำนาญอยู่เสมอไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่ตนเองแต่ยังช่วยป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อของมีฉาชีพได้อีกด้วยแม้เมื่อมองในภาพรวมการเล่นพระอาจจะมีเส้นบางๆ ระหว่างความศรัทธากับความงมงาย แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นความเชื่อส่วนบุคคลที่เรามิอาจก้าวล่วง และนอกจากในแง่ความศรัทธาเราก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าพระเครื่องคือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่ยืนยันถึงความยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนากับสังคมไทยที่ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นเป็นคุณค่าที่คู่ควรกับการศึกษาและเรียนรู้

ปรากฏการณ์แห่งความเปราะบางของชีวิตอันเกิดจากโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ความวิตกกังวล จากความไม่แน่นอน แม้ตอนนี้เราจะมีวัคซีนแล้วก็ตาม แต่ยังไม่มียาอะไรที่เรารู้ได้ เราสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้ เหมือนเดิมหากเราเฝ้าสังเกตสังคมไทยในช่วงเวลาที่ยากลำบากนี้ สิ่งเดียวที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทย นั่นคือ การหันไปพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเรื่องเหนือธรรมชาติ แม้ในความเป็นจริงความเชื่อและความศรัทธาจะอยู่กับสังคมไทยมานาน ไม่ว่าจะเกิดโควิด-19 หรือไม่ เพียงแต่อาจมีการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ระบุว่า เศรษฐกิจไทยปี 2563 หดตัวร้อยละ -6.6 ส่วนการประเมินปี 2564 น่าจะกลับมาขยายตัวร้อยละ 3.2 สอดคล้องกับศูนย์วิจัยกสิกรไทยที่ประเมินว่าการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยในปี 2564 จะขยายตัวได้ที่ร้อยละ 2.6 โดยมี วัคซีนเป็นตัวแทนความหวังที่จะทำให้เศรษฐกิจไทยกลับมาฟื้นตัว แม้จะไม่เท่าช่วงก่อนเกิดโควิด-19 ก็ตาม ซึ่งคนไทย น่าจะมีโอกาสได้ฉีดวัคซีนกันในช่วงไตรมาสที่สองของปี และน่าจะทำให้ไทยเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ฉีด วัคซีนแล้วเข้ามาเที่ยวในไทยได้ในช่วงครึ่งปีหลัง หรืออย่างช้าก็ปลายปีนี้อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่ากังวลคือภาพรวมการจ้าง งาน ที่น่าจะยังไม่ดีขึ้นกว่าปีที่แล้วมากนัก ทางสภาองค์การนายจ้างผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมไทย (อีคอนไทย) คาดว่า อัตราการว่างงานของแรงงานไทยในปี 2564 น่าจะอยู่ที่ 2.9 ล้านคน โดยเฉพาะนักศึกษาจบใหม่ที่ยังหางานทำ ไม่ได้ตั้งแต่ปีที่แล้ว เมื่อรวมกับนักศึกษาจบใหม่ในปีนี้น่าจะอยู่ที่ 9 แสนคน (เศรษฐกิจพิเศษ สุทธิวาที, 2564)

เนื่องจากการพิสูจน์พระเครื่องโบราณว่าแท้หรือเก๊โดยประชาชนทั่วไปเป็นเรื่องยาก ดังนั้นประชาชนทั่วไปจึงหันมาเช่าบูชาหรือสะสมพระเครื่องรุ่นใหม่ เนื่องจากพระเครื่องรุ่นใหม่มีประวัติการสร้างชัดเจน มีโค้ดและหมายเลข ประจำพระเครื่องแต่ละองค์ ทำให้การพิสูจน์พระเครื่องรุ่นใหม่เป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น ซึ่งมีตัวอย่างพระเกจิณาจารย์ที่มี ผู้สร้างพระเครื่องยุคใหม่จำนวนมากและได้รับความนิยมจากประชาชนในปัจจุบันจนก่อเกิดเป็นธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่ ในประเทศไทย ได้แก่

พระมงคลสิทธิ์อาจารย์ หรือ หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก วัดตะโก

หากกล่าวถึงหลวงพ่อรวย แห่งวัดตะโก ถือได้ว่าเป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงอีกองค์หนึ่งในพื้นที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เป็นที่นับถือของผู้คนในพื้นที่ภาคกลาง และพื้นที่ทั่วประเทศที่เคารพศรัทธาเป็นอย่างมาก เพราะท่านถือได้ว่าเป็นพระเกจิอาจารย์ที่เปี่ยมด้วยเมตตาธรรมสูง มีความเป็นอยู่สมถะ รวมทั้งสืลาวัตรปฏิบัติอันงดงาม ควบแก่การศรัทธาและเคารพอย่างยิ่ง

ภาพที่ 1 พระมงคลสิทธิ์าจารย์ หรือ หลวงพ่ออรวย ปาสาทิโก วัดตะโก (g-pra.com, 2558)

ประวัติ ชาตภูมิ หลวงพ่ออรวย ถือกำเนิดเมื่อ พ.ศ.2464 เป็นบุตรคนที่ 6 ในจำนวนพี่น้องร่วมอุทรเดียวกัน 8 คน (ชาย 3 หญิง 5) ของคุณโยมบิดา ชื่อ มี โยมมารดา ชื่อ สินลา ศรฤทธิ์ (บรรพบุรุษของสกุลศรฤทธิ์นี้ เป็นเชื้อสายชาวกรุงศรีสัตนาคนหุต) ณ บ้านตะโก หมู่ที่ 2 ต.ดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาชีวิตในปฐมวัย มีความเป็นอยู่เหมือนกับเด็กในชนบททั่วไป คือได้ช่วยเหลือพ่อแม่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรอันถือได้ว่า เป็นเมืองอู่น้ำ อยู่น้ำ มาแต่บรรพชน ทั้งช่วยเหลือเลี้ยงดูเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว กระบือ มาโดยตลอดส่วนด้านการศึกษาเมื่อท่านอายุได้ 12 ปี ได้เข้ารับการศึกษาเบื้องต้น ในโรงเรียนวัดตะโก เพราะเด็กๆ ในสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการใน ละแวกพื้นที่ตำบลดอนหญ้านาง ต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นครูสอนบนศาลาการเปรียญของวัด จนมีความรู้อ่านออกเขียนได้ มีความรู้เทียบได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ออกจากโรงเรียนเมื่อท่านอายุ 16 ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดตะโก โดยมี

พระสมุห์บุญช่วย เจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ ในที่ครองเพศพรหมจรรย์ ท่านได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ในด้านพระคัมภีร์ (พระปริยัติธรรม) สามารถสอบได้นักธรรมชั้นตรีและเมื่อท่านอายุครบบวช ราวปี พ.ศ.2484 ก็อุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดตะโก โดยมีพระครูสุนทรธรรมนิวิฐ (หลวงพ่อชื่น) เจ้าอาวาสวัดภาชี เจ้าคณะอำเภอภาชีเป็นพระอุปัชฌาย์ พระปลัดจ้อย เจ้าอาวาสวัดวิมลสุนทร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระสมุห์บุญช่วย เจ้าอาวาสวัดตะโก (ในสมัยนั้น) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับสมณฉายาว่า ปาสาทิโก ครั้นอุปสมบทแล้ว อยู่จำพรรษาที่วัดตะโกเรื่อยมา ได้ศึกษาด้าน คัมภีร์พระปริยัติธรรมเพิ่มเติม จนสอบได้นักธรรมชั้นโทใน พ.ศ.2485 และสอบได้นักธรรมชั้นเอกใน พ.ศ.2487 หลังจากจบนักธรรมเอกแล้ว ท่านคิดว่าเพียงพอสำหรับด้านคัมภีร์แล้ว เพราะพระที่อยู่ตามชนบทบ้านนอกพอที่จะรักษาพระธรรมวินัยเพศพรหมจรรย์ให้ รุ่งเรืองและเป็นนำสอนชาวบ้านได้ก็เป็นเพียงพอแล้ว หลังจากนั้นท่านก็หันมาสนใจทางด้านวิปัสสนาธุระโดยมองเห็นประโยชน์ในด้านการปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ออกเดินทางไปฝากตัวเป็นศิษย์ ศึกษาเรียนพระกรรมฐานกับครูบาอาจารย์เก่งๆ ในยุคนั้น (มิวเซียมไทยแลนด์, 2565) อาทิเช่น

1. หลวงพ่อชื่น วัดภาชี อยุธา เชี่ยวชาญด้านวิปัสสนากรรมฐานที่สืบทอดพุทธาคมมาจากหลวงพ่อกั่น วัดพระญาติ เป็นที่รู้จักกันดีในยุคนั้นซึ่งมีศิษย์ที่ศึกษาวิชาจากหลวงพ่อกั่นมากมาย อาทิเช่น หลวงพ่อใหญ่ หลวงพ่อกั่น หลวงพ่อกา หลวงพ่อกศรี หลวงปู่ตุ๋ และหลวงพ่อกชื่น ศิษย์หลวงพ่อกั่นที่กล่าวถึงทั้งหมดนี้ปัจจุบันได้มรณะภาพไปหมดแล้วซึ่งแต่ละองค์ล้วนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างดี

2. หลวงพ่อกแจ่ม วัดแดงเหนือ เชี่ยวชาญเวทมนต์คาถาอาคม ได้ถ่ายทอดสรรพวิชาให้หลวงพ่อรวยทุกอย่าง อาศัยความขยันหมั่นเพียรและความตั้งใจมุ่งมั่นจึงก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จนวิชาที่เล่าเรียนปฏิบัติเข้มขลังในพลังแห่ง วิद्याคมสูงส่ง

หลวงพ่อรวย วัดตะโก ท่านเป็นผู้ใฝ่ในการศึกษา และมีความขยันหมั่นเพียร จึงสามารถสำเร็จในสรรพศาสตร์ ทั้งหลายเหล่านั้น และนำมาช่วยเหลือสงเคราะห์ศรัทธาญาติโยมผู้ได้รับความเดือดร้อนด้วยความเมตตา จึงเป็นที่รัก เคารพ และศรัทธาของสานุศิษย์ยิ่ง ด้านการพัฒนาและการพระศาสนา ท่านเป็นผู้เอาใจใส่ในกิจแห่งสงฆ์ จนพระอาราม รุ่งเรืองดังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ด้วยคุณประการต่างๆดังกล่าว จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จาก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพระราชทานสมณศักดิ์ที่ พระครู สุนทรธรรมนิวิฐ และพระมงคลสิทธาจารย์ ตามลำดับ เป็นหนึ่งในบรรดาเกจิพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังแห่งเมืองกรุงเก่า ที่มีความขลังเป็นอมตะ หลวงพ่อรวย มีความเป็นอยู่สมถะ เรียบง่าย พุคน้อย ถามคำตอบคำ เป็นที่เคารพนับถือของ ศิษยานุศิษย์ทั่วประเทศ เก่งทางด้านเมตตา มหานิยม โชคลาภ วัดมุงมงคลที่โด่งดังคือเลขข้อมือหลวงพ่อรวย และเหรียญ ที่ล่ำลือไปทั่วประเทศ เป็นที่นิยมของนักสะสมพระเครื่องทั่วประเทศ

ภาพที่ 2 พระเครื่องยอดนิยมของ หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก วัดตะโก (shopee.co.th, 2565)

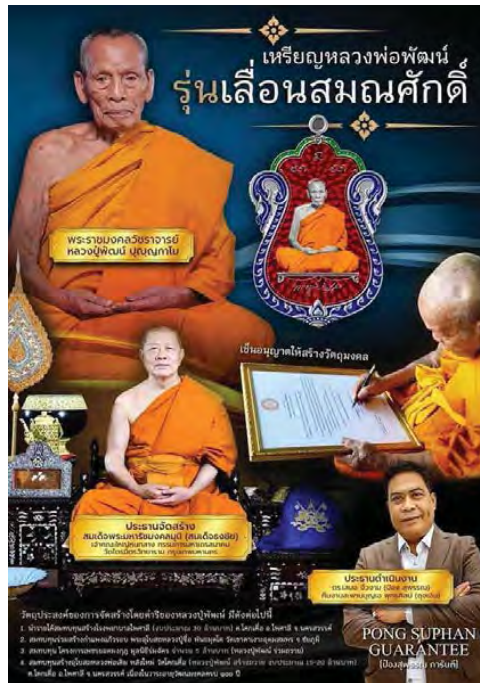
หลวงพ่อรวย ได้มีรณะภาพลงอย่างสงบเมื่อเวลา 21.00น. ของวันที่ 19 ก.ค. ที่ผ่านมา ที่โรงพยาบาลวิชัยยุทธ สิริอายุรวม 95 ปี 76 พรรษา และหลังจากสังขารหลวงพ่อมรณภาพมา 100 วัน สังขารหลวงพ่อไม่เน่าไม่เปื่อยจึงทำให้ คณะสงฆ์และศิษยานุศิษย์ พร้อมใจกันเชิญสรีระสังขารของหลวงพ่อรวยบรรจุใส่โลงแก้วเพื่อให้ศิษยานุศิษย์ และ พุทธศาสนิกชนได้กราบสักการะ ณ พระมหาธาตุเจดีย์ปาสาทิโก วัดตะโกต่อไป ทำให้เหล่าศิษยานุศิษย์เชื่อว่า การที่ หลวงพ่อรวยสรีระสังขารไม่เน่าไม่เปื่อยมาจากการเป็นพระปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และเป็นสายกรรมฐานที่ปฏิบัติมาอย่าง ยาวนาน จนกระทั่งได้รับการยกย่องว่า เป็นพระกรรมฐานและเป็นพระเกจิชื่อดังรูปหนึ่งของประเทศ ในส่วนวัดดุมงคล ท่านเริ่มสร้างมาก่อน ปีพ.ศ.2512 ซึ่งถือเป็นวัดดุมงคลยุคต้นของท่าน และนับแต่ปีพ.ศ.2513 เป็นต้นมา วัดดุมงคลของ ท่านมีการจัดสร้างหลายครั้ง หลายวาระ และหลายรุ่น ปัจจุบันได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในหลายๆรุ่น มีค่านิยมสูง ด้วยปรากฏประสบการณ์มาแล้วกับผู้อาราธนาติดตัว

พระราชพงศาวดารหรือ หลวงพ่อพัฒน์ ปุญญกาโม วัดห้วยด้วน

“พระราชพงศาวดารหรือ หลวงพ่อพัฒน์ ปุญญกาโม” วัดห้วยด้วน (ธารทหาร) อ.หนองบัว จ.นครสวรรค์ พระเกจิอาจารย์เรื่องวิทยาคมที่มีชื่อเสียง เป็นศิษย์พุทธาคม หลวงพ่อเดิม วัดหนองโพ, หลวงพ่ออิน วัดหางน้ำสาคร, หลวงพ่อหมึก วัดสระทะเล และหลวงพ่อโหมด วัดโคกเดื่อมีนามเดิม พัฒน์ ก้อนจินต เกิดเมื่อวันที่ 12 พ.ค.2465 ที่บ้านสระทะเล ต.ย่านมัทรี อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์ บิดา-มารดาชื่อ นายพุ่ม และ นางแก้วช่วงวัยเด็กที่บ้านสระทะเล เกิดภัยแล้ง ครอบครัวจึงอพยพไปทำนาที่บ้านหนองเนิน อ.ท่าตะโก และย้ายไปทำนาที่บ้านหนองหลวง อ.ท่าตะโก ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่หลวงพ่อดีมีสร้างเสนาสนะให้วัดหนองหลวงบิดาจึงได้ไปช่วยหลวงพ่อดีมีสร้างวัด และท่าน ยังจำเรียนเขียนอ่าน รวมทั้งฝึกหัดท่องคาถาสันๆ จากหลวงพ่อดีมี และยังได้ศึกษาภาษาไทย ภาษาขอม จากหลวงตาน้อย

ฝึกหัดนั่งสมาธิกับหลวงพ่อก่อนอายุ 13 ปี จึงเดินทางกลับมาเรียนหนังสือจนจบชั้น ป.4 ที่วัดสระทะเล อ.พยุหะคีรี โดยไปอยู่กับหลวงลุง ซึ่งเป็นศิษย์ของหลวงพ่อกเทศ วัดสระทะเล ระหว่างไปอยู่ที่วัดหนองหลวงและวัดสระทะเลได้ศึกษา วิทยาคมต่างๆ จากหลวงพ่อกเทศด้วยพออายุครบเกณฑ์ทหารถูกคัดเลือกเข้าไปเป็นทหารกองประจำการ แต่ขณะที่จะ หมดวาระปลดจากทหารเกณฑ์ กลับเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) ขึ้นเสียก่อน จึงทำให้ต้องเป็น ทหารต่อไปจนอายุ 24 ปี ปลดประจำการเมื่อปี พ.ศ.2489 จากนั้นเข้าพิธีอุปสมบทเมื่อปี พ.ศ.2489 ที่อุโบสถ วัดสระทะเล ต.ย่านมัทรี อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์ มีพระธรรมไตรโลกาจารย์ (หลวงพ่อยอด) วัดเขาแก้ว เป็นพระอุปัชฌาย์, หลวงพ่อกัน วัดเขาแก้ว เป็นพระกรรม วาจาจารย์ และพระอธิการชวี วัดสระทะเล เป็นพระ อนุสาวนาจารย์มุ่งมั่นศึกษาพระปริยัติธรรม นักธรรมชั้นตรีและชั้นโทไปได้สักระยะ โดยระหว่างนั้นหลวงพ่อกเทศได้ไปสร้างเสนาสนะและอุโบสถอยู่ที่วัดอินทาราม จึงไปเรียน พุทธาคมด้วยเมื่อพบกับหลวงพ่อกเทศที่วัดอินทาราม จึงเริ่มถ่ายทอดวิชาทั้งกัมมัฏฐานและพุทธาคม โดยให้ ไปจำวัดอยู่ที่วัดเขาแก้วกับหลวงพ่อกันด้วยขณะนั้นวัดอินทารามกำลังซ่อมสร้าง เสนาสนะอยู่ จึงไม่สะดวกในการ พำนัก จำพรรษา จึงต้องเดินไปเข้าเฝ้าถึงระหว่างวัดทั้งสอง เรียนวิชาอยู่เกือบสองพรรษาจึงจบขณะเดินธุดงค์ไปยัง เมืองลับแล ไปพักกับหลวงพ่อบุบ เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง จ.อุตรดิตถ์ หลวงพ่อบุบถ่ายทอดวิชาเมตตามหานิยม ให้และขอให้คู่เทศน์ปุจฉา-วิสัชนา คู่กันเป็นระยะหนึ่งเมื่อถึงเวลาอันสมควรจึงขอลาหลวงพ่อบุบกลับวัดสระทะเล แต่หลวงพ่อบุบกลับขอให้อยู่เป็นเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้งแทนอีก 3 ปี ด้วยหลวงพ่อบุบจะย้ายไปพัฒนาวัดพระยืน พุทธบาทกุศลก่อน จึงต้องอยู่ดูแลวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง 6 ปี จึงได้กลับมาจำพรรษาอยู่ที่วัดสระทะเลกระทั่งครบครวั ย้ายมาที่ ต.ธารทหาร อ.หนองบัว ประชาชนชาว ต.ธารทหาร และก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงร่วมกันอาราธนาให้เป็นเจ้าอาวาส จึงย้ายมาจำพรรษาอยู่ที่วัดธารทหาร (ห้วยด้วน) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 เป็นต้นมาสำหรับวัดธารทหาร (วัดห้วยด้วน) สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2482 แต่เดิมเรียกว่า วัดห้วยด้วน ตามชื่อหมู่บ้าน เนื่องจากที่บ้านแห่งนี้มีลำคลองเล็กแยกมาจาก ห้วยน้ำสาตเหนือ และสิ้นสุดคลองลงที่นี่ จึงเรียกกันว่าห้วยด้วน ซึ่งได้เรียกเป็นชื่อหมู่บ้าน และต่อมาเปลี่ยนเป็น บ้านธารทหาร สืบต่อมาเท่าทุกวันนี้ (ข่าวสดออนไลน์, 2565)

ในวันที่ 7 พฤษภาคม 2564เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ พระบรมราชโองการ ประกาศพระราชทานสัญญา บัตรตั้งสมณศักดิ์ ระบุว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดพระราชทานสัญญา บัตรตั้งสมณศักดิ์พระราชาคณะ พระครูนิวริฐปัญญากร (หลวงพ่อดำ วัดห้วยด้วน) วัดธารทหาร จ.นครสวรรค์ เป็น พระราชมงคลวัชราจารย์... ซึ่งในปี 2564 หลวงพ่อดำมีอายุครบ 100 ปี ปัจจุบันมีผู้จัดสร้างเหรียญและวัตถุมงคลของหลวงพ่อดำ หลายร้อยรุ่น รวมถึงการสร้างเหรียญหลวงพ่อดำ รุ่นเลื่อนสมณศักดิ์ ที่มีสมเด็จพระมหา ราชมงคลมุนี หรือสมเด็จพระสังฆราช วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นประธานจัดสร้าง และมีนายเสมอ จิวงาม หรือปอง สุพรรณ เชียงพระชื่อดัง เป็นประธานดำเนินงาน

ภาพที่ 3 การสร้างเหรียญหลวงพ่อดำเนิน รุ่งเลื่อนสมณศักดิ์
(กลุ่มเฟสบุ๊ก เลื่อนสมณศักดิ์ หลวงพ่อดำเนิน ปุญญาโม 99, 2565)

ด้วยความที่เป็นพระเกจิชื่อดัง จึงเริ่มมีชื่อเสียงอยู่ในศรัทธาของญาติโยมในพื้นที่อย่างรวดเร็ว ในแต่ละวันจึงมีญาติโยมเดินทางมาราบนมัสการ รับฟังธรรม ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ที่เข้มขลัง เสริมความเป็นสิริมงคลที่วัดอย่างไม่ขาดสายด้านวัตถุมงคลจัดสร้างมอบให้ผู้มาร่วมทำบุญ ทุกวันเป็นที่ยอมรับของบรรดาเซียนพระและนักสะสมกล่าวได้ว่า เป็นพระเกจิชั้นแนวหน้าอีกรูป มิ่งานพุทธาภิเษก ปลุกเสกพระเครื่องรุ่นต่างๆ ได้รับนิมนต์ร่วมพิธีปลุกเสกพระเครื่องเป็นประจำ

พระครูวิสุทธิวิทยาคม หรือ หลวงพ่อทอง สุทธสีโลวัดบ้านไร่

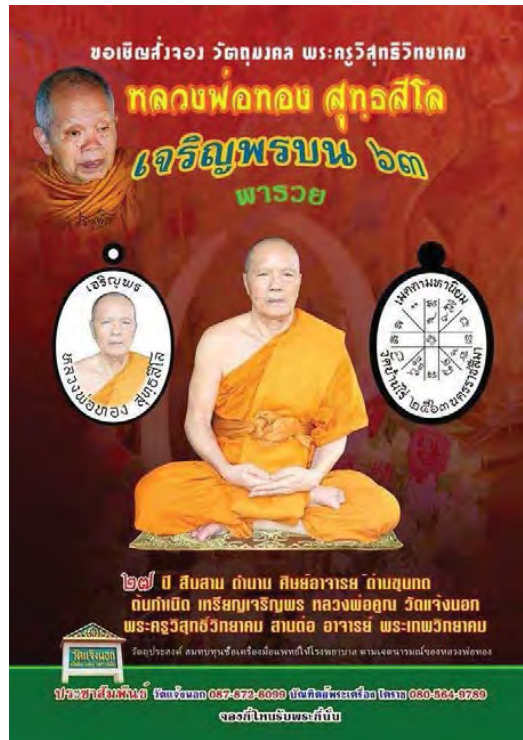
กำเนิดเมื่อ วันที่ 31 สิงหาคม 2492 บิดาชื่อนายบัว กล้าหาญ มารดาชื่อ นางภู กล้าหาญบ้านเดิมอยู่บ้านโนนสูง ต.วังหิน อ.ประทาย จ.นครราชสีมา อุปสมบทที่ วัดสระแก้ว อ.เมือง จ.นครราชสีมา พ.ศ. 2514 ในขณะที่บวชเรียน ที่วัดสระแก้ว ก็ได้รับความเมตตา จากหลวงพ่อดำเนิน โดยหลวงพ่อดำเนินได้เห็น พระทองเป็นพระที่เรียบง่าย ไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยจา และเป็นพระที่เรียบง่าย ว่าง่าย สอนง่าย และมีความตั้งใจฟัง เมื่อหลวงพ่อดำเนินเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และปฏิบัติตามได้อย่างสม่ำเสมอ จึงได้รับความเมตตา จากหลวงพ่อดำเนิน ในการถ่ายทอดวิชาและพระคาถา รวมไปถึงการจารอักขระต่างๆ ในตะกรุด และเหรียญ หลวงพ่อดำเนินเห็นความตั้งใจเรียนของพระทองพร้อมการหมั่นสวดมนต์ต่างๆ ที่หลวงพ่อดำเนินสอนไว้

เมื่อหลวงพ่อกุณเห็นว่ พระทองควรแล้วที่จะได้รับการถ่ายทอดในเรื่องการปลุกเสกพระหลวงพ่อกุณท่านก็ สอนให้หมดทุกอย่าง รวมไปถึงการนั่งสมาธิ เพื่อให้จิตมีกำลังแน่นก่อให้เกิดอนุภาพ ต่อสิ่งที่ท่านกำลังอธิษฐานจิต ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 หลวงพ่อกุณท่านเห็นว่ พระทองควรแล้วที่จะต้องนำวิชาที่มีออกมาใช้บำเพ็ญประโยชน์ จึงได้ให้ร่วมปลุกเสกเหรียญหลวงพ่อกุณ ปี 2517 ด้วย (รวมพระ-วิกิ, 2011)

หลวงพ่อกุณ จัดได้ว่เป็นพระที่ใกล้ชิดหลวงพ่อกุณ และถือว่เป็นพระอุปัชฌาครูรูปหนึ่ง ที่มีความใกล้ชิดหลวงพ่อกุณเป็นอย่างมากไม่ว่หลวงพ่อกุณท่านจะเดินทางไปไหน จะย้ายไปจำพรรษาที่ใด ก็จะมีหลวงพ่อกุณ ติดตามไปด้วยทุกที่เรื่อยไป มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ท่านโมตรี บุญสูง ได้นิมนต์หลวงพ่อกุณให้ไปจำพรรษาที่วัด หาดตราไวท์ จ.ภูเก็ต หลวงพ่อกุณก็ได้ติดตามไปจำพรรษาอยู่ด้วยเป็นเวลา หนึ่งพรรษา และได้เดินทางกลับมาที่วัดสระแก้ว อีกครั้ง พร้อมหลวงพ่อกุณและหลังจากนั้นก็ติดตามหลวงพ่อกุณไปทุกที่ ไม่ว่จะเป็นจังหวัดชลบุรี จังหวัดลพบุรี อ.ชัยบาดาล จ.เชียงใหม่ และสุดท้ายก็มาจำพรรษาอยู่ที่วัดบ้านไร่ อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา และได้ช่วยพัฒนาวัดบ้านไร่ จนถึงปี 2533

หลวงพ่อกุณเห็นว่ พระดีๆอย่างนี้ ควรที่จะอยู่ช่วยงานศาสนา ในที่ห่างไกล และยังไม่พัฒนา จึงได้ส่งให้หลวงพ่อกุณไปจำพรรษาที่ วัดพระพุทธรบาทเขายายหอม อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ ซึ่งก็เป็นวัดที่เงียบสงบ ร่มเย็น เหมาะอย่างยิ่งที่จะฝึกสมาธิและเจริญภาวนา พระคาถาต่างๆ ที่ได้ร่ำเรียนมา และหลวงพ่อกุณ ก็ยังให้ลูกศิษย์ นำตะกรุดทองคำฝิ่งแขวน ตะกรุดโทนรวมไปถึง ตะกรุดชายจิวร นำไปให้หลวงพ่อกุณ ลงเหล็กจารอักขระให้ถึงบนวัดพระพุทธรบาทเขายายหอม เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันซึ่งงานส่วนนี้่น้อยนักที่จะมีท่านใดทำแทน หลวงพ่อกุณได้ จึงนับได้ว่ หลวงพ่อกุณ เป็นศิษย์เอกของหลวงพ่อกุณ รูปหนึ่งที่ได้รับคว่ความไว้วางใจ จากหลวงพ่อกุณ เป็นอย่างมาก โดยศิษย์ยานุศิษย์สายหลวงพ่อกุณ ทั้งหลายต่างยอมรับ เช่นกันว่หลวงพ่อกุณ คือพระที่ หลวงพ่อกุณไว้วางใจมากที่สุด โดยเหรียญรุ่นต่างๆ ไม่ว่จะเป็นรุ่นเก่า หรือรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่จะมีลายมือหลวงพ่อกุณเป็นผู้ลงเหล็ก จาร ไม่ว่จะเป็น เหรียญ รุ่นปี 2517 ปี 2519 ปี 2520 ปี 2521 รวมไปถึง เหรียญยุคปัจจุบัน ไม่ว่จะเป็นเหรียญที่ออกวัดบึง วัดพายัพ วัดปรก วัดแจ้งนอก และวัดใหม่อัมพวัน ต่างก็นำไปให้ หลวงพ่อกุณ เป็นผู้ลงเหล็กจารให้ทั้งนั้นและวัดดุมงคล ของทุกวัดที่กล่าวมานี้ จะต้องมึหลวงพ่อกุณ ร่วมในพิธี พุทธาภิเษก ด้วยทุกวัด และรวมไปถึงวัดดุมงคลของวัดบ้านไร่ คือกริ่งเทพวิทยาคม หลวงพ่อกุณก็ได้ร่วมในพิธีมหาพุทธาภิเษกด้วย ตลอด 9 วัน

ภาพที่ 4 ใบประชาสัมพันธ์การจองวัดถุมนก หลวงพ่อทอง

หลวงพ่อทอง จัดสร้างเหรียญรุ่นแรก ใน ปี 2554 ออก ณ วัดพระพุทธรูปเขายายหอม อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ ณ ปัจจุบัน พระครูสุทธีวชิรญาณ หลวงพ่อทอง สุทธีโส ได้จำพรรษา อยู่ที่วัดบ้านไร่ ต.กุดพิมาน อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา และศิษย์ยานุศิษย์ ของหลวงพ่อทอง มีทั้งชาวไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ได้หวันได้จัดสร้างวัดถุมนก มากมาย หลายรุ่น มาจนถึงปัจจุบัน

งานวิจัย 'Marketing in the Uncertain World' การตลาดของคนอยู่เป็น โดยวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าในช่วงโควิด-19 คนไทยเกิดความรู้สึกกังวลกับความไม่แน่นอนในชีวิต ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์คนไทยหันหน้าพึ่ง 'สายมู' และ 'เชื่อในโชคกลาง' ผลวิจัยระบุว่า คนไทยมากกว่า 52 ล้านคนในปัจจุบันหันหน้ามาพึ่งความเชื่อโชคกลาง โดยมีความเชื่อโชคกลางที่มีผลต่อคนไทยมากที่สุด 5 อันดับ (บุญยิ่ง คงอาชาภัทร, 2564) ได้แก่

1. พยากรณ์ โหราศาสตร์ ลายมือ ไพ่ยิปซี
2. พระเครื่องวัดถุมนก
3. สีมงคล
4. ตัวเลขมงคล และ
5. เรื่องเหนือธรรมชาติ

จากงานวิจัยจะพบว่า พระเครื่องวัดมุงคลเป็นอันดับ 2 ของความเชื่อโชคลางในคนไทยมากกว่า 52 ล้านคน (บุญยิ่ง คงอาชาภัทร, 2564) ธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่จึงเป็นธุรกิจอีกประเภทหนึ่งที่มีอยู่คู่กับวงการพระ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของนักสะสมพระเครื่อง พระใหม่มีกลุ่มผู้นิยมสะสมมิใช่น้อย พระใหม่วันนี้คือพระเก่าในวันข้างหน้า ตัวอย่างเช่น พระเครื่องเจ้าคุณนรฯ พระหลวงปู่โต๊ะ พระหลวงปู่ทิม ระวัง หลวงพ่อพรหม วัดช่องแค ฯลฯ เหล่านี้คือพระใหม่ในอดีตทั้งสิ้นการหาเช่าพระเครื่องยุคใหม่นั้นได้ทั้งการทำบุญ ได้ทั้งการสะสม ทันยุค ทันเหตุการณ์พระใหม่ประโยชน์เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก ทั้งวัดวาอารามที่ได้สร้างเสนาสนะ สร้างโบสถ์ สร้างเมรุ ให้ทุนการศึกษา สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล ซ่อมอุปกรณ์การแพทย์ ฯลฯ ร้านค้าวัสดุก่อสร้าง ผู้รับเหมา คนงานที่ทำงาน โรงหล่อพระ ร้านขายโลหะ ขยายวัสดุ ที่นำมาสร้างพระ ร้านทำกล่องใส่พระ โรงงานขายเม็ดพลาสติก ขยีสี่ ร้านขายสารเคมี โรงพิมพ์ พิมพ์โบว์ชัวร์ เอกสาร การสั่งของ ร้านขายหมึก ร้านขายกระดาษ รถขนส่งของ คนงานยกของ นิตยสารพระ หนังสือพิมพ์ได้โฆษณาข่าว พระเครื่องได้เงินจากค่าทำข่าว ค่าเขียน ฯลฯ นอกจากนั้นธุรกิจเครื่องกลางนี้ก็ไม่ได้มีเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น เป็นธุรกิจที่ครอบคลุมไปทั่วโลก ซึ่งขึ้นกับความเชื่อและความศรัทธาของประชาชนในแต่ละประเทศ (ÖZTÜRK, 2021)

การสื่อสารการตลาดเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อ (Chandrasapth, Yannopoulou, & Bian, 2022) ซึ่งในการสื่อสารการตลาดเพื่อให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพนั้น นักการตลาดจำเป็นต้องนำองค์ประกอบของส่วนประสมการสื่อสารการตลาดมาประสมกัน อย่างไรก็ตาม ความพยายามเพื่อที่จะพัฒนาองค์ประกอบส่วนประสมการสื่อสารการตลาด เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่เหมาะสมที่สุด (optimal mix) เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตลาดเป้าหมาย โดยเฉพาะ (specific target market) บ่อยครั้งนักการตลาดจะต้องเผชิญกับปัญหาการประสานงานเช่นเดียวกัน ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่และผู้รับผิดชอบต่อเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เพื่อการวางแผน และการปฏิบัติตามแผน อยู่ต่างแผนกัน จึงมีมุมมอง แนวคิด และวัตถุประสงค์ต่างกันด้วย กล่าวคือ แผนการขาย ก็จะวางแผนและควบคุมการนำเสนอด้านการขาย แผนโฆษณาก็จะรับผิดชอบทำงานร่วมกับตัวแทนโฆษณา เพื่อสร้างสรรคสื่อเพื่อการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ ในขณะที่กิจกรรมการส่งเสริมการขาย และกิจกรรมการตลาดเจาะตรงต่างก็กระทำให้แผนอื่น ๆ อีกผลที่ตามมาก็คือ บ่อยครั้งมักจะทำให้ความพยายามด้านการส่งเสริมการตลาดอันเป็นส่วนรวมของบริษัท (overall promotional effort) ประสบความล้มเหลว ไม่บรรลุผลสำเร็จตราว่าวัตถุประสงค์ตามแผนงานการตลาดมุ่งหวังไว้ เพราะเครื่องมือที่นำมาใช้ไม่ประสานสัมพันธ์กัน ไม่สนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีแนวทางหรือจุดมุ่งเน้นที่เป็นอิสระไม่สอดคล้องกัน (Boone and Kurtz.1955:576) โดยการสื่อสารการตลาดของธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่สามารถใช้อย่างต่าง ๆ ได้หลากหลาย ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้รับสื่อ ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจะส่งต่อ พฤติกรรมของลูกค้าที่ต้องการ และเงินลงทุนที่เหมาะสม

สรุป

จะเห็นว่าธุรกิจที่เกี่ยวกับพระเครื่องรุ่นใหม่ในประเทศไทยมีความสำคัญในการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใ้หม่นุชย์ปูกุณสนใจและนิยมชมชอบจากวัตถุที่จับต้องได้ นั่นก็คือพระเครื่องนั่นเอง และเป็น กุศโลบายให้ผู้สนใจพระเครื่องนั้นเกิดความสนใจถึงแก่นสารของพุทธศาสนาต่อไป โดยอาศัยแรงจูงใจทางธุรกิจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงพุทธศาสนิกชนผู้นิยมสะสมพระเครื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และควรใช้การสื่อสารการตลาดเพื่อให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพในการทำธุรกิจพระเครื่องรุ่นใหม่ สื่อสารความปฏิบัติปฏิบัติชอบของพระเกจิณาจารย์รูปต่างๆ สร้างความศรัทธาและความนิยมชมชอบ โดยนั้การการตลาดจะต้องนำองค์ประกอบของส่วนประสมการสื่อสารการตลาดมาบูรณาการกันทำให้ธุรกิจนี้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ศุภวรรณะกุล. (2557). *ปลุกกระแส-สร้างราคา'พระเครื่องใหม่' บนเส้นทางธุรกิจศรัทธามูลค่า4หมื่นล้าน*.
ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก <https://www.tcijthai.com/news/2014/20/scoop/4016>
- ข่าวสดออนไลน์. (2565). *พระปิดตาปลดหนี้เศรษฐี สมทบสร้างมหาเจดีย์-วัดห้วยด้วน*. ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก
https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-inside-pages/news_7094548
- ความรู้พระเครื่อง. (2564). *พระเครื่องคืออะไร*. ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/khwamruphrakheruxng/phra-kheruxng-khux-xari>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). *พระเครื่องกับสังคมไทย ศรัทธายึดเหนี่ยวใจที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญ*. ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก
<https://today.line.me/th/v2/article/rNRpeP>
- บุญยิ่ง คงอาชาภัทร. (2564). CMMU เผยผลวิจัยชี้ คนไทยเครียดหนัก หันพึ่ง “สายมู – อินฟลูเอนเซอร์-คอมมูนิตี้ออนไลน์”.
ฐานเศรษฐกิจ, 15 มกราคม 2564, ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/general-news/464651>
- มิวเซียมไทยแลนด์. (2565). *หลวงพ่อรวย แห่งวัดตะโก*. ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก <https://www.museumthailand.com/th/4442/storytelling/%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A2/>
- รวมพระ-วิกิ. (2011). *หลวงพ่อทอง สุทนต์ลีโล*. ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก <http://www.ruampra.com/wiki/Keji.aspx?keji=%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%97%E0%B8%AD%E0%B8%87+%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%AA%E0%B8%B5%E0%B9%82%E0%B8%A5>
- ราม วัชรประดิษฐ์. (2564). *เครื่องราง อมตะคูโลกทุกยุคสมัย.สยามรัฐออนไลน์*, 6 พฤษภาคม 2563, ออนไลน์ : เข้าถึงได้จาก <https://siamrath.co.th/n/50711>

- เศรษฐพุฒิ สุทธิวาหนฤพุฒิ. (2564). จั๊บอาการเศรษฐกิจ สรั้งทางออกวิกฤตไทย. *ธนาการแห่งประเทศไทย*. ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Speeches/Gov/SpeechGov_16Aug2021.pdf
- สนุกดอทคอม. (2564). *บูชาพระเครื่อง คืออะไร...ศรัทธาหรือมงาย?* ออนไลน์: เข้าถึงได้จาก <https://www.sanook.com/horoscope/74217/>
- Boone, L. E., & Kurtz, D. L. (1995). *Contemporary marketing* (8th ed.). New York: Dryden Press.
- Chandrasapth, K., Yannopoulou, N., & Bian, X. (2022). Good fortune and its influence on B2B relationships: The case of the Mae Manee money solution campaign in Thailand. *Industrial Marketing Management*, 101, 223-237.
- ÖZTÜRK, U. C. (2021). ARE ETHICS CODES A MAGICAL AMULET OF PROTECTION?: EVALUATION OF ETHICS CODES IN ORGANIZATIONAL ETHICS WITH THE EMPLOYEE DIMENSION. *ACADEMIC RESEARCH & REVIEWS IN SOCIAL, HUMAN AND ADMINISTRATIVE SCIENCES*, pp. 7-34.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง

HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT : APPROACHES TO CONSTRUCTION BUSINESS SUCCESS DEVELOPMENT

ผู้วิจัย

ธนะพัฒน์ วิริต

บทคัดย่อ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการขององค์การเพื่อพัฒนาบุคลากรขององค์การสามารถสรุปการพัฒนาที่สำคัญได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ การพัฒนารายบุคคล การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาองค์การ และการบริหารผลการปฏิบัติงาน ตามกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขั้นการออกแบบวิธีการและการเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขั้นการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และขั้นการประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ข้อค้นพบแนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง โดยที่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์การให้มีสมรรถนะที่จำเป็นและเหมาะสมในด้านความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) จะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) ของบุคลากรให้มีศักยภาพที่สูงขึ้นจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์การสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างตามลำดับ

คำสำคัญ : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จ, การดำเนินธุรกิจก่อสร้าง.

Abstract

Human resource development can be summarized in 4 elements: 1) individual development, 2) occupation development, 3) organizational development, and 4) performance administration. Human resource development process consists of 4 steps: 1) the analysis of the needs and requirements for human resource development, 2) the design of methodology and selecting tools for human resource development, 3) human resource development process, and 4) assessing and evaluation of human resource development plan.

The finding of approaches to construction business success development as follows: development the potential of personnel in the organization could be done by improving knowledge base, understanding, improving skills, creating attitude and changing of behavior. These will be important forces in the development of the organization for sustainable success in the construction business.

Keywords : human resource development, approaches to success, construction business.

บทนำ

ปัจจุบันผู้บริหารต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่หลากหลายท้าทายและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากจะต้องทำงานโดยมุ่งเน้นแก้ปัญหาที่ซับซ้อนตลอดเวลา ต้องเผชิญกับการแข่งขัน ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ นับวันงานบริหารจะยิ่งยุ่งยากมากขึ้นเนื่องมาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ภาวะวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ลักษณะงานบริหารจึงไม่แน่นอน เสี่ยงกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและความหลากหลายต่างๆ แต่ในขณะเดียวกันเมื่อเกิดภาวะที่ท้าทายเหล่านี้ผู้บริหารก็ควรแสวงหาโอกาสและสร้างความได้เปรียบให้เกิดแก่องค์กรโดยการเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส (จิราภรณ์ บุญยั้ง, 2564) โดยการมุ่งเน้นพัฒนาองค์กรในรูปแบบต่างๆ อย่างเป็นระบบซึ่งการพัฒนาองค์กรจะมีลักษณะต่างๆ หลายประการ ที่ผู้บริหารจะต้องพิจารณา เช่น การพัฒนาจะมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมขององค์กร (Organization Cultural), ค่านิยม (Value) และทัศนคติของบุคคลภายในองค์กร โดยการพัฒนาจะต้องกระทำเป็นระบบการพัฒนาองค์กรจะต้องใช้เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและมุ่งขจัดความขัดแย้งในองค์กร (กวี หวังนิเวศน์กุล, 2564)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อใช้แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากในการบริหารงานของแต่ละองค์กรนั้น จะสามารถดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรได้ ก็ขึ้นอยู่กับบุคลากรและผู้บริหารซึ่งหากองค์กรมีบุคลากรที่ผู้ปฏิบัติงานที่ดี มีความรู้ความสามารถ ก็จะทำให้งานขององค์กรนั้นประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา, 2564) ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อใช้แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะบุคลากรเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการปฏิบัติงาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วบุคลากรจะไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานเสมอกับทุกคน บางคนมีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานหรือไม่แน่นอน คงเส้นคงวา องค์กรจึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องมีการบูรณาการเพื่อให้การฝึกอบรมและการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาองค์กรสำหรับปรับปรุงบุคคล ทีม และประสิทธิผลขององค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งการพัฒนาตนเองและพัฒนาโดยองค์กร การเลือกวิธีการใดเป็นแนวทางในการพัฒนานั้นก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละองค์กรและกลุ่มบุคคล โดยสอดคล้องกับเอกสิทธิ์ สนามทอง, (2564) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร โดยทั่วไปจะเริ่มต้นตั้งแต่บุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในองค์กร แต่ในบางกรณีองค์กรอาจมีความต้องการพัฒนาบุคลากรขึ้นใช้เองเป็นการเฉพาะ องค์กรอาจพัฒนาบุคคลก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การอบรม การศึกษาดูงาน การประชุมสัมมนา และการศึกษา เป็นต้น แต่จากสภาพการณ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านมา ปรากฏว่าการบริหารองค์กรให้พัฒนาเจริญเติบโตไปในทิศทางที่วางเป้าหมายไว้นั้น มีอุปสรรคเกิดจากทรัพยากรมนุษย์ ที่ถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการองค์กร ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อคนซึ่งเป็นบุคลากรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาในการวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ในทางปฏิบัติพบว่ามีปัญหาที่สำคัญ 5 ประการ คือ (มลทิพย์ บำรุงกิจ และนพดล พันธุ์พานิช, 2564)

ประการที่ 1 ปัญหาการผสมผสานเชิงกลยุทธ์ (Strategic Integration) ในกรณีที่ต้องการขาดการผสมผสานเชิงกลยุทธ์ เช่น ขาดการวางแผนธุรกิจ ทำให้การบริหารขาดทิศทางที่ชัดเจน ไม่มีการตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานตามช่วงเวลาในอนาคต นอกจากจะไม่สามารถวัดผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ด้วย

ประการที่ 2 ปัญหาการเปรียบเทียบมาตรฐานในการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับองค์กรอื่น (Benchmarking) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรส่วนใหญ่ ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การเปรียบเทียบมาตรฐานการปฏิบัติขององค์กรอื่น โดยเฉพาะองค์กรคู่แข่ง ทำให้องค์กรไม่สามารถกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการปฏิบัติของพนักงานได้

ประการที่ 3 ปัญหาด้านกฎระเบียบข้อกำหนด หรือโครงสร้างทางการบริหาร (Rigid Structure) ถ้าองค์กรมีกฎระเบียบ ข้อกำหนด หรือโครงสร้างทางการบริหารที่ซับซ้อนและไม่ยืดหยุ่น การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และความจำเป็นทางธุรกิจจะทำได้ยาก

ประการที่ 4 ปัญหาการผสมผสานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (No Integrative Human Resource Management) กิจกรรมการบริหารแยกออกจากกัน ไม่มีการประสานและสนับสนุนกัน ต่างฝ่ายต่างทำและประการสุดท้าย

ประการที่ 5 ปัญหาการคาดคะเนความต้องการด้านกำลังคน (No Manpower Requirement Forecast) คือ ไม่มีการวางแผนกำลังคนที่คาดการณ์ทรัพยากรมนุษย์จากภายนอกองค์กรเข้ามาทำงานนับว่ามีปัญหาพอสมควร เช่น การรับสมัครพนักงานใหม่ไม่เหมาะสมกับเวลาการรับสมัครนักศึกษาในช่วงเวลาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาจะมีผู้สมัครจำนวนมากมีโอกาเลือกสรรได้มาก แต่ถ้ารับสมัครช่วงเวลาอื่นคนดีๆ อาจได้งานไปหมดแล้ว หรือการรับสมัครผู้มีประสบการณ์แล้ว หรือองค์กรไม่สามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการมาสมัครงาน ตลอดจนกระบวนการคัดเลือกขาดประสิทธิภาพ

ดังนั้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรให้ได้ประโยชน์สูงสุดซึ่งจะกล่าวได้ว่า ทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญในการจัดการองค์กรที่ดี ซึ่งองค์กรจึงจำเป็นต้องอาศัย ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม และ เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้เป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างศักยภาพ และสมรรถนะของบุคลากรให้กับองค์กรได้อย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของบุคลากรเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านภาวะผู้นำ ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการบริหารองค์ความรู้ ทักษะทัศนคติ ตลอดจนความเข้าใจวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และเป้าหมายขององค์กร และความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ตลอดจนถึงกระบวนการพัฒนาบุคลากรเพื่อใช้แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสูงสุดต่อไป

เนื้อเรื่อง

จากสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) เครื่องจักร (Machine) วิธีการ (Method) และ หลักการบริหาร (Management) หรือเรียกกันว่า 6M's ซึ่งหลักการบริหาร (Management) ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไป จะเห็นได้ว่าความสำเร็จขององค์กรนั้นคงจะปฏิเสธ ไม่ได้ว่านักการบริหารคงต้องใช้หลักการ 6M's ที่ได้กล่าวมา

ข้างต้นมาเป็นหลักการในการใช้บริหารองค์การเพื่อให้ประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์การ โดยประการสำคัญของ 6M's ที่มีความจำเป็นต้องใช้เทคนิคและศิลปะในการบริหารคือ คน (Man) หรือที่เรียกกันว่า “ทรัพยากรมนุษย์” ในองค์การเพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์นี้ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ขององค์การไม่ว่าจะเป็นการผลิตการจัดการวัตถุดิบ (Material) การบริหารงบประมาณ (Money) การควบคุมดูแลเครื่องมือ (Method) และ เครื่องใช้ต่างๆ (Machine) รวมถึงหลักการบริหารจัดการ (Management) ในองค์การ เป็นต้นล้วนต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์มาเป็นตัวดำเนินการขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นทั้งสิ้น ดังนั้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การให้ได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะกล่าวได้ว่าทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญในการจัดการ องค์การที่ดี ซึ่งองค์การจึงจำเป็นต้องอาศัยศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้เป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะของบุคลากรให้กับองค์การได้อย่างเป็นระบบนั่นเอง

1. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ 1) ทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่าต้องพัฒนาให้ทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง 2) ทรัพยากรมนุษย์ในองค์การมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนขึ้นได้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะและเจตคติ ถ้าหากมีแรงจูงใจที่ดีพอ 3) การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือกนำมาสู่การพัฒนาในระบบขององค์การ 4) วิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลายวิธี จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะขององค์การและบุคลากร 5) จัดให้มีระบบการประเมินการพัฒนาความสามารถของบุคลากรเป็นระยะๆ เพื่อช่วยแก้ไขบุคลากรบางกลุ่มให้พัฒนาความสามารถเพิ่มขึ้นและในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ผู้มีขีดความสามารถสูงได้ก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งใหม่ที่ต้องใช้ความสามารถสูงขึ้น 6) องค์การจะต้องจัดระบบทะเบียนบุคลากรให้เป็นปัจจุบันที่สามารถตรวจสอบ ความก้าวหน้าได้เป็นรายบุคคล 7) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยทำให้ระบบและวิธีปฏิบัติงานมีสมรรถนะที่ดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานดียิ่งขึ้น 8) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยทำให้เกิดการประหยัดลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน 9) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง 10) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้า หน่วยงานต่างๆ ในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน 11) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และ 12) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยทำให้บุคคลนั้นๆ มีโอกาสได้รับความรู้ ความคิดใหม่ๆ เป็นคนทันสมัยต่อความเจริญก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีใหม่ๆ

2. แนวความคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) หรือ (HRD) ในอดีต ถูกเรียกว่า “การฝึกอบรมและการพัฒนา (Training and Development)” ต่อมา มีนักวิชาการได้ให้ความสนใจและศึกษาถึงแนวทาง วิธีคิดและวิธีปฏิบัติด้านการพัฒนาบุคลากรในองค์การโดยให้ความเห็นว่าการพัฒนาบุคลากรในองค์การ คือ กระบวนการของ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์การ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” เป็นการกำหนดวิธีการ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนางานให้ดีขึ้น (ฟูจิกายาญจน์, 2564) และในปี 1971 นักวิชาการชื่อ Goulet ได้ให้ความหมายว่า การ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการทำให้บุคคลบรรลุเป้าหมายสูงสุดด้วยการเข้าถึงใน 3 ลักษณะ คือ (1) ครอบครองสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต (2) ความรู้สึกเข้าถึงตัวตนอย่างแท้จริง และ (3) เข้าถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์แบ่ง

ได้เป็น 3 กลุ่มแนวคิด ดังนี้ แนวคิดกลุ่มที่ 1 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินการให้บุคคลได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อที่จะนำเอามาปรับปรุงความสามารถในการทำงานซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่ดี และสามารถปรับปรุง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้นได้นั้น ตามแนวคิดของกลุ่มที่ 1 จึงได้เสนอ ว่าแนวทางการที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญให้ บุคลากรเกิดศักยภาพสูงตามที่ต้องการ

3. การพัฒนารายบุคคล เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะใหม่ๆ ให้กับพนักงานในองค์กร และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานอันเป็นผลทำให้เกิดการขยายความสามารถในการปฏิบัติงานและการปรับปรุง ที่มีความสัมพันธ์กับงานที่พนักงานปฏิบัติในปัจจุบันการพัฒนาระดับบุคคลสามารถดำเนินการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาสอนงานให้กับพนักงาน หรือจัดให้มีการฝึกอบรมระหว่างการทำงาน หรือการกำหนดให้มีการฝึกอบรมแบบผสมผสาน (Blended Training) เป็นต้น โดยกระบวนการพัฒนารายบุคคลนี้นิยมใช้กิจกรรมสำคัญ 3 ลักษณะ ดังนี้ (1) การฝึกอบรม (2) การศึกษา และ (3) การพัฒนาเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับบุคคลการพัฒนาอาชีพเป็นการมุ่งเน้นหรือระบุถึงสิ่งที่เป็นความสนใจ คำนิยม ความสามารถกิจกรรมและความจำเป็นต่างๆ ของพนักงานในการพัฒนาตนเอง เพื่อรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตที่จะเกิดขึ้น การพัฒนาอาชีพยังรวมถึงกิจกรรมระดับบุคคล และองค์กรอีกด้วย โดยกิจกรรมระดับบุคคล ประกอบด้วยการวางแผนอาชีพ การตระหนักในอาชีพ และการใช้ประโยชน์จากแหล่งอาชีพ เป็นต้น และกิจกรรมระดับองค์กรประกอบด้วยระบบตำแหน่งงานการตรวจสอบระบบการพัฒนาอาชีพของพนักงานการให้คำปรึกษาการจัดเตรียมการพัฒนาเส้นทางอาชีพ เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาความก้าวหน้าทางอาชีพนั้นเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรและกลุ่มทีมผู้ปฏิบัติงานโดยผ่านกิจกรรมสำคัญดังนี้ (1) การวางแผนอาชีพ (2) การจัดการอาชีพโดยใช้วิธีการพัฒนาบุคลากรรายบุคคลเพื่อพัฒนาศักยภาพตามลักษณะงานที่ปฏิบัติงานในแต่ละคนต่อไป

4. การพัฒนาองค์กร การพัฒนาองค์กรนั้นจะดำเนินการได้ ใน 2 วาระหลัก คือ (1) เป็นวาระแห่งการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร และ (2) เป็นวาระ ที่จะพัฒนาในด้านต่างๆ ขององค์กร ซึ่งการพัฒนาองค์กรนั้นเป็นการปรับปรุงโครงสร้างการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีแนวทางใหม่และการหาแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อปรับปรุงให้การปฏิบัติงานแนวทางดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ด้วยการส่งเสริมสนับสนุน ให้ทุกคนเห็นพ้องต้องกันในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมโครงสร้าง พันธกิจ นโยบาย กระบวนการจัดการ แนวทางการปฏิบัติงาน กลยุทธ์ และภาวะผู้นำตามขั้นตอนในการพัฒนาองค์กร 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การจัดตั้งทีมงานพัฒนาองค์กร (2) การวินิจฉัยองค์กร (3) การวางแผนในการพัฒนาองค์กร (4) การนำแผนไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาองค์กรและ (5) การประเมินการพัฒนาองค์กร ซึ่งการพัฒนาองค์กรทั้งระบบนี้จะทำให้เกิดการบูรณาการ ระหว่างการเรียนรู้และงานเข้าด้วยกันทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ด้านระบบและด้านบรรยากาศ องค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรในภาพรวมทั้งระบบต่อไป

5. การบริหารผลการปฏิบัติงาน การบริหารผลการปฏิบัติงานเป็นกำหนดกิจกรรมที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กร เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ซึ่งการบริหารผลการปฏิบัติงานจะดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานขององค์กรบรรลุเป้าหมาย ด้วยการ เชื่อมโยงเป้าหมาย

ผลการปฏิบัติงานในระดับองค์กร ระดับหน่วยงานจนถึงระดับบุคคลเข้าด้วยกัน ซึ่งการบริหารผลการปฏิบัติงานจะใช้กิจกรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การวางแผนการดำเนินงาน (2) การบริหารและพัฒนาผลการปฏิบัติงานและ (3) การประเมินผลการปฏิบัติงานโดยแต่ละกิจกรรมล้วนมีความสำคัญต่อการบริหารผลการปฏิบัติงานแต่อย่างใดก็ตามกิจกรรมที่สำคัญที่สุด และถือเป็นเป้าหมายของการบริหารและพัฒนาผลการปฏิบัติงานโดยมีลักษณะเป็นการดำเนินงานเพื่อนำผลการปฏิบัติงานมาบริหารปรับปรุงและพัฒนาต่อเพื่อให้เกิดผลการ ปฏิบัติงานที่สูงขึ้นซึ่งเน้นที่จะพัฒนาผลการปฏิบัติงานรายบุคคล และส่งผลต่อการพัฒนางานอาชีพและพัฒนางานองค์กรต่อไป

6. แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง งานก่อสร้างมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียนเงินทุนภายในประเทศและมีการจ้างงานจำนวนมากมีความเกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ (ธรรรงค์ กระจ่างยศ, 2564) การก่อสร้าง คือ การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ หรือจัดหามาซึ่งประกอบด้วยเงินทุน กำลังคน เครื่องมือ เครื่องทุ่นแรง และวัสดุอุปกรณ์รวมกัน อย่างเหมาะสม งานก่อสร้างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิศวกร สถาปนิกหรือผู้บริหารโครงการ จะต้องจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และต้องมีการจัดระเบียบงานให้ดำเนินการด้วยความราบรื่น โดยหน้าที่ทางการจัดการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายประกอบไปด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การจัดกำลังคน การสั่งการ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการงานก่อสร้างให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้เป็นกระบวนการจัดการและบริหารก่อสร้างให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีการจัดระเบียบขั้นตอนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนควบคุมการใช้ทรัพยากรและเวลาอย่างเหมาะสม เพื่อให้การทำงานเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ดำเนินงานอย่างมีระบบโดยใช้ทรัพยากรต่างๆ ในการบริหารงาน เพื่อให้งานก่อสร้างดำเนินไปตามรูปแบบรายการก่อสร้างตรงตามหลักวิชาการมีความแข็งแรงปลอดภัย และข้อกำหนดอื่น ๆ ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

6.1 ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

กมลวรรณ ลิ้มปนาทร (2564) การดำเนินธุรกิจก่อสร้างให้ประสบความสำเร็จต้องดำเนินการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ งานก่อสร้างจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการวางแผนงานก่อสร้าง และการใช้ทรัพยากรแต่ละประเภทเป็นสำคัญ งานก่อสร้างจะดำเนินการได้ต้องมีแผนงานและ ทรัพยากรควบคู่กันด้วยเสมอ ทรัพยากรที่สำคัญ ได้แก่

ส่วนที่ 1 มนุษย์ คือกำลังคนที่สำคัญในบรรดาทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งกำลังคนมีหลายระดับ เช่น ระดับวางแผนและนโยบาย ระดับช่างเทคนิค ระดับช่างฝีมือและระดับแรงงาน

ส่วนที่ 2 วัสดุและอุปกรณ์ เป็นปัจจัยหลักสำคัญในการก่อสร้างหากโครงการก่อสร้างขาด วัสดุ อุปกรณ์แล้วจะทำให้โครงการเกิดความเสียหาย เช่น ทำให้งานหยุดชะงักไม่เสร็จตาม กระบวนการที่วางไว้ ทำให้โครงการเสียค่าปรับต้องมีการวางแผนและกำหนดระยะเวลาที่จะใช้วัสดุ รวมถึงการจัดการวิธีการควบคุมสต็อกวัสดุ

ส่วนที่ 3 เงินทุนหมายถึงเงินสดหรือเงินผ่อน เป็นทรัพยากรหลักของงานผลิต เงินทุนถือเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารงานก่อสร้างที่สำคัญที่สุด หากขาดเงินทุนแล้วจะทำให้ปัจจัยอื่นๆ ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ดังนั้นจะต้องมีการวางแผนเรื่องเงินทุน และจัดการสถานะทางการเงินให้ มั่นคงเพียงพอที่จะนำไปหมุนเวียนให้เกิดสภาพคล่องแหล่งที่จะจัดหาเงินทุนแบ่งตามระยะเวลาได้ เป็น 3 แหล่ง คือ แหล่งเงินทุนระยะสั้น แหล่งเงินทุนระยะปานกลาง และแหล่งเงินทุนระยะยาว

ส่วนที่ 4 คือ เครื่องจักร เป็นเครื่องทุนแรงที่ใช้ในการก่อสร้างเพื่อตอบสนองการพัฒนา เทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยให้งานก่อสร้างบรรลุวัตถุประสงค์ได้รวดเร็วปลอดภัยและมีประสิทธิภาพและ ที่สำคัญคือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นสิ่งทำให้ผู้รับเหมาตัดสินใจลงทุนที่จะใช้เครื่องทุนแรงโดย จะต้องมีการวางแผนอย่างดีมีความละเอียดรอบคอบพิจารณาเปรียบเทียบผลดีแลผลเสีย

ส่วนที่ 5 คือ แหล่งงานเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการต้องหาแหล่งงานเพื่อมารองรับการเติบโต ของกิจการตัวเอง ไม่เช่นนั้นอาจเกิดการว่างงานได้ เมื่องานเก่าเสร็จแล้วไม่มีงานใหม่ทำต่อทำให้ คนงานเกิดการว่างงาน แต่เจ้าของกิจการยังต้องจ่ายค่าจ้างซึ่งเป็นการสิ้นเปลือง

ส่วนที่ 6 การจัดการ คือ การดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้โดยอาศัย ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ในการปฏิบัติงานอาจกล่าวได้ว่าการจัดการคือศิลปะในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

6.2 ชนิดของงานก่อสร้าง

โดยทั่วไปแล้วแล้วการก่อสร้าง หมายถึง งานด้านวิศวกรรมโยธาครอบคลุมงานก่อสร้างตั้งแต่ งานก่อสร้างเล็กไปจนงานก่อสร้างขนาดใหญ่สามารถแบ่งชนิดของงาน ก่อสร้างได้ตามประเภทงานได้ 4 รูปแบบดังนี้ (สันติ ชินานูวัตวงศ์, 2564)

1. งานอาคาร ประกอบไปด้วย ฐานราก เสา คาน พื้น กำแพง หน้าต่าง หลังคา รวมไปถึง งานระบบไฟฟ้า ระบบปรับอากาศ ระบบประปา ระบบสุขาภิบาล ระบบการตกแต่งภายในตัวอย่าง งานอาคาร เช่น งานก่อสร้างบ้าน โรงแรม แพลต โรงเรียน โรงงาน เป็นต้น

2. งานวิศวกรรมโยธา ได้แก่ งานถนน ทางหลวง สะพาน งานวางท่อประปา งานฐานราก งานอาคารใต้ดิน งานเขื่อน งานระบบบำบัดน้ำเสีย โดยลักษณะของงานโยธาเป็นงานที่ต้องใช้ เครื่องจักรหนัก ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำงาน

3. โรงงานอุตสาหกรรมและโรงงานผลิตไฟฟ้า งานประเภทนี้มักเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต เช่น โรงกลั่นน้ำมัน โรงงานปิโตรเคมี โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานแยกกแร่ สถานีไฟฟ้าย่อย โรงงาน โมหิน ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็นค่าสร้างระบบเพื่อให้โรงงานสามารถทำการผลิตได้

4. งานก่อสร้างอื่น ๆ นอกเหนือจาก 3 ประเภท เช่นงานก่อสร้างแท่นเจาะสูบน้ำบาดาล และ น้ำบาดาลในทะเล และงานรื้อถอนจัดเป็นงานก่อสร้างแขนงหนึ่งช่างและแรงงานที่เกี่ยวข้องกับ งานประเภทนี้ต้องมีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญเฉพาะเพราะงานรื้อถอนมักจะทำจากสูงลงมาต่ำแต่ งานก่อสร้างต้องทำจากล่างขึ้นไปข้างบน

6.3 ประเภทของงานก่อสร้าง

งานก่อสร้างถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์เกิดขึ้นเพื่อตอบสนอง กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษา การคมนาคม สาธารณูปโภค และด้านอุตสาหกรรม จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ก่อให้เกิดการก่อสร้างประเภทต่าง ๆ ดังนี้ (กวี หวังนิเวศน์ กุล, 2564)

1. งานก่อสร้างที่อยู่อาศัย ในปัจจุบันที่อยู่อาศัย ประชาชนโดยทั่วไปมักซื้อจาก ผู้ประกอบการ ด้านอสังหาริมทรัพย์ พร้อมมีการพัฒนาที่ดินและก่อสร้างให้เสร็จ มีรูปแบบให้เลือก ตามความต้องการของลูกค้า ได้แก่ แบบบ้านเดี่ยว แบบบ้านแถว แบบอาคารชุดพักอาศัย

2. งานก่อสร้างเพื่อธุรกิจการค้า หมายถึงงานอาคารเพื่อวัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจ การค้า เช่น ศูนย์การค้า โดยขนาดของอาคารอาจเล็กหรือใหญ่แล้วแต่โครงการในส่วนใหญ่ ภาคเอกชนจะเป็นผู้ลงทุน การออกแบบอาคารเพื่อธุรกิจมักจะถูกออกแบบโดยสถาปนิก หรือวิศวกร ผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่งานสถาปัตยกรรม งานโครงสร้าง งานระบบสุขาภิบาล ดับเพลิง งานระบบไฟฟ้า และงานอื่น ๆ ในงานก่อสร้างมักนิยมมีผู้รับจ้างก่อสร้างหลัก รับผิดชอบงานโครงสร้างและงาน สถาปัตยกรรม มีผู้รับจ้างก่อสร้างเฉพาะทางรับผิดชอบงานระบบต่าง ๆ

3. งานก่อสร้างทางด้านอุตสาหกรรม งานก่อสร้างอาคารโรงงาน งานระบบการผลิตที่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมถือว่าอยู่ในงานประเภทนี้ งานก่อสร้างด้านอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีที่ไม่สูงมากนักผู้ออกแบบที่มีความชำนาญทั่วไปสามารถทำได้ งานอาคารด้านอุตสาหกรรมที่มีความล้ำหน้าด้านเทคโนโลยีการผลิต เช่น งานปิโตรเคมีต้องการผู้ออกแบบที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

4. งานก่อสร้างขนาดใหญ่หรือสาธารณูปโภค ส่วนใหญ่ภาครัฐจะเป็นผู้ลงทุนเนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันได้ให้เอกชนที่มีความสามารถเข้าร่วมลงทุนด้วยในลักษณะ แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น เอกชนเป็นผู้ลงทุนภาครัฐเป็นเจ้าของสถานที่ เมื่อดำเนินการตาม ระเบียบหนึ่งตามกำหนดสัญญาแล้วงานก่อสร้างดังกล่าวจะเป็นของภาครัฐต่อไป เช่น ระบบการขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ การออกแบบสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ มักจะดำเนินงานโดยมีวิศวกรที่เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ เป็นผู้ออกแบบโดยส่วนใหญ่จะมีผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดใหญ่ภายในประเทศกับ ผู้รับเหมาก่อสร้างจากต่างประเทศร่วมลงทุนกัน

จากข้อมูลทั่วไปของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง พบว่าธุรกิจรับเหมาก่อสร้างเป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินทุนและการจ้างงานจำนวนมากการก่อสร้าง จะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการวางแผนงานก่อสร้างและการจัดการทรัพยากรโดยชนิดของงาน ก่อสร้างแบ่งออกเป็นงานอาคาร งานวิศวกรรมโยธา โรงงานอุตสาหกรรมและโรงงานไฟฟ้า ประเภท ของงานก่อสร้างมีทั้ง งานก่อสร้างที่อยู่อาศัย ก่อสร้างเพื่อธุรกิจการค้า ก่อสร้างด้านอุตสาหกรรมและ งานก่อสร้างขนาดใหญ่

6.4 ลักษณะการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง

อุตสาหกรรมก่อสร้างมีลักษณะที่ต้องกระทำในที่โล่งแจ้ง ในอาณาเขตบริเวณที่กว้าง ภายใต้ ดิน ฟ้า อากาศที่เปลี่ยนแปลงอยู่เป็นประจำแผนงานจะผันแปรเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นงานที่ ต้องใช้บุคลากรที่มีฝีมือและความชำนาญในงานต่างๆ เป็นจำนวนมากซึ่งบุคคลต้องมีความรู้ความสามารถและร่วมกันทำงานเป็นทีม มีการเปลี่ยนแปลงนายจ้างง่าย เนื่องจากสถานที่ก่อสร้างเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆอีกทั้งยังมีการเคลื่อนตัวจากถิ่นหนึ่งไปยังอีกถิ่นหนึ่งสถานที่ก่อสร้างอยู่กระจัดกระจายตามท้องถิ่นต่างๆ ห่างจากสำนักงานกลาง หรือสำนักท้องถิ่นของผู้ท การก่อสร้างมีการขน ย้ายวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักร ไปด้วยเสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่จะใช้ในการดำเนินงาน งานก่อสร้างจะสำเร็จได้เมื่อมีบุคคล 2 กลุ่ม คือ สถาปนิกที่ทำงานด้านการออกแบบ และผู้รับเหมาก่อสร้าง โดยสามารถแบ่งลักษณะการดำเนินธุรกิจก่อสร้างดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2564)

6.4.1 งานฐานราก คือส่วนประกอบที่รับน้ำหนักของอาคารจากโครงสร้างทั้งหมด แล้วถ่ายน้ำหนักลงมายังเสาเข็มผ่านฐานรากและลงสู่ดิน (วิทวัส สิริทิกุล, 2564) ฐานรากสามารถแบ่ง ประเภทตามวิธีถ่ายน้ำหนักได้คือ ฐานรากตื้นหรือฐานรากแผ่ (Shallow foundation) ซึ่งหมายถึงฐานรากที่ไม่ใช้เสาเข็มแต่ใช้ตัวมันเอง ถ่ายน้ำหนักอาคารลงไปยังดิน หรือหินที่รองรับ ฐานรากตื้น มีความแข็งแรงและขนาด ใหญ่พอที่จะ

กระจายน้ำหนักให้แผลงดินหรือหิน เมื่อน้ำหนักอาคารมาก ๆ หรือดิน หิน ที่รองรับฐานรากมีกำลังต้านทานน้อย ขนาดฐานรากจะใหญ่โตเกินความจำเป็นควรใช้ฐานรากอีกชนิดหนึ่งคือ ฐานรากวางบนเสาเข็ม (Piled foundation) น้ำหนักอาคารที่ถ่ายลงฐานรากจะถ่ายต่อไปยังเสาเข็มเสาเข็มอาจต้านทานน้ำหนักโดยอาศัยความฝืดหรือแรงเสียดทาน (Friction) ระหว่างผิว เสาเข็มกับดินที่อยู่รอบๆ หรือหากเสาเข็มยาวมากพอ เช่น ถูกตอกลงไปวางบนชั้นดินที่แข็งมาก หรือชั้นหิน (Hard strata) ก็จะต้านทานน้ำหนักโดยอาศัยทั้งความฝืดและแรงแบกทาน (Bearing) ที่ปลายเสาเข็มนั้น กับชั้นดินแข็งหรือชั้นหิน

6.4.2 งานเสาเข็ม ส่วนประกอบของฐานรากในการถ่ายน้ำหนักของฐานรากลงสู่ดิน เนื่องจาก ต้องการลดขนาดของฐานราก กรณีฐานรากรับน้ำหนักจากเสามากและพื้นที่ก่อสร้างจำกัดหรือในกรณีที่ดินมีคุณสมบัติการรับน้ำหนักได้น้อย เช่นเสาเข็มที่นิยมใช้มีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ เสาเข็มตอก และเสาเข็มเจาะ การที่จะเลือกใช้ประเภทของเสาเข็มขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ก่อสร้าง เช่น เส้นทางคมนาคมสิ่งก่อสร้างใกล้เคียง สภาพชุมชน และขนาดพื้นที่ของงานก่อสร้างเอง (รณรงค์ กระจ่างยศ, 2564)

6.4.3 อาคารเป็นสิ่งที่กำหนดรูปร่าง ค่าโครงสร้าง รวมทั้งความมั่นคง แข็งแรงของตัวอาคารซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก อาคารที่เกิดความบกพร่องด้านการตกแต่งอาจ แก้ไขในภายหลังได้ไม่ยาก แต่สำหรับอาคารที่เกิดความบกพร่องด้านโครงสร้างจะทำการแก้ไขได้ยาก หรืออาจทำการแก้ไขไม่ได้เลยเพราะการแก้ไขในโครงสร้างมักจะต้องใช้วิธีการรื้อถอนหรือทุบทำลาย แล้วค่อยสร้างขึ้นมาใหม่ไม่ได้แก้ไขที่เปลือกนอกหรือผิวนอก (กวี หวังนิเวศน์กุล, 2564) โครงสร้างของ อาคารที่ดีจะต้องทำอย่างถูกต้อง เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบการเลือกใช้วัสดุตลอดจนถึง กรรมวิธีการปลูกสร้างโครงสร้างของอาคารหลักๆ ประกอบด้วยโครงสร้างเสาโครงสร้างคาน โครงสร้างพื้น และโครงสร้างหลังคา โครงสร้างเหล่านี้สามารถทำขึ้นด้วยวัสดุหลักอยู่ 3 ประเภท คือ โครงสร้างที่ทำจากไม้โครงสร้างที่ทำจากเหล็กและโครงสร้างที่ทำจากคอนกรีต ดังนั้นจึงจัดแบ่งวิธีการ ควบคุมและตรวจงานตามหมวดวัสดุใช้ทำโครงสร้างไปที่ละชนิด

6.4.5 งานระบบ หมายถึง กลุ่มงานระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบการ สื่อสาร ระบบสุขาภิบาลเป็นสิ่งที่ทำให้บ้านมีความสมบูรณ์ ทั้งในเรื่องของประโยชน์ใช้สอยด้านอำนวยความสะดวก สะดวกสบาย ดังนั้นงานระบบจึงจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญ ในการดำเนินการเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ สูงสุดในการใช้งานแต่ละประเภท อีกทั้งยังเป็นการจัดระบบการวางงานให้มีระเบียบหรือซ่อนไว้ในมุมต่างๆไม่ให้ออกมารุงรัง รวมถึงต้องทำให้สามารถซ่อมบำรุงได้สะดวก

6.4.6 การควบคุมงานก่อสร้าง การควบคุม (Controlling) คือกระบวนการวัดเปรียบเทียบ ประเมินผลการทำงานในระหว่างการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งงานแล้วเสร็จ แผนงานคือสิ่งที่กำหนดตั้งเอาไว้ก่อนการดำเนินงาน เป็นสิ่งที่ต้องการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ โดยมีการเปรียบเทียบกำหนดเวลา และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงกับแผนงานในกรณีที่ไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ (สารวิทย์ หลาบมาลา, 2564) แนวทางในการดำเนินแผนงานที่เป็นผลลัพธ์ของ ขั้นตอนการวางแผนจะเรียกว่า แผนงานฐาน ซึ่งเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ที่จะใช้เป็นตัวอ้างอิงสำหรับการเปรียบเทียบในขณะที่ผลการ ดำเนินงานจริง คือผลของการทำงานที่ได้เกิดขึ้นจริงในเวลาจริงเป็นผลการดำเนินจริงที่ติดตามบันทึกได้ในระหว่างการดำเนินโครงการแผนงานกับผลการดำเนินงานจริง อาจจะแตกต่างกันได้ เพราะเมื่อได้ลงมือดำเนินงานจริงมีโอกาสน้อยมากที่การดำเนินงานจริงจะเป็นไปตามแผนที่ได้วางเอาไว้ทุกอย่าง (สิทธิศิริ ฐานประเสริฐ, 2564)

ส่วนสรุป

จากการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นิยมใช้กันในปัจจุบัน ซึ่งเชื่อว่ายังคงมีอีกหลากหลายวิธีการที่นักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะนำมาเป็นวิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์รวมถึงทักษะต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละองค์การที่จะนำวิธีการ ต่างๆ เหล่านี้ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การในด้านการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นส่งผลต่อการพัฒนางานจนสามารถเติบโตในสาย งานได้ และสะท้อนถึงความแข็งแกร่งทางการ แข่งขันทางธุรกิจขององค์การมาใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพทางการตลาดที่เพิ่มมากขึ้นในการนำไปใช้พัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการเพื่อเตรียมพร้อมรับมือการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพราะมีองค์ประกอบหลายส่วน ได้แก่ ต้นทุน ราคาวัตถุดิบ และการให้บริการส่วนประสมทางการตลาดของการใช้บริการ โดยศึกษาหาส่วนประสมทางการตลาด เพื่อทำความเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค และการตัดสินใจจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ วางแผนการตลาด รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงเพื่อให้เป็นบริษัทที่อยู่ในใจของผู้บริโภคเพื่อประโยชน์ต่อภาพรวมและแนวโน้มที่ดีในการสื่อสารกับผู้บริโภคให้ตรงเป้าหมายและเพื่อสร้างโอกาสที่จะประสบความสำเร็จการดำเนินธุรกิจในของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างต่อไป

ดังนั้นแนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นิยมใช้กันในปัจจุบันทำให้บุคลากรมีศักยภาพหรือความสามารถในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบรวมถึงการดึงศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่ให้ทำออกมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจากคำกล่าวที่ว่า “ทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่าต้องพัฒนาให้ทันโลก” คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความหมายเชิงลึกที่ว่า “ทรัพยากรมนุษย์” คือ สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์สินขององค์การการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development – HRD.) จึงเป็นรูปแบบที่ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามมีสมรรถนะและศักยภาพมากขึ้นจนกลายเป็นทรัพยากรที่มีค่าในสังคมและในประเทศ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีศักยภาพทั้งความรู้ ทักษะความเข้าใจ ทศนคติและมีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเพิ่ม ศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ องค์การ โดยมีกิจกรรมหลัก ๆ 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การพัฒนารายบุคคล 2) การพัฒนาอาชีพ 3) การพัฒนาองค์การ และ 4) การ บริหารผลการปฏิบัติงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development – HRD.) ทั้ง 4 แนวทางสำคัญ โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนารายบุคคล ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ระยะสั้น การพัฒนาอาชีพมุ่ง ผลสัมฤทธิ์ระยะยาวที่ตัวบุคคล การบริหารผล การปฏิบัติงานเน้นที่องค์การแต่มุ่งผลสัมฤทธิ์ระยะสั้น และการพัฒนาองค์การที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ระยะยาว ตามภาพประกอบที่ 1 ที่แสดงแนวคิด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ จะเห็นได้ ว่ากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นระบบนั้นจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรในองค์การ มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติและมีการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในการทำงานที่ดี ตลอดจนการปรับปรุงพัฒนาผลการปฏิบัติงานโดยมีแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการทำงานที่ดียิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาองค์การสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้เกิดขึ้นได้จนเป็นผลสำเร็จ จากความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.เทคนิคการแพทย์ นพดล พันธุ์พานิช ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำและกำลังใจอย่างดี สุดท้ายที่สุดนี้ คุณค่าอันพึงบังเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณ บิดา - มารดา ครู อาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กวี หวังนิเวศน์กุล. (2564). การบริหารงานวิศวกรรมก่อสร้าง. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- จิราภรณ์ บุญยั้ง (2564). การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. วารสารวิจัย ราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 11(1), 136-148.
- ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2564). การตลาดบริการ : แนวคิดและกลยุทธ์(Service Marketing Concepts and Strategies). (พิมพ์ครั้งที่ 4.) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รณรงค์ กระจ่างยศ. (2564). การบริหารงานก่อสร้าง. กรุงเทพฯ : บริษัทก้าวใหม่.
- สาวิทย์ หลาบมาลา. (2564). ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง จังหวัดชลบุรี. วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 6(3), 455-471.
- สิทธิ์ศิริ ฐานประเสริฐ. (2564). ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทางการเงินต่อการขยายธุรกิจรับเหมาก่อสร้างประเภท อาคารของผู้รับเหมาก่อสร้างในจังหวัดนครปฐม. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. 2(1), 47-58.

กลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย

Social Media Marketing Strategies on Thailand's Consumer Purchasing Decision of Aesthetic Plastic Surgery Clinic

ผู้วิจัย

ธนิตพงษ์ มัลลิจารุพงศ์

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภครดา เกิดประทุม

บทคัดย่อ

หนึ่งในกลุ่มธุรกิจที่มีมูลค่าสูงและมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องของโลก ก็คือ กลุ่มธุรกิจเสริมความงาม โดยเฉพาะในประเทศไทย ภาพรวมของธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงาม มีการขยายตัวค่อนข้างสูง มูลค่าธุรกิจสูงถึง 45,000 ล้านบาท ส่งผลให้การดำเนินงานในธุรกิจศัลยกรรมความงามมีการแข่งขันสูงมาก ทั้งการแข่งขันด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา รวมถึงการส่งเสริมการตลาดโปรโมชั่น ซึ่งในปัจจุบันพบว่าคลินิกศัลยกรรมความงามส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการตลาดด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เพราะสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและผู้ให้บริการ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมออนไลน์ที่ประชาชนเกือบทั่วทุกพื้นที่ของประเทศและทั่วทุกมุมโลกเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตที่มีการเชื่อมต่อสัญญาณที่มีความเร็วสูงเพิ่มมากขึ้น ทำให้การสื่อสารของธุรกิจกับผู้บริโภคเป็นไปได้ง่ายขึ้น

โดยสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นที่นิยมในการใช้การส่งเสริมการตลาด ในรูปแบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของธุรกิจศัลยกรรมความงามของประเทศไทยในปัจจุบัน ก็คือ เฟซบุ๊ก ยูทูบ โลก อินสตาแกรม และ ดิจิต็อก รวมถึงการทำการตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การรีวิวผลงานการศัลยกรรมความงามโดยผู้ให้บริการ มีเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการสร้างความรู้และทัศนคติต่อแบรนด์ของคลินิกศัลยกรรมความงาม ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในตลาดธุรกิจศัลยกรรมความงาม ในการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการที่รวดเร็วกว่าเดิม

ซึ่งบทความวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย โดยผู้เขียนมองว่าเป็นเพียงปัจจัยหนึ่ง และมีความเห็นว่าควรจะต้องทำการศึกษาวิจัย ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยอย่างจริงจัง เนื่องด้วยการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการของคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย คงไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เพียงอย่างเดียวเท่านั้นโดยเฉพาะในปัจจุบันพฤติกรรมการค้นคว้าหาข้อมูลก่อนไปเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยเปลี่ยนไป มีการรับฟังความคิดเห็นต่างๆ จากผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงผู้ที่เคยมาใช้บริการด้วยตนเองที่คลินิกศัลยกรรมความงามนั้นๆ เพิ่มเติมด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงาม ดังนั้นคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย ควรมีการปรับกลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้การตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์อย่างจริงจัง ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่องในอนาคต

คำสำคัญ : กลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์; การตัดสินใจของผู้ใช้บริการ; คลินิกศัลยกรรมความงาม

Abstract

One of the world most highly valued and growing business segments is the beauty segment. Especially in Thailand, the Overview of aesthetic plastic surgery clinic business trends to expand quite high and has a business value of 45,000 million baht. Resulting in competition in this market being quite high both competition for products and services, promotion, price, marketing, advertising, etc. At present, aesthetic plastic surgery clinics use social media marketing almost everywhere. It plays a huge role in the development of interactions between businesses and consumers. Due to the number of internet users that has continued to increase, more high-speed signal connections, result in a faster communication speed.

Popular social medias in the current advertising of Thailand are Facebook, Youtube, Line, Instagram and Tiktok. Many aesthetic plastic surgery clinics significantly use more viral marketing via social media such as reviews of works by consumers themselves to help to build brand awareness and brand attitude of them. It affects the confidence of service consumers in choosing to use more services and making faster purchasing decisions.

In this academic article, the author believes that there should be more studies on the additional impact of consumer purchasing decision-making due to the impact of advertising on social media. Especially at present, the behavior of consumers who research information before entering the service of cosmetic surgery clinics users in Thailand has changed. Various opinions were heard from social media influencers including the users who have used the service by themselves at that cosmetic surgery clinic. These concluded that online Word of Mouth directly affects the decision of the cosmetic surgery clinic user Therefore, cosmetic surgery clinics in Thailand's Social media marketing strategies should be adjusted to use the decision of the users of cosmetic surgery clinics in Thailand with advertising on social media to serve the current situation for continued competitiveness in this industry

Keywords : Social Media Marketing Strategies; Consumer Purchasing Decision; Aesthetic Plastic Surgery Clinic

บทนำ

หนึ่งในกลุ่มธุรกิจที่มีมูลค่าสูงและมีการเติบโตขึ้นอย่างมากกลุ่มหนึ่งของโลก นั่นก็คือ กลุ่มธุรกิจเสริมความงามซึ่งตัวอย่างธุรกิจในกลุ่มนี้ ธุรกิจสถานพยาบาลเสริมความงาม ซึ่งหมายรวมถึง โรงพยาบาล และ คลินิกเพื่อความงาม ที่ให้บริการเรื่องดูแลฟื้นฟู ผิวพรรณ การปรับรูปหน้า การชะลอวัย การดูแลรูปร่าง และ กลุ่มศัลยกรรมความงามจากภาพรวมธุรกิจเสริมความงามทั่วโลกนั้น มีการเติบโตที่สูงมาก จากข้อมูลของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ มูลค่าธุรกิจเสริมความงามทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2563 มีมูลค่าประมาณ 15 ล้านล้านบาท

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนศัลยกรรมจากการสำรวจทั่วโลก ปี 2561 (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2562)

ประเทศ	จำนวน	จำนวน	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
	การศัลยกรรม โดยใช้การผ่าตัด	การศัลยกรรม โดยไม่ใช้การผ่าตัด	การศัลยกรรม ทั้งหมด	การทำศัลยกรรม เทียบกับทั่วโลก
สหรัฐอเมริกา	1,492,383	2,869,485	4,361,867	18.7%
บราซิล	1,498,327	769,078	2,267,405	9.7%
เม็กซิโก	518,046	525,200	1,043,247	4.5%
เยอรมนี	385,906	536,150	922,056	4.0%
อินเดีย	390,793	505,103	895,896	3.9%
อิตาลี	311,456	542,752	854,208	3.7%
อาร์เจนตินา	280,555	328,405	608,960	2.6%
โคลอมเบีย	273,316	135,473	408,789	1.8%
ออสเตรเลีย	102,404	100,238	202,642	0.9%
ไทย	105,105	35,018	140,123	0.6%

ในประเทศไทยนั้น ภาพรวมของธุรกิจศัลยกรรมความงาม มีแนวโน้มขยายตัวค่อนข้างสูง โดยในปี พ.ศ. 2563 มีมูลค่าธุรกิจศัลยกรรม สูงราว 45,000 ล้านบาท แบ่งเป็นมูลค่าศัลยกรรม จากโรงพยาบาล 70% จากคลินิก ศัลยกรรมความงาม 30% มีอัตราการเติบโตต่อเนื่อง 15 – 20% ต่อปี และคาดการณ์ว่าปี 2565 จะเติบโตถึง 15-20% และมีจำนวนมากกว่า 4,000 แห่งด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีผู้บริโภครวมจากต่างประเทศที่เข้ามาใช้บริการกันอย่างมากมายเพิ่มเข้ามาอีกกลุ่มหนึ่งด้วย โดยเป็นกลุ่มที่มาเพื่อท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งมากกว่า 50% ของกลุ่มนี้มาใช้บริการความงามและศัลยกรรมความงามกับสถานพยาบาลเพื่อความงามในประเทศไทย สืบเนื่องมาจากที่ชาวต่างประเทศที่มานั้น มีความมั่นใจและเชื่อมั่นอย่างมาก ในการแพทย์ ฝีมือของศัลยแพทย์ การพัฒนาเทคนิคของการศัลยกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้บริการของสถานพยาบาลในประเทศไทยเราที่มีการดูแลเป็นอย่างดี ประกอบกับค่าใช้จ่ายในทางการแพทย์ที่ต่ำกว่าประเทศของพวกเขาเองค่อนข้างมาก เป็นผลให้ประเทศไทยครองแชมป์ประเทศที่มีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาทำศัลยกรรมความงามมากที่สุดในโลกด้วย (ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล, 2565)

ภาพที่ 1 มูลค่าธุรกิจความงามในประเทศไทย

ที่มา เว็บไซต์กรุงเทพธุรกิจ พ.ศ. 2564

สำหรับประเทศไทย จากข้อมูลของสมาคมศัลยกรรมตกแต่งเสริมสวยนานาชาติ (ISAPS) ในปี พ.ศ. 2561 ศัลยกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือ การศัลยกรรมจมูกรองลงมาคือ ศัลยกรรมตาสองชั้น ศัลยกรรมเสริมหน้าอก ศัลยกรรมดูดไขมัน และศัลยกรรมฉีดไขมันเติมเต็มใบหน้า นอกจากนี้ ศัลยกรรมไทย ยังได้รับการยอมรับจากชาวต่างชาติ ทำให้ในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทย ขึ้นมาเป็นอันดับ 1 ประเทศที่มีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical Tourism) มากที่สุดในโลก

จากความต้องการที่สูงขึ้น ทำให้เกิดคลินิกศัลยกรรมความงามใหม่ขึ้นมามากมาย ส่งผลทำให้มีการแข่งขันในตลาดนี้ ค่อนข้างสูงมาก ทั้งการแข่งขันด้านสินค้าและบริการ ด้านโปรโมชั่น ด้านราคา ด้านการทำตลาดและโฆษณา เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ มีบริษัทต่างชาติ ที่มีเงินลงทุนสูง เข้ามาเปิดทำธุรกิจนี้ในประเทศไทยด้วย อาทิ เช่น โรงพยาบาลศัลยกรรมความงาม บางแห่ง ที่มีการร่วมทุน และดึงแพทย์จากประเทศเกาหลีมาช่วยทำการโปรโมทด้วย เหตุนี้การแข่งขันแบ่งการตลาดในปัจจุบัน จึงยิ่งมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นไปอีก

ในปัจจุบันนี้ ธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงามมีการเติบโตอย่างมากและต่อเนื่อง เนื่องจากคนไทยหันมาสนใจเรื่องของความงาม กันมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจจะมาจากเหตุที่ว่าต้องใช้รูปร่างหน้าตา ในการทำงาน มากขึ้น ธุรกิจในกลุ่มธุรกิจสถานพยาบาลเสริมความงาม หมายรวมถึง โรงพยาบาล และ คลินิกเสริมความงาม ที่ให้บริการเรื่องดูแลฟื้นฟู ผิวพรรณ การปรับรูปหน้า การชะลอวัย การดูแลรูปร่าง และ กลุ่มศัลยกรรมความงาม ส่วนธุรกิจเสริมสวย จำพวก ผม คิ้ว และ เล็บ (Hair, Eye Brow & Nail) หมายรวมถึง ธุรกิจเกี่ยวกับร้านตัดผม ดูแลผม ร้านสักคิ้ว และร้านทำเล็บ ธุรกิจเครื่องสำอางธุรกิจผลิตภัณฑ์ดูแลบำรุงผิวพรรณ (สกินแคร์) และ ธุรกิจสปา เป็นต้น

โดยคลินิกศัลยกรรมความงามนั้น หมายถึง สถานพยาบาลที่ไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน มีการให้บริการด้านศัลยกรรมความงาม ซึ่งดูแลให้คำปรึกษา วินิจฉัยและรักษาโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการผ่าตัดศัลยกรรมเฉพาะทางที่มุ่งเน้นเพื่อความสวยงาม ไม่ใช่เพื่อรักษาหรือแก้ไขอาการผิดปกติ ตัวอย่างบริการได้แก่ การผ่าตัดเสริมจมูก เสริมหน้าอก ดูดไขมัน การฉีดสารเติมเต็มบนใบหน้า เป็นต้น และยังรวมหมายถึงโรงพยาบาลที่ให้บริการในลักษณะเดียวกันนี้ด้วย (พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2559 กองการประกอบโรคศิลป์ กระทรวงสาธารณสุข) ในช่วงเริ่มต้นของคลินิกศัลยกรรมความงามนั้น จะเริ่มจากการที่ศัลยแพทย์ตกแต่งเฉพาะทาง เปิดคลินิกศัลยกรรมตกแต่งของตนเองเพิ่มเติม ซึ่งมีบริการที่เกี่ยวข้องกับการผ่าตัดแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ บนใบหน้าและร่างกายเป็นหลัก จากนั้นจึงพัฒนาต่อยอดมาในเรื่องของการตกแต่งเพื่อความสวยงามเพิ่มขึ้นภายหลัง

เนื่องมาจากในปัจจุบันเราเข้าสู่ยุคที่เรารู้จักกันว่า ยุคสังคมออนไลน์ ผู้คนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์ประเภทสมาร์ทโฟนเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกัน ผ่านแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ กัน ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก จากสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ของคนไทย ในปี พ.ศ. 2565 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรเกิน 70 ล้านคนแล้ว แต่จำนวนของโทรศัพท์มือถือกลับมีสูงถึง 95.6 ล้านเครื่อง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 136.5 ของประชากรไทย แต่มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจริงอยู่ 54.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 77.8 ของประชากรทั้งประเทศ แต่ที่น่าสนใจคือจำนวนผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียของไทยในปี 2565 กลับสูงกว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต เพราะมีจำนวนคนไทยที่ใช้งานโซเชียลมีเดียมากถึง 56.85 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.2 ของประชากรทั้งประเทศ (Nattapon Muangtum, 2022) การแข่งขันกันทำตลาดเพื่อเข้าถึงผู้มุ่งหวังนั้น เลยมุ่งไปทางการทำการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์กันมากขึ้นอย่างมากเนื่องจากการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ค่อนข้างตรงกว่า และยังมีต้นทุนที่ค่อนข้างถูกกว่าการโฆษณาในสื่อแบบเดิมที่เคยใช้มา เช่น ทางโทรทัศน์ ทางนิตยสาร ทางวิทยุ หรือแม้กระทั่งสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

แต่ละคลินิกศัลยกรรมความงาม จึงมีการสร้างสื่อสังคมออนไลน์กันเกือบทุกแห่ง เพราะเป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและผู้ให้บริการ เนื่องจากจำนวนผู้ใช้โซเชียลเน็ตที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเชื่อมต่อสัญญาณที่มีความเร็วสูงมากขึ้น ทำให้มีความเร็วในการสื่อสารที่มากขึ้น ทันใจมากขึ้น ทำให้เกิดความสะดวกในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กันมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเผยแพร่ของสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน ธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงาม จึงได้มีการลดการลดทอนที่ขาดไม่ได้เลยในยุคปัจจุบัน ซึ่งก็คือ การสร้างคุณค่าของแบรนด์ธุรกิจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีการให้ความสำคัญเรื่องนี้มากขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง (Idrees, & Ahmed, 2021) ผู้ประกอบการธุรกิจศัลยกรรมความงามยังสามารถได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเพิ่มเติมโดยตรงด้วย ซึ่งนำมาประเมินผลการบริการได้อย่างถูกต้อง แล้วนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ต่างๆ และการบริการต่อไป ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการในครั้งถัดๆ ไป ได้แก่ คุณภาพการบริการ และระดับราคา (Kurniawan, et al, 2022) ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นในธุรกิจมากขึ้น

การพัฒนาแนวคิดและกลยุทธ์ในเรื่องของการทำตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อช่วยเจ้าของธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงาม แต่ละแห่งให้สามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามแต่ละแห่งในประเทศไทย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยมีกลยุทธ์เพื่อเรียกความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นใจให้ผู้ใช้บริการ มีตัดสินใจเลือกใช้บริการให้ได้มากขึ้น โดยยังอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรมทาง

การแพทย์ที่ดิงามเช่นเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ ของคลินิกศัลยกรรม ความงามในประเทศไทย และเพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย

แนวคิดกลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์

จากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ในการทำการตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่เหมาะสมกับ ธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงามนั้น มีงานวิจัยหลายงานที่ใกล้เคียงกับการศึกษาในบทความนี้ และสามารถนำมา ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วย งานวิจัย เกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ งานวิจัยเกี่ยวกับการตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบการทำการสื่อสารทางการตลาด ที่เป็นที่นิยมอย่างมากในยุคปัจจุบัน คือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นั้นมีหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับสื่อสังคมออนไลน์นั้นๆ โดยสื่อ สังคมออนไลน์ ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันของประเทศไทย ได้แก่ เฟซบุ๊ก (facebook) ยูทูบ (Youtube) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) และ ตี๊กต็อก (Tiktok) (Bhat, Kollu, Ricci & Patel, 2022) แต่ละสื่อสังคมออนไลน์ ก็เปิดช่องทางให้เจ้าของธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงามเข้าไปสร้างช่องทางการสื่อสารกับผู้ให้บริการและผู้มุ่งหวังได้ ตามแต่ละวิธีที่สื่อเหล่านั้นกำหนดมาให้ เช่น การสร้างเพจ ใน Facebook การสร้างช่อง (Channel) ในยูทูบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่องทางการทำการตลาดผ่านสื่อเหล่านี้เพิ่มเติม ได้แก่ การโฆษณาธุรกิจหรือผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อ สังคมออนไลน์นั้นด้วย ซึ่งปัจจุบันเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากค่าใช้จ่ายค่อนข้างต่ำกว่าการโฆษณาผ่านสื่อ แบบเดิม เช่น ทางแบนเนอร์บนเว็บไซต์ที่เป็นที่นิยม ทางทีวี หรือ ทางนิตยสาร เป็นต้น ที่สำคัญคือยังสามารถเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายได้ค่อนข้างดีกว่าอีกด้วย

ซึ่งถ้าธุรกิจหรือกิจการใด ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์มาเป็นช่องทางการสื่อสารทางการตลาดกับกลุ่มเป้าหมาย ได้เป็นอย่างดี ก็จะทำให้ผลประโยชน์กับทั้งผู้บริโภคและธุรกิจทั้งสองฝ่าย โดยผู้บริโภคจะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ จำเป็นต่อการตัดสินใจได้สะดวก รวดเร็วมากขึ้น และ ทำให้เกิดการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการได้ง่ายมากขึ้น (Meshal & Almotairi, 2013; Deng, Turner, Gehling & Prince, 2010; Schiefele, 1990) โดยการสื่อสารทาง การตลาดด้วยสื่อสังคมออนไลน์นั้น ประกอบไปด้วย 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ด้านการสร้างความสดใสด้านเนื้อหาที่ เข้าถึงได้ง่ายด้านการให้ข้อมูลและสร้างความสนุกสนาน และ ด้านปัจเจกบุคคล

โดยด้านการสร้างความสดใส (Vividness Creation: VVC) คือ การสร้างรูปแบบเนื้อหา ตรงกับความ ต้องการลึกๆ ในใจของผู้รับข้อมูลหรือกลุ่มเป้าหมายของธุรกิจ นำเสนอเนื้อหาที่สร้างความสนใจและสร้างความ ผูกพันกับแบรนด์ธุรกิจได้ สุดท้ายแล้วจะนำมาซึ่ง การเพิ่มมูลค่า (Value) และเกิดความภักดี (Customer Loyalty) ของผู้บริโภคได้ (Hart & Hay, 2022; Killian & McManus, 2015; Pourpakchashm, 2015; Persaud & Azhar, 2012) ด้านเนื้อหาที่เข้าถึงได้ง่าย (Accessible Content: ACC) เป็นการสร้างรูปแบบเนื้อหาแบบข้อมูลดิจิทัล ที่สามารถ เข้าถึงได้ง่ายและครอบคลุมทุกช่องทางในการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Davidson, Mahendra & Nicholson, 2022; Järvinen & Taiminen, 2016; Khan, Dongping & Wahab, 2016; Kim & Ko, 2012) ด้านการให้

ข้อมูลและสร้างความสนุกสนาน (Informative & Entertaining: INE) หมายถึง การสร้างรูปแบบเนื้อหาที่มุ่งสร้างการตระหนักและเรียนรู้ในบริการหรือสินค้าของธุรกิจ และสอดแทรกความบันเทิงไปด้วย เพื่อทำให้เกิดอารมณ์ด้านบวกต่อแบรนด์ธุรกิจ (Lee, Kim, Ham & Seok, 2022; Leeflang, Verhoef, Dahlström & Freundt, 2014) และด้านปัจเจกบุคคล (Personalization Communication: PSC) คือการสร้างรูปแบบเนื้อหาให้เหมาะกับแต่ละบุคคล หรือผู้บริโภคแต่ละราย แต่ละกลุ่ม (Customization) เพื่อจุดมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและธุรกิจ มากกว่าส่งเสริมด้านการตลาด (Lee, Kim & Lee, 2022; Järvinen & Taiminen, 2016; Khan, Dongping & Wahab, 2016; Kim & Ko, 2012)

ในปัจจุบันนี้ ธุรกิจคลีนิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยส่วนใหญ่ ถ้าจะทำการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ก็จะใช้การโฆษณาธุรกิจหรือผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การลงโฆษณาทาง เฟซบุ๊ก (facebook) ยูทูบ (Youtube) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) และ ตี๊กต็อก (Tiktok) เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลธุรกิจและผลิตภัณฑ์ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเหตุผลหลักในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างต่ำกว่า การโฆษณาผ่านช่องทางอื่น เช่น ทีวี หรือ นิตยสาร และอีกเหตุผลคือเรื่องของการคัดกรองกลุ่มเป้าหมายได้ค่อนข้างแม่นยำอีกด้วย ส่วนการใช้การโฆษณาบนเว็บไซต์ต่างๆ เช่น การฝากแบนเนอร์ มีสัดส่วนการใช้ลดลงไปค่อนข้างมากอย่างเห็นได้ชัด จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา

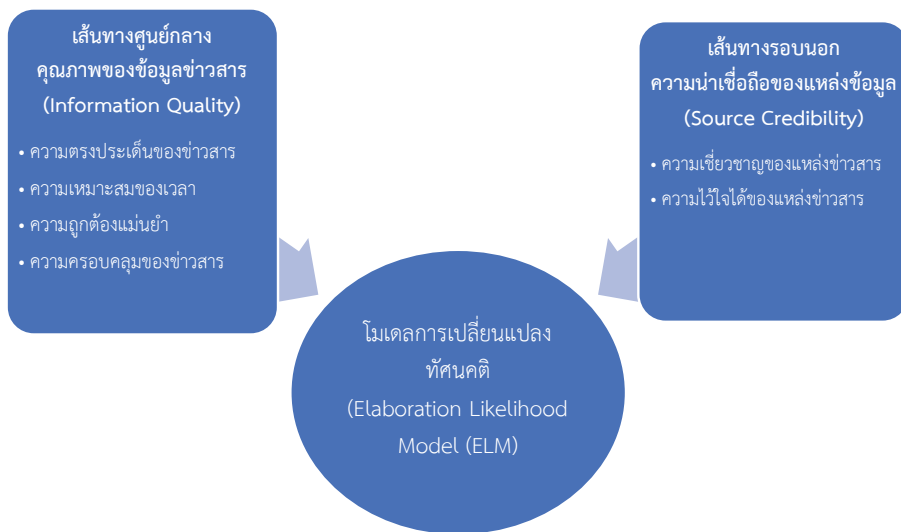

ภาพที่ 2 การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ มาแทนที่ website banner

ส่วนการตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการสื่อสารกันด้วยคำพูดระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ใช้บริการต่อสินค้าหรือบริการนั้น และเกิดความพึงพอใจ และบอกต่อแนะนำไปยังบุคคลอื่น ซึ่งทำให้เกิดการกระจายการรับรู้บริการหรือสินค้าของธุรกิจนั้นได้อย่างรวดเร็ว และยังสร้างอิทธิพลต่อความเชื่อได้อย่างดี (Song & Kim, 2022) ถึงแม้จะมีการเผยแพร่ออกไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และไม่มีค่าใช้จ่ายในการทำตลาดหรือโฆษณาก็ตาม แต่ก็ควบคุมได้ค่อนข้างยาก (Strathern, Ghawi, Schönfeld & Pfeffer, 2022) การตลาดแบบปากต่อปากนั้น ถือเป็นกลยุทธ์ที่เน้นสร้างการรับรู้ในตราสินค้า โดยการบอกต่อทั้งแบบตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ซึ่งการสื่อสารลักษณะนี้จะขยายตัวเหมือนไวรัส จึงถูกเรียกว่า Viral Marketing

แต่ในปัจจุบันในยุคสังคมออนไลน์ ที่มีการใช้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กันอย่างแพร่หลาย ทำให้ธุรกิจเกิดช่องทางการนำเสนอสินค้าและบริการในช่องทางการตลาดใหม่ๆ มากขึ้น เพื่อทำให้เกิดการสื่อสารแบบปากต่อปากแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น กระดานสนทนาออนไลน์ เว็บไซต์ที่มีการเขียนบทความหรือบทวิจารณ์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น (Greif, et al, 2022)

โดยการสื่อสารแบบปากต่อปากแบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับบริการหรือสินค้า ผ่านเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งความน่าเชื่อถือของข้อมูลจะมีสูงขึ้น เมื่อแหล่งหรือบุคคลที่ให้ข้อมูลบอกต่อมานั้น เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือสูง ในมุมมองของผู้รับสาร (Moradi & Zihagh, 2022) โดยสามารถสรุปปัจจัยการยอมรับข้อมูลข่าวสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามโมเดล ELM ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 3 ปัจจัยการยอมรับข้อมูลข่าวสารจากการพูดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามโมเดล ELM (Moradi & Zihagh, 2022)

รูปแบบการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีอยู่หลากหลายช่องทาง ได้แก่การสื่อสารแบบปากต่อปากทางอินเทอร์เน็ต (Internet Word-of-Mouth) การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางอีเมล (E-mail Word-of-Mouth) การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางวิดีโอ (VDO Word-of-Mouth) และ การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Word-of-Mouth) โดยการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอินเทอร์เน็ตนั้น เป็นการเผยแพร่ข้อมูลของบริการหรือสินค้า ในรูปแบบข้อความ ภาพ หรือ วิดีโอ ผ่านช่องทางต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น (Hai Ming, Gang, Hua, & Waqas, 2022)การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางอีเมล เป็นการเผยแพร่ข้อมูลของบริการหรือสินค้า ในรูปแบบข้อความ ภาพ หรือ วิดีโอ ผ่านทางการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (อีเมล) ซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะราย ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถรับข้อมูลบริการหรือสินค้า ที่ตนเองต้องการเท่านั้น เพราะผู้บริโภคสามารถอนุมัติการรับข้อมูลที่ตนเองสนใจเท่านั้นได้ การทำ

ตลาดด้วยอีเมลจึงได้รับการตอบสนองเฉลี่ยถึงร้อยละ 10-15 (Chawla & et al, 2022) การสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางวิดีโอ คือการใช้คลิปวิดีโอที่มีข้อมูลบริการ หรือ สินค้า มาอัพโหลดขึ้นทางเว็บไซต์เพื่อทำการตลาด โดยเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมในการอัพโหลดและทำตลาดในประเทศไทยนั้นก็คือ เว็บไซต์ ยูทูป (Youtube) ซึ่งการนำเสนอแบบนี้จะก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมได้อย่างมาก นำไปซึ่งการส่งต่อ บอกต่อ ได้เป็นอย่างดี (Park & Chun, 2022) และการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึงการสื่อสารกันผ่านทางเว็บไซต์ ที่มีสมาชิกตอบโต้กันจนเกิดเป็นสังคม / ชุมชน ออนไลน์ ที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ใช้งานเว็บไซต์เหล่านี้ ต้องมีการสมัครสมาชิก มีการให้ข้อมูลพื้นฐาน เช่น ชื่อ นามสกุล เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นต้น ปัจจุบัน เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม ได้แก่ ยูทูป เว็บบล็อก ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก และอินสตาแกรม เป็นต้น และเครือข่ายสังคมออนไลน์เหล่านี้ เหมาะสมสำหรับการสร้างแบรนด์ของธุรกิจอย่างมาก เพราะสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้ตรงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น (Cohen, et al, 2022)

แนวคิดการตัดสินใจของผู้บริโภค

ธุรกิจที่ใช้การทำตลาดโดยสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น ล้วนมุ่งหวังผลสุดท้ายคือ การตัดสินใจเลือกใช้บริการหรือซื้อสินค้าจากธุรกิจ โดยโฆษณานั้นจะสร้างเพื่อให้มีผลกระทบต่อตัดสินใจของผู้บริโภค โดยสร้างทัศนคติที่มีต่อแบรนด์ธุรกิจเป็นหลัก ซึ่งทัศนคติที่มีต่อแบรนด์ ประกอบไปด้วย ความรู้สึกเกี่ยวกับแบรนด์ และ ความไว้วางใจในแบรนด์ ซึ่งทั้งสององค์ประกอบนี้ นำไปสู่แนวโน้มการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการที่สูงขึ้น (Latifa, S., & Calicioglu (2020) การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ นั้น แบ่งเป็น การโฆษณาเชิงรับรู้ และการโฆษณาเชิงเหตุผล

โดยทั้งโฆษณาเชิงรับรู้และเชิงเหตุผล มีผลอย่างมากต่อทัศนคติต่อแบรนด์ของผู้บริโภค โดยโฆษณาเชิงรับรู้และเชิงเหตุผล มีอิทธิพลต่อทั้งความรู้สึกเกี่ยวกับแบรนด์ และความไว้วางใจในแบรนด์ รวมเป็นทัศนคติต่อแบรนด์ที่มีผลกระทบต่อความตั้งใจในการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการ และยังมีผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการ

ความรู้สึกเกี่ยวกับแบรนด์หมายถึงว่า เมื่อผู้บริโภคนึกถึงแบรนด์นั้นแล้ว คิดถึงเรื่องต่างๆ ของแบรนด์นี้ อย่างไรก็ตาม ในเรื่อง ภาพลักษณ์ของแบรนด์ แนวคิดของแบรนด์ คุณภาพของแบรนด์ ชื่อเสียงของแบรนด์ ความซื่อสัตย์ของแบรนด์ความมั่นใจในแบรนด์ ความภูมิใจในแบรนด์ และความหลงใหลในแบรนด์ เป็นต้น

ส่วนความไว้วางใจในแบรนด์จะมุ่งเน้นไปที่ ความมั่นใจของผู้ใช้บริการที่ตัดสินใจเลือกใช้บริการของคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงาม เกิดจากความไว้วางใจและความเชื่อถือแบรนด์คลินิกเสริมความงามนั้น เป็นความเชื่อมั่นต่อภาพลักษณ์ที่ได้รับรู้ เห็นและสัมผัส จากประสบการณ์จริงที่สอดคล้องกับความคาดหวังหรือเกินความคาดหวัง จนเกิดความยึดมั่นผูกพันและภักดีกับแบรนด์คลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณและศัลยกรรมความงามนั้น

การโฆษณาเชิงรับรู้ และการโฆษณาเชิงเหตุผลทางสื่อสังคมออนไลน์นั้น ควรมุ่งเน้นไปที่ทั้งสองส่วนหลักนี้ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ระหว่างผู้ใช้บริการกับแบรนด์ และช่วยต่อยอดไปสู่การสร้างทัศนคติที่มีต่อแบรนด์ที่ดีได้มากยิ่งขึ้น

ในสภาวะการแข่งขันที่สูงของตลาดคลินิกศัลยกรรมความงามของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ผู้ใช้บริการนั้น ความต้องการข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น นำเชื่อถือมากขึ้น และมีการให้ความไว้วางใจในแบรนด์คลินิกด้วยเหตุผลที่ต่างออกไปจากในอดีตเดิมพอสมควร กลยุทธ์การตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยที่เหมาะสมจึงต้องถูกปรับปรุงเพิ่มเติม ในส่วนที่ตรงกับความต้องการข้อมูลที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค ซึ่งเดิมทีนั้น การใช้ดารานักแสดงเพื่อเป็นตัวแทนบุคคลิก และความน่าเชื่อถือของแบรนด์ก็น่าจะเพียงพอแล้ว ที่จะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความเชื่อมั่นที่จะตัดสินใจเลือกใช้บริการ การใช้การโฆษณาด้วยช่องทางต่างๆ ทางสื่อสังคมออนไลน์ ให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้นนั้น ก็ไม่สามารถมุ่งเน้นไปที่การสร้างการรับรู้และทัศนคติต่อแบรนด์ เพียงอย่างเดียว หรือจะใช้ การตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทางช่องทางต่างๆ เพียงอย่างเดียว ถึงแม้ว่า การตลาดแบบปากต่อปาก หรือ บอกต่อนั้น แม้จะมาจาก เพื่อนหรือบุคคลที่น่าเชื่อถือก็ตาม แต่ผู้ใช้บริการก็มีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารทางการตลาดของธุรกิจอื่นๆ ได้ง่ายมากขึ้น การตัดสินใจที่เชื่อมั่นในข้อมูลใดๆ ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วขึ้นด้วย

ดังนั้นกลยุทธ์การตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย ควรจะถูกควรวรรวให้มีความสำคัญกับทั้งเรื่องของการสร้างการรับรู้และทัศนคติต่อแบรนด์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ การตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อช่วยให้การตัดสินใจเลือกใช้บริการในคลินิกศัลยกรรมความงามนั้น ชัดเจนและเชื่อมั่นมากกว่าเดิม

บทสรุป

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ ผลกระทบของการใช้โฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการในคลินิกศัลยกรรมความงาม ในประเทศไทยนั้น ทำให้เห็นว่า ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงกลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยเพิ่มเติมและทำให้ทันสมัยมากขึ้น เพื่อให้ธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยสามารถปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงในยุคสังคมออนไลน์ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เนื่องด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบจากโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างเดียว ไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการในคลินิกศัลยกรรมความงามแล้ว ในยุคปัจจุบัน ซึ่งสืบเนื่องมาจาก การโฆษณาเกินจริงของธุรกิจศัลยกรรมความงามหลายแห่ง ซึ่งมีผลกระทบในภาพรวมของธุรกิจนี้อย่างมาก

2. พฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนไป ต้องการข้อมูลที่ชัดเจน และมาจากแหล่งที่ไว้วางใจได้มากที่สุด ซึ่งได้แก่ เพื่อนรอบตัวหรือบุคคลอื่นๆ ที่เคยใช้บริการที่ตนเองกำลังสนใจมาแล้ว

จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย ควรมีการปรับให้สอดคล้องกับบริบททางการตลาดและเศรษฐกิจในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการและสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์เรื่องโรคโควิด-19 (COVID-19) ในประเทศไทย ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ทำให้ผู้ประกอบการและเจ้าของธุรกิจหลายๆประเภทตระหนักถึงการเตรียมตัวในด้านต่างๆ มากขึ้น รวมถึง เจ้าของธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงามด้วยเช่นกัน ที่ต้องเตรียมการตลาดในหลากหลายช่องทางมากขึ้น เพื่อรองรับสถานการณ์ทั้งที่ปกติและไม่ปกติที่จะเข้ามาในอนาคต หรือแม้กระทั่งรองรับความเชื่อมั่นของผู้เลือกใช้บริการที่สามารถถูกเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วจากสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น กลยุทธ์การตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์นั้น ก็จะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามกลไก สถานการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

การที่เจ้าของธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงาม มีการตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้การตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ผ่านทาง การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ อย่างเดียวนั้น ไม่เพียงพอต่อการแข่งขันในธุรกิจยุคสังคมออนไลน์อีกต่อไปแล้วการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยในปัจจุบัน นอกจากจะใช้การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ ต่างๆ ดังเช่นที่เคยดำเนินมา เช่น ทางช่องทาง เฟสบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ (Youtube), อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้นแล้ว ปัจจุบันผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย ส่วนใหญ่ ยังรับฟังข้อคิดเห็นต่างๆ ที่ได้จากบุคคลที่มีอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือ บุคคลที่เคยมาใช้บริการด้วยตัวเองจากคลินิกนั้นอีกด้วย ดังนั้นกลยุทธ์การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทย ควรใช้ทั้งการโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ของคลินิกศัลยกรรมความงามนั้น สื่อสารถึงภาพลักษณ์ และข้อมูลต่างๆ ของแบรนด์ และยังต้องมีการใช้การตลาดแบบปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเป็นกลยุทธ์ร่วมด้วยอย่างจริงจัง และ ใช้ควบคู่ไปด้วยกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องทัศนคติต่อแบรนด์ และ ความรู้ต่อแบรนด์ ซึ่งเป็นเหตุโดยตรงต่อความเชื่อมั่นในการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการคลินิกศัลยกรรมความงามในประเทศไทยในปัจจุบัน ทำให้เจ้าของธุรกิจคลินิกศัลยกรรมความงามสามารถอยู่รอดและเติบโตได้ในอุตสาหกรรมนี้อย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดประทุม อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนการให้คำแนะนำเพื่อให้บทความวิชาการนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์และสำเร็จเรียบร้อยด้วยความเอาใจใส่และความปรารถนาดี และขอขอบพระคุณบุคลากร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการประสานงานและอำนวยความสะดวกในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่างๆ ด้วยดีตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. (2553). *การศึกษาสถานภาพและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการศัลยกรรมและศูนย์สุขภาพเพื่อความงามในประเทศไทย*. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://www.caii-thailand.com/sites/default/files/downloads/Surgery.pdf>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *รายงานสรุปผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการเพื่อเสนอนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ข้อ 4.3.7 โครงการพัฒนาประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ*. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2563, จาก http://pmsn.hss.moph.go.th/uploadFiles/document/D00000001327_25781.pdf
- กรุงเทพธุรกิจ. (2562). *ไทยติด 'ท็อป 10' ศัลยกรรมความงามสูงสุดในโลก*. สืบค้น 15 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/857282>
- เกอวิกซ์ พันธุ์พิพัฒน์. (2559). *แผนธุรกิจคลินิกเสริมความงามในกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). *ศัลยกรรมไทย 4 หมื่นล้าน คิกคักส่งสัญญาณฟื้น ลุ้นโต 15-20%*. ออนไลน์ : เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/business/512913>.

- Bhat, D., Kollu, T., Ricci, J. A., & Patel, A. (2022). How do you like me now? The influence of “likes” and followers on social media in plastic surgery. *Plastic and Reconstructive Surgery*, 149(4), 1012-1022.
- Chawla, S., Mazhar, L., Ding, J., Faheem, S., Haq, A. F., & Khosa, F. (2022). Investigating Gender Differences in Canadian Plastic Surgery Online Patient Education. *Aesthetic Surgery Journal*.
- Cohen, S. A., Tijerina, J. D., Amarikwa, L., Men, C., & Kossler, A. L. (2022). # PlasticsTwitter: the use of Twitter data as a tool for evaluating public interest in cosmetic surgery procedures. *Aesthetic Surgery Journal*, 42(5), NP351-NP360.
- Davidson, M. M., Mahendra, N., & Nicholson, N. (2022). Creating clinical research impact through social media: Five easy steps to get started. *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups*, 1-10.
- Greif, D. N., Shah, H. A., Luxenburg, D., Hodgens, B. H., Epstein, A. L., Kaplan, L. D., ... & Baraga, M. G. (2022). Word of Mouth and Online Reviews Are More Influential Than Social Media for Patients When Selecting a Sports Medicine Physician. *Arthroscopy, Sports Medicine, and Rehabilitation*.
- Hai Ming, L., Gang, L., Hua, H., & Waqas, M. (2022). Modeling the influencing factors of electronic word-of-mouth about CSR on social networking sites. *Environmental Science and Pollution Research*, 1-18.
- Hart, E., & Hay, L. (2022). Do you see what I see? Exploring vividness of visual mental imagery in product design ideation. *Proceedings of the Design Society*, 2, 881-890.
- Idrees, A. T. E., & Ahmed, M. (2021). THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA MARKETING ON BRAND EQUITY OF BEAUTY CLINICS. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 18(16), 439-446.
- Järvinen, J., & Taiminen, H. (2016). Harnessing Marketing Automation for B2B Content Marketing. *Industrial Marketing Management*, 54, 164-175. DOI:10.1016/j.indmarman.2015.07.002
- Killian, G., & Mc Manus, K. (2015). A Marketing Communications Approach for the Digital Era: Managerial Guidelines for Social Media Integration. *Business Horizons*, 58(5), 539-549. DOI:10.1016/j.bushor.2015.05.006
- Kurniawan, R., Andrianto, J., Nurhaiba, N., Trirahayu, N., Ibrahim, U., Rizki, K., & Roespinoedji, D. (2022). EFFECT OF SERVICE QUALITY AND PRICE ON BUYING DECISION (Study of LBC Skin Care Bandung). *CENTRAL ASIA AND THE CAUCASUS*, 23(1).
- Latifa, S., & Calicioglu, C. (2020). Impact of Social Media Advertisement on Consumer Purchase Intention with the Intermediary Effect of Brand Attitude.
- Lee, J., Kim, S., Ham, C. D., & Seok, A. (2022). Avoidance and Acceptance of Native Advertising on Social Media : Applications of Consumer Social Intelligence, Persuasion Knowledge, and the Typology of Consumer Responses. *Journal of Interactive Advertising*, 1-16.

- Lee, J., Kim, C., & Lee, K. C. (2022). Exploring the personalization-intrusiveness-intention framework to evaluate the effects of personalization in social media. *International Journal of Information Management*, 66, 102532.
- Leeflang, P. S. H., Verhoef, P. C., Dahlström, P., & Freundt, T. (2014). Challenges and Solutions for Marketing in A Digital Era. *European Management Journal*, 32(1), 1-12.
- Meshal, S. A., & Almotairi, M. (2013). Consumer Acceptance of Mobile Marketing: An Empirical Study on The Saudi Female. *International Journal of Marketing Studies*, 5(5), 94-100. DOI:10.5539/ijms.v5n5p94
- Moradi, M., & Zihagh, F. (2022). A meta-analysis of the elaboration likelihood model in the electronic word of mouth literature. *International Journal of Consumer Studies*.
- Nattapon Muangtum. (2022). *สรุป 52 Insight สำคัญจาก Thailand Digital Stat 2022 ของ We Are Social*. ออนไลน์ : เข้าถึงได้จาก <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/insight-thailand-digital-stat-2022-we-are-social/>.
- Park, J., & Chun, J. (2022). Expressing lookism on YouTube fashion channels: Perceptions of young Korean women. *International Journal of Fashion Studies*, 9(1), 87-107.
- Song, S., & Kim, H. Y. (2022). Is social media marketing worth it for luxury brands? The dual impact of brand page satisfaction and brand love on word-of-mouth and attitudinal loyalty intentions. *Journal of Product & Brand Management*.
- Strathern, W., Ghawi, R., Schönfeld, M., & Pfeffer, J. (2022). Identifying lexical change in negative word-of-mouth on social media. *Social Network Analysis and Mining*, 12(1), 1-13.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ธนิตพงศ์ มัลลิจารุงค์
ประวัติการศึกษา	ปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
สถานที่ทำงาน	บริษัท ดีมอร์ คลินิกเวชกรรม จำกัด www.dmorclinic.com
ตำแหน่ง	ประธานกรรมการบริหาร(CEO)
ประสบการณ์การทำงาน	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 15 ปี ด้านคลินิกความงาม CEO of Dmor Clinic 7 ปี

การตลาดแบบบูรณาการและส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

Integrated Marketing and Marketing Mix for Business in the Digital Economy

ผู้วิจัย

น.ท.ภณ ทัพพินท์กร ร.น.

หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของธุรกิจโลกอย่างมากที่ทำให้เกิดการล่มสลายของสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การเสื่อมถอยของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ สภาวะเสื่อมถอยของธุรกิจค้าปลีกแบบที่มีหน้าร้าน ประกอบกับการเติบโตของธุรกิจอีคอมเมิร์ซ การเติบโตของธุรกิจสตรีมมิ่งและผนวกกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่แพร่ระบาดทั่วโลกที่เป็นปัจจัยกระตุ้นทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง อันส่งผลทำให้เครื่องมือการตลาดแบบเดิม ๆ ที่เน้นการตลาดใช้ส่งมอบสินค้าและบริการให้กับผู้บริโภคนั้นไม่เหมือนเดิมต่อไป โดยเกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคกลายเป็นผู้บริโภค 4.0 แนวโน้มทางการตลาดกลายเป็นการตลาด 4.0 และส่วนประสมทางการตลาดเป็นการตลาดที่ส่วนประสมการตลาดที่เปลี่ยนจาก 4 P (Product, Price, Place, Promotion) กลายเป็น 4 C (Co-creation, Currency, Communal Activation, Conversation) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเครื่องมือการตลาดแบบเดิม ๆ ไปเป็นการตลาด 4.0 เป็นการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing) การสื่อสารการตลาด 4.0 และส่วนประสมการตลาด 4 C (Co-creation, Currency, Communal Activation, Conversation) ที่เป็นการตลาดแบบผสมผสานการตลาดแบบออนไลน์และการตลาดแบบออฟไลน์ไปด้วยกัน โดยจะต้องใช้การตลาดแบบออนไลน์เป็นหลักในการสื่อสารการตลาดให้ข่าวสารแก่ลูกค้าบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และควรจะเป็นข้อความหรือ Content ที่กระตุ้นและเชิญชวนให้เกิดบทสนทนาบนพื้นที่ดังกล่าว การก่อให้เกิดการสนทนาบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การตลาดออนไลน์ประสบความสำเร็จ และควรพิจารณาทำการสื่อสารการตลาดแบบออฟไลน์บ้างตามความเหมาะสมของแต่ละสินค้าและบริการเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภค 4.0 ได้ในส่วนของอาจจะมีข้อจำกัดตรงที่คนบางคนไม่สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นการใช้อุปกรณ์สื่อสารกันระหว่างเครื่องมือตลาด เครื่องมือขาย และเครื่องมือสื่อสาร เพื่อขับเคลื่อนการตัดสินใจของลูกค้าตาม Customer Journey คือ จากรู้ว่าสินค้าภายใต้ตราสินค้าของเราดำรงอยู่ในตลาด (Presence) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตราสินค้าเพื่อดึงดูดความสนใจ (Attract) ให้เข้ามาอยู่ในกระบวนการทางการตลาดของเรา เพื่อที่จะเปลี่ยนเขา (Convert) ให้เขาเป็นลูกค้าของเรา

คำสำคัญ : เศรษฐกิจดิจิทัล, การตลาดแบบบูรณาการ, ส่วนประสมทางการตลาด, การตลาดแบบผสมผสาน

Abstract

Today, digital technology has impacted the shared picture of the business world. This has caused the collapse of the print media and the deterioration of the radio and television media. The deterioration of the storefront retail business E-commerce business growth, the growth of the streaming business and coupled with the global epidemic of COVID19. This makes the traditional marketing tools that marketers use to deliver different products and services to consumers. There has been a change in consumer behavior as a 4.0 consumer, Marketing trend is marketing 4.0 and the marketing mix is a marketing mix that has changed from 4 P (Product, Price, Place, Promotion to 4 C (Co-creation, Currency, Communal Activation, Conversation) from the aforementioned changes resulted in the shift from traditional marketing tools to Marketing 4.0, Integrated Marketing, Marketing Communication 4.0 and Marketing Mix 4 C (Co-creation, Currency, Communal. Activation, Conversion) It is a marketing mix of online marketing and offline marketing together. which must use online marketing as the main in marketing communication to give news to customers on social media area (Social Media) and it should be a message or content that encourages and invites conversations in that area. Creating conversations on social media spaces (Social Media) is an important factor for successful online marketing and should consider doing some offline marketing communications as appropriate for each product and services to reach consumers 4.0 in the part that may be limited in that some people do not have access to social media (Social Media) is a combination of marketing tools sales tool and communication machine to drive customer decisions according to Customer Journey, from knowing that there are products under our brand in the market (Presence) to provide information about the brand to attract (Attract) into the marketing process of we In order to convert him (Convert) him to be our customer.

Keywords : Business in the digital, Integrated marketing, Marketing mix, Integrated marketing

บทนำ

ปัจจุบันอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (High speed mobile internet) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) นั้นสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมโลกและภาคธุรกิจอย่างมหาศาล โดยการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจของโลกที่กำลังเผชิญต่อความผันผวนอันเนื่องจากโลกธุรกิจกำลังดำเนินเข้าสู่ยุคที่ 4 ของอุตสาหกรรมหรือตามที่ Schwab (2017) ได้กล่าวเอาไว้ในหนังสือ The Fourth Industrial Revolution ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้สังคมโลกและภาคธุรกิจธุรกิจ โดยที่ก่อนหน้านี้โลกมีการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เรียกว่าการปฏิวัติอุตสาหกรรมมาแล้วทั้งสิ้น 3 ครั้งคือ การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษช่วงปี ค.ศ. 1760 เป็นการปฏิวัติจากแรงงานคนและสัตว์มาเป็นเครื่องจักรไอน้ำ (Schawa, 2017, p.21) การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 2 เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1870 เป็นการเปลี่ยนแปลงจากพลังงานถ่านหินมาสู่การใช้พลังงานไฟฟ้า หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1913 Henry Ford (เฮนรี ฟอร์ด) มีการนำระบบสายพานเข้ามาใช้ในการผลิตรถยนต์จึงทำให้เกิดผลิตภัณฑ์เหมือน ๆ กันเป็นจำนวนมาก (Mass production) การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 3 เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1970 โดยได้มีการนำคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

เข้ามาใช้ในระบอุตสาหกรรมเป็นครั้งแรกก่อให้เกิดระบบการผลิตแบบอัตโนมัติและการเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (Schawa, 2017, p.21) การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ซึ่งกำลังเกิดขึ้นอยู่ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างอุปกรณ์เข้ากับการติดต่อสื่อสารในรูปแบบเครือข่าย (Cyber-Physical System) ภายใต้นวัตกรรม 4 รูปแบบ คือ 1) ปัญญาประดิษฐ์ 2) การประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ (Cloud Computing) 3) อินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ความเร็วสูง (High Speed Internet) 4) เทคโนโลยีที่ทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงแลรับส่งข้อมูลระหว่างกัน ได้อย่างง่ายดายและสามารถสั่งการเพื่อควบคุมอุปกรณ์ต่าง ๆ (Internet of Things) (ปฐมพงษ์ บำเร็บและวสุตา นักเกษม, 2561, น. 18)

จากการอุบัติขึ้นของเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล นั้นได้ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของธุรกิจทั่วโลก ทั้งการล่มสลายของสื่อสิ่งพิมพ์ การเสื่อมถอยของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ สภาวะความเสื่อมถอยของธุรกิจค้าปลีกแบบมีหน้าร้าน การเติบโตของธุรกิจอีคอมเมิร์ซ การเติบโตของธุรกิจสตรีมมิ่งผนวกกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่แพร่กระจายไปทั่วโลกก็ยิ่งเป็นตัวกระตุ้นและผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบธุรกิจเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำกัดจำนวนประชาชนในการเข้ารับบริการร้านค้าปลีก การงดให้บริการรับประทานอาหารในร้านอาหาร การงดให้บริการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ หรือแม้กระทั่งแอปพลิเคชันรายงานสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคโควิด 19 ยิ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ภาคธุรกิจต้องทำการปรับตัวอย่างมากในการพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลมากยิ่งขึ้น ทำให้เครื่องมือทางการตลาดแบบเดิมที่นักการตลาดเคยใช้เพื่อส่งมอบคุณค่าตราสินค้าให้กับผู้บริโภคไม่เหมือนเดิม โลกของธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง จึงทำให้เกิดการยกระดับความสำคัญของเศรษฐกิจดิจิทัลสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายจากภาครัฐในนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่น่าสนใจว่าปัจจุบันควรมีการปรับปรุง การสื่อสารการตลาดและส่วนประสมทางการตลาด กันอย่างไรให้เหมาะสมกับยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ไทยแลนด์ 4.0

เศรษฐกิจดิจิทัล

เศรษฐกิจดิจิทัล หรือ โมเดลไทยแลนด์ 4.0 เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำประเทศให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศในโลกที่มีความมั่นคง ยั่งยืนและพัฒนาจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปเป็นประเทศที่มีรายได้สูงโดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิม ที่ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตอุตสาหกรรมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2559) ให้ความแนวคิดหลักของประเทศไทย 4.0 ว่าเป็น Smart Industry: Smart People คืออุตสาหกรรมอัจฉริยะโดยมนุษย์อัจฉริยะ หมายถึงการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมด้วยหลักการของ ICT (Innovation, Creativity, Technology) คือการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยการสร้างคุณค่า (Value-Based Economy) ให้กับสินค้าและบริการ ที่จะต้องขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” (2) เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (3) เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการ

ในบริบทของประเทศไทย 4.0 ภาคธุรกิจเอกชนต่าง ๆ ต้องวางแนวนโยบายการดำเนินธุรกิจขององค์กร เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการบริหารประเทศของรัฐบาล โดยยุทธศาสตร์หลักที่ต้องกล่าวถึงในปี 2560 คือ “การตลาด 4.0” การสื่อสารการตลาด 4.0 ในยุคนี้ นักธุรกิจจะต้องต่อยอดการจัดการด้านการพัฒนาคุณค่าที่เน้นเรื่องของจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น นักธุรกิจจะต้องดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรม มีธรรมาภิบาล รับผิดชอบต่อสังคม แต่ก่อนนี้นักธุรกิจทำเรื่องสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นเพื่อให้ดูดี มีภาพลักษณ์ที่ดี แต่ในยุคประเทศไทย 4.0 การมีโครงการที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility—CSR) จะต้องเป็นการทำด้วยความจริงใจ ไม่ใช่ทำเพียงเพื่อสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรเท่านั้น เมื่อประเทศไทยอยู่ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล นักธุรกิจก็ต้องทำการตลาด 4.0 และทำการสื่อสารการตลาด 4.0 ด้วย โดยเริ่มต้นที่การเรียนรู้ผู้บริโภค 4.0

การตลาด 4.0

Kotler (2016) เป็นยุคที่เปลี่ยนแปลงจากการตลาด 3.0 อย่างมาก เพราะในยุคการตลาด 3.0 เจ้าของสินค้าต้องเปิดพื้นที่ให้ลูกค้าได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์กันและปฏิสัมพันธ์กัน (Engagement) บนพื้นที่ Social Media แต่นักการตลาด 4.0 มองว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อาจจะมีข้อจำกัดตรงที่คนบางคนไม่สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เจ้าของตราสินค้าใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าได้ เรื่องราวที่พวกเขาคุยกันก็จะเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ เรื่องที่อาจจะไม่เกี่ยวกับตราสินค้าของเจ้าของพื้นที่ และข้อมูลจะมาจากผู้บริโภคด้วยกันเองมากกว่ามาจากเจ้าของสินค้า ดังนั้นการตลาด 4.0 จึงอุบัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว โดยการตลาด 4.0 เป็นยุคการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing) โดยการบูรณาการทุกเครื่องมือของการตลาด เข้าหากัน (1) บูรณาการการตลาดออนไลน์ด้วยการใช้สื่อดิจิทัล และการตลาดแบบออฟไลน์ด้วยการใช้สื่อสารมวลชน (2) บูรณาการการตลาดแบบลูกค้าติดต่อเข้ามา (Inbound) ด้วยการให้ลูกค้าเข้ามาค้นหาข้อมูลการตลาดที่เจ้าของตราสินค้าสร้างไว้บนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และด้วยการตลาดแบบเจ้าของสินค้าติดต่อออกไป (Outbound) ด้วยส่งข่าวสารออกไปหาลูกค้าผ่านสื่อสารมวลชน (3) บูรณาการการทำตลาดในจังหวะเวลาที่เหมาะสมตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ (Right time) และการทำการตลาดแบบในจังหวะเวลาที่ลูกค้าต้องการทันทีทันใดแบบ Real time (4) บูรณาการการตลาดเป็นช่วง ๆ แบบ On-off และการตลาดต่อเนื่องตลอดเวลาแบบ Ongoing

การตลาด 4.0 จะแบ่งตลาดออกเป็นกลุ่มที่เล็กลง (Micro Segmentation) มองกระบวนการการตัดสินใจของลูกค้าเป็นการเดินทาง (Customer Journey) เพื่อแสวงหาสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการและความปรารถนาของพวกเขา นักการตลาดต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจ รสนิยมของผู้บริโภค และรายละเอียดอื่น ๆ ของผู้บริโภคอย่างลึกซึ้ง (Consumer Insights) บูรณาการข้อมูลจากหลายภาคส่วนเป็น Big Data ที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการตลาดเป็นการตลาดบนรากฐานของการมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าให้แก่มวลมนุษยชาติ (People based Marketing) เป็นการตลาดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นอัตโนมัติของการทำงาน ของสินค้า ของการทำธุรกรรม และของการบริการ เป็นการตลาดที่ใช้ช่องทางกระจายสินค้าที่หลากหลาย ใช้ช่องทางในการสื่อสารการตลาดที่หลากหลาย เป็นการบริหารการใช้ช่องทางต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ (Omni-channel Management)

เป็นยุคที่ความสำเร็จการตลาดต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรของตราสินค้ากับลูกค้าและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับลูกค้าที่เรียกว่า Engagement Marketing การตลาด 4.0 มีลักษณะเป็นการตลาดที่ผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า (Participate Marketing) เพื่อให้เกิดความมั่นใจคุณภาพของสินค้า (Validate Marketing) ด้วยการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างลูกค้าด้วยกันเอง และกับเจ้าหน้าที่ของตราสินค้า

การสื่อสารการตลาด 4.0

Wong (2011) กล่าวถึงแนวทางการสื่อสารการตลาดในยุคปัจจุบันว่าช่องทางหลักในการเข้าถึงผู้บริโภค คือ การใช้เครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ (Mobile Devices) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นการสื่อสารแบบทันทีทันใด (Real time) คือสามารถให้ข้อมูลแก่ลูกค้าได้ทันทีที่ลูกค้าต้องการ รูปแบบของการสร้างตราสินค้าเปลี่ยน การสร้างตราสินค้า (Brand building) ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ โดยนักการตลาดล้วน ๆ มาเป็นการช่วยกันทำนุบำรุงตราสินค้า (Brand Curating) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้าที่หลากหลาย ทั้งเจ้าของ พนักงาน คู่ค้า ตัวแทนจำหน่าย ผู้มีอิทธิพลทางความคิด ลูกค้าคนดัง และลูกค้าแฟนพันธุ์แท้ เหมือนกระแสคลื่นข้อมูลที่ถูกรังสรรค์โดยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตราสินค้าทุกกลุ่ม กระแสข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีผลกระทบเป็นวงกว้าง และผู้บริโภคในยุคนี้จะกระหายข้อมูล ดังนั้นการปรับเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าต้องเกิดขึ้นทุก ๆ วันเพื่อมีข้อมูลใหม่ที่นำเสนอให้แก่ลูกค้า รูปแบบของการสื่อสารการตลาดจะเปลี่ยนไปหลายมิติดังนี้

1) เปลี่ยนจาก AIDA (Attention, Interest, Desire และ Action คือการทำให้ลูกค้าหันมามองและสร้างความสนใจ สร้างความอยากได้ และตัดสินใจซื้อ) เป็น 5 A นั่นก็คือ Aware - Appeal - Ask - Act – Advocate (ให้รู้จัก ทำให้รู้สึกขบขใจให้ชักถามเพิ่มเติม ตัดสินใจซื้อและกลายเป็นผู้สนับสนุนตราสินค้า)

2) มีการใช้คำหลักในการทำการตลาด (Keyword Based Marketing) คือการตลาดโดยใช้คำหลักเพื่อให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายค้นหาข้อมูลของตราสินค้าได้อย่างง่าย ๆ และรวดเร็วผ่าน Google เป็นการตลาดที่ใช้การค้นหาของลูกค้า (Search Marketing) ผสมกับการตลาดเชิงเล่าเรื่อง (Content Marketing) คือสร้างข้อความเกี่ยวกับตราสินค้าไว้ใน Google ให้ผู้บริโภคค้นหาได้ใน Google แบบทันทีทันใด (Real time) ผู้บริโภคสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการค้น

3) เป็นการตลาดที่ให้ความสำคัญแก่นมนุษย์ชาติ (People-based Marketing) โดย แบ่งคนออกเป็นกลุ่มตามลักษณะทางประชากรศาสตร์และรูปแบบในการดำเนินชีวิต ความสนใจ ความต้องการ การเป็นสมาชิกชุมชนหรือสังคม เครื่องมือที่ใช้คือ Facebook ที่พยายามปรับฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอทำให้เจ้าของตราสินค้าสามารถเลือกสื่อสารกับบุคคลตามลักษณะที่ต้องการได้อย่างเจาะจงมากขึ้น

4) เป็นการตลาดบนพื้นฐานพฤติกรรมของผู้บริโภค (Behavior-based Marketing) ที่ใช้การติดตามพฤติกรรมที่ตรวจจับประวัติการติดต่อสอบถาม (Contact History ประวัติการซื้อสินค้า (Purchase History) ตลอดกระบวนการหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจซื้อ (Customer Journey) ต้องอาศัยฐานข้อมูลลูกค้าชุดเดียวกันทั้งองค์กรที่เรียกว่า Big Data ผ่านโปรแกรม การตลาดอัตโนมัติ (Marketing Automation) ทั้งหลาย โดยจะต้องใช้การตลาดที่เน้นการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ติดตามพฤติกรรมลูกค้าเจาะจงเป็นราย ๆ

5) เป็นการตลาดเชิงปฏิสัมพันธ์ (Engagement Marketing) ด้วยการสนทนากับลูกค้าบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ทำให้เจ้าของตราสินค้าได้รับรู้ความพึงพอใจหรือไม่พอใจในการทำธุรกรรม การใช้สินค้าและการได้รับการบริการความรู้สึกเป็นเจ้าของตราสินค้าของลูกค้า รวมทั้งการร่วมสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้า

6) เป็นการตลาดที่เน้นการสร้างคุณค่า (Value-based Marketing) ด้วยการคำนวณว่าลูกค้าแต่ละรายมีคุณค่าสำหรับธุรกิจมากน้อยเพียงใดตลอดเวลาที่เขาต้องการใช้สินค้าประเภทนั้นอยู่ (Customer Lifetime Value—CLV) เพื่อทำการแบ่งลูกค้าตามคุณค่าของแต่ละคน เป็นลูกค้า Standard, Silver, Gold, หรือ Platinum แล้ววางยุทธศาสตร์ในการบริการลูกค้าแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน ลูกค้า Gold และ Platinum ที่มีคุณค่ามากกว่าจะได้รับการบริการที่พิเศษกว่าลูกค้ากลุ่มอื่น

การสื่อสารการตลาด 4.0 ต้องใช้การบูรณาการทั้งออนไลน์และออฟไลน์ บางครั้งก็เริ่มต้นด้วยออนไลน์และมีการขยายต่อในออฟไลน์ เมื่อสื่อมวลชนสนใจเรื่องราวที่เจ้าของสินค้านำเสนอออนไลน์บนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) แล้วนำไปขยายผ่านสื่อสารมวลชนในบางครั้งการสื่อสารออฟไลน์ ทั้งในสื่อสารมวลชน และการจัดกิจกรรม มีการการบันทึกภาพนิ่ง วิดีโอ หรือเสียงดนตรีและคำพูดไปเผยแพร่ต่อในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media), YouTube และ Google เป็นการบูรณาการการสื่อสารการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ให้เสริมพลังซึ่งกันและกัน

ผู้บริโภค 4.0

Walnut (2017) เป็นผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ในการเลือกซื้อสินค้า พวกเขาจะเลือกซื้อสินค้าที่โดนใจและมีคุณค่าคุ้มกับการลงทุนของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็น เงิน ทุนเวลา และทุนความพยายาม ผู้บริโภคยุคนี้ต้องการผู้ประกอบการที่พร้อมจะช่วยเหลือพวกเขาตลอดเวลาแบบทันทีทันใด (Real time) พวกเขาเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ในลักษณะของสมาชิกของเครือข่ายสังคมที่เชื่อมต่อกันด้วยสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่พวกเขาใช้หาความรู้หาคำแนะนำ หาความบันเทิง บันทึกเรื่องราวของตนเอง แบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน พวกเขาจะเป็นทั้งผู้บริโภคข่าวสาร (Consumer) เป็นผู้สร้างข่าวสาร (Creator) เป็นผู้ชื่นชมตราสินค้า (Brand Curator) และเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์สินค้า (Brand Critic) พวกเขาต้องการความคิดเห็นจากเพื่อน ๆ ทั้งเพื่อนจริงและเพื่อนเสมือนที่ทำให้การตัดสินใจของผู้บริโภคยุค 4.0 เป็นการตัดสินใจอย่างผู้ที่มีข้อมูลดี พวกเขาอยู่ในวัฒนธรรม “always on” ที่ต้องการคำตอบของความอยากรู้อยากเห็นแบบทันที (Real time) การที่ผู้บริโภคเป็นคนในยุคดิจิทัลเป็น Netizen (Internet Citizen) เปิดโอกาสสำหรับการทำการตลาดในรูปแบบใหม่มากมายหลายวิธี ผู้บริโภค 4.0 ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ (Health) การอยู่ดีมีสุข (Wellness) มากขึ้นต้องการสินค้าที่เหมาะสมกับความเป็นตัวตนของพวกเขา ทำให้การทำการตลาดต้องเปลี่ยนจาก Mass Marketing สำหรับคนหมู่มากโดยทั่วไป มาเป็นการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มคนเป็นกลุ่ม ๆ โดยเฉพาะ (Mass Customization Marketing) ทำให้สินค้าแต่ละชนิดต้องมีรุ่น (Variants) มากขึ้น ผู้บริโภค 4.0 ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะทดลองสินค้าใหม่ ๆ ที่พวกเขาเชื่อว่าจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขา

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mix)

ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) คอตเลอร์ และอาร์มสตรอง (Kotler and Armstrong, 2008, p.48) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึงกลุ่มเครื่องมือด้านการตลาดที่ควบคุมได้ซึ่งเป็นยุทธวิธีทางการตลาดที่บริษัทนำมาใช้ เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือหมายถึง 4P's ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ที่ประกอบด้วย

1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ขายต้องมอบให้แก่ลูกค้า และลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดย Etzel, Walker, & Stanton (2007, p. 9) ได้อธิบายว่าผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ และ Kotler, & Armstrong (2014) ได้อธิบายว่าผลิตภัณฑ์ประกอบด้วยคุณภาพ ภาพลักษณ์ ตราสินค้า คุณลักษณะเด่น ความแตกต่าง ส่วนประกอบ การสนับสนุน การบริการลูกค้า โอกาสการใช้งาน ความพร้อมใช้งาน การรับประกัน และ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2552, น. 157) อธิบายว่า ผลิตภัณฑ์ต้องมีรรถประโยชน์และมีคุณค่าในสายตาของลูกค้า ส่งผลให้สามารถขายผลิตภัณฑ์ได้

2) ด้านราคา (Price) หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงินโดย Etzel, Walker, & Stanton (2007, p. 9) อธิบายว่าราคา หมายถึง คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปของต้นทุนของลูกค้า เช่นเดียวกับ Kotler, & Armstrong (2014) ได้อธิบายคำว่าหากลูกค้าเปรียบเทียบระหว่างคุณค่ากับราคาของผลิตภัณฑ์แล้ว คุณค่าสูงกว่าราคาก็ตัดสินใจซื้อ ดังนั้นราคาจึงประกอบด้วย การวางตำแหน่ง รายการ ส่วนลด การให้เครดิต วิธีการชำระเงิน สิ่งเพิ่มมูลค่าขององค์ประกอบ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2552, น. 157) ได้อธิบายว่าการกำหนดราคาควรมีความเหมาะสมกับระดับของธุรกิจ เพื่อง่ายต่อการแยกระดับที่ต่างกัน และเนื่องจากบริการเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ การตั้งราคาจึงต้องสร้างความเข้าใจให้กับผู้ขายและผู้ซื้อว่ามีอะไรที่รวม อยู่ในสิ่งที่กำลังซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้ธุรกิจสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาในการตั้งราคา

3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อม ในการนำเสนอ บริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการ ที่นำเสนอโดย Etzel, Walker, & Stanton (2007, p. 9) อธิบายว่าช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง เส้นทางที่ผลิตภัณฑ์รวมถึงกรรมสิทธิ์ของผลิตภัณฑ์ ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ประกอบด้วย ผู้ผลิต คนกลาง ลูกค้าหรือผู้ใช้อุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ และ Kotler, & Armstrong (2014) ได้อธิบายว่ากระบวนการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ และบริการจากธุรกิจไปยังตลาดที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง กลุ่มของบุคคลหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายกรรมสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์หรือการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปยังลูกค้า หรือเส้นทางที่ผลิตภัณฑ์ หรือกรรมสิทธิ์ของผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรงจากผู้ผลิตไปยังลูกค้า หรือช่องทางอ้อมจากผู้ผลิตผ่านคนกลางไปยังลูกค้า และ 2) การกระจายตัวผลิตภัณฑ์หรือการสนับสนุนการกระจายตัวผลิตภัณฑ์สู่ตลาด หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติการตามแผน และการควบคุมการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบปัจจัยการผลิตและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป จากจุดเริ่มต้นไปยังจุดสุดท้ายในการบริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าโดยมุ่งหวังผลกำไร และ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2552, น. 157) กล่าวว่าทางเลือกทำเลที่ตั้งของธุรกิจนั้นมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจบริการ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดกลุ่มลูกค้าที่จะเข้ามาใช้บริการ ดังนั้นสถานที่ให้บริการจึงควรครอบคลุมพื้นที่ในการให้บริการกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด

4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotions) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญ ในการติดต่อสื่อสารให้ผู้ใช้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรม การใช้บริการ โดย Kotler, & Armstrong (2014) อธิบายการส่งเสริมการตลาด หมายถึง การสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ เครื่องมือที่สำคัญของการสื่อสารการตลาด เช่น การขายโดยใช้พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ การสร้างตราสินค้า และการตลาดทางตรง เป็นต้น และ ศวิฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ (2555, น. 22) อธิบายว่าธุรกิจอาจใช้เครื่องมือเพียงประเภทเดียวหรือหลายประเภทพร้อมกัน ซึ่งต้องเลือกใช้เครื่องมือการสื่อสารให้เหมาะสมกับลูกค้า ผลิตภัณฑ์ คู่แข่งขัน เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายการลดแลกแจกแถม การมีกิจกรรมทางการตลาด และการจัดแสดงผลิตภัณฑ์ การใช้พนักงานขาย และการตลาดทางตรง เช่น การโทรศัพท์ สื่อโทรทัศน์ จดหมาย เป็นต้น

Kotler (2016) สรุปการเปลี่ยนแปลงในการทำการตลาดว่าส่วนประสมการตลาดเปลี่ยนจาก 4 P (Product, Price, Place, Promotion) มาเป็น 4 C (Co-creation, Currency, Communal Activation, Conversation) สามารถสรุปข้อคิดเห็นการนำไปใช้งานส่วนผสมการตลาดในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับประเทศไทย 4.0 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **ด้านผลิตภัณฑ์ Product** ผลิตภัณฑ์ต้องมีรรถประโยชน์และมีคุณค่าในสายตาของลูกค้า ส่งผลให้สามารถขายผลิตภัณฑ์ได้ กลายเป็น **Co-creation** ที่หมายถึงการที่ผู้บริโภคนำเสนอเรื่องราวของความต้องการ ปัญหา ค่านิยมรสนิยมของพวกเขาให้เจ้าของสินค้าได้รับรู้เพื่อให้นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสินค้าในลักษณะร่วมกันพัฒนาหรือเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากบทสนทนาของลูกค้าที่ปรากฏบนพื้นที่สื่อดิจิทัล มาเป็นรากฐานในการพัฒนาสินค้าและบริการที่จะนำเสนอให้แก่ลูกค้า เป็นยุคที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคร่วมกันพัฒนาสินค้าและบริการไปด้วยกัน (Co-creation) ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง

2) **ด้านราคา Price** คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปของต้นทุนของลูกค้า ราคาจึงประกอบด้วยการวางตำแหน่ง รายการ ส่วนลด การให้เครดิต วิธีการชำระเงิน สิ่ง que เพิ่มมูลค่าขององค์ประกอบ กลายเป็น **Currency** หมายถึงการปรับราคาตามวาระต่าง ๆ ตามฤดูกาล ตามพฤติกรรมการซื้อราคาสินค้าตามกลุ่มเป้าหมาย และตามวิธีการจ่ายเงินของลูกค้า ไม่จำเป็นต้องเป็นราคามาตรฐาน แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวาระเวลาที่ซื้อ ผู้ซื้อวิธีการซื้อ และการจ่ายเงิน

3) **ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย Place** เส้นทาง ที่ผลิตภัณฑ์รวมถึงกรรมสิทธิ์ของผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ประกอบด้วยผู้ผลิต คนกลาง ลูกค้าหรือผู้จัดสรรกรรม ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ กลายเป็น **Communal Activation** เปลี่ยนการกระจายสินค้าเป็นความร่วมมือกันสำหรับนักธุรกิจหลายประเภทการจะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภค บางรายมีหน้าร้าน บางรายมีการสต็อกสินค้า มีอุปกรณ์ในการให้บริการ แต่บางรายไม่มีหน้าร้าน ไม่มีการสต็อกสินค้า ไม่มีอุปกรณ์ในการให้บริการ แต่สามารถร่วมกับธุรกิจที่มีอำนวยความสะดวกในการซื้อและการใช้บริการให้แก่ผู้บริโภคได้

4) **ด้านการส่งเสริมการตลาด Promotion** การสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ เครื่องมือที่สำคัญของการสื่อสารการตลาด เช่น การขายโดยใช้พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ การสร้างตราสินค้า และการตลาดทางตรง กลายเป็น **Conversation** โดยใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ให้ผู้บริโภคได้สนทนากับเจ้าของตราสินค้า ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์เกี่ยวกับตราสินค้าระหว่างกัน ได้ร่วมพัฒนาสินค้า ได้ร่วมสร้างสาระเกี่ยวกับตราสินค้า ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตราสินค้า การตลาด 4.0 กระบวนการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเต็มใจไม่เพียงพ้อีกต่อไปแล้วแต่จะต้องมีการกระทำที่แสดงความใส่ใจลูกค้า พร้อมทั้งจะร่วมมือกับลูกค้าให้ได้รับความประทับใจทั้งช่วงก่อนซื้อ ขณะซื้อและเมื่อซื้อไปแล้ว เรียกว่ายุทธศาสตร์ของ Collaborative Customer Care คือการให้โอกาสลูกค้าได้เสนอแนะแนวทางในการให้บริการ การดูแลเอาใจใส่ลูกค้า เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้ลูกค้า

การตลาดแบบบูรณาการและส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจของประเทศไทยอยู่ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลกำลังค่อย ๆ ทำให้โลกของธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงจึงทำให้เกิดการยกระดับความสำคัญของเศรษฐกิจดิจิทัลสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายจากภาครัฐในนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ภาครัฐพยายามนำแนวความคิดที่จะใช้นวัตกรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิม ที่ขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตอุตสาหกรรมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม คือการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยการสร้างคุณค่า (Value-Based Economy) ให้กับสินค้าและบริการที่จะต้องขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” (2) เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (3) เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการ จึงทำให้ธุรกิจต้องทำการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปทำการตลาด ทำการตลาด 4.0 เป็นยุคการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing) และทำการสื่อสารการตลาด 4.0 ด้วย โดยเริ่มต้นที่การเรียนรู้ผู้บริโภค 4.0 และทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 4 C (Co-creation, Currency, Communal Activation, Conversation)

การตลาด 4.0 เป็นยุคที่มองว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อาจจะมีข้อจำกัดตรงที่คนบางคนไม่สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เจ้าของตราสินค้าใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าได้ เรื่องราวที่พวกเขาคุยกันก็จะเกี่ยวข้องกับหลายๆเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับตราสินค้าของเจ้าของพื้นที่ และข้อมูลจะมาจากผู้บริโภคด้วยกันเองมากกว่ามาจากเจ้าของสินค้า ดังนั้นการตลาด 4.0 จึงอุบัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว โดยการตลาด 4.0 เป็นยุคการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing) โดยการบูรณาการทุกเครื่องมือของการตลาด เข้าหากัน (1) บูรณาการการตลาดออนไลน์ด้วยการใช้สื่อดิจิทัล และการตลาดแบบออฟไลน์ด้วยการใช้สื่อสารมวลชน (2) บูรณาการการตลาดแบบลูกค้าติดต่อเข้ามา (Inbound) ด้วยการให้ลูกค้าเข้ามาค้นหาข้อมูลการตลาดที่เจ้าของตราสินค้าสร้างไว้บนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และด้วยการตลาดแบบเจ้าของสินค้า

ติดต่อออกไป (Outbound) ด้วยส่งข่าวสารออกไปหาลูกค้าผ่านสื่อสารมวลชน (3) บูรณาการการทำการตลาดในจังหวะเวลาที่เหมาะสมตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ (Right time) และการทำการตลาดแบบในจังหวะเวลาที่ลูกค้าต้องการทันทีทันใดแบบ Real time (4) บูรณาการการตลาดเป็นช่วงๆแบบ On-off และการตลาดต่อเนื่องตลอดเวลาแบบ Ongoing

การสื่อสารการตลาด 4.0 เป็นการสื่อสารที่ใช้ช่องทางหลักในการเข้าถึงผู้บริโภคคือการใช้เครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ (Mobile Devices) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นการสื่อสารแบบทันทีทันใด (Real time) คือสามารถให้ข้อมูลแก่ลูกค้าได้ทันทีที่ลูกค้าต้องการ รูปแบบของการสร้างตราสินค้าเปลี่ยนการสร้างตราสินค้า (Brand building) ที่เกิดจากการสร้างสรรค์โดยนักการตลาดล้วน ๆ มาเป็นการช่วยกันทำนุบำรุงตราสินค้า (Brand Curating) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้าที่หลากหลาย ทั้งเจ้าของ พนักงาน คู่ค้า ตัวแทนจำหน่าย ผู้มีอิทธิพลทางความคิด ลูกค้าคนดัง และลูกค้าแฟนพันธุ์แท้ เหมือนกระแสคลื่นข้อมูลที่ถูกรังสรรค์โดยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตราสินค้าทุกกลุ่ม กระแสข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีผลกระทบเป็นวงกว้าง และผู้บริโภคในยุคนี้จะกระหายข้อมูล ดังนั้นการปรับเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าต้องเกิดขึ้นทุก ๆ วัน เพื่อมีข้อมูลใหม่ที่นำเสนอใจให้แก่ลูกค้า การสื่อสารการตลาด 4.0 ต้องใช้การบูรณาการทั้งออนไลน์และออฟไลน์ บางครั้งก็เริ่มต้นด้วยออนไลน์และมีการขยายต่อในออฟไลน์ เมื่อสื่อมวลชนสนใจเรื่องราวที่เจ้าของสินค้านำเสนอออนไลน์บนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) แล้วนำไปขยายผ่านสื่อสารมวลชนในบางครั้งการสื่อสารออฟไลน์ ทั้งในสื่อสารมวลชน และการจัดกิจกรรม ก็จะมีการ การบันทึกภาพนิ่ง วิดีโอ หรือเสียงดนตรีและคำพูดไปเผยแพร่ต่อไปในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media), YouTube และ Google เป็นการบูรณาการการสื่อสารการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ให้เสริมพลังซึ่งกันและกัน บางครั้งลูกค้าก็ติดต่อเข้ามาให้ข้อมูล ขอข้อมูล (Inbound communication) บางครั้งเจ้าของตราสินค้าก็ส่งข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าและกิจการการตลาดออกไป (Outbound communication) แต่บางครั้งเจ้าของสินค้านำก็สร้างข้อความไว้ใน Web site บ้าง บนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ Social Media บ้าง ใน Search Engine อย่าง YouTube และ Google ให้ผู้บริโภคเข้ามาตามหาเองด้วยความสนใจว่าสิ่งที่เจ้าของตราสินค้าได้ผลิตขึ้นงานเพื่อการสื่อสารการตลาดไว้นั้นตอบโจทย์พวกเขาได้ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เขาต้องการได้ การเผยแพร่ที่อยู่ของ Web site แบบ WWW การให้ Line ID และการใช้ QR Code เป็นการกระตุ้นปรากฏการณ์ของการสื่อสารที่ลูกค้าเข้ามาตามหาข้อมูลเองแบบ inbound และยังมีคำถามและบทสนทนาอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับเจ้าของสินค้านำที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสินค้าและบริการ

ผู้บริโภค 4.0 เป็นผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ในการเลือกซื้อสินค้า พวกเขาจะเลือกซื้อสินค้าที่โดนใจและมีคุณค่าคุ้มกับการลงทุนของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นเงิน ทุนเวลา และทุนความพยายาม ผู้บริโภคยุคนี้ต้องการผู้ประกอบการที่พร้อมจะช่วยเหลือพวกเขาตลอดเวลาแบบทันทีทันใด (Real time) พวกเขาเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ในลักษณะของสมาชิกของเครือข่ายสังคมที่เชื่อมต่อกันด้วยสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่พวกเขาใช้หาความรู้หาคำแนะนำ หาความบันเทิง บันทึกเรื่องราวของตนเอง แบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน พวกเขาจะเป็นทั้งผู้บริโภคข่าวสาร (Consumer) เป็นผู้สร้างข่าวสาร (Creator) เป็นผู้ชื่นชมตราสินค้า (Brand Curator) และเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์สินค้า (Brand Critic) พวกเขาต้องการความคิดเห็นจากเพื่อนๆ ทั้งเพื่อนจริงและเพื่อนเสมือนที่ทำให้การตัดสินใจของผู้บริโภคยุค 4.0 เป็นการตัดสินใจอย่างผู้ที่มีข้อมูลดี พวกเขาอยู่

ในวัฒนธรรม “always on” ที่ต้องการคำตอบของความอยากรู้อยากเห็นแบบทันที (Real time) การที่ผู้บริโภคเป็นคนในยุคดิจิทัลเป็น Netizen (Internet Citizen) เปิดโอกาสสำหรับการทำการตลาดในรูปแบบใหม่มากมายหลายวิธี ผู้บริโภค 4.0 ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ (Health) การอยู่ดีมีสุข (Wellness) มากขึ้นต้องการสินค้าที่เหมาะสมกับความเป็นตัวตนของพวกเขา ทำให้การทำการตลาดต้องเปลี่ยนจาก Mass Marketing สำหรับคนหมู่มากโดยทั่วไป มาเป็น การตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มคนเป็นกลุ่มๆ โดยเฉพาะ (Mass Customization Marketing) ทำให้สินค้าแต่ละชนิดต้องมีรุ่น (Variants) มากขึ้น ผู้บริโภค 4.0 ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ พร้อมทั้งจะทดลองสินค้าใหม่ๆ ที่พวกเขาเชื่อว่าจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขา

ทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาด (Marketing mix) Kotler (2016) สรุปการเปลี่ยนแปลงในการทำการตลาดว่าส่วนผสมการตลาดเปลี่ยนจาก 4 P (Product, Price, Place, Promotion) มาเป็น 4 C (Co-creation, Currency, Communal Activation, Conversation) และสามารถสรุปข้อคิดเห็นการนำไปใช้งานส่วนผสมการตลาดในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับประเทศไทย 4.0 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ Product ผลิตภัณฑ์ต้องมีรรถประโยชน์และมีคุณค่าในสายตาของลูกค้า ส่งผลให้สามารถขายผลิตภัณฑ์ได้ กลายเป็น **Co-creation** ที่หมายถึงการที่ผู้บริโภคนำเสนอเรื่องราวของความต้องการ ปัญหา ค่านิยม รสนิยมของพวกเขาให้เจ้าของสินค้าได้รับรู้เพื่อให้นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสินค้าในลักษณะร่วมกันพัฒนา หรือเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากบทสนทนาของลูกค้าที่ปรากฏบนพื้นที่สื่อดิจิทัล มาเป็นรากฐานในการพัฒนาสินค้าและบริการที่จะนำเสนอให้แก่ลูกค้า เป็นยุคที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคร่วมกันพัฒนาสินค้าและบริการไปด้วยกัน (Co-creation) ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง

2. ด้านราคา Price คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปของต้นทุนของลูกค้า ราคาจึงประกอบด้วย การวางตำแหน่ง รายการ ส่วนลด การให้เครดิต วิธีการชำระเงิน สิ่ง que เพิ่มมูลค่าขององค์ประกอบ กลายเป็น **Currency** หมายถึงการปรับราคาตามวาระต่าง ๆ ตามฤดูกาล ตามพฤติกรรมกรรมการซื้อราคาสินค้าตามกลุ่มเป้าหมาย และตามวิธีการจ่ายเงินของลูกค้า ไม่จำเป็นต้องเป็นราคามาตรฐาน แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวาระเวลาที่ซื้อ ผู้ซื้อวิธีการซื้อ และการจ่ายเงิน

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย Place เส้นทาง ที่ผลิตภัณฑ์รวมถึงกรรมสิทธิ์ของผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ประกอบด้วยผู้ผลิต คนกลาง ลูกค้าหรือผู้ใช้อุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ กลายเป็น **Communal Activation** เปลี่ยนการกระจายสินค้าเป็นความร่วมมือกันสำหรับนักธุรกิจหลายประเภท การอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภค บางรายมีหน้าร้าน บางรายมีการสต็อกสินค้า มีอุปกรณ์ในการให้บริการ แต่บางรายไม่มีหน้าร้าน ไม่มีการสต็อกสินค้า ไม่มีอุปกรณ์ในการให้บริการ แต่สามารถร่วมกับธุรกิจที่มีอำนวยความสะดวกในการซื้อและการใช้บริการให้แก่ผู้บริโภคได้

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด Promotion การสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมกรรมการซื้อ เครื่องมือที่สำคัญของการสื่อสารการตลาด เช่น การขายโดยใช้พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ การสร้างตราสินค้า และการตลาดทางตรง กลายเป็น **Conversation** โดยใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ให้ผู้บริโภคได้สนทนากับเจ้าของตราสินค้า ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์

เกี่ยวกับตราสินค้าระหว่างกัน ได้ร่วมพัฒนาสินค้า ได้ร่วมสร้างสรรค์เกี่ยวกับตราสินค้า ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตราสินค้า การตลาด 4.0 กระบวนการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเดียวยังไม่เพียงพออีกต่อไปแล้วแต่จะต้องมีการกระทำที่แสดงความใส่ใจลูกค้า พร้อมที่จะร่วมมือกับลูกค้าให้ได้รับความประทับใจทั้งช่วงก่อนซื้อ ขณะซื้อและเมื่อซื้อไปใช้แล้ว เรียกว่ายุทธศาสตร์ของ Collaborative Customer Care คือการให้ออกาสลูกค้าได้เสนอแนะแนวทางในการให้บริการ การดูแลเอาใจใส่ลูกค้าเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้ลูกค้า

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

การตลาดในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล นั้นผู้บริโภคเป็นผู้บริโภค 4.0 ที่เป็นคนในยุคดิจิทัลเป็นพลเมืองชาวอินเทอร์เน็ตที่เปิดโอกาสสำหรับการทำการตลาดในรูปแบบใหม่มากมายหลายวิธีที่เป็นสื่อสารการตลาด 4.0 ที่ทำการสื่อสารการตลาดผ่านการโฆษณาใน Google และสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) อย่างเช่น Blog, Twitter, Facebook และ Instagram โดยหากมีรูปแบบการสื่อสารการตลาดที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค 4.0 ก็มีโอกาที่จะเป็นผู้ชนะในการตลาด 4.0 ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

การตลาด 4.0 เป็นการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing) ด้วยการผสมผสานการทำการตลาดออนไลน์และออฟไลน์เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนด้วย การตลาดออนไลน์ที่ใช้สื่อดิจิทัล การทำการตลาดแบบลูกค้าติดต่อเข้ามา (Inbound) ด้วยการให้ลูกค้าเข้ามาค้นหาข้อมูลการตลาดที่เจ้าของตราสินค้าสร้างไว้บนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และด้วยการตลาดแบบเจ้าของสินค้าติดต่อออกไป (Outbound) ด้วยส่งข่าวสารออกไปหาลูกค้าผ่านสื่อสารมวลชน การทำการตลาดในจังหวะเวลาที่เหมาะสมตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ (Right time) และการทำการตลาดแบบในจังหวะเวลาที่ลูกค้าต้องการทันทีทันใดแบบ Real time และการตลาดเป็นช่วงๆ แบบ On-off การตลาดแบบออฟไลน์ที่ใช้สื่อสารมวลชนหรือพนักงานขาย ที่ผสมผสานการตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาแบบ Ongoing

ดังนั้นจึงควรทำ การตลาด 4.0 เป็นการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing) การสื่อสารการตลาด 4.0 และส่วนประสมการตลาด 4 C (Co-creation, Currency, Communal Activation, Conversation) ที่เป็นการตลาดแบบผสมผสานการตลาดแบบออนไลน์และการตลาดแบบออฟไลน์ไปด้วยกัน โดยจะต้องใช้การตลาดแบบออนไลน์เป็นหลักในการสื่อสารการตลาดให้ข่าวสารแก่ลูกค้าบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และควรจะเป็นข้อความหรือ Content ที่กระตุ้นและเชิญชวนให้เกิดบทสนทนาบนพื้นที่ดังกล่าว การก่อให้เกิดการสนทนาบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การตลาดออนไลน์ประสบความสำเร็จ และควรพิจารณาทำการสื่อสารการตลาดแบบออฟไลน์บ้างตามความเหมาะสมของแต่ละสินค้าและบริการเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภค 4.0 ได้ในส่วนที่อาจจะมีข้อจำกัดตรงที่คนบางคนไม่สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นการใช้เครื่องมือผสมผสานกันระหว่างเครื่องมือตลาด เครื่องมือขาย และเครื่องการสื่อสาร เพื่อขับเคลื่อนการตัดสินใจของลูกค้าตาม Customer Journey คือจากรู้จักว่ามีสินค้าภายใต้ตราสินค้าของเราดำรงอยู่ในตลาด (Presence) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตราสินค้าเพื่อดึงดูดความสนใจ (Attract) ให้เข้ามาอยู่ในกระบวนการทางการตลาดของเรา เพื่อที่จะเปลี่ยนเขา (Convert) ให้เข้ามาเป็นลูกค้าของเรา ต่อจากนั้นสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเขากลายมาเป็นแฟนพันธุ์แท้ที่ช่วยส่งเสริมตราสินค้าของเรา (Advocate) และเมื่อการก้าวเดินพัฒนามาถึงจุดนี้

บทสรุปของการตลาดแบบบูรณาการและส่วนประสมทางการตลาดแบบผสมผสานสำหรับธุรกิจในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล จะต้องมียุทธศาสตร์การตลาดแบบยุคดิจิทัลที่เจ้าของตราสินค้าต้องรู้จักการให้ การเสียสละเพื่อสร้างบารมีให้ตราสินค้า ต้องเป็นผู้มีจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ มีปณิธานเด็ดเดี่ยว รักษาพันธสัญญา และเคารพสิทธิเสรีภาพความเป็นมนุษย์ของทุกคน การเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เป็นยุคแห่งโอกาส เพราะเทคโนโลยีช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคหลายสิบล้านคนได้ในเวลาอันรวดเร็ว Big Data ทำให้นักการตลาดสามารถพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบโจทย์ตรงใจกลุ่มเป้าหมายได้เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มย่อยเฉพาะกลุ่มในลักษณะ Micro Segmentation

กุญแจสู่ความสำเร็จของการตลาดแบบบูรณาการและส่วนประสมทางการตลาดแบบผสมผสานสำหรับธุรกิจในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล คือความสามารถในการนำเทคโนโลยีและข้อมูลมหาศาลที่มีอยู่มาแปรเปลี่ยนเป็นความเข้าใจลูกค้าอย่างลึกซึ้ง ทั้งความต้องการ ความปรารถนา รูปแบบในการดำเนินชีวิต ค่านิยม รสนิยม กระแสแฟชั่น และกระบวนการในการตัดสินใจ เรียกว่า Consumer Lifestyle & Journey Intelligence นอกจากนี้ข้อมูลในการเสนอขายสินค้าแล้ว ยังใช้ข้อมูลที่มีอยู่สร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคในระดับบุคคล ผ่านรูปแบบของการทำตลาดแบบ Mass Customization Marketing นักธุรกิจ 4.0 ต้องดำเนินธุรกิจแบบมุ่งมั่นสร้างคุณค่าให้ผู้บริโภค (Value-based business) ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ แลความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

กิตติกรรมประกาศ

งานชิ้นนี้สมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร ต้นตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อเสนอแนะ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ปทุมพงษ์ บำเรอและวสุดา นักเกษม. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าบนธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์, และศุภร เสรีรัตน์. (2552). การบริหารตลาดยุคใหม่ ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี 2552.

กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2555). หลักการตลาด ฉบับปรับปรุงใหม่ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ท้อป.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). คณะกรรมการเตรียมการด้านดิจิทัลฯ (ร่าง) แผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา
 ราชยุทธศาสตร์ ตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). แนวคิดประเทศไทย 4.0, ไทยรัฐ น.2, 2559

California Walnut. Customer 4.0: A shopper-led revolution, 2017. สืบค้นออนไลน์จาก

<http://www.fruitnet.com/fpj/article//171701customer--0-4a-shopper-led-revolution> 20 สิงหาคม 2560

Etzel, M., Walker, B., & Stanton, W. (2007). Marketing (14th ed.). New York: McGraw-Hill.

- Kotler, P. (2008). Test Item File [to Accompany] Principles of Marketing, [by] Philip Kotler, Gary Armstrong. Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2014). Principles of marketing (15th ed.). Sydney: Prentice Hall.
- Kotler, Philip. Marketing 4.0 Moving from Traditional to Digital. Hoboken, New Jersey. John Wiley & Sons, Inc, 2016
- Schawa, K. (2017). The Fourth Industrial Revolution. Crown Publishing Group, New York.
- Wendy Wong. “Instant Brands in The Age of Social Networking”, Journal of Integrated Marketing Communications. Page 46-53, 2011

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อขนามสกุล	นาวาโท ภณ ทัพพินท์กร รน.
ตำแหน่ง	กรรมการผู้จัดการ
ชื่อหน่วยงาน	บริษัท ทัพพินท์กร กรุ๊ป จำกัด และ บริษัทในเครือ 7 บริษัทฯ
สถานที่ทำงาน	89/271 หมู่ 1 บางพลีใหญ่ บางพลี สมุทรปราการ 10540
โทรศัพท์	02-101-9645 , โทรสาร 02-101-9645
ที่อยู่ปัจจุบัน	The City Bangna KM7 80/30 หมู่ 8 บางแก้ว บางพลี สมุทรปราการ 10540
โทรศัพท์	02-006-2729, 094-846-9898
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี วิศวกรรมไฟฟ้า โรงเรียนนายเรือ เสนาธิการทหารเรือ โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ ปริญญาโท การบริหารภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยบูรพา
ประสบการณ์และผลงาน	รับราชการทหารเรือ 13 ปี ผู้บังคับการเรือหลวงเกล็ดแก้ว ผู้บังคับการเรือหลวงสัตหีบ นายทหารยุทธการ นปช. เขตหนองคาย นายทหารนโยบายและแผน กรมสื่อสารทหารเรือ เป็นผู้บริหารระดับสูงในงาน Offshore and Oil Tanker
ปัจจุบัน	เจ้าของธุรกิจ 8 บริษัท ประกอบกิจการ ที่ปรึกษาควบคุมโครงการก่อสร้าง ERP Platform ที่ปรึกษาจัดทำระบบมาตรฐาน ISO & Food Safety และจัดการอบรม, ผู้ให้บริการตรวจรับรองมาตรฐาน ISO & Food Safety ผู้ให้บริการผลิตและจัดจำหน่ายเครื่องจักรอุตสาหกรรม ผู้ให้บริการออกแบบและติดตั้งระบบ Solar cell และนวัตกรรม ผู้ผลิตจูลินทรีย์เพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม ผู้ให้บริการบริหารงานโครงการภาครัฐทางการเกษตรและพัฒนาชุมชน www.tappinthakorn.com
อื่น ๆ :	เครื่องราชอิสริยาภรณ์ จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย จ.ม. จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก จ.ช.

การจัดการภาวะวิกฤตของผู้นำองค์กรในบริบทโลกที่ผันผวน

Crisis Management of Organizational Leaders in Volatile World Contexts

ผู้วิจัย

นันทศิริ ทองบุรณศิริ

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการใช้แนวทางการจัดการภาวะวิกฤตของผู้นำองค์กรในสถานการณ์ที่ผันผวน นับแต่เกิดวิกฤตการณ์จากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้ทุกองค์การไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชนก็ตาม เกิดการตื่นตัวในการปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อความอยู่รอดขององค์การและสามารถก้าวข้ามวิกฤตดังกล่าวไปได้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้หลายองค์การรอดพ้นจากสถานการณ์วิกฤตและสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ คือ ความสามารถของผู้นำองค์กร ในการบริหารจัดการในองค์การ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การจะต้องมีผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่หลัก ได้แก่ การบริหารทรัพยากรและการทำให้องค์การอยู่รอดภายใต้บริบทโลกวิถีใหม่ที่มีความผันผวนและไม่สามารถคาดการณ์ได้จากสถานการณ์ดังกล่าวหากองค์การขาดการเตรียมพร้อมและการปรับตัวที่รวดเร็วเพียงพอจะต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤต ดังนั้น ผู้นำองค์กรจำเป็นที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การจัดการองค์การในภาวะวิกฤตต้องอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ มาเป็นกรอบแนวทางในการทำงาน เพื่อสร้างแผนงานที่ทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บทความนี้มุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ตลอดจนการนำเสนอหลักการและ แนวทางการสื่อสารในภาวะวิกฤตสำหรับผู้นำเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมรับมือเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤต

คำสำคัญ : การจัดการภาวะวิกฤต, การบริหารทรัพยากร

Abstract

This article aims to study the implementation of crisis management approach of organizational leaders in volatile situations. Since the emergence of COVID-19 pandemic, both government and private organizations have been affected and aware of adaptation for organization survival and ability to go through the crisis. The important factors for organizations to survive during crises and maintain business operations are the capabilities of organizational leaders in management. It is highly essential for the organization to have leaders who have the main duties of resource management and ability to lead the organization to survival under new normal world contexts with volatility and unpredictability. In situations where organizations lack readiness and adaptation rapidly enough to face crises, leaders are required to manage resources efficiently and effectively. Organizational management in crises has to consider various theories as operational frameworks to formulate working plans in which everyone feels secure and has a better quality of life. This article, therefore, aims to build understanding of changes in world contexts, as well as present principles and approaches for crisis communication of leaders in order to be ready for dealing with the crises.

Keywords : crisis management, resource management,

บทนำ

ในปัจจุบันบริบทหรือสภาพแวดล้อมของสังคมโลกที่มีความไม่แน่นอนในทุกด้าน และอาจเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อห้องปฏิบัติการที่อยู่ในภาวะวิกฤต นั้นหมายถึงความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หรืออาจจะมีบางสิ่งเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อการทำงานหรือการดำเนินงานขององค์กรไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ องค์กรในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยตกอยู่ในภาวะวิกฤต อันเป็นผลมาจากภาวะการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ เป็นต้น ทำให้องค์กรที่มีการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (บุชบา สุธีธร, 2563) สอดคล้องกับ วิกิคำคม นิมิตพันธ์ และ ศิริจันทร์ พลกนิษฐ (2560) กล่าวว่า ในปัจจุบันองค์กรส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อเรื่องการจัดการภาวะวิกฤตเป็นอย่างมาก เนื่องจากวิกฤตการณ์เป็นเหตุการณ์หรือหายนะที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการทำงานหรือการดำเนินงานทางธุรกิจต้องหยุดชะงัก ซึ่งเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นนั้นต้องได้รับการจัดการอย่างทันทีทันใด เพื่อสร้างความมั่นใจต่อความเป็นอยู่และความปลอดภัยของบุคคล รวมถึงเสถียรภาพและความมั่นคงขององค์กรด้วย ปรีดี นุกุลสมปรารถนา (2563) กล่าวว่า สภาวะเหตุการณ์หรือสถานการณ์ชั่วคราวที่ไม่ได้คาดคิด มีความสับสน และเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน สร้างให้เกิดความตื่นตระหนก โดยภาวะวิกฤตนั้นจะส่งผลให้เกิดผลเสียกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะสร้างให้เกิดความกดดัน ภัยคุกคาม ผลกระทบทางลบต่อคนที่เกี่ยวข้อง เช่น บุคคล องค์กร ตั้งแต่จำนวนเล็กน้อยไปจนถึงคนหมู่มาก และอาจส่งผลถึงชื่อเสียงไปจนถึงผลกำไรในการ ทำธุรกิจ ภาวะวิกฤตโดยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นโดยที่ไม่มีสัญญาณแจ้งเตือนล่วงหน้า ฉะนั้น การรู้ถึงความสำคัญและขั้นตอนของการบริหารจัดการภาวะวิกฤตนั้น นับเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ระดับองค์กรที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญและนำไปอยู่ในแผนงานเชิงกลยุทธ์ ดังนั้นการเตรียมการล่วงหน้าไว้ก่อนย่อมทำให้เกิดความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอนาคตได้ ด้วยเหตุนี้ในองค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทย จำเป็นที่ผู้นำในองค์กรจะมีผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ มาร่วมกันวางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบ และติดตาม และปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบต่อองค์กร (ฉัตรปวีณ์ จรัสวราวัฒน์, 2556)

การจัดการภาวะวิกฤต เป็นกระบวนการจัดการอย่างมีระบบและเป็นความร่วมมือของทุกคนในองค์กร ในการร่วมมือกันพยายามไม่ให้อุบัติการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อองค์กร หรือเป็นความร่วมมือกันในการจัดการวิกฤตที่เกิดขึ้นแล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวัตถุประสงค์ของการวางแผนการจัดการภาวะวิกฤตในองค์กรคือ เมื่อมีวิกฤตเกิดขึ้น คนในองค์กรจะสามารถทำการตัดสินใจที่ทันเวลาด้วยวิจรรย์ญาณที่ดี โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในตอนนั้น ทั้งนี้ การตัดสินใจในช่วงเวลาที่ภาวะวิกฤตกำลังเกิดขึ้น ผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจต้องการสมดุลที่ีระหว่างความรวดเร็วและความแม่นยำ แม้ว่าในเวลานั้นองค์กรอาจจะกำลังเผชิญกับความไม่แน่นอน หรือยังมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ไม่ครบถ้วน แต่ในเวลานั้นต้องทำการตัดสินใจที่สำคัญและรีบดำเนินการอย่างรวดเร็วที่สุด ดังนั้น การวางแผนในการจัดการภาวะวิกฤต จะทำให้องค์กรสามารถสร้างสมดุลดังกล่าวได้ง่ายมากยิ่งขึ้น โดยผู้บริหารระดับสูงหรือกลุ่มผู้นำองค์กรอย่างแรกต้อง ยอมรับว่า ความเป็นไปได้ที่องค์กรจะสามารถเผชิญกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิด และผู้บริหารควรเชื่อว่าจะสามารถขับเคลื่อนให้ตัวเองและพนักงานในองค์กรมีความพร้อมในการป้องกันไม่ให้อุบัติการณ์หรือในกรณีที่เกิดเหตุการณ์วิกฤตเกิดขึ้นแล้ว ผู้บริหารควรเชื่อว่าคนในองค์กรจะมีความสามารถเพียงพอในการจัดการกับ

เหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้นำควรมี Mindset ที่ดีในการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภาวะวิกฤต โดยสามารถเริ่มต้นได้ง่าย ๆ ด้วยการตั้งคำถามว่า ภาวะวิกฤตอะไรบ้างที่สามารถเกิดขึ้นได้ จะเกิดขึ้นที่ใด และจะเกิดขึ้นเวลาไหน และฝ่ายใดจะเข้ามาช่วยในการจัดการภาวะวิกฤตดังกล่าวได้บ้าง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภาวะวิกฤตล่วงหน้า ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการภาวะวิกฤต สิ่งที่ต้องคำนึงถึงได้คือการพยายามทำรายการภาวะวิกฤตที่สามารถเกิดขึ้นได้ โดยจัดกลุ่มประเภทวิกฤตทั้งหมดที่คาดการณ์ได้และที่คาดการณ์ไม่ได้ ออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ประเภทวิกฤตที่องค์การได้เตรียมการในการจัดการไว้เรียบร้อยแล้ว 2) ประเภทที่ต้องการเตรียมความพร้อมในการจัดการ และ 3) ประเภทอื่น ๆ ที่ไม่สามารถเตรียมพร้อมเพื่อการจัดการได้ ในองค์การที่มีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภาวะวิกฤตได้ดี ผู้บริหารและบุคลากรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภาวะวิกฤต จะมีการประชุมหารือกันในเรื่องกลยุทธ์ในการเตรียมรับมือหรือการพัฒนาปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ในการรับมือกับวิกฤตต่าง ๆ รวมถึงมีการจำลองเหตุการณ์วิกฤตเพื่อฝึกวิธีการตอบสนองกับภาวะวิกฤต และมีการประเมินผลและปรับปรุงความสามารถในการจัดการภาวะวิกฤตต่อไป ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการจัดการกับภาวะวิกฤตไม่ได้เป็นความพยายามจากแผนก Crisis Management ขององค์การเพียงอย่างเดียว แต่การรับมือกับภาวะวิกฤตที่ดันทันทีเกิดได้จากความพยายามของคนทั้งองค์การในการช่วยกันพยายามป้องกันและร่วมกันคิดวิธีการเตรียมความพร้อมรับมือกับสิ่งที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กาญจนภมร พรมเหล่า, 2564) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการภาวะวิกฤตของผู้นำในองค์การในสถานการณ์ที่ผันผวน

คำจำกัดความ

ภาวะวิกฤต (Crisis Management) หมายถึง สภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่เป็นปกติทั่วไป และสถานการณ์วิกฤตจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าองค์การจะมีความพร้อมในการรับมือและจัดการกับวิกฤตให้ผ่านพ้นไปได้อย่างไรโดยไม่เกิดความวุ่นวาย หรือเกิดผลเสียหายนต่อองค์การ การจัดการกับภาวะวิกฤต คือสภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่เป็นปกติทั่วไป และสถานการณ์วิกฤตจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าองค์การจะมีความพร้อมในการรับมือและจัดการกับวิกฤตให้ผ่านพ้นไปได้อย่างไร โดยไม่เกิดความวุ่นวายหรือเกิดผลเสียหายนต่อองค์การ การจัดการกับภาวะวิกฤตแบ่งออกได้ ดังนี้ 1) การลดขนาดภาวะวิกฤตขั้นต้นที่สำคัญในการจัดการภาวะวิกฤต การคาดการณ์ภาวะวิกฤตที่น่าจะเกิดขึ้นและการจัดเตรียมขั้นตอนวิธีการในการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตนั้น โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนจากภายในองค์กร รวมทั้งโอกาสและอุปสรรคซึ่งส่งผลกระทบต่อภายนอก 2) การเตรียมความพร้อม องค์การควรมีการประเมินภาวะวิกฤต การพัฒนากลยุทธ์ เทคนิค และแผนการสื่อสาร ตลอดจนมาตรการการตรวจสอบ ซักซ้อมแผนดังกล่าวและเรียนรู้ทักษะในการจัดการภาวะวิกฤต นอกจากนี้ควรให้การจัดการภาวะวิกฤตเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์โดยรวมขององค์การและสื่อสารวิธีการและขั้นตอนการจัดการภาวะวิกฤตแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3) การตอบสนองต่อภาวะวิกฤต ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นท่ามกลางความยุ่งเหยิงของเหตุการณ์องค์การจะสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ได้รวดเร็วเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของขั้นตอนการลดขนาดภาวะวิกฤต และการเตรียมความพร้อม ซึ่งในขั้นตอนนี้จะให้ความสำคัญกับการควบคุมความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันดับแรก

และในขั้นตอนนี้เอง การสื่อสารจะถูกดำเนินการตามแผนที่เตรียมไว้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนโดยทั่วไป การดำเนินการจัดการภาวะวิกฤติ จะต้องมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ และต้องการทักษะบางประการของผู้บริหาร และ 4) การฟื้นฟูภายหลังภาวะวิกฤติ ภาวะวิกฤติจะเพิ่มระดับการเผยแพร่ข่าวสารขององค์การหรือสถานที่ท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชน ในกรณีที่มีการแก้ไขภาวะวิกฤติอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นการสร้างความมั่นใจถึงการฟื้นตัวของการดำเนินการขององค์การตามปกติในระยะสั้นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป กฎเกณฑ์สำคัญในการฟื้นตัวขององค์การ ภายหลังภาวะวิกฤติคือความร่วมมือในการทำงานและการประสานงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพของแผนการจัดการวิกฤติการณ์สามารถวัดได้จากระยะเวลาที่องค์การสามารถดำเนินการตามปกติ ภายหลังวิกฤติระดับการดำเนินการขององค์การเทียบกับช่วงเกิดเกิดวิกฤติ และจำนวนเงินที่ใช้สำหรับจัดการกับวิกฤติการณ์นับแต่เริ่มดำเนินการ (สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย, 2565)

ภาวะวิกฤติเป็นภาวะที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันโดยไม่คาดคิด และส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและความสามารถในการดำเนินงานตามพันธกิจขององค์การ (Coombs, 2007) ภาวะวิกฤติจึงเกิดขึ้นได้กับองค์การทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน ภาวะวิกฤติจึงเป็นช่วงเวลาของความยากลำบากหรือการเผชิญกับภัยอันตราย มีสาเหตุทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม พายุ โรคระบาด เป็นต้น ภาวะวิกฤติเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกองค์การทั้งโดยไม่เจตนาและเจตนา ทั้งนี้ สามารถจัดแบ่งภาวะวิกฤติได้เป็น 4 ประเภท กล่าวคือ 1) วิกฤติการดำเนินการ (performance crises) เป็นภาวะวิกฤติที่เกิดจากการดำเนินงานที่ผิดพลาดขององค์การ ไม่ว่าจะเกิดจากนโยบายขององค์การหรือจากกระบวนการผลิตหรือจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานอันเป็นความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง 2) วิกฤติอันเป็นหายนะ (disaster crises) เป็นภาวะวิกฤติที่สร้างหายนะอย่างร้ายแรงอย่างไม่คาดคิดมาก่อน ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น การระบาดของโควิด 19 ที่ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตทั่วโลกจำนวนมาก เป็นต้น 3) วิกฤติจากการถูกโจมตี (attack crises) ภาวะวิกฤติที่เกิดจากการถูกโจมตีไม่ว่าจะเป็นการโจมตีทางสื่อมวลชนที่เกิดจากการถูกโจมตีไม่ว่าจะเป็นการโจมตีทางสื่อมวลชนที่เสนอข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงหรือไม่จริงก็ตาม หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจากข่าวลือ หรือการบอกต่อทางสื่อต่าง ๆ และ 4) วิกฤติอันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องจริยธรรม (moral crises) เป็นภาวะวิกฤติที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจเอง เช่น ธุรกิจที่ประกอบการและมีผลกระทบต่อสาธารณชนด้านต่าง ๆ หรือธุรกิจด้านสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวโดยปราศจากการคำนึงถึงจรรยาบรรณหรือจริยธรรมในการเสนอข่าว เป็นต้น (Morris & Goldsworthy, 2012)

การเตรียมความพร้อมองค์การต่อวิกฤติการณ์

การเตรียมความพร้อมคือการตัดสินใจหลาย ๆ อย่างเท่าที่สามารถจะทำได้ก่อนเกิดภาวะวิกฤติขึ้น การวางแผนก่อนเป็นการให้เวลากับบุคลากรภายในองค์การได้เตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อที่จะพิจารณาให้ครบทุก ๆ องค์ประกอบ และทุก ๆ ทางเลือกอย่างรอบคอบ เนื่องจากในบางครั้งผู้บริหารอาจจะไม่ได้เข้าใจในการดำเนินการในบางส่วนบางแผนเท่ากับบุคลากรในแผนกนั้น ๆ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมจึงเป็นการคิดอย่างรอบคอบ หรือถึงความเหมาะสมแต่ละแนวทางในการแก้ปัญหา กระทั่งทดสอบความพร้อม

ขององค์กร สิ่งเหล่านี้ทำให้ง่ายเมื่อสถานการณ์อยู่ในภาวะปกติแต่ทำได้ยากในยามที่เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นแล้ว ซึ่งการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรต่อวิกฤตการณ์ ดังนี้

1. การจัดตั้งที่มวางแผน โดยใช้ทักษะและความรู้ที่ลึกซึ้งของหลาย ๆ คน ผู้นำควรเลือกสมาชิกที่มีประสบการณ์ในแต่ละด้านที่เกี่ยวกับภาวะวิกฤตนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้มั่นใจได้ว่าสิ่งที่สำคัญจะไม่ถูกมองข้าม
2. การประเมินขอบเขตของปัญหา เมื่อมีการตั้งทีมขึ้นมาแล้ว ทีมนี้จะต้องมีการประเมินขอบเขตของปัญหานั้นคือคิดถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือภาวะวิกฤตแก่องค์กร ซึ่งต้องได้รับการดูแลอย่างเร่งด่วน
3. การจัดทำแผนรับมือกับภาวะวิกฤต เมื่อมีการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะก่อให้เกิดปัญหาและมีการถกแถลงเป็นเป้าหมายในการดำเนินการแล้วจึงนำมาจัดทำแผนรับมือกับภาวะวิกฤตและควรพัฒนาแผนและเตรียมการดำเนินการ เพื่อควบคุมหรือลดผลกระทบในทุกด้านหากเกิดภาวะวิกฤตขึ้น
4. ทดสอบแผนรับมือกับภาวะวิกฤต อย่าคิดว่าแผนรับมือกับภาวะวิกฤตที่จัดทำไว้จะสามารถใช้การได้จริงในภาวะวิกฤต ดังนั้นต้องมีการทดสอบแผนรับมือกับภาวะวิกฤตทุกครั้ง
5. การปรับปรุงแผนให้ทันสมัย เมื่อจัดทำแผนแล้วก็อย่าลืมพัฒนาปรับปรุงแผนรับมือกับภาวะวิกฤตให้มีความทันสมัย

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ขึ้น องค์กรควรมีแผนในการบริหารจัดการวิกฤตการณ์อย่างเหมาะสม เพื่อควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ลุกลามบานปลายและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. เข้าไปควบคุมสถานการณ์ให้ได้ (get control of the situation) องค์กรจะต้องสามารถควบคุมสถานการณ์ให้เร็วที่สุด โดยจะต้องป่งชี้ปัญหาที่แท้จริงให้ชัดเจนด้วยการอาศัยข้อมูลที่เชื่อมั่นได้เป็นพื้นฐาน จากนั้นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่สามารถวัดประเมินผลได้ เพื่อรับมือกับสถานการณ์
2. รวบรวมข้อมูลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (gather as much information as possible) การทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นในการรับมือกับภาวะวิกฤต โดยการจัดการข้อมูลข่าวสารซึ่งมาจากหลาย ๆ แหล่ง โดยจำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบชอบในการศึกษาข้อมูลอย่างลึกซึ้งในประเด็นต่าง ๆ
3. จัดตั้งศูนย์รวมการจัดการภาวะวิกฤต (set up a centralized crisis management center) ในขณะที่ดำเนินการ รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับวิกฤตนั้น ผู้บริหารต้องเตรียมการโดยจัดตั้งศูนย์รวมในการควบคุมและจัดการเกี่ยวกับปัญหาวิกฤต ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการสื่อสารทั้งหมดในช่วงภาวะวิกฤตนั้น นอกจากนี้ยังควรจัดเตรียมสถานที่ที่สะดวกสบายพร้อมด้วยอุปกรณ์และเครื่องมือสื่อสารสำหรับการทำงานด้านการสื่อสาร เพื่อรับรองสื่อมวลชนด้วย
4. สื่อสารด้วยควรววดเร็วและมีความสม่ำเสมอ (communication early and often) โฆษกหรือฝ่ายประชาสัมพันธ์ขององค์กรจำเป็นต้องพูดเท่าที่จะสามารถพูดได้ เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าวิกฤตนั้นเกี่ยวข้องกับภาวะคุกคามต่อชีวิตและทรัพย์สิน ต้องป้องกันมิให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกตื่นตระหนก
5. เข้าใจพันธกิจของสื่อมวลชนในช่วงภาวะวิกฤต (understand the media's mission in a crisis) องค์กรต้องเข้าใจว่าสื่อมวลชนต้องทำงานในบรรยากาศที่มีการแข่งขันสูง ซึ่งทำให้ผู้สื่อข่าวทุกคนต่างก็อยากได้ข้อมูลก่อนใคร สิ่งที่สื่อมวลชนต้องการมากที่สุดคือการเสนอเรื่องราวที่สมบูรณ์ด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายในเหตุการณ์ ผู้ร้าย ภาพต่าง ๆ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

6. สื่อสารโดยตรงกับกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ (communication directly with affected constituents) องค์การจำเป็นต้องสื่อสารกับพนักงานลูกจ้างฝ่ายขาย ฝ่ายรักษาความปลอดภัย พนักงานรับโทรศัพท์ และพนักงานต้อนรับ เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้เป็นแหล่งข้อมูล ซึ่งสื่อมวลชนมักเห็นว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบอกเล่าแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับวิกฤตที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้เกี่ยวข้องภายนอกที่ต้องติดต่อสื่อสารด้วย ได้แก่ ลูกค้า ผู้ถือหุ้น และชุมชนที่เกี่ยวข้อง ผู้ป้อนวัตถุดิบ หน่วยบริการฉุกเฉิน ผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

7. อย่ากลัวที่จะขอโทษ (don't fear to apologize) ให้คิดว่าต้องการได้รับการปฏิบัติอย่างไรกลับ ถ้ามีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้นกับเราให้หลาย ๆ สถานการณ์อาจไม่มีสิ่งใดที่ถูกต้องหรือเหมาะสมแต่ขั้นตอนที่สำคัญคือ การขอโทษอย่างจริงใจต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้นแม้จะเกิดจากความบกพร่องในองค์การหรือเกิดจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ก็ตาม

8. จำไว้ว่าธุรกิจจะต้องดำเนินต่อไป (remember that business must continue) วิกฤตจะมีความสำคัญอย่างมากสำหรับมุมมองและความรู้ของฝ่ายบริหารในช่วงหนึ่ง อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มอื่น ๆ แล้วจะมองว่าวิกฤตจะเกิดขึ้นแต่ธุรกิจก็ต้องดำเนินต่อไป นอกเหนือจากองค์การต้องหาทางแก้ไขปัญหาลแล้ว ผู้บริหารจะต้องพยายามคาดคะเนผลกระทบของวิกฤตที่มีต่อส่วนงานอื่น ๆ ของธุรกิจด้วย

9. เตรียมแผนในทันที เพื่อหลีกเลี่ยงหรือป้องกันไม่ให้เกิดวิกฤตอื่นอีก (make plans to avoid another crisis immediately) ภายหลังจากผ่านพ้นวิกฤตแล้วฝ่ายประชาสัมพันธ์ควรร่วมมือกับฝ่ายบริหารในการสร้างความมั่นใจว่า หากมีวิกฤตเกิดขึ้นในอนาคต องค์การจะมีวิธีการรับมือและเตรียมการแก้ไขปัญหาลได้ดีกว่าเดิม นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาแผนป้องกัน แผนรับมือ แก้ไขและแผนฉุกเฉินในกรณีที่แผนแรกที่วางไว้ไม่ประสบความสำเร็จด้วย

ทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการภาวะวิกฤตของผู้นาองค์การ

ภาวะวิกฤต (crisis) เป็นการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเกิดอย่างกะทันหันหรือไม่ก็ตาม มีผลทำให้เกิดปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที จำเป็นต้องใช้แนวคิด หลักการ ปรัชญา หรือทฤษฎีต่าง ๆ เข้ามาแก้ไขปัญหาลที่เกิดขึ้นเพื่อให้้องค์การนั้นเกิดจุดยืนหรือที่เรียกว่ากระบวนทัศน์ (paradigam) ของ้องค์การ (ฉัตรปวีณ์ จรัสราวัฒน์, 2556)

1. ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ในการบริหารจัดการของ Frederic Winslow Taylor ผู้นามีการสำรวจในการทำงานของบุคลากรเป็นหลักในสถานการณ์ปกติ เพื่อให้ได้ข้อมูลในลักษณะเชิงประจักษ์ เป็นการเตรียมพร้อมเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเมื่อเกิดเหตุการณ์ในช่วงวิกฤต

2. ทฤษฎีการบริหารจัดการของ Henri Fayol ดังนี้ 1) การแบ่งงานกันทำ ผู้นาใน้องค์การจะต้องมีการแบ่งงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้รับภาระงานที่แตกต่างกันไป โดยพิจารณาจากประสบการณ์ทักษะการทำงาน ภาวะผู้นา เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในแผนสำรองนี้ 2) การให้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ 3) ความมีระเบียบวินัย ผู้นาใน้องค์การจำเป็นต้องมีการวางแผนในการประชุมเกี่ยวกับแผนสำรองเป็นระยะ เพื่อติดตามผลการรายงานและสรุปผลในแต่ละปี เป็นการสร้างวินัยในการทำงาน 4) เอกภาพในการบังคับบัญชา ผู้นาใน้องค์การจะต้องให้ภาระงานในสายการบังคับบัญชาที่เท่าเทียมกันในระดับตำแหน่งเดียวกัน จะต้องมีการบริหารจัดการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีเวลาในการทำกิจกรรมอย่างอื่น 5) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจในการทำแผนสำรองในช่วงเหตุการณ์วิกฤต

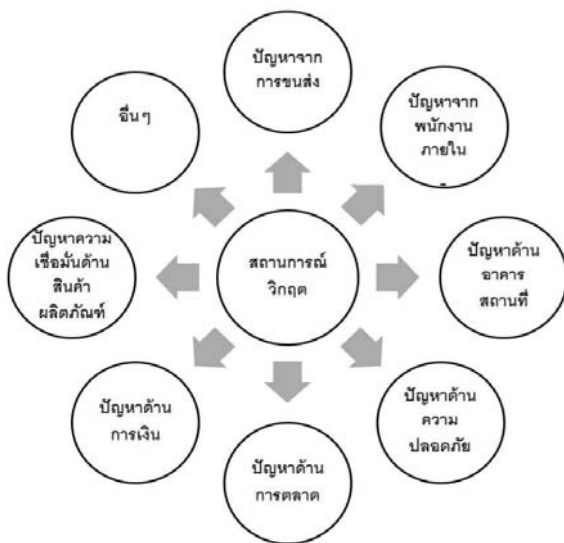
6) การถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว 7) การให้ผลประโยชน์ตอบแทน 8) การรวมอำนาจ 9) การจัดสรรการบังคับบัญชา 10) คำสั่ง ผู้นำในองค์การควรเลือกรูปแบบการสั่งการตามสายการบังคับบัญชาจากบนลงล่าง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการสื่อสารแบบเป็นทางการ ในลักษณะสองทาง ซึ่งอาจใช้เทคนิคการส่งข้อความในรูปแบบต่าง ๆ ได้ 11) ความเสมอภาค ผู้นำในองค์การจะต้องให้สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ใต้บังคับบัญชาเท่าเทียมกัน 12) ความมั่นคงในการทำงาน ในการจัดประชุมขึ้นผู้นำในองค์การจำเป็นต้องชี้แจงถึงความมั่นคงในการทำงานนี้ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าใจ มีขวัญ และแรงบันดาลใจ 13) ความคิดริเริ่ม ในการจัดประชุมขึ้นผู้นำในองค์การจำเป็นต้องใช้เวลาในการคิด วางแผน เสนอความคิดเห็น จนสามารถประมวลภาพรวมของแผนสำรองในเชิงสร้างสรรค์ และ 14) ความสามัคคี ผู้นำในองค์การจะต้องสร้างวัฒนธรรมองค์การในการดำเนินงานให้เกิดความสามัคคี โดยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

3. ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ 1) ทฤษฎีหมุนเชื่อมโยงของ Rensis Likert เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ มีความจงรักภักดีต่อองค์การ ผู้นำในองค์การควรที่จะเลือกผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีประสิทธิภาพในการทำงานและสามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้ 2) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Peter Segen เน้นการกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เรียนรู้ร่วมกัน อาศัยประสบการณ์ องค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดทำกรอบแนวทางการทำงาน เพื่อให้มีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ง่าย เกิดการทำงานเป็นทีม 3) ทฤษฎีการบริหารงานการเปลี่ยนแปลงในองค์การ ของ Kurt Lewin และ John Kotter เป็นทฤษฎีที่มุ่งให้องค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการบริหารงานรวมทั้งพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อความอยู่รอดขององค์การ เพื่อสร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมในองค์การที่มีความยืดหยุ่นทันต่อเหตุการณ์วิกฤตที่อาจจะเกิดขึ้นได้

แนวทางการจัดการภาวะวิกฤตของผู้นำองค์การในบริบทโลกที่ผันผวน

ภาวะวิกฤตไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากสาเหตุใดก็ตามจัดเป็นภาวะที่เกิดขึ้นและมีจุดสิ้นสุด หากมีการบริหารจัดการที่ดี จะส่งผลกระทบต่อองค์กร แต่หากไม่มีการจัดการที่ดีก็อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการทำให้องค์กรไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ Chia & Synnott (2012) ได้เสนอแบบจำลองวงจรของภาวะวิกฤตประกอบด้วยระยะต่าง ๆ ดังนี้ 1) ระยะอาการบอเหตุ prodromal or signal detection) เป็นช่วงเวลาที่วิกฤตยังไม่เกิดขึ้น โดยทั่วไป วิกฤตส่วนใหญ่จะไม่เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่จะมีอาการหรือสัญญาณบอเหตุปรากฏให้เห็นทางสื่อประเภทต่าง ๆ ดังนั้น การตรวจจับข้อมูลความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในสังคมให้รับรู้ได้ในระยะแรกนี้ 2) ระยะเตรียมการ (preparation or probing) เป็นระยะที่องค์กรประเมินสถานการณ์จากปัจจัยแวดล้อมรอบด้านแล้วพบว่า องค์กรเริ่มเข้าสู่สถานการณ์วิกฤตแล้ว อย่างไรก็ตามอาจหลีกเลี่ยงได้ แนวทางการจัดการในระยะนี้จึงเกี่ยวข้องกับการเตรียมการเพื่อการรับมือ การเตรียมการในส่วนนี้เริ่มที่จัดทำแผนภาพจำลองสถานการณ์วิกฤต (crisis scenarios map) ด้วยการคาดการณ์รอบด้านว่าองค์กรอาจมีความเสี่ยงในเรื่องใดบ้างที่อาจทำให้เกิดเป็นวิกฤต วิกฤตแต่ละประเภทจะส่งผลกระทบต่อ และแต่ละด้านจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ใดเพื่อเข้าช่วยแก้ไขสถานการณ์วิกฤต 3) ระยะร้ายแรง (acute or containment) เป็นระยะที่ต้องเผชิญกับวิกฤตอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยง สถานการณ์ความรุนแรงและผลกระทบต่อได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน มีการยกระดับการนำเสนอภาวะวิกฤตที่องค์กรเผชิญผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนนี้อาจแบ่งกลุ่มผู้มีส่วน

ได้ส่วนเสียเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงที่รับรู้เหตุการณ์ดังกล่าวจากประสบการณ์ตรง ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งคือสาธารณสุขชนบางส่วนที่อาจเพิ่งรับรู้เหตุการณ์และเฝ้าติดตามข่าวสารจากเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด ดังนั้น การจัดการกับวิกฤตจึงต้องจัดลำดับความเร่งด่วนและให้ความสำคัญกับทั้งสองกลุ่ม และเตรียมการสำหรับคำตอบที่ดีสำหรับคำถามสำคัญ ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลทำให้เกิดความสูญเสียหรือความเสียหายนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีผู้ใดเกี่ยวข้อง มีผลให้เกิดความเสียหายอย่างไรบ้าง และองค์การจัดการและแสดงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์และต่อผู้ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร เป็นต้น 4) ระยะเรื้อรังหรือระยะเรียนรู้ (chronic or learning) เป็นระยะที่ผลกระทบของวิกฤตยังคงอยู่และรอการจัดการให้หมดไป เมื่อถึงระยะนี้การรายงานข่าวสารต่าง ๆ เริ่มลดน้อยลงทำให้เรื่องราววิกฤตที่เกิดขึ้นเป็นที่สนใจของสาธารณสุขชนน้อยลง แนวทางการดำเนินการจึงเป็นไปเพื่อจำกัดขอบเขตความเสียหายเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดทั้งแก่องค์การและกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤต มีการควบคุมไม่ให้อุบัติการณ์กลายเป็นปัญหาเรื้อรังหรือบานปลาย โดยดำเนินการสื่อสารรายงานความคืบหน้าการแก้ไขปัญหานั้นเป็นสาเหตุของภาวะวิกฤต การเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ ตามแผนบริหารความต่อเนื่องในสภาวะวิกฤตที่ได้วางไว้ ในขั้นตอนนี้ทีมบริหารภาวะวิกฤตต้องเร่งควบคุมให้สถานการณ์วิกฤตคลี่คลายและกลับสู่สภาวะปกติโดยเร็ว การดำเนินการในระยะนี้ประกอบด้วยงาน 2 ประเภท โดยงานประเภทแรกเกี่ยวกับการจัดการกับผลที่เกิดจากวิกฤตนั้น ๆ ส่วนงานประเภทที่สองเป็นงานด้านการสื่อสาร เพราะในสภาวะที่เกิดวิกฤตสิ่งที่สำคัญมากสำหรับผู้ได้รับผลกระทบคือข้อมูลข่าวสาร ค้ำยันยืน ความคืบหน้า รวมทั้งรายละเอียดของมาตรการต่าง ๆ ที่องค์การจะนำเสนอเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน และ 5) ระยะฟื้นตัว (resolution or recovery) หลังจากภาวะวิกฤตคลี่คลายและไม่เป็นที่สนใจในการรายงานสู่สาธารณสุขชนอีกต่อไปแล้ว องค์การยังคงต้องเร่งดำเนินการเพื่อกู้ภาพลักษณ์องค์การ เพื่อฟื้นฟูสภาพกลุ่มเป้าหมายไปสู่สภาวะใหม่เพื่อเรียกความน่าเชื่อถือกลับคืนมา และเรียนรู้ถอดบทเรียนจากประสบการณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงแผนการรับภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นอีกในครั้งต่อไป ทั้งนี้ กิจกรรมที่องค์การควรดำเนินการในขั้นการกู้และฟื้นฟูภาพลักษณ์หลังภาวะวิกฤต

ภาพที่ 1 แสดงแผนภาพจำลองสถานการณ์วิกฤต
ที่มา : Morris & Goldsworthy (2012)

สรุป

ภายใต้บริบทโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่ชัดเจน ความซับซ้อนของปัญหา ตลอดจนความคลุมเครือของทางออกในเรื่องต่าง ๆ องค์กรที่ขาดการปรับตัวอย่างรวดเร็วให้เท่าทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงอาจต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตในรูปแบบต่าง ๆ ผู้นำจะต้องมีทักษะประสบการณ์ ตลอดจนสามารถนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการภาวะวิกฤต ทักษะในการจัดการภาวะวิกฤตจึงเป็นความสามารถที่ผู้นำองค์กรจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสที่ดีสำหรับองค์กร

ผู้เขียนได้สรุปแนวทางการจัดการภาวะวิกฤตของผู้นำองค์กรในบริบทโลกที่ผันผวนดังกล่าว มาประยุกต์ใช้กับการจัดการภาวะวิกฤตของผู้นำองค์กร ได้ดังนี้

1. ให้ศึกษาทำความเข้าใจกับปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูล เมื่อพบวิกฤตต้องใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการตัดสินใจทุกเรื่องเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทั้งสิ้น ผู้บริหารต้องศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงลึกและในมุมมองรอบด้านเพื่อเข้าใจที่มาสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตที่เกิดขึ้น เพราะในภาวะวิกฤต ความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจที่ผิดพลาดเกิดขึ้นได้เสมอ โดยผู้บริหารจำเป็นต้องเปิดใจรับฟังและติดตามตรวจสอบข่าวสาร ไม่ปล่อยให้เกิดการคาดเดาหรือปล่อยให้เกิดข่าวลือที่ส่งผลกระทบต่อตามมาจนไม่สามารถตามแก้ไขได้

2. ลงมือแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว ภาวะวิกฤตเป็นเรื่องด่วน โดยเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการด้วยความเข้าใจในสถานการณ์ความเดือดร้อน หรือความรุนแรงของความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การตอบสนองจึงต้องรวดเร็วแต่ไม่เร่งรีบจนทำให้เกิดความผิดพลาดซ้ำซ้อน ต้องตอบสนองบนพื้นฐานของข้อมูลที่ชัดเจนและจริงใจ ไม่ใช้อารมณ์ในการตอบโต้เมื่อมีความเห็นที่ไม่ตรงกัน โดยเฉพาะเมื่อเป็นวิกฤตที่มีผู้ได้รับผลกระทบหลายฝ่ายย่อมมีความคิดเห็น บนฐานข้อมูลที่ไม่ตรงกัน

3. ในภาวะวิกฤตต้องมีการประมวลผลและปรับแผนเพื่อตอบรับกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อการตัดสินใจดำเนินการในสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อปัญหาหรือภาวะวิกฤตเป็นเรื่องที่ยุ้งยาก ดังนั้น ทางแก้ไขก็มักเป็นเรื่องยากเช่นกัน ทั้งนี้ ผู้บริหารจะต้องเลือกหาแนวทางการแก้ไขในทางที่ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล และให้ผลดีที่สุดแม้จะเป็นเรื่องยากก็ตาม

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์และเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีจาก ดร.พิชญะ อุทัยรัตน์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมทั้งให้คำแนะนำองค์ความรู้แนวทางในเขียนบทความวิชาการมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณประโยชน์อันเกิดจากบทความนี้เป็นกตเวทิตาคุณแต่บิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา ขอโน้มคารวะแด่ผู้เขียนตำราวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและเอกสารที่ใช้อ้างอิงทุกท่าน

นันทศิริ ทองบุณศิริ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์กมล พรหมเหลา. (2564). **Organizational Crisis Management การเตรียมความพร้อมในการรับมือภาวะวิกฤตของคนในองค์กร**. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565. จาก <https://www.tris.co.th/organizational-crisis-management/>
- ฉัตรปวีณ์ จรัสรวาวัฒน์. (2556). การบริหารงานในองค์กรในช่วงเหตุการณ์ที่วิกฤต The Organizational Administration in Crisis Situation Period. **วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 2(1), 1-14.
- บุษบา สุธีธร. (2563). การบริหารการสื่อสารภาวะวิกฤตในโลกที่ผันผวน ไม่ชัดเจน ซับซ้อนและคลุมเครือ Managing Crisis Communications in a Volatile, Uncertain, Complex, and Ambiguous World. **วารสารนักบริหาร**. 40(2), 130-143.
- ปรกรณ์ อุดมชนะสารสกุล. (2564). อิทธิพลของนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19. **วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 13(2), 75-92
- ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2563). **การบริหารจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management)**. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565. จาก <https://www.popticles.com/business/crisis-management/>
- วิภาคฉณภัฏฐ์ นิमितพันธ์ และ ศิริจันทรา พลกนิษฐ. (2560). การจัดการภาวะวิกฤต Crisis Management. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย**. 7(1), 45-51.
- สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย. (2565). ภาวะวิกฤต (Crisis Management). สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2565. จาก <https://www.pmat.or.th>
- Bateman, T. S., & Snell, S. A. (2004). **Management: The new competitive landscape**. New York: McGRAW-Hill.
- Chia, J., & Synnott, G. (Eds.). (2012). **An introduction to public relations and communication management**. Sydney: Oxford University Press.
- Coombs, W. T. (2007). Protecting organization reputations during a crisis: The development and application of situational crisis communication theory. *Corporate Reputation Review*, 10(3), 163-176. Retrieved April 29, 2022, from <https://doi.org/10.1057/palgrave.crr.1550049>
- Morris, T., & Goldsworthy, S. (2012). **PR Today: The Authoritative guide to public relations**. UK : Palgrave Macmillan.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายนันท์ศิริ ทองบูรณศิริ

ประวัติการศึกษา พ.ศ.2554 ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการธุรกิจการบิน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

พ.ศ.2559 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การทำงาน

เจ้าหน้าที่สารสนเทศและไอที สหกรณ์ออมทรัพย์องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด

เลขที่ 99/55 หมู่ที่ 3 หมู่บ้านอิมเมจ ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางรักพัฒนา

อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110 E- mail: sweetlamonadc@hotmail.com

เทคโนโลยีระบบกระเป๋าสเงินอัจฉริยะในรูปแบบธุรกิจการตลาดหลายระดับ ของบริษัท ท็อปอัพ ทู ริช จำกัด

Intelligent Topup System (ITS) Technology in a Multi-level Marketing (MLM) Business model of Topup2Rich.co.,ltd

ผู้วิจัย

ศรวัสย์ ไพศาลศรวัส

หลักสูตร บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทนพ.นพดล พันธุ์พานิช

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

ด้วยชีวิตที่เร่งรีบและจากสถานการณ์ระบาดของเชื้อโควิด-19 จึงจะต้องมีมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อธุรกิจการตลาดหลายระดับที่จะต้องมีการพบปะพูดคุยกันในการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่หลากหลาย การแนะนำบอกต่อกันไปเป็นการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผนวกกับเทคโนโลยีระบบกระเป๋าสเงินอัจฉริยะ (ITS) โดยเริ่มต้นจากตัวลูกค้าที่สมัครสมาชิกเชื่อมกับระบบ ITS ลูกค้าจะกลายเป็นเจ้าของแฟรนไชส์ส่วนบุคคล โดยลูกค้าสามารถแนะนำบอกต่อ ให้เพื่อนหรือคนที่ลูกค้ารู้จัก เชื่อมระบบ ITS เช่นเดียวกับตัวลูกค้า ลูกค้าก็จะได้รับโบนัสรวมทั้งผลประโยชน์อื่นๆ ตามแผนการตลาด ระบบ ITS จึงส่งเสริมธุรกิจการตลาดหลายระดับมีความสะดวกสบาย เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และเจริญเติบโตได้เร็วยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : เทคโนโลยีระบบกระเป๋าสเงินอัจฉริยะ, ธุรกิจการตลาดหลายระดับ

ABSTRACT

Because of the fast-paced life and Corona Virus 2019 pandemic, therefore must be the measure of social distancing, which is a threat for Multi-Level Marketing (MLM) Business, it need meeting and talk to sell or purchase various goods and services. Word of mount is the most effective marketing with Intelligent Top-up System (ITS) Technology. Starting with subscribing customers connect with ITS, they become private franchisors. The customers can tell friends or acquaintances to connect with ITS same as the customers. The customers receipt bonus and other benefits from the marketing plan. The ITS promoted to MLM Business for convenience, appropriate, and more rapid growth.

Keyword : Intelligent Topup System (ITS) Technology, Multi-Level Marketing (MLM) Business

บทนำ

ธุรกิจขายตรง นั้นคือการทำตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคในลักษณะของการนำเสนอขายแบบบุคคลต่อบุคคล ซึ่งห่างจากที่ตั้งร้านค้าปลีกถาวร โดยบริษัทผู้ประกอบการนำเสนอโอกาสทางธุรกิจให้กับนักขายตรงอิสระ ผู้ขายตรงใช้การอธิบายหรือการสาธิตสินค้าเป็นกลยุทธ์หลักในการเสนอขาย สมาชิกการขายโดยตรงแห่งโลก ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสมาคมการขายโดยตรงจากประเทศต่างๆทั่วโลกกว่า 40 ประเทศได้ให้คำนิยามของการขายตรงว่า เป็นการทำการตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคในลักษณะของการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคหรือที่อยู่อาศัยของผู้อื่น ณ ที่ทำงานของผู้บริโภคหรือที่อื่นๆซึ่งห่างจากที่ตั้งร้านค้าปลีกถาวร ทั้งนี้โดยผู้ขายตรงใช้การอธิบายหรือการสาธิตสินค้าเป็นกลยุทธ์หลักในการเสนอขาย (สมาคมการขายตรงไทย, 2565)

สำหรับประเทศไทยเรานั้นยุทธวิธีขายตรงได้ถูกนำมาใช้มากกว่า 50 ปีแล้ว ที่เห็นเด่นๆก็คือการขายประกันชีวิต นอกนั้นธุรกิจด้านอื่นๆก็ใช้กันอย่างเล็กน้อย เริ่มจาก 10 ปีที่แล้วนี้เองที่บริษัทข้ามชาติอย่างแอมเวย์จากอเมริกาเปิดกิจการขายตรงอย่างกว้างขวางหลังจากนั้นธุรกิจขายตรงได้ค่อยๆพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้วิธีการขายตรงก็มีอยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องกรองน้ำ เสื้อผ้า และยาสีฟัน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและต้องใช้แล้วหมดไป แต่เครื่องสำอางนับว่าเป็นสินค้าที่มีบริษัทธุรกิจใช้วิธีการขายตรงมากกว่าพวก ตัวอย่างเช่น เอวอน มีสทิน สุปรีเดิม และแอมเวย์ เหล่านี้ล้วนใช้ระบบการขายตรงทั้งสิ้น

ถึงแม้ว่าขายตรงจะมีความเด่นอยู่ที่ทุกคนมีสิทธิ์มาเป็นผู้ขายอิสระได้และการช่วยให้คนมีงานทำมีการกระจายรายได้คล้ายๆกัน แต่ความต่างก็มีอยู่ ซึ่งดูได้จากรูปร่างการจ้ององค์กรและการจัดสรรผลประโยชน์แบ่งได้เป็น 2 ระบบคือ

1. ระบบขายตรงแบบชั้นเดียว (DIRECT SELLING - SINGLE LEVEL MARKETING , SLM) ระบบนี้ไม่มีความซับซ้อนอะไร จะมีผู้จัดการประจำเขต(แต่ละบริษัทอาจมีชื่อเรียกไม่เหมือนกัน)ซึ่งเป็นพนักงานของบริษัทจะทำหน้าที่เสาะหาและดูแลตัวแทนขายหรือผู้ขายอิสระซึ่งมีได้ไม่จำกัดจำนวนแล้วแต่ความสามารถของผู้จัดการนั้นๆ ซึ่งเมื่อสมัครเข้าเป็นตัวแทนขายตัวแทนขายก็จะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าของตัวแทนขายที่ทำได้ รายได้ที่ตัวแทนขายจะได้จะมาเป็นรูปของค่าคอมมิชชั่นหรือส่วนลดพิเศษในการซื้อสินค้า ตัวแทนขายทำได้เท่าไรจะได้ผลตอบแทนในสัดส่วนนั้น และหากทำยอดขายสูงขึ้นจะได้รับค่าตอบแทนเป็นร้อยละเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นโบนัสตอบแทนความขยันและความสามารถบางบริษัทอาจเพิ่มแรงจูงใจตัวแทนขาย ที่ทำยอดขายสูงมากๆด้วยรางวัลพิเศษซึ่งมักจะเป็นให้บินไปเที่ยวต่างประเทศหรือตำแหน่งหน้าที่ที่ดีขึ้น ตัวแทนขายของระบบขายตรงชั้นเดียวนี้จึงทำหน้าที่ขายอย่างเดียวและก็รับไปคนเดียว บริษัทที่ใช้ระบบนี้เด่นๆ เช่น มีสทิน เอวอน ฮานาโกะ ข้อเสียของการขายตรงระบบนี้อยู่ตรงที่ ตัวแทนขายไม่สามารถไปปรับค่าตอบแทนเป็นร้อยละของผู้ขายคนอื่นมาเป็นของตัวเองได้ และหากเป็นตัวแทนขายที่รักความก้าวหน้าถึงขั้นที่อยากมีบ้านมีรถมีเงินก็อาจทำให้ตัวแทนขายต้องเปลี่ยนมุมมองจากที่เคยเห็นว่างานขายอิสระนี้เป็นงานอดิเรกให้กลายเป็นงานประจำไป เพราะตัวแทนขายอาจไม่มีเวลาให้กับงานประจำแต่ๆก็ได้

2. ระบบขายตรงหลายชั้น (DIRECT SELLING - MULTI LEVEL MARKETING , MLM) เป็นระบบขายตรงที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบันรายได้ที่เกิดขึ้นอย่างแรกคือ จะเกิดจากการซื้อสินค้าจากบริษัทแล้วขายออกไปให้กับลูกค้าหรือคนในสายซึ่งมีส่วนแตกต่างระหว่างราคาปลีกกับราคาเต็มของตัวสินค้านั้นๆ ถือเป็นรายได้ย่างแรกที่ได้จากการขายปลีก (ส่วนใหญ่จะให้ประมาณ 25%) นอกจากรายได้ที่ได้จากการขายปลีกแล้ว ในแต่ละสิ้นเดือนจะมีการประมวลผลของยอดขายทั้งหมดของกลุ่มหรือสาย สมมติว่ากลุ่มหรือสายมีสมาชิก 50 คน ยอดขายที่เกิดจากคน 50 คน สมมติว่ามียอดขาย 100,000 บาท เอามารวมกันหมด ทางบริษัทซึ่งเป็นคนดูแลแผนการมอบรางวัลและรายได้ จะจ่ายเป็นร้อยละออกมา เช่น 100,000 บาทจะจ่าย 10% เท่ากับ 10,000 บาท เงินนี้จะจ่ายโดยตรงมาที่ต้นสายและคนแถวหน้าก็จะจ่ายไล่ลงไปเรื่อยๆ หรือบริษัทอาจจะคำนวณวงเงินของนักขายแต่ละคนและจ่ายโดยตรงมาที่นักขายคนนั้น ๆ เลยก็ได้ รายได้แบบนี้จะเกิดจากยอดขายที่นักขายทั้งกลุ่ม ทำมาในระยะเวลา 1 เดือน และนำมาแบ่งกันตามกฎหมายที่ว่าทำมากได้มากทำน้อยได้น้อยตามระดับของการทำงานของแต่ละคน โดยคนที่อยู่หัวแถวจะได้ส่วนแบ่งมากที่สุด ดังนั้นคนที่เข้าสู่การเป็นนักขายตรงต่างก็หวังที่จะครอบครองตำแหน่งนี้กันทั้งนั้นเพราะนอกจากจะได้ส่วนแบ่งแล้วยังมีสิทธิ์ที่จะได้รับผลตอบแทนหรือรางวัลจากทางบริษัทอีกระบบเช่นนี้จะนำไปสู่การไต่เต้าสู่ตำแหน่งขั้นหรือระดับชั้นของหัวหน้าทีมแต่ละทีม ซึ่งส่วนมากบริษัทจะมีเกณฑ์กำหนดไว้ ชื่อของแต่ละระดับจะเรียกไม่เหมือนกัน บางบริษัทที่ตั้งชื่อให้เข้าใจโดยใช้ชื่อของอัญมณีมาเรียกกัน เช่น เพชร พลอย หับทิม บูรราคัม เป็นต้นการเลื่อนตำแหน่งนี้บางบริษัทก็กำหนดให้ มีการตกชั้นอย่างของแอมเวย์ที่ถือสไตล์แบบอเมริกันหากคุณไม่ทำงานทำยอดขายไม่ถึงก็ไม่สมควรอยู่ในตำแหน่งนี้ แต่ก็มีบางบริษัทที่ถือสไตล์แบบไทยๆที่ถือว่ามีคุณและพวกพ้องในกลุ่มเดียวกันทำได้ถึงขั้นนี้ขั้นนั้นแล้วก็จะไม่ร่วงกลับลงไปอีก แม้ว่าเดือนต่อไปคุณจะทำยอดขายไม่ถึงขั้นของตำแหน่งนั้นก็ตาม มีแต่ผลตอบแทนจากยอดขายเท่านั้นที่ลดลงก็เป็นข้อแตกต่างที่จะใช้เป็นเกณฑ์เลือกพิจารณาได้อีกทางหนึ่งที่ต้องระมัดระวังก็คือ คนแถวหน้าเวลาไปชวนแถวที่สองจะต้องไม่ได้รายได้อะไรทั้งสิ้นจากการไปชวนเฉยๆ แต่ว่ารายได้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อแถวที่สองไปขายสินค้า แถวที่สามออกไปขายสินค้ามีรายได้จากการขายปลีก แล้วเอารายได้ของกลุ่มมารวมกันแล้วแบ่งกระจายตามเปอร์เซ็นต์ไป บริษัทที่ทำธุรกิจขายตรงแบบหลายชั้นก็อย่างเช่น แอมเวย์ นูสกิน สุพรีเดิม และนูทรี-เมดิคส์ เป็นต้น สรุปได้ว่าระบบ MLM คือ นักขายอิสระขายสินค้าให้กับลูกค้าส่วนตัวของตนจะได้รายได้ขั้นที่หนึ่งจากส่วนต่างราคาสินค้าเหมือนกับการขายชั้นเดียว ในเวลาเดียวกันเพื่อที่จะสร้างธุรกิจของตนเองขึ้นมาก็ออกไปชวนเพื่อนฝูงญาติมิตรให้เข้ามาร่วมการขายด้วยและรายได้แบบหลังก็จะตามมาด้วยวิธีการนี้ โดยเป็นที่รู้จักและยอมรับในวงกว้างทั่วโลกโดยอาศัยการบอกแบบปากต่อปากหรือเป็นการตลาดที่อาศัยการบอกต่อ (Word of Mouth Marketing; WOM Marketing) ที่มีประสิทธิภาพคือค่าใช้จ่ายทางการตลาดจะต่ำกว่าการตลาดแบบดั้งเดิมและมีกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพโดยให้ผลตอบแทนแก่ทั้งเจ้าของกิจการ MLM เจ้าของผลิตภัณฑ์ ลูกค้าแต่ละระดับ รวมถึงสังคมและประเทศก็จะได้รับประโยชน์จากการซื้อขายนี้อีกด้วย

จากสถานการณ์ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้การเว้นระยะห่างทางสังคมเป็นวาระสำคัญของการณรงคร์ระดับโลกในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อนี้ แต่การเว้นระยะห่างทางสังคมก็เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจในรูปแบบยุคก่อนการระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่จะต้องมีการพบปะพูดคุยกันในการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่หลากหลายในห้างสรรพสินค้า หรือร้านสะดวกซื้อต่างๆ รวมถึงธุรกิจขายตรงด้วย แต่ในวิกฤติย่อมเป็นโอกาส ก็คือธุรกิจที่ใช้ระบบอินเทอร์เน็ตหรือการสื่อสารในสังคมออนไลน์ก็จะได้รับประโยชน์จากมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมนี้ เนื่องจากลูกค้าจะเปลี่ยนจากการเดินทางไปซื้อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ด้วยตนเอง มาเป็นการสั่งซื้อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต แอปพลิเคชัน และระบบ MLM ก็จะไม่สามารถที่จะเข้าไปพูดคุยอย่างใกล้ชิดเหมือนในอดีต ระบบ MLM โดยใช้แอปพลิเคชันในระบบอินเทอร์เน็ต จึงเป็นทางเลือกในช่วงสถานการณ์ระบาดของเชื้อโควิด-19 ซึ่งจะต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม อีกทั้งในโลกยุคใหม่ที่สามารถทำธุรกิจหรือซื้อขายสินค้า ณ ทุกที่ ทุกเวลาที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ยิ่งทำให้ธุรกิจการตลาดหลายระดับมีความสะดวกสบาย เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และขยายตัวได้เร็วยิ่งขึ้น (Shane, She Szee, and Yamunah, 2022) เทคโนโลยีกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นทางเลือกที่ผู้บริโภคชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับในช่วงการระบาดของเชื้อโควิด-19 นี้

เนื้อหา

e-Wallet คือ กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ กระเป๋าเงินดิจิทัล หรือ กระเป๋าเงินออนไลน์ ที่อยู่ในรูปแบบของแอปพลิเคชัน จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมต่างๆ อาทิ การช้อปปิ้งออนไลน์ การเลือกซื้อสินค้าตามห้างร้าน หรือแม้แต่รับประทานอาหารเช้าและบริการมากมาย ช่วยประหยัดเวลาและไม่ต้องกังวลเรื่องการพกพาเงินสด แล้วยังช่วยกระตุ้นยอดขายให้ร้านค้าด้วย ทำให้กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์สร้างความพึงพอใจและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคโดยทั่วไป (Karim, Chowdhury, & Haque, 2022)

ปัจจุบัน E-Wallet หรือระบบ e-payment ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จึงมีความปลอดภัยสูง ส่งผลให้มีผู้คนหันมาใช้เทคโนโลยีนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเป็นระบบที่ผู้ใช้สามารถควบคุมบัญชีของตนเองได้อย่างอิสระ สามารถเติมเงินเข้าตามจำนวนที่ต้องการ ไม่จำเป็นต้องผูกกับบัตรใด ๆ รวมถึงมีระบบตรวจสอบบัญชีและยอดเงินเข้า-ออกที่รวดเร็ว หากพบปัญหา ก็สามารถแจ้งผู้ให้บริการได้ทันที

TrueMoney Wallet / WeCard

เป็นแอปพลิเคชันที่อยู่ใน true money wallet ที่สามารถใช้ซื้อสินค้ากับร้านค้าทั่วไปที่รับบัตร MasterCard และซื้อสินค้าออนไลน์ได้โดยไม่ต้องใช้บัตรเครดิตเลย จะมีทั้งตัวบัตรจริงๆ และบัตรในแอปพลิเคชัน ซึ่งจะต้องมีการเติมเงินเข้าบัตรก่อนจึงจะใช้ได้ วิธีการเติมง่าย ๆ คือเติมด้วยเงินสดได้ทาง 7-Eleven และอีกทางคือ ตู้ ATM หรือ iBanking ของธนาคาร กสิกร ไทยพาณิชย์ กรุงเทพ กรุงเทพศรีอยุธยา ทหารไทย ธนชาติ และซีไอเอ็มบีไทย โดยฟรีค่าธรรมเนียม TrueMoney Wallet หรือ WeCard ใช้บาร์โค้ดในการ จ่ายบิล ช้อบบัตรเงินสด โอนเงิน ช้อปสินค้าออนไลน์ ช้ออาหารหรือจองบัตรคอนเสิร์ตได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสามารถใช้ซื้อตั๋วเครื่องบิน ตั๋วรถทัวร์ หรือ ตั๋วหนังได้ทุกที่ทุกเวลาอีกด้วย

ภาพที่ 1 โฆษณาของ TrueMoney Wallet

ที่มา : <https://s3-ap-southeast-1.amazonaws.com>

Rabbit Line Pay

เป็นการรวมตัวกันของ Rabbit กับ Line โดยสามารถเติมเงินเข้ากระเป๋าเงินออนไลน์ได้ทางบัญชีธนาคารและตู้เอทีเอ็ม หรือจะผูกเข้ากับบัตรเครดิตและบัตรเครดิตก็ได้เช่นกัน สำหรับบัตรเครดิตที่ผูกเข้าได้คือบัตรเครดิตไทยพาณิชย์, กรุงไทย, กสิกรไทย, กรุงเทพ, กรุงศรีอยุธยา, ซีไอเอ็มบีไทย, ธนชาติ และทหารไทย โดย Rabbit LINE Pay สามารถสแกนผ่าน QR code หรือ Barcode เพื่อโอนเงิน เรียกเก็บเงิน จ่ายค่าบริการ นอกจากนี้ยังใช้ซื้อสินค้าทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ได้ด้วย นอกจากนี้ Rabbit Line Pay ยังได้เปิดบริการให้ลิงค์บัตรรถไฟฟ้า BTS เข้ากับ Rabbit Line Pay ได้ จึงไม่จำเป็นต้องมาแลกเหรียญ เข้าแถวหยอดเหรียญที่สถานีให้เสียเวลา

ภาพที่ 2 การใช้ Rabbit Line Pay

ที่มา : <https://www.techoffside.com/2017/05/rabbit-line-pay/>

Samsung Pay

เป็นนวัตกรรมการจ่ายเงินโดยเพิ่มบัตรเครดิตของเราลงไปในสมาร์ทโฟน จากนั้นก็สามารถนำไปชำระค่าบริการ ร้านค้า ร้านอาหารและบริการต่างๆ ได้เลย ซึ่ง Samsung Pay มีการใช้งานกับร้านค้าค่อนข้างครอบคลุมและหลากหลาย เพียงพกมือถือเครื่องเดียวก็จ่ายได้สบายทุกที่ทุกเวลา โดยซัมซุงได้ใช้เทคโนโลยี Tokenization ซึ่งเป็นระบบรักษาความปลอดภัยทางการเงิน โดยแปลงบัญชีข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็น token แล้วจึงค่อยนำ token ไปใช้ในการชำระเงินแทนเงินจากบัญชีโดยตรง และหมายเลขบัตรเครดิตของเราจะถูกแทนด้วย Device Card Number อีกทั้งยังมีการตรวจสอบและยืนยันตัวตนด้วยลายนิ้วมือเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับ Samsung Pay มากขึ้นอีกด้วย สมาร์ทโฟนที่รองรับ Samsung Pay มีดังนี้ Galaxy Note 8, Galaxy Note FE, Galaxy Note 5, Galaxy S8+, Galaxy S8, Galaxy S7 edge, Galaxy S7, Galaxy S6 edge+, Galaxy S6, Galaxy A9 Pro, Galaxy A7, Galaxy A5, Galaxy A3, Galaxy J7Pro และ Galaxy J5 Pro ส่วนบัตรเครดิตที่สามารถผูกใช้กับ Samsung Pay ได้ ก็มี บัตร KTC ธนาคารซีทีแบงก์ ไทยพาณิชย์ กสิกรไทย กรุงศรีอยุธยา กรุงเทพ และ UOB

ภาพที่ 3 การใช้ Samsung Pay

ที่มา : <https://www.techmoblog.com/samsung-pay/>

ระบบ MLM โดยใช้แอปพลิเคชันในระบบอินเทอร์เน็ตในสถานการณ์ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ระบบนี้ได้รับความนิยมยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่นในประเทศอินโดนีเซีย จะมี Minuha เป็นแอปพลิเคชันที่ใช้กลยุทธ์ธุรกิจแบบ MLM (Aribowo & Wibasuri, 2020) ผลิตภัณฑ์ที่นำมาขาย ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า สินค้าเกี่ยวกับสุขภาพและความงาม อุปกรณ์กีฬา แพชั่น รถยนต์และรถจักรยานยนต์ จักรยาน อาหารและเครื่องดื่ม เครื่องจักร เครื่องใช้สำนักงาน สินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์การเลี้ยงสัตว์ ผลิตภัณฑ์กักเก็บชีวภาพ เทคโนโลยีสินค้านวัตกรรม E-Book และสินค้าอื่นๆอีกมากมาย ไม่เพียงแต่นำเสนอผลิตภัณฑ์ Minuha ยังมีบริการเช่นการเติมเงินโทรศัพท์ แพ็คเคจอินเทอร์เน็ตและอื่นอีกมากมาย หรือ PT Smart In Pays ที่เติบโตมาจากกระเป๋าเงินในการจ่ายค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าบัตรเครดิต และค่าประกันภัยต่างๆ เป็นต้น โดย PT Smart In Pays ได้เริ่มใช้รูปแบบธุรกิจ MLM เพื่อเพิ่มจำนวนสมาชิกอย่างรวดเร็วในการพัฒนาธุรกิจ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ และจากการบอกต่อ (WOM) นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างในประเทศบังคลาเทศที่น่าข้อดีของระบบ MLM มาผนวกกับข้อดีของเทคโนโลยีการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Uddin, 2021) จึงเกิดจุดแข็งและโอกาสของธุรกิจใหม่ในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

ส่วนในประเทศไทยจะมีระบบ ITS เป็นระบบของ บริษัท ท็อปอัพ ทุ ริช จำกัด (Topup2Rich-T2R) เกิดจากวิสัยทัศน์ประสบการณ์โดยตรงและการเป็นที่ปรึกษาให้กับธุรกิจมากกว่า 20 ปี โดยได้ถ่วงรอนประสบการณ์เหล่านั้นเพื่อสร้าง ท็อปอัพ ทุ ริช ให้เป็นแอปพลิเคชันที่เปลี่ยน “การใช้โทรศัพท์มือถือที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย” ให้กลายเป็น “การใช้โทรศัพท์มือถือแล้วก่อให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้” โดยได้พัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เรียกว่า Intelligent Topup System (ITS) เพียงลูกค้าเชื่อมต่อหมายเลขโทรศัพท์มือถือของลูกค้ากับ ITS ลูกค้าจะสามารถเติมเงินมือถือ หรือซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านแอปพลิเคชัน T2R Shop & Pay พร้อมได้รับส่วนลดกลับเข้ากระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือ iBox ของลูกค้าลูกค้าจึงเปรียบเสมือนมีตู้เติมเงินมือถือส่วนตัว ที่สร้างรายได้ให้กับลูกค้า ด้วยโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ จากที่ไหนและเมื่อไหร่ก็ได้ (บริษัท ท็อปอัพ ทุ ริช จำกัด, 2564)

การขยายตลาดในรูปแบบ Viral Marketing หรือการแนะนำบอกต่อกันไป เป็นการตลาดที่มี ประสิทธิภาพสูงสุด โดยเริ่มต้นจากตัวลูกค้าที่สมัครสมาชิกเชื่อมกับระบบ ITS ลูกค้าจะกลายเป็นเจ้าของแฟนไชส์ส่วนบุคคล โดยลูกค้าสามารถแนะนำบอกต่อ ให้เพื่อนหรือคนที่ลูกค้ารู้จัก เชื่อมระบบ ITS เช่นเดียวกับตัวลูกค้า ลูกค้าก็จะได้รับโบนัสจากแผนการตลาด รวมทั้งผลประโยชน์อื่นๆอีกมากมายตามแผนการตลาด

ผลตอบแทนที่สมาชิก ท็อปอัพ ทุ ริช จะได้รับนั้นเกิดได้หลายช่องทาง ได้แก่

1. รายได้จากการแนะนำเข้ามาใช้สิทธิระบบ ITS
2. รายได้จากการแนะนำต่อของตัวแทนขายของคุณ
3. รายได้จากการเติมเงินโทรศัพท์ด้วยระบบ(ITS) ทั้งของคุณและตัวแทนขายของคุณ
4. รายได้จากการซื้อสินค้าผ่าน T2R Shop & Pay ทั้งของคุณและตัวแทนขายของคุณ
5. รายได้จากการแนะนำร้านค้าเข้ามาจำหน่ายสินค้าในแอปพลิเคชัน T2R ช่วยเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย

ให้กับผู้ประกอบการร้านค้า ให้มียอดขายมากขึ้นจากช่องทางการขายผ่านแอปพลิเคชัน T2R อีกทั้ง ผู้ประกอบการและเจ้าของร้านต่างๆ สามารถนำสินค้าเข้ามาลงทะเบียนขายในแอป T2R ได้ฟรีอีกด้วย

ทำความรู้จักกับ

TOPUP2RICH

2020

ภาพที่ 4 ระบบ ITS เป็นระบบของ บริษัท ท็อปอัพ ทุ ริช จำกัด (Topup2Rich-T2R)

ที่มา : <https://www.t2rbiz.com/itstopup2rich/>

โดยสามารถสมัครใช้งาน ITS ได้ 2 แบบ คือ

1. แบบสมาชิกใช้งาน

ลูกค้าจะใช้ระบบ ITS Topup2Rich ได้เฉพาะการซื้อสินค้าและบริการ รวมทั้งเติมเงินมือถือให้กับเบอร์ และเครือข่ายโทรศัพท์ที่ลูกค้าลงทะเบียนเท่านั้น โดยได้รับส่วนลดค่านอกจากการเติมเงิน แต่ไม่สามารถรับค่าตอบแทนใดๆ ในการขยายแฟรนไชส์ระบบ ITS Topup2Rich ได้

2. แบบแฟรนไชส์ส่วนบุคคล

นอกเหนือจากการใช้งาน ITS ได้อย่างเต็มที่แล้ว ลูกค้ายังจะได้รับสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของแฟรนไชส์ระบบ ITS ซึ่งลูกค้าจะได้รับผลตอบแทนจากทุกแฟรนไชส์ที่คุณขยายออกไป ซึ่งก็คือผลตอบแทนจากการเติมเงินมือถือ และทุกการใช้จ่ายผ่าน ITS ของทุกแฟรนไชส์ของตัวเอง ระบบ ITS จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการนำข้อดีของระบบ MLM มาผนวกกับข้อดีของเทคโนโลยีการค้าอิเล็กทรอนิกส์และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

สรุป

ด้วยชีวิตประจำวันที่เร่งรีบและจากสถานการณ์ระบาดของเชื้อโควิด-19 จะต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคมก็เป็นการขยายตลาดในรูปแบบ Viral Marketing หรือการแนะนำบอกต่อกันไปเป็นการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผนวกกับเทคโนโลยีระบบกระเป๋าสตางค์ดิจิทัล (ITS) โดยเริ่มต้นจากตัวลูกค้าที่สมัครสมาชิกเชื่อมกับระบบ ITS ลูกค้าจะกลายเป็นเจ้าของแฟรนไชส์ส่วนบุคคล โดยลูกค้าสามารถแนะนำบอกต่อ ให้เพื่อนหรือคนที่ลูกค้ารู้จัก เชื่อมระบบ ITS เช่นเดียวกับตัวลูกค้า ลูกค้าก็จะได้รับโบนัสจากแผนการตลาด รวมทั้งผลประโยชน์อื่นๆอีกมากมายตามแผนการตลาด ระบบ ITS จึงส่งเสริมธุรกิจการตลาดหลายระดับให้มีความสะดวกสบาย เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และเจริญเติบโตได้เร็วยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท ท็อปอัพ ทุ ริช จำกัด, (2564). *ข้อมูลบริษัท*. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก <https://www.t2rbiz.com/topup2richdetail/>
- สมาคมการขายตรงไทย, (2565). ความเป็นมาของสมาคมการขายตรงไทย. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก <http://www.tdsa.org/content/1/1/>
- Ariowo, M., &Wibasuri, A. (2020, December). The Effectiveness Multi-Level Marketing on Member Growth of Online Application" Minuha" in Lampung. *In International Conference on Information Technology and Business (ICITB)*.
- Karim, M. W., Chowdhury, M. A. M., & Haque, A. A. (2022). A Study of Customer Satisfaction Towards E-Wallet Payment System in Bangladesh. *American Journal of Economics and Business Innovation*, 1(1), 1-10.
- Shane, Jonathan Matthew She Szee, Tak Jie Chan, and Yamunah M. Mohan. (2022). "Factors Affecting the Intention to Adopt E-Wallet Services During Covid-19 Pandemic." *Journal of Arts & Social Sciences* 5, no. 2: 28-40.
- Uddin, (2021). Supply chain performance scandals of e-commerce industry: qualitative evidence from Bangladesh. *NORTH AMERICAN ACADEMIC RESEARCH (NAAR) JOURNAL*, MARCH, VOLUME 4, ISSUE 3, PAGES 293-308.

การบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านคุณภาพบริการสายการบิน
ในประเทศไทย

TALENT MANAGEMENT : ORGANIZATIONAL CHALLENGE OF EXCELLENCE IN SERVICE QUALITY FOR DOMESTIC AIRLINES

ผู้วิจัย

ศิราณี เมฆลอย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับคนเก่ง ความสำคัญของคนเก่ง และการธำรงรักษาคนเก่งไว้ในองค์การด้านคุณภาพบริการสายการบินในประเทศไทยเนื่องจากสภาวะการแข่งขันที่มีความเป็นพลวัตสูง และการเคลื่อนย้ายแรงงานสามารถทำได้ง่ายกว่าในอดีตทำให้องค์การในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การจะสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการบุคลากรที่มีความสามารถสูงหรือเรียกว่าการบริหารจัดการคนเก่ง เพื่อให้คนเก่งเหล่านั้นอยู่กับองค์การและทำงานเต็มศักยภาพ

ข้อค้นพบการศึกษาในครั้งนี้ หากองค์การต้องการให้คนเก่งเข้ามาร่วมงาน และอยู่กับองค์การอย่างยาวนาน จะต้องมีการวางแผนในการบริหารพนักงานกลุ่มนี้เริ่มตั้งแต่ กระบวนการสรรหาและคัดเลือก เมื่อได้คนกลุ่มนี้เข้ามาจะต้องมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร จะสร้างให้คนกลุ่มนี้มีความผูกพันกับองค์การได้อย่างไร ตลอดจนวิธีการที่จะธำรงรักษาบุคลากรกลุ่มนี้ในความท้าทายขององค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านคุณภาพบริการสายการบินในประเทศไทยให้อยู่กับองค์การได้ยาวนานสืบไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการคนเก่ง, ความท้าทาย, องค์กรสู่ความเป็นเลิศ, คุณภาพบริการสายการบินในประเทศไทย.

Abstract

This academic article aims to review the concept of talent, the importance of talent and retaining talented employees in organization of service quality for domestic airlines due to the competitive environment is dynamic and labor mobility can be performed more freely than the past, the organization currently faced with the challenge of change over time. Organizations need to have talent management, known as talent management, in order to allow them to stay with the organization and work to their full potential in order to create a competitive advantage.

The findings of this study: if the organization needs the talent to join and stay with the organization for a long time, there must be a planning in the management of this group of employees. Starting from the recruitment and selection process “when this group of people comes in, what are the ways of development?”, “how to build this group of people to bond with the organization? as well as how to maintain these employees in the organizational challenge of excellence in service quality for domestic airlines to be with the organization for a long time.

Keywords : talent management, challenge, organization for excellence, service quality of domestic airlines.

บทนำ

ในปัจจุบันการคมนาคมทางอากาศเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำลังเจริญเติบโตอย่างมาก จนกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ทำรายได้เป็นอันดับหนึ่งของแต่ละประเทศ อีกทั้งการคมนาคมทางอากาศเป็นการเดินทางที่มีความสะดวก ความรวดเร็ว ความปลอดภัย การประหยัดเวลา และช่วยให้การเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางได้ง่ายมากขึ้น ทำให้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว นักธุรกิจและประชาชนทั่วไปทั้งการเดินทางระหว่างประเทศและการเดินทางภายในประเทศ ส่งผลให้ธุรกิจการบินมีการขยายตัวมากขึ้น จากการพยากรณ์ทางการตลาดโลกหรือโกลบอลมาร์เก็ตฟอร์คาสต์ (GMF) ของบริษัท แอร์บัส จำกัด ซึ่งเป็นผู้ผลิตอากาศยานรายใหญ่ของโลก รายงานว่า ปี 2017 (พ.ศ. 2560) จะมีอากาศยานทั่วโลก 18,890 ลำ และคาดว่าในปี 2036 (พ.ศ. 2579) จะมีอากาศยานเพิ่มขึ้นเป็น 40,120 ลำ และได้ประมาณการเติบโตของปริมาณการขนส่งผู้โดยสารในช่วง 20 ปีข้างหน้า (ระหว่าง พ.ศ. 2560 – 2579) ทั่วโลก มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.7 ต่อปี และภูมิภาค Asia Pacific มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.6 ต่อปี โดยเป็นภูมิภาคที่มีการขยายตัวของปริมาณการขนส่งผู้โดยสารสูงเป็นอันดับสองรองจากภูมิภาคตะวันออกกลางที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 6.7 ต่อปี (กมลชนก แซงสวัสดิ์ และปิยะนุช ปรีชานนท์, 2561) จากการศึกษาอุตสาหกรรมการบินมีการขยายตัวเติบโตต่อเนื่องเป็นอย่างมาก ดังข้อมูลที่ได้แสดง ในตารางที่ 1 จึงทำให้ปัจจุบันอุตสาหกรรมการบินกลายเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูงมาก โดยเป็นการแข่งขันเพื่อครอบครองส่วนแบ่งตลาดจากสายการบินทั้ง 3 รูปแบบ คือ สายการบินเต็มรูปแบบ (Full Service Airlines) ที่ประกอบธุรกิจมาอย่างยาวนานและเป็นผู้ครองตลาดในอดีต, สายการบิน ต้นทุนต่ำ (Low Cost Airlines) ที่เกิดขึ้นใหม่จำนวนมากภายหลังแต่เติบโตเพื่อครอบครองส่วนแบ่ง ตลาดมากมายได้อย่างรวดเร็ว และสายการบินเช่าเหมาลำ (Chartered Flight) ที่เป็นเพียงส่วนน้อยของตลาดเท่านั้น โดยนำเสนอตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนผู้โดยสารในประเทศไทย ปี 2559 ถึง 2560

ท่าอากาศยาน	ผู้โดยสารโดยรวม		
	2559	2560	%
สุวรรณภูมิ+ดอนเมือง	90,162,911	96,263,167	6.77
สุวรรณภูมิ	55,473,021	59,079,550	6.50
ดอนเมือง	34,689,890	37,183,617	7.15
เชียงใหม่	9,208,256	9,973,449	8.31
หาดใหญ่	3,871,468	4,347,130	12.29
ภูเก็ต	14,722,010	16,230,431	10.25
แม่ฟ้าหลวง เชียงราย	1,959,353	2,385,224	21.74
รวม 6 แห่ง	119,923,998	129,199,401	7.73

ที่มา : Thai Airways International Public Company Limited. (2017). Annual Report 2016. Bangkok: Author.

ในปี 2559 ถึง ปี 2560 มีจำนวนผู้โดยสารในประเทศไทยเติบโตขึ้นจาก 119,923,998 คน เป็น 129,199,404 คน เพิ่มสูงขึ้นถึง 7.73% (ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2560) คำนวณ จากจำนวนผู้โดยสารขาเข้า ขาออก ที่เป็นผู้โดยสารต้นทางปลายทางและเปลี่ยนเครื่อง และจำนวน ผู้โดยสารผ่าน (อนันศักดิ์ พวงอก, 2561)

ตารางที่ 2 ตารางจำนวนผู้โดยสารแต่ละสายการบินทั่วประเทศไทย ปี 2559

สายการบิน	จำนวนผู้โดยสาร
1. Thai Air Asia	20,562,169
2. Thai Airways International	20,399,191
3. Thai Lion Air	10,587,616
4. Nok Air	10,579,364
5. Bangkok Airways	6,816,376
6. Thai Smile Airways	5,191,318
7. Emirates Airlines	2,512,899
8. Cathay Pacific Airways	1,761,588
9. China Southern Airlines	1,681,304
10. Air Asia	1,548,540
11. Thai Air Asia X	1,261,144
12. Qatar Airways Company	1,238,787
13. China Eastern Airlines	1,026,227
14. Hong Kong Airlines	1,021,520
15. Singapore Airlines	900,470
16. Etihad Airways	822,420
17. Nok Scoot	767,583
18. Sabaidee Airways	502,512
19. . Orient Thai Airlines	475,627
20. Scoot Airlines	446,338

ที่มา : Airports of Thailand Public Company Limited. (2018). Annual Report 2017. Bangkok: Author.

ปัจจุบันผู้บริหารต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่หลากหลายท้าทายและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากจะต้องทำงานโดยมุ่งเน้นแก้ปัญหาที่ซับซ้อนตลอดเวลา ต้องเผชิญกับการแข่งขัน ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ นับวันงานบริหารจะยิ่งยุ่งยากมากขึ้นเนื่องมาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ภาวะวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ลักษณะงานบริหารจึงไม่แน่นอน ซึ่งผู้บริหารจะต้องพิจารณา เช่น การพัฒนา จะมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมขององค์การ (Organization Cultural), ค่านิยม (Value) และทัศนคติของบุคคลภายใน องค์การ โดยการพัฒนาจะต้องกระทำเป็นระบบการพัฒนางานองค์การจะต้องใช้เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและมุ่งจัดความขัดแย้งในองค์การ (สิทธิชัย ศรีเจริญประมง, 2559)

จากสภาพการแข่งขันที่รุนแรงของธุรกิจในปัจจุบัน ส่งผลให้องค์การต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงนั้น หนึ่งในปัจจัยที่หลายองค์การให้ความสำคัญคือบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่มีความสามารถสูง หรือคนเก่ง (Talent) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การ เมื่อมีการสรรหา คัดเลือกบุคลากร ที่มี

ความสามารถสูงเข้ามาในองค์กรแล้ว จำเป็นต้องมีการพัฒนา บุคลากร และสร้างความผูกพันในองค์กร เพื่อธำรงรักษาบุคลากรอยู่กับองค์กรได้อย่างยาวนาน โดยที่ จะต้องใช้ศักยภาพของบุคลากรให้เกิดประโยชน์กับองค์กรอย่างสูงที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายองค์กรเป็นอย่างมาก (สมยศ วัฒนากมลชัย, 2558) บางองค์การประสบปัญหาในการธำรงรักษาบุคลากรที่มีความสามารถหรือคนเก่งให้อยู่กับ องค์กร (Retention) เมื่อพนักงานเหล่านี้พบกับงานที่ไม่ท้าทายหรือต้องการความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และองค์กร ไม่อาจตอบสนองได้ทันความต้องการ พนักงานกลุ่มนี้มีแนวโน้มเปลี่ยนงานบ่อยกว่าพนักงานทั่วไป หากองค์กรต้องการให้คนเก่งเข้ามาร่วมงาน และอยู่กับองค์กรอย่างยาวนาน จะต้องมีการ วางแผนในการบริหารพนักงานกลุ่มนี้เริ่มตั้งแต่ กระบวนการสรรหาและคัดเลือก เมื่อได้คนกลุ่มนี้เข้ามาจะต้องมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร จะสร้างให้คนกลุ่มนี้มีความผูกพันกับองค์กรได้อย่างไร ตลอดจน วิธีการที่จะธำรงรักษาบุคลากรกลุ่มนี้ให้อยู่กับองค์กรได้ยาวนาน (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2561)

คุณภาพของการให้บริการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจการให้บริการของสายการบิน สายการบินทุกสายการบินวางเป้าหมายที่จะขยายตลาดและรักษาอัตราการเติบโต ความพยายามทางการตลาดที่จะทำให้ผู้โดยสารรับรู้ว่ามี การปรับปรุงคุณภาพของการบริการของสายการบิน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตมีงานวิจัยของณัฐภรณ์ ชินวงศ์อมร (2558) พบว่า คุณภาพการให้บริการก่อนการบินด้านความพร้อมและเต็มใจให้บริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ รองลงมาด้านการตอบสนองให้บริการอย่างรวดเร็ว ด้านชื่อเสียงในการบริการ และด้านความกระตือรือร้นในบริการ ส่วนด้านคุณภาพการให้บริการบนเครื่องบิน ด้านพนักงานบนเครื่องบินมีความชำนาญ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ รองลงมา ด้านพนักงานบนเครื่องบินเต็มใจให้บริการ ด้านห้องโดยสาร มีอุปกรณ์บริการ ด้านพนักงานบนเครื่องบินมีความเชี่ยวชาญภาษาและด้านพนักงานบนเครื่องบินมีอัธยาศัยดี ด้านคุณภาพให้บริการหลังเที่ยวบิน ด้านการติดตามความพึงพอใจหลังใช้บริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ รองลงมา ด้านมาตรฐาน การจัดการสัมภาระผู้โดยสาร และด้านเดินทางถึงที่หมายตามเวลาที่กำหนด ดังนั้นการสร้างคุณภาพบริการสายการบินภายในประเทศจะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของผู้รับบริการได้ในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้คุณภาพการให้บริการที่ดีที่สุดส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีของสายการบินภายในประเทศที่จะถูกกระจายออกไปสู่การรับรู้ของผู้รับบริการเป็นวงกว้าง (วีรวิทย์ เลิศไทยตระกูล , 2562) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพบริการสายการบินภายในประเทศของผู้รับบริการชาวไทย ที่ประกอบด้วยคุณภาพการให้บริการด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านความไว้วางใจ และด้านการเข้าถึงจิตใจ ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจของธุรกิจสายการบินและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

เนื้อเรื่อง

การศึกษาการบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านคุณภาพบริการสายการบินในประเทศ โดยจะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของผู้รับบริการได้ในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้คุณภาพการให้บริการที่ดีที่สุดส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีของสายการบินภายในประเทศที่จะถูกกระจายออกไปสู่การรับรู้ของผู้รับบริการเป็นวงกว้าง พร้อม

ทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการนำไปสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อตั้งให้ผู้ใช้โดยสารกลับมาใช้บริการสายการบิน
เต็มรูปแบบซึ่งจะช่วยเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มความสามารถในการสร้างรายได้ให้กับสายการบิน
เต็มรูปแบบได้อย่างมีศักยภาพมากขึ้นต่อไป

1. ความท้าทายขององค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านคุณภาพบริการสายการบินในประเทศ

Berger, L. A., & Berger, D. R. (2004) ได้ประมวลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ คนเก่งระดับสากล
ที่ได้เผยแพร่ในวารสารวิชาการ การบริหารจัดการ การบริหารองค์การ การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ การบริหาร
ระหว่างประเทศ ธุรกิจระหว่างประเทศ ในช่วงปี ค.ศ. 2000-2009 พบว่า บทความที่ศึกษาประเด็นด้านการบริหาร
จัดการคนเก่งระดับสากล สามารถจัดแบ่งประเภทได้ 4 ประเภท ดังนี้ 1) ความท้าทายของการบริหารจัดการคนเก่ง
ระดับสากลที่เกิดจากการถูกบีบคั้นจากปัจจัยภายนอก 2) ความท้าทายของการบริหารจัดการคนเก่งระดับสากลที่
เกิดจากการถูกบีบคั้นจากปัจจัยภายใน 3) ความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในระดับ
สากล และ 4) ประสิทธิภาพ ของการบริหารจัดการคนเก่งระดับสากล ส่วนงานของ Vlad Vaiman, Hugh Scullion
และ David Colling (2012) ได้ค้นพบว่าปัจจัยหลัก ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการคนเก่ง ได้แก่
1) การขาดแคลนคนเก่ง 2) แนวโน้มประชากรมีการเปลี่ยนแปลง เช่น อัตราการเกิดลดลง ในขณะที่คน เกษียณมี
แนวโน้มเพิ่มขึ้น 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดึงดูดคนเก่ง เพราะคนกลุ่มนี้ไม่สนใจ
เงินแต่สนใจชื่อเสียงขององค์กร ที่ทำงานอยู่ด้วย 4) ความหลากหลายของ แรงงาน ซึ่งระดับความหลากหลายของ
คนในองค์กรมีแนวโน้มสูงขึ้น และแรงงานหญิงมีแนวโน้มที่ เพิ่มขึ้น การตัดสินใจใดภายในองค์กรต้องคำนึงถึง
ความหลากหลายเหล่านี้ด้วย 5) การเพิ่มขึ้นของการ เคลื่อนย้ายแรงงาน การตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการคนเก่ง
ต้องคำนึงด้วยว่าในอนาคต แรงงานมี แนวโน้มเคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้ง่ายขึ้น และ 6) การกลายเป็นเศรษฐกิจ
ฐานความรู้ Knowledge Worker

ด้วยเหตุนี้ สายการบินเต็มรูปแบบจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับกลยุทธ์เพื่อให้ กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจมา
ใช้บริการของสายการบินอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากภายใต้สภาวะการณ์ แข่งขันที่สูง ทางออกที่น่าจะเป็นอีกทางเลือก
อีกทางหนึ่งคือ การจูงใจให้ลูกค้ากลุ่มเดิมหรือลูกค้าที่ใช้ บริการในปัจจุบันกลับมาใช้บริการซ้ำในครั้งต่อไป ซึ่งถือว่าเป็น
เป็นการรักษาฐานลูกค้าของสายการบิน เต็มรูปแบบต่อไปอย่างไรก็ตามการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเชิญชวนให้ลูกค้า
กลับมาใช้บริการซ้ำได้นั้นสายการบินเต็มรูปแบบจะต้องศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจที่จะกลับมาใช้
บริการอีกครั้งหนึ่งหรือ ในครั้งต่อไป เพื่อนำปัจจัยดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ดังกล่าวที่ผ่านมา จากการศึกษา
ของ Saleem, Zahra & Yaseen (2017); Nicholas, Athanasios, Leigh & Achilleas (2009) และ Konstantinos, Nikos
& Dimitra (2002) ได้นำแนวความคิดเรื่อง คุณภาพการบริการของ Palmer (2011) มาใช้ศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัย
ดังกล่าวที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำและใช้บริการซ้ำเขาได้ข้อสรุปว่าคุณภาพการบริการส่งผลต่อความตั้งใจที่จะ
แสดงพฤติกรรมดังกล่าว เช่นเดียวกับ Park, Robertson & Wu (2006); Sik, et al. (2016) และ J. Lee & Y. Lee
(2018) เขาได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่าง ภาพลักษณ์ของตราสินค้ากับความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการ
ซ้ำและได้ข้อสรุปว่าปัจจัยทั้ง สองมีอิทธิพลต่อกัน นอกจากนี้ Widiyanti, et al. (2015); Singh (2015) และ Hosseini
& Behboudi (2017) ได้ท ำการศึกษาถึงปัจจัยทั้งสามที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ และได้อธิบายเพิ่ม
ว่า เมื่อ ลูกค้าได้รับความพึงพอใจจากบริการหรือสินค้าที่ซื้อมาใช้แล้ว ลูกค้ากลุ่มนั้นก็จะเกิดความตั้งใจที่จะ กลับมา
ใช้บริการอีกครั้งต่อไป Zeithaml (1988) และ Fishbein & Ajzen (1975) แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีงานวิจัยเพิ่มจำนวนมาก

ที่ศึกษาถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มี อิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำหรือกลับมาใช้บริการซ้ำเช่น Tassakunee (2014) ; Xiao (2015) และ Wongkraisri (2014) แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเพื่อเป็นการขยายแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของปัจจัยดังกล่าว ควรจะได้มีการศึกษาโดยนำปัจจัยด้าน การรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และภาพลักษณ์ตราสินค้า มาวิเคราะห์เพื่อดูว่าปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำของสายการบินเต็มรูปแบบหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) คุณภาพการบริการ (Service Quality) ภาพลักษณ์สายการบิน (Brand Image) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร (Passenger Satisfaction) และ ความตั้งใจซื้อบริการซ้ำ (Re-Service Intention)

2. ความหมายของคนเก่ง

ลักษณะของคนเก่ง(Talent) อาจแตกต่างกันไปในแต่ละองค์กร มีงานวิจัยการบริหารจัดการคน เก่งในประเทศจีนและประเทศอินเดีย เปรียบเทียบการรับรู้และแนวปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ (Fang Lee Cooke, Debi S.Sani, Jue Wang, 2014) โดยสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ไม่ใช่ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ แต่มีประสบการณ์ในระดับหัวหน้างาน 178 คน พบว่า คนเก่งในมุมมองหัวหน้างานที่ไม่ใช่ผู้จัดการฝ่าย ทรัพยากรมนุษย์ คือคนที่มีการศึกษาดี 45% คือคนที่ผลการปฏิบัติงานดี 21% คือคนที่เชี่ยวชาญในงานที่ ทำในตำแหน่งที่รับผิดชอบ 10% คือพนักงานทุกคน 5% คือคนที่มีความพร้อมสำหรับตลาดแรงงาน 5% คือคนที่มีทักษะทางปฏิบัติการ 3% และในขณะที่ต่ำกว่า 5% มองว่า คือคนที่มีศักยภาพ ซึ่งไม่ สอดคล้องกับแนวคิดของอีกหลายคน เพราะจากงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ตอบว่า คนเก่ง คือคนที่มีการศึกษาดี ซึ่งเป็นไปได้ว่าเกิดจากมุมมองของผู้บังคับบัญชาชั้นต้นที่ไม่ใช่ผู้จัดการฝ่าย ทรัพยากรมนุษย์โดยตรงแต่เป็นเพียงผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานกับ ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งอาจมี มุมมองที่ต่างไปจากผู้ที่อยู่ในสายงานตรง ในขณะที่มีการให้นิยามของนักคิดหลายคนไม่ได้ นิยามไปที่ คนเก่งต้องมีการศึกษาดี หากแต่ต้องมีทักษะ ความตั้งใจ และมีความสามารถในการทำงานในระดับสูง กล่าวคือ คนเก่ง (Talent) คือ บุคคลที่มีทักษะและ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานสูง และสามารถ สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีเลิศได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเป็นผู้ที่มีศักยภาพส่วนตัว ท้องค์การสามารถพัฒนา ให้รับผิดชอบงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นต่อไปได้(สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ, 2554) หากจะแสดงภาพให้เห็น ได้ชัด คนเก่งในองค์กรคือ พนักงานเกรด A ซึ่งมีเพียงร้อยละ 10 ในแต่ละระดับงาน ลักษณะของคน เก่ง ได้แก่ มี IQ สูงตั้งแต่ 130 ขึ้นไป สามารถเรียนรู้ได้เร็ว มีทักษะในการเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีพลังในการทำงาน สามารถทำงานได้มากกว่า 55 ชั่วโมง/สัปดาห์ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ภายในตัวบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นเหล่านั้น ไม่ว่าจะ เป็นความคิดสร้างสรรค์ แรงบันดาลใจ แรงขับเคลื่อนที่มุ่งสู่ความสำเร็จ ความสามารถในการปรับตัว แรงจูงใจภายในตัวบุคคล ความเชื่อและภาวะความเป็น ผู้นำ ที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนไม่สามารถวัดออกมาได้อย่างชัดเจน (Kaye and Andy, 2007) แต่กลุ่มคน เหล่านี้สามารถที่จะสร้างผลการปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์แบบซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมและเป็น ความสามารถที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยไม่ใช้ความพยายามใดๆ (Lunn, 1992) เพราะคนเก่งมักเป็น ผู้ที่ถูกคาดหวังว่าจะสร้างผลการปฏิบัติงานได้ดีกว่าบุคคลอื่นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ไม่ว่าจะได้รับ การสนับสนุนจาก องค์กรหรือไม่ก็ตามจากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า คนเก่ง หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานในระดับที่สูงกว่าบุคคลอื่น มีทักษะในการสื่อสาร มีความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง อย่างผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความต้องการ ประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจกำหนดไว้

3. การบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management)

จากสงครามการแย่งชิงคนเก่ง (The war of Talent) โดย Mckensy & Company (Michaels, Ed., Handfield-Jones H., & Axelrod, B., 2001) พบว่าการลาออกของพนักงานที่เป็นคนเก่งส่งผลให้ องค์กร มีต้นทุนที่สูงขึ้น เพราะต้องสรรหา คัดเลือกและฝึกพนักงานใหม่ ซึ่งมีมูลค่าเป็นเงินถึง 7,500 - 12,000 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อคน สอดคล้องกับ โสมายาและวิลเลียมสัน (Somaya and Williamson, 2008) ที่กล่าวว่า การสูญเสียคนเก่งทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการสรรหาคัดเลือกและฝึกอบรมพนักงานใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งตีค่าเป็นตัวเงินสูงถึงร้อยละ 100-150 ของเงินเดือนพนักงานที่ลาออกไป และตัวเลขดังกล่าวยังไม่ได้ รวมความสูญเสียที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การชะงักงันในงาน ผลกระทบต่อขีดความสามารถขององค์กรและ โอกาสในการแข่งขัน ลุนน์ (Lunn, 1992) ยังกล่าวว่าคนเก่งคือกำไร โดยได้จำแนกความเก่งของ พนักงานและความสามารถในการสร้างผลกำไรออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คนเก่งมาก สร้างผลกำไรได้เพิ่ม ขึ้นร้อยละ 37 คนเก่งพอประมาณ สามารถสร้างผลกำไรได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 คนเก่งน้อยหรือไม่เก่ง ไม่ช่วยสร้างผลกำไรแต่ทำให้ติดลบถึง ร้อยละ 7.6

4. การรับรู้คุณค่า (Perceived Value)

การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ได้ถูกให้ความหมายไว้โดย Zeithaml, Berry & Parasuraman (2009) ว่าหมายถึง คุณประโยชน์หรือผลดีที่ลูกค้าได้รับจากสินค้าหรือบริการบน พื้นฐานของการรับรู้ของลูกค้า โดยแลกกับ สิ่งแลกเปลี่ยนที่อาจเป็นค่าบริการที่เป็นตัวเงินซึ่งสอดคล้องกับ Bolton & Drew (1991) ที่ให้ความหมายว่า การรับรู้คุณค่า เป็นผลจากการแลกเปลี่ยนระหว่างคุณภาพที่รับรู้ได้กับการยอมเสียสละต้นทุนทั้งในส่วนที่เป็นเงินและที่ไม่ใช่เงิน ของลูกค้านอกจากนี้ คุณค่ายังสามารถหมายความรวมถึงคุณประโยชน์จากการใช้งานในแง่ อารมณ์ ความรู้สึก ผลในเชิงสังคมและองค์ประกอบที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ต่างๆ Sweeney, Soutar & Johnson (1994)

องค์ประกอบที่ต้องเสียสละเพิ่มเติมที่ลูกค้ามีส่วนเกี่ยวข้อง นอกเหนือจากที่เป็นตัวเงินและ ได้รับการศึกษา พัฒนาจนมีความน่าเชื่อถือสามารถชีวิตได้นั้นมีอยู่หลากหลายโดยยังคงได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอยู่อย่างต่อเนื่องในงานวิจัยสาขาต่างๆ องค์ประกอบที่ลูกค้าจะต้องสูญเสียเพิ่มเติม อาทิเช่น ปัจจัยทางด้านเวลาปัจจัยทางด้านกายภาพของลูกค้ำและความพยายามทางด้านจิตใจ เป็นต้น

5. ภาพลักษณ์สายการบิน (Brand Image or Airline Image)

Keller (2009) ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์ (Image) เป็นสิ่งที่ถูกให้ความหมายไว้อย่าง หลากหลายแนวทางในงานทางด้านวิชาการ เนื่องจากภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนโดย ธรรมชาติ ในขณะที่ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) คือ ภาพรวมของมุมมองหลายชุดที่มีความ ต่อเนื่องกันเกี่ยวกับแบรนด์ที่ผู้บริโภคคิดขึ้น เพื่อสะท้อนถึงปัจจัยเชื่อมโยงต่อตราสินค้า (Brand Association) นอกจากนี้ Baloglu & Brinberg (1997) ยังให้ความหมายไว้ว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า คือ ผลรวมของความเชื่อความคิดเห็นและความประทับใจที่มีต่อสิ่งใดหรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง Padgett & Allen (1997) ได้ให้ความหมายว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า คือ ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ลูกค้าใช้เพื่อระลึกถึง เมื่อพวกเขาพบกับลักษณะเฉพาะตัวของสินค้าหรือบริการนั้น ในปี 1992 David A. AAKER, John G. Myers และ Rajeev Batra นำเสนอแนวคิดว่าความรู้ที่ลูกค้ามีเกี่ยวกับตราสินค้า (brand) ไม่เพียงแต่เป็นความสัมพันธ์ที่ลูกค้ามีต่อตราสินค้าแต่ยัง หมายรวมถึงทั้งความคุ้นเคยที่มีต่อตราสินค้าความชื่นชอบความแข็งแรงของความสัมพันธ์ความสอดคล้องและเชื่อมโยง ความมีเอกลักษณ์ และความได้เปรียบที่เกี่ยวข้องกับ

ตราสินค้าซึ่งนำไปสู่คุณลักษณะที่ลูกค้าพึงพอใจ Aaker, Myers & Batra (1992) จากแนวคิดดังกล่าว จะพบได้ว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าเกิดจากองค์ประกอบทางด้านความคิดหลายปัจจัย ซึ่งสามารถอธิบายได้โดยแสดงผ่านกรอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เชื่อมโยงกับภาพลักษณ์ตราสินค้า องค์ความรู้ในตราสินค้า (Dimensions of Brand Knowledge) Joseph Plummer อดีตผู้อำนวยการด้านวิจัยของ บริษัท Young & Rubicam ยังได้จำแนกองค์ประกอบของภาพลักษณ์ตราสินค้าออกเป็น 3 องค์ประกอบหลักที่สำคัญ คือ คุณสมบัติ (attributes) ผลสืบเนื่อง (consequences) และบุคลิกของตราสินค้า (brand personality) โดยภาพลักษณ์ตราสินค้าดังกล่าว อาจแวดล้อมไปด้วย สิ่งที่ตราสินค้าเกี่ยวข้องกับ ลูกค้า ทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึก และจินตภาพที่เป็น สี เสียง กลิ่น รส ซึ่งมีความเชื่อมโยงทางด้านจิตใจเกี่ยวกับตราสินค้า ภายในความทรงจำ ของลูกค้า อีกทั้งยังเป็นข้อมูลที่เชื่อมโยง คุณลักษณะของลูกค้กับภาพลักษณ์และบุคลิกของตราสินค้าที่สื่อออกมาทั้งในรูปของ ช่วงอายุ เพศ อุปนิสัย และ lifestyle โดยคุณประโยชน์และคุณสมบัติต่างๆ เหล่านี้ ล้วนถูกนำมาเชื่อมโยงและ หลอมรวมกันขึ้นเป็น ภาพลักษณ์ตราสินค้า

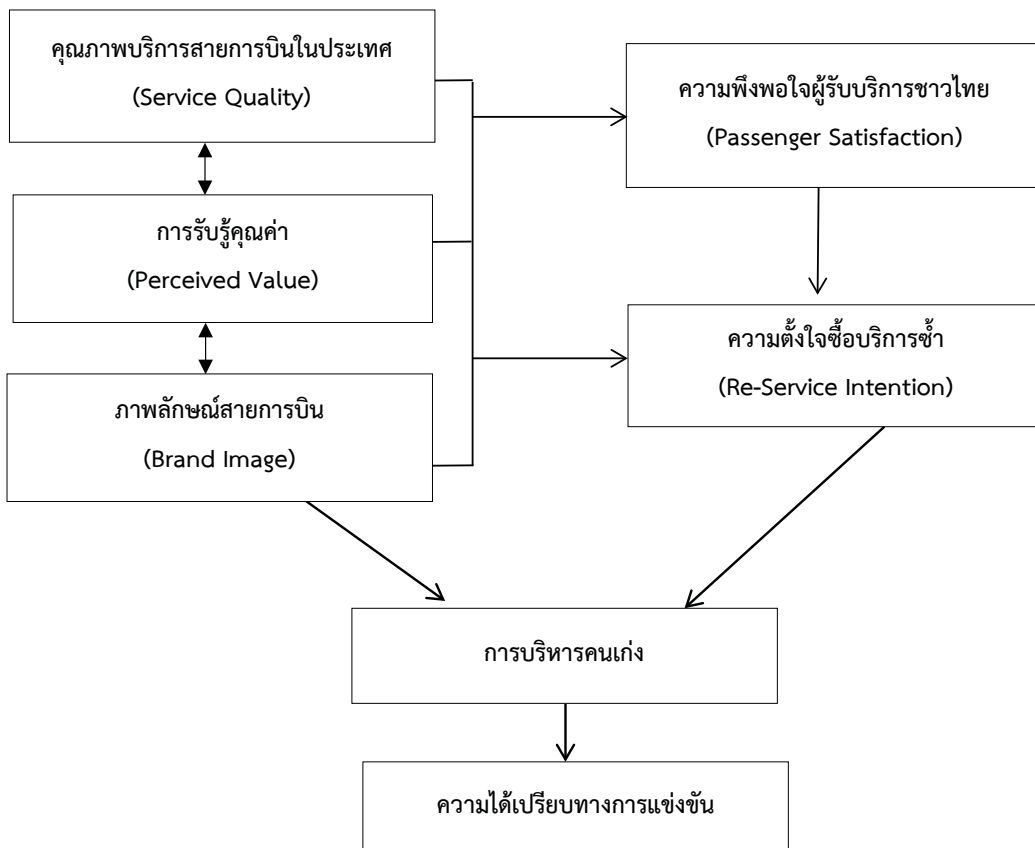
6. ความพึงพอใจของผู้โดยสาร (Passenger Satisfaction)

Kotler & Keller (2016) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของลูกค้าที่ยินดีต่อผลลัพธ์ความต้องการของตนเองซึ่ง อาจให้ความหมายได้ว่าเป็นการตอบสนองของลูกค้า ทั้งในแง่ของเหตุผลและอารมณ์ที่เป็นผลมาจาก ประสบการณ์ที่เคยได้รับจากการใช้บริการมาในอดีต Namukasa (2013) ความรู้สึกของบุคคลที่เกิดความพึงพอใจหรือผิดหวัง จากการเปรียบเทียบระหว่างสมรรถนะ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์และบริการที่ลูกค้ารับรู้กับความคาดหวังของลูกค้า โดยความพึงพอใจ ของลูกค้าจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ ประสิทธิภาพที่รับรู้จากประสบการณ์ที่เคยได้รับจากการใช้สินค้าและบริการดังกล่าวมีประสิทธิภาพได้เท่ากับหรือมากกว่าที่คาดหวังเอาไว้ Kotler & Keller (2016)

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของ Lovelock, Walker & Patterson (2007) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า ความพึงพอใจของลูกค้า คือ การนำมาซึ่งการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าอย่างสม่าเสมอต่อเนื่องโดยการควบคุมมาตรฐานการบริการเพื่อลดช่องว่างระหว่าง ความคาดหวังของลูกค้ากับสิ่งที่ ลูกค้าได้รับนอกจากนี้ Wirtz & Lovelock (2016) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของลูกค้ามีความเชื่อมโยงมาจากความสัมพันธ์และคำมั่นสัญญาที่มอบให้ต่อลูกค้า ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งจากการสื่อสารและโฆษณา หรือกิจกรรมที่องค์กรกระทำเพื่อตอบสนองความชื่นชอบของลูกค้าความพึงพอใจของลูกค้าดังกล่าวนี้จะเป็นผลในระยะยาว โดยเฉพาะลูกค้าที่ได้รับความพอใจจากในอดีตมาแล้วหลายครั้ง มีแนวโน้มที่จะให้อภัยต่อความผิดหวังที่เกิดขึ้นในอนาคตและเชื่อว่าความผิดหวังดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดที่เป็นเหตุสุดวิสัยต่างไปจากการบริการตามปกติ ทำให้ โดยมากแล้วจะต้องเกิดความผิดหวังขึ้นมากกว่าหนึ่งครั้งลูกค้าจึงจะมีการตัดสินใจเปลี่ยนไปใช้ ทางเลือกอื่นแทน ในส่วนของอุตสาหกรรมการบินนั้น ความพึงพอใจของลูกค้า สามารถเรียกได้อีกอย่างว่า คือ ความพึงพอใจของผู้โดยสาร (Passenger Satisfaction) เป็นผลการรับรู้และประเมินค่าที่สำคัญจาก ทั้ง ผลของการใช้บริการในแต่ละครั้ง และผลสะสมจากการใช้บริการมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยที่เป็น ตัวขับเคลื่อนให้เกิดความพึงพอใจในสายการบินประกอบไปด้วย คุณค่า ความซื่อตรง ประสิทธิภาพ การใช้บริการในอดีต และความเชื่อมั่นในความปลอดภัย โดยปัจจัยเหล่านี้จะช่วย นำไปสู่การสั่งสมความพึงพอใจในระยะยาว อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การใช้บริการซ้ำการรักษารฐานลูกค้าและความจงรักภักดีต่อสายการบินต่อไป

สรุป

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านคุณภาพบริการสายการบินในประเทศ โดยใช้แนวคิดของ Saleem, Zahra & Yaseen (2017); Nicholas, Athanasios, Leigh & Achilleas (2009) และ Konstantinos, Nikos & Dimitra (2002) การรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารโดยใช้แนวคิดของ Andreas (2001); Singh (2015) และ Mayr & Zins (2012) ภาพลักษณ์สายการบินที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารโดยใช้แนวคิดของ Andreas (2001); Farooq, Salam, Fayolle, Jaafar & Ayupp (2018) และ Hosseini & Behboudi (2017) คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบริการซ้ำโดยใช้แนวคิดของ Saleem, Zahra & Yaseen (2017); Nicholas, Athanasios, Leigh & Achilleas (2009) และ Konstantinos, Nikos & Dimitra (2002) การรับรู้คุณค่า Mayr & Zins (2012); Lori, Russell & Paul (2008) และ Widiandi, et al. (2015) ภาพลักษณ์สายการบินโดยใช้แนวคิดของ Park, Robertson & Wu (2006); Sik, et al. (2016) และ J. Lee & Y. Lee (2018) และความพึงพอใจของผู้โดยสารที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบริการซ้ำโดยใช้แนวคิดของ Koklic, Kukar-Kinney & Vegelj (2017); Saleem, Zahra & Yaseen (2017); Saha & Theingi (2009) และ Singh (2015) โดยผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบเขียนเป็นระบบนำเสนอได้ดังนี้

ที่มา : ดัดแปลงจาก Tarique & Schuler (2020)

ข้อเสนอแนะสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการคนเก่ง

การรักษาและจูงใจคนเก่งควรทำทั้งภาพรวมระดับองค์กรและการตอบสนองต่อความคาดหวัง เป็นรายบุคคล ซึ่งองค์กรสามารถนำผลการสำรวจ มาเป็นจุดตั้งต้นในการดำเนินการว่า ควรให้ความสำคัญ กับเรื่องใด สำหรับทางเลือกหลักที่ใช้กันอยู่ทั่วไปนั้น ได้แก่ การสร้างโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ (Career Path) การกำหนดแผนการสืบทอดตำแหน่ง (Succession Planning) การให้โอกาสในการพัฒนา การให้ความรู้เรื่องรักษานักงาน (Retention) แก่หัวหน้างาน เพราะหัวหน้างานเป็นผู้ที่ทำงานใกล้ชิด กับคนเก่งมากที่สุด สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ (2554) ได้เสนอแนวทางในการบริหารคนเก่ง (Talent) ไว้ 4 ขั้นตอนหลัก ประกอบด้วย

1. การค้นหาผู้ที่เป็นคนเก่ง (Talent) ที่องค์กรต้องการพัฒนา (Identify Talent) เป็นขั้นตอนที่ เกี่ยวข้องกับการค้นหา Talent ด้วยการประเมินศักยภาพของพนักงานตาม Competency Model ของ องค์กร โดยการมุ่งสรรหาพนักงานที่มีทักษะในการทำงานสูงและมีความตั้งใจในการทำงานสูง และ สามารถใช้ศักยภาพที่ตนเองมีเพื่อสร้างผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศในทุกๆงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็น ผลการปฏิบัติงานที่แตกต่างจากพนักงานทั่วไป

2. การพัฒนาคนเก่ง (Developing Talent) ขั้นตอนนี้มุ่งไปที่การพัฒนาสมรรถนะ (Competency) ทั้งใน ส่วนของการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าและทักษะที่สำคัญต่างๆ ในการทำงาน การจัด ทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Development Plan) ร่วมกับการจัดทำแผนสืบทอด ตำแหน่ง (Succession Planning) ของตำแหน่งที่สำคัญเพื่อการวางแผนกำลังคนในการพัฒนาและเติบโต อย่างต่อเนื่องขององค์กร

3. การประเมินผลคนเก่ง (Evaluation Talent) เป็นขั้นตอนของการประเมินผลงานและ สมรรถนะ (Competency) ของคนเก่ง (Talent) โดยผลการปฏิบัติงานของคนกลุ่มนี้จะสามารถสร้าง ผลงานที่เป็นเลิศ แตกต่างจากพนักงานกลุ่มอื่นๆ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์กรกำหนด

4. การให้รางวัล (Rewarding Talent) ซึ่งอาจมีทั้งการให้รางวัลที่เป็นสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน ขั้นตอนนี้เป็นการรักษาและสร้างแรงจูงใจให้คนเก่ง (Talent) สร้างผลงานชั้นเลิศให้องค์กรอย่างต่อเนื่อง

ส่วนสรุป

การบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านคุณภาพบริการสายการบินในประเทศไทยที่องค์กรประสบปัญหาความท้าทายในการแข่งขันทางธุรกิจจากภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของประชากร การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศที่ทำได้ง่ายขึ้น ความต้องการ คนที่มีทักษะสูง ภายใต้อิทธิพลของเศรษฐกิจฐานความรู้ หรือแม้กระทั่งแรงงานหญิงที่เพิ่มขึ้นในหลาย ประเทศ รวมทั้งความท้าทายจากภายในองค์กรไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน โอกาสในการพัฒนาดตนเองและความก้าวหน้าในการใช้ศักยภาพที่มีของพนักงานในองค์กร เป็นสิ่งที่ องค์กรควรตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก หากเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานโดยเฉพาะ แรงงานที่เป็นกลุ่มคนเก่งขององค์กร ซึ่งคนกลุ่มนี้สามารถสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันได้ การที่จะรักษาคคนเก่งไว้ได้ องค์กรต้องมีความสามารถ ในการสรรหา การคัดเลือก การสร้างแรงจูงใจ การวัด การผลการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมและพัฒนา และการให้ผลตอบแทน ทั้งในรูปตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ซึ่งจะเป็นวิธีการที่จะช่วยให้้องค์กรสามารถรักษาบุคลากรที่มีความสามารถสูงไว้กับ องค์กร และสามารถดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูงจากภายนอกเข้ามาร่วมงานกับองค์กร ซึ่งจะเป็นการสร้าง และพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถสูงให้อยู่กับองค์กรไปอย่างยาวนาน

นอกจากนี้ แนวทางหนึ่งในการที่องค์กรจะสามารถดึงดูดบุคลากรคนเก่งได้คือ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร การสร้างองค์การให้เป็นองค์การในฝันที่คนอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ องค์กร นั่นคือการดำเนินการเป็นองค์รวม ทั้งเชิงรุกในระดับบุคคล (Individual Level) ที่ต้องบริหาร งานที่เอื้อต่อความต้องการของบุคคล และการดำเนินการทั้งเชิงรับในระดับองค์การ (Organization Level) ที่ต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้เกิดขึ้นได้จนเป็นผลสำเร็จ จากความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.เทคนิคการแพทย์ นพดล พันธุ์พานิช ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำและกำลังใจอย่างดี สุดท้ายที่สุดนี้ คุณค่าอันพึงบังเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา - มารดา ครู อาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก เช่งสวัสดิ์ และปิยะนุช ปรีชานนท์. (2561). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการออนไลน์ของธุรกิจที่จำหน่ายแพ็คเกจทัวร์. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ. 9(2), 60-71.
- ณัฐกานต์ ชินวงศ์อมร. (2558). *กลยุทธ์คุณภาพการให้บริการสายการบินที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้สายการบินระหว่างประเทศ ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ*. ปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ลลิตา พลสุวรรณ และนิศากร สมสุข. (2559). การพัฒนาคุณภาพการบริการสำหรับสายการบินต้นทุนต่ำ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 10(3), 147- 163.
- วีรวิชัย เลิศไทยตระกูล. (2562). ตัวชี้วัดคุณภาพการให้บริการของธุรกิจสายการบิน. วารสารวิชาการ ศรีปทุม ชลบุรี, 15(3), 64-73.
- สิทธิชัย ศรีเจริญประมง. (2559). การบริการที่ดีเลิศ : หนึ่งในปัจจัยสู่ความสำเร็จของธุรกิจการบิน. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 7(1), 77-91.
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2561). *แผนแม่บทการขนส่งทางอากาศ ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร*
- อนันต์ศักดิ์ พวงอก. (2561). การประเมินคุณภาพการบริการสารสนเทศ. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 5(1).
- Airports of Thailand Public Company Limited. (2018). Annual Report 2017. Bangkok: Author.
- Berger, L. A., & Berger, D. R. (2004). *The talent management handbook: Creating organizational excellence by indentifying, developing, and promoting your best people*. New York: McGraw-Hill.
- Kaye, T., & Andy, P. (2007). **The Essential Guide to Managing Talent**. Britain: Kogan Page Publishers.
- Lovelock, C. H., Walker, R. H., & Patterson, P. G. (2007). *Services marketing : An AsiaPacific and Australian perspective*. Frenchs Forest, N.S.W. : Pearson/Education Australia.

- Mayr, T., & Zins, A. (2012). Extensions on the conceptualization of customer perceived value: insights from the airline industry. *INTERNATIONAL JOURNAL OF CULTURE TOURISM AND HOSPITALITY RESEARCH*, (4), 356.
- Thai Airways International Public Company Limited. (2017). Annual Report 2016. Bangkok: Author.
- Veloutsou, C. (2015). Brand evaluation, satisfaction and trust as predictors of brand loyalty: the mediator moderator effect of brand relationships. *Journal Of Consumer Marketing*, 32(6), 405-421.
- Voss, G. B., Parasuraman, A., & Grewal, D. (1998). The Roles of Price, Performance, and Expectations in Determining Satisfaction in Service Exchanges. *Journal Of Marketing*, 62(4), 46-61.
- Widianti, T., Sumaedi, S., Bakti, I. Y., Rakhmawati, T., Astrini, N. J., & Yarmen, M. (2015). Factors influencing the behavioral intention of public transport passengers. *International Journal Of Quality & Reliability Management*, 32(7), 666-692.
- Vlad Vaiman, Hugh Scullion, David Colling. (2012). Talent management decision making. *Management Decision* : Emerald Group Publishing Limited, 50(5), (925-941)

ความต้องการที่อยู่อาศัยกับวิถีชีวิตยุคดิจิทัล

Housing Demand and Digital Way of Life

ผู้วิจัย

เสฏฐวุฒิ มัชฌิมารัตน์

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดประทุม

หลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่ออธิบายความต้องการที่อยู่อาศัยกับวิถีชีวิตดิจิทัล เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ในสังคมไทย โดยศึกษาข้อมูลจากทฤษฎีความต้องการ ทฤษฎีทางการตลาด และเทคโนโลยี ตามความเป็นจริงทางสังคมที่เกิดการรยอมรับการก้าวไปกับยุคดิจิทัล วิถีชีวิตดิจิทัลในสังคมไทยเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมือนเดิม ซึ่งความเป็นอยู่ของมนุษย์นั้น ถูกกำหนดและผูกพันด้วยเรื่องราวในอดีต ทั้งสภาพสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจุบันมนุษย์ใช้เวลาอยู่ในบ้านมากขึ้น ดังนั้นบ้านจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต การเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้บ้าน มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น นอกจากบ้านแล้วยังมีอุปกรณ์อัจฉริยะอื่นๆ ที่สามารถเชื่อมต่อกับมนุษย์เข้ากับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ราคาของที่อยู่อาศัยและที่ดินมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายสำหรับที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นทำให้ในอนาคตมนุษย์จะไม่สามารถถือครองสินทรัพย์ที่ดินของตนเองได้ ข้อจำกัดเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ความสะดวกสบายที่จะกำหนดอนาคตของการอยู่อาศัยและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์ในอนาคต

คำสำคัญ : ความต้องการที่อยู่อาศัย, วิถีชีวิต, ยุคดิจิทัล

Abstract

This article aims to explain housing demand and digital way of life which is the new normal in Thai society. Theories of demand, marketing, and technology were explored based on social reality with acceptance of digital era living. The digital way of life in Thai society is different from the past. Human life is defined and committed to past stories, including social conditions, culture, religion, and belief, as well as external environment. Nowadays, humans spend time at home longer; therefore, housing becomes an important factor in life. The coming of technology makes houses more modern. Apart from housing, there are other smart devices that connect humans to surrounding things and make daily life more convenient. However, prices of housing and land tend to increase continually. Due to the increasing expense of housing, in the future humans may not be able to hold ownership of land. This limitation is an important factor, not less than convenience which defines the future of housing and change in human living.

Keywords : housing demand, way of life, digital era

บทนำ

ภาพอนาคตเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนอยากให้เกิดขึ้นจริง คือการมีที่อยู่อาศัยที่เรียกว่าบ้าน บ้านถือเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในชีวิตมนุษย์ ที่มีทั้งความอบอุ่นจากครอบครัวจากหลายช่วงวัย และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ช่วยให้ผู้คนทุกกลุ่มมีความสุขสบายในชีวิต ทั้งเป็นตัวช่วยเหลือด้านการสื่อสารสร้างความเข้าใจ และเชื่อมผู้คนต่างวัยให้มีกิจกรรมร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสถานการณ์ของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยปัจจัยอะไรก็ตามมนุษย์ทุกคนบนโลกล้วนอยากมีที่อยู่อาศัยที่ดีที่สุดให้กับตัวเองเป็นการเติมเต็มชีวิตให้เข้าใจความสมบูรณ์แบบมากที่สุด (ศุภชัย สถิรวัฒนกุล, 2563) หนึ่งในความต้องการที่อยู่อาศัยของคนในยุคดิจิทัลไม่เพียงแค่มองเรื่องทำเลที่สะดวกเพียงอย่างเดียวแล้ว แต่ยังให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยมากขึ้นด้วย รวมถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในทุกรูปแบบการใช้ชีวิตมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ภายใต้บริบททางสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้คน และเพื่อให้อายุขัยของชีวิตของคนในสังคมดีขึ้นนั้น ส่งผลทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนตามไป (อรพิมพ์ สุขคง, 2563) บนชีวิตวิถีใหม่มีการใช้บริการต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์ มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัล (Digital Service Platform) มากขึ้น ทำให้เข้าถึงสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ประเด็นที่ต้องตระหนักต่อไปคือการเตรียมพร้อมและปรับตัว โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะเพิ่มพูนรายได้ การยกระดับศักยภาพของธุรกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วโลกเปลี่ยนไป บ้านจึงไม่ได้เป็นแค่เพียงที่อยู่อาศัย แต่ต้องกลายเป็นที่ทำงาน ห้องประชุม ห้องออกกำลังกาย หรือโรงภาพยนตร์ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถใช้งานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้อย่างสะดวกสบาย ก่อให้เกิดรูปแบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า Stay-at-home Economy เช่น การพบปะสังสรรค์ผ่านแอปพลิเคชัน การทำธุรกิจ e-commerce การบริการจัดส่งอาหารถึงบ้าน และการเลือกซื้อสินค้าผ่านประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality) การปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัล (Digital Infrastructure) เพื่อให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียม (เสกสันต์ พันธุ์บุญมี, 2565)

บริบทใหม่ของความต้องการที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย (Housing) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ (Unique) มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ บ้านที่อยู่อาศัยเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ ดังนั้น มูลค่าของบ้านที่อยู่อาศัยจะประกอบด้วยชุดของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและอื่น ๆ ในบริเวณที่บ้านที่อยู่อาศัยนั้นตั้งอยู่ และสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ ความพึงพอใจ ความสุขสบาย ความมั่นคงในการดำรงชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ มูลค่าของบ้านที่อยู่อาศัยจะขึ้นอยู่กับ ความพอใจของมนุษย์แต่ละคน รสนิยม ความจำเป็น สภาพเศรษฐกิจและสังคม เมื่อเกิดความพึงพอใจส่งผลทำให้เกิด ความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay: WTP) ทั้งนี้ ความเต็มใจที่จะจ่ายขึ้นอยู่กับ การประเมินมูลค่าของสินค้าและบริการนั้น ๆ ทฤษฎีพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถอธิบายความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภคได้คือ ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งแสดงพฤติกรรมของผู้บริโภคภายใต้ข้อสมมติที่ว่าผู้บริโภคแต่ละบุคคล

มีเหตุผลในการเลือกบริโภค (Rationality) เพื่อให้ได้รับความพอใจหรือรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด และสำหรับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคทั้งในรูปแบบของตัวสินค้าและบริการ เพื่อให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจและตระหนักถึงความคุ้มค่าที่จะได้รับจากการเลือกที่อยู่อาศัยที่ต้องการ ส่วนแนวความคิดเรื่องการเลือกที่อยู่อาศัยนั้น ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ที่ได้นำเสนอในปี ค.ศ.1943 ปรากฏในรายงานเรื่อง “A Theory of Human Motivation” ทฤษฎีนี้เสนอว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาโดยธรรมชาติแล้วมีความพร้อมที่จะทำสิ่งที่ดี หากได้รับความต้องการตามลำดับ โดยความต้องการลำดับแรกจะมีมากที่สุดเป็นความต้องการพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนขาดไม่ได้ ไปจนถึงความต้องการสูงสุดในบันไดขั้นที่ 5 ซึ่งความต้องการทั้ง 5 ชั้น มีรายละเอียดดังนี้ 1) ความต้องการด้านร่างกายหรือด้านกายภาพ (Physiological Needs) 2) ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) 3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Need) 4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ (Self- Esteem Need) และ 5) ความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต (Self-Actualization Needs) (นภาพร หงส์ทอง, 2564)

ส่วน Friedmann & Alonso (1975) กล่าวว่า การเลือกบริเวณที่อยู่อาศัยในเมืองมีความสัมพันธ์กับราคาที่ดิน กล่าวคือ บริเวณใจกลางเมืองราคาที่ดินจะสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ ดังนั้น การสร้างที่อยู่อาศัยในเมือง จึงจำเป็นต้องลงทุนสูง ในขณะที่บริเวณที่ราคาที่ดินจะค่อยๆ ลดลงตามระยะทางที่ห่างออกไปจากตัวเมือง ทำให้การลงทุนด้านที่อยู่อาศัยลดลงด้วย แต่ราคาที่ดินยังผันแปรกับค่าขนส่ง คือระยะทางไกล ราคาที่ดินถูกลงก็จริงแต่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงขึ้น ดังนั้น ผู้ที่มีรายได้สูงย่อมมีโอกาสเลือกที่อยู่อาศัยนอกเมือง ขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำต้องอาศัยแออัดในเมือง Alonso ได้กล่าวสรุปว่า การเลือกบริเวณที่อยู่อาศัยควรพิจารณาปัจจัย 3 ประการ คือ 1) ราคาของที่อยู่อาศัยซึ่งสัมพันธ์กับรายได้ และความสามารถในการจ่ายสำหรับที่อยู่อาศัย 2) รูปแบบของที่อยู่อาศัยที่ก่อให้เกิดความพอใจแก่ผู้อยู่อาศัย ซึ่งจะสัมพันธ์กับขนาดครอบครัว และสถานภาพ และ 3) ที่ตั้งของที่อยู่อาศัยจะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และระยะห่างจากที่ทำงาน Needham (1977 อ้างถึงใน สายธาร หนูเกลี้ยง และ ยุวดี ศิริ, 2563) ให้เหตุผลในการรวมตัวของบริเวณที่พักอาศัยประกอบไปด้วย 1) ความสะดวกในการเข้าถึง (accessibility) ผู้อยู่อาศัยต้องการเดินทางไปทำงาน ศึกษา จับจ่ายซื้อของ และติดต่อธุรกิจ ผู้อยู่อาศัยจึงพอใจที่จะจับกลุ่มอยู่ 2 บริเวณเส้นคมนาคม และกระจายอยู่รอบ ๆ ศูนย์กลางธุรกิจ ร้านค้า สถานที่ทำงาน และสถานศึกษานั้น ๆ และ 2) การประหยัดจากภายนอก (external economies) การจับกลุ่มของอาคารที่พักอาศัย จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องการใช้บริการสาธารณูปโภคในเมือง

Lean & Goodal (1966 อ้างถึงใน สายธาร หนูเกลี้ยง และ ยุวดี ศิริ, 2563) กล่าวถึงความแตกต่างในการเลือกที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยกับผู้ที่มีรายได้สูงว่า ผู้มีรายได้น้อยจะพยายามมีที่อยู่อาศัยใกล้ที่ทำงาน เพราะจะประหยัดค่าเดินทาง โดยอาจเสียค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าบ้าน ส่วนผู้มีรายได้สูง จะสามารถเลือกที่อยู่อาศัยได้หลายประเภทโดย ไม่ต้องสนใจว่าที่อยู่อาศัยและที่ทำงานต้องมีความสัมพันธ์ต่อกัน เพราะผู้มีรายได้สูงจะสามารถเดินทางได้รวดเร็ว โดยใช้เวลาเท่ากับผู้มีรายได้น้อยที่อยู่ใกล้แหล่งงาน Wingo ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน โดยให้ความสำคัญเรื่องการเดินทางไปทำงานมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีการย้ายที่อยู่อาศัยเข้าใกล้แหล่งงานมากขึ้น ราคาที่ดินของที่อยู่อาศัยก็จะยิ่งสูงขึ้น ขณะที่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางลดลง และพบว่ามีการโยกย้ายที่อยู่อาศัยเข้าใกล้แหล่งงานเรื่อย ๆ จนกระทั่งพบทำเลที่ตั้งที่พอใจ ซึ่งเงินที่เกิดจากการประหยัดค่าใช้จ่ายจากการเดินทางที่ลดลง จะไปทดแทนในส่วนของราคาที่ดินของที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้น

ความต้องการที่อยู่อาศัยในยุควิถีชีวิตดิจิทัลกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ทั้งนี้ตัวแปรสำคัญคือ เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสมัยใหม่ที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิต รวมถึงรูปแบบธุรกิจไปสู่บริบทใหม่ การใช้ชีวิตในแบบของการดูแลสุขภาพอนามัยมากขึ้น ส่งผลให้ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป โดยผู้บริโภคมีความพยายามหลีกเลี่ยงการอยู่ในพื้นที่แออัดมากขึ้น ที่ผ่านมามีผู้บริโภคได้มีการปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยเพื่อสร้างบรรยากาศที่บ้านให้รองรับกับความหลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีการปรับกลยุทธ์ในการเชื่อมต่อโลกออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคและนักลงทุนต้องเรียนรู้และปรับตัวตามไปด้วย เพราะบ้านไม่ได้เป็นแค่ที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวอีกแล้ว แต่ยังต้องตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก สาเหตุหลักมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และทางด้านเทคโนโลยีที่ทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้คน

กระบวนการตัดสินใจซื้อ (Decision process) หมายถึง ขั้นตอนในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากสองทางเลือกขึ้นไป โดยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมทางกายภาพ การซื้อเป็นกิจกรรมด้านจิตใจและทางกายภาพ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการซื้อและเกิดพฤติกรรมการซื้อตามบุคคลอื่น (ปริติ นุกุลสมปรารถนา, 2564) ซึ่งกระบวนการตัดสินใจซื้อประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรับรู้ถึงความต้องการหรือรับรู้ปัญหา 2) การค้นหาข้อมูลหรือการค้นหาข้อมูลก่อนการซื้อ 3) การประเมินผลทางเลือก 4) การตัดสินใจซื้อ และ 5) การประเมินผลภายหลังการซื้อ

Schiffman & Kanuk (2010) อธิบายลำดับขั้นพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีปัจจัยภายนอกเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยทางจิตวิทยาของบุคคล ซึ่งมีทั้งหมด 3 ขั้นตอน

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคใน 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย การดำเนินการขององค์การธุรกิจที่ต้องการให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการด้วยการใช้เครื่องมือส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริม การขาย (Promotion) ส่วนปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นสภาพแวดล้อมรอบตัวที่มีอิทธิพลในการเกิดพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มอ้างอิง ชนชั้นทางสังคม วัฒนธรรม และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งสองปัจจัยจะมีอิทธิพลร่วมกันในการตัดสินใจ สถานที่ และวิธีการบริโภคสินค้า/บริการของผู้บริโภค

2. กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนที่แสดงถึงกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ความต้องการ แรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยม รวมทั้งวิถีชีวิตของผู้บริโภค ล้วนส่งผลในการตระหนักถึงความต้องการ รวมทั้งการแสวงหาหรือค้นหาข้อมูล จากนั้นจึงประเมินทางเลือกก่อนทำการซื้อ และยังเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่ประเมินหลังจากได้บริโภคผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

3. ผลลัพธ์ (Output) หมายถึง ขั้นตอนการซื้อที่เป็นขั้นสุดท้าย ได้แก่ การซื้อ การใช้ การกำจัดสินค้าส่วนที่เหลือ การซื้อซ้ำ และการประเมินหลังการบริโภค จะแสดงออกมาในรูปแบบความพึงพอใจ/ไม่พึงพอใจต่อสินค้าหรือบริการนั้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้บริโภคจดจำเป็นประสบการณ์ที่มีต่อการบริโภค และส่งผลกับปัจจัยทางจิตวิทยาของผู้บริโภคในระยะถัดไปอีกด้วย

Solomon (2012) แบ่งกระบวนการตัดสินใจออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการตระหนักปัญหา (Problem Recognition) ขั้นการค้นหาข้อมูล (Information Search) ขั้นการประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) ขั้นการเลือกสินค้า/ผลิตภัณฑ์ (Product Choice) และขั้นผลลัพธ์ (Outcomes) ในขณะที่ Kotler (2009), Kotler & Keller (2012) ที่เสนอว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Consumer buying decision process) คือการอธิบายลำดับขั้นการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคจะผ่านกระบวนการทั้งหมด 5 ขั้นตอน ทั้งนี้อาจจะข้ามหรือย้อนกลับในขั้นตอนก่อนหน้าก็ได้

พฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลแต่ละบุคคลในการค้นหา การเลือกซื้อ การใช้ การประเมินผล หรือจัดการกับสินค้าและบริการ ซึ่งผู้บริโภคคาดว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ ซึ่งเหตุผลที่จำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคมีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจะทำให้สามารถสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคและความสามารถในการค้นหาทางแก้ไขพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในสังคมได้ ถูกต้องและสอดคล้องกับความสามารถในการตอบสนองของธุรกิจมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญจะช่วยในการพัฒนาตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของลักษณะของผู้บริโภค คือ ผู้ที่มีความต้องการซื้อ (Need) มีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ (Purchasing Behavior) และพฤติกรรมการใช้ (Using Behavior) ดังนี้

1. ผู้บริโภคเป็นบุคคลที่มีความต้องการ การที่บุคคลนั้นจะต้องมีความต้องการผลิตภัณฑ์ซึ่งบางคนถ้าไม่มีความต้องการก็ถือว่าไม่ใช่ผู้บริโภค ดังนั้น ถ้าจะวัดว่าใครเป็นผู้บริโภคต้องวัดที่ความต้องการ และความต้องการมิใช่รูปธรรม แต่เป็นนามธรรม

2. ผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ผู้บริโภคจะมีแค่เพียงความต้องการอย่างเดียวไม่ได้แต่จะต้องมีอำนาจซื้อด้วย

3. การเกิดพฤติกรรมการซื้อ (Purchasing Behavior) เมื่อผู้บริโภคมีความต้องการและมีอำนาจซื้อแล้วก็จะเกิดพฤติกรรมการซื้อ เช่น ซื้อที่ไหน เมื่อใด ใช้มาตรการอะไรในการตัดสินใจซื้อ ซื้ออย่างน้อย แค่ไหน

4. พฤติกรรมการใช้ (Using Behavior) ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการใช้อย่างไร จากการศึกษา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคนั้น ทำให้ทราบถึงลักษณะต่าง ๆ ของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภคเป็นบุคคลที่มีความต้องการ ผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีอำนาจซื้อ การเกิดพฤติกรรมการซื้อ และพฤติกรรมการใช้ ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคนั้น โดยเริ่มตั้งแต่บทบาทของผู้บริโภค จนถึงกระบวนการรับรู้และการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคที่แตกต่างกันออกไป การศึกษา

ถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในรูปแบบต่าง ๆ และกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้สินค้าและบริการของผู้บริโภคนั้น จึงมีผลต่อการวางแผนทางการตลาดเพื่อให้ สามารถเข้าถึงผู้บริโภคและตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคได้มากที่สุด ซึ่งการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการค้นหาเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อและการใช้ของผู้บริโภคเพื่อทราบถึงลักษณะความต้องการและพฤติกรรม การซื้อและการใช้ของผู้บริโภค คำตอบที่ได้จะช่วยให้การ ตลาดสามารถจัดกลยุทธ์การตลาดที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค ได้อย่างเหมาะสม โดยคำถามที่ใช้เพื่อค้นหาลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภคคือ 6Ws และ 1H ซึ่งประกอบด้วย ใครอยู่ในเป้าหมาย ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคซื้ออะไร ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด ผู้บริโภคซื้อที่ไหน ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ และผู้บริโภคซื้ออย่างไร เพื่อค้นหาคำตอบ 7 ประการ หรือ 7s ประกอบด้วย ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย บทบาท ของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ แหล่งหรือช่องทางที่ผู้บริโภคไปทำการ ซื้อวัตถุประสงค์ในการซื้อ (Objectives) และขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อ (มณีศร อัทธวัฒน์ไพศาล และ ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2563)

การตลาดกับการเปลี่ยนแปลงตามวิถีชีวิตใหม่

การเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์มีการพัฒนาการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา แนวโน้มของสังคมจึงอยู่ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปกติจะมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป มีการผสมผสานปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการประดิษฐ์คิดค้นทางวัตถุ (Technological Invention) หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ชีวิตประจำวัน เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างมากเพราะภาคธุรกิจ ทำให้การดำเนินชีวิตในการจับจ่ายใช้สอยและกำลังซื้อของผู้บริโภคลดลงตามสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภคในวิถีชีวิตใหม่ ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับแนวคิดทางการตลาดใหม่โดยเสริมแนวคิด 4Es เพิ่มเติม เพราะผู้บริโภคเริ่มคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ผู้บริโภคใช้โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันเป็นช่องทางหลักเพื่อรับข่าวสารมากขึ้น แนวคิดการตลาดแบบดั้งเดิมจึงไม่อาจเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง ทำให้ผู้ประกอบการหลายธุรกิจต้องเริ่มต่อยอดกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้มากขึ้นโดยให้ความสำคัญไปที่การตลาดดิจิทัล แต่ก่อนจะไปตลาดดิจิทัลก็ต้องเสริมแนวคิด 4Es มาปรับใช้ (ธนันธร มหาพรประจักษ์, 2563) ซึ่งแนวคิดนี้ประกอบด้วย

1. Product to Experience เป็นเรื่องสินค้าหรือบริการที่มอบประสบการณ์ดี ๆ ให้ผู้บริโภค เนื่องจากการผลิตสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ในปัจจุบันสามารถทำได้ง่ายและมีโรงงานที่รับจ้างผลิตสินค้าตามแนวคิดเจ้าของธุรกิจ การทำธุรกิจ จึงไม่จำเป็นต้องมีเงินทุนจำนวนมากเพื่อสร้างโรงงานหรือผลิตสินค้าส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ในตลาดมีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการที่จะเข้าสู่การตลาดดิจิทัล จึงต้องเรียนรู้ความแตกต่างในตัวผลิตภัณฑ์และมากกว่านั้นจะต้องให้ความสำคัญกับ E ตัวแรกในแนวคิด 4Es คือการเน้นมอบประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจและบอกต่อในระบบเครื่องมือดิจิทัล

2. Price to Exchange เป็นเรื่องราคาในการซื้อการขายเนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ทำให้ราคาไม่ได้เป็นตัวกำหนดว่าผู้ประกอบการจะสามารถขายสินค้าและบริการได้เสมอไป แต่การทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความคุ้มค่าทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจที่จะซื้อ รู้สึกถึงคุณภาพเหมาะสมกับราคาที่ต่อจ่าย เพื่อแลกกับความสะอาดสบายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำธุรกิจในยุคนี้

3. Place to Everyplace เป็นเรื่องช่องทางจัดการจำหน่ายที่ลูกค้าเข้าถึงสินค้าและบริการ ในอดีตอาจเน้นหน้าร้านค้า แต่ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตมีบทบาทมากขึ้น จนเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันใหม่ ในการซื้อสินค้าและบริการ ทำให้ธุรกิจจำเป็นต้องเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายทั้ง online และ offline ไม่ว่าจะเป็นการสร้างหน้าเว็บไซต์ จัดจำหน่ายผ่าน online marketplace เช่น Lazada หรือ Shopee การส่งสินค้าจากแพลตฟอร์ม LINE MAN, Wongnai ที่มีร้านอาหารมากที่สุดในไทยหรือ Eatable (อีทเทเบิล) แพลตฟอร์มบริการส่งอาหารรูปแบบใหม่ โดย KBTG ที่ตอบโจทย์ทั้งการนั่งทานอาหารที่ร้าน ซ็อกกลับบ้านและการเดลิเวอรี่ ดังนั้นแพลตฟอร์มจึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้ธุรกิจร้านอาหารหรือช่องทาง การ จัดจำหน่ายสินค้าและบริการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัล นอกจากนี้สิ่งสำคัญไม่แพ้กันคือทางเลือกในการชำระเงินที่จะต้องสร้างความสะดวกให้กับลูกค้า เช่น ชำระเงินด้วยเงินสด ชำระผ่านบัตรเครดิต ระบบพร้อมเพย์หรือเก็บเงินปลายทาง รวมถึงรัฐบาลไทยยุคนี้ให้ความสำคัญ โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจหรือพูดกันง่าย ๆ ว่าเป็นนโยบายประชานิยมที่ประชาชนชื่นชอบภายใต้การกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการแจกเงินผ่านการใช้แพลตฟอร์มเป่าตัง เป็นต้น

4. Promotion to Evangelism เป็นเรื่องการสื่อสารการตลาดในบริบทปัจจุบันต้องเน้นให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์ร่วมในองค์การ มีการแสดงความรู้สึกชื่นชอบและอยากเข้ามาทดลองหรือใช้บริการ และกลายเป็นการบอกปากต่อปาก สื่อเชิญชวน ชักชวนเพื่อน ๆ ให้มาใช้ด้วยกัน ซึ่งจะมีประสิทธิภาพในโลกยุคใหม่ อย่างเช่น ธุรกิจร้านอาหารที่ลูกค้าใช้บริการและร่วมแชร์ได้ส่วนลดหรือธุรกิจท่องเที่ยวและที่พัก สามารถสร้างความรู้สึกร่วมจากการตกแต่งห้องพัก สื่อความประทับใจกับสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ควรพลาด สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้บริโภคออกไปหรือเป็นส่วนในการช่วยตัดสินใจจากยอดแสดงความคิดเห็นกดไลค์ กดแชร์

จากที่กล่าวมาจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางการตลาดดิจิทัลที่ต้องให้ความสำคัญกับแนวคิด 4Es เป็นการตอบสนองความต้องการที่มากกว่าคำว่ากิจการจัดให้ แต่เป็นรูปแบบที่ให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบาย ความประทับใจ และการมีส่วนร่วมในองค์กรที่ดีเพื่อให้องค์การนั้น อยู่รอดได้ในยุคการเปลี่ยนแปลงตามวิถีชีวิตใหม่

วิถีชีวิตดิจิทัลในสังคมไทย

ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ แนวคิดที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งไม่ค่อยจะได้เกิดการพัฒนาต่อยอดให้มีความทันสมัยทางแนวคิดสมัยใหม่ และก้าวตามการพัฒนาทางเทคโนโลยีดิจิทัล แต่ในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เกิดการพัฒนาส่งผลกระทบต่อคนทั้งโลก ก่อเกิดวิถีใหม่ (New Normal) กิจกรรมของมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้กิจกรรมทุกกิจกรรมของมนุษย์จะต้องปรับตัว พร้อมทั้งจะยืดหยุ่นและต้องก้าวข้ามกิจกรรมเดิม ๆ ไปสู่สิ่งใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงที่เร็วและแรง ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่อยู่ในยุคดิจิทัล สังคมไทยปัจจุบันอยู่ในยุคสังคมดิจิทัลซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในมิติต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมโลก ถูกย่อให้เล็กลงด้วยเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น แล้วการอยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลต้องมีการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเท่าทันเทคโนโลยีและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้นั้น ต้องพัฒนาความรู้และมีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ เพื่อนำมาสู่การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

และเท่าทันสถานการณ์ต่อการเติบโตของสังคม โลกธุรกิจและบริการออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนรูปแบบการศึกษาที่เปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การบริการทางสังคม สุขภาพ ทั้งจากภาคเอกชนและภาครัฐ และการเพิ่มโอกาสด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ การปรับตัวเพื่อเป็นความร่วมมือในยุคดิจิทัลรวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิดให้เท่าทันอย่างสร้างสรรค์ ผสมผสานการยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลและความแตกต่างของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายภายใต้แนวคิดนอกรอบอย่างสร้างสรรค์ (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2560)

จากความเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าวมนุษย์ทุกคนต้องเรียนรู้ ยอมรับ และต้องพยายามอยู่รอดในโลกของความผันผวนนี้ให้ได้ด้วยการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง ตลอดจนต้องเรียนรู้การวางแผนชีวิตเชิงรุกตลอดชีวิต และต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลของโลก (World of Innovation and Digital Technology Change) ที่กำลังก้าวเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI (Artificial Intelligence) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีจำลองความฉลาดของมนุษย์ โดยการพัฒนาระบบอัจฉริยะที่มีความสามารถในการรับรู้ เรียนรู้ ใช้เหตุผล และตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พิจารณาทางเลือกต่างๆ และผลลัพธ์ของทางเลือกนั้นๆ ที่เป็นไปได้ทั้งหมด ภายใต้สภาวะแวดล้อมหรือเงื่อนไขที่กำหนด โดยจะเห็นได้จากระบบ AI ที่ใช้อยู่ในวิถีชีวิตประจำวันได้แก่ ระบบนำทางที่ช่วยคำนวณสภาพการจราจรและแนะนำเส้นทางที่รวดเร็วหลีกเลี่ยงสภาพการจราจรแออัด รวมถึงบอกเวลา การเดินทางได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ระบบแนะนำสินค้าและเสนอขายตามพฤติกรรมและความสนใจของผู้บริโภค ระบบสั่งงานด้วยเสียง เป็นต้น (สุวรรณ วิทย์ และคณะ, 25264)

โลกศตวรรษที่ 21 จะพัฒนาเป็นโลกดิจิทัลที่สมบูรณ์แบบมากขึ้นและจะส่งผลกระทบต่อและสร้างความเปลี่ยนแปลง แก่วิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ความเชื่อ วัฒนธรรม และรวมถึงความมั่นคง ไปอย่างสิ้นเชิง การเกิดขึ้นของนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ตลอดเวลาเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตแก่มนุษย์และเชื่อมโลกทั้งโลกให้ เป็นเครือข่ายเดียวกันด้วยระบบอินเตอร์เน็ตทำให้การดำเนินชีวิตสะดวก สบาย และง่ายขึ้น ซึ่งไม่มีมนุษย์คนใดสามารถหลีกเลี่ยงความเป็นสังคมดิจิทัลได้

ดังนั้น สรุปได้ว่า วิถีชีวิตดิจิทัลในสังคมไทยเป็นวิถีชีวิตใหม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนพฤติกรรมไปจากเดิม ทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ต้องใส่ใจสุขภาพ การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการกับการลงทุน การใช้เทคโนโลยีตามโลกที่เข้าสู่ยุคดิจิทัล การตลาดดิจิทัล โซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชัน ไปจนถึงแพลตฟอร์มต่าง ๆ ในการตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในรูปแบบความสะดวกสบายและทำให้เป็นวิถีชีวิตแบบใหม่

สรุป

ปัจจุบันมนุษย์อาศัยอยู่ในโลกที่มีความซับซ้อนขึ้นกว่าในอดีต ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ค่านิยม ความเป็นอยู่ สิ่งเหล่านี้สร้างความเปลี่ยนแปลงและสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิต (The Way of Living) วิถีชีวิตดิจิทัลกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตปัจจุบัน โดยมีตัวแปรสำคัญอย่างการแพร่ระบาดของโควิด 19 นวัตกรรมเข้ามามีบทบาทและเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิต รวมถึงรูปแบบธุรกิจไปสู่บริบทใหม่ที่ทุกคนต้องปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งทำให้ผู้คนปรับตัวให้คุ้นเคยกับการใช้ชีวิตแบบรักษาระยะห่างและดูแลสุขภาพอนามัยมากขึ้น และยังทำให้ทัศนคติบางอย่าง

เปลี่ยนไปเช่นกัน ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คน ทั้งในสังคมเมืองและในสังคมชนบท อนาคตของการใช้ชีวิต (Future of Living) จึงกำลังถูกเร่งให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ นอกจากนี้ วิถีชีวิตของมนุษย์กำลังถูกความเป็นดิจิทัลผสมผสานเข้ามาและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของเราให้มีความทันสมัย แนวคิดการออกแบบที่อยู่อาศัยจะปรับเปลี่ยนไป การออกแบบที่เน้นการใช้งานทางกายภาพอาจไม่เพียงพอ ต้องคำนึงถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงและผสมผสานความแตกต่างทางสังคมและวิถีชีวิตให้ผสมกลมกลืนและอยู่ร่วมกันอย่างลงตัว โดยมีเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มบริการรูปแบบใหม่มาช่วยอำนวยความสะดวกและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

ฉะนั้นแล้ว สรุปได้ว่าความต้องการที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดิจิทัลซึ่งกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และกลายมาเป็นปัจจัยเร่งให้ผู้บริโภคเปลี่ยนมุมมองและพฤติกรรมการเลือกที่อยู่อาศัย ราคาที่อยู่อาศัยและที่ดินที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความต้องการที่อยู่อาศัย ซึ่งมีทั้งความสะดวกสบาย ที่มากขึ้น ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของแต่ละคน มีความมั่นคงปลอดภัย และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ภายในบ้านให้เกิดประโยชน์สูงสุด เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความต้องการที่อยู่อาศัยกับวิถีชีวิตดิจิทัล

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์และเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา เกิดปทุม ที่ได้ให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมทั้งให้คำแนะนำองค์ความรู้แนวทางในเขียนบทความวิชาการมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณประโยชน์อันเกิดจากบทความนี้เป็นกตเวทิตาคุณแต่บิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา ขอน้อมคารวะแต่ผู้เขียนตำราวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและเอกสารที่ใช้อ้างอิงทุกท่าน

เสกฐวุฒิ มัชฌิมารัตน์

เอกสารอ้างอิง

- ธนันธร มหาพรประจักษ์. (2563). ปรับธุรกิจให้อยู่รอดในยุค New Normal. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2565, <https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article>
- นภาพร หงษ์ทอง. (2564). วิเคราะห์ความต้องการของมาสโลว์ในมุมมองของพระพุทธศาสนา. *วารสารปณิธาน*. 17(2), 121-151).
- นที บุญพรหมณ์. (2546). การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.rilp.ac.th>
- ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2564). กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Consumer Buying Process). สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.popticles.com/marketing/consumer-buying-process/>
- มณีศร อัจฉรวงศ์ไพศาล และไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2563). พฤติกรรมการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตกรณีศึกษา แขกรับเชิญรายการอายุน้อยร้อยล้าน. *สารศาสตร์*. 1(2564), 39-51.

- ศุภชัย สติรวัฒน์กุล. (2563). ความต้องการที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2565, จาก http://www.mpa-mba.ru.ac.th/images/Project/treatise_bangkok13_06102020/6117950087.pdf
- สายธาร หนูเกลี้ยง และยุวดี ศิริ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน : กรณีศึกษากระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี. *สารศาสตร์*. 4(2563), 895-907.
- สุวรรณี ไวท์ และคณะ. (2564). มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Human: Digital Citizenship). *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(2), 339-355.
- เสกสันต์ พันธุ์บุญมี. (2565). Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-Transformation-new-normal-next-normal>
- เสาวลักษณ์ พันธุ์บุตร. (2560). *อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org>
- อรพิม สุขคง. (2563). ความเหลื่อมล้ำทางด้านดิจิทัลผ่านการวิเคราะห์ปัจจัยระดับบุคคล. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 8(2), 250-265.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล และตลยา จาตุรงค์กุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Kotler, P., Keller, K.L., (2009). *Marketing Management*. (13th ed.) Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K.L., (2012). *Marketing Management*. (14th ed.) Upper Saddle River, N.J. Prentice Hall.
- Lean, W. and Goodall B. *Aspects of Land Economics*. The Estate Gazette Limited; 151 Wardow Street, London, (1966).
- Lean, W. and Goodall B. *Aspects of Land Economics*. The Estate Gazette Limited; 151 Wardow Street, London, (1966).
- Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. (2010). *Consumer Behavior*. (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Solomon, M.R. (2012). *Consumer Behavior: Buying, Having and Being*. (8th ed.) New Jersey: Prentice Hall.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล	นายเสกฐฎุมิ มัชฌิมารัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 12 เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2518
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 254/245 ถนนเพชรเกษม แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
หน้าที่การงานปัจจุบัน	ประธานกรรมการบริหาร Phoenix Group
ประสบการณ์การทำงาน	26 ปี

ที่อยู่ทำงาน	899/277 หมู่ 2 ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอสุมทิวะเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ 10290
ประวัติการทำงาน	ธนาคาร กรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
10 ปี ในสถาบันการเงิน (2540-2550)	ธนาคาร ไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ธนาคาร ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
10 ปี ในธุรกิจพัฒนา อสังหาริมทรัพย์ (คอนโดฯ) (2550-ปัจจุบัน)	บริษัท เอ็น.ซี.เฮาส์ซิ่ง จำกัด (มหาชน) Marketing Manager บริษัท ลลิต พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) Marketing Manager บริษัท ปริณสุริ จำกัด (มหาชน) Marketing Manager บริษัท พร็อพเพอร์ตี้ เพอร์เฟค จำกัด (มหาชน) Marketing Manager บริษัท เจ้าพระยามหานคร จำกัด (มหาชน) Vice President Marketing Division

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษาไทยภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

Model of Learning management for Thai Education in the epidemic situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19)

ผู้เขียน

บุญยง ภูติรัตน์

นิสิตหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง รูปแบบของการจัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษาไทยภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอแนวคิดการใช้รูปแบบของการจัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษาไทยภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน (Onsite) และรูปแบบการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) เช่น รูปแบบการเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) หรือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ (On Demand) ให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน และ 2) การกำหนดมาตรการการจัดการ การเรียนรู้ภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) สิ้นสุดลงได้แก่ การดำเนินปรับหลักสูตรให้มีเนื้อหาที่จำเป็นตามมาตรฐานแต่ละช่วงวัยของผู้เรียนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียนก็จะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนในการมีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมให้ครูผู้สอนเตรียมความพร้อมกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบใหม่การยกระดับการประเมินเพื่อ การพัฒนาซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครองและครูผู้สอนมากขึ้นและการประเมินเพื่อรับผิชอบเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้อะกัษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกอนาคต

คำสำคัญ : รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ มาตรการการจัดการเรียนรู้ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

Academic article on Model of Learning management for Thai Education in the epidemic situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19) aims to present concept of use Model of Learning management for Thai Education in the epidemic situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19) as follow 1) Model of Learning management for Thai Education in the epidemic situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19) which consisted of Onsite Learning , Distance Learning , Online Learning and On Demand Learning. and 2) setting measures after the end of epidemic situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19) such as 1) curriculum updating which have standard content and suitable for learners age. 2) improving studying time to offer teachers ‘ freedom for learning design.

3) promoting teachers' preparation for new learning design. 4) development of evaluation upgrading which is working together between learners , parents and teachers and 5) development of assessment for accountability which learners can have a chance to develop their learning and essential skills to life in the future world.

Keywords : Learning model , learning management measures , Coronavirus Disease 2019

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560ได้กำหนดเรื่องการศึกษาให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ในหมวด 5 มาตรา 54 โดยสรุปสำคัญได้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัยและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาในระบบต่างๆ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและต้องดำเนินการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนให้จัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาปรากฏข้อความในหมวด 4 มาตรา 22และมาตรา 23 สรุปใจความสำคัญได้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และต้องส่งเสริมผู้เรียนมีการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สำหรับการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

ด้วยสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจทุกประเภท ทั้งธุรกิจสินค้าอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมบริการตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และยังส่งผลกระทบต่อระบบการจัด การเรียนการสอนในทุกระดับชั้น (นฤมล ทับปาน. 2563) รัฐบาลได้ออกประกาศและกำหนดมาตรการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส อาทิ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ทั่วราชอาณาจักรโดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ห้ามการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกประเภทเพื่อการจัดการเรียนการสอน การสอบ การฝึกอบรมหรือการทำกิจกรรมใด ๆที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เว้นแต่เป็นการดำเนินการสื่อสารแบบทางไกลหรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้การดำเนินจัดการศึกษาของประเทศไทยได้มีเวลาทบทวนบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อการเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียน การสอนรูปแบบใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและสอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) สถานศึกษาและครูผู้สอนจึงต้องมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนในทุกระดับได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยได้นำรูปแบบของการจัด การเรียนรู้ที่ประกอบการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจ มีความรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่ายขึ้นในรูปแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่ผู้เรียนนั่งเรียนในชั้นเรียน ปรับเป็น การเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี (Technology – based learning) ซึ่งครอบคลุมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายจากเดิม (ปิยะวรรณ ปานโต. 2563)

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่สามารถนำมาใช้ได้มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2563)

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน (Onsite) วิธีการนี้สำหรับสถานศึกษาที่มีผลการประเมินตนเองผ่านตามแบบประเมินตนเองสำหรับสถานศึกษาในระบบ Thai Stop Covid Plus (TSC+) ในการเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน และปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์ การเปิดโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจากข้อกำหนดตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (ฉบับที่ 32) ลงวันที่ 20 กันยายน 2564 ซึ่งกำหนดมาตรการ Sandbox : Safety Zone in School เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งสถานศึกษาจะต้องนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้รับ ความเห็นชอบจากคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) และศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคจังหวัด (ศปก.จ.) เมื่อได้รับอนุญาตแล้วสถานศึกษาจึงจะสามารถเปิดการเรียนการสอนได้ เมื่อสถานศึกษาเปิดให้มีการเรียน การสอนตามปกติ ที่เน้นการจัดการจัดการเรียนรู้นอกระบบหรือในชั้นเรียนเป็นหลัก ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนอื่นๆ มาผสมผสาน(Hybrid) ใช้กับการเรียนการสอนเพิ่มเติมในชั้นเรียนได้ เช่น การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) หรือการเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตผ่านแอปพลิเคชัน (Online) หรือรูปแบบ อื่น ๆ ตามความพร้อมและความต้องการของสถานศึกษาหรือครูผู้สอน

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Hybrid) ในแบบชั้นเรียน (Onsite) เป็นรูปแบบการจัด การเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ผสมผสานกับ การเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ครูและผู้เรียนไม่ได้เผชิญหน้ากัน หรือใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่ การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสถานศึกษาสามารถเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้ตามตัวอย่าง ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การสลับชั้นมาเรียนของผู้เรียน แบบสลับชั้นมาเรียนรูปแบบนี้ สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถจัดให้ผู้เรียนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – ป.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) มาเรียนในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี และผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.4 – ป.6) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.4 – ม.6) มาเรียนในวันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ สลับกันไปทุกสัปดาห์ ในวันที่ผู้เรียนอยู่ที่บ้านสามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง ON Air และ Online ตามบริบทความพร้อมของผู้เรียน

รูปแบบที่ 2 การสลับชั้นมาเรียนของผู้เรียน แบบสลับวันคู่ วันคู่รูปแบบนี้ สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถจัดให้ผู้เรียนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – ป.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 –ม.3) มาเรียนในวันคู่ และผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 – ป.6) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6) มาเรียนในวันคี่ สลับกันไป ในวันที่ผู้เรียนอยู่ที่บ้านสามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง ON Air และ ONLINE ตามบริบทความพร้อมของผู้เรียน

รูปแบบที่ 3 การสลับชั้นมาเรียนของผู้เรียน แบบสลับวันมาเรียน 5 วัน หยุด 9 วันรูปแบบนี้ เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ ที่มีจำนวนผู้เรียนต่อห้องมากมีพื้นที่ห้องเรียนจำกัดหรือโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโครงการห้องเรียนพิเศษต่าง ๆ โรงเรียนต้องสำรวจข้อมูล เพื่อวางแผนแบ่งกลุ่มผู้เรียนในห้องเรียนเป็นสองกลุ่ม กลุ่ม A และกลุ่ม B ให้สลับกันมาเรียน สัปดาห์แรกและสัปดาห์ที่สาม กลุ่ม A มาเรียนที่โรงเรียน กลุ่ม B เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล สัปดาห์ที่สองและสัปดาห์ที่สี่ กลุ่ม A เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล กลุ่ม B มาเรียนที่โรงเรียนสลับกันไปผู้เรียนสามารถเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง On Air และ Online ตามบริบทความพร้อมของผู้เรียน

รูปแบบที่ 4 การสลับช่วงเวลามาเรียนของผู้เรียน แบบเรียนทุกวันรูปแบบนี้ สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถจัดให้ผู้เรียนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – ป.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3)มาเรียนในช่วงเวลา 8.30 - 11.30 น. และผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 – ป.6) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6) มาเรียนในมาเรียนในช่วงเวลา 12.30 - 15.30 น. ในวันที่ผู้เรียนอยู่ที่บ้านสามารถให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง On Air และ Online ตามความเหมาะสมและความพร้อมของผู้เรียน

รูปแบบที่ 5 การสลับกลุ่มผู้เรียน แบบแบ่งผู้เรียนในห้องเรียนเป็น 2 กลุ่มรูปแบบนี้ เหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ ที่มีจำนวนผู้เรียนต่อห้องมาก มีพื้นที่ห้องเรียนจำกัดหรือโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโครงการห้องเรียนพิเศษต่าง ๆ สถานศึกษาต้องสำรวจข้อมูล เพื่อวางแผนแบ่งกลุ่มผู้เรียนในห้องเรียนเป็นสองกลุ่ม กลุ่ม A และกลุ่ม B ให้สลับกันมาเรียน วันจันทร์ กลุ่ม A มาเรียนที่โรงเรียน กลุ่ม B เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล วันอังคาร กลุ่ม A เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล กลุ่ม B มาเรียนที่โรงเรียนสลับกันไป ผู้เรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง ON AIR และ ONLINE ตามความเหมาะสม และความพร้อมของผู้เรียน

รูปแบบที่ 6 รูปแบบอื่น ๆนอกจากรูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 5 ดังกล่าวแล้ว สถานศึกษาสามารถออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของสถานศึกษา โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียนในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา (กตปน.) รวมถึงต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) และศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคจังหวัด (ศปก.จ.) ตามลำดับ

1.2 รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning)รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) มี 4 รูปแบบดังนี้ (วันเพ็ญ พุทธานนท์. 2563).

1.2.1 รูปแบบการเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) วิธีการนี้ เป็นกรณีที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนได้หรือไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมาเรียนที่โรงเรียนพร้อมกันได้ทุกคน เป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์การจัดการเรียนการสอนของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยดำเนินการออกอากาศ มีทั้งหมด 4 ระบบ ได้แก่

1. ระบบดาวเทียม (Satellite)
  - 1.1 KU-Band (จานทึบ) ช่อง 186 – 200
  - 1.2 C-Band (จานโปร่ง) ช่อง 337 – 348
2. ระบบดิจิทัลทีวี (Digital TV) ช่อง 37 – 48
3. ระบบเคเบิลทีวี
4. ระบบ IPTV.

1.2.2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชัน การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ สำหรับครูผู้สอนและผู้เรียนที่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์ และมีการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต มีทั้งหมด 4 ช่องทาง ได้แก่

1. เว็บไซต์ OBEC Content Center - <https://contentcenter.obec.go.th/>
2. เว็บไซต์ DEEP - <https://deep.moe.go.th/>
3. เว็บไซต์ DLTV - <https://www.dltv.ac.th/>

1.2.3 รูปแบบการเรียนการสอนผ่านหนังสือ เอกสาร ใบงาน (ON Hand) รูปแบบนี้เป็นการเรียนการสอนผ่านหนังสือโดยให้แบบฝึกหัด ให้การบ้านไปทำที่บ้าน อาจใช้ร่วมกับรูปแบบอื่น ๆ ตาม ความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้เรียนมีทรัพยากรไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ

1.2.4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ (ON Demand) รูปแบบนี้เป็นการเรียนรู้ผ่านทางเว็บไซต์ DLTV (www.dltv.ac.th) หรือ ช่อง YouTube (DLTV Channel 1-15) และแอปพลิเคชัน DLTV บนสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน (Onsite) รูปแบบ การเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning)ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air)รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online)และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ (On Demand)สถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียนและความพร้อมของผู้ปกครองผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและได้รับ ความเห็นชอบจากคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) และศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคจังหวัด (ศปก.จ.) เมื่อได้รับอนุญาตแล้วสถานศึกษาจึงจะสามารถเปิดการเรียนการสอนได้

แอปพลิเคชัน (Applications) สนับสนุนการเรียนการสอนทางไกล

นอกจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในสถานการณ์ดังกล่าวมีดังนี้ (ภณทิลา ธนบุรณินิพัทธ์. 2563)

1. Microsoft Teams โปรแกรมประชุมออนไลน์ของ Microsoft สำหรับใช้พูดคุยประชุมกันผ่านการแชตและวิดีโอคอล อีกทั้งยังสามารถเปิดดูและแก้ไขไฟล์งานร่วมกันได้แบบเรียลไทม์ เหมาะสำหรับการใช้ทำงานในระดับองค์กรหรือการศึกษา สามารถใช้งานได้ฟรี โดยการใช้ Microsoft Team แบบฟรีจะสามารถเรียนออนไลน์ร่วมกันได้สูงสุด 100 คน นานสุด 60 นาที พร้อมพื้นที่จัดเก็บไฟล์คนละ 1GB รองรับการใช้งานทั้งบนเว็บเบราว์เซอร์ติดตั้งเป็นโปรแกรมบนคอมพิวเตอร์หรือแอปพลิเคชัน บนอุปกรณ์มือถือและแท็บเล็ต

2. Zoom Meeting โปรแกรมประชุมออนไลน์แบบ Video Call ที่มีคนใช้งานกันมากที่สุดในช่วง Work from Homeซึ่งทำให้องค์กรต่าง ๆ สามารถประชุมงานพร้อมกันได้หลายคน พูดคุยแบบเห็นหน้ากัน สามารถแชร์หน้าจอให้คนอื่นดูได้ รวมทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนก็สามารถใช้ Zoom ในการเรียนและสอนออนไลน์ได้ด้วยเช่นกัน สำหรับการใช้งาน Basic User (โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย) จะรองรับการประชุมพร้อมกันสูงสุด 100 คน แต่มีการจำกัดระยะเวลาการประชุมไว้ที่ 40 นาทีต่อครั้ง สำหรับ Pro User (เสียค่าใช้จ่าย) รองรับการประชุม พร้อมกันสูงสุด 300 คน และไม่จำกัดระยะเวลาที่ใช้ในการประชุม

3. Google Meet โปรแกรมสำหรับการประชุมทางวิดีโอแบบออนไลน์ โดยผู้สอนที่มีบัญชี Google จะสามารถสร้างห้องเรียนออนไลน์ที่รองรับผู้เรียนได้สูงสุด 100 คน และใช้สอนได้สูงสุด 60 นาทีต่อการสร้างห้อง 1 ครั้ง นอกจากนี้ก็ยังมีฟีเจอร์ขั้นสูงที่รองรับผู้เรียนภายในหรือภายนอกชั้นเรียนสูงสุด 250 คน และสตรีมมิ่งแบบสดสำหรับให้คนเข้ามาดูพร้อมกันได้สูงสุดถึง 100,000 คน

4. LINE เป็นแอปพลิเคชัน ที่นิยมใช้ในการคุยแชต การใช้ LINE สำหรับการสอนออนไลน์ไปด้วยก็เป็นวิธีที่สะดวก เพราะทั้งผู้เรียนและผู้สอนไม่จำเป็นต้องไปหาแอปพลิเคชัน อื่น ๆ มาใช้เพิ่มเติม โดยใช้ฟีเจอร์ Group Call ที่รองรับสูงสุดถึง 200 คน ใช้ได้ทั้งบน PC และมีมือถือ อีกทั้งสามารถแชร์หน้าจอของตัวเองให้ผู้เรียนดูได้ หรือจะใช้ฟีเจอร์ Live เพื่อถ่ายทอดสดการสอนก็ได้เช่นกัน

5. Discord เป็นโปรแกรมแชตที่เป็นที่นิยมในกลุ่มคนเล่นเกม ซึ่งมีฟีเจอร์ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนเช่นกัน คือสามารถสร้างห้องประชุมคุยกันทั้งแบบเสียงและแบบเปิดกล้อง รวมทั้งสามารถแชร์หน้าจอให้ผู้เรียนดูได้ แล้วยังสามารถสร้างห้องแยกย่อยและกดย้ายห้องไปมาได้อย่างสะดวกง่ายดายอีกด้วย นอกจากนี้ Discord ยังมีจุดเด่นคือสามารถใช้ได้ฟรี โดยรองรับจำนวนคนต่อห้องได้ไม่จำกัด

6. Facebook Live การใช้ Facebook Live ในการสอนออนไลน์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ย่างและสะดวก เนื่องจากคนส่วนใหญ่ก็มีบัญชี Facebook อยู่แล้ว จึงสามารถสอนออนไลน์แบบถ่ายทอดสดให้ผู้เรียนสามารถเข้ามาดูได้แสนง่ายแต่มีข้อเสียคือตัวครูผู้สอนจะไม่สามารถเห็นหน้าจากกล้องของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งไม่สามารถจำกัดผู้เข้าเรียนได้ แต่การแชร์หน้าจออาจต้องใช้โปรแกรมเพิ่มเติมอย่างเช่น OBS

7. YouTube เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถใช้ถ่ายทอดสดการสอนได้เช่นเดียวกับ Facebook Live โดยตัวครูผู้สอนจะต้องมีบัญชี YouTube ส่วนผู้เรียนจะเข้าเรียนนั้นจะมีบัญชีหรือไม่ก็ได้ และครูผู้สอนสามารถตั้งค่าการถ่ายทอดสดเพื่อให้เฉพาะผู้เรียนที่มีลิงก์สามารถเข้าเรียนได้ ส่วนการแชร์หน้าจออาจต้องใช้โปรแกรมเพิ่มเติมอย่างเช่น OBS เหมือนกับ Facebook Live หากต้องการสตรีมแบบสดบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ช่องของผู้ใช้จะต้องมีผู้ติดตามอย่างน้อย 1,000 คน จึงจะสามารถดำเนินการแบบสดผ่านคอมพิวเตอร์และเว็บแคมได้สมาชิก YouTube Premium จะได้เพลิดเพลินไปกับภาพยนตร์ฟรีที่มีหลากหลาย และรายการทีวีบน YouTube แบบไม่มีโฆษณาอื่น โดยจะสตรีมภาพยนตร์เหล่านี้ในอุปกรณ์ได้สูงสุด 2 เครื่องพร้อมกันต่อบัญชี YouTube Premium 1 บัญชีเท่านั้น และสตรีมในอุปกรณ์ได้สูงสุด 4 เครื่องพร้อมกันหากใช้แพ็คเกจ YouTube Premium สำหรับครอบครัว

8. Skype เป็นโปรแกรมแชตและโทรผ่านเน็ต และสนทนาที่ได้รับความนิยมที่สุดสามารถส่งไฟล์สนทนาแบบวิดีโอ อีกทั้งยังสามารถพูดคุย ส่งข้อความ แบบพิมพ์หากันได้โดยคู่สนทนาต้องมีโปรแกรมดังกล่าว เช่นกัน รองรับระบบคอมพิวเตอร์มือถือ แท็บเล็ต มีระบบการปรับระดับเสียงอัตโนมัติ

9. Cisco Webex ถือเป็นต้นฉบับของโซลูชันการประชุมวิดีโอในองค์กร (ปัจจุบันใช้ชื่อ Webex Meetings) และภายหลังก็ขยายตัวมายังระบบแชทในองค์กรด้วย (ใช้ชื่อ Webex Teams) พีเจอาร์ของ Webex เรียกว่าครบถ้วนสำหรับลูกค้าองค์กร รองรับการประชุมสูงสุด 3,000 คนต่อห้อง และไลฟ์สตรีมสูงสุด 10,000 คน ปัจจุบัน Webex มีแพ็คเกจฟรี สำหรับการประชุมไม่เกิน 100 คน และไม่จำกัดความยาวในการประชุม (ต่างจาก Zoom ที่จำกัด 40 นาที) เข้าใช้ได้ฟรี (จำกัดการประชุมไม่เกิน 100 คน) รุ่นเสียเงินเริ่มต้นที่ (ประมาณ 415 บาท) ต่อเดือน พร้อมพื้นที่จัดเก็บข้อมูลบน Cloud ขนาด 5GB และรองรับการเชื่อมต่อเสียงผ่านระบบโทรศัพท์

สรุปได้ว่า แอปพลิเคชัน (Applications) เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาทางไกลในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) โดยมีลักษณะเป็นโปรแกรมการประชุมหรือการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่สะดวกสามารถรองรับผู้เข้าร่วมประชุมหรือผู้เรียนได้เป็นจำนวนมาก สถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมของการจัดการศึกษา ขอบประมาณและทรัพยากรที่สามารถสนับสนุนการใช้งานนวัตกรรมและเทคโนโลยีดังกล่าว

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (COVID - 19) สถานศึกษาและครูผู้สอน ควรวางแผนเลือกใช้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน (Onsite) และรูปแบบการเรียน การสอนทางไกล (Distance Learning) ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) รูปแบบ การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) หรือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ (ON Demand) ให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียนรวมถึงสภาพบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา ครูผู้สอน สถานภาพและความพร้อมของผู้ปกครองและผู้เรียนและการพิจารณาเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในสถานการณ์ดังกล่าว

2. แนวทางการพัฒนารูปแบบบทเรียนและการบริหารจัดการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

ในการพัฒนารูปแบบบทเรียนบทเรียนออนไลน์ สถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ให้บริการบนอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้เป็นสื่อสำหรับการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้ (ใจทิพย์ ณ สงขลา. 2542)

1. การใช้บริการเว็บบอร์ด (Web Board) หรือกระดานข่าวเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย การทำธุรกรรมต่าง ๆ และที่น่าจะเป็นอีกหนทางหนึ่งสำหรับผู้เรียนและครูผู้สอนไว้คอยตอบคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอบถามข้อมูล ทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ นอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในการทำเว็บบอร์ดนั้นหากต้องการได้รับความนิยม มีข้อมูลที่น่าสนใจและน่าเชื่อถือ ผู้ดูแลระบบต้องมีความเชี่ยวชาญในหลายด้าน สามารถจูงใจและโน้มน้าวผู้ที่เข้ามาใช้บริการให้แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเว็บบอร์ดจะช่วยสร้างแนวคิด ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความรู้ สร้างความเข้าใจให้ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปด้วยการใช้เว็บบอร์ดมาเป็นสื่อ แนวคิดในการทำเว็บบอร์ดเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ครูผู้สอนและสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง ในการนำเว็บบอร์ดมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจจะนึกอะไรไม่ออก แต่เมื่อได้มีการศึกษาตำราเพิ่มเติมอาจจะมีคำถามในใจ สามารถเปิดประเด็นคำถามบนเว็บบอร์ดได้ทันที สถานศึกษาสามารถพัฒนาเว็บไซต์ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนครูผู้สอนหรือผู้เรียนที่อาจจะ

ช่วยตอบคำถามและสอดแทรกความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้ภายใต้กฎเกณฑ์และข้อกำหนด ในการเปิดประเด็น อาจจะมีเว็บไซต์หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อจูงใจในการตอบคำถาม หรือมีอีเมลสำหรับการให้ข้อมูลหรือไฟล์ที่ต้องการเพิ่มเติม สิ่งที่คุณและระบบจะต้องดำเนินการคือการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่ควรเผยแพร่ อาจจะต้องมีระบบการสมัครสมาชิกเพื่อให้ การควบคุมง่ายขึ้น จากผลการทดลองใช้การสอนบนเว็บที่มีต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขามแก่นนคร จังหวัดขอนแก่นของวิภาวรรณ ใหญ่สมบูรณ์ (2554) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการสอนบนเว็บเรื่องระบบสุริยะและดวงดาวในท้องฟ้าให้มีประสิทธิภาพ เพื่อศึกษาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนบนเว็บ ผลการวิจัยพบว่าการสอนบนเว็บมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.46 /80.36 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2มีคะแนนความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และความพึงพอใจที่มีต่อการสอนบนเว็บอยู่ในระดับมาก

2. การสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์โดยใช้อิเล็กทรอนิกส์เมลล์ (e - mail) เป็นบริการหนึ่งที่ได้รับนิยามอย่างมากในอินเทอร์เน็ต เพราะลักษณะการใช้งานมีความคล้ายคลึงกับการรับส่งไปรษณีย์ธรรมดาแต่มีความสะดวกรวดเร็วกว่า สามารถส่งข้อมูลไปยังผู้ใดที่ใช้อินเทอร์เน็ตโดยจะใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีเพื่อเดินทางไปถึงจุดหมายแม้ระยะทางจะห่างกันเพียงใดก็ตาม จุดเด่นของอิเล็กทรอนิกส์เมลล์คือมีความรวดเร็วกว่าจดหมายธรรมดาและประหยัดค่าใช้จ่ายในการส่งนอกจากนี้ยังไม่มีข้อจำกัดเรื่องสถานที่หรือความห่างไกลเพราะอิเล็กทรอนิกส์เมลล์สามารถส่งไปได้ทุกพื้นที่ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต จากผลการทดลองใช้อีเมลล์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรีของสมบูรณ์ เจตนจำลอง (2543) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษและศึกษาทัศนคติที่มีต่อการใช้อีเมลล์ ผลการวิจัยพบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาอังกฤษของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา หลังเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และนิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อีเมลล์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพราะเป็นวิธีที่สะดวกรวดเร็ว สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ติดต่อสื่อสารได้ทันที ทำให้การเรียนไวอากรณและการเขียนไม่น่าเบื่อ

การจัดการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์โดยการใช้อิเล็กทรอนิกส์เมลล์เป็นการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการ การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการเรียน นอกจากนี้ยังช่วยจำกัดข้อจำกัดเรื่องเวลา สถานที่และงบประมาณได้อีกด้วยซึ่งครูผู้สอนและผู้เรียนจะติดต่อสื่อสารโดยผ่านอิเล็กทรอนิกส์เมลล์ เช่น การให้งาน การส่งงาน เป็นต้น

นอกจากการพัฒนาแบบบทเรียนออนไลน์สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) การบริหารจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (LMS : Learning Management System) ก็เป็นนวัตกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในสถานการณ์ดังกล่าว เช่นกัน

อานันท์ รัตนธิกุล (2553) กล่าวว่า ระบบ LMS (Learning Management System) เป็นระบบที่ใช้บริหารจัดการการเรียนรู้สำหรับใช้งานในหน่วยงานโดยระบบ LMS (Learning Management System) สามารถอำนวยความสะดวกในการสร้างบทเรียน การจัดกลุ่มเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ การสื่อสารโต้ตอบระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน การสร้างแบบทดสอบ การทดสอบและการประเมินผลการเรียน ระบบ LMS) Learning Management System) สามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาสำหรับสร้างเป็นระบบ e - Learning เพื่อบริการครูผู้สอนและผู้เรียน บริษัทเอกชน

สำหรับการจัดทำระบบรวบรวมและแลกเปลี่ยนความรู้ในหน่วยงาน (KM : Knowledge management) และสำหรับหน่วยงานรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และศูนย์ฝึกอบรมในการนำไปใช้ทำเป็นเว็บ e – Learning เพื่อการบริการบุคลากร พนักงานและลูกค้าเพื่อการเรียนรู้ระบบงานและการเรียนรู้ย้อนหลัง จากผลการศึกษาและการพัฒนาบทเรียนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (LMS) โดยการจัดกิจกรรมแบบ 4 MAT เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของเสาวลักษณ์ ภิรมย์วัฒนา (2555) ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาบทเรียนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (LMS) โดยการจัดกิจกรรมแบบ 4 MAT เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.03/81.32 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยระบบบริหารจัดการเรียนการสอน(LMS) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 และนักเรียนเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ 4 MAT อยู่ในระดับมาก

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบบทเรียนและการบริหารจัดการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) จึงเป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาและครูผู้สอน ควรวางแผนเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา ความเชี่ยวชาญที่ครูผู้สอนและบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้รับการพัฒนาและงบประมาณสนับสนุนที่เหมาะสม

3. การกำหนดมาตรการการจัดการเรียนรู้ภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (COVID - 19)

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) การปรับรูปแบบ การจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในครั้งนี้ไม่ใช่เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่ควรเป็น “การปรับวิถีให้เป็นโอกาส” ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้ดีกว่าเดิม สำหรับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่มีแนวโน้มเข้าสู่สภาวะการณ์ที่เป็นปกติ ดังนั้นการกำหนดมาตรการการจัดการเรียนรู้ภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) สิ้นสุดลงจึงไม่ควรปรับเพียงเฉพาะรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเท่านั้นแต่ควรปรับระบบการเรียนรู้ที่ต้องสอดคล้องกันและกันที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถพิจารณาดำเนินการดังนี้ (ภูษิมา ภิญญสินวัฒน์. 2563)

1. การกระชับหลักสูตร ปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ลดลงและสื่อสารให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้รับทราบ โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันที่เน้นเนื้อหาหนัก ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้เวลาในการเตรียมการสอนและไม่เอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เท่าที่ควร การดำเนินปรับหลักสูตรให้มีเนื้อหาที่จำเป็นตามมาตรฐานแต่ละช่วงวัยของผู้เรียนจะช่วยให้ครูผู้สอนนำไปเตรียมการจัด การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในเวลาที่เหมาะสม

2. การเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ความยืดหยุ่นในการใช้เวลาและการเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะทำให้ครูผู้สอนสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมและการส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล (personalized learning) ได้ เช่น การจัด การเรียนรู้แบบ

ผสมผสาน (blended learning) (Graham. C.R. 2012). โดยการกำหนดชั่วโมงการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์สำหรับผู้เรียนแต่ละช่วงวัยโดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกายและ พัฒนาการด้านสังคม การเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้านจากการทำใบงาน ชิ้นงาน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและการทำ กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครูผู้สอนและผู้เรียน แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้โอกาส สถานศึกษาในการยืดหยุ่นของการกำหนดชั่วโมงเรียน แต่ยังมีประเด็นเกี่ยวกับกรอบโครงสร้างเวลาเรียนที่ได้ กำหนดไว้ ดังนั้นถ้าได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียนก็จะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนในการมีอิสระใน การออกแบบการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนและภาคประชาสังคมที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านระบบการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาแลกเปลี่ยนเครื่องมือและเทคนิคใหม่ ๆ ซึ่งจะ ช่วยเพิ่มทางเลือกที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น

3. การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ครูผู้สอนจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ วิธีการหนึ่งคือ การออกแบบหน่วย การเรียนรู้ซึ่ง จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะภายหลังสถานการณ์ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) สิ้นสุดลง ทั้งนี้ควรเริ่มต้นโดยการจัดกลุ่มตัวชี้วัดให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้แผนการ จัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์การระบาด เช่น ครูผู้สอนสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้หน่วยละ 2 สัปดาห์เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาการประเมินของสถานการณ์ การระบาดของโรคติดต่อดังกล่าว ทั้งนี้หาก ครูผู้สอนสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยให้ร้อยเรียงกันอย่างเป็นระบบทั้งภาคเรียนหรือตลอดปี การศึกษาแล้วก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้ดียิ่งขึ้นและสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้วยตนเองซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับ การดำรงชีวิตในอนาคต

4. การยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา (formative assessment) เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเสียโอกาสพัฒนา ความรู้และทักษะ เมื่อผู้เรียนไปโรงเรียนตามปกติไม่ได้ ที่ครูผู้สอนกับผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันลดลง ทำให้ ครูผู้สอนไม่สามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้เต็มที่ อาจทำให้ไม่สามารถรู้ปัญหาของผู้เรียนได้ทันเวลา โดยเฉพาะความรู้ด้านภาษาและการคิดคำนวณซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อการเรียนรู้ระยะยาว การประเมินเพื่อพัฒนา จึงไม่สามารถลดหรือละทิ้งไปได้ทั้งการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning) ของผู้เรียนเพื่อให้ ครูผู้สอนทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) กับผู้เรียนและปรับ แผนการจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามสถานการณ์และการประเมินซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ (assessment as learning) ของผู้เรียน โดยครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนย้อนคิดถึงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการนี้จะทำให้ผู้เรียน มีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น รวมถึงเมื่อผู้เรียนเข้าใจตนเองก็จะเป็นโอกาสที่จะ วางแผนการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับผู้ปกครองและครูผู้สอนได้ การประเมินทั้งสองลักษณะจึงต้องอาศัยการทำงาน ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครองและครูผู้สอนมากขึ้น วิธีการหนึ่งที่ทำได้ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาอย่างไม่เป็น ทางการรายบุคคล (personalized check - in) เพื่อติดตามการเรียนรู้ สุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียนโดย ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ในกรณีของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาอาจเพิ่มการประเมินตนเองและการประเมินเพื่อน (self and peer assessment) เพิ่มเติมไปด้วยซึ่งจะมีประโยชน์ในการช่วยฝึกทักษะการสะท้อนคิดให้ผู้เรียนได้อีก ทางหนึ่งด้วย

5. การประเมินเพื่อรับผิดชอบ (assessment for accountability) การประเมินในลักษณะนี้ยังมีความสำคัญและคงไว้ แต่ควรให้โอกาสในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้นมากกว่าการจัดการทดสอบวัดทางด้านความรู้ สถานการณ์ของการแพร่ระบาดของในปัจจุบันทำให้ต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังนั้นคุณภาพของการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนจะได้รับในแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกันจึงไม่สามารถใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หรือทักษะแบบเดียวกันเพื่อการประเมินเพื่อมารับผิดชอบต่อได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น การปรับเปลี่ยนเกณฑ์ข้อสอบวัดความรู้ (test - based) มาสู่การให้น้ำหนักกับตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ (non - academic measure) มากขึ้น เช่น อัตราการเข้าเรียน (attendance rate) หรืออัตราการออกกลางคัน (drop - out rate) เป็นต้นโดยการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดเหล่านี้สามารถใช้เทคโนโลยีช่วยลดภาระของครูผู้สอน เช่น ใช้ระบบ Google Classroom บันทึกการใช้งานซึ่งจะช่วยให้เขตพื้นที่สามารถติดตามและให้การสนับสนุนโรงเรียนได้ตรงกับความต้องการมากขึ้น

การกำหนดมาตรการการจัดการเรียนรู้ภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส โควิด 2019 (COVID - 19) สิ้นสุดลงเป็นแนวทางเพื่อรองรับการวางแผนการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งกระทบต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา การออกแบบการจัด การเรียนรู้ของครูผู้สอน วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ปกครองที่ต้องมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของผู้เรียนในความปกครองดูแลมากขึ้น ซึ่งมาตรการที่สำคัญอาจเริ่มจากการดำเนินปรับหลักสูตรให้มีเนื้อหาที่จำเป็นตามมาตรฐานแต่ละช่วงวัยของผู้เรียนจะช่วยให้ครูผู้สอนนำไปเตรียมการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในเวลาที่เหมาะสม การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียนก็จะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนในการมีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนและภาคประชาสังคมที่มี ความเชี่ยวชาญด้านระบบการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้อาจมีส่วนร่วมพัฒนาแลกเปลี่ยนเครื่องมือและเทคนิคใหม่ ๆ ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น การส่งเสริมให้ครูผู้สอนเตรียมความพร้อมกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ เช่น การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยให้ร้อยเรียงกันอย่างเป็นระบบทั้งภาคเรียนหรือตลอดปีการศึกษาแล้วก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้ดียิ่งขึ้น การยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา (formative assessment) ซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครองและครูผู้สอนมากขึ้นและการประเมินเพื่อรับผิดชอบ (assessment for accountability) การประเมินในลักษณะนี้ยังมีความสำคัญและคงไว้เพียงแต่ควรให้โอกาสในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้นมากกว่าการจัดการทดสอบวัดทางด้านความรู้

บทสรุป

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในประเทศไทย ครั้งนี้เป็นโอกาสสำคัญในการจัดการศึกษาตามวิถี New Normal ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดครั้งใหญ่ของ การจัดการศึกษา ทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) และแนวทางการกำหนดมาตรการการจัดการเรียนรู้ภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่ต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการของสถานศึกษา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยความร่วมมือของผู้ปกครอง หน่วยงานทางการศึกษาและองค์กรทางด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์

การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) และเมื่อสิ้นสุดของการแพร่ระบาดของโรคติดต่อดังกล่าว รวมถึงการสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนทราบและการเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนรู้ ความหลากหลายของรูปแบบการจัด การเรียนรู้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการยกระดับ การประเมินเพื่อการพัฒนาไม่ให้ผู้เรียนเสียโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะโดยเฉพาะความรู้ทางด้านภาษาและการคิดคำนวณ แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ปรากฏการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ระบบการศึกษาของประเทศไทยก็กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากปัจจัยที่ขับเคลื่อน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม เช่น โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยี Disruptive Technology ที่ส่งผลให้ทักษะที่เป็นความต้องการเปลี่ยนไปและด้านการปกครอง เช่น การดำเนินนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้นซึ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่ทำให้ การเปลี่ยนแปลงได้เกิดเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันผลผลิตครูควรมุ่งเน้นการผลิตครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ทางไกลและการจัด การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลและมีความเป็นสากล
2. หน่วยงานในระดับพื้นที่และสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะในการจัด การเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤต และต้องเสริมสร้างเจตคติต่อการเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง
3. สถานศึกษาจัดให้มีระบบการเสริมสร้างขวัญกำลังใจสนับสนุนเครื่องมือหรือปัจจัยให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความเหมาะสม และจัดสวัสดิการในการประกันความปลอดภัย ทั้งจากการติดเชื้อ โรคและอุบัติเหตุให้กับครูที่ออกปฏิบัติงานนอกพื้นที่
4. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการและแก้ไขปัญหา ในสถานการณ์วิกฤต และควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ หน่วยงานเอกชนผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อการ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤต
5. สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีให้มีความน่าสนใจ เพื่อ สร้างแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน
6. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยี (Digital Literacy) เพื่อการ แสวงหาความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำแนะนำในการเขียน บทความวิชาการรูปแบบของการจัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษาไทยภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่กรุณาช่วยตรวจสอบแนะนำรูปแบบการเขียนบทความวิชาการและท้ายที่สุด ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากบทความวิชาการนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดา มารดา บुरพจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนทำให้บทความ วิชาการนี้ประสบความสำเร็จ

บุญยง ภูติรัตน์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). การเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการก่อนเปิดภาคเรียน 1 กรกฎาคม 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2565, จาก <https://moe360.blog/2020/05/08/การเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการก่อนเปิดภาคเรียน 1 กรกฎาคม 2563>
- ใจทิพย์ ณ สงขลา.(2542) นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายเวิร์ดไวด์เว็บ.สารปฏิรูป, 2 (15), 28 - 30
- นฤมล ทับปาน. (2563). ทางเลือกการศึกษาไทย ในยุคโควิด-19. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/889547>
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2563). การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565 จาก https://library2.parliament.go.th/giventake/content_royrung/2563/rr2563-jun5.pdf
- ภัณฑิลา ธนบุรณนินิพัทธ์. (2563). สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของครูไทยในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2565 จาก <https://researchcafe.org/communications-technology-competencies-for-thai-teachers-in-the-21stcentury/>
- ภูษิมา ภิญญูสินวัฒน์ (2563) จัดการเรียนรู้อย่างไรในสถานการณ์โควิด – 19 จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย สืบค้นทาง <http://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/> สืบค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2565
- วันเพ็ญ พุทธานนท์. (2563). New Normal การศึกษาไทย กับ 4 รูปแบบใหม่การเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2565 จาก <https://www.thebangkokinsight.com/news/business/367124/>
- Graham. C.R. (2012). Introduction to Blended Learning. [Online]. from:http://www.media.wiley.com/product_data/excerpt/86/C.pdf.
- วิภาวรรณ ใหญ่สมบูรณ์. (2554). ผลการสอนบนเว็บที่มีต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 6(2), 30-32
- สมบูรณ์ เจตน์จำลอง. (2543). การใช้ E – mail เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี
- เสาวลักษณ์ ภิรมย์วัฒนา. (2555). การพัฒนาบทเรียนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (LMS) โดยการจัดกิจกรรมแบบ 4 Mat เรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร
- อาณัติ รัตนศิริกุล. (2553). สร้างระบบ e – Learning ด้วย Moodle ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล	นายบุญยง ภูติรัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 01 เดือน มกราคม พุทธศักราช 2508
ที่อยู่ปัจจุบัน	35/38 หมู่ที่ 6 หมู่บ้านดิไอวี่อมตะ ตำบลสำนักบก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20000 มือถือ 089-8332049, สำนักงาน 038-286888
หน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลอาเซียนวิเทศศาสตร์/เจ้าของ
ประสบการณ์การทำงาน	23 ปี
ที่อยู่ทำงาน	โรงเรียนอนุบาลอาเซียนวิเทศศาสตร์ 24/5 หมู่ 3 ถ.สุขปนะยูร ต.ดอนหัวฬ่อ อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2559 ป.โท MBA (การจัดการ) จาก ม.รามคำแหง พ.ศ.2557 ป.ตรี บริหารธุรกิจ (การตลาด) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ พ.ศ.2535 ป.ตรี วิศวกรรมศาสตร์ (ไฟฟ้า) มหาวิทยาลัยหอการค้า

การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21

Learning Management for Enhancing 21ST Century Skills

ผู้วิจัย

กนกพรรณ สังข์งาม

นิสิตปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณัฏฐ์ ธัญญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย ในฐานะที่เป็นพลเมืองของโลกการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมผู้เรียนไปสู่สังคมในอนาคต มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ผู้เรียนที่มีการเติบโตทางความคิดจะมีคุณลักษณะกระตือรือร้นและแสวงหา สิ่งใหม่ที่ดีกว่าเดิมอยู่อย่างต่อเนื่อง ผู้สอนยังต้องมีความคิดความเชื่อที่มีต่อผู้เรียนในทิศทางที่ถูกต้อง 4 ประการ ได้แก่ 1) เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีคุณค่าและควรได้รับการยกย่อง 2) ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกัน 3) ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้และ 4) ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ ปัจจุบันเรากำลังอยู่ในศตวรรษที่ 21 ทุกศตวรรษจะมีการเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ ทุกคนที่อาศัยอยู่ในโลกนี้ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้ แต่ทุกคนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ การรับมือที่ดีที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงคือการปรับตัวให้ทันและไม่เกิดผลกระทบกับตนเองหรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุด ในศตวรรษที่ 21 นี้ จะนำทุกคนไปสู่สังคมแบบใหม่คือ “สังคมความรู้” ทุกคนจะได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมากมาจากการเล่นโทรศัพท์มือถือ จากการพูดคุยกับบุคคลในแอปพลิเคชันสนทนา และจากแหล่งต่าง ๆ ทำให้มีการส่งต่อข้อมูล ความรู้อย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกมิติ ในบทความนี้จะนำเสนอทักษะจำเป็นของการทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการอ่านออกเขียนได้ และทักษะชีวิต เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว นอกจากนี้จะใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว ทักษะต่าง ๆ ยังเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดผลกระทบกับตัวเราหรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ , ทักษะแห่งอนาคตใหม่, ทักษะศตวรรษที่ 21

Abstract

Skills for the future in the 21st century are skills that are essential to the lives of Thai people as a citizen of the world. Current learning management focuses on developing students with Growth Mindset for the future society and habits of learner person. Teachers should believe in students' ability for 4 dimensions such as 1) all learners are valuable and should be regarded 2) all learners can learn through different learning processes 3) all learners can learn and achieve 4) all learners have the potential to develop themselves. Now we are in the 21st century, every century is always changing and new things happen. Everyone who lives in this world cannot refuse the change that has taken place. But everyone can handle with the changes that come. The best handling for change is to be adaptable and not have the least self-impact or minimal impact. In the 21st century, this will lead everyone to a new society that call "Knowledge Society". Everyone can get a lot of information in everyday life from playing with a mobile phone. From talking to people in chat applications and from various sources. That cause transformation of information has fast and effect human behavior in any dimensions. In this article, we will present the essential work skills of the 21st century, including learning skills, literacy skills, and life skills to prepare for speedy change. In addition to being used to improve work efficiency, skills are also fundamental to our lives so that changes do not affect us or have the slightest impact.

Keywords : Learning Management, Skills for the Future, 21st Century Skills

บทนำ

ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย ในฐานะการเป็นพลเมืองของโลก ที่มีการดำรงชีวิตท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยี โลกของเศรษฐกิจและการค้า โลกาภิวัตน์กับเครือข่าย ความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ความเป็นสังคมเมือง ความเป็นสังคมผู้สูงอายุ และความ เป็นโลกส่วนตัวอยู่กับตัวเอง ซึ่งคนไทยยังติดกับดักและวังวนของการเป็นผู้ใช้ ผู้บริโภค และผู้ซื้อ ขาดการประมาณ ตนในการใช้ให้เหมาะสมพอเพียงต่อเนื้องาน ตกเป็นทาสทางความคิด ไม่สามารถเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาต่อ ยอดการใช้งาน และก้าวไม่ผ่านไปสู่การเป็นผู้คิดนวัตกรรม สร้างและผลิตภัณฑ์ นำไปใช้เพื่อดำรงชีวิตในสังคมอย่าง มีคุณภาพอย่างเหมาะสม พอเพียงตามลักษณะการใช้งาน นำไปสู่การแลกเปลี่ยนในสังคมและประเทศอื่นใช้งาน เกิดการสร้างกลยุทธ์การขาย ในลักษณะอาชีพต่าง ๆ ที่มีเทคโนโลยีสอดแทรกเข้าไปในระบบการทำงาน และการ ดำรงชีวิต เกิดเป็นธุรกิจและการประกอบการ สร้างมูลค่าด้านการค้าในเวทีการแข่งขันที่มีการส่งสาร รับสารใน ความเป็นโลกาภิวัตน์ สร้างเครือข่าย พันธมิตรทางการค้า และการแลกเปลี่ยนจำหน่ายสินค้าที่มีการกีดกันของกลุ่ม พันธมิตรกับประเทศที่มีผู้ผลิตที่ไม่คำนึงถึงความสมดุลของสภาพแวดล้อมและพลังงาน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อ คุณภาพชีวิต ท่ามกลางการเกิดการเปลี่ยนแปลงความเป็นสังคมเมือง แทรกอยู่ในความเป็นชนบท มีการใช้ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก มีการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ แบบเข้าถึงทุกที่ ทุก เวลา อย่างกว้างขวาง ข้อมูลโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ พัฒนาการอย่างมี ประสิทธิภาพ ทำให้คนอายุยืนขึ้นเกิดเป็นสังคมคนแก่มีสัดส่วนกับคนวัยทำงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และ ภายใต้วัยความเป็นโลกเทคโนโลยี และโลกาภิวัตน์ คนขาดกาลเทศะการใช้เทคโนโลยี ที่มีการผลิตและพัฒนาใช้งาน อย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นสังคมก้มหน้า สิ่งเหล่านี้เป็นโจทย์ที่จะจัดการศึกษาองรับความเป็นศตวรรษที่ 21 กันอย่างไร

เพื่อให้คนไทยมีคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ ที่สามารถปรับตัวได้อย่างชาญฉลาดเท่าทัน มีภาวะความเป็นผู้นำ ด้านการทำงาน ที่สามารถชี้นำตนเองในการพัฒนาการดำเนินงานและอาชีพ และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีสติ และด้านศีลธรรม ที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า ในขณะที่เทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วของโลกของการทำงานก็เช่นกัน ทุกๆปีจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทักษะหรืออุปกรณ์ใหม่ ๆ กำลังพยายามศึกษาเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยีและทักษะใหม่ ๆ ที่หลังไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่องนี้ทำให้ผู้คนรู้สึกวุ่นวายตามไม่ทัน และทุกคนก็ไม่สามารถคาดเดาได้ถึงเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ แต่ทุกคนสามารถเตรียมพร้อมสำหรับอาชีพได้โดยมุ่งเน้นไปที่ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นที่นำเสนอในบทความนี้ ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่ทุกคนสามารถฝึกฝน เรียนรู้ และส่งต่อกันได้ แม้ว่าโปรแกรมหรือเครื่องมือที่ทุกคนใช้ในการทำงานมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปในอีกยี่สิบปีหรือห้าสิบข้างหน้า แต่ทักษะเหล่านี้จะคงอยู่ไปตลอดชีวิต

สำหรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคผลผลิตนิยม จะเป็นยุคแข่งขันกันคิดนวัตกรรมที่ตอบสนองใช้ในชีวิตประจำวัน และชีวิตการทำงานทุกกลุ่มอาชีพ ซึ่งถือเป็นเจ้าของความคิดและผู้นำการสร้างผลผลิตสู่เวทีการค้าและแข่งขันเวทีเศรษฐกิจโลก ถ้าพลเมืองของประเทศใดเป็นเพียงผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว ไม่เป็นผู้คิดและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ผลที่เกิดขึ้นตามมาจะเป็นอย่างไร ทาสความคิด และทาสทางเศรษฐกิจ จะเกิดขึ้นกับพลเมืองหรือไม่ แล้วประเด็นเหล่านี้จะถูกนำไปปรับบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษากันอย่างไร ที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของคนไทยจากการเป็นผู้บริโภคนิยมมาเป็นผู้คิดผลิตนวัตกรรม ในการเข้าสู่ยุคผลผลิตนิยม การสร้างทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ประดิษฐ์สร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างพอเพียงเหมาะสมกับลักษณะการใช้งานในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21

ความหมายของศตวรรษที่ 21 และความหมายของทักษะ

ปัจจุบันเรากำลังอยู่ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า “สังคมความรู้” ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวันและเราสามารถรับความรู้ได้จากหลายช่องทางและได้รับอย่างรวดเร็ว คนท่องเที่ยว เรียนเก่ง จำเก่ง ไม่ใช่ตัวเลือกที่ดีที่สุดอีกแล้ว แต่คนที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ คือคนที่สังคมโลกต้องการ

ศตวรรษที่ 21 เป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม เครื่องจักรและหุ่นยนต์ ถูกนำเข้ามาใช้งานทดแทนแรงงานคน เพราะฉะนั้นเราควรมีทักษะบางอย่างที่เครื่องจักรหรือหุ่นยนต์ทำแทนไม่ได้ เช่น ทักษะการคิดแบบผู้เชี่ยวชาญและการสื่อสารที่ซับซ้อน ซึ่งจะมีโอกาสมากกว่าคนอื่น เพราะทักษะขั้นสูงเหล่านี้เครื่องจักรไม่สามารถทำแทนได้ เรากำลังเผชิญกับปัญหาระดับโลก เช่น วิกฤตการเงินโลก ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ เราจะต้องเตรียมพร้อมเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและปัญหาระดับโลกเหล่านี้

ศตวรรษนี้เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นในโลก ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและยากที่จะคาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรต่อไป

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของ ทักษะ หมายถึง ความชำนาญ ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Skill สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2558) พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัยได้ขยายความหมาย ของคำว่า ทักษะ (Skill) ว่าหมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทักษะด้านร่างกาย สติปัญญา หรือสังคม ที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝน หรือการกระทำบ่อย ๆ

สรุปได้ว่า ทักษะ หมายถึง ความชัดเจนหรือความสามารถของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทักษะทางด้านร่างกาย สติปัญญาและสังคม เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ การฝึกฝน การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ดังนั้นทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถกว้าง ๆ ที่จำเป็นในการประสบความสำเร็จในสังคมสมัยใหม่ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มนักการศึกษา นักวิชาการ และหน่วยงานของรัฐได้เตรียมพร้อมและส่งเสริมทักษะพื้นฐานเหล่านี้ เพื่อเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ในขณะที่เราอาจเห็นความแตกต่างเล็กน้อยใน การอธิบายและกำหนดทักษะในศตวรรษที่ 21 จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills): ทักษะที่ใช้ในการประมวลผลและสื่อสารข้อมูล ซึ่งรวมถึงความคิดสร้างสรรค์ความสามารถในการคิดวิเคราะห์การทำงานร่วมกันและการสื่อสาร
  2. ทักษะการอ่านออกเขียนได้ (Literacy Skills): เป็นทักษะที่ใช้ในการพัฒนานักวิจัยและนักคิดที่มีความรู้และรอบรู้ ซึ่งรวมถึงการรู้สารสนเทศการรู้เท่าทันสื่อการรู้เท่าทันเทคโนโลยีซึ่งทั้งหมดนี้มุ่งเน้นไปที่ความสามารถของคุณในการประเมินและประมวลผลข้อมูลใหม่โดยเฉพาะข้อมูลที่พบทางออนไลน์
  3. ทักษะชีวิต (Life Skills): ทักษะที่จำเป็นเพื่อสร้างความรอบรู้ที่สามารถเจริญเติบโตได้ทั้งในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ซึ่งรวมถึงความสามารถในการปรับตัว ความเป็นผู้นำ ความคิดริเริ่ม ประสิทธิภาพ และทักษะทางสังคม
- แนวคิดทักษะจำเป็นของการทำงานในศตวรรษที่ 21**

Praompit Katchwattana (2561) ได้เขียนบทความ “อยากเป็นคนคุณภาพของศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวด้วยทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21” โดยได้นำเสนอทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

หากคนทำงานในยุคนี้ต้องการอยู่รอดท่ามกลางการรุกคืบเข้ามาของเครื่องจักรกลสมัยใหม่ หุ่นยนต์และปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI การปรับตัวและเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นับเป็นเรื่องเร่งด่วน ที่ทุกคนต้องตระหนักและต้องเสริมสร้างเพื่อเติมเต็มความสามารถ ศักยภาพ ในสายงานของตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้นั้นคือวิธีที่คนทำงานทั่วไปจำเป็นต้องปรับตัว ทว่า สำหรับกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคม ทุกเพศ ทุกวัย การกระตุ้นให้ตระหนักถึงการเสริมสร้าง ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องศึกษาหาช่องทางที่เหมาะสมและเครื่องมือที่ทรงพลังในการให้ความรู้และติดตั้งทักษะด้านนี้ให้คนส่วนใหญ่ให้ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่าโจทย์ความท้าทายที่ทั่วโลกกำลังเผชิญในสถานการณ์นี้คือ แล้วจะทำอย่างไรถึงจะปิดช่องว่างที่เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงในยุค Disrupted Technology ให้ได้อย่างทันการณ์ เพราะหากอ้างอิงตามผลการสำรวจของ บริษัทยักษ์ใหญ่ระดับโลก McKinsey และ PWC ซึ่งออกมามาก่อนหน้านี้ในทศวรรษหน้า นี้ จะมีตำแหน่งงานกว่า 30-50 เปอร์เซ็นต์ ที่จะโดนแทนที่ด้วยหุ่นยนต์ และ AI ซึ่งถ้าเป็นดังคำพยากรณ์นี้จริงๆ คำถามที่เกิดขึ้นตามมา นั่นคือ แล้วทักษะอะไรของมนุษย์ที่แตกต่างกับหุ่นยนต์? เมื่อได้คำตอบแล้วก็ต้องมาคิดกันต่อว่า มีวิธีใดที่จะเสริมสร้างทักษะนั้นให้โดดเด่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ที่ผ่านมามีการคิดค้นองค์ความรู้ใหม่ที่จะช่วยปฏิวัติวิธีการศึกษาเรียนรู้เพื่อสร้างคนสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งควรมุ่งเน้นไปที่การบ่มเพาะทักษะ Soft skill มากกว่าทักษะที่อาศัยแค่ความสามารถในการท่องจำ หรือทำแบบเดิมซ้ำๆ ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกแทนที่โดยเครื่องจักรและหุ่นยนต์

โดย The World Economic Forum เคยตีพิมพ์บทความให้ความรู้เรื่อง ทักษะ 10 ด้าน ที่ควรค่าแก่การสร้างเสริมเพื่อตอบสนองการพัฒนาในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 ซึ่งจากการวิเคราะห์ ทักษะทั้ง 10 ด้านนั้นก็พบว่า สามารถนำมาถอดสมการและสรุปอยู่ในกรอบของหลัก 4Cs ซึ่งนั่นก็คือ การคิดในเชิงวิเคราะห์ (Critical thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การสื่อสาร (Communication) ความร่วมมือ (Collaboration)

Kirsten Slyter (2562) ได้นำเสนอทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

ในขณะที่เทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วโลกของการทำงานก็เช่นกัน ทุก ๆ ปีจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทักษะหรืออุปกรณ์ใหม่ ๆ กำลังพยายามอย่างหนักเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยีและทักษะใหม่ ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่องนี้ทำให้รู้สึกว่ามีวันตามทัน และคาดเดาได้ยากถึงเทคโนโลยีที่ยังไม่มีในตลาด แต่ทุกคนสามารถเตรียมพร้อมสำหรับความสำเร็จในอนาคตได้โดยมุ่งเน้นไปที่ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ สิ่งที่ยังคงเรียกว่า "ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21" ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานที่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำงานต่าง ๆ แม้ว่าซอฟต์แวร์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปในอีกยี่สิบหรือห้าสิบปีข้างหน้า แต่ทักษะพื้นฐานเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องพัฒนาและจะคงอยู่ไปตลอดชีวิต

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับสถานการณ์โลกมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ระบบการศึกษาต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง ในประเทศสหรัฐอเมริกาแนวคิดเรื่อง "ทักษะแห่งอนาคตใหม่" : การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยภาคส่วนที่เกิดจากวงการศึกษา ประกอบด้วย บริษัทเอกชนชั้นนำขนาดใหญ่ เช่น บริษัทแอปเปิ้ล บริษัทไมโครซอฟท์ บริษัทวอลต์ดิสนีย์ องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และสำนักงานด้านการศึกษาของรัฐ รวมตัวและก่อตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) หรือเรียกย่อๆว่า เครือข่าย P21

หน่วยงานเหล่านี้มีความกังวลและเห็นความจำเป็นที่เยาวชนจะต้องมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 จึงได้พัฒนามาตรฐานทักษะและกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ขึ้น สามารถสรุปทักษะสำคัญอย่างย่อๆ ที่เด็กและเยาวชนควรมีได้ว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 4C ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 3 R ได้แก่ การอ่าน (Reading), การเขียน (Writing) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ
- 4 C ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking), การสื่อสาร (Communication), การร่วมมือ (Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่

ความสำคัญของทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คืออย่างไร และคุณลักษณะที่เด็กและเยาวชนพึงมีในโลกยุคใหม่คืออย่างไร

ทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1. ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) 2. ทักษะการอ่านออกเขียนได้ (Literacy Skills) และ 3. ทักษะชีวิต (Life Skills) เห็นได้ชัดว่าทักษะในศตวรรษที่ 21 สามารถครอบคลุมพื้นฐานได้มากมายและควรค่าแก่การพัฒนาอย่างยิ่ง ซึ่งทักษะต่าง ๆ ที่นำเสนอนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพ เพื่อระบุสิ่งที่พนักงานเชื่อว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดสำหรับพนักงานในปัจจุบัน

1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นกุญแจสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมและตำแหน่งต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 บริษัท หรืออุตสาหกรรมใด ๆ ที่ต้องการนวัตกรรมควรมุ่งหาพนักงานที่มีความคิดสร้างสรรค์มากมาย ความสามารถในการคิดนอกกรอบช่วยให้ บริษัทต่าง ๆ สามารถปรับตัวเข้ากับตลาดที่เปลี่ยนแปลงและค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ หากพนักงานรู้สึกติดขัดเมื่อต้องระดมความคิดหรือแก้ปัญหาไม่ต้องกังวลเพราะความคิด

สร้างสรรค์สามารถปลูกฝังได้ การติดตามข่าวสารและแนวโน้มในอุตสาหกรรมของทุกคน อยู่เสมอจะทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของคุณไหลเวียนได้

2. การคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical thinking)

การคิดเชิงวิเคราะห์เป็นกุญแจสำคัญสำหรับพนักงานที่จะได้ข้อสรุปที่มีเหตุและมีผล ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีช่วยให้เราวิเคราะห์สถานการณ์ ชั่งน้ำหนักตัวเลือกต่าง ๆ และระบุผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ของการตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ ความสามารถนี้จึงมีคุณค่าในชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และนายจ้าง ก็ต้องการพนักงานที่มีความคิดล่วงหน้ามากพอที่จะคาดการณ์และวางแผนสำหรับปัญหาในอนาคตก่อนที่จะเกิดขึ้นด้วย เช่นเดียวกับทักษะอื่น ๆ การคิดเชิงวิเคราะห์สามารถขัดเกลาผ่านการฝึกฝน ตัวอย่างเช่นหากพนักงานต้องต่อแถวยาว ๆ ที่ร้านขายของชำแม้ว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร สาเหตุหลักของความล่าช้าคืออะไร จะช่วยอะไรได้บ้าง เป็นต้น การแก้ปัญหานี้อาจใช้ได้กับพื้นที่อื่น ๆ ด้วยก็ได้ เพียงแค่ใช้ความคิดในการประเมินและการแก้ปัญหาที่สามารถช่วยปรับแต่งความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของพนักงานได้แล้ว

3. การทำงานร่วมกัน (Collaboration)

การทำงานร่วมกันเป็นอีกหนึ่งทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในอาชีพไม่ว่าจะทำงานในตำแหน่งใดก็ตาม การทำงานร่วมกันหมายถึงการเต็มใจรับฟังเรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน พนักงานสมัยใหม่เต็มใจไปด้วยพนักงานที่มีทักษะและความรู้เฉพาะทาง ไม่ได้หมายความว่าจ้างทำงานได้ทุกอย่าง แต่จะต้องสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ในช่วงเริ่มต้นอาชีพการงาน วิธีที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในองค์กรคือการทำงานอาสาสมัครร่วมกันในรูปแบบแบ่งกลุ่มที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และงานนั้นจะต้องเป็นงานที่ทุกคนร่วมมือกันจึงจะเกิดผลสำเร็จสูงสุด

4. การสื่อสาร (Communication)

การสื่อสารอาจเป็นทักษะที่เหมาะสมกับบางคนเท่านั้น แต่ก็เป็นทักษะที่มีประสิทธิภาพก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในระดับสากล และความสามารถในการสื่อสารยังมีความจำเป็นกับทุกแง่มุมของชีวิต ความรู้และทักษะทางเทคนิคทั้งหมดในโลกนั้นจะไม่มีค่า หากไม่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจประเด็นที่ต้องการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยวิธีที่เหมาะสม

5. การรู้ข้อมูลสารสนเทศ (Information literacy)

ไม่ว่าจะทำวิจัยเพื่อทำรายงานที่โรงเรียนหรือทำรายงานหรือนำเสนอในที่ทำงาน การรู้ข้อมูลสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญ การรู้ข้อมูลสารสนเทศเป็นทักษะพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อ พนักงานที่มีทักษะนี้จะสามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อมูลทั้งหมดได้โดยการตีความข้อเท็จจริงและข้อมูลดิบที่พบ

6. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability)

ตำแหน่งงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พนักงานที่ปรับตัวได้ มีความยืดหยุ่นในหลาย ๆ ด้าน จะสามารถทำงานได้ทั้งจากระยะไกลหรือในสำนักงานได้ทั้งแบบอิสระและแบบเป็นทีม มีใจจดจ่อ สนใจในแนวคิดใหม่ ๆ และยินดีที่จะทำงานใหม่ ๆ การพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทำได้โดยการพยายามออกจากจุดเดิมของชีวิตและการทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทดลองทำงานอดิเรกใหม่ ๆ หรือติดตามเพื่อนร่วมงานในแต่ละวันเพื่อดูว่าเพื่อนร่วมงานทำอะไรหรือเข้าร่วมการประชุมที่เน้นหัวข้อใหม่ที่เรายังไม่มีความรู้

7. ความเป็นผู้นำ (Leadership)

ในความคิดแบบสมัยเก่าจะนิยมนิยามความเป็นผู้นำว่ามีไว้สำหรับผู้จัดการเท่านั้น แต่ในยุคปัจจุบันนี้ ความเป็นผู้นำเป็นทักษะที่ทุกคนต้องมีในขณะทำงานงานระดับเริ่มต้น ทักษะนี้จะสามารถนำไปสู่โอกาสที่มากขึ้นในอนาคต เนื่องจากความเป็นผู้นำเกี่ยวข้องกับลักษณะอื่น ๆ อีกมากมายรวมถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเด็ดขาด และความสามารถในการบริหารการทำงาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำโดยรวมอาจดูคลุมเครือหรือมีรายละเอียดหลายอย่างให้ศึกษา แต่ประสบการณ์จะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่จะฝึกความเป็นผู้นำ การพัฒนาความเป็นผู้นำนั้นทำได้ง่ายมาก เช่น การสมัครเป็นผู้นำในการทำโครงการต่าง ๆ หรือการนำผู้อื่นในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

8. ทักษะทางสังคม (Social skills)

ทักษะทางสังคมมีหลายรูปแบบ และแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม แม้ว่าทักษะทางสังคมอาจเปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับว่าอยู่กับใครหรือสังคมแบบใด การตระหนักรู้และควบคุมตนเองในการทำความเข้าใจ และจัดการตนเองรวมถึงค่านิยม แรงจูงใจ และแรงกดดัน สิ่งนี้จะส่งผลต่อทักษะทางสังคม การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การขอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง หรือจดบันทึกประจำวัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มทักษะทางสังคมของตนเองได้

นอกจากนี้ การเอาใจใส่ในการสนทนาก็ถือเป็นทักษะทางสังคมอีกอย่างหนึ่ง สามารถช่วยให้เป็นผู้ฟังที่ดี และเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีได้ และหากสามารถเชื่อมโยงกับปัญหาหรือความทุกข์ของคู่สนทนาหรือเพื่อนร่วมงาน อาจแนะนำวิธีแก้ปัญหาที่ดีกว่าได้จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้น

9. ผลผลิต (Productivity)

การทำงานในยุคปัจจุบันจะเน้นที่ผลผลิตของงานมากกว่าขั้นตอนการทำงาน ด้วยความเชื่อที่ว่าทุกคนล้วนมีวิธีการไปสู่ความสำเร็จแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล เนื่องจากข้อจำกัดในการทำงานของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง นอกจากการเรียนเรียนและพัฒนาขั้นตอนการไปสู่ความสำเร็จด้วยตนเองแล้ว การเรียนรู้และพัฒนาขั้นตอนการทำงานของผู้ที่สำเร็จแล้วเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่จะช่วยให้ไปถึงผลผลิตได้เร็วและมีประสิทธิภาพเช่นกัน

นอกจากนี้สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) (2558) ได้เสนอทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

ในการเติบโตของเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ปัจจุบันคนงานจำเป็นต้องมีการผสมผสานระหว่างทักษะที่แตกต่างจากในอดีต นอกเหนือจากทักษะพื้นฐาน เช่น การรู้หนังสือและการคำนวณแล้ว องค์กรยังต้องการความสามารถเช่น การทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น ความพากเพียร ความอยากรู้อยากเห็น และความคิดริเริ่ม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานทำให้ทุกคนจำเป็นต้องมีทักษะเหล่านี้มากขึ้น ไม่ใช่เพียงบางส่วนเท่านั้น ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเศรษฐกิจดำเนินไปด้วยความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมและการทำงานร่วมกัน งานแต่ละงานจะมีความต้องการความเชี่ยวชาญทักษะมากขึ้นเรื่อย ๆ ในการแก้ปัญหาที่ไม่มีโครงสร้างและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เทคโนโลยียังเข้ามาแทนที่การใช้แรงงานคนมากขึ้นเรื่อย ๆ และถูกผสมเข้าไปในชีวิต และการ

ทำงานส่วนใหญ่ ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งในหลายประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้เห็นการลดลงอย่างต่อเนื่องของงานที่เกี่ยวข้องกับความรู้และทักษะ ความรู้ความเข้าใจแต่เพิ่มขึ้นในทักษะการวิเคราะห์ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพิ่มขึ้นตามลำดับ

การสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่

โลกศตวรรษใหม่สร้างความท้าทายใหม่หลายประการหนึ่ง โลกได้เคลื่อนสู่ “สังคมความรู้” เราไม่จำเป็นต้องท่องจำกันต่อไป ทุกอย่างหาได้จากอินเทอร์เน็ต แต่ทักษะใหม่คือที่จำเป็นคือ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะในการเลือกสรรข้อมูลและประมวลข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่อย่างท่วมท้น ดังนั้น เราจะต้องสร้างพื้นฐานการเดิมศักยภาพของนักเรียน ดังจะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าได้เข้ามาทำงานแทนแรงงานที่งานที่ซ้ำซากจำเจ ทักษะใหม่ที่สำคัญคือทักษะที่คอมพิวเตอร์ทำแทนไม่ได้ เช่น ทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะในการค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะในการสื่อสารอันซับซ้อน โครงสร้างองค์กรเปลี่ยนจากแนวตั้งเป็นแนวราบ มีการกระจายอำนาจตัดสินใจมากขึ้น เพราะฉะนั้น ทักษะใหม่ที่เป็นอยู่ที่เป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองมากขึ้น และตลาดแรงงานเปลี่ยนไป แต่ละประเทศเชื่อมโยงกันในระดับโลกมากขึ้น ดังนั้น คนทำงานยุคใหม่จึงต้องสามารถทำงานภายในทีมที่ประกอบด้วยผู้คนจากหลากหลายชาติ ภาษา และวัฒนธรรม รวมถึงต้องมีทักษะสากลที่สามารถแข่งขันกับแรงงานชาติอื่นๆ ได้ เช่น ภาษาอังกฤษ ความรู้เท่าทันเทคโนโลยี เป็นต้น

เพราะฉะนั้น การเรียนรู้ต่างๆ ที่เราเคยเรียนกันมา ท่องจำ ยัดเยียดรายละเอียดมากกว่าเนื้อหา เรียนแต่ละวิชาแยกส่วนกัน มาถึง “ทางตัน” แล้วในโลกที่ความรู้เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว มาก เราต้องสร้างศักยภาพให้นักเรียนแต่ละคนให้มีทักษะอนาคตใหม่ หรือที่เรียกว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังภาพ

แผนภาพแสดงทักษะแห่งอนาคตใหม่

จากแผนภาพ “ทักษะแห่งอนาคตใหม่” จะเห็นได้ว่า ภาพโลกที่เราอยากเห็น แต่หันกลับมาดูหลักสูตรไทยพบว่า เด็กไทยเรียนเยอะ แต่รู้น้อยและทำงานไม่เป็น โดยเด็กประถมของไทยเรียน 1,000 ชั่วโมงต่อปี และเด็กมัธยมเรียน 1,200 ชั่วโมงต่อปี แต่ประเทศพัฒนาแล้วเด็กประถมเรียนประมาณ 800 ชั่วโมงต่อปี และเด็กมัธยมเรียนประมาณ 900 ชั่วโมง แต่เขามีผลการเรียนที่ดีกว่าเรามาก เราจึงจำเป็นต้องปรับปรุงด้านหลักสูตรให้ยืดหยุ่นมากขึ้น คือ สอนให้น้อยลง เรียนรู้นี้ให้มากขึ้น

การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อตัวนักเรียนอย่างแท้จริง มุ่งไปที่ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูต้องไม่สอนหนังสือไม่นำสาระที่มีในตำรามอบบรรยายให้นักเรียนจดจำแล้วนำไปสอบวัดความรู้ ครูต้องสอนคนให้เป็นมนุษย์ที่เรียนรู้การใช้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (Facilitate) ในการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ โดยมีประเด็นคำถาม อยากรู้เป็นตัวกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้อยากเรียน ที่จะนำไปสู่การกระตือรือร้นที่จะสืบค้น รวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อสมมติฐานคำตอบที่คุ้นเคย พบเจอจากประสบการณ์เดิมใกล้ตัว สร้างเป็นกระบวนการที่คนใหม่แทนของเดิม การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า Project-Based Learning : PBL

ทักษะการรู้สสารเนื้อหา

1. พื้นฐานการเรียนรู้สาระวิชาหลัก

ทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการคำนวณ (Arithmetic) ถือเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นที่จะทำให้อ่านและเข้าใจในสาระเนื้อหาของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่แสดงความเป็นสาระวิชาหลักของทักษะเพื่อดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ภาษาแม่และภาษาโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และรัฐความเป็นพลเมืองดี ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำสาระเนื้อหาได้ครบคุมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว

2. ความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21

ถึงแม้ว่านักเรียนจะสอบวัดความรู้ ความสามารถ ได้ตามเกณฑ์การจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าด้วยระเบียบการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แล้วก็ตาม คงไม่เพียงพอในโลกยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีการสอดแทรกความรู้เชิงบูรณาการเข้าไปในสาระเนื้อหาของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดประเด็นสำคัญต่อการสร้างความเป็นสังคมโลก การขับเคลื่อนเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมในบริบททางสังคมที่ต่างกันรอบด้าน และสร้างเข้าใจความเป็นมนุษย์ด้วยกันในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม การใช้วัฒนธรรมทางภาษาที่ต่างกันได้อย่างลงตัว

2.2 ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) เป็นการสร้างความรู้และวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการสร้างตัวเลือกเชิงเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจ มีความเข้าใจบทบาทในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อสังคม และใช้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการในการยกระดับ และเพิ่มประสิทธิผลด้านอาชีพ

2.3 ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civil Literacy) เป็นการสร้างประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมผ่านวิธีสร้างองค์ความรู้ และความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่ถูกต้อง และนำวิถีแห่งความเป็นประชาธิปไตยไปสู่สังคมในระดับต่างๆ ที่เข้าใจต่อวิถีการปฏิบัติทางสังคมแห่งความเป็นพลเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและสากล

2.4 ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจข้อมูลสารสนเทศ ภาวะสุขภาพอนามัย และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เข้าใจวิธีป้องกันแก้ไข และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่มีต่อภาวะสุขภาพอนามัย ห่างไกลจากภาวะความเสี่ยงจากโรคร้ายไข้เจ็บ ใช้ประโยชน์ข้อมูลสารสนเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสุขภาพอนามัยได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล เฝ้ารอวังด้านสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลและครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง รู้และเข้าใจในประเด็นสำคัญของการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีระดับชาติและสากล

2.5 ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) เป็นการสร้างภูมิรู้และเข้าใจการอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม และมีส่วนร่วมอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม มีภูมิรู้และเข้าใจผลกระทบจากธรรมชาติที่ส่งผลต่อสังคม สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไข และอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อม สร้างสังคมโดยรอบให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

วิธีการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เพื่อตอบสนองการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หรือ The Fourth Industrial Revolution (สภาเศรษฐกิจโลก,2558) ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องนิยามวัตถุประสงค์ในการเรียนและวิธีในการศึกษาเนื้อหาหรือทฤษฎีในเรื่องที่ต้องเรียนรู้เสียใหม่ ให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ขณะเดียวกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้นั้นต้องสามารถแบ่งปันองค์ความรู้ เทคนิคต่าง ๆ ได้โดยไร้ข้อจำกัด เรื่องสถานที่และเวลาเช่นเดียวกัน ตลอดจนเป้าประสงค์ของการเรียนรู้อย่างต้องเป็นการปลูกฝังและติดตั้งระบบความคิดของการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ทุกคนด้วยซึ่งวิธีและเครื่องมือที่จะมาช่วยยกระดับความคิดของผู้คนส่วนใหญ่ ให้เปิดรับและเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบของ Lifelong Learning หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต นั่นคือ ปัจจัยที่ 5 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนยุคนี้ นั่นคือ สมาร์ทโฟน นั่นเอง หรือที่เรียกว่า MPPG (สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยสมาร์ทโฟน)

MPPG คือ หลักการที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย

1. Mobile - first สมาร์ทโฟน เครื่องมือสร้างสังคมอุดมปัญญาของคนทั้งโลกจากสถิติล่าสุด พบว่ากว่า 44 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรโลก ต่างมีสมาร์ทโฟนเป็นของตัวเอง ดังนั้นในการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 นี้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะนำความชาญฉลาดของสมาร์ทโฟนในมือมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เปิดหน้าต่างสู่โลกกว้างและขุมความรู้ออนไลน์ในด้านต่างๆ ด้วยเหตุนี้บุคลากรทางการศึกษา หรือทุกหน่วยงานที่มีความตั้งใจดีในการเผยแพร่ความรู้ที่จำเป็นในการสร้างเสริมทักษะทุกด้านให้กับพลเมืองโลก จึงควรใช้ช่องทางการเข้าถึงผ่านสมาร์ทโฟนให้เป็นประโยชน์ โดยสิ่งที่จำเป็นไม่น้อยไปกว่าเนื้อหาที่น่าสนใจ คือ การออกแบบวิธีการย่อยและสรุปองค์ความรู้นั้นให้อยู่ในวิสัยที่โดนใจและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งแน่นอนว่า หากเป็นคนรุ่นใหม่ เนื้อหานั้นต้องไม่ยาวเกินไป เรียกว่าถ้าเปรียบเป็นการกินอาหารก็ต้องตักเข้าปากให้พอดีคำ หรือถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ก็ต้องใช้ตัวอักษรที่ใหญ่และอ่านง่าย เป็นต้น

2. Participatory สร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม ในบริบทของการเผยแพร่และติดตั้งทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 การที่จะดึงความสนใจของคนที่มีต้นทุนการเรียนรู้ต่างกัน ระดับความอยากรู้ที่ต่างกัน จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ของการเปิดกว้างให้ผู้คนทุกระดับสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ทักษะต่าง ๆ นั้นได้แบบไม่ยาก ดังนั้น สถาบันการศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ต้องใจกว้างมากพอที่จะอำนวยความสะดวกให้ผู้คนเข้าถึงเนื้อหาของตนเองแบบไม่ปิดบัง เพราะการที่ผู้เรียนรู้ได้รู้สึกว่าคุณเองได้มีประสบการณ์ร่วมกันในการเรียนรู้ทักษะนั้น จะเกิดความอยากแสร้งความรู้ เทคนิค ที่ได้เรียนรู้มาต่อไปให้กับคนอื่นหรือนำไปสู่การปรับใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองจริงๆ ซึ่งนี่เองเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่พึงเกิดขึ้นในสังคมอย่างสร้างสรรค์

3. Personalized เอาชนะทุกข้อจำกัดของแต่ละคน การสร้างเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ควรเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้ได้มีทักษะในการคิดแบบวิเคราะห์ รวมถึงทักษะในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้คนๆ นั้นสามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองให้กลายเป็นคนที่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนเองในทางสร้างสรรค์ เมื่อต้องตอบโต้กับปัญหาหรือสถานการณ์ใดก็จะใช้เหตุผลในการอธิบายมากกว่าอารมณ์

4. Group-based เรียนรู้ไปด้วยกัน เรียนรู้ไปได้ไกล การเรียนรู้ในเชิงลึกเกิดขึ้นได้ในบรรยากาศของการถกเถียงกันในห้องเรียน ความเห็นต่างจึงไม่ใช่เรื่องผิดหากเกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ร่วมกัน ขณะเดียวกันการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันนับเป็นบรรยากาศที่ควรเกิดขึ้นที่สุดในการศึกษาาร่วมกัน เพื่อแสร้งทั้งมุมมองความรู้ใหม่ๆ ที่หลากหลายและประสบการณ์จริงของผู้เรียน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้อยู่ในนิยามของ “Social Learning” หรือการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งตอบโจทย์ 2 Cs จากหลัก 4Cs คือ การสื่อสาร (Communication) และความร่วมมือกัน (Collaboration) นั่นเอง

ระบบสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยให้นักเรียนได้สืบค้นรวบรวมความรู้จากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อน นำไปสู่การได้คำตอบที่มีทฤษฎีความรู้รองรับ เกิดจินตนาการสร้างกระบวนการพัฒนางานที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตน และคนในสังคม วางแผนการทำงาน สืบค้น สร้างขั้นตอนและกระบวนการตามการอ้างอิงของทฤษฎีความรู้ และพิสูจน์สมมติฐานคำตอบ สรุปลงเป็นข้อค้นพบใหม่ในรูปแบบผลงาน หรือนวัตกรรม เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะพื้นฐานการสร้างความรู้ ทักษะการดำรงชีวิต และพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องมีระบบมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1) ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards) จุดเน้น คือ

1. เน้นทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเน้นไปที่เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติในรูปแบบ Project-Based Learning: PBL ที่ถูกกระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถามอยากรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เกิดความต้องการสืบค้นหาคำตอบที่ถูกอ้างอิงด้วยทฤษฎีความรู้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อน และร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ยืนยันสมมติฐานคำตอบ เกิดจินตนาการพัฒนาผลงาน และนวัตกรรมที่ทำให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพ

2. สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนที่มีการบูรณาการความเข้าใจเนื้อหา รายวิชาใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งในรายวิชา และข้ามรายวิชา รวมทั้งบูรณาการสาระเนื้อหาความรู้ในศตวรรษที่ 21 เข้าไปด้วย การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการขึ้น เพื่อนำตัวชี้วัดมาตรฐานรายวิชาของรายวิชาที่มีสาระเนื้อหาซ้ำซ้อน หรือเป็นเรื่องเดียวกัน นำไปบูรณาการกับบริบท สภาพแวดล้อมของชุมชน ภูมิปัญญาถิ่นฐาน ที่เป็นสถานการณ์ที่นักเรียนรู้จักและคุ้นเคยทำให้เชื่อมโยงความคิดไปสู่ความเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะการกระตุ้นคำถามอยากรู้

3. มุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน กิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องออกแบบให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อนในเชิงการอภิปรายกลุ่ม ตั้งแต่คำถามถามอยากรู้ สมมติฐานคำตอบ เพื่อช่วยกันสืบค้นทฤษฎีความรู้ที่มีแหล่งอ้างอิงเชื่อถือได้มาอภิปรายสนับสนุน หรือโต้แย้งยืนยันคำตอบที่เป็นจริง รวมถึงการใช้ทฤษฎีความรู้สร้างกระบวนการทดลอง หรือปฏิบัติเพื่อพัฒนาชิ้นงาน ผลงาน หรือนวัตกรรม ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการเข้าถึงสารสนเทศและพัฒนาการคิดแบบมีวิจารณญาณ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการบอกเล่าเรื่องให้นักเรียนจดจำ

4. ยกระดับความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็จริง การใช้สื่อหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพจากการเรียนรู้ในสถานศึกษา การทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การออกแบบกิจกรรมเน้นไปที่ การให้นักเรียนได้สืบค้น เข้าถึงทฤษฎีความรู้แบบเท่าทันสารสนเทศ และสื่อ ที่ได้จากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ ซึ่งจะให้นักเรียนมีทักษะการเท่าทันสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ไม่ถูกชวนเชื่อ หรือชักจูงแบบไม่มีเหตุผล โดยสืบค้นจากหนังสือ หรือให้เทคโนโลยีการสืบค้นแบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้อย่างมีทักษะการใช้งาน

5. ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง การออกแบบและเลือกใช้เครื่องมือวัดผลประเมินผลต้องสอดคล้องกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และตัวชี้วัดมาตรฐานรายวิชา ซึ่งจำแนกเป็นการวัดประเมินผลความรู้ (Oliva, P. F.,1992) ความสามารถเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ (Knowledge) หรือด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) การวัดประเมินผลทักษะการปฏิบัติ (Skill) เป็นการวัดระดับคุณภาพของทักษะการปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการทำงาน และวัดระดับคุณภาพของผลงาน ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และการวัดผลประเมินผลเจตคติ (Attitude) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

2) ระบบการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century Skills) จุดเน้นคือ

1. สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐาน สำหรับการทดสอบย่อยและทดสอบรวมให้ใช้ในการประเมินผลในชั้นเรียน ส่วนแบบทดสอบมาตรฐานนั้น จุดมุ่งหมายในการใช้ประโยชน์จำแนกได้ 3 ประเภท (Taba, H.,1962) คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดปริมาณความรู้ความสามารถ ทักษะเกี่ยวกับด้านวิชาการที่ได้เรียนรู้มาว่ารับรู้ไว้ได้มากน้อยเพียงไร แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาในอดีต ส่วนมากใช้ในการทำนายสมรรถภาพของบุคคลว่าสามารถเรียนไปได้ไกลเพียงไร โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพยากรณ์อนาคตข้อเท็จจริงทั้งในปัจจุบัน และประสบการณ์ในอดีต ให้นำมาเป็นรากฐานการทำนาย ใน 2 ลักษณะ คือ แบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude Test) ใช้วัดเพื่อทำนาย

ว่าเด็กแต่ละคน จะสามารถเรียนต่อไปในแขนงใดจึงจะดีและจะเรียนไปได้มากเพียงใด และ แบบทดสอบความถนัด เฉพาะอย่างหรือความถนัดพิเศษ (Specific Aptitude Test) หมายถึง แบบทดสอบวัดความถนัดที่เกี่ยวกับอาชีพ หรือความสามารถพิเศษที่นอกเหนือ จากความสามารถด้านวิชาการ เช่น ความถนัดเชิงกล ความถนัดทางด้านดนตรี ศิลปะ การแกะสลัก กีฬา เป็นต้น ซึ่งความถนัดประเภทนี้มีความสัมพันธ์กับความถนัดทางการเรียน ส่วนจุดมุ่งหมาย การใช้ประโยชน์ของแบบทดสอบมาตรฐาน ประเภทที่ 3 คือ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ (Personal Social Test) มีหลายประเภท คือ แบบทดสอบวัดทัศนคติ (Attitude Test) ใช้วัดทัศนคติของบุคคล ที่มีต่อบุคคลสิ่งของ การกระทำ สังคม ประเทศ ศาสนา แบบทดสอบวัดความสนใจ อาชีพ และแบบทดสอบวัดการปรับตัว ความมั่นใจ

2. เน้นการนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงการแก้ไขงาน ผลลัพธ์ที่เกิดจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning: PBL จำเป็นต้องมีการติดตามความก้าวหน้าของระดับ คุณภาพการปฏิบัติตามขั้นตอนในแต่ละกระบวนการ และวัดระดับคุณภาพของผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ เพื่อตรวจสอบ การติดตาม หรือความก้าวหน้าตามทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการปฏิบัติ ซึ่งเป็นจุดสำคัญของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมี เครื่องมือวัดผล และจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล นำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบ และแยกแยะ จัดกลุ่มคุณภาพ นำไปออกแบบการปรับปรุงแก้ไข หรือสนับสนุนต่อยอดความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคลต่อไป

3. ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การติดตาม ความก้าวหน้าของทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการปฏิบัติ รวมถึงความรู้ความสามารถในศตวรรษที่ 21 เน้นการวัดผล ประเมินผลพฤติกรรมกรปฏิบัติ และเจตคติ ในการปฏิบัติกิจกรรมตามการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูมีการ ออกแบบไว้ อย่างเข้าถึงข้อมูลพฤติกรรมที่รวดเร็ว และกว้างขวางทั้งเรื่องสถานที่ และเวลา เครื่องมือการวัดผล และ เทคโนโลยีเชิงระบบที่นำมาใช้สนับสนุนการติดตามความก้าวหน้า และวิเคราะห์ผล เก็บรวบรวมผลจึงต้องเหมาะสม และใช้ได้ตรงลักษณะของการใช้งาน ที่สามารถให้นักเรียนรายงานผลการรับรู้สภาพของปัญหา ผลข้อสรุปการอภิปราย สมมติฐานคำตอบของคำถามอยากรู้ ผลข้อสรุปของผังมโนทัศน์การได้มาซึ่งการค้นหาคำตอบ ผลข้อค้นพบเชิงคุณภาพ ของนักเรียนเป็นรายกลุ่ม และรายบุคคล มีการบันทึกผลงาน ภาพ เสียง หรือ วิดีโอ และอื่น ๆ ได้อย่างดี เครื่องมือเชิง ระบบอีกอย่างคือ คลังข้อสอบที่สามารถจัดเก็บ วิเคราะห์ผลความรู้ ความสามารถของนักเรียน ตามตัวชี้วัดมาตรฐาน รายวิชา สามารถชี้จุดอ่อนของการเรียนรู้ได้รายตัวชี้วัดมาตรฐานรายวิชา ทั้งภาพรวมทุกคน และรายบุคคล ที่นำไป แก้ไขกระบวนการเรียนรู้ ทั้งรูปแบบกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ ข้อบกพร่องของนักเรียน หรือแม้กระทั่งของ ครู และระดับความยาก ง่ายของข้อสอบ และถ้าเป็นระบบที่ลดงานครูเชิงเอกสารได้แล้วครูจะมีเวลาไป เตรียมการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้มากขึ้น โดยเฉพาะการลดการกรอกใบ ปพ.5

4. สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพ ผลจาก การใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการติดตาม วิเคราะห์ จัดเก็บสารสนเทศเชิงคุณภาพของนักเรียนเป็นรายกลุ่ม และรายบุคคล รวมถึงการเก็บผลสัมฤทธิ์ภาพรวมทุกวิชา และภาพรวมเฉพาะทางความสามารถตามโปรแกรมการ เรียนของนักเรียนรายบุคคล เก็บผลการวัดความถนัดทางการเรียนของโปรแกรมการเรียน และความถนัดเฉพาะ ทางด้านอาชีพ เก็บผลการวัดบุคลิกภาพที่มีต่อการทำงานที่ถูกออกแบบกิจกรรมการทำงานในหน่วยบูรณาการ เฉพาะทางสำหรับโปรแกรมการเรียน หรือกิจกรรมบริการสาธารณประโยชน์ในวันสำคัญของชาติ และของทุก ศาสนา เก็บชิ้นงาน ผลงานของนักเรียนรายบุคคล ที่ถูกสร้างและพัฒนาเป็นระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios)

มีการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการวิเคราะห์ จัดเก็บ และนำเสนอรายงาน ที่นำไปสู่การมองเห็นภาพความสามารถ ความถนัด และบุคลิกภาพของนักเรียนทั้งตัว อันจะเป็นประโยชน์ของแก่การตัดสินใจในการวางแผนทางการศึกษาต่อสู่การประกอบอาชีพ ของนักเรียน เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างแม่นยำ ไม่เกิดการหลงทางกับนักเรียน เป็นต้น

3) ระบบหลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum & Instruction) จุดเน้น คือ

1. การสอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการของวิชาแกนหลัก โดยการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมมือกันค้นคว้า หรือศึกษาสิ่งที่สนใจ และนักเรียนกับครูจะต้องร่วมมือกันออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ อาจเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือศึกษาเป็นรายบุคคลก็ได้ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงหลายรายวิชาเข้าด้วยกัน ไม่ใช่แต่ด้านเนื้อหาวิชา แต่ยังรวมถึงวิธีการสอนของครูอีกด้วย ถ้าครูสอนแยกเป็นรายวิชาจะทำให้การเรียน การสอนไม่ต่อเนื่อง ลักษณะของหลักสูตรแบบสหวิทยาการ จะต้องจัดตารางเวลาให้มากพอแก่การเรียนรู้ นั่นคือลด เวลาพักบรรยายแต่มาเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษาหาความรู้ต้องเป็นไปอย่างอิสระภายใต้การแนะนำของครู หลักสูตรเชิงสหวิทยาการจะรวมเนื้อหาหลายวิชาอยู่ในหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการทำโครงการจะ จัดตารางเรียนในคาบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเนื้อหาวิชาจะต้องจัดให้อัดต่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับวิถี ชีวิตประจำวันของนักเรียนมากยิ่งขึ้น นักเรียนจะใช้เวลาเรียนรู้ทักษะของวิชาต่างๆ และใช้เวลาประยุกต์ทักษะ เหล่านั้นไปใช้กับกิจกรรมในชีวิตจริง ซึ่งหลักสูตรเชิงสหวิทยาการจะแบ่งวิธีการสอนเป็น 2 แบบ คือ การสอนทางตรง (Direct Teaching) สำหรับทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของแต่ละวิชาหลักโดยเฉพาะสาระเนื้อหาที่ยุ่งยาก ซับซ้อน จะใช้ การเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ และการสอนทางอ้อม (Indirect Teaching) สำหรับบทเรียนที่นักเรียนนำทักษะพื้นฐาน มาใช้ในการทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความรู้จากหลาย ๆ วิชา ตารางการเรียนรู้จะจัดในห้องเรียนรวม หรือลานกิจกรรม และสถานที่ฝึกทักษะประสบการณ์ รวมทั้งการเรียนจากแบบเรียนด้วย บทบาทของครูในตารางคาบกิจกรรมต้องไม่ นั่งอยู่เฉย ๆ ต้องเดินไปสังเกตการทำงานของนักเรียน และร่วมฟังการอภิปรายของนักเรียนทุกกลุ่ม ครูต้องเข้าไป ร่วมกิจกรรมกลุ่มตามที่นักเรียนร้องขอ วิธีการสอนแบบนี้ ครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ ผู้จัดการ และผู้อำนวยการ สอดคล้องกัน โดยโครงการอาจต้องการใช้การสอนหลายรูปแบบ สิ่งสำคัญในการสอนเชิงสหวิทยาการก็คือ เป็น การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูต้องสนใจว่าเด็กแสดงความเป็นตัวของตัวเอง และแสดงต่อผู้อื่นอย่างไรบ้าง รวมทั้ง ต้องสนใจว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรบ้าง สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้าง ระบบการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based) สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณา การที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based) เพื่อการสร้างทักษะขั้นสูงทางการคิดแบบมีวิจารณญาณ

2. สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้น สมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based) การนำทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของแต่ละวิชาหลัก อันได้แก่ สาระความรู้ ในศตวรรษที่ 21 และสาระความรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (Tyler, R. W. ,1949) กระตุ้นให้นักเรียนสร้างทักษะ การปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจริง เป็นการนำไปสู่ระบบการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน ที่เน้นความสามารถใน การปฏิบัติ (Performance) ภายใต้เงื่อนไข (Condition) การใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ระบุไว้ ให้ได้มาตรฐาน (Standard) ตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) และมีหลักฐานการปฏิบัติ (Evidence) รวมไปถึงการ

ประเมินผลและการตรวจสอบได้ ที่สอดคล้องกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จะมีการกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ตามหลักสูตร ที่เรียกว่า เกณฑ์ความสามารถ จัดทำขึ้นเพื่อความแน่ใจว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่ง ๆ จะมีทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเรื่องความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่อาจมีความเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา แต่จะมุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยม อันจะมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน และอนาคตของผู้เรียนในอนาคต หลักสูตรนี้มีโครงสร้างแสดงให้เห็นถึงเกณฑ์ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติในแต่ละระดับการศึกษา และในแต่ละระดับชั้น ทักษะและความสามารถจะถูกกำหนดให้มีความต่อเนื่องกัน โดยใช้ทักษะและความสามารถที่มีในแต่ละระดับเป็นฐานสำหรับเพิ่มพูนทักษะและความสามารถในระดับต่อไป การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบฐานสมรรถนะ จึงมีกรอบมาตรฐานสมรรถนะ เป็นตัวกำหนดความรู้ และ ทักษะ ที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติภาระงาน และ กิจกรรมต่าง ๆ ได้เมื่อเรียนจบหลักสูตร และสามารถวัดและประเมินผลได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติที่กำหนด องค์ประกอบของมาตรฐานสมรรถนะ

บทสรุป

ทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถกว้าง ๆ ที่จำเป็นในการประสบความสำเร็จในสังคมสมัยใหม่ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มนักการศึกษา นักวิชาการ และหน่วยงานของรัฐได้เตรียมพร้อมและส่งเสริมทักษะพื้นฐานเหล่านี้ เพื่อเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นการปรับกระบวนทัศน์ Growth Mindset ของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างและพัฒนาได้โดยผู้สอน จากการที่ผู้สอนมี Growth Mindset ก่อนในเบื้องต้น และนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง การดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และความมุ่งมั่นพยายามของผู้เรียน และการแสดงบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความคิดความเชื่อ ว่า ทุกอย่างประสบความสำเร็จได้หากมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี และมีความมุ่งมั่นพยายามตามแนวการสอนในการนาระบบสนับสนุนและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบ Project-Based Learning (PBL) ที่ถูกกระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถามอยากรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เกิดความต้องการสืบค้นหาคำตอบที่ถูกต้องด้วยทฤษฎีความรู้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อน และร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ยืนยันสมมติฐานคำตอบ เกิดจินตนาการ พัฒนางาน และนวัตกรรมที่ทำให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพในโลกแห่งอนาคตของศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับกระบวนการสอนใน 5 ขั้นตอนของ QSCCS ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 Learn to Question ได้แก่ การเตรียมหลักสูตร และแหล่งเรียนรู้ การเตรียมบทบาทครู การสำรวจชุมชนสร้างแรงบันดาลใจ และการระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 2 Learn to Search ได้แก่ การสืบค้น วิเคราะห์ จำแนกแยกแยะข้อมูลที่ต้องการ และ การออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นที่ 3 Learn to Construct ได้แก่ การลงมือปฏิบัติ จากการเรียนรู้ การทดลอง การสร้างชิ้นงาน การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญและของจริง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 4 Learn to Communicate ได้แก่ การสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอ สื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ และขั้นที่ 5 Learn to Service ได้แก่ การประยุกต์ ต่อยอดองค์ความรู้เพื่อสังคม ตามลำดับ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์
- วิจารณ์ พานิช.(2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*.-- กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2555. 416 หน้า. 1. การเรียนรู้. จากเว็บไซต์ <http://teacherweekly.wordpress.com/2013/09/25/21st-century-support-systems/>
- สภาเศรษฐกิจโลก. (2558). *New Vision for Education : Unlocking the Potential of Technology*. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2564 จากเว็บไซต์ <https://widgets.weforum.org/nve-2015/index.html>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน/ราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

ภาษาอังกฤษ

- Praornpit Katchwattana. (2561). อยากเป็นคนคุณภาพของศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวด้วย ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 . สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2564 จากเว็บไซต์ <https://www.salika.co/2018/09/22/skill-21st-century-howto-build/>
- Kirsten Slyter. (2562). *Do You Have the 21st Century Skills Today's Employers Are Seeking?*. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2564 จากเว็บไซต์ <https://www.rasmussen.edu/student-experience/college-life/21st-century-skills/>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Oliva, P. F. (1992). *Developing the Curriculum*. (3 rd ed). New York: Harper Collins.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace & world.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.

วิทยาการคำนวณสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Computational Science for Learning for 21st Century Learners

ผู้วิจัย

จิรภา ศรีนวล

นิสิตปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

การเรียนรู้รายวิทยาการคำนวณ เป็นกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อเพิ่มสมรรถนะของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวคิดและปัจจัยที่สำคัญคือ ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต และทักษะความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ในปัจจุบัน การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ถูกนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ เกิดเป็นสิ่งประดิษฐ์ เทคนิค วิธีการ หรือกระบวนการต่าง ๆ เริ่มต้นจากครูผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ แก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ ต้องให้คำแนะนำความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อการค้นคว้าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแบ่งปันความรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยผลานวิธีการจัดการเรียนรู้ บูรณาการการใช้ ทฤษฎีการเรียนรู้กับความเข้าใจทางวิทยาการคำนวณ สำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จะนำไปสู่ การพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ การประยุกต์ และแยกแยะข้อมูลเกี่ยวกับ ความจริงหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

คำสำคัญ : วิทยาการคำนวณ; การจัดการเรียนรู้; ศตวรรษที่ 21

Abstract

Learning of computational science It is a knowledge management process. To enhance the competency of teachers in the organization of 21st century learning activities. with the important concepts and factors that are Collaborative skills Communication skills, information technology skills Career and life skills and creativity skills etc. At present, the growth of information technology. and learning in the 21st century must be applied in a creative way. Including being able to create new knowledge, inventions, techniques, methods or processes, starting from the teacher, must be the director of creative learning management. For learners in learning management Must give advice and knowledge about the use of technology for research Exchange of knowledge and sharing knowledge with others by integrating learning management methods Integrate the application of the theory of learning with comprehension of computational science; To develop thinking skills Computational for 21st century learner learning. that will lead to the development of computational thinking skills to be able to solve analytical problems, apply and distinguish information about the facts or opinions of learners in real life.

Keywords : computational science; Learning management; 21st century

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการบรรจุวิชาวิทยาการคำนวณใช้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ.2560 และเริ่มบังคับใช้วิชา Coding หรือวิทยาการคำนวณ เป็นวิชาพื้นฐาน ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ ค้นคว้า เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างสรรค์ให้มันเหมาะกับวิถีชีวิตในอนาคต สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดให้รายวิชาพื้นฐานวิทยาการคำนวณ อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยกำหนดกรอบให้มีองค์ความรู้ ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เป็นสากลเทียบเท่านานาชาติ ปรับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้มีความชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน สอดคล้องและเชื่อมโยงกันภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจนเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน จัดเรียงลำดับความยากง่ายของเนื้อหาในแต่ละระดับชั้นให้สอดคล้องกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของผู้เรียนให้มีการเชื่อมโยง ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ โดยให้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้พัฒนาความคิด เพิ่มสาระเทคโนโลยี ประกอบด้วย การออกแบบและเทคโนโลยีและวิทยาการคำนวณ ทั้งนี้เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ บูรณาการสาระทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีกับกระบวนการเชิงวิศวกรรม ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ดังนั้นสาระการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ จึงไม่ได้สอนเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นโปรแกรมเมอร์หรือนักวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ แต่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ที่ถูกใช้ในการทำความเข้าใจปัญหาและสามารถสร้างแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ก่อนที่จะมีการนำมาเขียนโปรแกรมหรือ Coding ซึ่งทักษะนี้เรียกกันว่า Computational Thinking กำลังจะกลายเป็นทักษะพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 รายวิชา ประกอบด้วย วิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นวิชาที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถคิดเชิงคำนวณ (Computational thinking) มีความรู้พื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) และมีพื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร (Media and information literacy) ซึ่งการเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ จะไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การคิดให้เหมือนคอมพิวเตอร์เท่านั้น และไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการคิดในศาสตร์ของนักวิทยาการคอมพิวเตอร์ แต่จะเป็นกระบวนการความคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาของมนุษย์ โดยเป็นการสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานและช่วยแก้ไข้ปัญหา ตามที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณ จึงมีเป้าหมาย ที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนกล่าวคือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ มีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมิน จัดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การทำงานร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม และสามารถ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน มีความรับผิดชอบ และมีจริยธรรม

สรุปได้ว่ารายวิชาวิทยาการคำนวณ เป็นทักษะพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีเนื้อหา จำนวน 3 รายวิชา ประกอบด้วย วิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน ผู้สอนต้องให้คำแนะนำความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อการค้นคว้า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถคิดเชิงคำนวณ (Computational thinking) เพื่อการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมต่อไป

ความสำคัญของวิทยาการคำนวณ

จากการศึกษาสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันพบว่า ครูผู้สอนขาดเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่ส่งเสริมการคิดที่สอดคล้องเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอน ไม่ได้จบวิชาเอกวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์โดยตรง จึงไม่เข้าใจธรรมชาติของรายวิชาวิทยาการคำนวณอย่างลึกซึ้งเพียงพอ ประกอบกับการมีภาระงานอื่น ๆ ต้องจัดการเรียนการสอนหลายรหัสวิชา หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้และหลายระดับชั้น รวมถึงปัญหาการเชื่อมโยงทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งของโรงเรียนและของส่วนตัวของผู้เรียน อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และ สื่อออนไลน์ ที่แตกต่างกัน และปัญหาการนำแนวความรู้ทางเทคโนโลยี มาปฏิบัติหรือมาประยุกต์ใช้ มีความแตกต่างกันระหว่างผู้เรียนด้วยกันและระหว่างครูกับผู้เรียน อันเนื่องมาจากอุปกรณ์ดังกล่าว ไม่สามารถก่อให้เกิดผลงานของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์ในรายวิชาวิทยาการคำนวณมีน้อย ลำบาก ไม่หลากหลาย จึงไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาวิทยาการคำนวณที่มุ่งเน้นการคิด การแก้ปัญหา การคิดแบบนามธรรมคิดสร้างสรรค์ คิดเป็นระบบหรือวางขั้นตอน การทำงาน การสร้างกระบวนการต่าง ๆ บนพื้นฐาน เทคโนโลยี ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพื่อแก้ปัญหาให้ชีวิตง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น และสภาพปัญหาด้านการวัดและประเมินผลวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิดการปฏิบัติจากสถานการณ์จริง การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการนำความรู้ไปใช้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2555) สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ได้กำหนดทักษะของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

- 1) ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ สามารถประเมินผลและประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศและความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล
- 2) ทักษะการทำงานร่วมกัน (Collaboration Skill) ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความเป็นผู้นำ เป็นผู้ตาม สามารถแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ทำให้งานของส่วนรวมประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication Skill) ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับเพื่อน ครูผู้สอน และบุคคล อื่น ๆ ในการทำงานร่วมกัน การสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดเห็นระหว่างกันได้ รวมถึงสามารถอธิบาย และนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้ผู้อื่นรับรู้โดยใช้ภาษาที่ถูกต้องและสื่อสารได้อย่างชัดเจน เข้าใจได้ง่าย
- 4) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ในการเรียนรู้ การประยุกต์ความรู้ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงสามารถสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ เทคนิค วิธีการ และ/หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้
- 5) ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Digital Skill) ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการค้นคว้า การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปันความรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถคัดกรองข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินข้อมูลได้อย่างเหมาะสม สามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีจริยธรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

6) ทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต (Career Skill & Life Skill) ได้แก่วิธีการปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งบทบาทหน้าที่ บริบท สภาพแวดล้อม และสถานภาพที่ได้รับมีความยืดหยุ่นในการทำงานและการดำรงชีวิตมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นผู้นำมีความเป็นตัวของตัวเองที่มีศักยภาพและความสามารถหลากหลาย สามารถทำงานได้หลายหน้าที่ และจัดสรรแบ่งเวลาได้เหมาะสมระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิต รวมถึงสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในที่ทำงานและในการใช้ชีวิตได้อย่างมีเหตุมีผลทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีภาวะผู้นำ และมีความรับผิดชอบประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม จรรยา และยึดถือจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนอย่างเคร่งครัด (ที่มา: ยืน ภู่วรรณ, <https://school.dek-d.com/blog/kidcoding/computational-science> ; สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2564.)

จากที่กล่าวมาเห็นได้ชัดว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ มุ่งเน้นพัฒนาพื้นฐานกระบวนการคิด ตั้งแต่การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) การคิดวิเคราะห์ (Analytical) การวางลำดับขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาเป็น สิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียน

เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับวิทยาการคำนวณ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รายวิชาวิทยาการคำนวณ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดำเนินการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำสาระการเรียนรู้แกนกลาง ให้สถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ มีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้, (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 3)

1. เพื่อให้ทักษะการคิดเชิงคำนวณในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบและนำสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา
2. เพื่อให้มีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมิน จัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์
3. เพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม
4. เพื่อให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม

สาระการเรียนรู้เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ)

สาระการเรียนรู้เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีทักษะการคิดเชิงคำนวณ การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดสาระสำคัญ ประกอบด้วย วิทยาการคอมพิวเตอร์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ การใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน การบูรณาการกับวิชาอื่น การเขียนโปรแกรมการคาดการณ์ผลลัพธ์ การตรวจหาข้อผิดพลาด การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือพัฒนาโครงงานอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การประเมินผล การนำเสนอข้อมูลหรือสารสนเทศ เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง การค้นหาข้อมูลและแสวงหาความรู้บนอินเทอร์เน็ต การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล การเลือกใช้อุปกรณ์หรือ บริการบนอินเทอร์เน็ต ข้อตกลงและข้อกำหนดในการใช้สื่อหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

หลักการงานของคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร การรู้ดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างปลอดภัย การจัดการอัตลักษณ์ การรู้เท่าทันสื่อ กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การใช้สิทธิ์ของผู้อื่นโดยชอบธรรม นวัตกรรมและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่อการดำเนินชีวิต อาชีพสังคม และวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 4)

มาตรฐานการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนเป็นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถนำความรู้นี้ไปใช้ในการดำรงชีวิตหรือศึกษาต่อในวิชาชีพ ที่ต้องใช้วิทยาศาสตร์ได้ โดยจัดเรียงลำดับความยากง่ายของเนื้อหาแต่ละสาระ ในแต่ละระดับชั้นให้มีการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะที่สำคัญ ทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 4 -5)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย 4 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ สาระที่ 3 วิทยาศาสตร์โลก และอวกาศ และสาระที่ 4 เทคโนโลยี มีสาระเพิ่มเติม 4 สาระ ได้แก่ สาระชีววิทยา สาระเคมี สาระฟิสิกส์และสาระโลกดาราศาสตร์และอวกาศ องค์ประกอบของหลักสูตร ทั้งในด้านของเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้นั้นมีนัยสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน โดยมีสาระที่ 4 มาตรฐานที่ ว 4.1 และมาตรฐานที่ ว 4.2 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 1)

สาระที่ 4 เทคโนโลยี มาตรฐาน ว 4.1

เข้าใจแนวคิดหลักของเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิต ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ใช้ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิตสังคม และสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 4 เทคโนโลยี มาตรฐาน ว 4.2

เข้าใจ และใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้การทำงาน และการแก้ปัญหาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทัน และมีจริยธรรม

ขอบเขตการเรียนรู้การสอนของวิชาวิทยาการคำนวณ

การกำหนดขอบเขตการเรียนรู้การสอนของวิชาวิทยาการคำนวณมี 3 องค์ความรู้ ดังนี้

1. การคิดเชิงคำนวณ (computational thinking) เป็นวิธีการคิดและแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ สามารถใช้จินตนาการมองปัญหาด้วยความคิดเชิงนามธรรม ซึ่งจะทำให้เราสามารถเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและมีลำดับวิธีคิดได้ โดยวิธีคิดแบบวิทยาการคำนวณนี้ ไม่ใช่เพียงแค่การเขียนโปรแกรม เพราะภาษาโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่จุดประสงค์ที่สำคัญกว่าคือการสอนให้เด็กคิดและเชื่อมโยงปัญหาต่าง ๆ เป็นจนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบนั่นเอง

นอกจากนั้น ทักษะการคิดเชิงคำนวณ (computational thinking) ยังเป็นกระบวนการในการแก้ปัญหาการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลเป็นขั้นตอน เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบที่สามารถนำไปประมวลผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะนี้มีความสำคัญในการพัฒนาซอฟต์แวร์ นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในศาสตร์อื่น ๆ และปัญหาในชีวิตประจำวันได้ด้วย ทักษะการคิดเชิงคำนวณ มีองค์ประกอบดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 29-34) การแบ่งปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหา/งานย่อย (decomposition) เป็นการพิจารณาและแบ่งปัญหา/งาน/ส่วนประกอบออกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้จัดการกับปัญหาได้

- 1) การพิจารณารูปแบบของปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหา (pattern recognition)
- 2) การพิจารณารูปแบบ แนวโน้ม และลักษณะทั่วไปของปัญหา/ข้อมูล โดยพิจารณาว่า เคยพบปัญหาหลักขณะนั้นมาก่อนหรือไม่ หากมีรูปแบบของปัญหาที่คล้ายกันสามารถนำวิธีการแก้ปัญหานั้นมาประยุกต์ใช้ และพิจารณารูปแบบปัญหาย่อยซึ่งอยู่ภายในปัญหาเดียวกัน ว่ามีส่วนใดที่เหมือนกัน เพื่อใช้วิธีการแก้ปัญหาเดียวกันได้ ทำให้จัดการกับปัญหาได้ง่ายขึ้น และการทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
- 3) การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา (abstraction) เป็นการพิจารณารายละเอียดที่สำคัญของปัญหา แยกแยะสาระสำคัญออกจากส่วนที่ไม่สำคัญ
- 4) การออกแบบ Algorithms ขั้นตอนในการแก้ปัญหาหรือการทำงานโดยมีลำดับของคำสั่งหรือวิธีการที่ชัดเจนที่คอมพิวเตอร์สามารถปฏิบัติตามได้ง่ายขึ้น

2. พื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) เป็นการสอนให้รู้จักเทคนิควิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะเน้นในด้านระบบอัตโนมัติ (Automation) ที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร อุตสาหกรรม หรือคมนาคม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รอบด้าน และนำมาประยุกต์ใช้งานได้อย่างเหมาะสม

3. พื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร (media and information literacy) เป็นทักษะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล แยกแยะได้ว่าข้อมูลใดเป็นความจริงหรือความคิดเห็น โดยเฉพาะข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องของความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ ภูมิปัญญาและลิขสิทธิ์ทางปัญญาต่าง ๆ เพื่อให้เด็กใช้ช่องทางนี้ได้อย่างรู้เท่าทันและปลอดภัยมากที่สุดสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.(2562). เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ).

การวางแผนการจัดการเรียนรู้สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ)

สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เน้นพัฒนากระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหาและ นำความรู้ด้านวิทยาการคำนวณ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้แก้ปัญหามากกว่าเรียนรู้เพื่อเป็นผู้ใช้งาน สำหรับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเป็นข้อกำหนดขั้นต่ำ โดยสามารถเพิ่มเติมรายละเอียดอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมของผู้เรียนและคุณลักษณะของผู้เรียน โดยการนำสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ มีสิ่งที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. ความต่อเนื่องในการเรียนรู้ (progression) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ต้องพิจารณาถึงการจัดหลักสูตรในภาพรวมตลอดระยะเวลาที่ผู้เรียนอยู่ในหลักสูตรของแต่ละสถานศึกษา รวมถึงรอยต่อระหว่างการศึกษา ระดับการศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาอาจกำหนดสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่ต่างกัน สถานศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในแต่ละ ชั้นปี การเลือกเนื้อหาหรือกิจกรรมควรกำหนดให้สอดคล้องกับปัญหาโจทย์ กิจกรรมในวิชาอื่น ๆ ที่ผู้เรียนกำลังศึกษาหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของความรู้ชัดเจนขึ้น

2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ (Scheme of Work) แนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การออกแบบจากบนลงล่าง (Top down) เป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ จากนั้น จึงออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบจากล่างขึ้นบน (Bottom up) เป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากหน่วยการเรียนรู้หรือโครงการ กำหนดธีมสำหรับแต่ละระดับชั้น จากนั้นพิจารณาถึงตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องที่ผู้เรียนจะต้องนำมาใช้ในการ ทำโครงการ การออกแบบจากแผนสำเร็จรูป (Off the shelf) เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีอยู่แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน นอกจากนี้ อาจใช้การออกแบบโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-centered) การออกแบบโดยใช้คำถาม (Enquiry-based) โดยให้ผู้เรียนทำโครงการจากหัวข้อที่สนใจหรือการตั้งคำถามเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามการออกแบบนี้ต้องส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ตามที่กำหนด

3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment) สถานศึกษาจะต้องกำหนดการวัดและประเมินผล โดยมีเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ และมีความชัดเจน

4. เวลาเรียน (Timings) การกำหนดโครงสร้างเวลาในการจัดการเรียนรู้สำหรับแต่ละชั้นปี ให้คำนึงถึงกรอบเวลาที่ระบุไว้ สาระนี้ต้องการเวลาในการฝึกทักษะจึงควรกำหนดเวลาในการฝึกปฏิบัติให้เพียงพอ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ ถ้าสถานศึกษาใดต้องการมุ่งเน้นพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนอย่างเข้มข้น สามารถเพิ่มเวลาเรียนได้

5. โครงสร้างพื้นฐาน ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ แหล่งเรียนรู้ด้านวิทยากรค่านิยม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และการรู้ดิจิทัลมีอยู่มากมาย การพิจารณานำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน แนะนำสื่อและแหล่งเรียนรู้รวมถึงแนวทางในการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้

5.1 โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การเรียนรู้สาระเทคโนโลยี (วิทยากรค่านิยม) นั้นจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้เรียนควรจะสามารถเข้าถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ในตลอดช่วงเวลาเรียน และหากสามารถเข้าถึงได้เพิ่มเติมจากช่วงเวลาดังกล่าวด้วยก็จะส่งผลดีต่อการเรียนรู้ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรจัดเตรียมอินเทอร์เน็ตและระบบรักษาความปลอดภัยของคอมพิวเตอร์ เช่น Firewall โปรแกรมป้องกันไวรัส หรือระบบป้องกันการใช้งานคอมพิวเตอร์ที่ผิดปกติประสงค้อย่างไรก็ตามจะต้องไม่จำกัดการใช้งานของผู้เรียนจนไม่สามารถเรียนรู้ได้ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์จะถูกใช้งานร่วมกันหลายวิชา ซึ่งแต่ละวิชาจะมีข้อกำหนดแตกต่างกันทั้งระบบปฏิบัติการ Software และ Hardware จึงจำเป็นต้องสามารถปรับเปลี่ยนระบบให้สามารถ ใช้งานได้อย่างรวดเร็ว อาจทำได้โดยการติดตั้งระบบปฏิบัติการมากกว่าหนึ่งระบบหรือการออกแบบระบบที่กำหนดสิทธิ์ในการใช้งานของแต่ละบุคคล

5.2 Hardware การเรียนรู้สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ได้เน้นพัฒนากระบวนการคิด และทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีอื่น ๆ เป็นเครื่องมือ ดังนั้นสถานศึกษา ควรจะต้องจัดให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานการเขียนโปรแกรมขั้นพื้นฐาน และมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพื่อค้นคว้าข้อมูล ติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ควรฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำงานตามวัตถุประสงค์ ภายใต้ฮาร์ดแวร์ที่มีอยู่อย่างจำกัดและ มีคุณลักษณะที่ต่างกัน

5.3 Software เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ได้ผลตามที่หลักสูตรฯ ได้กำหนดไว้ ผู้เรียนจะต้องใช้งานซอฟต์แวร์ที่หลากหลาย ซึ่งซอฟต์แวร์เหล่านี้อาจมีค่าใช้จ่าย สถานศึกษาจึงควรฝึกให้ผู้เรียนใช้งานซอฟต์แวร์ โอเพนซอร์สเพื่อเป็นทางเลือก เช่น Linux, Open, office นอกจากนี้อาจเลือกใช้ซอฟต์แวร์ที่ผู้เรียนสามารถใช้งานได้ทั้งที่ โรงเรียนและที่บ้าน

6. การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ครูผู้สอนอาจใช้วิธีการต่อไปนี้ (คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชา พื้นฐานวิทยาศาสตร์, สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2550 : 32 -34)

6.1 ส่งเสริมการเรียนรู้แบบเพื่อนสอนเพื่อน เมื่อผู้เรียนแก้โจทย์ปัญหาหรือทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จก่อนผู้อื่น อาจให้ผู้เรียนช่วยอธิบายแลกเปลี่ยนวิธีการหรือนำเสนองานของตนเองให้เพื่อนฟัง ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงาน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างสรรค์ชิ้นงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น งานนำเสนอ เว็บไซต์ วิดีทัศน์โครงงาน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ตีกรอบปิดกั้นแนวคิดในการสร้างชิ้นงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเผยแพร่สิ่งที่เรียนรู้การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผยแพร่สิ่งที่ได้เรียนรู้ให้กับผู้อื่น ผ่านการนำเสนอหน้าชั้นเรียน การเขียนบันทึก การเขียนบล็อก จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและพัฒนาการเรียนรู้ดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น และยังส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการแบ่งปันความรู้ให้แก่ผู้อื่น

6.2 ให้ผู้เรียนทำงานเดี่ยวและงานกลุ่ม การกำหนดภาระงานให้แก่ผู้เรียน ควรมีทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม การทำงานเดี่ยว เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนพัฒนาทักษะ สร้างความเข้าใจ และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ส่วนการทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ผู้เรียนสร้างชิ้นงานที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน กำหนดให้ผู้เรียนสร้างชิ้นงานหรือแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันตามสภาพแวดล้อมของผู้เรียน สิ่งที่ผู้เรียนสนใจ และอาจต้องใช้ความรู้จากวิชาอื่น เพื่อให้ผู้เรียนเห็นแนวทางในการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การเขียนโปรแกรมเกมทายคำศัพท์ภาษาอังกฤษ การหาเส้นทางที่ใช้เวลาน้อยที่สุดในการเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียน ในการจัดการเรียนรู้สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) มีแนวทางและสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1) การสอนวิทยาการคำนวณโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ จากเป้าหมายของสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาซึ่งการพัฒนาทักษะเหล่านี้ อาจไม่จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอนก็ได้ ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอน เช่น การสอน Algorithm โดยใช้กิจกรรมที่ครูผู้สอนสร้างชิ้นงานให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติตามเรื่องราวที่เขียนอย่างสร้างสรรค์ การเขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาลงในกระดาษ นอกจากนี้ยังสามารถใช้โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น www.CSUnplugged.org, www.CS4FN.org, www.Code.org และ www.CSBarefoot.org.uk เป็นต้น

2) การสอนการเขียนโปรแกรม สำหรับผู้เรียนที่เริ่มต้นเขียนโปรแกรมอาจไม่คุ้นเคยกับการแก้ปัญหาหรือการเขียนโปรแกรมที่ต้องใช้เวลาในการค้นหาหรือแก้ไขข้อผิดพลาดในการทำงานของโปรแกรมซ้ำหลายครั้ง ครูผู้สอนจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน เคารพซึ่งกันและกัน และยอมรับได้ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้จากความผิดพลาด ที่เกิดขึ้นได้ ครูผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนเขียนโปรแกรม โดยทำความเข้าใจกับข้อความที่แสดงความผิดพลาดของโปรแกรม แนะนำเทคนิคในการตรวจหาข้อผิดพลาดและแก้ไข เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ ควรให้ผู้เรียนได้หาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองให้เพื่อนช่วยแนะนำ หรือให้ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาจากหนังสือหรืออินเทอร์เน็ต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิทยาการคำนวณเป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการศึกษาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ สามารถค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมิน จัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา ประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงและทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม โดยผู้เรียนจะมีพื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) บนพื้นฐานการคิดเชิงคำนวณ หรือการส่งเสริมกระบวนการคิด ที่ต้องใช้ทักษะและเทคนิคเพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีลำดับขั้นตอนและวิธีการแก้ไขปัญหา จะต้องถูกนำเสนอในรูปแบบ ที่ผู้แก้ปัญหาสามารถปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำแนวคิดลำดับขั้นตอนไปแก้ปัญหาในเชิงนามธรรมจากข้อมูลจำนวนมากและสามารถหาเหตุผล จากฐานข้อมูลนี้ โดยการใช้ขั้นตอนหรือวิทยาการคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดคำนวณและลำดับข้อมูลตลอดจนการใช้เหตุผลในการอธิบายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา

การจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาพรวมของเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) แนวทางการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดขั้นปี ตัวชี้วัดช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้แกนกลางให้สถานศึกษาและท้องถิ่น ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาที่เริ่มจากทำความเข้าใจในปัญหาที่ซับซ้อนในลักษณะองค์รวม สามารถกำหนดขอบเขตปัญหา อะไรที่เป็นปัญหา อะไรไม่ใช่ปัญหา และแยกย่อยปัญหาในแต่ละส่วนที่สัมพันธ์กันนั้น มาทำการออกแบบแก้ปัญหาและกำหนดขั้นตอนวิธี เพื่อให้ปัญหาทั้งหมดที่นำองค์ประกอบของแนวคิดเชิงคำนวณมารวมซึ่งจะมีทั้งการใช้คอมพิวเตอร์และไม่ใช้คอมพิวเตอร์ผสมผสานกันเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 47-50)

แนวทางการวัดและการประเมินผล

แนวทางการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) กำหนดตัวชี้วัดเพื่อเป็นแนวทางการวัดและประเมินผลดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 การออกแบบอัลกอริทึมที่ใช้แนวคิดเชิงนามธรรมเพื่อแก้ปัญหาหรืออธิบาย การทำงานที่พบในชีวิตจริง แนวทางการจัดการเรียนรู้และประเมินผล ให้ผู้เรียนฝึกการคัดแยกคุณลักษณะที่สำคัญออกจากรายละเอียดในปัญหาหรืองานที่กำลังพิจารณา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นและเพียงพอที่จะนำไปแก้ปัญหา โดยวิธีการ

ฝึกอาจใช้วิธีการอธิบาย หรือวาดรูป การวัดและประเมินผล โดยประเมินจากการคัดแยกคุณลักษณะที่จำเป็นของปัญหาหรืองานที่ต้องการประเมินจากการออกแบบ Algorithm ในการแก้ปัญหา ประเมินจากการเขียนโปรแกรม โดยใช้ขั้นตอน การแก้ปัญหาโดยพิจารณา จาก 1) การวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหา โดยผู้เรียนสามารถระบุข้อมูลเข้า ข้อมูลออกและการตรวจสอบข้อมูลได้ และ 2) การวางแผนการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนสามารถเขียนรหัสจำลองหรือผังงานได้

ตัวชี้วัดที่ 2 การออกแบบและเขียนโปรแกรมอย่างง่าย เพื่อแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ให้ผู้เรียนศึกษาขั้นตอนการแก้ปัญหาแล้วฝึกแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันโดยปฏิบัติตามขั้นตอนการแก้ปัญหา 2) ให้ผู้เรียนเรียนรู้การใช้งานเครื่องมือในการเขียนโปรแกรม เช่น การพิมพ์คำสั่ง การรันโปรแกรม 3) ให้ผู้เรียนศึกษาคำสั่งเบื้องต้นที่ใช้ในการเขียนโปรแกรม เช่น แสดงข้อความ ตัวเนินการทางคณิตศาสตร์ การใช้ตัวแปร คำสั่งวนซ้ำ คำสั่งแบบมีทางเลือกและ 4) ให้ผู้เรียนศึกษาตัวอย่าง การเขียนโปรแกรมแบบต่าง ๆ แล้วฝึกเขียนโปรแกรมจากโจทย์ที่กำหนด และเลือก Algorithm ที่ได้ออกแบบ ไว้ในตัวชี้วัดที่ 1 มาเขียนโปรแกรมและประเมินผล โดยมีแนวทางการวัดและประเมินผลจากการเขียนโปรแกรมโดยใช้ขั้นตอนการแก้ปัญหา โดยพิจารณา ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหา โดยผู้เรียนสามารถระบุข้อมูลเข้า ข้อมูลออกและการตรวจสอบข้อมูลได้ 2) การวางแผนการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนสามารถเขียนรหัสจำลองหรือผังงานได้ 3) การดำเนินการแก้ปัญหา โดยเขียนโปรแกรม และ 4) การตรวจสอบและปรับปรุง โดยให้ทดสอบผลการรันโปรแกรมจากข้อมูลทดสอบ โดยประเมินจากการเขียนโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ โดยพิจารณาผลการทำงานของโปรแกรมที่ใช้ข้อมูลทดสอบทุกกรณีที่เป็นไปได้

ตัวชี้วัดที่ 3 การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ประมวลผล ประเมินผล นำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ Software หรือบริการบนอินเทอร์เน็ตที่หลากหลายโดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดหรือสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ แล้ววางแผนการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างแบบฟอร์มเก็บข้อมูล 2) ผู้สอนรวบรวมทบทวนซอฟต์แวร์ที่จะนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประมวลผล และนำเสนอ 3) ให้ผู้เรียนสร้างแบบฟอร์ม โดยใช้ซอฟต์แวร์แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลปรับรูปแบบข้อมูลให้พร้อมกับการนำไปประมวลผลด้วยซอฟต์แวร์ จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผล สร้างทางเลือกที่เป็นไปได้ กำหนดประเด็นในการตัดสินใจ เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด แล้วนำเสนอผลของการตัดสินใจ มีการวัดและประเมินผล ดังนี้ คือ

1) ประเมินจากการวิเคราะห์สถานการณ์และการออกแบบฟอร์มเก็บข้อมูล โดยใช้ Software หรือบริการบนอินเทอร์เน็ต 2) ประเมินจากการประมวลผลข้อมูลที่รวบรวมมาได้ โดยใช้ Software หรือบริการบนอินเทอร์เน็ต 3) ประเมินจากการสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างน้อย 2 ทางเลือก แล้วกำหนดประเด็นในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดโดยให้เหตุผลประกอบ และ 4) ประเมินจากการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลและตัดสินใจ

ตัวชี้วัดที่ 4 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย ใช้สื่อและแหล่งข้อมูลตามข้อกำหนดและข้อตกลงแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์หรือข่าวที่พบในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งหมด แล้วสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตน ให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างปลอดภัยโดยอภิปรายถึงประเด็นการปกป้องความเป็นส่วนตัวและอัตลักษณ์ การตั้งรหัสผ่าน ละเมิดความเป็นส่วนตัวผู้อื่น การใช้

งานสื่อ หรือแหล่งข้อมูลตามข้อตกลง หรือข้อกำหนดต่าง ๆ โดยมีการวัดและประเมินผล คือ 1) ประเมินจากการนำเสนอข้อมูลประกอบ การวิเคราะห์ และการแสดงความคิดเห็น และ 2) ประเมินจากพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 2-10)

สรุป

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานรายวิชาวิทยาการคำนวณ ซึ่งครูผู้สอนขาดเทคนิควิธีสอน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ที่สอดคล้องสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต และทักษะความคิดสร้างสรรค์ ในรายวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการรู้ดิจิทัล โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ที่ 4 เทคโนโลยี มาตรฐาน ว 4.1 และ ว 4.2 โดยมีขอบเขตการเรียนรู้การสอนของวิชาวิทยาการคำนวณเอาไว้ 3 องค์ความรู้ คือ การคิดเชิงคำนวณ พื้นฐานด้านดิจิทัล และรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ 1) การคิดเชิงคำนวณ เป็นวิธีการคิดและแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ สามารถใช้จินตนาการมองปัญหาด้วยความคิดเชิงนามธรรม ซึ่งจะทำให้เราสามารถเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและมีลำดับวิธีคิดได้ โดยวิธีคิดแบบวิทยาการคำนวณนี้ ไม่ใช่เพียงแค่การเขียนโปรแกรม เพราะภาษาโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่จุดประสงค์ที่สำคัญกว่าคือ การสอนให้เด็กคิดและเชื่อมโยงปัญหาต่าง ๆ เป็น สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ 2) พื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการสอนให้รู้จักเทคนิควิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะเน้นในด้านระบบอัตโนมัติ ที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตร อุตสาหกรรม หรือคมนาคม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รอบด้าน และนำมาประยุกต์ใช้งานได้อย่างเหมาะสม และ 3) พื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารเป็นทักษะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล แยกแยะได้ว่าข้อมูลใดเป็นความจริงหรือความคิดเห็น โดยเฉพาะข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องของความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ ภูมิคุ้มกันและลิขสิทธิ์ทางปัญญาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนใช้ช่องทางเรียนรู้ได้อย่างเท่าทัน และปลอดภัย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการในครั้งนี้อาจสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้
 ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นภาพรณัฏฐ์ ธัญญา ท่านอาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิชาการและกรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือจนทำให้บทความวิชาการในครั้งนี้อาจสำเร็จและมีคุณค่า
 ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วิวัฒนา ตรงเที่ยง ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาบทคัดย่อ
 ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และญาติพี่น้องทุกคนที่ให้การกำลังใจ รวมทั้งคณะศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๒ ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อบทความวิชาการครั้งนี้ด้วยความเต็มใจจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณผู้ที่กล่าวนามและที่ไม่ได้กล่าวนาม แต่มีส่วนเกี่ยวข้องจนบทความวิชาการเสร็จเรียบร้อยไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2563). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). (2562). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
- กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- รศ.ยีน ภูววรรณ. (2560). วิทยาการคำนวณ คืออะไร?. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2565. จาก <https://school.dek-d.com/blog/kidcoding/computational-science/>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2550). คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ : กรุงเทพมหานคร.

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวิชาแอโรบิค

Team-Based Learning for the Development of Creativity in Aerobic Dance

ผู้วิจัย

ภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร์

บทคัดย่อ

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการเต้นแอโรบิค เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและวิเคราะห์จากการเรียนรู้ ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบท่าเต้นแอโรบิคเป็นของตนเองรวมถึงการออกแบบเครื่องแต่งกาย การเลือกใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะหรือเพลงของตนเองได้อย่างมีความหมายแตกต่างจากความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนที่ครูผู้สอนได้กำหนดตัวอย่างไว้ให้ ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดในการพัฒนาท่าเต้นของตนเองได้ดียิ่งขึ้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาเป็นแนวคิดสำคัญรูปแบบหนึ่งคือการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานที่เป็นแนวทางที่มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเอง เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือกันในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันเป็นทีมขนาดเล็กตามความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน สมาชิกภายในทีมมีหน้าที่รับผิดชอบและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ช่วยในการพัฒนาทักษะการรู้คิดของผู้เรียนให้มีระดับสูงขึ้น

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน ความคิดสร้างสรรค์ แอโรบิค

Abstract

The development of creativity in aerobic dance is a learning management approach that can be designed by a teacher for the learners. This method encourages learners to develop and analyze what they have learned to improve their creativity in aerobic choreography, including costume design, choice of musical instruments or music in a meaningful and different way from the knowledge and examples provided by the teacher. This will result in better ideas and creativity for developing their choreography. Team-based learning used by the teacher is one of the important concepts in learning management. Team-based learning is a learner-centered approach that promotes analytical thinking and learners' self-learning. It also focuses on creativity and collaborative learning as small team collaboration based on the differences between learners with a clear goal. The team members are responsible for and should have good interaction in their work to improve learners' cognitive skills.

Keywords : Team-Based Learning Creativity Aerobic

บทนำ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐาน

การจัดการเรียนการสอนแบบทีมเป็นฐาน หรือวิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้ทีมเป็นฐาน (Team Based Learning) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือกันในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันเป็นทีมขนาดเล็กตามความแตกต่างระหว่างผู้เรียนโดยมีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน สมาชิกภายในทีมมีหน้าที่รับผิดชอบและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ช่วยในการพัฒนาทักษะการรู้คิดของผู้เรียนให้มีระดับสูงขึ้น การช่วยเหลือทางสังคมสำหรับผู้เรียนที่มีความเสี่ยง สนับสนุนพัฒนาการระหว่างบุคคลและทักษะของทีม ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาผู้เรียนตามความมุ่งหมายทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดไว้ว่า การศึกษาควรเป็นการพัฒนาคนในทุกด้าน ทำให้ผู้รับการศึกษาเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข นอกจากนั้นยังได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้คือ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ”

ความหมายของการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน

การเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน (Team Based Learning : TBL) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการคิดค้นและพัฒนาโดยศาสตราจารย์ Larry K. Michaelsen แห่งมหาวิทยาลัยโอคลาโฮมา (University of Oklahoma) ประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี ค.ศ.1970 เพื่อมุ่งเน้นให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านการทำงานเป็นทีม

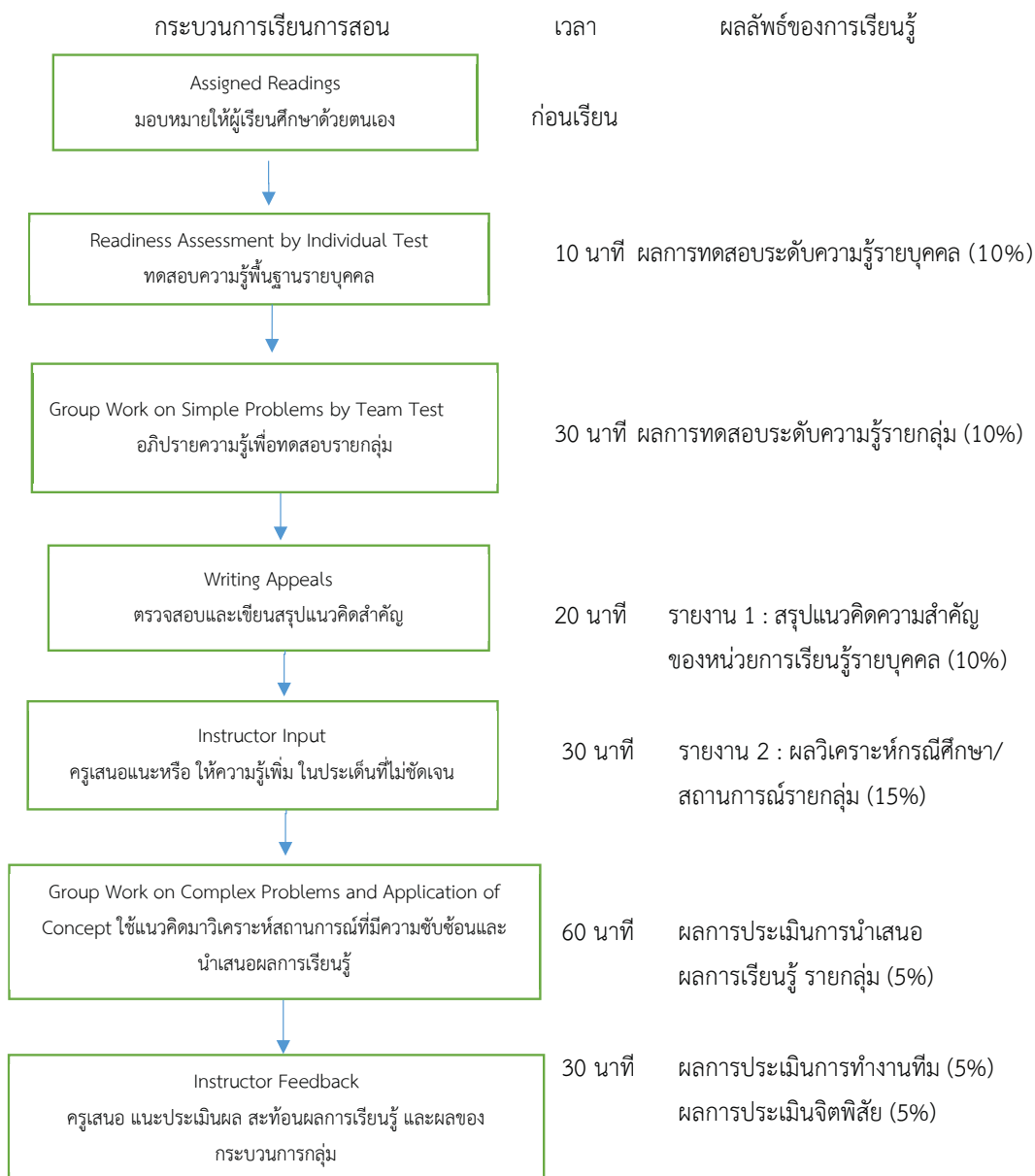
ไอยฤทธิ์ ไทยพิสุทธิกุล. (2559 : 75) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาผ่านการทำงานเป็นทีมและการอภิปราย กระบวนการที่เอื้ออำนวยให้การเรียนรู้แบบเป็นทีมประสบความสำเร็จก็คือการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของครูผู้สอนนั่นเอง

ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2560 : 51) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานหมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้ให้เกิดการร่วมมือกันโดยให้ผู้เรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม ร่วมกันระดมความคิด ความเห็นและผลงานที่ได้เป็นผลลัพธ์ร่วมกันของทุกคนภายในกลุ่ม

กล่าวโดยสรุปการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานจึงเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีการทำงานเป็นทีม ในการประยุกต์ใช้ข้อมูล เนื้อหาเพื่อมาใช้ในการแก้ปัญหาในกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์โดยได้รับการอำนวยความสะดวกและสะท้อนผลการทำงานจากครูผู้สอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ของผู้เรียน

โครงสร้างและส่วนประกอบของรูปแบบการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน (Team Based Learning) ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน (Team Based Learning : TBL)

ที่มา : <https://www.bcnlp.ac.th/document/strategy/KM/2558.pdf>

จากโครงสร้างและส่วนประกอบของรูปแบบการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าชั้นเรียน (Pre – class preparation) เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนดำเนินการศึกษาเนื้อหาในรายวิชามาล่วงหน้าออกชั้นเรียน โดยการใช้สื่อจากเอกสาร ตำรา บทเรียน บทความ วิทยุทัศน์และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2. ขั้นการรับประกันความพร้อมของผู้เรียน (Readiness assurance) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อประเมินความเข้าใจในเนื้อหาที่ผู้เรียนได้ศึกษามาก่อน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

2.1 ผู้เรียนทำแบบทดสอบประเมินความรู้ด้วยตนเอง (Individual readiness – assurance test : I - RAT)

2.2 ผู้เรียนทำแบบทดสอบประเมินความรู้เป็นทีม (Team readiness assurance test : T – RAT) ซึ่งประกอบด้วยผู้เรียน 5 – 7 คนและควรเป็นกลุ่มผู้เรียนที่ครูผู้สอนจัดให้เหมาะสมโดยผู้เรียนช่วยกันทำแบบทดสอบเดิมอีกครั้ง และจะมีการเฉลยคำตอบโดยมีการอภิปรายถึงคำตอบของแต่ละข้อคำถาม

2.3 ขั้นการอุทธรณ์จากทีม (Appeals) เป็นขั้นตอนที่ให้โอกาสผู้เรียนแสดงข้อสงสัยในคำตอบบางข้อของแบบทดสอบ

2.4 ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Instructor feedback) เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนให้ข้อมูลเพื่อแก้ไขความเข้าใจที่ผิดพลาดของผู้เรียนโดยอาจชี้แจงแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

3. ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้จากเนื้อหาวิชา (Application of course concepts) เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนมอบหมายงานตามสภาพจริง (Authentic task) ที่ต้องนำความรู้จาก 2 ขั้นตอนแรกมาประยุกต์ใช้ในการทำแบบฝึกหัดกรณีศึกษาหรืออื่น ๆ แม้ว่าแต่เดิมนั้นวิธีการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนการบริหารธุรกิจ แต่ต่อมาได้มีการนำวิธีการของการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่างๆ มากขึ้น เนื่องจากมีจุดเด่นที่สามารถพัฒนาประสบการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ (ไอยฤทธิ์ ไทยพิสุทธิกุล.2559 : 76)

วัตถุประสงค์ของวิธีการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน (Team Based Learning)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการคิดค้นและพัฒนา ได้มีผู้สนใจนำไปใช้แพร่หลาย วัตถุประสงค์ของวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานมีดังนี้

1. สร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักของรายวิชา
2. พัฒนาความสามารถด้านการคิดและการแก้ปัญหา
3. เตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานเป็นทีม
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้

หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน

หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐานมี 4 ประการคือ

1. Group Formation มีการจัดทีมเหมาะสม คือ แบ่งทีมย่อยตามทักษะและความสามารถอย่างหลากหลาย โดยแบ่งกลุ่มจำนวน 7-12 คน และควรเป็นกลุ่มถาวร แนวทางการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างเป็นทางการในช่วงแรกของการเรียนจัดการเรียนรู้มี ดังนี้

1.1 ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดคุณลักษณะสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะผู้นำ การสืบค้น การคิดวิเคราะห์ การนำเสนอ

1.2 ครูช่วยดูแลการจัดกลุ่มเพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และการเลือกปฏิบัติ การไม่แยกออกจากกลุ่มเพื่อน ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้การทำงานต่างวัฒนธรรม ต่างความคิด ต่างมุมมอง

1.3 จัดผู้เรียนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ให้มีการกระจายคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้เรียนครบทุกกลุ่ม

1.4 การจัดกลุ่มควรเป็นกลุ่มถาวร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการตามลำดับปัญหาที่พบในแต่ละกลุ่ม

2. Accountable ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในเรื่องการเตรียมตัวก่อนเข้าเรียน การช่วยเหลือกันในการทำงานของทีมโดยต้องร่วมรับผิดชอบทั้งในงานส่วนตัวและงานกลุ่ม แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยการมอบหมายให้ศึกษาด้วยตนเองล่วงหน้าหรือจัดให้มีการศึกษารายบุคคลก่อนเข้ากลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ดังนี้

2.1 มอบหมายการศึกษาด้วยตนเองล่วงหน้าด้วยการกำหนดขอบเขตหรือเป้าหมายของการศึกษาให้ชัดเจน

2.2 ทำแบบทดสอบรายเดี่ยวก่อนการเรียนรู้เพื่อทดสอบและกระตุ้นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเข้าแลกเปลี่ยนในกลุ่ม

2.3 นำแบบทดสอบเข้าไปปรึกษาในกลุ่มผู้เรียน อภิปรายเพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดจากกลุ่มผู้เรียน กระบวนการนี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และค้นคว้าร่วมกันก่อนได้คำตอบของกลุ่มผู้เรียน

2.4 สะท้อนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านกลุ่มผู้เรียน

2.5 ครูสะท้อนความคิดและให้ความรู้เพิ่มเติมในประเด็นที่กลุ่มผู้เรียนอภิปรายแล้วมีข้อขัดแย้งไม่ชัดเจนหรือไม่ครอบคลุมและเสริมแรงในกรณีที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

3. Assignment Quality การมอบหมายงานจะต้องเน้นทั้งด้านผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายรายวิชาที่กำหนดไว้ และด้านผลการทำงานเป็นทีม แนวทางการจัดการเรียนรู้เป็นการมอบหมายงานที่มีสถานการณ์ซับซ้อนที่เน้นทั้งเป้าหมายวิชาและกระบวนการกลุ่ม ดังนี้

3.1 การมอบหมายงานต้องเน้นการเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กลุ่ม

3.2 มอบหมายสถานการณ์ที่ซับซ้อนเพื่อส่งเสริมให้ทีมได้ตัดสินใจภายใต้แนวคิดและวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่เรียนรู้ ทั้งนี้ลักษณะของงานที่มอบหมายในการเรียนรู้ ควรประกอบด้วย

3.2.1 Significant Problem เป็นปัญหาที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้

3.2.2 Same Problem ปัญหาเดียวกันในทุกกลุ่มผู้เรียน

3.2.3 Specific Choice มีทางเลือกหรือแนวทางแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจง

Simultaneous Simultaneous Reporting รายงานพร้อมกันหรือในช่วงเวลาเดียวกันซึ่งสามารถดำเนินการดังนี้

1) การนำเสนอผลการเรียนรู้ อาจจะเป็นการนำเสนอปากเปล่าหรือรายงานก็ได้แต่ต้องไม่ยุ่งยากซับซ้อน หรือใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้มากเกินไป

2) นอกจากการอภิปรายในกลุ่มผู้เรียนแล้ว ควรจัดให้มีการอภิปรายระหว่างกลุ่มผู้เรียนด้วย

4. Timely feedback ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการสะท้อนผลกลับได้อย่างทันเวลาและสม่ำเสมอแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการให้ผลสะท้อนกลับครอบคลุมประเด็นสำคัญทั้งผลการเรียนรู้และผลของกระบวนการกลุ่มดังนี้

4.1 ผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการพัฒนาของกลุ่มผู้เรียน

4.2 การสะท้อนผลกลับต้องเกิดขึ้น หลังจากกระบวนการกลุ่มทุกครั้ง

4.3 การสะท้อนผลกลับต้องเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ตลอดกระบวนการเรียนรู้และมีการติดตามพัฒนาการในการทำงานเป็นกลุ่มผู้เรียนแต่ละประเด็นที่เคยเป็นปัญหา กระบวนการในการประเมินผลและสะท้อนคิดมีจุดเน้น ดังนี้

4.3.1 ให้ผู้เรียนสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างครอบคลุมตามเป้าหมายรายวิชา

4.3.2 ให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองและกลุ่มผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม

4.3.3 ครูผู้สอนสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.3.4 การประเมินผลการเรียนรู้ควรประเมินครอบคลุมสาระการเรียนรู้ตามเป้าหมายรายวิชา และครอบคลุมทักษะสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารและอื่นๆ

ในวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน บทบาทจะอยู่ที่ตัวผู้เรียนมากกว่าครูผู้สอนดังเช่นการเรียนรู้แบบบรรยายในอดีตซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเป็นอิสระ(autonomy) ในการกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ (ownership) ในองค์ความรู้ที่ได้มาด้วยตนเองซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาต่างๆ ได้ ดีกว่าการท่องจำหรือจากการฟังบรรยาย บทบาทของครูผู้สอนจะเปลี่ยนจากการให้เนื้อหาบทเรียนแก่ผู้เรียนโดยตรงมา เป็นการร่วมสนทนา อภิปรายและจัดกรอบข้อมูลความรู้ของผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจไปในทิศทางที่ต้องการ ยินยอมในสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจและช่วยแก้ไขในสิ่งที่เข้าใจผิดพลาด ซึ่งเป็นการเติมเต็มในบางสิ่งที่อาจขาดหายไประหว่างการสนทนาหรืออภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวิชาเอโรบิค

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 มีนวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยมากขึ้นเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระบบการศึกษาของไทย ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดต่างๆ หรือตามทฤษฎีการเรียนรู้ในแบบสร้างสรรค์ของครูผู้สอนและผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนสร้างความคิดใหม่ ๆ และมีการแก้ปัญหาในด้านความคิดที่เกิดขึ้นจริงในบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาขึ้นเองได้ รวมทั้งมีความรู้ตามศาสตร์วิชาของแต่ละบุคคล ที่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นไปพร้อม ๆ กันในการเรียนรู้เป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก ถ้ามองในแง่ของยุทธศาสตร์การสอนเป็นเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนจึงเกิดความสนใจในการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของการเรียนที่ผู้สอนจะนำไปใช้กับผู้เรียนให้เป็นแนวทาง ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้น มีการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทาง ที่กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความคิดที่ต่อยอดออกไปจากผู้สอนที่ได้

ออกแบบไว้ ความคิดสร้างสรรค์ คือความคิดที่หลากหลายและมีการจินตนาการตามความต้องการในความคิดของผู้เรียนแต่ละคน ในวิชาแอรอบิคจึงเป็นรูปแบบการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ท่าทางการเดินของแอรอบิค นอกจากพื้นฐานการเดินที่ปกติแล้วยังสามารถนำท่าเดินพื้นฐานมาเป็นที่มาของท่าเดินที่มีรูปแบบการเดินที่ผสมผสานในการเดินของแอรอบิค การสร้างสรรค์ของท่าทางการเดินแอรอบิค โดยมีการนำท่าพื้นฐานมารวมท่าชุด เพื่อมาพัฒนาการออกแบบท่าเดินได้อย่างสนุกสนาน

ความหมายของการออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิค

การออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิค (Aerobic exercise) เป็นการออกกำลังกายอีกประเภทหนึ่งที่ใช้เพลงมาประกอบ นายแพทย์เคนเนธ คูเปอร์ แพทย์ประจำกองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกา , ค.ศ. 1968) เป็นผู้ริเริ่มจัดโปรแกรมการออกกำลังกายนี้ขึ้นมาจนมีผู้นิยมอย่างมาก ซึ่งความหมายของคำว่า แอรอบิค (Aerobic) เป็นคำคุณศัพท์ หมายถึงการใช้อากาศแอรอบิค เอ็นเนอจี ดีลิเวอรี (Aerobic energy delivery) ซึ่งหมายถึง การสร้างพลังงานจากการใช้ออกซิเจนในการสันดาปการออกกำลังกาย (Exercise) เป็นการออกแรงเคลื่อนไหว หรือใช้กิจกรรมกีฬาเป็นสื่อในการออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิค (Aerobic exercise) เป็นการออกกำลังกายที่ใช้ระยะเวลาานพอที่จะทำให้ร่างกายต้องใช้ออกซิเจนเพื่อสร้างพลังงาน ของระบบหัวใจและปอดจะถูกกระตุ้นเป็นเวลานานพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นของร่างกาย โดยการออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิคนั้นจะมีองค์ประกอบด้วย การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ๆ เช่น แขน ขา, หนักพอ, นานพอ และต้องทำติดต่อกัน การออกกำลังกายมากพอ คือออกกำลังกายประมาณร้อยละ 70 – 75 ของความสามารถสูงสุดกับอัตราการเดินของหัวใจของแต่ละบุคคล ซึ่งวัดได้จากการจับชีพจร (ที่ข้อมือหรือ ที่คอ) ชีพจรต้องเต้นจนถึงขนาดกำหนดตามอายุของแต่ละคน (หากอายุมากขึ้นจะมีชีพจรสูงสุดในการทำงานลดลง) จึงจะถือว่า การออกกำลังกายนั้นหนักพออย่างไร สามารถคำนวณหาความสูงสุด = 220 - อายุ เช่นคนอายุ 25 ปี มีความสามารถสูงสุด = 220-25 = 195 และ 70-75% ของ 195 = 136-140 ครั้ง ต่อนาที การออกกำลังกายที่นานพอ เมื่อรู้สึกว่าการเดินแอรอบิคเหนื่อยแล้ว นานพอก็ง่ายขึ้น คือเมื่อออกกำลังกายจนชีพจรขึ้นไปถึงระดับที่กำหนดแล้ว ก็ทำติดต่อกันไปเรื่อย ๆ โดยคงชีพจรไว้อย่างน้อยระดับนี้ เป็นเวลา 15-20 นาทีก็ใช้ได้ทั้งนี้เพื่อให้ร่างกายได้ใช้ออกซิเจนไปช่วยเผาผลาญ

ความสำคัญและประโยชน์ของการออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิค

ความสำคัญในการออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิคเป็นสิ่งหนึ่งที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ หากไม่ออกกำลังกายและออกกำลังกายเป็นประจำ กล้ามเนื้อจะลีบและอ่อนแรง หัวใจและปอดทำงานได้ไม่ดี ในขณะที่ข้อต่อก็จะฝืดและบาดเจ็บได้ง่าย การออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิคสำคัญด้วยเหตุผลต่างๆ มากมาย ธรรมชาติสร้างร่างกายเพื่อให้มีการขยับ เคลื่อนไหว ดังนั้นร่างกายต้องได้รับการออกกำลังกายและการทำงาน มนุษย์ควรออกกำลังกายหากต้องการให้ร่างกายแข็งแรงและเพื่อรักษาสุขภาพในระยะยาว โดยเฉพาะการออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิคช่วยลดความเสี่ยงจากโรคต่าง ๆ นอกจากนี้ยังช่วยทำให้มีรูปร่างดีขึ้นและชะลอความแก่ชราได้ดี เพิ่มความแข็งแรงต่อร่างกายและจะดึงพลังงานออกมาใช้ การออกกำลังกายแบบการเดินแอรอบิคเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่เป็นจังหวะต่อเนื่องกัน เช่น การเดิน วิ่ง และอื่น ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงโดยการฝึกให้ร่างกายมีประสิทธิภาพและใช้พลังงานน้อยลงแม้จะทำการกิจกรรมเท่าเดิม เมื่อปรับสภาพร่างกายได้ดีขึ้น อัตราการเต้นของหัวใจและอัตราการหายใจจะกลับสู่ระดับพักผ่อนได้เร็วกว่าเดิมมากหลังจากออกกำลังกาย

ประเภทของการออกกำลังกายแบบการเต้นแอโรบิค

การออกกำลังกายแบบการเต้นแอโรบิคในปัจจุบันมีหลายแบบด้วยกัน ถ้าจำแนกตามลักษณะของการเคลื่อนไหวเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทจะสามารถแบ่งได้ 4 ประเภท 1) การเต้นที่มีแรงกระแทกต่ำ (Low – impact aerobics dance) การเต้นที่มีแรงกระแทกต่ำ เป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะของการกระแทกกระท่างร่างกายกับพื้นที่มีบ้างเล็กน้อยหรือเกือบจะไม่มีเลย เช่น สปริงช้อเท้า การย่อเข้าการเดิน 2) การเต้นที่มีแรงกระแทกสูง (High – impact aerobics dance) การเต้นที่มีแรงกระแทกสูง เป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะของการกระแทกกระท่างร่างกายกับพื้นที่ยกขึ้นหรือกระโดดด้วยเท้าข้างใดข้างหนึ่งหรือด้วยเท้าทั้งสองข้าง 3) การเต้นที่มีแรงกระแทกหลากหลาย (Multi – impact aerobics dance) การเต้นที่มีแรงกระแทกหลากหลายเป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะของแรงกระแทกต่ำและแรงกระแทกสูงผสมกัน ซึ่งผู้เต้นจะใช้แรงกระแทกต่ำหรือแรงกระแทกสูงมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้เต้นและจังหวะเพลงและ 4) การเต้นที่ปราศจากแรงกระแทก (No – impact aerobics dance) การออกกำลังกายแบบการเต้นแอโรบิคที่ปราศจากแรงกระแทก เป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ไม่มีแรงกระแทกกระท่างร่างกายกับพื้น เช่น การเต้นแอโรบิคในน้ำ เป็นต้น

รูปแบบการเต้นพื้นฐานแอโรบิค

รูปแบบของการเต้นพื้นฐานแอโรบิคคือ การเคลื่อนไหวร่างกายและการขยับตัวไปตามจังหวะทำนอง แสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงของร่างกายโดยมีการใช้ ขา สะโพก หมุนตัว และการเคลื่อนไหวของมือ เป็นการเต้นพื้นฐานของท่าต่าง ๆ มาประกอบท่าทางให้เข้ากับจังหวะเพลงนั้น ๆ หรือที่เราเรียกว่า การเต้นประกอบจังหวะดนตรี ซึ่งพื้นฐานของการเต้นจะประกอบด้วยดังนี้ (ลลิตตา ธรรมานุชิต. 2555: 36-38).

1. **การย่ำเท้า (Marching)** คือ การย่ำเท้าอยู่กับที่ ส่วนใหญ่แล้วจะย่ำเท้า 2 แบบคือ แบบก้าว (Marching Out) และแบบแคบ (Marching In)
2. **การเดิน (Walking)** คือ การก้าวเท้าไปยังทิศทางที่เคลื่อนที่ไป มีการถ่ายน้ำหนักตัวจากเท้าหนึ่งไปยังอีกเท้าหนึ่ง การเดินนั้นสามารถเดินไปข้างหน้า ข้างหลัง หรือเฉียง หรือเดินเป็นรูป
3. **ก้าวรูปสี่เหลี่ยม (Easy Walk)** คือ การก้าวเดินไปข้าง 1 ก้าว ถอยหลัง 1 ก้าว ลักษณะคล้าย V-step แต่วางเท้าเป็นรูปสี่เหลี่ยม หรือการก้าวเดิน
4. **การก้าวแตะ (Step Touch)** คือ การยกเท้าหนึ่งไปด้านข้างแล้วยกเท้าอีกข้างหนึ่งไปแตะแล้วทำสลับกัน ทิศทางการเคลื่อนไหวจะเป็นการก้าวแตะที่อยู่กับที่ หรือทำเป็นรูปตัวแอล (L) หรือก้าวแตะหมุนรอบตัวเองก็ได้
5. **ส้นเท้าแตะ (Heel Touch)** คือการแตะด้วยส้นเท้าข้างใดข้างหนึ่ง โดยแตะข้างหน้าหรือด้านหลังก็ได้
6. **ปลายเท้าแตะด้านข้าง (Side Tap)** คือการแตะด้วยปลายเท้าข้างใดข้างหนึ่งโดยแตะด้านข้างหน้าซ้ายขวา สลับกัน
7. **การยกส้นเท้า (Leg Curl)** คือการยกส้นเท้าขึ้นไปทีสะโพกด้านหลัง หรือการพับส้นเท้าไปด้านหลัง การทำ Hamstring Curl หรือ Hamstring Curl Leg Curl นั้นทำได้ทั้งที่อยู่กับที่หรือหมุนรอบตัวเอง

8. **ก้าวไขวก้าวแตะ (Grapevine)** ก้าวไขวก้าวแตะ คือการทำก้าวไขว้ขาไปหลังหรือหน้าก็ได้ การทำนั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ก้าวไขวก้าวแตะธรรมดา หรือก้าวไขวก้าวแตะเป็นรูปสี่เหลี่ยมหรือก้าวไขวก้าวแตะหมุน 180 องศา

9. **แมมโบ้ (Mambo)** คือการก้าวเท้าใดเท้าหนึ่งไปข้างหน้าแล้วย่อเข่าลงแล้วนำกลับสู่ที่เดิม และเปลี่ยนข้างทำการทำแมมโบ้สามารถทำได้ทั้งข้างหน้าและด้านข้างก็ได้

10. **ยกเข่า (Knee Up)** คือทำการเคลื่อนไหวพื้นฐานในการพัฒนากล้ามเนื้อขาหรือ Knee Lift ได้อย่างดี ดังนั้นแอโรบิกทุกประเภทจึงมีทำการยกเข่าทั้งการยกเข่าด้านหน้า (Front Knee Lift) หรือ ยกเข่าด้านข้าง (Side Knee Lift) การยกเข่าเฉียง (Knee Cross)

11. **การเตะขา (Kick คิก)** คือการเตะขาไปใช้ในทิศทางต่าง ๆ ทั้งการเตะไปด้านหน้า (fore ward) เฉียง (cross) หลัง (backward) และข้าง (side ward) การเตะขาที่ถูกต้องควรเป็นการเตะขาไม่ใช่การสะบัดเข่า

12. **ก้าวชิดก้าวแตะ (Two Step)** คือการทำก้าวชิดก้าวแตะ หรือการทำก้าวแตะ 2 ครั้ง

13. **การย่อ ยืด (Squats)** คือการนั่งยอง ๆ หรือ ย่อ ยืด ควรนั่งให้มุมสะโพกและเท้าเป็นมุม 90 องศาเท่านั้น ไม่ควรนั่งให้สะโพกชิดสันเท้าเพราะจะทำให้เอ็นหรือกระดูกอ่อนที่หัวเข่ายืดมากเกินไป ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เข่าเจ็บ

14. **ซ่า ซ่า ซ่า (Cha Cha Cha)** คือการก้าวใดเท้าหนึ่งไขว้ไปด้านหน้า ย่ำเท้าหลัง แล้วนำเท้ากลับที่ก้าวไปข้างหน้ากลับมา ย่ำ ย่ำ ย่ำ สลับเท้า

15. **สายสะโพก (Twist)** คือการสายสะโพกซ้าย - ขวา สลับกัน

16. **การยกเข่า (Step Knee)** คือการย่อเท้า 1-2 ก้าวขึ้นบน 3 แล้วยกเข่า

ความคิดสร้างสรรค์กับการออกกำลังกายแบบการเต้นแอโรบิก

ในยุคปัจจุบันบุคคลทั่วโลกสนใจกับความคิดสร้างสรรค์ด้านแอโรบิกมากขึ้น เพราะทุกวันความรู้และทักษะต่างๆ สามารถเรียนรู้ได้เท่ากัน แต่ความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกัน หลายคนเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถพัฒนาได้ ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นผลจากการทำงานของสมอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกหรือสมองซีกขวา ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นการมองปัญหาในแนวกว้างผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) **ความคิดริเริ่ม (Originality)** คือ คิดในสิ่งที่แปลกใหม่ คิดในเรื่องที่ไม่เคยมีใครคิดมาก่อน ไม่ซ้ำใคร ซึ่งแตกต่างจากความคิดของคนธรรมดาทั่วไป 2) **ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)** คือ มีความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายทิศทาง หลายแง่มุม หรือมองสถานการณ์ทุกอย่างได้หลายมิติ ทำให้สามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหาได้มากกว่า 1 วิธี 3) **ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)** คือ สามารถคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และได้คำตอบมากที่สุดในเวลาจำกัด หรือเป็นคนที่มีปฏิภาณไหวพริบดีและ 4) **ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)** คือสามารถคิดในรายละเอียดที่เป็นปลีกย่อยได้ดี เพื่อขยายหรือตกแต่งความคิดหลัก ให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

จากการค้นคว้าเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

Guilford (1956:128) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์คือ ความคล่องแคล่วในการคิด เป็นความสามารถของบุคคลในการหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว มีความคิดยืดหยุ่นในการคิด เป็นความสามารถของตัวบุคคลที่แสดงออกหลายประเภทและหลายทิศทาง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในตัวบุคคลในการคิดหาสิ่งที่แปลกใหม่ที่ไม่ว่างกับผู้อื่น มีความคิดละเอียดลออ มีความสามารถในการกำหนดรายละเอียดของความคิดเพื่อแบ่งบอกถึงวิธีสร้างสรรค์และนำไปใช้

Torrance (1962: 16) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของบุคคลในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ ผลผลิตหรือสิ่งแปลกใหม่ที่ ที่ไม่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ อาจเกิดจากการรวมความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากประสบการณ์ในการเชื่อมโยงของสถานการณ์ใหม่ ๆ

Wallach and Kagan (1965: 13-20) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นความคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Association) เป็นคนที่สามารถที่จะคิดอะไรได้อย่างสัมพันธ์เป็นลูกโซ่

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์คือ ความสามารถทางแนวความคิดของสมอง จากตัวบุคคลที่สามารถคิดได้หลายรูปแบบหรือหลายแนวทางที่จะสามารถทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มากระตุ้นให้เกิดความคิดแบบใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่องกลายเป็นแนวความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ที่มาผสมผสานให้เป็นประสบการณ์ที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน

การพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking)

ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อคนเรามาก การเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรานั้น ล้วนเกิดจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งนอกจากจะทำให้มนุษย์มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นแล้วยังช่วยให้มีวิธีคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ถ้าได้ฝึกการคิดและคิดได้อย่างสร้างสรรค์ ปัญหาทุกอย่างย่อมมีทางแก้ไข การศึกษาในปัจจุบันนี้ มีส่วนทำให้ความคิดสร้างสรรค์ถูกจำกัดเอาไว้อยู่ในกรอบแคบ ๆ เนื่องจากแนวทางของความคิดสร้างสรรค์นั้นมีความแตกต่างจากวิธีการวัดผล ประเมินผลที่ใช้ในการศึกษา ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ก็ตาม ระบบการศึกษาได้รับการออกแบบมาให้ผู้เรียนต้องทำการทดสอบ หมายถึงต้องการให้ผู้เรียนทดสอบและปฏิบัติได้ ด้วยการทดลองปฏิบัติที่ผู้เรียนต้องการหาข้อเท็จจริง ไม่ใช่คำตอบที่สร้างสรรค์ และเป็นแนวความคิดเดียวที่เห็นพ้องต้องกันว่าถูกต้องในแบบฝึกที่คิดเท่านั้น ถ้าต้องการให้ผู้เรียนฝึกคิดอย่างสร้างสรรค์ก็ต่อเมื่อได้ใช้ความคิดที่ปฏิบัติได้จริง ความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่พรสวรรค์ที่มีอยู่ในแต่ละคน แต่ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาและหล่อหลอมไปด้วยความพร้อม กับความรู้ ความชำนาญ รวมทั้งประสบการณ์เฉพาะบุคคล (Katz, 2003 อ้างถึงในเดชา เดชะวิวัฒน์ไพศาล และคณะ, 2554; Oldham & Cummings, 1996) จากเหตุผลที่กล่าว ความคิดสร้างสรรค์จึงได้รับการพิจารณาจากเฉพาะของตัวบุคคล

การฝึกฝนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการคิดของสมองซึ่งมีความสามารถในการคิดได้หลากหลายวิธีการและมีรูปแบบแปลกใหม่ไปจากเดิม โดยเฉพาะการนำไปประยุกต์ทฤษฎี หรือนำหลักการไปใช้ได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง จนนำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งแปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ นอกจากลักษณะการคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวแล้ว ยัง

สามารถมองเห็นความคิดสร้างสรรค์ได้หลากหลาย ซึ่งอาจจะมองในแง่ที่เป็นกระบวนการคิดมากกว่าเนื้อหาการคิด โดยสามารถใช้ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ในมิติที่กว้างขึ้น เช่นการมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน การเรียน หรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น การเล่นเกมที่ต้องสร้างสรรค์รูปแบบเกมให้หลากหลายไม่ซ้ำแบบเดิม ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ที่กล่าวมานั้นก็ต่างอยู่บนพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ โดยที่บุคคลสามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ดี

การฝึกการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยกระบวนการพัฒนา จิตเหนือสำนึก การพัฒนาของมนุษย์นั้น จะต้องพัฒนา 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย , ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา การพัฒนาสติปัญญาโดยการฝึกให้คิด แบบสร้างสรรค์ เป็นการพัฒนาที่ง่าย และมีผลอย่างยิ่งในการที่จะนำความสำเร็จมาสู่ผู้ที่สามารถพัฒนาได้ กระบวนการฝึกการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะพัฒนาได้ทุกเพศทุกวัยตลอดอายุถ้าได้รับการฝึกฝนที่ดี (สุวิทย์ มูลคำ, 2547: 84-148) การฝึกคิดสร้างสรรค์ ได้มีนักการศึกษาเสนอแนะทางความคิดและวิธีการไว้มากมายที่เสนอความคิดสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในกระบวนการคิดต่อไป ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น ควรมีความรู้เข้าใจในลักษณะของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง หรือแบบบูรณาการแนวคิดจากแนวคิดต่าง ๆ ให้เหมาะสม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงบุคลิกภาพของบุคคล ลักษณะของบุคคลที่จะพัฒนาให้มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งสำคัญต้องเข้าใจหลักการส่งเสริมและการขจัดอุปสรรคที่สกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ โดยทำความเข้าใจลักษณะของผลผลิต เทคนิคการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการจัดบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องนั้น ๆ

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถส่วนบุคคลที่เกิดจากการจินตนาการทางความคิดมากกว่าเหตุผล เป็นความคิดที่แตกต่างจากแนวความคิดเดิม เพื่อจะพัฒนาให้เกิดการออกแบบท่าเต้นของการออกกำลังกายแบบใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ประยุกต์ในการแก้ปัญหา และเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในแบบต่าง ๆ (Amabile,1996) ผลการเรียนรู้และความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้กับคนทุกคนทุกเพศทุกวัย แต่ความสามารถในการเรียนรู้และความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคนอาจไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน วิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต้องมีความเหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาการ แรงจูงใจ สภาพแวดล้อม และลักษณะของบุคคล ส่วนเทคนิคหรือ วิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการฝึกเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้และความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ มีมากมายหลายวิธีทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม

การประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างของผู้เรียนวิชาแอโรบิก

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนในวิชาแอโรบิกได้ ถ้าครูผู้สอนเข้าใจขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในวิชาแอโรบิกและความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะสามารถนำไปปรับใช้ในการศึกษา การปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตในอนาคต โดยสามารถดำเนินการดังนี้

1. ชี้แจงผู้เรียนว่าในวิชาแอโรบิก มีเนื้อหาอะไรบ้าง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากผู้เรียนคืออะไร ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบท่าเต้นประกอบจังหวะดนตรีหรือเพลงนั้นผู้เรียนจะได้รับประโยชน์อะไร ครูผู้สอนจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย การสาธิตหรือการใช้สื่อจากแหล่งเรียนรู้อะไรบ้างที่ผู้เรียนสามารถสืบค้นเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐาน เกณฑ์การกำหนดกลุ่มเรียน การให้คะแนนกำหนดข้อตกลงในการเข้าชั้นเรียนร่วมกัน

3. แบ่งกลุ่มผู้เรียนอย่างเท่าเทียมโดยพิจารณาตามความแตกต่างแต่ละปัจจัยเพื่อป้องกันความได้เปรียบเสียเปรียบ เช่น ผลการเรียนรู้ อายุ ประสบการณ์ แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คนและผู้เรียนจะเป็นกลุ่มเดิมจนจบวิธีการเรียนแบบทีมเป็นฐาน

4. จัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานโดยก่อนเข้าเรียน 1 สัปดาห์ ผู้สอนแจกเอกสารประกอบการเรียนและแจ้งแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนเตรียมตัวศึกษาก่อนเรียน และแจ้งให้ทราบว่าจะมีการทดสอบที่คิดคะแนนเป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียน

5. ดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานโดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเป็นรายบุคคล (Individual Readiness Assurance Test : IRAT) ไม่อนุญาตให้ดูเอกสารประกอบการเรียนโดยให้ตอบในกระดาษคำตอบทั่วไปแล้วเก็บไปเพื่อตรวจคะแนน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนนั่งตามกลุ่มที่แบ่งไว้ให้กลุ่มทำแบบทดสอบรายกลุ่ม (Group Readiness Assurance Test : GRAT) ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบรายบุคคล โดยให้ผู้เรียนร่วมกันเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด ให้ทำในกระดาษคำตอบที่ใช้เทคนิค Immediate Feedback Assessment Technique (IF-AT) ซึ่งจะทราบผลการตอบทันที หากคำตอบไม่ถูกต้อง กลุ่มจะช่วยกันหาคำตอบต่อไปจนกว่าจะได้คำตอบที่ถูกต้อง ทำเช่นนั้นจนครบทุกข้อ จากนั้นเก็บกระดาษคำตอบเพื่อตรวจให้คะแนนตามความแม่นยำในการตอบคำถาม โดยพิจารณาจากจำนวนตัวเลือกที่ตอบผิด และต่อมาในขั้นตอนการประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้สอนแจกโจทย์ปัญหาที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ (Application exercise) ให้ผู้เรียนในกลุ่มฝึกการวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาและตอบคำถามสั้นๆ หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มนำเสนอคำตอบ ผู้สอนเฉลยวิธีคิดวิเคราะห์ปัญหาที่ถูกต้อง และเปิดโอกาสให้กลุ่มที่ตอบคำถามต่างจากเฉลยได้แสดงความคิดเห็น หลังจากนั้นครูผู้สอนสรุปประเด็นความรู้และให้ข้อมูลจากการสังเกตการทำงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการทำงานเป็นทีมให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งความร่วมมือในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่มเล็กตามความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยมีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน สมาชิกในทีมมีหน้าที่รับผิดชอบและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ช่วยให้การพัฒนาทักษะการรู้คิดของผู้เรียนในห้องเรียนมีระดับสูงขึ้น ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียน พัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะของทีมนและความกระตือรือร้นของผู้เรียน อีกทั้งการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานยังเป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาสามารถความคิดสร้างสรรค์ด้านการออกกำลังแบบการเต้นแอโรบิก นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ดี เป้าหมายของการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานคือการที่ผู้เรียนได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์พร้อมกับได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีม กระบวนการที่ช่วยให้เกิดการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพ คือกระบวนการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้โดยครูผู้สอนจากการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างมีขั้นตอน การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สอนจะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนวิชาแอโรบิคด้วยตนเอง
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนออกแบบความคิดสร้างสรรค์ของวิชาแอโรบิคที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกแบบทีมเป็นฐานแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจยืดหยุ่นเวลาในการฝึกปฏิบัติของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการในครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้
 ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นภาพร ณ ัญญา ท่านอาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิชาการและกรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือจนทำให้บทความวิชาการในครั้งนี้สมบูรณ์และมีคุณค่า
 ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สุธีร์ คำแก้ว ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
 ขอขอบพระคุณพระบิดา มารดา และญาติพี่น้องทุกคนที่ให้การกำลังใจ รวมทั้งคณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โรงเรียนมัธยมสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อบทความวิชาการครั้งนี้ด้วยความเต็มใจจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณผู้ที่กล่าวนามและที่ไม่ได้กล่าวนาม แต่มีส่วนเกี่ยวข้องจนบทความวิชาการเสร็จเรียบร้อยไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- เคนเน็ ธ คูเปอร์ . (1968). *Aerobics exercise*.
 เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล, มณีนุช จันท์เที่ยง, วรกัญญา ตันติไวทกุล, และอัจฉรา อภิวาท.(2554). **ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานและคุณลักษณะส่วนบุคคลต่อระดับความคิดสร้างสรรค์**. วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์, 51 (3) หน้า 1-33.
 ปรัชญนันท์ นิลสุข.(2560). เอกสารประกอบการอบรมเทคนิคการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (Project Based Learning) และการเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) เพื่อพัฒนาบัณฑิตมีอาชีพ ณ ห้องหลิวเหลียน ชั้น 3 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 แนวปฏิบัติที่ดีเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน สืบค้น เมื่อ 18ง สิงหาคม 2562 จาก <https://www.bcnlp.ac.th/document/strategy/KM/2558.pdf> .
 ลลิตา ธรรมานุชิต. (2555). **หนังสือเรียนแอโรบิคดานซ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด.
 สุวิทย์ มูลคำ. (2547). **กลยุทธ์การสอนคิดสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

- ไอยฤทธิ ไทยพิสุทธิกุล. (2559) การอำนวยความสะดวกกระบวนการเรียนรู้แบบเป็นทีม(Facilitation in Team - Based Learning) เวชบัณฑิตศิริราช ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2559 หน้า 75 -83
- Amabile, T.M. Conti, R ; Coon, H ., Lazenby, J ., & Herron, M. (1996). **Assessing the work environment for creativity.** Academy of Management Journal,39, 1154-1185.
- Guilford, J.P. (1956). **Structure of Intellect Psychological.** New York: McGraw-Hill Book Co.
- Torrance, E.p.and R.E. Myers (1962). **Creative Learning and Teaching.** New York: Good, Mead and Company.
- Wallach, Michael A. and Kagan Nathan. (1965). **Model of Thinking in Young Children.** New York: Holt, Rinehart, and Winston.

ประวัติผู้เขียน

อาจารย์ ภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร์

2540 สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรี ค.บ. (พลศึกษา) สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

2552 สำเร็จการศึกษา ปริญญาโท ศศ.ม. (พลศึกษา) มหาลัยเกษตรศาสตร์

ประสบการณ์ทำงาน

2541-2542 อาจารย์สอนกีฬาว่ายน้ำ สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2543-2551 อาจารย์โรงเรียนอรรถมิตร

2554-2560 อาจารย์โรงเรียนมัธยมสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

2561-ปัจจุบัน อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะวิทยาลัยการฝึกหัดครู

รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรในองค์กร

ผู้วิจัย

รุจน์ เฉลยไตร

บทคัดย่อ

ภาวะการณ์ของโลกในปัจจุบันที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ บุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานในภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ต้องส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ เมื่อบุคลากรในองค์กรมีการพัฒนาที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาดและสภาพการทำงานที่ดี คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้น การฝึกอบรมจึงเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรวิธีการหนึ่งเพื่อส่งเสริมความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และทัศนคติที่ดีของบุคลากรในองค์กรเพื่อการปรับตัวให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ขององค์กรซึ่งในปัจจุบันการฝึกอบรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนาบุคลากร , การฝึกอบรม

Abstract

The quick changes of information technology in current world conditions is affect the personnel in organizations , government agencies , state enterprises , private sectors and educational institutes. It is adjusting with the changes. Personnel development is a process by which the organization encourages personnel in the organization to be improved themselves by various methods. While the personnel in the organization have good development with a safe , clean environment and good working conditions , good quality of work life will affect their work efficiency. Training is personnel development guideline could be encourage personnel in knowledge , skills , expert and attitude in order to adapt to the performance of duties in organization.

Keyword : Personnel development training

บทนำ

ยุคแห่งการเริ่มต้นของศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อองค์กรและรูปแบบการทำงานด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทำให้องค์กรมีลักษณะยืดหยุ่น ไร้ขอบเขตและโครงสร้างที่แน่นอน เนื้อหาสาระการทำงานเปลี่ยนแปลงไปจากการทำงานที่อาศัยความสามารถทางด้านร่างกาย กลายเป็นการทำงานที่ต้องใช้ความสามารถหรือความฉลาดทางปัญญามากขึ้น ดังนั้นในการทำงานจึงไม่สามารถสังเกตการณ์ ตรวจสอบและควบคุมได้อย่างทั่วถึง แสดงให้เห็นว่าการที่มีผู้นำที่เก่งเพียงคนเดียวอาจไม่สามารถเกิดประสิทธิผล แต่สมาชิกในกลุ่มหรือคณะทำงานจะต้องมีภาวะผู้นำร่วม อีกทั้งกลยุทธ์ รูปแบบ เทคนิค วิธีการ ทักษะและการปฏิบัติอาจไม่ช่วยให้เกิดประโยชน์ หากไม่มีความเข้าใจพื้นฐาน แรงบันดาลใจของคนที่สร้างความผูกพันระหว่างผู้นำกับผู้ตามและไม่สามารถหาวิธีการสร้างคุณค่าในตัวผู้อื่นมาช่วยสร้างอนาคตขององค์กรได้ (พิชาวีร์ เมฆขยาย.2550 : 1)

การพัฒนาองค์กร หน่วยงานหรือสถานประกอบการใดๆ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่สุด ถ้าหน่วยงานใดมีบุคลากรที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพจำนวนมาก ย่อมจะช่วยให้การพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ดำเนินไปได้ด้วยดีและในทางกลับกันถ้าองค์กรหรือหน่วยงานใดๆ ประกอบไปด้วยบุคลากรที่ไม่มีความสามารถและไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน องค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ย่อมจะไม่มีความสำเร็จ (อัศวรัตน์ พูลกระจ่าง. 2552 : 5) การฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงาน ช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ส่งผลให้บุคลากรในองค์กรมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความหมายของการฝึกอบรม

Goldstien (1993 : :215 - 217) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึง กิจกรรมเพื่อให้บุคคลเรียนรู้จนกระทั่งเกิดเป็นความรู้ ทักษะและทัศนคติซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในองค์กรได้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้นกว่าเดิม

ชูชัย สมितिไกร (2558 : 265) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึง เครื่องมือหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม และระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกันเองเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

สมคิด บางโม (2559 : 13) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์กร บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลนั่นเอง

จากความหมายของการฝึกอบรมดังกล่าวสรุปได้ว่า การฝึกอบรมหมายถึง กระบวนการในการพัฒนาบุคลากร ให้เป็นผู้มีความรู้ (Knowledge) ความสามารถ (Ability) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude) ที่มีในการปฏิบัติงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมได้ 4 ประการดังนี้ (สมคิด บางโม 2559 : 14 - 15)

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน
2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ กล่าวคือเมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้ว สามารถตีความ แปลความ ขยายความและอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้
3. เพิ่มพูนทักษะ (Skills) ทักษะคือความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่างๆ การขับรถ การขี่จักรยาน เป็นต้น

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) เจตคติหรือทัศนคติคือความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีในสิ่งต่างๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงานและงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ความรักดีต่อบริษัท ความภาคภูมิใจต่อสถาบัน ความสามัคคีในหมู่คณะ ความรับผิดชอบต่องาน เป็นต้น

การฝึกอบรมต่างจากการศึกษา คือ การศึกษามุ่งที่จะพัฒนาในส่วนตัว แต่การฝึกอบรมจะเป็นการฝึกให้แก่บุคคลเพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปการฝึกอบรมอาจดึงดูดความสนใจได้น้อย ดังนั้นการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม จะต้องใช้รูปแบบ แนวทาง เทคนิควิธีการและการสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติของบุคลากรในองค์กร

ขั้นตอนการฝึกอบรม

ซูซีย์ สมิทธีเกอร์ (2556 : 41 – 48) ได้นำเสนอขั้นตอนการฝึกอบรมไว้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม (needs assessment) ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ทราบข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการออกแบบและพัฒนาโครงการฝึกอบรม เพื่อให้การฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและเกิดประโยชน์สูงสุด การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์กร การวิเคราะห์ภารกิจและคุณสมบัติ การวิเคราะห์บุคคล การวิเคราะห์องค์กร (organizational analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่เริ่มต้นด้วยการตรวจสอบเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขององค์กร รวมทั้งแนวโน้มต่างๆ สำหรับการวิเคราะห์งาน (job analysis) จะช่วยให้ทราบว่าผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมีความรู้ ทักษะและความสามารถที่จำเป็นสำหรับการทำงานอยู่ในระดับใด

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการในขั้นตอนแรกจะเป็นสิ่งที่ใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมซึ่งเป็นเสมือนเข็มทิศสำหรับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่อไป เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการประเมินผลโครงการฝึกอบรมอีกด้วย วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ดีนั้น ควรจะเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (behavioral objectives)

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือก เนื้อหา สารและออกแบบโครงการฝึกอบรม ขั้นตอนนี้จะเป็นการคัดเลือกเนื้อหา สารเพื่อการออกแบบโครงการฝึกอบรมซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ผู้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมจะต้องมีความรู้ในด้านหลักการเรียนรู้และการเลือกสรรเนื้อหา สื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล การสร้างเกณฑ์ (criteria) ควรจะกระทำควบคู่ไปกับการคัดเลือกเนื้อหา สารและการออกแบบโครงการฝึกอบรม โดยเกณฑ์ที่สร้างขึ้นจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 การจัดการฝึกอบรม หลังจากการวางแผนและเตรียมการฝึกอบรมเรียบร้อยแล้ว จะเป็นการดำเนินการฝึกอบรมตามโครงการที่ได้กำหนดไว้ ผู้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมจะต้องดำเนินเกี่ยวกับสถานที่ของการฝึกอบรมให้เรียบร้อย เช่น โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม แสงสว่าง อุณหภูมิ อาหารหรือที่พักสำหรับผู้เข้ารับการอบรม และการดูแล ประสานงานกับวิทยากรของการฝึกอบรมอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลการฝึกอบรม กระบวนการประเมินผลการฝึกอบรม ประกอบด้วยกระบวนการ 2 ประการคือ การสร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผลการฝึกอบรมที่ได้กล่าวมาแล้ว และการวัดผลโดยใช้วิธีการทดลอง (experimental method) หรือวิธีการที่ไม่ใช่การทดลอง (non – experimental method) เพื่อตรวจสอบว่ามีความเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้นหรือไม่ภายหลังการฝึกอบรม

รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรในองค์กร

รูปแบบหรือวิธีการฝึกอบรมนั้นแตกต่างกันไปตามประเภทของการฝึกอบรมซึ่งต้องคำนึงถึงวิธีการ กลุ่มเป้าหมายของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและเนื้อหาของการฝึกอบรมเป็นสำคัญ ชูชัย สมितिไกร (2558 : 240 – 245) ได้เสนอรูปแบบของการฝึกอบรมแบบต่างๆดังนี้

1. รูปแบบการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นความรู้และการเรียนรู้เป็นกลุ่ม

1.1 การบรรยาย (Lecture) คือการนำเสนอสาระความรู้ต่างๆโดยวิทยากร เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One – way communication) จากวิทยากรสู่ผู้รับการฝึกอบรม วิทยากรจะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการฝึกอบรม วิทยากรจะเป็นผู้เตรียมเนื้อหาสำหรับการบรรยายรวมทั้งสื่อที่ใช้ในการบรรยาย เช่น แผ่นใส รูปภาพ ในการบรรยายที่ดี วิทยากรจะต้องสามารถกล่าวถึงประเด็นต่างๆได้อย่างชัดเจนโดยมีการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พร้อมทั้งมีตัวอย่างที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว การบรรยายจะประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

- (1) วิทยากรเป็นผู้มีชื่อเสียง มีความเชี่ยวชาญและความน่าเชื่อถือ
- (2) การเตรียมแผนการบรรยายมาอย่างดี
- (3) การบรรยายกระชับ ตรงจุดและชัดเจน

ข้อดีของการบรรยาย

1. สามารถถ่ายทอดสาระข้อมูลต่างๆให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว ประหยัดเวลาและทรัพยากรอื่นๆ
2. เป็นวิธีการที่ดีสำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อเท็จจริงและแนวทางปฏิบัติทั่วไป
3. การจัดสถานที่กระทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

ข้อจำกัดของการบรรยาย

1. เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว จากวิทยากรสู่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม อาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย โดยเฉพาะในกรณีที่วิทยากรขาดความสามารถในการกระตุ้น ปลุกเร้าผู้ฟัง
2. เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ซึ่งต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะหรือความสามารถทางปัญญาขั้นสูง เช่นการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์
3. บางครั้งการจัดหาวิทยากรที่มีความสามารถในการบรรยาย หาได้ยาก

1.2 การอภิปรายกลุ่ม(Group Discussion) คือการแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มย่อยๆ จำนวนตั้งแต่ 4 – 12 คนและให้สมาชิกแต่ละคนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ซึ่งกันและกันเพื่อหาข้อเสนอแนะต่างๆโดยหัวข้อของการอภิปรายต้องมีความน่าสนใจและสมาชิกต้องมีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อที่อภิปราย ประธานกลุ่มผู้ดำเนินการอภิปรายต้องพยายามให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและควบคุมการอภิปรายมิให้เกิดการครอบงำความคิดเห็นโดยบุคคลเพียงไม่กี่คน

ข้อดีของการอภิปรายกลุ่ม

1. เป็นวิธีการที่สามารถรวบรวมความคิดและประสบการณ์จากบุคคลหลายฝ่ายซึ่งจะนำไปสู่การได้ข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา
2. เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเสรีได้รู้จักและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ข้อจำกัดของการอภิปรายกลุ่ม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสน้อยในการควบคุมทิศทางและบรรยากาศของการอภิปรายในกลุ่ม หากประธานของกลุ่มไม่สามารถจะดำเนินการอภิปรายได้อย่างเหมาะสม อาจทำให้เกิดผลเสียได้
2. สมาชิกของกลุ่มซึ่งมีพื้นฐานทางการศึกษา ประสบการณ์หรืออายุต่างกันมากเกินไปอาจส่งผลให้ไม่อาจได้

ข้อสรุปของการอภิปรายได้

1.3 การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) คือการอภิปรายร่วมกันโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประมาณ 3 – 5 คน โดยมีพิธีกร (Moderator) เป็นผู้ดำเนินรายการ ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะอภิปรายประเด็นต่างๆตามที่ได้รับมอบหมาย และเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมซักถามปัญหาได้โดยปกติแล้ว การอภิปรายจะใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงและแบ่งการอภิปรายเป็น 2 รอบ การอภิปรายเป็นคณะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับข้อมูลและข้อเท็จจริงหลายๆด้านซึ่งผู้อภิปรายต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในหัวข้อที่อภิปรายและพิธีกรต้องรักษาเวลาและประเด็นการอภิปรายให้อยู่ในกรอบที่กำหนดไว้

ข้อดีของการอภิปรายเป็นคณะ

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับฟังทัศนะหลายๆด้านจากผู้ทรงคุณวุฒิ
2. การฝึกอบรมมีความน่าสนใจมากขึ้นเพราะมีผู้ทรงคุณวุฒิหลายคนมาร่วมการอภิปราย

ข้อจำกัดของการอภิปรายเป็นคณะ

1. ผู้อภิปรายอาจจะไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเองได้เต็มที่ เนื่องด้วยข้อจำกัดของเวลาและมีผู้ร่วมอภิปรายหลายคน
2. การอภิปรายอาจไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ถ้าพิธีกรไม่สามารถควบคุมการอภิปรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 การระดมสมอง (Brainstorming) คือการประชุมกลุ่มซึ่งเปิดโอกาสและกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีโดยปราศจากข้อจำกัด การวิพากษ์วิจารณ์หรือการประเมินคุณค่าใดๆเป็นการระดมความคิดจากสมาชิกทุกคนให้ได้ความคิดที่หลากหลายมากที่สุดโดยหัวข้อของการประชุมต้องมีความชัดเจน การระดมสมองจะเป็นการสร้างบรรยากาศการประชุมที่เปิดกว้างปราศจากการวิพากษ์ วิจารณ์หรือการตัดสินคุณค่าใดๆ

ข้อดีของการระดมสมอง

1. เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการระดมความคิดเห็นเพื่อค้นหาหนทางต่างๆสำหรับการแก้ไขปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน
2. สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน
3. ช่วยฝึกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรู้จักการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยปราศจากการตัดสินคุณค่าหรือวิพากษ์วิจารณ์

ข้อจำกัดของการระดมสมอง

1. การระดมสมองอาจเกิดความสับสนได้ง่าย ถ้าประธานของกลุ่มไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การระดมสมองอาจไม่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ ถ้าสมาชิกในกลุ่มขาดความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น

1.5 การทัศนศึกษา (Field trip) คือการนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปชมการปฏิบัติงานหรือสถานที่จริงโดยมีการบรรยายสรุปประกอบการทัศนศึกษา เป็นการสร้างความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานหรือสถานที่ที่ไปทัศนศึกษาและการเตรียมความพร้อมของยานพาหนะหรือที่พักด้วย

ข้อดีของการทัศนศึกษา

1. ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประสบการณ์จากการเห็นการทำงานหรือสถานที่จริงส่งผลต่อความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้มากขึ้น
2. ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้น่าสนใจมากขึ้น

ข้อจำกัดของการทัศนศึกษา

1. ค่าใช้จ่ายมากเช่น ค่าที่พัก ค่ายานพาหนะและใช้เวลา
2. ผู้ดำเนินการจัดทัศนศึกษาไม่อาจควบคุมการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานที่ทัศนศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการได้ทุกประการซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสับสนว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้ในห้องเรียนถูกต้องหรือไม่

2. รูปแบบของการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นความรู้และการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

รูปแบบการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นความรู้และการเรียนรู้เป็นรายบุคคลมีดังนี้ (ชูชัย สมितिไกร.2558 : 246 – 249)

2.1 โปรแกรมการเรียนด้วยตนเอง (Programmed Instruction) คือแบบเรียนสำหรับการเรียนด้วยตนเอง โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องศึกษาเนื้อหาตามลำดับที่ได้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ระหว่างการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องตอบคำถามต่างๆเป็นระยะๆ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับการพัฒนาตามสมรรถภาพของตนเองอย่างอิสระและทราบถึงพัฒนาการของตนเองตลอดเวลา

ข้อดีของโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเรียนรู้เนื้อหาต่างๆได้ตามความสามารถและความพร้อมของตนเอง
2. โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถใช้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวนมากในเวลาเดียวกัน

ข้อจำกัดของโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. การผลิตโปรแกรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจำเป็นต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ ทรัพยากรและเวลามากพอสมควร
  2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง
- 2.2 การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computer – assisted instruction) เป็นการฝึกอบรมที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับคอมพิวเตอร์ซึ่งได้เก็บข้อมูลต่างๆที่จำเป็นสำหรับการฝึกอบรมไว้ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคลซึ่งโปรแกรมการฝึกอบรมจะต้องได้รับการจัดที่เหมาะสม สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

ข้อดีของการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถศึกษาได้ตามความถนัดและความพร้อมของตนเอง
2. เป็นวิธีการที่น่าสนใจ เหมาะสมสำหรับการสอนทักษะที่จำเป็นต้องได้รับการทบทวนซ้ำๆ

ข้อจำกัดของการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์

1. การจัดซื้อคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ต่างๆมีค่าใช้จ่ายสูง
2. การบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่นๆเป็นสิ่งที่จำเป็น

3. รูปแบบการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม

รูปแบบการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีวิธีการดังนี้ (ชูชัย สมितिไกร.2558 : 249 - 256)

- 3.1 การสาธิต (Demonstration) คือการแสดงให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นถึงการปฏิบัติจริงและเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติตามและซักถามปัญหา ทั้งนี้วิทยากรผู้สาธิตต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สาธิตและผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีจำนวนไม่มากเกินไป

ข้อดีของการสาธิต

1. การได้เห็นการปฏิบัติจริงจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว
2. การสาธิตสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจได้เป็นอย่างดี
3. การสาธิตสามารถใช้ได้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกประเภท ทุกระดับ

ข้อจำกัดของการสาธิต

1. การสาธิตไม่เหมาะสมในกรณีที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวนมาก เนื่องจากไม่สามารถมองเห็นการสาธิตได้อย่างชัดเจน
2. การสาธิตสามารถใช้ได้กับการฝึกอบรมในบางหัวข้อเท่านั้นโดยเฉพาะการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทักษะการกระทำ

3.2 กลุ่มฝึกแก้ไขปัญหา (Task force exercise) คือการมอบหมายให้สมาชิกกลุ่มตั้งแต่ 3 – 8 คนร่วมกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาให้แก่ที่ประชุมโดยเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ภายใต้สถานการณ์ที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาซึ่งปัญหานั้นมีความท้าทาย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง สัมพันธ์กับการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อดีของกลุ่มฝึกแก้ไขปัญหา

1. เป็นการส่งเสริมความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆ
2. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสนำความรู้มาประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหา

ข้อจำกัดของกลุ่มฝึกแก้ไขปัญหา

1. วิธีการนี้จำเป็นต้องมีการวางแผน คิดค้นปัญหาหรือประเด็นที่จะฝึกแก้ไขปัญหา
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความรู้พื้นฐานในการแก้ปัญหา

3.3 กรณีศึกษา (Case studies) คือการบรรยายถึงสถานการณ์ในรูปแบบของงานเขียน แถบบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาและอภิปรายภายใต้การแนะนำของวิทยากร เป็นการสนับสนุนให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมและแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาสาระของการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำงานจริงอย่างไร

ข้อดีของกรณีศึกษา

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสฝึกฝนความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากกันและกัน

ข้อจำกัดของกรณีศึกษา

1. การจัดเตรียมกรณีศึกษาจำเป็นต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมาก
2. กรณีศึกษาอาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรหากขาดความสมจริงและทันสมัย

3.4 การจำลองสถานการณ์ (Simulation) คือแบบฝึกหัดซึ่งจำลองสถานการณ์ในการทำงานและเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกฝนทักษะและประยุกต์ความรู้ภายในระยะเวลาอันจำกัดและภายใต้สภาพการณ์ที่คล้ายจริง สถานการณ์นั้นต้องมีความสมจริง ง่ายต่อความเข้าใจและส่งเสริมความรู้ ทักษะที่ได้เรียนมา

ข้อดีของการจำลองสถานการณ์

1. การจำลองสถานการณ์เหมาะสำหรับการฝึกอบรมที่ต้องการพัฒนาทักษะด้านการแก้ไขปัญหาโดยการประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนมา
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถมองเห็นประโยชน์ของการทำกิจกรรมได้อย่างเด่นชัด ซึ่งจะช่วยให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม

ข้อจำกัดของการจำลองสถานการณ์

1. การจำลองสถานการณ์จำเป็นต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าอย่างดี มิฉะนั้นอาจเกิดปัญหาและไม่เกิดประโยชน์เต็มที่

2. การจำลองสถานการณ์ให้มีความสมจริงทำได้ยาก

3.5 การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) คือกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นมีการอภิปรายและการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้างและสาเหตุคืออะไร เป็นการฝึกปฏิบัติ ทักษะหรือระเบียบวิธีการซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเชื่อมั่นในการจัดการกับสถานการณ์จริง

ข้อดีของการแสดงบทบาทสมมติ

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้ด้วยการทดลองปฏิบัติจริง
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มองเห็นแนวทางการปฏิบัติและเกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

ข้อจำกัดของการแสดงบทบาทสมมติ

1. การแสดงบทบาทสมมติมีการเตรียมการมากเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนอาจขาดความเต็มใจ จำเป็นต้องจูงใจให้เกิดความพร้อม

4. รูปแบบการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

รูปแบบการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นทักษะและความสามารถในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล มีวิธีการดังนี้ (ชูชัย สมิทธิโก.2558 : 256 - 260)

4.1 การฝึกอบรมในงาน (On the job training) คือการเรียนรู้งานโดยการสังเกต การทำงานของบุคลากรที่มีความชำนาญและลงมือปฏิบัติจริงตามคำแนะนำของบุคลากรเหล่านั้น โดยผู้ทำหน้าที่สอนงานจะต้องมีความชำนาญงาน และสามารถให้คำแนะนำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อดีของการฝึกอบรมในงาน

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติงานจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว
2. องค์กรสามารถพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ภายในระยะเวลาอันสั้น

ข้อจำกัดของการฝึกอบรมในงาน

1. ถ้าผู้ทำหน้าที่สอนงานขาดความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ อาจไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์
2. การสอนงานต้องใช้เวลาอาจส่งผลต่อการหยุดปฏิบัติงานชั่วคราว

4.2 แบบฝึกหัดรายบุคคล (Individual exercise) คือการมอบหมายงานให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนปฏิบัติ โดยประยุกต์ความรู้ไปใช้ในสถานการณ์เฉพาะของตนและเป็นการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งงานที่มอบหมายนั้นจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมและไม่ยากเกินไปสำหรับเวลาที่กำหนดให้

ข้อดีของแบบฝึกหัดรายบุคคล

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาโดยใช้ความรู้ที่ได้รับจากการเรียน
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ข้อจำกัดของแบบฝึกหัดรายบุคคล

1. แบบฝึกหัดรายบุคคลที่ขาดความเหมาะสมอาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความรับผิดชอบในการทำแบบฝึกหัดที่ได้รับมอบหมาย

4.3 การฝึกโดยใช้อุปกรณ์จำลอง (Machine simulator) คือการฝึกอบรมโดยอาศัยอุปกรณ์ซึ่งจำลองการทำงานจริงของเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ เช่น เครื่องจำลองฝึกการบิน (Flight simulator) โดยอุปกรณ์จำลองต้องมีความเหมือนจริง (Fidelity) และต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกฝนทักษะที่ละน้อยโดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้สังเกตการณ์และอุปกรณ์การฝึก

ข้อดีของการฝึกโดยใช้อุปกรณ์จำลอง

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้ทักษะด้วยการปฏิบัติจริง ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีความปลอดภัยสูง
2. อุปกรณ์จำลองสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

ข้อจำกัดของการฝึกโดยใช้อุปกรณ์จำลอง

1. อุปกรณ์จำลองสำหรับการฝึกส่วนมากมีราคาแพง
2. อุปกรณ์จำลองสามารถใช้ได้ดีสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีจำนวนไม่มาก

สรุป

การฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคลากรในองค์กรมีความก้าวทันต่อสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง องค์กรหรือหน่วยงานจำเป็นต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อความอยู่รอดขององค์กรหรือหน่วยงานเองเพราะปัจจุบันมีสภาพการแข่งขันระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานมากขึ้น เมื่อองค์กรหรือหน่วยงานมีความเจริญเติบโต มีการขยายการผลิตและการขยายงานด้านต่างๆออกไป จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถรองรับการปฏิบัติงานเหล่านั้น และเมื่อมีการรับบุคลากรใหม่ จำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานและรู้จักองค์กรหรือหน่วยงานให้มากขึ้นแม้จะเคยมีประสบการณ์มาจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่นแล้วก็ตามเพราะสภาพการปฏิบัติงานของแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากจึงจำเป็นต้องฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย สมितिไกร (2556) การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร Personnel training in organizations กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชูชัย สมितिไกร (2558) การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิชาวีร์ เมฆขยาย (2550) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้สำหรับผู้บังคับการกรมนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมคิด บางโม (2559) เทคนิคการฝึกการอบรมและการประชุม กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด
- อัศครัตน์ พูลกระจำง (2552) รายงานการวิจัยการพัฒนาแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพนักงานระดับปฏิบัติการสายการผลิตในสถานประกอบการปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
- Goldstein ,J.L. (1993). Training in organization : Needs assessment , development and evaluation (re ed) California : Brooks/Cole.

การบริหารงานเชิงกายภาพในชุมชนและอาคารชุดพักอาศัยของนิติบุคคล

The Facility Management in community and Condominium Property Management

ผู้วิจัย

กิตตินันท์ ขำดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพ.นพดล พันธุ์พานิช

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพนั้นเป็นกระบวนการประสานการทำงานระหว่าง สถานที่ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้ใช้งานอันหมายถึงชุมชนและผู้พักอาศัยอยู่ในอาคารชุด โดยเป็นการทำงานที่ต่อเนื่องของการวางแผน การจัดการ การดำเนินการ และการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารทั้งหมด รวมทั้งงานบริหารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนและอาคารชุด เพื่อก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าสูงสุดทางการลงทุน อยู่ภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการให้บริการต่อสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ผู้คนในอาคาร 2) การทำงาน และ 3) อาคารสถานที่ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสอดคล้องกัน ประสานกันก่อให้เกิดการบรรลุผลสำเร็จที่องค์กรได้กำหนดไว้ โดยทรัพยากรกายภาพที่รองรับความต้องการนั้นเป็นทรัพยากรกายภาพที่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความต้องการใช้ประโยชน์ จากอาคารและสถานที่ การบริหารจัดการให้สอดคล้องกับผู้ใช้งาน ทำงานตอบสนองความต้องการ และกิจกรรมขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดผลในการเพิ่มศักยภาพการทำงานมีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และให้เกิดสุขและความพึงพอใจแก่เจ้าของร่วมและผู้อยู่อาศัยรอบโครงการได้

คำสำคัญ : การบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ อาคารชุดพักอาศัย นิติบุคคล

Abstract

Facility Management is the process of coordinating work between premises in order to meet users, that is, communities and residents of condominiums. It is a continuation of the planning, procurement, operation and management of all building resources. including other related management tasks relating to communities and condominiums To create an environment of quality and efficiency to create maximum investment value under the proper use of resources Focus on providing services to 3 important things which are 1) people in the building 2) working and 3) buildings to be able to work together harmoniously. Harmonize to achieve the achievements that the organization has set The physical resources that support the demand are the physical resources that arise only when there is a need for the utilization of buildings and premises. Management according to users work to meet the needs and activities of the organization in the most efficient way resulting in increasing working potential, being worthwhile and creating happiness and satisfaction for co-owners and residents around the project.

Key word : Facility Management, Condominium, Property

บทนำ

ที่อยู่อาศัยถือเป็นสภาพแวดล้อมกายภาพอย่างหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับมนุษย์ ซึ่งที่อยู่อาศัยที่มีรูปแบบที่สอดคล้องกับพฤติกรรมมนุษย์จะช่วยส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยสามารถใช้ชีวิตได้สะดวกสบายมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยรวมถึงผู้ประกอบการก็สามารถขยายโครงการได้ง่ายและเร็วขึ้นจากการยกระดับคุณภาพของโครงการที่เป็นความได้เปรียบเชิงการตลาดในความพยายามเข้าไปอยู่ในใจของผู้บริโภค และถือเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจเนื่องจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นเกือบร้อยละ 70% ของมูลค่าตลาดเพิ่มขึ้น (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562) นิติบุคคลอาคารชุดเป็นสิ่งสำคัญต่อการดูแลทรัพย์สินส่วนกลางของอาคารชุด มีฐานะเป็นนิติบุคคลประกอบด้วย คณะกรรมการควบคุม ผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุด ทำหน้าที่ เป็นผู้บริหารจัดการดูแลทรัพย์สินส่วนกลางในนามของนิติบุคคลอาคารชุด การปฏิบัติงานต่างๆจะเป็นไปตามข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด ซึ่งอาคารชุดแต่ละแห่งจะมีระเบียบภายในของแต่ละอาคารชุดที่ไม่เหมือนกัน (วันฟ้า ศรีพวงพิศ, 2563) แม้กฎหมายอาคารชุดจะใช้ฉบับเดียวกันก็ตาม ในแต่ละอาคารชุดจะมีผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดเป็นผู้ดำเนินการแทนนิติบุคคลอาคารชุดนั้นๆ ผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ซึ่งหน้าที่ของผู้จัดการนิติบุคคลจะดำเนินการจัดการเรื่องต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดการ และดูแลทรัพย์สินส่วนกลางให้อยู่ในสภาพปกติเรียบร้อยพร้อมใช้งานตลอดเวลา และเพื่อประโยชน์ของเจ้าของร่วม โดยมีหน้าที่ดังนี้ จัดซื้อ / จัดหาทรัพย์สินตลอดจนจัดให้มีบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่เจ้าของร่วมในอาคารชุดภายใต้ระเบียบที่ออกโดยคณะกรรมการอาคารชุด ทำการเรียกเก็บ “เงินกองทุน” และ “ค่าใช้จ่ายส่วนกลาง” จากเจ้าของร่วมเพื่อนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภคส่วนกลาง รวมทั้งทรัพย์สินส่วนกลาง และการให้บริการอื่นๆ ในอาคารชุด ดำเนินการตามมติของที่ประชุมใหญ่ เจ้าของร่วมหรือตามมติของคณะกรรมการอาคารชุด ทั้งนี้โดยไม่ขัดต่อข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดและพระราชบัญญัติอาคารชุด และควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์ทั้งภายในห้องชุด และการใช้สิทธิในทรัพย์สินส่วนกลางของเจ้าของร่วมและผู้อยู่อาศัยให้เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติอาคารชุด ข้อบังคับและระเบียบของนิติบุคคลอาคารชุด ทั้งที่มีอยู่แล้วและที่จะมีในอนาคต (สรศักดิ์ แชนภูเขียว, 2561) เป็นผู้แทนของนิติบุคคลอาคารชุด ภายในขอบเขตของพระราชบัญญัติอาคารชุด ข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด หรือมติที่ประชุมใหญ่เจ้าของร่วม รวมทั้งมีอำนาจในการติดตาม ทวงหนี้ ฟ้องร้อง บังคับคดี เป็นต้น ซึ่งสามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำการแทนตนเองได้ในเรื่องต่าง ๆ แต่ต้องแจ้งหรือปรึกษาหารือต่อคณะกรรมการอาคารชุดก่อนการดำเนินการสำหรับในกรณีเร่งด่วน มีอำนาจจัดการในเรื่องความปลอดภัยของอาคาร และมีอำนาจกระทำการใดๆ ได้ดังเช่นวิญญูชนจะพึงรักษา และจัดการทรัพย์สินของตนเอง ทำการจัดการประชุมใหญ่ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด และทำหน้าที่กำหนดระเบียบของนิติบุคคลอาคารชุด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโดยไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติอาคารชุดและข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุด (วิชัย ต้นตึกุลานนท์, 2559)

คณะกรรมการนิติบุคคลอาคารชุดมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดูแลและตรวจสอบการจัดการนิติบุคคลอาคารชุด ซึ่งผู้จัดการเป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้หรือตามมติที่ประชุมใหญ่ได้มอบหมายไว้ กำหนดนโยบายให้ผู้จัดการ เพื่อนำไปปฏิบัติ กำหนดระเบียบและมาตรการต่างๆ ที่อยู่ใน

ขอบเขตของกฎหมาย และข้อบังคับนิติบุคคลอาคารชุด วินิจฉัยเรื่องราว คำร้องขอต่างๆ และตัดสินปัญหาขัดแย้งที่เกิดในอาคารชุด รวมทั้งพิจารณาเรื่องอื่นๆ ภายในขอบเขตของกฎหมาย และข้อบังคับนิติบุคคลอาคารชุด และอนุมัติเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ตลอดจนพิจารณาและเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกินงบประมาณที่ได้จัดไว้ในกรณีที่เห็นว่าจะมีความจำเป็นต่อสภาพความเป็นอยู่ของเจ้าของร่วม หรือความมั่นคงปลอดภัย หรือสภาพทางสถาปัตยกรรมของอาคาร (สรศักดิ์ แซงภูเขียว, 2561) นอกจากนี้ยังมีอำนาจในการทำนิติกรรม หรืออนุมัติให้ผู้จัดการ หรือบุคคลใดกระทำการนิติกรรมในนามนิติบุคคลอาคารชุด กับบุคคลภายนอก เรียกประชุมใหญ่ตามที่ข้อบังคับได้กำหนด หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นที่ต้องขอมติจากเจ้าของร่วม พิจารณาและมีอำนาจผ่อนผัน งด ลดเบี้ยปรับหรือผ่อนผันการดำเนินมาตรการ สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ ทั้งนี้คณะกรรมการต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ พิจารณาชี้ขาดว่าการกระทำใดอย่างใดต่อทรัพย์สินส่วนบุคคล อันจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อโครงสร้างความมั่นคง การป้องกันความเสียหายต่อตัวอาคาร หรือการอื่น ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ หรือการกระทำอย่างใดของเจ้าของร่วมอันจะมีผลกระทบต่อทรัพย์สินส่วนกลาง หรือลักษณะภายนอกอาคาร หรือการก่อสร้างใดๆ อันจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม หรือปรับปรุงทรัพย์สินส่วนกลาง อันเป็นการฝ่าฝืนกฎข้อบังคับหรือกฎระเบียบอาคารชุด ทั้งนี้ คำวินิจฉัยชี้ขาดถือเป็นเด็ดขาดเจ้าของร่วม คือลูกบ้านที่อาศัยในอาคารชุดทุกคน หน้าที่ของเจ้าของร่วม ต้องร่วมกันจัดให้มีคณะกรรมการเข้าควบคุมการจัดการ นิติบุคคลอาคารชุด โดยจะต้องร่วมแรงร่วมใจร่วมกันตรวจสอบการบริหารงานของนิติบุคคลอาคารชุดว่าเป็นไปตามข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดนั้นๆ หากเห็นว่าผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง ด้อยประสิทธิภาพ มีการทุจริต โกงกิน ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอาคารชุด เจ้าของห้องชุดมีสิทธิเรียกประชุมเจ้าของห้องชุด เพื่อให้ผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดชี้แจงได้ หากผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดไม่ชี้แจงหรือข้อเท็จจริงฟังได้ว่าปฏิบัติหน้าที่บกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่อาคารชุด เจ้าของห้องชุดก็สามารถนำเรื่องดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมเจ้าของร่วมทั้งหมด เพื่อมีมติถอดถอนผู้จัดการนิติบุคคลอาคารคนนั้นได้ (วิชัย ตันติกุลานันท์, 2559) ถ้าหากปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม จะทำให้การดำเนินการอยู่ภายใต้จิตใจได้สำนึกในการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยรอบสามารถ สร้างความกลมกลืนและป้องกันความขัดแย้งเกิดการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และเกิดความสามัคคีระหว่างชุมชนกลุ่มเดิมและชุมชนใหม่ในอาคารชุดพักอาศัยที่จะย้ายเข้ามาอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และมีสันติสุขต่อไป

การบริหารงานเชิงกายภาพในชุมชนและอาคารชุดพักอาศัยของนิติบุคคล

การบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ (Facility Management) หมายถึง กระบวนการประสานการทำงานระหว่าง สถานที่ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้ใช้งาน โดยเป็นการทำงานที่ต่อเนื่องของการวางแผน การจัดหา การดำเนินการ และการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารทั้งหมดรวมทั้งงานบริหารที่เกี่ยวข้อง (Atkin & Brooks, 2017) เพื่อก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าสูงสุดทางการลงทุน โดยอยู่ภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม (Atkin & Brooks, 2021) ในปัจจุบันองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพนั้น ได้แพร่หลายไปในหลายประเทศ

ความหมายของงานบริหารจัดการทรัพยากรอาคาร

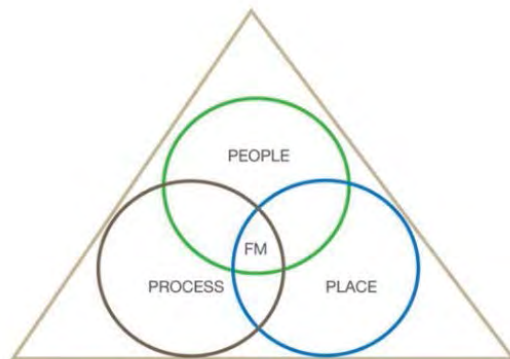
Atkin & Brooks (2021) กล่าวถึง การบริหารทรัพยากรกายภาพ (Facility Management) คือกระบวนการบริหารและจัดการทรัพยากรกายภาพ เพื่อให้ทำงานตอบสนองความต้องการ และกิจกรรมขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้ผลในการเพิ่มศักยภาพการทำงาน การเพิ่มผลผลิตและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติงานของการบริหารทรัพยากรกายภาพ ซึ่งได้แก่

อาคารสถานที่ รวมทั้งพื้นที่อาคารทั้งภายในและภายนอก ต้องมีการวางแผน (Alfalah & Zayed, 2020) รวมถึงการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินการจัดการ อันประกอบด้วย การกำกับ ควบคุม ดูแล การปฏิบัติงานและงานบริการอาคารต่างๆ เช่นการดูแลรักษาระบบประกอบอาคาร การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย และการกำกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรกายภาพ สามารถเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้เป้าหมายการดำเนินงานขององค์กรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ ทั้งนี้บริหารทรัพยากรกายภาพ มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานที่สร้างและรักษาประสิทธิภาพการทำงานและความสามารถในการรองรับการใช้งานของอาคารและระบบประกอบอาคาร ระดับค่าใช้จ่ายด้านอาคารสถานที่ที่เหมาะสมคุ้มค่า อัตราการใช้ประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรกายภาพ ความปลอดภัยและความพึงพอใจของผู้ใช้อาคาร รวมทั้งการเป็นส่วนสำคัญของการเพิ่มขึ้นของผลผลิต การทำงานของพนักงานและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายขององค์กรเจ้าของทรัพยากรกายภาพนั้น (Hirschner, Hahr & Kleinschrot, 2018; Alfalah & Zayed, 2020)

ปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้การบริหารทรัพยากรกายภาพสามารถทำงานบรรลุตามเป้าหมายในการตอบสนองความต้องการและกิจกรรมภายในองค์กรนั้นมีอยู่หลายอย่าง ได้แก่ การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม การมีขอบเขตความรับผิดชอบและการทำงานที่เหมาะสมครบถ้วน (Hirschner, Hahr & Kleinschrot, 2018) การมีระบบความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารองค์กร การมีโครงสร้างหน่วยงานที่สอดคล้องกับการทำงาน การเลือกวิธีการหาผู้มาปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และการมีระบบตรวจสอบและการประเมินผลการทำงานที่ดี

การบริหารทรัพยากรกายภาพ (Facility Management) มุ่งเน้นการให้บริการต่อผู้คนในอาคาร (People) การทำงาน (Process) และอาคารสถานที่ (Place) ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสอดคล้อง เพื่อบรรลุผลสำเร็จที่องค์กรได้กำหนดไว้ Facility Supply คือทรัพยากรกายภาพ(Facility) ที่รองรับความต้องการ ซึ่งทรัพยากรกายภาพจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความต้องการใช้ประโยชน์จากอาคารและสถานที่ Facility Supply ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1) ทรัพยากรกายภาพ 2) การดำเนินการหรือการบริการ (Atkin & Brooks, 2017; Alfalah & Zayed, 2020)

แนวคิดพื้นฐานของ Facility Management (FM) คือการประสานระบบกายภาพให้สอดคล้องตอบสนองกับความต้องการการทำงานและกิจกรรมขององค์กร (Process) และผู้ใช้งานอาคาร (People) ดังนั้น FM จึงมีบทบาทกลไกกำกับสถานที่ (Place) ให้ทำหน้าที่สอดคล้องกับความต้องการ และการทำงานของผูู้้อาคารและกิจกรรมที่เกิดขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารตามแนวคิด 3P Model

(เสริชัย โชติพานิช, 2553, Marmo et al., 2019)

ซึ่งจากภาพที่ 1 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารตามแนวคิด 3P Model ซึ่งประกอบด้วย 1) People (คน) หมายถึง ผู้ใช้อาคาร ได้แก่ พนักงาน ลูกค้า ผู้มาติดต่อ เป็นต้น 2) Process (งาน) หมายถึง องค์กร การทำงาน กิจกรรม 3) Place (สถานที่) หมายถึง อาคารที่ทำงาน พื้นที่ทำงาน พื้นที่ที่ใช้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ

แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารประเภทอาคารชุดพักอาศัย

การศึกษาของการบริหารทรัพยากรกายภาพออกไปในเรื่องการบริหารทรัพยากรกายภาพสำหรับโครงการที่อยู่อาศัยแบบรวม โดยประยุกต์หลักการบริหารทรัพยากรกายภาพตามที่อธิบายข้างต้นให้สอดคล้องกับบริบทของโครงการที่อยู่อาศัยแบบรวม โดยการบริหารและจัดการทรัพยากรกายภาพภายในโครงการฯ หรือทรัพย์สินส่วนกลางให้เป็นไปอย่างมีการวางแผนและการจัดการอย่างเป็นระบบ (Kiris, 2018; Choon, et al., 2016) เพื่อให้ทรัพย์สินส่วนกลางอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและให้เกิดสุขและความพึงพอใจแก่เจ้าของร่วม อันได้แก่ งานดูแลและควบคุมการทำงานระบบประกอบอาคาร/ระบบสาธารณูปโภค งานบำรุงรักษา สำหรับระบบฯ อาคาร ภูมิทัศน์ งานรักษาความสะอาด งานรักษาความปลอดภัย งานกำจัดแมลงและควบคุมโรคสัตว์ และงานสุขอนามัย เช่นการกำจัดขยะของเสีย และป้องกันโรคระบาด เป็นต้น นอกจากบริการส่วนกลางแล้ว การบริหารทรัพยากรกายภาพสำหรับโครงการที่อยู่อาศัยแบบรวม ยังอาจจัดให้มีบริการเพื่อสนองความต้องการและสร้างความสะดวกสบายแก่ผู้อยู่อาศัย ได้แก่บริการผู้อยู่อาศัย เช่นบริการขนส่งหรือเดินทาง บริการจัดห้องพัก บริการขนย้าย บริการตกแต่ง ปรับปรุง บริการนายหน้าและบริการดูแลที่ดิน/บ้าน/ห้องชุดระหว่างรอการขาย เป็นต้น กิจกรรมชุมชน เช่นกิจกรรมตามเทศกาล กิจกรรมการออกกำลังกาย ฯลฯ (Kiris, 2018; Choon, et al., 2016) ขอบเขตงานจัดการของการบริหารทรัพยากรกายภาพนั้น ประกอบด้วย

1. การจัดการงานดูแลและบำรุงรักษา ได้แก่ การควบคุมการทำงานของระบบประกอบ อาคาร/ระบบวิศวกรรม/ระบบสารสนเทศ การวางแผนบำรุงรักษาในระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว การดำเนินงานบำรุงรักษาและซ่อมแซมตามแผน ฯลฯ (Keskin, Tanvermi & Tanrivermis, 2021)

2. การจัดการงานบริการ และการจัดกิจกรรม ได้แก่ วิเคราะห์ทางเลือกของรูปแบบการหาผู้มาปฏิบัติงานที่เหมาะสม การจัดให้มี/จัดหาผู้มาปฏิบัติงาน การจัดระบบสรรหาผู้มาปฏิบัติงาน การจัดทำข้อกำหนดและวิธีการปฏิบัติงานและเกณฑ์คุณภาพ การวางแผนปฏิบัติงาน การควบคุมปฏิบัติงานประจำวันการจัดระบบติดตาม กำกับดูแลและประเมินผลการปฏิบัติงานของบริษัทผู้ให้บริการต่างๆ การรายงานผลการจัดทำแผนกิจกรรมของชุมชนและการดำเนินการ ฯลฯ (Zenbe, 2019; Aramraks & Gondo, 2019)

3. การจัดการการเงิน งบประมาณและค่าใช้จ่าย ได้แก่ การคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่าย การจัดทำงบประมาณรายเดือนและรายปี การจัดทำแผนการเงิน/ค่าใช้จ่ายระยะยาว การบริหารบัญชีกองทุนเพื่อให้เกิดดอกผล การจัดเก็บค่าใช้จ่ายตามที่ได้รับมอบหมาย การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย และงบดุล ฯลฯ ทั้งนี้แผนงบประมาณควรมีการเตรียมการไม่เฉพาะค่าใช้จ่ายดำเนินการ (Operating costs) แต่ควรเตรียมแผนเพื่อประมาณการเงินลงทุนเพื่อการซ่อมแซมใหญ่ บำรุงรักษาใหญ่ หรือบูรณะใหญ่ ซึ่งเป็นงบประมาณระยะยาวในหมวดการลงทุน

4. การจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ เพื่อให้มีการใช้งานอย่างคุ้มค่าและ/หรือก่อให้เกิดรายได้ ได้แก่ การวางแผนและกำหนดระเบียบการใช้พื้นที่ ศึกษาความเป็นไปได้และจัดทำแผนการหารายได้จากพื้นที่พาณิชย์ พื้นที่ว่าง และพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ การจัดการร้านค้า/บริการ การจัดการตลาดนัด การจัดพื้นที่จอดรถ ฯลฯ (Zalejska-Jonsson, 2020)

5. การจัดการพลังงาน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลการใช้พลังงานของอาคาร การศึกษาพฤติกรรมการใช้พลังงาน การจัดทำแผนปรับปรุงพฤติกรรมการใช้พลังงาน การปรับปรุงระบบฯ ให้มีประสิทธิภาพ การติดตั้งอุปกรณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ฯลฯ (Riratanaphong & Jermisriwattana, 2019)

6. การจัดการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้แก่ การจัดระบบรักษาความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัยและดับเพลิง การลดการเกิดอุบัติเหตุ ภายในพื้นที่โครงการฯ

7. การจัดระบบการสัญจร และการเข้าออก การป้องกันโรคระบาด ฯลฯ

8. การจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดระบบเก็บและกำจัดขยะ การกำจัดสิ่งปฏิกูลการจัดการระบบ Recycle สิ่งของเหลือใช้การป้องกันการเกิดมลภาวะ ฯลฯ

9. การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ ได้แก่ ข้อมูลค่าใช้จ่าย ข้อมูลพฤติกรรมและความต้องการผู้อยู่อาศัย ข้อมูลการใช้พลังงาน ข้อมูลปัญหาข้อมูลการจราจรและยานพาหนะ ฯลฯ

10. การจัดทำแผนพัฒนาระยะยาว ได้แก่ แผนการบูรณะระบบสาธารณูปโภค/แผนการเปลี่ยนแปลงแทนระบบฯ แผนการปรับปรุง ปรับเปลี่ยน ลักษณะทางกายภาพ/สถาปัตยกรรมของโครงการฯ แผนการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่การเตรียมการเพื่อหาแหล่งทรัพยากรหรือแหล่งพลังงานสำหรับชุมชนในอนาคต ฯลฯ (Aramraks & Gondo, 2019)

นอกจากนี้หน้าที่ของผู้ทำหน้าที่บริหารทรัพยากรกายภาพที่ต้องปฏิบัตินั้นจัดให้มีการดำเนินการต่อไปนี้ (Kiris, 2018; Choon, et al., 2016)

1. การดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินส่วนกลางอย่างเป็นระบบ มีวิธีการที่ถูกต้อง และมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ
  2. การจัดการให้มีผู้ปฏิบัติงาน/ผู้บริการ อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ
  3. การจัดทำแผนปฏิบัติการ ควบคุม ดูแล ติดตาม ประเมินผล รายงานการดำเนินการดูแลทรัพย์สินส่วนกลาง
  4. การจัดทำแผนและจัดให้มีการปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาทรัพย์สินส่วนกลางอย่างเหมาะสมตามความต้องการ พฤติกรรม และจำนวนผู้ใช้
  5. การจัดให้มีการวางแผนการปฏิบัติงาน โดยต้องเป็นแผนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม สามารถถ่ายทอด หรือส่งต่อให้กับหน่วยงาน หรือผู้ปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติได้
  6. การจัดให้มีการวางแผนปรับปรุง ปรับเปลี่ยน บุคลากร ทรัพยากรกายภาพ/ส่วนกลาง เพื่อให้ทรัพยากรทางกายภาพของส่วนกลางเหล่านั้นสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถใช้งานได้ทันทีในกรณีเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินสามารถใช้ระงับเหตุได้
  7. การจัดให้มีระบบการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการทำงานที่เป็นระบบ มีการจัดการระบบที่มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำระบบนั้นไปปฏิบัติงานได้
  8. การจัดให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน และเกณฑ์วัดผลงาน
  9. การจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดการติดตามงาน สามารถปรับหรือเปลี่ยนการบริการทรัพยากรได้ในกรณีที่ไม่เป็นไปตามแผน
  10. การจัดให้มีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
- การบริหารทรัพยากรกายภาพออกไปในเรื่องการบริหารทรัพยากรกายภาพสำหรับโครงการที่อยู่อาศัยแบบรวม โดยประยุกต์หลักการบริหารทรัพยากรกายภาพตามข้ออธิบายข้างต้นให้สอดคล้องกับบริบทของโครงการที่อยู่อาศัยแบบรวม โดยการบริหารและจัดการทรัพยากรกายภาพภายในโครงการฯ หรือทรัพย์สินส่วนกลางให้เป็นไปอย่างมีการวางแผน และการจัดการอย่างเป็นระบบ อาจต้องมีความจำเป็นในการจ้างผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดมืออาชีพเข้ามาเพื่อการบริหารงานอาคารชุดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูง แทนที่จะให้ผู้เป็นเจ้าของโครงการหรือผู้อยู่อาศัยที่เป็นเจ้าของห้องชุดบริหารเอง อาจต้องมีการจ้างเนื่องจากบริษัทมีความพร้อมด้านบุคลากร โดยมีพนักงานที่มีความรู้ความชำนาญ มีประสบการณ์ ได้รับการฝึกฝนอบรมในการจัดการทรัพย์สินโดยเฉพาะจึงย่อมบริหารงานได้ดีกว่า ซึ่งต้องบริษัทมีความเป็นกลางในการจัดเก็บค่าใช้จ่ายหรือการจัดการทรัพย์สิน มากกว่าการปล่อยให้เจ้าของโครงการ หรือเจ้าของทรัพย์สินคนอื่นที่อาจจะลำเอียงหรือเป็นที่กลางแคลงใจของเจ้าของร่วมได้ และมีพนักงานในการบริหารงานตลอดเวลา 24 ชั่วโมง สามารถทำงานในหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ดีกว่าเจ้าของโครงการ หรือเจ้าของทรัพย์สิน ถ้าหากบริษัททำงานได้ไม่มีประสิทธิภาพตามนโยบายหรือตามที่ได้ตกลงไว้ คณะกรรมการควบคุมการจัดการนิติบุคคลอาคารชุด หรือเจ้าของร่วมอาจจะยกเลิกสัญญาหรือถอดถอนผู้จัดการได้ (พัลลภ กฤตยานวิษ, 2560) เพื่อสามารถเกิดการบริหารทรัพยากรกายภาพก่อให้เกิดกับชุมชนและอาคารชุดพักอาศัยของนิติบุคคลได้

บทสรุป

การบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ เป็นกระบวนการประสานการทำงานระหว่าง สถานที่ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้ใช้งาน เพื่อให้ทำงานตอบสนองความต้องการ และกิจกรรมขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้ผลในการเพิ่มศักยภาพการทำงาน การเพิ่มผลผลิตและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรหลักการพื้นฐาน การบริหารทรัพยากรกายภาพ มุ่งเน้นการให้บริการต่อผู้คนในอาคาร (People) การทำงาน (Process) และอาคารสถานที่ (Place) โดยประยุกต์หลักการบริหารทรัพยากรกายภาพให้สอดคล้องกับบริบทของโครงการที่อยู่อาศัยเพื่อให้ทรัพย์สินส่วนกลางอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและให้เกิดสุขและความพึงพอใจแก่เจ้าของร่วมและผู้อยู่อาศัยรอบโครงการ

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ผศ.ดร.ทนพ.นพดล พันธุ์พานิช อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ไว้เป็นอย่างสูงและขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการภาครัฐและเอกชนดุสิตบัณฑิตทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

การพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

- วันฟ้า ศรีวงเพ็ช. (2563). ความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยต่อรูปแบบการบริหารงานนิติบุคคลอาคารชุดโครงการบ้านเอื้ออาทรในเขต กรุงเทพมหานคร. *Sarasatr*, 3(2), 423-436.
- วิชัย ต้นติกุลานันท์. (2559). คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับอาคารชุดกฎหมายคอนโดมิเนียม (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- สรศักดิ์ แชนภูเขียว. (2561). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนกลางและอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุด. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/6142/8/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%203.pdf>.
- เสรีชัย โชติพานิช. (2553). การบริหารทรัพยากรกายภาพ : หลักการและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2562). อสังหาฯ 62 ฝุ่นตลบ รัฐขึ้นมาตรการอวยเต็มสูบ. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2565, จาก <https://www.reic.or.th/News/RealEstate/441194>.
- Alfalah, G., & Zayed, T. (2020). A review of sustainable facility management research. *Sustainable Cities and Society*, 55, 102073.
- Aramraks, K., & Gondo, T. (2019). The Importance Of the property management companies as condominium juridicalperson. https://web.archive.org/web/20200709103247id_/https://www.isec-society.org/ISEC_PRESS/ISEC_10/pdf/AAE-18.pdf

- Atkin, B., & Brooks, A. (2021). Total facility management. [https://books.google.co.th/books?hl=th&lr=&id=09OnEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR11&dq=Atkin,+B.,+%26+Brooks,+A.+\(2021\).+Total+facility+management.&ots=sGXjEfii3W&sig=KsFoAqL06T2cO5uF2V0pLdxwaRg&redir_esc=y#v=onepage&q=3p&f=false](https://books.google.co.th/books?hl=th&lr=&id=09OnEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR11&dq=Atkin,+B.,+%26+Brooks,+A.+(2021).+Total+facility+management.&ots=sGXjEfii3W&sig=KsFoAqL06T2cO5uF2V0pLdxwaRg&redir_esc=y#v=onepage&q=3p&f=false)
- Choon, T. L., Bin Ujang, M. U., Chin, T. A., Eng, N. S., Sen, G. L., Abu Hasan, M. H. B., & Muhamad Shah, S. N. W. B. (2016). Condominium rights in Malaysia. *Advanced Science Letters*, 22(12), 4194-4196.
- Hirschner, J., Hahr, H., & Kleinschrot, K. (2018). *Facility Management im Hochbau*. Springer Fachmedien Wiesbaden.
- Kiris, S. P. (2018). Condominium-the western experience and Ukrainian practice. <http://ek-visnik.dp.ua/wp-content/uploads/pdf/2018-2/Kiris.pdf>
- Marmo, R., Nicolella, M., Polverino, F., & Tibaut, A. (2019). A methodology for a performance information model to support facility management. *Sustainability*, 11(24), 7007.
- Riratanaphong, C., & Jermisriwattana, P. (2019). The prioritisation and satisfaction on Thai's Rating of Energy and Environmental Sustainability criteria: A case study of Bangkok green condominium. *Facilities*. 37(13/14), 1104-1117.
- Zalejska-Jonsson, A. (2020). Does facility management affect perception of building quality? A study of cooperative residential buildings in Sweden. *Facilities*. 38(7/8), 559-576.
- Zenebe, B. (2019). Assessment of quality management practices of condominium house projects in ADDIS Ababa : The case of Wastewater management in Mikililand Site (Doctoral dissertation, St. Mary's University).

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ - นามสกุล   นายกิตตินันท์ ขำดี
- การศึกษา   ปริญญาตรี B.B.A บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก
ปริญญาโท M.B.A สาขาวิชาการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
- ประวัติการทำงาน
- หน้าที่การงานปัจจุบัน   กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอ็ม แมเนจเม้นท์ (ประเทศไทย) จำกัด

การพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ

Promoting and Improving Individuals with Disabilities' Quality of Life

ผู้วิจัย

ตาณ คงทน

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ ประเทศไทยให้ความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ ด้วยการมีกฎหมายและนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ครอบคลุม และมีกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานทุกระดับ ในขณะที่เดียวกันมีจุดอ่อนที่แก้ไขยากคือ คนพิการส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ และการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม การเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา ทำให้เกิดปัญหาการไม่มีอาชีพ ไม่มีงานทำ สภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ นอกจากนี้คนพิการส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วม และการถูกเลือกปฏิบัติ เมื่อรัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อให้เกิดการจ้างงาน แต่นโยบายดังกล่าวยังไม่สามารถปฏิบัติได้ทั่วถึงและตอบสนองความต้องการคนพิการทุกกลุ่มได้เพียงพอ ซึ่งผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เร่งหาแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : นโยบายรัฐบาล คนพิการ คุณภาพชีวิต

ABSTRACT

The academic paper aims to promote and improve individuals with disabilities' quality of life. Thailand attaches great importance to the development and promotion of the quality of life of the disabled. By having comprehensive laws and policies on improving the quality of life of people with disabilities, and having mechanisms to drive operations at all levels. At the same time, there is a weakness that is difficult to fix, namely, that most disabled people are poor resulting in a lack of opportunities to develop potential and continuous regeneration from the beginning and inaccessibility of educational opportunities. This causes the problem of lack of occupation, unemployment, environment, and public services not conducive to the livelihood of people with disabilities. In addition, most people with disabilities have limited access to information participation and are being discriminated against. When the government announced the Promotion and Development of the Quality of Life of Persons with Disabilities Act, B.E. 2550 (2007) to create employment. But such policies are not yet fully implemented and adequately meet the needs of all groups of people with disabilities. The author has the following suggestions: Agencies related to the promotion and development of the quality of life of persons with Disabilities Act, B.E. 2550 (2007) in order to operate effectively in accordance with the objectives of the Act.

Keyword (s) : Government Policy, People with Disabilities, Quality of Life

บทนำ

ปัจจุบันมีคนพิการในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากสาเหตุต่าง ๆ ผลของความพิการ ส่งผลกระทบต่อและเกิดปัญหาทั้งต่อประเทศชาติ และต่อคนพิการเอง ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงรุนแรง จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทยของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนประชากรในไทยกว่า 66.18 ล้านคน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธ.ค.2563) ได้ระบุว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีคนพิการ 2,076,313 คน โดยเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ซึ่งเป็นผู้ชาย 1,083,556 คน หรือคิดเป็น 52.21% และผู้หญิง 992,757 คน หรือคิดเป็น 47.79% หากแยกตามพื้นที่ คนพิการส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือราว 829,170 คน หรือคิดเป็น 39.93% รองลงมา เป็นภาคเหนือ 22.01% ภาคกลาง 20.82% ภาคใต้ 12.30% และกรุงเทพมหานคร 4.64% จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องให้การดูแลช่วยเหลือและให้บริการอย่างทั่วถึงตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่คนพิการพึงได้รับ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล มาตรา 27 ได้บัญญัติถึงความเสมอภาค สิทธิความเท่าเทียมกัน การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ มาตรา 71 ว่าด้วยการมีสิทธิในการที่จะเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลือจากรัฐ และมาตรา 80 (1) เป็นเรื่องของการสงเคราะห์ รัฐต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่คนพิการหรือผู้ทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งตนเองได้ และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ คนพิการไว้ในมาตรา 20 ว่า คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐ โดยได้วางแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ คือ 1) การสร้างสังคมบูรณาการเพื่อคนพิการและทุกคนในสังคม 2) สร้างสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสาร 3) สร้างพลังอำนาจให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และการมีงานทำ 4) สร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 5) สร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและคนพิการ โดยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักรู้เกี่ยวกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ งานช่วยเหลือคนพิการจะประสบความสำเร็จถึงจุดมุ่งหมายปลายทางได้ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากครอบครัว ท้องถิ่น และชุมชน

คนพิการ จึงถือเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งควรได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการดำเนินชีวิตให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการในประเทศไทยยังมีอีกหลายประการที่จำเป็นต้องมีการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความทัดเทียมและแก้ไขข้อจำกัดของคนพิการในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหา การจัดสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ที่ไม่เพียงพอสำหรับคนพิการ และปัญหาการจ้างงาน เนื่องจากพบว่า ยังมีปัญหาที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐอย่างแท้จริง ทั้งในด้านสาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ แม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เร่งระดมทรัพยากรเข้าช่วยเหลือ แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับจำนวนคนพิการที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหากคนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการศึกษา ได้รับการฝึกทักษะอาชีพจนสามารถประกอบอาชีพเองได้ หรือได้รับการจ้างงาน จากทั้งภาครัฐและเอกชน บุคคลกลุ่มนี้ก็จะสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าเช่นเดียวกับกับคนปกติ และเมื่อพิจารณาถึงสภาพเศรษฐกิจและ

สังคมในปัจจุบัน คนพิการก็ตระหนักและให้ความสำคัญกับงาน เป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิต ทั้งตนเองและครอบครัวให้อยู่รอดได้ในสังคม ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลคนพิการแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการมีความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ไม่เป็นภาระของสังคม คนพิการยังเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าต่อไปได้อีกด้วย ดังนั้น คนพิการเองต้องสร้างหลักประกันให้กับตนเองและครอบครัว โดยการหางานหรืออาชีพที่มั่นคง เพื่อให้มีรายได้ประจำเลี้ยงดูครอบครัว เพราะคนพิการก็เหมือนกับครอบครัวอื่น ๆ ที่มีชีวิตอยู่ไม่ได้ หากไม่มีรายได้ ถ้าคนพิการ ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองและทีมงาน ก็จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและอยู่ร่วมกับ คนปกติในสังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ มีคุณค่า มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ทำให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (ภิญโญ ประกอบผล, 2560, น. 2)

แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ

ความหมายของคนพิการ

องค์การสหประชาชาติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการ กล่าวว่า ความพิการ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่มีความบกพร่องในความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด แต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม จนทำให้ไม่แน่ใจว่าจะสามารถดำรงชีวิตได้เช่นคนปกติ ไม่ว่าจะเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดได้ด้วยตนเอง (Reid, 1998)

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายความพิการไว้ 3 ระดับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย ดังนี้ คู่มือปฏิบัติงานด้านเวชกรรมฟื้นฟูสำหรับแพทย์เกี่ยวกับการป้องกันและฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลที่มีความพิการ เล่มที่ 1 กล่าวว่า ความผิดปกติหรือความบกพร่อง (Impairment) หมายถึง การสูญเสียหรือความผิดปกติของโครงสร้างหรือการทำงานของร่างกาย จิตใจ หรือสรีระวิทยา จะเป็นชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ หมายรวมถึงความพิการของอวัยวะ (Anomaly) ความสูญเสียหรือ ขาดหายของอวัยวะ ตลอดจนกลไกของร่างกาย (Body Mechanism) และระบบการทำงานของจิตใจ (Mantel Function System)

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พุทธศักราช 2541 ให้ความหมายคนพิการหรือทุพพลภาพ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า สมควรที่จะได้รับสิทธิและโอกาสในการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วยความเสมอภาค ได้รับข้อมูลข่าวสารสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความพิการ และได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556, น. 9)

องค์กรแรงงานระหว่างประเทศไทย (ILO) ได้ให้คำจำกัดความว่า คนพิการ (Disabled Persons) คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีโอกาสด้านความมั่นคงในชีวิต สถานภาพการจ้างงาน หรือความก้าวหน้าในอาชีพอย่างเหมาะสม ถูกจำกัดหรือลดอย่างเห็นได้ชัด อันเป็นผลจากความบกพร่องร่างกายหรือทางจิตใจ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556, น. 9)

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กล่าวว่า คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีความบกพร่องทาง การเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างบุคคลทั่วไป

ศูนย์มาตรฐานรหัสและข้อมูลสุขภาพแห่งชาติ (International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)) ให้ความหมายว่า (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558, น. 3)

ความบกพร่อง (Impairment) หมายถึง การสูญเสียหรือความผิดปกติของโครงสร้างของร่างกายหรือการใช้งานของร่างกาย (รวมถึงการทำงานด้านจิตใจ) ที่สังเกตหรือเห็นได้ชัด ดังนั้น ความบกพร่องจะพิจารณาที่อวัยวะหรือระบบการทำงานของส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น ตาบอด หูหนวก เป็นไข้มพาต ออทิสติก เป็นต้น

ข้อจำกัดในการทำกิจกรรม (Activity Limitation) หมายถึง ความยากลำบากในการทำกิจกรรมของแต่ละบุคคล เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไปที่มีสุขภาพปกติในวัยเดียวกันควรจะได้ อาจมีความยากลำบากได้ตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงระดับมาก ดังนั้น ข้อจำกัดในการทำกิจกรรม จะพิจารณาที่ความสามารถของบุคคลโดยรวมว่าสามารถทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ จนเสร็จสิ้นได้หรือไม่ ถ้าได้จะต้องทำด้วยความยากลำบากหรือไม่ โดยไม่สนใจว่าบุคคลนั้นมีความบกพร่องอะไรบ้าง

ข้อจำกัดในการมีส่วนร่วม (Participation Restriction) หมายถึง ปัญหาที่บุคคลประสบ เมื่ออยู่ในสถานการณ์หนึ่งของชีวิต โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่บุคคลนั้นทำได้กับสิ่งที่คาดหวังว่า บุคคลที่ไม่มีความสามารถทำได้ในสังคมหรือวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น การประกอบอาชีพ การเดินทาง การดูแลบุตร การทำงานบ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น

สรุปได้ว่า คนพิการ หมายถึง ความเสียเปรียบ ความพิการ และความบกพร่อง ซึ่งมีผลทำให้บุคคลที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ทั้งหมดหรือบางส่วน เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ และพิการ ทางออทิสติก หรือความบกพร่องอื่นใด ไม่ว่าจะเป็มาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป โดยได้รับสิทธิโอกาสในการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ประเภทของความพิการ

ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดประเภทความพิการไว้ 6 ประเภทตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1. หลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางการเห็น ได้แก่

1.1 ตาบอด หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น

1.2 ตาเห็นเลือนราง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่อง ในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาค้างที่ดีกว่า เมื่อใช้แว่นสายตารธรรมดาแล้ว

2. หลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่

2.1 หูหนวก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยิน จนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางหูได้ยิน

2.2 หูตึง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยิน

2.3 ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย เช่น พูดไม่ได้ พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ เป็นต้น

3. หลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ได้แก่

3.1 ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว

3.2 ความพิการทางร่างกาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะ ใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

4. หลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หรือออทิสติก ได้แก่

4.1 ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจ หรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด

4.2 ความพิการออทิสติก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรมและอารมณ์ โดยมีสาเหตุมาจาก ความผิดปกติของสมอง และความผิดปกติที่แสดงก่อนอายุ 2 ปีครึ่ง

5. หลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางสติปัญญา ได้แก่

การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติ หรือมีระดับเขาว์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป โดยความผิดปกติที่แสดงก่อนอายุ 18 ปี

6. หลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางการเรียนรู้ ได้แก่

การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องในด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ หรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่นในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา

สาเหตุของความพิการ

จากการศึกษาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลกได้จำแนกสาเหตุและลักษณะของความพิการในทางการแพทย์ไว้ ดังนี้ (ปราณี ประไพวัชรพันธ์, 2551, น. 12)

1. ความพิการแต่กำเนิด
2. โรคติดต่อที่ทำให้เกิดความพิการได้หลายทาง เช่น ไขสันหลังอักเสบ
3. โรคไม่ติดต่อ ได้แก่ โรคระบบการเคลื่อนไหว เช่น ปวดหลัง ปวดข้อ ความพิการจากกระดูก กล้ามเนื้อ อัมพาต โรคหัวใจ เป็นต้น
4. โรคจิตต่าง ๆ เช่น โรคประสาทซึมเศร้า โรคประสาทชนิดย้ำคิดย้ำทำ
5. โรคพิษสุราเรื้อรังและการติดสารเสพติดต่าง ๆ
6. ภัยอันตราย การบาดเจ็บ และอุบัติเหตุต่าง ๆ
7. ภาวะทุโภชนาการ การขาดสารอาหาร เป็นอันตรายที่ก่อให้เกิดความพิการ เช่น ตาบอด สมองพิการ ตั้งแต่วัยในครรภ์
8. สาเหตุอื่น ๆ ได้แก่
  - 8.1 สิ่งแวดล้อม เช่น การได้ยินเสียงอึกทึกเป็นประจำ
  - 8.2 การฆ่าตัวตายแต่ไม่ตาย เช่น การผูกคอตาย
  - 8.3 คดีอาชญากรรม เช่น การถูกยิงที่ไขสันหลังทำให้เป็นอัมพาต
  - 8.4 จากการรักษาพยาบาลที่ไม่ถูกวิธี เช่น กินยาผิด ฉีดยาผิด

สถิติคนพิการในประเทศไทย

สถานการณ์คนพิการในประเทศไทย ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 จากระบบงานออกบัตรประจำตัวคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ผู้พิการทั้งหมด 2,103,617 คน เป็นชาย 1,098,990 คน หญิง 1,004,627 คน โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลคนพิการโดยตรงคือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนพิการ

ความหมายของคุณภาพชีวิต

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมและระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ (ณัฐวุฒิ แพงสวัสดิ์, 2552 : 9)

มีเบิร์ก ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตทั่ว ๆ ไปเป็นความสามารถทางอารมณ์ ในการประเมินผลชีวิตตนเองตามความพึงพอใจ สภาพที่ยอมรับได้ของสุขภาพทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (ณัฐวุฒิ แพงสวัสดิ์, 2552 : 9)

นิพนธ์ คันทะเสวี ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ เป็นชีวิตที่มีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อารมณ์ สังคม ตามอัตภาพและสภาวะ (ปราณี ประไพพรรณ, 2551 : 16)

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมของมนุษย์ตามสภาพความจำเป็น พื้นฐานในสังคมซึ่งสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และความคิดอย่างเพียงพอ จนก่อให้เกิดความสุข ตลอดทั้งการมีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดี

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 6 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความเชื่อส่วนบุคคล ต่อมาในปี ค.ศ. 1995 ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกได้จัดองค์ประกอบใหม่ โดยรวมองค์ประกอบ บางด้านเข้าด้วยกัน คือ ด้านร่างกายกับด้านความเป็นอิสระของบุคคล และด้านจิตใจกับด้านความเชื่อส่วนบุคคล จึงเหลือเพียง 4 ด้าน ดังนี้ (พัชรีย์ หล้าแหล่ง, 2556 : 10)

1. ด้านร่างกาย (Physical) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน
2. ด้านจิตใจ (Psychological) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง
3. ด้านความสัมพันธ์ทางด้านสังคม (Social Relationship) คือ การรับรู้ด้านความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้เรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์
4. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับคนพิการ

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560-2564 กำหนดกรอบทิศทางแนวทางการบริหารจัดการ การดำเนินงานด้านคนพิการ โดยมีวิสัยทัศน์ให้ภาคีภาครัฐและองค์กรเอกชนด้านคนพิการใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการ การดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ โดยมีวิสัยทัศน์ให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ มีคุณภาพชีวิตที่ดีเต็มตามศักยภาพ มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และเสมอภาคภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมพลังคนพิการและองค์กรด้านคนพิการให้มีศักยภาพและความเข้มแข็ง (Empowerment)
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ขจัดกีดกันเลือกปฏิบัติ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง (Quality Management)
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการและความพิการ (Understanding)
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility)
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมการบูรณาการเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างยั่งยืน (Linkage)

แม้ว่ากฎหมายและนโยบายมีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการมากขึ้นกว่าในอดีต แต่ในทางปฏิบัติคนพิการก็ยังไม่ถึงสิทธิเหมือนคนทั่ว ๆ ไป คนพิการอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องสิทธิมนุษยชนของคนพิการ พบว่า คนพิการยังต้องการบริการจากภาครัฐ/เอกชนในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่คนพิการ ครอบครัว และชุมชนอย่างเป็นจริง โดยเฉพาะเรื่องสิทธิของคนพิการ สวัสดิการต่าง ๆ รวมถึงการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้แก่ ด้านการแพทย์ รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้สถานบริการมีกายอุปกรณ์ และเจ้าหน้าที่กายอุปกรณ์ให้เพียงพอที่ตอบสนองความต้องการของคนพิการ และมีการกระจายอย่างทั่วถึง ด้านการศึกษา ควรจัดบริการการศึกษาที่หลากหลายตามรูปแบบตามความต้องการของคนพิการ และถ้าคนพิการที่สามารถเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้ก็ควรส่งเสริมคนเหล่านั้น โดยคำนึงถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพิเศษ หรืออุปกรณ์พิเศษสำหรับคนพิการด้วย นอกจากนี้ควรขยายบริการด้านการศึกษาให้เหมาะสม ด้านอาชีพ ควรส่งเสริมให้คนพิการสามารถพึ่งตนเอง และประกอบอาชีพอิสระได้ อาทิ บริการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ และเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ด้านสังคมและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ อาทิเช่น โทรศัพท์ ทางเดินเท้า ตู้ไปรษณีย์ ห้องน้ำ ตลอดจนบริการขนส่งมวลชน โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักวิชาให้มีลักษณะทางกายภาพที่เอื้อต่อคนพิการ ที่จะใช้ได้ ด้านกองทุน นโยบายพัฒนาให้กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการสามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มตามวัตถุประสงค์ และสามารถช่วยเหลือคนพิการได้มากขึ้น โดยให้คนพิการสามารถกู้ยืมเงินได้มากกว่าการประกอบอาชีพ และเงินอุดหนุนเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้เป็นต้น

สิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการ

สำหรับคนพิการที่ได้ขึ้นทะเบียนและมีบัตรประจำตัวคนพิการแล้ว มีสิทธิที่จะยื่นคำขอใช้สิทธิเข้าถึงสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 หรือตามที่กฎหมายอื่นกำหนด ได้แก่

1. เบี้ยความพิการ โดยคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการจะได้รับเบี้ยความพิการเดือนละ 800 บาทต่อเดือน ซึ่งสามารถยื่นขอรับเบี้ยความพิการได้ที่สำนักงานเขต เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามทะเบียนบ้านคนพิการ
2. การกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ ได้แก่ คนพิการที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป รวมทั้งผู้ดูแลตามกฎหมาย สามารถกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ คนพิการได้ไม่เกิน 120,000 บาท และกู้รายกลุ่มไม่เกิน 1 ล้านบาท โดยผ่อนชำระไม่เสียดอกเบี้ยภายใน 5 ปี
3. การช่วยเหลือทางกฎหมาย ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดหาทนายความว่าต่าง แก่ต่างให้คนพิการที่มีความยากจนและไม่ได้รับความเป็นธรรม
4. ปรับสภาพที่อยู่อาศัย เป็นการปรับสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับคนพิการ เช่น การปรับห้องน้ำ การติดตั้งราวจับ การปรับสภาพผิวทางเดิน รายละไม่เกิน 20,000 บาท
5. สิทธิทางอาชีพ คนพิการสามารถเข้ารับการฝึกอาชีพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายที่ศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น

6. สิทธิทางการศึกษา มีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงปริญญาตรี และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสื่อบริการความช่วยเหลือทางการศึกษา

7. สิทธิทางการแพทย์ สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ฟันฟูสมรรถภาพ การรักษาพยาบาล กายอุปกรณ์ และเครื่องช่วยคนพิการต่าง ๆ รวมถึงคำแนะนำปรึกษาทางการแพทย์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ คือหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลคนพิการโดยตรง โดยมีพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ความคุ้มครองทั้งด้านชีวิต คุณภาพชีวิต ตลอดจนความปลอดภัยและความมั่นคงแก่คนพิการด้วย มีรายละเอียดดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการทำงาน คือ มาตรา 27 มาตรา 43 และมาตรา 48 กล่าวถึงบุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมาย และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ รวมทั้งการมีเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพ ตลอดจนการแข่งขันโดยเสรี ซึ่งรัฐธรรมนูญนั้นให้ความสำคัญกับสิทธิและโอกาสในด้านต่าง ๆ แก่คนพิการ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ถือเป็น การเปิดโอกาสให้แก่คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ในการฟื้นฟูสมรรถภาพและการทำงานต่อไปด้วย

2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีความสำคัญและมีผลต่อการกำหนดนโยบายด้านคนพิการของประเทศ โดยมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ การเข้ามามีบทบาทขององค์กรเอกชนซึ่งได้รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการในชื่อ International Disability Caucus (IDC) เพื่อแสดงท่าทีที่มีต่อปัญหาคนพิการอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียว อนุสัญญานี้กล่าวถึงหลักการทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องของการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำของคนพิการ นอกจากนี้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องกำหนดเรื่องของการรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนที่เหมาะสม ซึ่งการให้สัตยาบันในอนุสัญญาฉบับดังกล่าวจะเกิดผลดีในหลายประการ คือ การคุ้มครองคนพิการเป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ให้ความช่วยเหลือในด้านการฟื้นฟูอาชีพและการมีงานทำของคนพิการที่ถือปฏิบัติในระดับสากล

3. องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ ได้มีบทบาทในด้านการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในด้านโอกาส กลายเป็นหัวใจหลักของการทำงานขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ โดยแนวความคิดระดับสากลมีความเชื่อว่าคนพิการมีศักยภาพไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุคคลทั่วไป หากได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามสิทธิมนุษยชน เป็นความเชื่อในเรื่องสิทธิและความเสมอภาคของบุคคล โดยมีประเด็นหลักคือ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของคนพิการในการใช้ชีวิตในสังคมและการพัฒนา และเพื่อความเสมอภาค

4. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพและการจ้างงานคนพิการ) ได้บัญญัติในเรื่องของการจ้างงาน ได้แก่ คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ นอกจากนี้

ยังได้กล่าวถึงเรื่องสิทธิของคนพิการ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการเพ ราะเหตุสภาพทางกายหรือ สุขภาพ รวมถึงสิทธิในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ส่วนในการกำหนดเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการในด้านอาชีพ เพื่อ ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงาน ของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานแล้วนั้น กฎหมายฉบับนี้ ได้เพิ่มสิทธิในการดำเนินการกรณีที่นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในการจ้างงานคนพิการ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมคนพิการมีโอกาสเข้าทำงานในสถานประกอบการเพิ่มขึ้น รวมทั้งการ ดำเนินการต่าง ๆ ที่ทำให้คนพิการได้รับการพัฒนาและสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย

5. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 (เฉพาะในส่วนที่ เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพและการจ้างงานคนพิการ) จึงได้กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการแห่งชาติมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะในเรื่องที่ เกี่ยวกับการจ้างงาน ได้แก่

5.1 องค์กรคนพิการมีสิทธิในการดำเนินให้บริการจัดหางานและส่งเสริมการมีงานทำให้แก่คนพิการ โดยอาจได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนที่เรียกว่า กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

5.2 ให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ โดยราชการส่วนท้องถิ่นอาจจะจัดตั้งศูนย์นี้โดยใช้ งบประมาณของตนเอง เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามพระราชบัญญัตินี้

5.3 มีการให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ และการจัดหางานให้แก่คนพิการ

5.4 ให้เพิ่มเติมเรื่องของการจัดให้มีล่ามภาษามือเข้าไว้ในการปฏิบัติตามมาตรา 35

6. ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ ให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงานฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่ คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. 2552 สรุปลงได้ดังนี้

6.1 ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงแรงงานเป็น ประธาน มีอำนาจหน้าที่ประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้าง เหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการเพิ่มเติมจากที่กำหนดในระเบียบนี้

6.2 ให้หน่วยงานของรัฐและสถานประกอบการที่ไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 หรือนายจ้างไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 และไม่ประสงค์จะส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 34 ให้แจ้ง ความจำนงต่อปลัดกระทรวงแรงงานหรือผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อจัดให้มีการให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการได้

6.3 ให้คนพิการหรือกลุ่มคนพิการที่ประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือให้ยื่นคำขอด้วยตนเองต่อ สำนักงานกรรมการจัดหางานในเขตพื้นที่ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิที่จะขอรับความช่วยเหลือโดยตรงจากหน่วยงานของรัฐหรือนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ

7. กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง กระทรวงแรงงานได้ออกเป็นกฎกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554 ซึ่งกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ ซึ่งมีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป รับคนพิการที่สามารถทำงานได้ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดในอัตราส่วนลูกจ้างที่มีใช้คนพิการทุกหนึ่งร้อยคนต่อคนพิการหนึ่งคน เศษของหนึ่งร้อยคน ถ้าเกินห้าสิบคนต้องรับคนพิการเพิ่มอีกหนึ่งคน การนับจำนวนลูกจ้างให้นับทุกวันที่ 1 ตุลาคมของแต่ละปี นอกจากนี้ยังให้หน่วยงานของรัฐซึ่งมีผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป รับคนพิการที่สามารถทำงานได้ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดในอัตราส่วนผู้ปฏิบัติงานที่มีใช้คนพิการทุกหนึ่งร้อยต่อคนพิการหนึ่งคน เศษของหนึ่งร้อยคน ถ้าเกินห้าสิบคนต้องรับคนพิการเพิ่มอีกหนึ่งคน การนับจำนวนผู้ปฏิบัติงานให้นับทุกวันที่ 1 ตุลาคมของแต่ละปี จะเห็นได้ว่าการประกาศใช้กฎกระทรวงดังกล่าวมา ทำให้คนพิการสามารถเข้าทำงานในสถานประกอบการทั่วประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคและความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนพิการ เพื่อเปิดโอกาสการมีงานทำของคนพิการ และสามารถประกอบอาชีพ มีรายได้และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของคนพิการอย่างแท้จริง

8. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 – 2564 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ดังนั้น กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ จึงเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการสำคัญในการสร้างสังคมที่บูรณาการเพื่อคนพิการและทุกคนในสังคม เพื่อที่จะให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิทธิอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายและตอบสนองความจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภท สร้างสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ รวมถึงการสร้างพลังอำนาจให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพและการมีงานทำ กีฬาและการท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงกลไกด้านการเงินการคลังและงบประมาณ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีประสิทธิภาพ และกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นภาคประชาสังคมและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความสำเร็จขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านคนพิการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนจัดบริการให้แก่คนพิการได้อย่างมีมาตรฐาน รวมถึงการสร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและคนพิการให้ตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมในสังคม

ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการบนฐานสิทธิดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของคนพิการในสังคม (Inclusive Society) และการส่งเสริมสิทธิที่เป็นจริงของคนพิการ (Make the Rights Real) ตามบริบทการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ที่คาดว่าจะเปิดโอกาสให้สามารถใช้จุดแข็ง ซึ่งประกอบด้วยกลไกด้านกฎหมายนโยบายและมาตรการต่าง ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายอย่างเข้มแข็งในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของประเทศไทยในระยะต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิคนพิการได้อย่างเสมอภาคและเป็นรูปธรรมต่อไป นอกจากนี้คนพิการยังมีสิทธิในการได้รับและดำรงไว้ซึ่งการจ้าง

งานหรือการเข้าร่วมในงานอาชีพที่มีประโยชน์ต่อผลผลิตทางด้านเศรษฐกิจ โดยได้รับค่าตอบแทนและสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับทั้งหมดโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ อีกทั้งคนพิการควรมีทางเข้าถึงการแนะแนวอาชีพในตลาดแรงงานแบบทั่วไปอีกด้วย (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555, น. 24)

สรุป

คนพิการ เป็นทรัพยากรบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งของประเทศที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีทั้งคนพิการที่พิการมาแต่กำเนิดและพิการภายหลัง จึงเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐบาลที่จะต้องให้การดูแลช่วยเหลือและให้บริการอย่างทั่วถึงตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่คนพิการพึงได้รับ จึงถือว่า คนพิการเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมที่ควรได้รับการช่วยเหลือให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการดำเนินชีวิต ซึ่งคนพิการตระหนักและให้ความสำคัญกับงานเป็นอย่างมาก เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อ การดำรงชีวิตทั้งตนเองและครอบครัวให้อยู่รอดได้ในสังคม ทำให้มีความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ไม่เป็นภาระของสังคม และยังเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าต่อไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้พิการจำนวนมากที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนคนพิการ หรือเกิดการตกหล่นคนพิการหนึ่งในสาเหตุคือ ความพิการของผู้ที่ตกหล่นนั้นไม่เข้าข่ายความพิการที่ขึ้นทะเบียนได้ ปัญหานี้เกิดจากวิธีการประเมินความพิการของประเทศไทยที่มีความไม่สอดคล้องกับหลักการสากลและนิยามของคนพิการที่ได้มีการกำหนดในกฎหมาย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงวิธีการประเมินความพิการในประเทศไทย เพื่อให้คนพิการทุกคนในประเทศไทยเข้าถึงบัตรประจำตัวคนพิการ และได้รับบริการส่งเสริมให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยอย่างมีคุณภาพ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้ณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร ต้นตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีมาตลอดตั้งแต่ต้นตลอดจนให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กับผู้เขียนบทความ รวมทั้งคณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2552). ประเภทและเกณฑ์ความพิการ. **ราชกิจจานุเบกษา**. 126 ตอนพิเศษ 77ง.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2565). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ณัฐวุฒิ แพงสวัสดิ์. (2552). **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชัยพร อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย**. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, การปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- ปราณี ประไพวัชรพันธ์. (2551). **รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในตำบลอรพิมพ์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา**. สารานุกรมศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, การพัฒนาสุขภาพชุมชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. (2556). **ราชกิจจานุเบกษา**. 68(130) ตอนที่ 30 ก : น. 6.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. (2550). **ราชกิจจานุเบกษา**. 62(124) ตอนที่ 61 ก : น. 8.
- พัชรี หล้าแหล่ง. (2556). **การศึกษาคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรपालม่น้ำมันในพื้นที่ภาคใต้**. สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ภิญโญ ประกอบผล. (2560). **การพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อความมั่นคงของประเทศ**. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). **ราชกิจจานุเบกษา**. 2(134) ตอนที่ 40 ก : น. 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). **ปฏิรูปคุณภาพชีวิตคนพิการ**. *Academic Focus*. (ธันวาคม).
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2556). **โครงการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำของคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พ.ศ. 2550**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.
- Reid, P. N. (1998). **Social Welfare History**. *Encyclopedia of Social Work*. Washington: Pc. National Association of Social Workers.

การจัดการความรู้ด้านอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนแออัด

KNOWLEDGE MANAGEMENT ON FIRE IN SLUM AREAS

ผู้วิจัย

นางสาวธมนวรรณ เสมี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร ต้นตระกูล

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชน จากปัญหาความไม่ปลอดภัยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งอาจทำให้บุคคลเกิดการบาดเจ็บ สูญเสียชีวิตหรือสูญเสียทรัพย์สิน การจัดการความปลอดภัยและปัจจัยเสี่ยงต่อสังคม โดยเฉพาะความเสี่ยงจากอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนแออัด การส่งเสริมให้ความรู้ที่เหมาะสมจากการเตรียมความพร้อม และการป้องกันอัคคีภัยภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ โดยมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรม ความปลอดภัยในชุมชนในการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการป้องกันและระงับอัคคีภัย

การจัดการความรู้ด้านอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนแออัดเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์การนำมาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในพื้นที่ชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองได้รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความรู้ คือ คน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นทั้งแหล่งความรู้และลงมือปฏิบัติ คนสามารถเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยเมื่อเกิดเพลิงไหม้ซึ่งจะช่วยลดปัจจัยเสี่ยง และลดโอกาสของสังคมที่จะได้รับผลกระทบ ให้สามารถรับมือ ทั้งในการเตรียมพร้อมเผชิญเหตุฉุกเฉิน และการปรับตัวทางสังคมและ การดำรงชีพ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติในระยะยาวที่จะช่วยให้ชุมชนและสังคมสามารถรับรู้ ปรับตัว และฟื้นคืนได้ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับประเทศอย่างรวดเร็วและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการ, ความรู้ด้านอัคคีภัย, พื้นที่ชุมชนแออัด.

Abstract

This article aims to study knowledge management on fire in slum areas from the problem of insecurity that affects quality of life which can cause personal injury, loss of life or loss of property. Safety management and social risk factors, especially fire risks in slum areas, promotion of appropriate knowledge from practical fire preparation and prevention along with the cooperation of various sectors, focusing on raising awareness and safety culture building in community, providing knowledge, creating a correct understanding of fire prevention and suppression.

Knowledge management on fire in slum areas is the collection of knowledge contained in the organization to be developed into a system so that everyone in the community area can access knowledge and develop themselves as well as working effectively. The key element in knowledge construction is people, which is the most

important element because it is both a source of knowledge and practice. People can put their knowledge to good use, as well as staying safe in the event of a fire, thereby reducing risk factors and reduce the chances of society being affected; it possible to cope with both emergency preparedness and social and livelihood adjustment. This is a long-term practice that will help communities and societies adapt and recover quickly and sustainably at the family, community, society and country.

Keywords : management, knowledge on fire, slum areas.

บทนำ

“อัคคีภัย” นับว่าเป็นภัยที่ร้ายแรงที่สุดภัยหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะนำความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงมาสู่ประชาชนและชุมชน ชาวบ้านโดยทั่วไปจะเรียกภัยนี้ว่า “เพลิงไหม้” หรือ “ไฟไหม้” เนื่องจากเป็นภัยที่เกิดจากไฟ ประชาชนจะเกรงกลัวต่อภัยชนิดนี้มาก เนื่องจากทราบดีถึงภัยที่จะตามมาเมื่อประสบกับภัยชนิดนี้ จนมีคำพังเพยที่พูดติดปากว่า “โจรปล้นสิบครั้ง ไม่เท่าไฟไหม้ครั้งเดียว” ในชุมชนเมืองไม่ว่าเมืองเล็กหรือเมืองใหญ่ก็ตาม มักมีชาวเสนาว่าเกิดเพลิงไหม้ และสร้างความเสียหายให้กับชุมชนนั้นๆ อย่างมหาศาล ทั้งนี้เนื่องจากการที่ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มจนเกิดเป็นชุมชนขึ้น มีการสร้างที่พักอาศัยอยู่ใกล้กันกลายเป็นชุมชนที่หนาแน่นเมื่อประชากรมากขึ้น ก็ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนเปลี่ยนไป เทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับประชาชนในชุมชน เช่น ไฟฟ้า ประปา รถยนต์ ระบบการสื่อสารและการคมนาคม เป็นต้น ดังนั้นเมื่อชุมชนมีความเจริญขึ้นจะเป็นสิ่งดึงดูดให้ประชาชนโดยรอบอพยพเข้ามาอาศัยในชุมชนนั้นมากขึ้น การประกอบกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อจะนำผลที่ได้จากการประกอบกิจกรรมนั้นๆ มาสำหรับการอุปโภคและบริโภคของประชาชนต่าง ๆ ในชุมชนก็จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป ความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติของประชาชนในชุมชนเมืองก็จะมีมากขึ้น เช่น อากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย แผ่นดินไหว และอัคคีภัย เป็นต้น ดังนั้นการประสานความร่วมมือในการรณรงค์ป้องกันอัคคีภัยในชุมชนเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาอัคคีภัยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากจึงมุ่งเน้นการกระตุ้นให้มีจิตสำนึกสาธารณะเพื่อช่วยกันดูแลความปลอดภัยของชุมชน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาองค์การ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนในชุมชน ทั้งนี้การจัดการความรู้เป็นกระบวนการปฏิบัติที่กลมกลืนกับงาน เป็นกระบวนการสร้างระบบให้สามารถรับรู้ข่าวสาร และประมวลผล ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติ เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาการสมัยใหม่ และปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและมีคุณธรรม สร้างความมีส่วนร่วมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละองค์การ และไม่ยึดติดกับรูปแบบประยุกต์ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์อย่างกลมกลืน และเหมาะสม เพื่อพัฒนาการปฏิบัติราชการให้เกิดประสิทธิภาพ มุ่งสู่การเป็นองค์กรคุณภาพสูงซึ่งความรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ปัจจุบันสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลจากการพัฒนาของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้

สังคมมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบกับการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้มีได้ส่งผลกระทบเฉพาะด้านหนึ่งด้านใด แต่ส่งผลกระทบในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านสังคมและประชากร สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ และหน่วยงานทั้งหลายต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและสร้างภูมิคุ้มกันอย่างมั่นคงการจัดการความรู้ด้านอค์คิภัยในพื้นที่ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะปัญหาชุมชนแออัด “คนจนเมือง” “ชาวชุมชนแออัด” หรือ “ชาวสลัม” ถือเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการกลายเป็นเมืองที่เกินระดับในสังคมไทย โดยปัญหานี้เป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน และยังคงดำรงอยู่จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ชุมชนแออัดมิใช่สิ่งที่เพิ่งเกิดหากแต่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นควบคู่กับการพัฒนาประเทศและเมืองอย่างปฏิเสธไม่ได้ ซึ่งชุมชนแออัดเป็นอีกภาพหนึ่งท่ามกลางภาพหลากหลายของเมืองไม่ว่าจะเป็นภาพของการเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา แต่เราปฏิเสธไม่ได้ว่าภาพของคนจนเมืองและชุมชนแออัดเป็นอีกหนึ่งภาพวิถีชีวิตสำคัญของวิถีชีวิตแบบเมือง/วิถีชีวิตนคร (กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพฯ, 2560) กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การคมนาคม การพาณิชย์ การสื่อสาร เป็นต้น รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทุกอย่างในประเทศไทย จึงทำให้เป็นแหล่งดึงดูดให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาอยู่อาศัยไม่ว่าจะด้วยเหตุจำเป็นใดๆ ก็ตามที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งที่เข้ามาอาศัยประเภทชั่วคราวและประเภทการตั้งถิ่นฐานอาศัยอย่างถาวรซึ่งส่งผลให้มีการขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร, 2563)

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่ประชาชนทั่วประเทศต่างแสวงหาโอกาสที่ดีของชีวิต ด้วยการเดินทางเข้ามาหางานทำและตั้งรกราก มีการรวมตัวอยู่อาศัยในพื้นที่ต่างๆ จากการเจริญเติบโตของชุมชนเป็นไปโดยปราศจากระเบียบแบบแผนที่แน่นอนจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและมีการอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในกรุงเทพมหานครที่เพิ่มขึ้นทุกขณะ ความต้องการที่พักอาศัยของประชาชนมีมากขึ้น จากลักษณะของสภาพพื้นที่ชุมชนที่แออัดของบ้านเรือนที่กระจายตัวอยู่ตามตรอกซอกซอย ตามริมแม่น้ำ ตึกร้าง และใต้สะพานต่างๆ โดยใช้วัสดุในการก่อสร้างที่ไม่มีความมั่นคง ในขณะที่เดียวกันวัสดุที่ใช้ก็สามารถติดไฟและลุกลามได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งถนนและทางเดินขาดระเบียบมีตรอกซอยมากมายที่รถดับเพลิงเข้าถึงไม่สะดวกก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยต่อความรุนแรงของปัญหาอค์คิภัยขนาดใหญ่ได้ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งจากเป็นปัญหาที่ท้าทายการบริหารงานของกรุงเทพมหานครในการจัดการชุมชนแออัด ให้สมาชิกของแต่ละชุมชนมีจิตสาธารณะในการช่วยกันเฝ้าระวังและดูแลชุมชนตลอดจนการร่วมมือกับทุกภาคส่วนจะช่วยป้องกันการเกิดอค์คิภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อิทธิกฤต ธนกิจสมบัติและบัณฑิต จุลาลัย, 2563) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการจัดการความรู้ด้านอค์คิภัยในพื้นที่ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร จากปัญหาความไม่ปลอดภัยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งอาจทำให้บุคคลเกิดการบาดเจ็บ สูญเสียชีวิตหรือสูญเสียทรัพย์สิน การจัดการความปลอดภัยและปัจจัยเสี่ยงต่อสังคม โดยเฉพาะความเสี่ยงจากอค์คิภัยในพื้นที่ชุมชนแออัด การส่งเสริมให้ความรู้ที่เหมาะสมจากการเตรียมความพร้อม และการป้องกันอค์คิภัยภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ โดยมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรม ความ

ปลอดภัยในชุมชนในการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการป้องกันและระงับอัคคีภัย รวมถึงการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยเมื่อเกิดเพลิงไหม้ซึ่งจะช่วยลดปัจจัยเสี่ยง และลดโอกาสของสังคมที่จะได้รับผลกระทบ ให้สามารถรับมือ ทั้งในการเตรียมพร้อมเผชิญเหตุฉุกเฉิน และการปรับตัวทางสังคมและ การดำรงชีพซึ่งเป็นแนวปฏิบัติในระยะยาวที่จะช่วยให้ชุมชนและสังคมสามารถรับรู้ ปรับตัว และฟื้นคืนได้ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับประเทศอย่างรวดเร็วและยั่งยืนต่อไป

ความร่วมมือแก้ปัญหาอัคคีภัย

ความสูญเสียและเสียหายจากอัคคีภัยเกิดจากหลายสาเหตุ อัคคีภัยเป็นภัยพิบัติที่ก่อให้เกิด ความสูญเสียทางร่างกายและทรัพย์สิน เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ทำให้เกิดการแตกตื่น ถึงแม้จะมีอุปกรณ์ดับเพลิงแต่ยังมีคนจำนวนมากที่ไม่สามารถทราบวิธีช่วยเหลือตนเอง หรือใช้อุปกรณ์ดับเพลิงที่ถูกต้อง หรือแม้แต่วิธีแจ้งเหตุเพลิงไหม้ ดังนั้นเมื่อเกิดอัคคีภัยในพื้นที่แออัด การมีความรู้ด้านการระงับอัคคีภัยจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้เรียนรู้ร่วมกัน เข้าร่วมอบรมการจัดการอัคคีภัยด้วยกันเพื่อให้คนในชุมชนตื่นตัว ให้ความสนใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนของตนเองมากขึ้น

การให้ความรู้ในชุมชน เป็นการเพิ่มศักยภาพในการจัดการให้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน โดยมีกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดการความรู้ด้านอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร

โดยความรู้ที่มีเป็นลักษณะความรู้ในคน (Tacit Knowledge) กล่าวคือ เป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มา จากการเรียนรู้ อบรม การฝึกฝน ประสบการณ์ เป็นต้น เป็นลักษณะของการฝึกการใช้ถังดับเพลิง การอพยพหนีไฟ การเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย ที่ได้มาจากการอบรม เอกสาร แผ่นพับ สื่อดิจิทัลต่างๆ ไม่ว่าจะมาจากสถานที่ทำงานของตนเองหรือหน่วยงานราชการเข้ามาฝึกสอนแนะนำให้สอดคล้องกับ แนวคิดของ วงพักตร์ ภูพันธ์ศรี (2562) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) คือ บทสรุปของความเข้าใจ เนื้อหาความเป็นจริงผ่านการพิสูจน์และทดลองสามารถนำไปเป็นกฎ นำไปปฏิบัติได้จริงหรือสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งสามารถทำนายผลได้ โดยความรู้มีอยู่ 2 ประเภท (กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพฯ, 2560).

1. Tacit Knowledge (ความรู้ในคน) เป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลเกิดจาก ประสบการณ์การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ เป็นความรู้ที่แบ่งปันกันได้และเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. Explicit Knowledge (ความรู้ในกระดาษ) ความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลสามารถถ่ายทอด ออกมาในรูปแบบต่างๆ ได้ เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร เป็นต้น

สุรเชษฐ์ โชวเกียรติรุ่ง (2557) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ระบบเครือข่ายออนไลน์สำหรับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยสรุปว่า การแสวงหาความรู้และ การสร้างความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การสอนงาน โดยตรงให้กับบุคลากรใหม่ การสอบถามความรู้ จากเพื่อนร่วมงาน รุ่นพี่ และหัวหน้างาน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสารที่เผยแพร่ ตามสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต วารสาร เป็นต้น การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง เป็นต้น การเข้ารับการศึกษาอบรมโดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ความรู้ที่ได้รับมานั้นเป็นเพียงความรู้ ความเข้าใจ ในการระงับเหตุเพลิงไหม้ในขณะที่เกิดเหตุเพียงเท่านั้น ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจ

ในด้าน การป้องกันอัคคีภัย ซึ่งการที่จะลดความเสี่ยงจากอัคคีภัยได้นั้นจำเป็นต้องมีความรู้ในแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยร่วมด้วย อันประกอบด้วยแผนต่างๆ ดังนี้แผนก่อนเกิดเหตุ 1) แผนการตรวจตรา 2) แผนการอบรม 3) แผนการรณรงค์ป้องกันอัคคีภัย แผนขณะเกิดเหตุ 4) แผนการดับเพลิง 5) แผนอพยพหนีไฟ แผนหลังเกิดเหตุ และ 6) แผนบรรเทาทุกข์ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2559)

การป้องกันและระงับอัคคีภัย ต้องมีการเตรียมการ ไว้ล่วงหน้า มีการฝึกซ้อมการดับเพลิงและการซ้อมอพยพหนีไฟควรซ้อมอย่างจริงจัง ประเมินผล และปรับปรุงแผนฯ อยู่เสมอก็จะสามารถช่วยชีวิตบุคคลและลดความเสียหายต่อทรัพย์สิน เมื่อเกิดเพลิงไหม้ และสามารถป้องกันการติดต่อลุกลามของไฟไหม้เป็นอย่างดี แผนการป้องกันและระงับอัคคีภัย ประกอบด้วย (วชิรวิชัย ชาวคม, 2560).

1) แผนการตรวจตรา เป็นแผนการสำรวจความเสี่ยงและตรวจตราเพื่อเฝ้าระวังป้องกัน และขจัดต้นเหตุของการเกิดเพลิงไหม้

2) แผนการอบรม เป็นการอบรมให้ความรู้กับพนักงานทั้งในเชิงป้องกันและการปฏิบัติ เมื่อเกิดเหตุตัวอย่างของหลักสูตรที่ต้องจัดทำในแผนการอบรม

- การจัดฝึกอบรมการดับเพลิงขั้นต้นให้กับพนักงาน
- การฝึกซ้อมดับเพลิงและฝึกซ้อมอพยพหนีไฟ

3) แผนการรณรงค์ป้องกันอัคคีภัย เป็นแผนเพื่อป้องกันการเกิดอัคคีภัยในสถานประกอบการ โดยเป็นการสร้างความสนใจและส่งเสริม ในเรื่องการป้องกันอัคคีภัยให้เกิดขึ้นในทุกระดับ

4) แผนการดับเพลิง อัคคีภัยอาจเกิดขึ้นได้โดยมีส่วนสัมพันธ์กับเวลา ดังนั้นการปฏิบัติเมื่อเกิด เพลิงไหม้จึงต้องมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าในการฝึกซ้อมการดับเพลิงแผนการดับเพลิงจึงมีความจำเป็น ในการเตรียมตัวเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจจะเกิดขึ้น

5) แผนการอพยพหนีไฟและวิธีการอพยพหนีไฟ แผนอพยพหนีไฟนั้นกำหนดขึ้นเพื่อ ความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของพนักงาน และสถานประกอบการในขณะเกิดเหตุเพลิงไหม้

6) แผนบรรเทาทุกข์ ซึ่งจะเป็นแผนหลังเหตุเพลิงไหม้สงบลงแล้วด้วย เป็นแผนที่จัดขึ้นเพื่อให้การ ช่วยเหลือบุคลากรและการเตรียมการฟื้นฟูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การช่วยชีวิต การเคลื่อนย้าย ผู้ประสบภัย

และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Dennis Compton (อ้างถึงใน สมมาศ เลิศลักษณ์อรธยา, 2558) กล่าวว่า การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัย จะต้องพิจารณาถึงการป้องกันอัคคีภัย (Prevention) เป็นการดำเนินการตามแผนงานที่จัดวางไว้ก่อนเกิดเหตุ การเตรียมการ (Preparedness) คือการเตรียมการรองรับสภาวะฉุกเฉินล่วงหน้าและมีแผนปฏิบัติการรวมทั้งซักซ้อมตามแผน การระงับเหตุ (Protection) โดยที่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องสะดวกสบายและมีความปลอดภัย ในระบบควบคุมควันและไฟลุกลาม แบบแจ้งเหตุเพลิงไหม้ ระบบดับเพลิงและทางหนีไฟ การฟื้นฟู (Recovery) จะต้องมีการเตรียมที่จะดำเนินการภายหลังการเกิดเหตุ มีความ ชัดเจนและรวดเร็วในการปฏิบัติและช่วยเหลือผู้ประสบภัย

2. การจัดการความรู้ที่เหมาะสมในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร

ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (อ้างถึงใน จิตภินันท์ ฐิตพิชิตศักดิ์, 2561) กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (Knowledge acquisition) องค์การควรแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์ และมีผลต่อการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ

2. การสร้างความรู้ (Knowledge creation) เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ การสร้างความรู้ ใหม่ควรอยู่ภายใต้หน่วยงานหรือคนในองค์การ ซึ่งหมายความว่าบุคคลสามารถเป็นผู้สร้างความรู้ได้

3. การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ (Knowledge storage and retrieval) องค์การต้องกำหนด สิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นองค์ความรู้และเก็บรักษาไว้ให้ดีที่สุด ในส่วนของการค้นคืนเป็นลักษณะของการเข้าถึงสิ่งที่ใช้ต้องการ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป องค์การควร ทำให้พนักงานทราบถึงช่องทางหรือวิธีการสำหรับค้นหาความรู้ต่างๆ ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพื่อนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ในองค์การ

4. การถ่ายโอนและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Knowledge transfer and utilization) องค์การจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อความรู้มีการกระจายและถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็ว และเหมาะสม ทว่าทั้งองค์การ การถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลไก ด้านอิเล็กทรอนิกส์

และยังสอดคล้องกับแนวคิด เครื่องมือในการจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการอภิปรายผล ของสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, กรมพัฒนาชุมชน (2559) ที่กล่าวว่า ในการจัดการความรู้ นั้น เครื่องมือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ โดยเราสามารถสรุป และอธิบายความหมายของเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ได้ดังนี้

1. ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice-CoP) เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากความใกล้ชิด ความพึงพอใจ ความสนใจและพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน

2. การเสวนา (Dialogue) การทำ Dialogue เป็นการปรับฐานความคิดโดยการฟังจากผู้อื่น และความหลากหลายทางความคิดที่เกิดขึ้นทำให้สมาชิกเห็นภาพที่ใกล้เคียงกัน

3. แหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of excellence-CoE) เป็นการกำหนดแหล่งผู้รู้ในองค์กร หรือชุมชน (Center of excellence)

4. การเล่าเรื่อง (Story telling) เรื่องราวที่บอกเล่าทำให้ผู้ฟังเข้าไปร่วมอยู่ในความคิด มีความรู้สึกเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องที่เล่า มีความต้องการที่จะหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา

3. ความหมายของอค์คีภัย

อค์คีภัย หมายถึง ภัยอันตรายอันเกิดมาจากไฟที่ขาดการควบคุมดูแล ทำให้ เกิดการลุกลามไปตามบริเวณที่มีเชื้อเพลิงเกิดการลุกไหม้อย่างต่อเนื่อง ระดับสภาวะของไฟ จะรุนแรงขึ้นอยู่กับการลุกไหม้ที่มีเชื้อเพลิงหนุนเนื่องหรือไอของเชื้อเพลิง ถ้าถูกขับออกมา มากจะส่งผลให้ความร้อนรุนแรงมากตามไปด้วย จะสร้างความสูญเสียให้ทรัพย์สินและชีวิต (ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558)

ไฟเป็นปฏิกิริยาเคมีชนิดหนึ่งหรือที่เราเรียกว่า “การเผาไหม้” ซึ่งเป็นปฏิกิริยา ร่วมกันระหว่างองค์ประกอบ 3 สิ่ง ได้แก่ เชื้อเพลิง ออกซิเจน และความร้อน เมื่ออยู่ใน สภาวะที่เหมาะสม แล้วให้พลังงานออกมาในรูปของพลังงานความร้อนและพลังงานแสงสว่าง ซึ่งองค์ประกอบของไฟนั้นแสดงโดยใช้รูปสามเหลี่ยมของไฟ แสดงดังภาพประกอบ 2 (ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558)

ภาพที่ 1 สามเหลี่ยมของไฟ

ที่มา : ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, (2558)

การเผาไหม้หรือการสันดาป เป็นปฏิกิริยาการคายความร้อนซึ่งเป็นสภาวะ ที่เกิดจากเชื้อเพลิงไม่ว่าจะเป็นของแข็ง ของเหลว ก๊าซ เมื่อเผาไหม้แล้วก่อให้เกิดพลังงาน การเผาไหม้มีองค์ประกอบ 4 อย่าง ได้แก่ เชื้อเพลิง ออกซิเจน ความร้อน ปฏิกิริยาลูกโซ่ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ด้วยรูปทรงสี่เหลี่ยมไฟ โดยมีองค์ประกอบการเผาไหม้มี 4 อย่าง ดังนี้

1. เชื้อเพลิง (Fuel) คือ วัสดุใดๆ ก็ตามที่สามารถทำปฏิกิริยากับออกซิเจน ได้อย่างรวดเร็วในการเผาไหม้ เช่น ก๊าซ ไม้ กระดาษ น้ำมัน โลหะ พลาสติก เป็นต้น เชื้อเพลิงที่อยู่ในสถานะก๊าซจะสามารถลุกไหม้ไฟได้ แต่เชื้อเพลิงที่อยู่ในสถานะของแข็ง และของเหลวจะไม่สามารถลุกไหม้ไฟได้ ถ้าโมเลกุลที่ผิวของเชื้อเพลิงไม่อยู่ในสภาพที่เป็นก๊าซ การที่โมเลกุลของของแข็งหรือของเหลวนั้นจะสามารถแปรสภาพ กลายเป็นก๊าซ ได้นั้นจะต้องอาศัยความร้อนที่แตกต่างกันตามชนิดของเชื้อเพลิงแต่ละชนิด ความแตกต่าง ของลักษณะการติดไฟของเชื้อเพลิงดังกล่าวขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ 4 ประการ ดังนี้ (ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558)

1.1 ความสามารถในการติดไฟของสาร (Flammability Limits) เป็นปริมาณไอของสารที่เป็นเชื้อเพลิงในอากาศที่มีคุณสมบัติซึ่งพร้อมจะติดไฟได้ในการเผา ไหม้นั้นปริมาณไอเชื้อเพลิงที่ผสมกับอากาศนั้นจะต้องมีปริมาณพอเหมาะจึงจะติดไฟได้ โดยปริมาณต่ำสุดของไอเชื้อเพลิงที่เป็นเปอร์เซ็นต์ร้อยละในอากาศซึ่งสามารถจุดติดไฟได้เรียกว่า “ค่าต่ำสุดของไอเชื้อเพลิง (Lower Flammable Limit)” และปริมาณสูงสุดของไอเชื้อเพลิงที่เป็นเปอร์เซ็นต์ร้อยละในอากาศซึ่งสามารถจุดติดไฟได้เรียกว่า “ค่าสูงสุดของไอ เชื้อเพลิง (Upper Flammable Limit)” ซึ่งสารเชื้อเพลิงแต่ละชนิดจะมีค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด ของไอเชื้อเพลิงแตกต่างกันไป

1.2 จุดวาบไฟ (Flash Point) คืออุณหภูมิที่ต่ำที่สุด ที่สามารถทำให้ เชื้อเพลิงคายไอออกมาผสมกับอากาศในอัตราส่วน ที่เหมาะสมถึงจุดที่มีค่าต่ำสุดถึงค่าสูงสุด ของไอเชื้อเพลิง เมื่อมีประกายไฟก็จะเกิดการติดไฟเป็นไฟวาบขึ้นและดับ

1.3 จุดติดไฟ (Fire Point) คือ อุณหภูมิของสารที่เป็นเชื้อเพลิงได้รับ ความร้อน จนถึงจุดที่จะติดไฟได้แต่การติดไฟนั้นจะต้องต่อเนื่องกันไป โดยปกติความร้อน ของ Fire Point จะสูงกว่า Flash Point ประมาณ 7 องศาเซลเซียส

1.4 ความหนาแน่นไอ (Vapor Density) คืออัตราส่วนของน้ำหนักของ สารเคมีในสถานะก๊าซต่อน้ำหนักของอากาศเมื่อมีปริมาณเท่ากัน ความหนาแน่นไอ ใช้เป็น สิ่งบ่งบอกให้ทราบว่าก๊าซนั้นจะหนักหรือเบาว่าอากาศซึ่งใช้เป็นข้อมูลในการควบคุมอัคคีภัย

2. ออกซิเจน (Oxygen) อากาศที่อยู่รอบๆ นั้นมีก๊าซออกซิเจนเป็น องค์ประกอบ ประมาณ 21% แต่การเผาไหม้แต่ละครั้งนั้นจะต้องการออกซิเจนประมาณ 16% เท่านั้น ดังนั้นจะเห็นว่าเชื้อเพลิงทุกชนิดที่อยู่ในบรรยากาศรอบๆ นั้นจะถูกล้อมรอบ ด้วยออกซิเจน ซึ่งมีปริมาณเพียงพอสำหรับการเผาไหม้ยิ่งถ้าปริมาณออกซิเจนยิ่งมาก เชื้อเพลิงก็ยิ่งติดไฟได้ดีขึ้น และเชื้อเพลิงบางประเภทจะมีออกซิเจนในตัวเองอย่างเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองไหม้ได้โดยไม่ต้องใช้ออกซิเจนที่อยู่โดยรอบเลย

3. ความร้อน (Heat) คือ พลังงานที่ทำให้เชื้อเพลิงแต่ละชนิดเกิดการ คายไอลออกมา

4. ปฏิกิริยาลูกโซ่ (Chain Reaction) หรือการเผาไหม้อย่างต่อเนื่อง คือ กระบวนการเผาไหม้ที่เริ่มตั้งแต่เชื้อเพลิงได้รับความร้อนจนติดไฟเมื่อเกิดไฟขึ้น หมายถึง การเกิดปฏิกิริยา กล่าวคืออะตอมจะถูกเหวี่ยงออกจากโมเลกุลของเชื้อเพลิง กลายเป็น อนุมูลอิสระ และอนุมูลอิสระเหล่านี้จะกลับไปอยู่ที่ฐานของไฟอย่างรวดเร็วทำให้เกิด เปลวไฟ

1.5 ไฟเป็นกระบวนการเริ่มต้นของการเกิดอัคคีภัย การศึกษาด้านอัคคีภัยจึงเป็นการศึกษาถึง ทฤษฎีของไฟ ซึ่งว่าด้วยองค์ประกอบของการเกิดไฟ ชนิดของไฟ ลำดับการลุกไหม้ของไฟ การแผ่ขยายของไฟ และสภาพความเสียหายหรือความรุนแรงของการลุกไหม้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดลูกกลมอย่างต่อเนื่องกลายเป็นอัคคีภัย ความหมายของคำว่า ไฟ (Fire) เกิดจากกระบวนการออกซิเดชันที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้เกิดความร้อนและแสงสว่างออกมามากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเชื้อเพลิง ซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัวทางเคมีแตกต่างกันตามสารประกอบในเชื้อเพลิง การเกิดไฟจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของการเกิดไฟ

ส่วนสรุป

การจัดการความรู้ด้านอัคคีภัยในพื้นที่ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ในการรับมือกับอัคคีภัยนั้น ควรจะต้องมีการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร (MOU) ที่เป็นรูปธรรม สนับสนุนส่งเสริม ให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร มีการจัดทำแผนและทดสอบแผนในสถานการณ์ จำลอง ปรับปรุงแผนให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีความทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนในพื้นที่จะต้องร่วมมือกันสร้างทัศนคติ ด้วยการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ รมรงค์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สร้างจิตสำนึกในการเตรียมพร้อมรับมือกับอัคคีภัยให้กับประชาชน และดึงเอาศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ สร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาของชุมชนเอง ทั้งนี้การส่งเสริมให้ความรู้ที่เหมาะสมจากการเตรียมความพร้อม และการป้องกันอัคคีภัยภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ โดยมุ่งเน้นการปลูก

จิตสำนึกและสร้างวัฒนธรรม ความปลอดภัยในชุมชนในการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการป้องกันและระงับอัคคีภัย นอกจากความเสียหายโดยตรงจากอัคคีภัยแล้ว ยังมีผลเสียหายทางอ้อมจากการเกิดอัคคีภัยอีกประการหนึ่งคือ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ถ้าหากอัคคีภัยที่เกิดขึ้นมีมูลค่า ความเสียหายเกินกว่าที่ธุรกิจจะรับไหวได้ อาจจะทำให้เกิดภาวะวิกฤตในระบบตลาดการเงิน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศอย่างแน่นอน อัคคีภัยคือภัยอันตรายอันเกิดจากไฟไหม้ เปลวไฟ ความร้อนที่เกิดจากไฟไหม้ สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และเวลาที่ผ่านไปในการฟื้นคืนสู่สภาพเดิม ดังนั้นจึงมีการป้องกันอัคคีภัยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสามารถป้องกันได้ทันเวลาในพื้นที่ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร รวมถึงการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยเมื่อเกิดเพลิงไหม้ซึ่งจะช่วยลดปัจจัยเสี่ยง และลดโอกาสของสังคมที่จะได้รับผลกระทบ ให้สามารถรับมือที่จะช่วยให้ชุมชนและสังคมสามารถรู้รับปรับตัว และฟื้นคืนได้ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และระดับประเทศอย่างรวดเร็วและยั่งยืนต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ชุมชนฯ ควรศึกษาทำความเข้าใจในหลักการจัดการความรู้ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพ ในการจัดการความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสมกับบริบทของชุมชน
2. ชุมชนฯ ควรตระหนักในอันตรายของอัคคีภัยซึ่งเป็นภัยใกล้ตัว โดยการพิจารณาจัดทำ แผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยภายในชุมชนของตนเอง จัดให้มีการณรงค์ป้องกันการเกิดอัคคีภัย ในชุมชน เพื่อกระตุ้นเตือนให้คนในชุมชนใส่ใจ สนใจในอันตรายของอัคคีภัยมากขึ้น
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน ควรพิจารณาถึงสัดส่วนการเข้าร่วมฟังอบรมอย่างน้อยร้อยละ 40 ของจำนวนประชากรในชุมชน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการจัดการอบรม และควรพิจารณาจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ คู่มือเช่น วิธีการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ วิธีการใช้ถังดับเพลิง วิธีการอพยพหนีไฟ เป็นต้น
4. ฝ่ายพัฒนาชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม ในการให้ความรู้ด้านการจัดการความรู้แก่ชุมชน หรือพิจารณาสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ขึ้นภายในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งสืบค้นความรู้และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้แก่ประชากรในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้เกิดขึ้นได้จนเป็นผลสำเร็จ จากความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.ตรีเนตร ต้นตระกูล ที่ปรึกษาคุณุณินิพนธ์ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ และกำลังใจอย่างดี สุดท้ายที่สุดนี้ คุณค่าอันพึงบังเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา - มารดา ครู อาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพฯ. (2560). การประเมินความเสี่ยง
อัคคีภัยในชุมชน. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokfire>.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2559). **การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย.** บริษัท
 เวิร์ค พรีนติ้ง จำกัด : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิตภินันท์ ฐิตพิชิตศักดิ์. (2561). **การจัดการความรู้ในสำนักงานเขตลาดพร้าว.** รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต,
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วชิรวิชัย ขาวคม. (2560). **แนวทางการพัฒนาการป้องกันความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุและอัคคีภัยกับอาคาร
 และสถานที่ของกองทัพเรือ.** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร:วิทยาลัยการทัพเรือ.
- สมมาศ เลิศลักษณ์ธรรยา. (2558). **การจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยโดยระบบป้องกันอัคคีภัย ของอาคาร
 สาธารณะประเภทห้างสรรพสินค้า.** รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
 รัตนโกสินทร์.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). **คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชน พร้อม
 วีดีโอซีดี (Video CD).** กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	นางสาวฉนวนวรรณ เสมี่ยม
การศึกษา	ปริญญาตรี บัณฑิตมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปริญญาโท M.B.A สาขาวิชาการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
หน้าที่การงาน	รองกรรมการผู้จัดการ บริษัท เอ็ม แมเนจเม้นท์ (ประเทศไทย) จำกัด

ประสิทธิภาพการใช้กฎหมาย และมาตรฐานความปลอดภัยในการจราจรทางบก

EFFICIENCY OF THE LAW AND SAFETY STANDARDS IN ROAD TRAFFIC

ผู้วิจัย

ศุภณัฐ สงอาจิ้นต์

ตรีเนตร ตันตระกูล

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

จากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความจำเป็นในการใช้รถเพื่อการขนส่งสินค้าและการเดินทางเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการจราจรเกิดความสูญเสียจากอุบัติเหตุ ปัญหาอุบัติเหตุจราจรทางบกเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่ และมีแนวโน้มผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าจะมีการแก้ปัญหาที่หลากหลายวิธี เช่น การให้สัญญาณจราจรที่มากขึ้น การรณรงค์การสวมหมวกกันน็อค การอบรมให้ความรู้ รวมถึงการใช้กฎหมายที่เข้มงวด ก็ไม่ได้ทำให้อุบัติเหตุลดน้อยลง การแก้ปัญหาที่ตรงจุดมากที่สุด คือ การสร้างจิตสำนึกของผู้ใช้รถและใช้ถนนให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ใช้รถใช้ถนนอย่างระมัดระวัง มีน้ำใจต่อกัน และการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด จะช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ กฎหมาย มาตรฐานความปลอดภัย การจราจรทางบก

ABSTRACT

Economic development has continued to expand. This increases the need for vehicles to transport goods and travel. As a result, there are traffic problems resulting in loss from accidents. Road traffic accidents are a serious problem and tend to increase. Road accidents are a serious problem facing every country and there is a tendency for death and injury to increase. Although there are a variety of solutions, such as providing more traffic signals. Helmet wearing campaign and training including the use of strict laws. It didn't make the accident less. The most direct solution to the problem is to create awareness of car users and use the road to be responsible for the public. Use the car to use the road carefully. Be kind to each other and strictly comply with the law It will help reduce road accidents effectively.

Keyword : Efficiency, Law, Safety Standards, Road Traffic

บทนำ

นับแต่การพัฒนาประเทศตามแผนเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504) จนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยจากสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรม และเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) กำหนดเป้าหมายมุ่งพัฒนาคนและสังคมไทย โดยครอบคลุมการพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมนำความรู้ โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย ให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศ โดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งหวังให้เป็นคนดี คนเก่ง มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงของสังคมย่อมส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและแบบแผนวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมอยู่เสมอ ขณะเดียวกันสังคมหนึ่งก็มีความจำเป็นต้องจำกัดหรือกำหนดให้บุคคลในสังคมมีกฎระเบียบและปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม ลักษณะสังคมเช่นนี้ต้องการบุคคลที่มีวินัยสูง ทั้งในแง่ของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่บุคคลดังกล่าวทำงานอยู่ และการปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ลักษณะดังกล่าวเป็นวินัยภายนอกหรือวินัยที่เกิดขึ้นจากอำนาจภายนอกเป็นตัวบังคับควบคุมให้เกิดขึ้น อาจจะเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยองค์กร หน่วยงาน หรือกฎหมายที่กำหนดขึ้นโดยรัฐ นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงวินัยในตนเองของบุคคล ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลนั้นๆ เลือกประพฤติปฏิบัติตามพฤติกรรมบางอย่าง โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อบุคคลอื่นๆ ในสังคม การรักษาวินัยของบุคคลในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศดำเนินการพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผล

จากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความจำเป็นในการใช้รถเพื่อขนส่งสินค้าและการเดินทางเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการจราจรเกิดความสูญเสียจากอุบัติเหตุ ปัญหาอุบัติเหตุจราจรทางบกเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่ และมีแนวโน้มผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเพิ่มสูงขึ้น องค์การอนามัยโลกได้คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ.2573 (ดรุณี ศรีมณีรัตน์, 2558 : 1-2) หากแต่ละประเทศไม่มีมาตรการที่ดีในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน จำนวนผู้เสียชีวิตทั่วโลกเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นปีละ 2.4 ล้านคน ทำให้อันดับสาเหตุการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุขยับสูงขึ้น จึงได้มีการเรียกร้องให้ทุกประเทศให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยทางถนน ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกดำเนินการตามกรอบปฏิญญาออสโล โดยกำหนดให้ ค.ศ.2011 – 2020 (พ.ศ.2554 – 2563) เป็นทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน (International Decade for Road Safety) ประกอบด้วย 5 เสาหลัก ได้แก่ 1. การบริหารจัดการ (Road Safety Management) 2. ถนนและการสัญจรปลอดภัย (Infrastructure) 3. ยานพาหนะปลอดภัย (Safe Vehicle) 4. ผู้ใช้ถนนปลอดภัย (Road User Behavior) และ 5. การตอบสนองหลังเกิดเหตุ (Post-Crash Care) เพื่อให้แต่ละประเทศกำหนดทิศทาง แผนงาน มาตรการในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนน โดยมีเป้าหมายลดอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของทั่วโลก

สำหรับประเทศไทย ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเป็นสาเหตุอันดับต้น ๆ ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน ได้ผลักดันให้มีการขับเคลื่อน “ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน” โดยคณะกรรมการศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนได้เห็นควรให้เสนอคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ปี พ.ศ.2554 – 2563 เป็นทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนนของประเทศไทย และกำหนดเป้าหมายให้สามารถลดอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนให้ลดลงครึ่งหนึ่งหรือต่ำกว่า 10 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ โดยมีประเด็นหลักที่ควรผลักดันให้เกิดการแก้ไขอย่างจริงจัง 8 ประเด็น คือ 1) ส่งเสริมการสวมหมวกนิรภัย โดยมีเป้าหมายให้ผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ทุกคนต้องสวมหมวกนิรภัย 2) ลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับขี่ยานพาหนะ โดยมีเป้าหมายให้พฤติกรรมเมาแล้วขับของผู้ขับขี่ยานพาหนะลดลง 3) แก้ไขปัญหาจุดเสี่ยง จุดอันตราย โดยมีเป้าหมายให้จุดเสี่ยงทุกจุดได้รับการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด 4) ปรับพฤติกรรมของผู้ขับขี่ยานพาหนะให้ใช้ความเร็วตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะความเร็วของรถจักรยานยนต์ รถโดยสารสาธารณะ และรถบรรทุก 5) ยกระดับมาตรฐานยานพาหนะให้ปลอดภัย โดยเฉพาะมาตรฐานของรถจักรยานยนต์ รถกระบะ รถโดยสารสาธารณะ และรถบรรทุก 6) พัฒนาสมรรถนะของผู้ใช้รถใช้ถนนให้มีความปลอดภัย 7) พัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉิน การรักษาและฟื้นฟูผู้บาดเจ็บ เพื่อให้การบริการได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว 8) พัฒนาระบบการบริหารของประเทศให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบมีความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน, 2561 : 1) ดังนั้น การลดปัญหาทางจราจรมีวิธีการที่หลายหลายวิธีการ แต่สิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาที่ตรงจุด คือการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนร่วมนั้นหมายถึงการสร้างความร่วมมือรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา

ประสิทธิภาพการใช้กฎหมาย

ความหมายของกฎหมาย

นฤมล ตีวงษา และสิทธิกร ศักดิ์แสง (2562) ได้สรุปว่า กฎหมาย คือ บรรดากฎเกณฑ์ที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมกำหนดแบบแผน ความประพฤติของบุคคลในความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ทั้งนี้ โดยจุดมุ่งหมายให้คนในสังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และยุติธรรม ที่ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ซึ่งการให้ความหมายของนักปรัชญากฎหมายของต่างประเทศ จะพบว่า จะให้ความหมายที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่จะมีความหมายแตกต่างกันไปตามสำนักคิด อันได้แก่ สำนักคิดปฏิฐานนิยม (Positive Law) เช่น จอห์น ออสติน (John Austin) นักปราชญ์ชาวอังกฤษได้กล่าวว่า กฎหมาย คือ คำสั่งทั่วไปที่ผู้มีอำนาจเหนือสั่งต่อผู้อยู่ใต้อำนาจของตน ให้กระทำการหรือละเว้น ไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตามผู้นั้นย่อมต้องได้รับโทษ ส่วนสำนักคิดกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) เช่น ฌอง ชาค รูสโซ (Jean Jcque Rousseau) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายของกฎหมาย คือ เจตจำนงของประชาชนในชาติ ซึ่งแสดงออกรวมกัน เซอร์พอล วินogradoff (Sir Paul Vinogradoff) ได้ให้ความหมาย กฎหมาย คือ หลักข้อบังคับความประพฤติที่บัญญัติขึ้น และบังคับโดยผู้ทรงอำนาจอธิปไตย ส่วนการให้ความหมายกฎหมายของนักกฎหมายของไทย ต่างก็ให้ความหมายที่มีความหมายของกฎหมายไปในแนวทางเดียวกันกับสำนักคิดปฏิฐานนิยม (Positive Law) เช่น กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย ให้ความหมายของกฎหมาย หมายถึง คำสั่งทั้งหลายของผู้ปกครองว่า การแผ่นดินต่อราษฎรทั้งหลาย เมื่อไม่ทำตาม

แล้วธรรมดาต้องรับโทษ ส่วนหลวงจํารูญเนติศาสตร์ ได้อธิบายว่า กฎหมาย ได้แก่ ข้อบังคับว่าด้วยการปฏิบัติ ซึ่งผู้มีอำนาจของประเทศได้บัญญัติขึ้น และบังคับว่าด้วยการปฏิบัติ ซึ่งผู้มีอำนาจของประเทศนั้นถือปฏิบัติตาม ด้านศาสตราจารย์พิเศษประสิทธิ โฆวิไลกุล ได้อธิบายว่า กฎหมาย คือ ระเบียบ ข้อบังคับของสังคม ซึ่งมนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นจะเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute) หรือกฎหมายจารีตประเพณี (Customary Law) เพื่อให้ใช้บังคับสมาชิกในสังคม

กฎหมายที่แท้จริงที่มีต่อความสมบูรณ์ของกฎหมาย คือ กฎหมายเป็นข้อกำหนดทั้งสิทธิและหน้าที่ให้กับบุคคลกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ กฎหมายเป็นข้อกำหนดแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ กฎหมายเป็นข้อบังคับออกจากรัฐ กฎหมายเป็นข้อบังคับความประพฤติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างไปจากกฎเกณฑ์อื่นทางสังคม และกฎหมายมีสภาพบังคับ

วัตถุประสงค์ของกฎหมายในสังคม

สังคมจำเป็นต้องมีกฎหมายไว้สำหรับจัดระเบียบสังคม กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสถาบันต่าง ๆ ในสังคม และระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในสังคมด้วยกัน การจัดระเบียบหรือกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ นี้ ก็เพื่อให้เกิดผลดีต่อมนุษย์ในสังคม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าในสังคม กฎหมายเป็นสิ่งที่สังคมมนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่อสังคมส่วนรวม มิใช่เพื่อตัวมนุษย์เองโดยตรงกฎหมายจึงมิใช่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ วัตถุประสงค์ของกฎหมาย ควรจัดให้มีเพียงเพื่อสิทธิของมนุษย์ทุกรูปทุกนามตาเนินไปอย่างราบรื่น บทบาทของกฎหมายจึงควรจะเป็นเพียงบทสาหรับห้ามมิให้ใครทำอะไร รัฐจึงควรให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากที่สุด เท่าที่จะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของสังคมส่วนรวม

มาตรฐานความปลอดภัยในการจราจรทางบก

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายจราจร

แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเน้นที่การลงโทษ เป็นแนวทางที่มาจากความเชื่อของสำนักความคิดทางอาชญาวิทยา สำนักคลาสสิก (Classical School) ที่เชื่อว่า คนทำผิดเพราะไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย หรือการลงโทษ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพหรือมีโทษไม่เหมาะสมกับการทำความผิดทำให้โทษและกฎหมายไม่มีผลในการข่มขู่หรือยับยั้งตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ จึงทำให้ผู้กระทำความผิดกลัวพอที่จะเล็งชั่งต่อการกระทำความผิด เพราะมนุษย์มีเจตจำนงอิสระ คือมีเหตุผลพอที่จะไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียจากการทำความผิดของตน หากทำแล้วคุ้มค่าก็จะเลือกกระทำ หากไม่คุ้มค่าก็จะไม่เลือกกระทำ ดังนั้นหากการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ ก็เท่ากับทำให้โอกาสที่จะทำให้ได้รับประโยชน์จากการทำความผิดมีมากกว่าโอกาสที่จะถูกจับกุมลงโทษ มนุษย์ก็จะเลือกกระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ดังนั้น การป้องกันการกระทำความผิดตามแนวนี้จึงต้องทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีผลในการข่มขู่ยับยั้ง ให้คนที่คิดจะทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำผิด

อุบัติเหตุการจราจร

องค์การอนามัยโลก ให้คำจำกัดความว่า อุบัติเหตุจากการจราจร หมายถึง อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนท้องถนน โดยยานพาหนะหรือล้อเลื่อน หรือยานพาหนะ (vehicle) เคลื่อนที่อย่างน้อยหนึ่งคัน และก่อให้เกิดความบาดเจ็บหรือทำลายทรัพย์สิน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุจราจร ได้มีการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอุบัติเหตุและกล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุจราจรโดยทั่วไปว่า ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ 4 ส่วน คือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับคน

ปัจจัยเกี่ยวกับคน เป็นส่วนสำคัญที่สุดของการเกิดอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล ทั้งอายุ เพศ และประสบการณ์ขับขี่รถ สภาพรถ สภาพจิตใจ การได้รับยาหรือสารต่าง ๆ รวมทั้งที่สำคัญที่สุดคือ พฤติกรรมของคน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคน ประกอบด้วย

1) ผู้ขับขี่ กล่าวได้ว่าผู้ขับขี่เป็นผู้ก่อให้เกิดเหตุโดยตรง เพราะผู้ขับขี่มีผลต่อการบังคับ และควบคุมยานพาหนะให้อยู่ในสภาพการณ์ต่าง ๆ กัน ดังนั้น กฎหมายจึงเข้มงวดต่อการขับขี่รถยนต์ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ จึงมีสิทธิสอบขอรับใบอนุญาตขับขี่ รถส่วนบุคคล และผู้มีอายุ 25 ปีบริบูรณ์ จึงมีสิทธิสอบขอรับใบอนุญาตใบขับขี่รถสาธารณะได้ การมีสิทธิสอบขอรับใบขับขี่รถมิใช่จะเป็นการรับรองว่าจะเป็นการขับขี่รถเป็นโดยถูกต้องตามกฎหมาย และมีความปลอดภัย จากการศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ พบว่าการเกิดอุบัติเหตุขึ้นอยู่กับองค์ประกอบเหล่านี้คือ

(1) อายุ บุคคลที่ประสบอุบัติเหตุจราจร มักจะเป็นบุคคลที่มีอายุอยู่ในกลุ่มที่ต่ำกว่า 25 ปี ซึ่งวัยดังกล่าวนี้เป็นวัยหนุ่มสาวที่คึกคะนอง สนุกสนาน มีความแข็งแรง และเชื่อมั่นในตัวเอง จึงมักขับขี่ด้วยความเร็วสูง ขาดความรอบคอบ มีความประมาทจนเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และผู้ขับขี่ที่มีอายุเกิน 65 ปี ก็อาจประสบภัยบนถนนมากเช่นกัน เพราะมีการตอบสนองช้าในการรับรู้ มีความเฉื่อยชา ตกใจง่าย

(2) เพศ เป็นปัจจัยที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุภัยจราจรสำหรับในประเทศไทย พบว่าเพศชายก่ออุบัติเหตุจราจรมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ขับขี่เพศชายขับขี่ยานพาหนะทุกประเภทมากกว่าเพศหญิง และมีการขับขี่เป็นระยะทางไกล ๆ โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุย่อมมีมากกว่า

(3) สภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง มีความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า ภาวะการณ็ไถยีน มองเห็นจะมีผลต่อการรับรู้หรือการตัดสินใจต่าง ๆ สภาพร่างกายที่พิการทุพพลภาพ หรือไม่สามารภใใช้อยวระต่าง ๆ เช่น แขน ขา ได้อย่างปกติ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ

(4) สภาพทางจิต ภาวะความเครียด ความกดดันต่าง ๆ ของจิตใจ ภาวะอารมณ์วิตกกังวล อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ เช่น มีความชะล่าใจ ฝ่าฝืนกฎหมาย ไม่ปฏิบัติตามสิทธิของการขาดกลยุทธ์ในการขับขี่ยานพาหนะ

(5) ยาบางประเภทที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาประเภทกระตุ้นประสาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเภทแอมเฟตามีน มีผลให้เบื่ออาหาร น้ำหนักลด นอนไม่หลับ เกิดอาการประสาทหลอน แต่เมื่อยาหมดฤทธิ์จะรู้สึกง่วงนอนมากทันที ซึ่งเป็นอันตรายต่อการขับขี่เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมียาประเภทที่ทำให้ง่วงนอน จึงไม่ควรรับประทานขณะขับขี่รถ เช่น ยาแก้แพ้ ยาลดความดันโลหิต เป็นต้น แอลกอฮอล์และยาที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการทำงานของประสาท แอลกอฮอล์เป็นสารออกฤทธิ์ กัดการทำงานของประสาทส่วนกลางคือ สมองส่วนใหญ่ที่ควบคุมการทำงานของร่างกายและสติสัมปชัญญะ ทำให้การทำงานของร่างกายช้าลง การตัดสินใจตอบสนองสิ่ง

กระตุ้นต่าง ๆ จะใช้เวลามากขึ้น ประสาทตาจะหย่อนสมรรถภาพ มีผลทำให้เกิดการรับรู้ภาพ แสง และสีต่าง ๆ ช้าลง
 อาณาเขตของการมองเห็นแคบลง ทำให้เห็นภาพการจราจรไม่มากพอ และการคาดคะเนระยะผิดไป การประสานของ
 ประสาทและกล้ามเนื้อจะแย่ง ทำให้การบังคับรถลำบากขึ้นและประสาทการทรงตัว ขณะที่ขับขี่ยานพาหนะสองล้อ
 เสื่อมสภาพลง ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เมื่อดื่มสุรามาก ๆ จะเกิดอาการง่วง หลับใน และความคิดความจำเสื่อม การ
 ตัดสินใจช้าอาจทำให้หมดสติและเป็นอันตรายถึงตายได้

2) ผู้โดยสาร หมายถึง ผู้ที่โดยสารไปกับยานพาหนะที่ไม่ใช่ผู้ขับขี่ และโดยธรรมชาติของคนโดยสาร การ
 เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุโดยตรงนั้นจะมีก็ต่อเมื่อรถเกิดอุบัติเหตุ แต่การเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุทางอ้อมนั้น ได้แก่ การเร่ง
 เร้าให้ผู้ขับรถเกิดความเครียดและขับเร็ว

3) คนเดินเท้า จัดเป็นผู้มีส่วนในการจราจรทางบกที่อ่อนแอที่สุด เพราะไม่มีเครื่องป้องกันอันตราย แต่คน
 เดินเท้าบางส่วนเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุได้ เช่น การข้ามถนนนอก ทางข้ามหรือการลงมาเดินบนถนนแทนที่จะเดิน
 บนทางเท้าหรือไหล่ทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาค่ำคืนจะเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายมาก

ปัจจัยด้านคนนี้ Azetsop ได้ศึกษาการแก้ปัญหาบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรบนท้องถนนใน
 แคนาดา โดยใช้มิติด้านยุติธรรมทางสังคม Azetsop พบว่าสาเหตุหลักของการแก้ปัญหาอุบัติเหตุจากการจราจรทาง
 ถนนในแคนาดา มีสาเหตุจากพฤติกรรมถึงร้อยละ 85.5 แบ่งเป็นพฤติกรรมผู้ขับขี่ร้อยละ 44.4 คนเดินถนนและ
 ผู้โดยสารร้อยละ 33.9 และจักรยานยนต์ร้อยละ 7.2 พฤติกรรม อันได้แก่ เมาแล้วขับ ขับเร็ว รบกวนสมาธิผู้ขับขี่
 ไม่ใช่ใช้เข็มขัดนิรภัย บรรทุกผู้โดยสารมากเกินไป ไม่ใช่ใจร้อนตอนการขับขี่ที่ปลอดภัย ฯลฯ (Azetsop, 2010 : 116)

การเกิดหรือไม่เกิดอุบัติเหตุทางถนนมีความสัมพันธ์กันระหว่างความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ การที่คนมี
 ความรู้เพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นหลักประกันว่าคุณคนนั้นจะปฏิบัติตามสิ่งที่รู้มา หากแต่ทัศนคตินั้นจะช่วยกำหนดให้
 เกิดการปฏิบัติด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติอาจจะเป็นความสัมพันธ์กันทั้งแบบ
 ทางตรงและทางอ้อม และเป็นหลายแบบ เช่น ความรู้และทัศนคติสัมพันธ์กันจนทำให้เกิดการปฏิบัติ หรือความรู้
 และทัศนคติอาจไม่สัมพันธ์กัน แต่ทำให้เกิดการปฏิบัติ (พงษ์สิทธิ์ บุญรักษา และคณะ, 2555 : 7-8)

2. ปัจจัยเกี่ยวกับยานพาหนะ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยานพาหนะ ประกอบด้วย ชนิดของยานพาหนะ ขนาดของยานพาหนะ สภาพการใช้
 งานของยานพาหนะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ สภาพยานพาหนะที่มีความชำรุดบกพร่อง
 เช่น ระบบไฟเสีย ทำให้ไม่สามารถให้สัญญาณการจราจรได้ ระบบห้ามล้อที่ชำรุด ทำให้ไม่สามารถหยุดยานพาหนะ
 ในขณะที่ต้องการได้ สภาพยางที่บกพร่อง การไม่มีกระจกมองหลัง เป็นต้น นอกจากนี้การใช้อยานพาหนะที่ไม่เป็นไป
 ตามมาตรฐานที่เหมาะสม เช่น การบรรทุกหนักเกินไป ระบบไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างไม่เพียงพอ ทำให้มองเห็นได้ไม่ชัดเจน
 รวมทั้งการขอยืมรถผู้อื่นไปใช้ ทำให้ไม่ทราบจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของรถ ล้วนแล้วแต่มีผลให้เกิดอุบัติเหตุได้

3. ปัจจัยเกี่ยวกับถนน

ปัจจัยเกี่ยวกับถนน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ใช้ในการสัญจรไปมาอยู่หลายประเด็น เช่น ลักษณะ
 พื้นผิวการจราจร ถนนหนทางที่มีผิวการจราจรที่ขรุขระชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อฝุ่น หรือพื้นผิวจราจรที่ใช้วัสดุที่ไม่
 เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้พื้นผิวจราจรมีหลายลักษณะ เช่น มีทั้งแบบคอนกรีตและแบบลาดยาง ผิวทางไม่เรียบ
 ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ แต่อย่างไรก็ตาม บนพื้นผิวถนนที่เรียบขี้นสลาย ก็อาจมีผลให้เกิดความสะดุดคล่อง และขับ
 ช้าโดยประมาณได้เช่นกัน

- 1) ไหล่ทาง อันได้แก่ พื้นผิวด้านข้างถนนซึ่งมีส่วนต่อการเกิดอุบัติเหตุการจราจรได้เช่นกัน ไหล่ทางที่แคบ มีสิ่งกีดขวาง มีต้นไม้ หรือไม่มีไหล่ทางเลยย่อมก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่ายกว่าไหล่ทางที่กว้าง โล่ง และไม่มีสิ่งกีดขวาง
- 2) เครื่องกันทาง โดยปกติจุดมุ่งหมายของเครื่องกันข้างทางก็คือ การป้องกันรถไม่ให้วิ่งออกนอกเส้นทาง และเกิดอุบัติเหตุ เป็นสิ่งที่เตือนผู้ขับขี่ให้ระวังตัว การไม่มีเครื่องกันข้างทางก็อาจทำให้มีโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุได้
- 3) จำนวนช่องทางเดินรถและความกว้างของช่องทางเดินรถ ช่องทางเดินรถที่มีเพียง 2 ช่องทาง คือ ขาไป 1 ช่อง ขามา 1 ช่อง จะมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เพราะทำให้พื้นที่ในการใช้สัญจรไปมาน้อยลง การแซงหรือการตัดสินใจที่กะหรือคาดการณ์ไว้ผิดพลาดได้ง่าย รวมทั้งขนาดหรือความกว้างของช่องทางที่ใช้ก็มีส่วนให้เกิดอุบัติเหตุเช่นกัน ขนาดช่องทางที่คับแคบไม่เหมาะสม ทำให้รถต้องเบียดหรืออยู่ใกล้กันจนเกินไป ก็อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้
- 4) แนวกั้นกลางถนน ปกติจะใช้สำหรับกั้นแนวถนนที่มีการจราจรที่สวนกันไปมา เพื่อให้เกิดความปลอดภัยของรถที่แล่นสวนกัน และให้เกิดความระมัดระวังในการใช้รถใช้ถนนร่วมกัน ทำให้โอกาสการเกิดอุบัติเหตุลดลง
- 5) แสงสว่าง เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ เพราะความมืดจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการมองเห็น ทำให้การประมาณการต่าง ๆ คลาดเคลื่อน อุบัติเหตุจึงมักเกิดขึ้นในที่ที่ไม่มีแสงสว่าง อย่างไรก็ตาม ในที่ที่มีมืด ที่ต้องการใช้แสงไฟช่วย แสงไฟที่ไม่เหมาะสม ทั้งไฟจากถนน และไฟจากยานพาหนะ ต่างก็มีส่วนทำให้เกิดอุบัติเหตุได้เช่นกัน
- 6) วัสดุที่ใช้ทำถนน วัสดุบางอย่างที่มีคุณสมบัติลื่น ทำให้ถนนลื่น รถไถลได้ง่าย

4. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว ได้แก่

- 1) สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หมายถึง หมอกจัด แดดจ้า แสงเข้าตา น้ำท่วมที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการสัญจรไปมา
- 2) สภาพแวดล้อมทั่วไป เช่น การทิ้งวัสดุขี้าวของลงเกะกะในทาง การที่สภาพแวดล้อมมีมลพิษต่าง ๆ เช่น คิววันท่อไอเสีย ทำให้เกิดทัศนียภาพการใช้รถไม่ดี การใช้รถที่เสียงท่อไอเสียที่ตั้ง ทำให้เสียสมาธิในการขับขี่ การไม่มีป้ายเตือนในที่ที่ไม่ปลอดภัย หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง หรือสิ่งปกติเกิดขึ้นบนทาง เช่น มีการขุดถนนแล้วไม่ได้ทำป้ายเตือนไว้ หรือมีการทำโฆษณามากเกินไป ทำให้เสียสมาธิต่อการขับขี่ การที่มีต้นไม้แตกกิ่งก้านสาขาบังตา ทำให้มองเห็นป้ายต่าง ๆ หรือสัญญาณจราจรได้ไม่ชัดเจน เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีส่วนสัมพันธ์ต่อการเกิดอุบัติเหตุการจราจรได้

หากมองในภาพกว้างระดับนโยบาย สภาพแวดล้อมอันเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมก็มีผลต่ออัตราการเกิดอุบัติเหตุทางท้องถนนในภาพรวม จากการศึกษาของ Azetsop ได้ทำการศึกษาที่พอสรุปได้ว่า การศึกษา รายได้ และแหล่งที่อยู่อาศัย มีผลต่อสภาวะสุขภาพ นั่นคือ ปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจนั้นส่งผลให้คนที่มียาได้น้อย การศึกษาไม่มาก และอยู่อาศัยในที่ที่สภาพแวดล้อมไม่ดีนัก มีโอกาสเสี่ยงต่อการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนมากกว่าคนที่มียาได้สูงกว่า มีการศึกษามากกว่า และอาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี ทำนองเดียวกัน ผู้ที่มีการศึกษาที่ดีมีผลต่อรายได้ที่มากขึ้นและส่งผลกระทบต่อการใช้รูปแบบการเดินทางที่มีความเสี่ยงน้อยลง (Azetsop, 2010 : 119)

นอกจากการเรียนรู้เกี่ยวกับอุบัติเหตุ และปัจจัยนี้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุแล้ว การเรียนรู้เกี่ยวกับบรรณยนต์และการป้องกันอุบัติเหตุภัยจากการขับขี่ย่อมลดอุบัติเหตุได้ดียิ่งขึ้น

นโยบายและมาตรการด้านความปลอดภัยบนท้องถนน

แนวทางโดยทั่วไปเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากการจราจรบนท้องถนนมีหลัก 3 ประการ หรือที่เรียกว่า 3E ได้แก่ การศึกษา (Education) วิศวกรรม (Engineering) การบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (พงษ์สิทธิ์ บุญรักษา และคณะ, 2561 : 9)

1. การศึกษา เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ใช้รถใช้ถนนอย่างถูกต้องจนเกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติ และนำไปสู่พฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้องและปลอดภัย เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎการจราจร ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายและสัญญาณจราจร ความรู้ในการใช้รถใช้ถนนอย่างปลอดภัย การจัดหลักสูตรความปลอดภัยในชีวิตประจำวันให้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษา การเผยแพร่ความรู้และณรงค์ผ่านสื่อโทรทัศน์ เป็นต้น (Twisk, et. al., 2015 : 54)

จากการศึกษาของ Twisk, et. al. (2015) สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงนั้น พบว่าพฤติกรรมของการขาดการป้องกันนั้น ไม่ได้ถูกกระตุ้นโดยกฎจราจร แต่ขึ้นอยู่กับความตระหนักส่วนบุคคลในเรื่องของภัยมากกว่า ซึ่งการให้การศึกษาคือช่วยให้ความตระหนักเพิ่มขึ้นได้ โดยได้เสนอว่าการป้องกันและกระตุ้นให้เกิดการลดความบาดเจ็บและอุบัติเหตุในกลุ่มวัยรุ่นด้วย โปรแกรมด้านการศึกษาคควรเน้นการทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงป้องกันมากกว่าเน้นไปที่พฤติกรรมเสี่ยงอย่างเดียว เช่น การใช้หูฟังหรือโทรศัพท์ระหว่างปั่นจักรยาน และเดินถนนอาจไม่ผิดกฎหมาย แต่จะช่วยป้องกันและทำให้เกิดความปลอดภัยมากกว่าใช้อุปกรณ์เหล่านั้นระหว่างปั่นจักรยาน (Twisk, et. al., 2015 : 54)

เช่นเดียวกันกับ Staton, et. al. ได้ศึกษาถึงการใช้นโยบายสร้างจิตสำนึกสาธารณะและการให้การศึกษาคพบว่าเป็นบราซิลมีการใช้นโยบายการณรงค์การฝึกอบรมในศูนย์สุขภาพ โรงเรียน มหาวิทยาลัย และยังมีมีการทำรณรงค์สาธารณะด้วยสื่อวิดีโอ แผ่นพับ ของที่ระลึก ฯลฯ ผลก็คือ ทำให้การบาดเจ็บจากรถชนลดลง มีอัตราการเสียชีวิตและการบาดเจ็บรุนแรงลดลงถึงร้อยละ 26 และยังคงการส่งเข้ารับรักษาใน ICU ได้ถึงร้อยละ 25.6 (Staton, et. al., 2016 : 10)

2. วิศวกรรม เป็นการดำเนินการทางวิศวกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยทางถนน ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอาคารก่อสร้างและโครงสร้างต่าง ๆ ของถนนและทาง และการออกแบบยานพาหนะ เช่น การออกแบบวงเวียน สะพาน และถนนที่เป็นไปตามหลักวิชาการและแข็งแรงมั่นคง การติดตั้งเครื่องหมายในจุดที่สำคัญ การทำทางข้ามในจุดที่จำเป็น เพื่อให้คนใช้ถนนใช้ข้ามได้อย่างปลอดภัย การติดตั้งระบบแสงสว่างของถนนอย่างทั่วถึง เป็นต้น

3. การบังคับใช้กฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดกับผู้ที่ทำผิดกฎหมายจราจร รวมทั้งบทลงโทษที่มีอยู่เดิมไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน สอดคล้องกับความเป็นจริง และทำให้เกิดความปลอดภัยมากขึ้น เช่น การบังคับให้ผู้ขับขี่และผู้โดยสารต้องคาดเข็มขัดนิรภัย การบังคับให้ผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัย การบังคับใช้กฎหมายนอกจากจะบังคับให้ผู้ขับขี่และผู้โดยสารปฏิบัติตามแล้ว ยังสามารถบังคับให้เกิดมาตรฐานยานพาหนะที่ปลอดภัย เช่น บังคับให้รถตู้โดยสารต้องมีเข็มขัดนิรภัย เป็นต้น

จากการศึกษามาตรการเพื่อลดการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจรของประเทศรายได้น้อยและรายได้ปานกลางของ Staton, et. al. มีข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประเด็น ยกตัวอย่างผู้ขับขี่มอเตอร์ไซค์ในโคลัมเบีย ระหว่างปี 1993-2001 ที่มีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมใช้ถนนที่ปลอดภัย ทำให้ลดอัตราการเสียชีวิตได้ถึงร้อยละ 12.3-16.4 แต่หลังจากนั้นประสิทธิภาพของกฎหมายก็แย่ลง เนื่องจากไม่มีการบังคับใช้ต่อเนื่อง หรือประเทศไทยในปี 1996 มีการใช้กฎหมายบังคับให้สวมใส่หมวกกันน็อคสำหรับผู้ขับขี่มอเตอร์ไซค์ และได้มีการศึกษาเปรียบเทียบอัตราการเสียชีวิตช่วงปี 1994-1997 แม้อัตราการเสียชีวิตจะไม่ได้ลดลง แต่ก็พบว่าอัตราการลดลงของการบาดเจ็บที่รุนแรงจากการขับขี่มอเตอร์ไซค์ลดลงถึงร้อยละ 33.5 (Staton, et. al., 2016 : 9)

อย่างไรก็ดี มาตรการทั้งด้านการศึกษา วิศวกรรม และการบังคับใช้กฎหมาย ต่างมีข้อดีและข้ออ่อนต่างกันไป การเลือกใช้ต้องห้เหมาะสมและผสมผสานกัน จากข้อค้นพบหลักจากการศึกษาของ Staton, et. al. คือ การบังคับใช้กฎหมายมีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนในการลดอัตราการเสียชีวิตจากการจราจรบนถนน มาตรการทางการศึกษาที่ใช้งบประมาณน้อย และมีความซับซ้อนน้อย พบว่ามีประสิทธิภาพไม่มากนักต่อการลดการบาดเจ็บและการเสียชีวิต พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลจากมาตรการทางการศึกษาค่อนข้างจำกัด แม้จะกำหนดไว้ในกฎหมายก็ตาม แต่การใช้มาตรการที่สุดแล้วก็ควรจะทำให้มีความหลากหลาย ควรเน้นทั้งให้การศึกษาและบังคับใช้กฎหมายคู่กันไปและประเมินผลการนำไปใช้และโอกาสที่จะเพิ่มประสิทธิผลของการใช้แต่ละมาตรการพร้อมกันไปด้วย (Staton, et. al., 2016 : 11)

ความรับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัยบนท้องถนนควรเป็นความร่วมมือกันระหว่างปัจเจก ชุมชน และสังคมโดยรวม ผ่านการให้การศึกษาแก่สาธารณะและการบังคับใช้กฎหมาย โดยที่ความปลอดภัยทางถนนต้องทำให้เป็นนโยบายหรือข้อผูกมัด (Political commitment) และการทำเป็นนโยบายนี้เองก็ต้องมีมุมมองยุติธรรมทางสังคม เพื่อใช้จัดลำดับมาตรการความปลอดภัยทางถนนให้สอดคล้องกับลักษณะของประชากรในแต่ละพื้นที่ การแทรกแซงของรัฐก็สามารถทำได้เช่นกัน โดยใช้มุมมองยุติธรรมทางสังคมเพื่อเป็นการปกป้องเด็กและกลุ่มที่มีความเปราะบางต่อการบาดเจ็บ เพราะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยสาธารณะ ปกป้องเศรษฐกิจ เพราะอุบัติเหตุทางถนนมีราคาแพงเกินไปที่จะต้องจ่าย (Azetsop, 2010 : 125)

องค์การแห่งสหประชาชาติหรือ UN ได้ประกาศทศวรรษแห่งปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนน หรือ Decade of Action for Road Safety 2011-2020 ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายและปฏิบัติการด้านความปลอดภัยทางถนนในประเทศกลุ่มรายได้ต่ำและรายได้ปานกลางให้ไปสู่เป้าหมายในปี 2020 ซึ่งคาดว่าจะช่วยรักษาชีวิตคนทั่วโลกได้ 5 ล้านคน และลดการบาดเจ็บสาหัสถึง 50 ล้านกรณี เป้าหมายของแผนปฏิบัติการ ประกอบด้วย 5 เสาหลัก ได้แก่ การจัดการด้านความปลอดภัย ถนนปลอดภัย ยานพาหนะปลอดภัย ผู้ใช้ถนนปลอดภัยมากขึ้น และการตอบสนองหลังเกิดอุบัติเหตุ การไปถึงเป้าหมายใน 5 เสาหลักนี้สามารถดำเนินการใน 6 แนวทาง ได้แก่ (Bliss and Raffo, 2013 : 6-7)

1. กำหนดหน่วยงานหลักของรัฐเพื่อคุมบังเหียนหรือนำแนวทางปฏิบัติการด้านความปลอดภัยทางถนนของประเทศ
  2. ประเมินปัญหา นโยบาย และการดำเนินการทางสถาบันที่เกี่ยวกับการบาดเจ็บอันเกิดจากอุบัติเหตุบนท้องถนน และประเมินความสามารถเชิงป้องกันได้ด้วย
  3. เตรียมยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัยทางถนนของประเทศและแผนปฏิบัติการ
  4. จัดสรรงบประมาณและบุคลากรเพื่อแก้ไขปัญหา
  5. นำปฏิบัติการเฉพาะไปประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ลดการบาดเจ็บ และประเมินผลกระทบของปฏิบัติการนั้น ๆ
  6. สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพระดับประเทศและความร่วมมือกับนานาชาติประเทศ
- การเข้าไปแก้ไขปัญหาเรื่องลดอัตราการเสียชีวิตบนท้องถนน โดยเฉพาะในประเทศรายได้ต่ำและรายได้ปานกลางเหล่านี้ ทำให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่น่าพึงพอใจ ยกตัวอย่างเช่น การทำโครงการความปลอดภัย

ทางถนนในมาเลเซียอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 20 ปี คาดว่าจะให้ผลตอบแทนที่ 16 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อการลงทุนทุก 1 ดอลลาร์สหรัฐ การทำโครงการเพื่อความปลอดภัยทางถนนในหลาย ๆ มาตรการ เช่น มาตรฐานการออกแบบถนนในพื้นที่เขตเมือง หรือการลดระยะการเดินทางของยานพาหนะ ยังมีนัยยะสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะการดำเนินมาตรการเพื่อความปลอดภัยทางถนนยังช่วยลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก มลพิษ ลดการคับคั่งของการจราจร และช่วยยกระดับการเข้าถึงคมนาคมในทุกรูปแบบอีกด้วย (Hyder, 2012 : 1062)

ประเภทของใบอนุญาตขับขี่

ประเภทของใบอนุญาตขับขี่ ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 มาตรา 43 แบ่งประเภทของใบอนุญาตขับขี่ไว้เป็น 10 ชนิด คือ

1. ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลรถยนต์สามล้อส่วนบุคคล หรือรถจักรยานยนต์ชั่วคราว
2. ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคล
3. ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์สามล้อส่วนบุคคล
4. ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์สาธารณะ
5. ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์สามล้อสาธารณะ
6. ใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์
7. ใบอนุญาตขับขี่รถบดถนน
8. ใบอนุญาตขับขี่รถแทรกเตอร์
9. ใบอนุญาตขับขี่รถชนิดอื่นนอกจาก 1 -8
10. ใบอนุญาตขับระหว่างประเทศสำหรับรถยนต์ส่วนบุคคลหรือรถจักรยานยนต์

โดยสรุป กฎหมายเป็นเพียงเครื่องส่งเสริมการปกครองของผู้มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน โดยเป็นไปตามการบังคับใช้กฎหมายจราจร ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้ขับขี่ ผู้ใช้รถใช้ถนน

สรุปสาระสำคัญ

การให้ทุนสนับสนุนโครงการถนนปลอดภัย การติดตั้งเครื่องหมายเตือนบนโค้งอันตราย การคาดเข็มขัดนิรภัยในที่นั่งตอนหน้า การบังคับใช้กฎหมายการคาดเข็มขัดนิรภัย ที่นั่งนิรภัยสำหรับเด็ก หมวกนิรภัย จักรยานสำหรับเด็ก การบังคับใช้กฎหมายด้านการดื่มแอลกอฮอล์หรือใช้สารเสพติดในระหว่างขับขี่ โครงการชุมชนปลอดภัย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า แต่จุดอ่อนของระบบการจัดการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรอยู่ที่การขาดความร่วมมือระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการป้องกันอุบัติเหตุที่ควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติม คือ การใช้กลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้กิจกรรมหรือกลยุทธ์ที่ปรับเข้ากับลักษณะและความต้องการ การดึงความมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้เกิดพลังในการทำพฤติกรรมจราจรขับขี่ที่ปลอดภัย การปลูกฝังวินัยจราจรให้กับผู้ใช้รถใช้ถนนจะส่งผลดียิ่งกว่าการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ การเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานจราจรมากขึ้นเพียงใดก็ไม่อาจเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งยังเป็นการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุดตามสภาพเป็นจริง การที่จะทำให้ผู้ใช้รถใช้ถนนมีวินัยการจราจรนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น การปลูกจิตสำนึกจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ควรได้รับการสนับสนุนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร ต้นตระกูล ที่ได้ให้คำแนะนำในการเขียนบทความวิชาการฉบับนี้ ตลอดจนการให้ข้อสังเกตในการเลือกหัวข้อในการเขียนบทความในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล ตีบวงษา และสิทธิกร ศักดิ์แสง. (2562). ความหมายของกฎหมายและลักษณะของกฎหมาย : ความสมบูรณ์ของกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 3(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 95-118.
- พงษ์สิทธิ์ บุญรักษา และคณะ. (2561). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการขับรถจักรยานยนต์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน. (2561). **การสัมมนาระดับชาติ เรื่องความปลอดภัยทางถนน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน.
- Azetsop, J. (2010). Social Justice Approach to Road Safety in Kenya: Addressing the Uneven Distribution of Road Traffic Injuries and Deaths across Population Groups. *Public Health Ethics*. 3(2), 115-127.
- Brisbane, H. E. (1994). **The Development Child** : Understanding Children and Parenting. 6th ed. New York : Glencoe.
- Hyder, A. A., et. al. (2012). Addressing the implementation Gap in Global Road Satiety: Exploring Features of an Effective Response and introducing a 10-Country Program. *American Journal of Public Health*. 102(6), 1061-1067.
- Staton, C., et. al. (2016). Road Traffic Injury Prevention Initiatives: A Systematic Review and Meta summary of Effectiveness in Low and Middle-Income Countries. *PLOS ONE*. 11(1), 1-15.
- Twisk, D. A. M., et. al. (2015). Relationships amongst Psychological Determinants, Risk Behavior, and Road Crashes of Young Adolescent Pedestrians and Cyclists: Implications for Road Safety Education Programmed. *Transportation Research Part F*. 30, 45-56.

ประวัติผู้เขียนบทความ

ชื่อ นามสกุล	นายศุภณัฐ สงอาจินต์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 20 เดือน มิถุนายน พุทธศักราช 2511
ที่อยู่ปัจจุบัน	14 หมู่ที่ 2 ซ.ฤกษ์ดี ต.ท่ายาง อ.ทุ่งใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช
หน้าที่การงานปัจจุบัน	ประธานผู้อำนวยการ โรงเรียนยศกรสอนชัยรัตน
ประสบการณ์การทำงาน	10 ปี
ที่อยู่ทำงาน	37/8 หมู่ที่ 6 ซ.หลังตลาดสด ถ.รพช.อุทิศ ต.ท่ายาง อ.ทุ่งใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช

“เมืองสร้างสรรค์” นวัตกรรมการท่องเที่ยวขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทย

“Creative City” innovation drives the Thai economy

ผู้วิจัย

ขวัญณัทพัสร ชาญทะเล

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน “ความคิดสร้างสรรค์” คือ เครื่องมือสำคัญที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับ สินค้า บริการ และธุรกิจ การท่องเที่ยวได้นำแนวคิดนี้มาใช้เป็นนวัตกรรมการท่องเที่ยว โดยการเพิ่มมูลค่าต้นทุนของท้องถิ่น “เมืองสร้างสรรค์” เป็นแนวทางที่หลายเมืองทั่วโลกต่างให้ความสำคัญในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองที่ยั่งยืน บทความนี้มุ่งเน้นนำเสนอให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณค่าของสินทรัพย์ที่มีมูลค่าในชุมชนและการให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์และความร่วมมือทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนเพื่อขับเคลื่อน “นโยบายเมืองสร้างสรรค์” ซึ่งเป็นนวัตกรรมสร้างมูลค่าเพิ่มทางท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เมืองสร้างสรรค์, นวัตกรรมท่องเที่ยว, เศรษฐกิจ

Abstract

At present, “creativity” is an important tool that can add value to products, services, and tourism businesses. This idea has been used as an innovation in tourism. by increasing the local cost value “Creative cities” are approaches that many cities around the world have focused on developing to foster sustainable urban economic growth. This article focuses on presenting to readers the realization of the value of valuable assets in the community and the importance of creativity and cooperation working in the integration between the public sector, the private sector, and the people to drive. "Creative city policy" which is an innovation to add value to tourism. making the economy of Thailand grow sustainably.

Keywords : Creative Cities, Tourism Innovation, Economy

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกและมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงประเทศไทยเพราะการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ซึ่งความสำคัญของการท่องเที่ยวถูกระบุอย่างชัดเจนใน “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)” ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นไป 2558 มีนักท่องเที่ยวประมาณ 30 ล้านคน เพิ่มเป็น 38 ล้านคน ในปี 2561 และเพิ่มเป็น 40 ล้านคนในปี 2562 สร้างรายได้สูงถึง 3.01 ล้านล้านบาท (เอมิกา เหมมินทร์และ

คณะ, 2564) ที่ผ่านมามหากรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญยิ่งต่อประเทศการเติบโตของอุตสาหกรรมนี้เป็นผลให้เกิดการลงทุนสร้างเม็ดเงินในประเทศมากขึ้น นอกจากผลประโยชน์จะตกอยู่ภายในประเทศแล้วยังสามารถสร้างงานสร้างอาชีพอีกหลายแขนงก่อให้เกิดการกระจายงานกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น ต่าง ๆ นับเป็นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติตั้งนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพัฒนาสังคมของประเทศไทยได้

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์การท่องเที่ยวในตลาดโลก รวมทั้งปัจจัยเสี่ยงและเงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ส่งผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความผันผวนอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ทั้งภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำโรคติดต่อต่าง ๆ เช่น โรคซาร์ ไข้หวัดนก วิกฤตการณ์ทางธรรมชาติ เช่น คลื่นยักษ์ซึนามิ เหตุการณ์กวาดล้างทิวทัศน์เหรียญของนักธุรกิจจีนในปี 2560 กับเรือนักท่องเที่ยวจีนล่มในจังหวัดภูเก็ตในปี 2561 ประกอบกับเศรษฐกิจโลกในปี 2562 อยู่ในภาวะชะงักงัน ผลกระทบของสงครามการค้า การประท้วงที่ยืดเยื้อในฮ่องกง ความไม่แน่นอนของ Brexit รวมถึงการแข็งค่าของเงินบาท ปัจจัยเหล่านี้ได้สร้างแรงกดดันต่อการเติบโตของท่องเที่ยวไทย (ปีแอลที กรุงเทพมหานคร, 2562; นักการตลาด, 2562) จนมาถึงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่รุนแรงและแพร่ระบาดไปทั่วโลก จากรายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ระบุว่า ผลกระทบจากโควิด-19 ส่งผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลกในเดือนเมษายนปี 2563 เติบโตลดลงมากถึงร้อยละ 97 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันในปี 2562 เป็นผลมาจากทุกประเทศที่ใช้มาตรการจำกัดการเดินทางเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งการลดลงของนักท่องเที่ยวครั้งนี้ ไม่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวโลก และถือเป็นช่วงตกต่ำที่สุดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาหลังจากวิกฤตการเงินของโลกในปี 2552 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563; ประชาชาติ, 2564)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยจากการหดตัวของเศรษฐกิจโลกที่ผ่านมา ได้สะท้อนโครงสร้างภาคเศรษฐกิจไทยว่ามีความเปราะบาง เนื่องจากต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจภายนอกประเทศในสัดส่วนที่สูง จึงเป็นเหตุผลใหญ่ที่ประเทศไทยต้องทบทวนปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการมุ่งเน้นไปที่การเพิ่ม “คุณค่า” และสร้าง “มูลค่า” ให้กับสินค้ากลุ่มที่ไทยมีความสามารถในการแข่งขันอยู่แล้ว รวมถึงการมุ่งเน้นส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันในกลุ่มสินค้าที่ไทยมีศักยภาพ มีความสามารถหลัก (Core Competency) นำมาสร้างให้เกิดความแตกต่างเพื่อหลีกเลี่ยงจากการแข่งขันแบบเดิม ๆ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555- 2559) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นการพัฒนาจากความรู้และทักษะของท้องถิ่นผสมกับการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมรับจ้างผลิตสู่การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์ แนวคิด “เมืองสร้างสรรค์” เป็นนโยบายการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาฯ การท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ประเทศไทยจะใช้เป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจใหม่ที่เน้นการพัฒนาด้วยการเจริญเติบโตแบบสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานของความเป็นธรรมที่แท้จริงของประเทศ

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ใช้โอกาสนี้ในการเร่งปรับตัวจากการเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ สู่การบริหารจัดการเมืองซึ่งมีความสวยงามตามธรรมชาติ มีศักยภาพและต้นทุนของเมืองที่หลากหลายผสมกับทักษะฝีมือและความเชี่ยวชาญของผู้คนในท้องถิ่นให้เป็น “เมืองแห่งการสร้างสรรค์ (Creative City)” ซึ่งเป็นแนวทางที่เมืองชั้นนำของโลกใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นแนวนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 เพื่อการพัฒนาประเทศไทยสู่การช่วงชิงความเป็นผู้นำในตลาดใหม่นี้ อาศัยความได้เปรียบแห่งความฉลาดเชิงอารมณ์ที่เป็นทุนเดิมของคนไทยที่มีความเข้าใจในเรื่องของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยจุดแข็งและความได้เปรียบทางทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งด้านวัฒนธรรม ความหลากหลาย ด้านศักยภาพของผู้คน ความน่าสนใจในตัวสินค้าทางการผลิตและบริการ รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความแตกต่างและน่าสนใจ นำสิ่งเหล่านี้มากำหนดกรอบให้มีรูปแบบที่ชัดเจนและนำไปสู่การสามารถจับต้องได้ โดยมีเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากความคิดสร้างสรรค์และเป็นแหล่งรวมนักคิดและผู้ประกอบการสร้างสรรค์จากทั้งในและต่างประเทศที่มาประกอบกิจการ จะเป็นนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์การกระแสนิยมของนักท่องเที่ยวที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ เข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

บทความนี้มุ่งเน้นนำเสนอให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณค่าของสินทรัพย์ที่มีมูลค่าในชุมชนและการให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์และความร่วมมือทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนเพื่อขับเคลื่อน “นโยบายเมืองสร้างสรรค์” ซึ่งเป็นนวัตกรรมการสร้างมูลค่าเพิ่มทางท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564)

หลักการของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 2 คำนึงถึงสภาพการณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศ โดยเน้นที่การพัฒนาจุดอ่อนและเพิ่มความสามารถของจุดแข็งในอุตสาหกรรม ในขณะที่เดียวกันต้องมีการคำนึงถึงแนวโน้มของโลกที่กระทบกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องและสามารถแปรเปลี่ยนเป็นรายได้ของอุตสาหกรรมได้ ประกอบกับประเทศไทยอยู่ในช่วงของการปฏิรูปประเทศเพื่อให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูป เพื่อประสานประโยชน์และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐาน ความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมีเป้าประสงค์ระยะ 5 ปี ดังนี้ 1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว 2) การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล 3) การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 3) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

4) การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่มการส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวและ 5) การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีแนวทางการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวสู่การปฏิบัติโดยมีกระบวนการขับเคลื่อนในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และระดับชุมชน

จากแผนพัฒนาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญกับปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ฐานความรู้ ที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ในขณะเดียวกันต้องสร้างระบบการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรมและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ภาพรวมให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจดังกล่าวให้เติบโตอย่างสมดุล ยั่งยืน ทัวถึง เป็นธรรม มั่นคง และมีคุณภาพ มุ่งเป้าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็น “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” และ “เมืองสร้างสรรค์”

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และเมืองสร้างสรรค์ (Creative City)

องค์การยูเนสโก (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) (2010 : 1) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ เป็นแนวคิดที่เน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) ของมนุษย์มาสร้างมูลค่าให้กับสินค้า (Goods) และบริการ (Service) สร้างมูลค่าจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือจากความสามารถพิเศษ (Talent) ที่อยู่ภายในตัว โดยที่ไม่ต้องไปคำนึงถึงต้นทุนที่ใช้แต่คิดคำนวณราคาจากความคิดสร้างสรรค์เป็นหลัก ซึ่งใช้ต้นทุนน้อยแต่ได้ราคาแพง

กระทรวงวัฒนธรรมสหราชอาณาจักร (UK Department for Culture, Media and Sport) (2001: 4) ได้ให้ความหมาย เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ เศรษฐกิจที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ทักษะความชำนาญและความสามารถพิเศษ ซึ่งสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงและสร้างงานให้เกิดขึ้นได้ โดยที่สามารถส่งมอบและส่งผ่านจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

อภิสัทธา ไกลด์ (2552 : 113) อธิบายความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ว่าเกิดจากคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่มีจุดหมายที่ชัดเจนว่าต้องการผลิตสินค้าหรือบริการประเภทใด เพื่อใคร โดยอาศัยความรู้ที่หลากหลายสาขาที่บุคคลนั้นสะสมมาจนเกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ใหม่ (New 10 Idea) ซึ่งความคิดสร้างสรรค์นี้ครอบคลุมทั้งเรื่องงานของศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี และ การออกแบบและนวัตกรรมการประดิษฐ์ต่าง ๆ เมื่อความคิดสร้างสรรค์ของคนหลายคน ต่างก็ผลิตสินค้าและบริการให้มากยิ่งขึ้นก็จะก่อตัวเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการจ้างงาน การปรับกระบวนการผลิตตลาดของผู้บริโภคและตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ของประเทศที่จะเพิ่มสูงขึ้นต่อไป

โดยสรุป ความหมายของ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” หมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐาน ของการสร้างและใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพย์สินทางปัญญาให้เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การส่งมอบความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้การผลิตสินค้าและบริการใหม่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ส่วน “เมืองสร้างสรรค์” มีหลายหน่วยงานได้ให้นิยามดังนี้ องค์การความร่วมมือเพื่อการค้าและการพัฒนา UNCTAD (United Nation Conference on Trade and Development : UNCTAD, 2008 : 8) ได้ให้ความหมายของเมืองสร้างสรรค์หมายถึง เมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้น ๆ และต้องประกอบไปด้วยรากฐานที่มั่นคงทางสังคม และวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่นของคนทำงานสร้างสรรค์และมีสภาพแวดล้อม ที่ดึงดูดการลงทุนเพราะความยั่งยืนของสถานที่ในเชิงวัฒนธรรม

ริชาร์ด ฟลอริดา (Florida, 2002 : 154) กล่าวว่า เมืองที่มีแรงดึงดูดนั้นต้องเป็นสถานที่ที่เปิดกว้างสำหรับคนต่างถิ่นให้เข้ามาอาศัยได้อย่างกลมกลืน หรือเป็นเมืองที่มีความลื่นไหลทางวัฒนธรรม ไม่ใช่เมืองอนุรักษ์นิยมหรือที่เรียกได้ว่ามีความมั่นคงทางสังคมมากพอที่จะก่อให้เกิดความต่อเนื่อง แต่ก็มีหลากหลายที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยในเมืองจะต้องประกอบไปด้วยชนชั้น ซึ่งหมายถึง กลุ่มที่มีทักษะเป็นมืออาชีพ ที่มีลักษณะหรือทักษะทางความคิดสร้างสรรค์ที่พวกเขาใช้ในงานของพวกเขาเอง หลักการและเหตุผล คือ ถ้ากลุ่มทักษะงานด้านการสร้างสรรค์ย้ายไปยังสถานที่ใดการเติบโตทางเศรษฐกิจก็จะเกิดขึ้นด้วย แต่ตามทฤษฎีนี้สถานที่ดังกล่าวต้องประกอบด้วยความสามารถ การเป็นเจ้าของ ความอดทน และเทคโนโลยีเพื่อดึงดูดกลุ่มทักษะมืออาชีพด้วย ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเมืองสร้างสรรค์ หมายความว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถบอกถึงนัยยะหรือพื้นฐานของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะต้องรวมถึงความร่วมมือทางสังคม : ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้ทุกคนสามารถ แสดงออกในการแข่งขัน วิสัยทัศน์ ความเข้าใจของตัวเองและความรู้สึก นอกจากนั้นในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านความคิดสร้างสรรค์และคนบุคลากรด้านอื่น ๆ ที่ต้องเผชิญสภาวะล่อแหลมของการทำงานและการใช้ชีวิต ดังนั้นการวางผังเมืองและนโยบายต้องตอบโจทยความต้องการและข้อจำกัดของแรงงานเหล่านั้นในบริบทของความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นหรือการจ้างงานที่ไม่มั่นคงให้เท่าๆ กับที่สภาพการมุ่งมั่นที่จะรักษาความปลอดภัยในอาชีพ ขอบเขตของการวางแผน การพัฒนาเมือง กำหนดการ ระเบียบวาระที่เปิดกว้างในการพิจารณาผสมผสานไปกับตัวอย่างหรือต้นแบบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของเมืองสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนควรที่จะมองข้ามเรื่องการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อที่จะตอบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงานได้อย่างชัดเจน อาทิเช่น แรงงานชั้นล่างสามารถมีชีวิตอยู่และมีความสุขในเมืองได้อย่างไร หรือการประเมินสภาพของเมืองสร้างสรรค์และความรู้สึกในการถูกบังคับให้พิจารณาบทบาทของการวางผังเมืองในสังคมของชนชั้นล่าง

อภิลิทธิ์ ไกล่ศุทรูไกล (2554 : 8) ได้กล่าวในบทความเรื่อง “การสร้างให้เกิดบรรยากาศของความเป็น Creative City” ในนิตยสาร Creative Thailand โดยกล่าวถึงสภาพแวดล้อมของเมืองสร้างสรรค์จะต้องมีลักษณะเด่นรวมกัน คือ ความเป็นเมืองที่เปิดกว้างทางความคิด มีสถานที่ที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการประกอบธุรกิจทั้งในแหล่งเมืองและผ่านเครือข่ายทั่วโลก พร้อมทั้งการมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดให้ผู้ประกอบการสร้างสรรค์และนักคิดจากแหล่งต่าง ๆ มาแสวงหาแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงาน การอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจและลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งคือ วิสัยทัศน์ผู้นำของเมืองและประเทศที่เข้าใจถึงกระบวนการสร้างเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ความคิดสร้างสรรค์ การประกอบธุรกิจและการอยู่อาศัยรวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นฐานของการสร้างแรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้นยังได้กล่าวในการบรรยายเรื่อง การสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเมือง โดยมองว่าเมืองสร้างสรรค์ Creative City จะพัฒนาได้จะต้อง 1) มีคุณค่าต่อสังคม

2) ต้องมีกระบวนการได้มาต้องมีสมมติฐาน 3) มีลักษณะเฉพาะมีต้นแบบของสิ่งที่เราคิด Creative City เมืองสร้างสรรค์สู่เมืองน่าอยู่ 1) Culture Asset สังคมนั้นต้องมีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณีความเป็นมา ระยะเวลาในการก่อร่างสร้างตัวเพื่อให้มีวิวัฒนาการ 2) Knowledge ต้องเป็นสังคมของความรู้และต้องมีสิ่งต่อยอดความรู้ 3) Creativity & Design Management มีระบบการจัดการกับวิถีคิด Creative City จะสร้างและดึงดูดนักคิดและผู้ประกอบการสร้างสรรค์ให้เข้ามาอยู่อาศัย ประกอบธุรกิจซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นสถานที่ที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดใหม่ ๆ

พีรตร แก้วลาย (2553 : 15) อธิบายว่า องค์ประกอบหลักของเมืองสร้างสรรค์นั้น หลายหน่วยงานก็มีการรวบรวมจุดเด่นเอาไว้ อาทิ ต้องเป็นเมืองที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เป็นเมืองที่มีความโดดเด่นในเรื่องการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เมืองสร้างสรรค์ประกอบไปด้วยสองสิ่ง สิ่งแรกคือ Hardware คือ เมืองที่เป็นกายภาพ มีถนนหนทาง สถานที่สาธารณะ หรือพื้นที่ที่ทำให้คนได้พบกัน กับองค์ประกอบที่ 2 คือ Software หรือคนนั่นเอง “เมืองไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง” เมืองต้องอยู่กับคนที่มีความคิดสร้างสรรค์เพราะฉะนั้น สองคำนี้ต้องไปคู่กัน “กรุงเทพฯ เป็นเมืองสร้างสรรค์ เมืองที่เราอยู่ทุกวันเป็นเมืองที่เกิดจากการพัฒนาจากเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม คือเมืองที่เอาระบบขนส่งมวลชนเป็นตัวตั้ง แต่เมืองสร้างสรรค์จะเอาคนเป็นตัวตั้ง”

สรุป เมืองสร้างสรรค์หมายถึง เมืองที่มีความชัดเจนในการนำเอาความคิดสร้างสรรค์มา พัฒนาเมืองหรือชุมชนจากรากฐานของต้นทุนทางภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ภายในท้องถิ่น จนก่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน รวมทั้งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีบทบาทและมีการดำเนินงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง และเกื้อกูล สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจส่งผลให้มีสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน เมืองสร้างสรรค์มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้านคือ

1. มีศักยภาพด้านต้นทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาภายในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว หรือ สินค้าที่มีเอกลักษณ์ และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ
2. มีระบบโครงสร้างพื้นฐานในด้านสาธารณูปโภค (Infrastructure) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) เทคโนโลยี (Technology) กฎระเบียบและกฎหมาย (Rules and Law) การสนับสนุน ด้านการเงิน (Financial) และ สิ่งแวดล้อม (Environment) ของเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นเมือง สร้างสรรค์
3. เป็นที่รวมของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์และนักคิด ร่วมกันจัดกิจกรรมระดับชุมชน และระดับเมืองที่หลากหลายเพื่อสะท้อนภาพลักษณ์ของเมืองอย่างสร้างสรรค์
4. มีวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน ในการบริหารจัดการเมืองสร้างสรรค์ผ่านนโยบาย กลไกต่าง ๆ และธรรมาภิบาลที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

สำหรับประเทศไทยความก้าวหน้าของเมืองสร้างสรรค์เริ่มต้นจากการกำหนดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการส่งเสริมการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ควบคู่กับการพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ตามแนวทิวเขายูนิคลัสเตอร์ (Cluster) เสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการและบุคลากรในการใช้ความคิด สร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าโดยร่วมร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภาควิชาการในการสนับสนุนข้อมูล ภาคธุรกิจในการสนับสนุนเรื่องการตลาดและบริการ มีการพัฒนาระบบการเงินเพื่อสนับสนุนการลงทุนและ การพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมการจดทะเบียน

การค้า การใช้และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา สนับสนุนการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจสร้างสรรค์และ เร่งพัฒนาฐานข้อมูลเชิงลึกของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการลงทุน ในโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีคุณภาพและทันสมัย เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ อาทิ การพัฒนาแหล่ง เรียนรู้พื้นที่สาธารณะรูปแบบต่าง ๆ การจัดกิจกรรมและงานแสดงสินค้าและบริการสร้างสรรค์เพื่อเป็นช่องทางหรือเวที ในการพัฒนาและแสดงออกของนักคิดและนักสร้างสรรค์สาขาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง เครือข่ายการผลิตการค้าและบริการของธุรกิจสร้างสรรค์ของภูมิภาคอาเซียน (Creative Hub of ASEAN)

การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์

การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์เป็นแนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับต้นทุนของท้องถิ่น อันได้แก่ วัฒนธรรม มนุษย์ กายภาพเมือง และเศรษฐกิจชุมชน เพราะเป็นสารตั้งต้นที่สามารถสร้างโอกาสในการเพิ่มมูลค่าและสร้างสรรค์ มูลค่าของท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) หมายถึง ความหลากหลายและคุณภาพของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ศิลปะ และความคิดสร้างสรรค์ ในชีวิตประจำวัน ที่เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ตั้งแต่งานศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ค่านิยมของท้องถิ่น และวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะ และกระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบสาน วัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นต้น ทุนวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่ทำให้แต่ละพื้นที่มีเสน่ห์ลักษณะ พิเศษเฉพาะและมีอัตลักษณ์ที่เป็นของตัวเอง

ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์คนทุกกลุ่มทุกวัยที่มีภูมิปัญญาอาศัยและประกอบ สัมมาอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งสามารถส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การถ่ายทอดทักษะ และความรู้รวมถึงการ สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ในสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกับ กลุ่มทักษะและความรู้ของท้องถิ่น ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ และ การเคลื่อนย้ายทุนมนุษย์เข้า-ออกในท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับมนุษย์เพราะมนุษย์เป็นสินทรัพย์ที่มีสำคัญ ที่สุดของเมืองและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเมือง การมีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับมนุษย์ เช่น มีทางเดินเท้าที่กว้าง มีร่มเงา และมีความปลอดภัยจากการจราจร มีพื้นที่เพื่อการมีปฏิสัมพันธ์และเอื้อต่อการพัฒนา และการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ดังนั้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางธุรกิจที่เอื้อต่อการ ลงทุนและการพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และการให้ความสำคัญกับส่วนที่สำคัญที่สุดคือ การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และวางแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เมืองมีความพร้อมในเชิงเอกลักษณ์และบรรยากาศทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองด้านกายภาพ

กายภาพเมืองสร้างสรรค์ ทุกท้องถิ่นมีต้นทุนทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏผ่านกายภาพเมืองที่ชัดเจนไม่ว่า จะเป็น วัด ตึกรามบ้านช่อง ถนน ตรอก ซอย อาหารการกิน นับเป็นสินทรัพย์ที่เป็นสารตั้งต้นของการพัฒนาเมือง สร้างสรรค์ การให้ “คุณค่า” กับกายภาพเมืองในทุกมิติเพื่อให้ประชาชนเมืองได้ตระหนักถึงความสำคัญความเป็น ตัวตนของเมืองและ “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจของเมือง ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมบริการหรือการท่องเที่ยวล้วนแต่ อาศัยทุกองค์ประกอบของกายภาพเมืองทั้งสิ้น เมื่อ “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจคือเป้าหมาย ทุกภาคส่วนต้องเริ่มรู้จักให้ “คุณค่า” กับกายภาพเมืองเพราะ “คุณค่า” ของกายภาพเมืองคือ “มูลค่า” ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของท้องถิ่น

อีกทั้งประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือร่วมใจกันฟื้นฟู รักษาและพัฒนาสินทรัพย์เหล่านี้ไว้เพราะสภาพแวดล้อมของเมืองให้เป็นທີ່ที่คนอยากเข้ามาและอาศัยอยู่พร้อมครอบครัวและประกอบธุรกิจ ดังนั้นการสร้างจุดดึงดูด “เมืองสร้างสรรค์” คือกุญแจสำคัญของการแข่งขัน

เศรษฐกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสินค้าตั้งต้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์มูลค่า (Value Creation Process) กระบวนการดังกล่าวเริ่มตั้งแต่การสร้างสรรค์ความคิด (creation/ conception) เป็นขั้นเริ่มแรกของห่วงโซ่การสร้างสรรค์มูลค่าเกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาความคิดหรือแนวคิดที่จะใช้ในการสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่ 2 คือขั้นตอนการพัฒนาการผลิต (production/reproduction) เป็นขั้นในการพัฒนาความคิดหรือแนวคิดในระดับที่สูงขึ้นเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์บริการหรือการแสดงผลออกด้านอื่น ๆ ขั้นตอนที่ 3 คือขั้นตอนการตลาดและการจัดจำหน่าย (marketing and distribution) เป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาระบบในการจัดจำหน่ายไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ซึ่งอาจหมายถึงกลุ่มลูกค้านอกพื้นที่ในระดับภูมิภาคหรือระดับนานาชาติ ขั้นตอนที่ 4 คือขั้นตอนการค้าปลีกและการบริโภค (Retail & Consumption) เป็น กิจกรรมในการขาย เพื่อให้เกิดการบริโภคในกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย จัดเป็นกิจกรรมสร้างมูลค่าเพิ่มอันดับสุดท้ายในห่วงโซ่การสร้างสรรค์มูลค่า กระบวนการสร้างสรรค์มูลค่าสามารถเกิดขึ้นได้จากการร่วมกันทำงานของคนในท้องถิ่น การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือการใช้ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกพื้นที่มาช่วยในกระบวนการ

แต่ละเมืองต่างมีความเหมือนที่สามารถใช้กลยุทธ์การพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันได้ เช่น นโยบายในระดับประเทศหรือระดับภูมิภาค แต่เมื่อใดก็ตามที่เริ่มนำนโยบายหรือแผนการพัฒนาไปใช้ในระดับที่เล็กลงเช่นระดับท้องถิ่น ระดับพื้นที่ ต้องใช้วิธีการพัฒนาที่แตกต่างกันไปตามลักษณะที่เฉพาะของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากท้องถิ่นแต่ละที่มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน การพัฒนาเมืองในมิติท้องถิ่นจึงมีกลยุทธ์และวิธีการที่แตกต่างกันไป

การพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์...อนาคตที่ท้องถิ่นจะต้องเลือกเอง

“เมืองสร้างสรรค์” เป็นแนวทางที่หลายเมืองทั่วโลกต่างให้ความสำคัญในการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองที่ยั่งยืน การพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์นั้นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การสร้างคนและบรรยากาศที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ เพื่อดึงดูดนักคิด นักสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ นักลงทุน ผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านทั้งจากในและต่างประเทศซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ เมืองจะต้องเปิดกว้างทางความคิด มีสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์แบบ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ รวมไปถึงข้อบังคับ กฎระเบียบ กฎหมาย และสิ่งแวดล้อมของ เมืองที่เอื้อต่อการประกอบการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้บริหารของเมืองจะต้องมีวิสัยทัศน์และเข้าใจ กระบวนการสร้างเมืองที่สอดคล้องกับแนวเมืองสร้างสรรค์บนพื้นฐานของความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการ แนวทางเมืองสร้างสรรค์เป็นการนำสินทรัพย์ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ที่มีอยู่อย่างมากมายของเมืองมาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างความมั่งคั่งให้กับเมือง พร้อมกับคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในเมืองที่เรียกว่า “Creative City” เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตสู่การสร้างสรรค์มูลค่า (Value Creation) ของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งความเชื่อมโยงระหว่างการผลิต

เพื่อให้มูลค่าสูงขึ้น ในส่วนของภาคบริการมีเป้าหมายผลักดันให้เป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ โดยมีเป้าหมายพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของภูมิภาค บนฐานความโดดเด่นและหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติวัฒนธรรมและความเป็นไทยและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ เพื่อขยายฐานการผลิตและการตลาดธุรกิจบริการครอบคลุมระดับภูมิภาคบนฐานการสร้าง ความแตกต่างและความชำนาญเฉพาะด้านของบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเพื่อรองรับตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้านและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจบริการสุขภาพ ธุรกิจศูนย์ประชุมและแสดงสินค้า การพำนักระยะยาว และ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น

เมื่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่มาจากทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ของท้องถิ่น คือ ความสมดุลรูปแบบใหม่ (พีรตร แก้วลาย, 2556) การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์และการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมกัน ความสมดุลระหว่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการให้คุณค่าทางวัฒนธรรมและทรัพยากรมนุษย์จะเป็นกรอบการพัฒนาที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพเมืองอย่างสร้างสรรค์ในระยะยาว ความสมดุลดังกล่าวจะสามารถรักษาหล่อเลี้ยงและสร้างสรรค์มูลค่าสินทรัพย์ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

ถึงแม้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการพัฒนาประเทศด้วย “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” เพราะเริ่มนำแนวคิดนี้มาใช้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และสานต่อจนกระทั่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 โดยสนับสนุนกลไกที่เป็นทั้งกฎหมายและระเบียบและกลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ การสร้างเครือข่าย การสนับสนุนงบประมาณ การวิจัยและพัฒนา ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้เป็นอย่างมาก แต่การพัฒนา “เมืองสร้างสรรค์” ล้วนแต่ต้องเกิดขึ้นในท้องถิ่น ซึ่งท้องถิ่นในปัจจุบันอยู่ในสถานะที่ท้าทายที่สุด เนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นเมืองของท้องถิ่นอย่างรวดเร็ว (Rapid urbanization) การเคลื่อนย้ายของกลุ่มทุนจากเมืองหลวงที่เล็งเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจและการบริโภคของประชากรทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เป็นช่วงเวลาสำหรับผู้บริหารท้องถิ่นและประชาคมต้องตั้งคำถามกับอนาคตของพื้นที่ตนเองว่า ภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและพลวัตที่มีอิทธิพลกับท้องถิ่น อะไรคือสิ่งที่เหมาะสมและให้ประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่นในระยะยาว การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามแนวนโยบายที่รัฐบาลกำหนดจะแปลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร เป็นอีกความท้าทายหนึ่งที่จะให้คุณค่ากับวิถีชีวิตดั้งเดิมของท้องถิ่นและมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจบนศักยภาพและภูมิปัญญาผ่านกระบวนการสร้างสรรค์มูลค่าที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นกับเศรษฐกิจเมือง และเชื่อมเศรษฐกิจเมืองกับเศรษฐกิจโลก การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนในการกำหนดอนาคตของกายภาพของท้องถิ่น ตั้งแต่ผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มนักคิดนักเคลื่อนไหว จนถึง “ประชาชน” ทุกกลุ่มทุกวัยที่มีส่วนกำหนดอนาคตของท้องถิ่นมากที่สุด ที่จะร่วมกันคิดร่วมกันทำและกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

บทสรุป

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานาน ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจที่เข้มข้นมากขึ้นเพราะสังคมโลกมีความเชื่อมโยงเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ประเทศไทยปรับตัวขนานใหญ่โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นการพัฒนาจากความรู้และทักษะของท้องถิ่นผสมผสานกับการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยนำแนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” มาขับเคลื่อนประเทศและการพัฒนา “เมืองสร้างสรรค์” มาเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งหวังธำรงรักษาการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวและนารายได้ความมั่งคั่งให้กับประเทศไทยได้ในที่สุด

ดังนั้นการพัฒนาเมืองและการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่เมืองสร้างสรรค์นั้น จะปรากฏเป็นจริงได้ต้องอาศัยผู้บริหารเมือง/ท้องถิ่นในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสร้างสรรค์ อีกทั้งการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ต้องมีการผลักดันอย่างจริงจังและจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการพัฒนากายภาพเมืองให้มีความสะดวกสบายสวยงาม และเอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการประกอบธุรกิจของประชากรเมือง/ท้องถิ่น จึงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนทางการเมืองและมวลชน ผู้บริหารเมืองจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างความเข้าใจในแนวคิดการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการปรับทัศนคติและรูปแบบการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นในการบริหารงานเพื่อเปลี่ยนความคิดในการพัฒนาเมือง/ท้องถิ่นจากยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสู่ยุคแห่งการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ โดยประเด็นการพัฒนาที่สนับสนุนการเป็นเมืองสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. พัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาและนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมาก
2. เตรียมพร้อมด้านกำลังคนและศักยภาพของประชาชนในทุกช่วงวัย
3. การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย
4. การสร้างความร่วมมือให้เข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่
5. การกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นเพื่อความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ

สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการสร้าง “เมืองสร้างสรรค์” ให้เกิดขึ้นจริงได้เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับเมืองและประเทศด้วยแนวทางสร้างสรรค์ที่ไร้ขีดจำกัดทางความคิด ในการสร้างเมือง เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและยังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยให้ยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สีปงษ์ สุขสม อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษา เสนอแนะดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้พร้อมแนวคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาตลอดมาและเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการศึกษา

การพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

กฤษฎี ต้นสกุล. (2556). การบริหารจัดการภูเก็ตเมืองสร้างสรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

พีรตร แก้วลาย. (2553). กรุงเทพฯ เมืองสร้างสรรค์. [Online]. Available: <http://www.brandage.com/modules/desktopmodules/article/articledetail.aspx?tabID=2 &ArticleID=6 2 5 7 & moduleID =2 1 & groupID= 1489>. [2556, พฤศจิกายน 10].

พีรตร แก้วลายและ.ทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า (2556) เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ ท้องถิ่นไทย.กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564

อภิสิทธิ์ ไส้ศักรูโกล. (2552). ท.ไม่ต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ศูนย์สร้างสรรค์ งานออกแบบ.

เอมิกา เหมมินทร์และคณะ (2564) ผลกระทบของทีมผู้บริหารต่อการรับรู้ผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรม ใน จังหวัดภูเก็ต. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564)

Florida, R. L. (2002). The rise of the creative class and how it's transforming work, leisure, community and everyday life. New York : Basic Books.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล

นางสาวขวัญณพัทธ์สร ชาญทะเล

การทำงาน

กรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีภูเก็ต จำกัด

ผู้บริหาร Kid-D Smart Camp

ผู้ประกอบการร้านอาหารเอิร์นเอิร์นติ่มซำ

ผู้ประกอบการร้านนวดสปาแอดเวอร์ไทซ์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2552 พยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พ.ศ. 2563 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ประสบการณ์ด้านสังคม

ปี 2556-2558 กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต

ปี 2559-2563 กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต

ปี 2557-2559 กรรมการสมาคมผู้ประกอบการและครูโรงเรียนสตรีภูเก็ต

ปี 2557-2558 รองประธานเครือข่ายผู้ประกอบการโรงเรียนสตรีภูเก็ต

ปี 2558-2560 ประธานเครือข่ายผู้ประกอบการนักเรียนโรงเรียนสตรีภูเก็ต

ปี 2563-ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีภูเก็ต

(วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด

ปี 2557-2560 คณะกรรมการคัดเลือกครูผู้สมควรได้รับรางวัลเจ้าฟ้าแม่จกักรีประจำจังหวัดภูเก็ต

ปี 2558-ปัจจุบัน คณะกรรมการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจังหวัดภูเก็ต

ปี 2560-ปัจจุบัน กรรมการสมาคมส่งเสริมศักยภาพบุคคลบกพร่องทางการเรียนรู้แห่งประเทศไทย

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ADMINISTRATION ACCORDING TO PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE AFFECTING EFFECTIVENESS ADMINISTRATION IN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ผู้วิจัย

ฉลวย ชันจำนงค์

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากกระแสสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในโลกยุคโลกาภิวัตน์ จึงเป็นความท้าทายให้ท้องถิ่นจะต้องพัฒนาโลกเพื่อสร้าง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาทักษะ กระบวนการบริหารการเมือง และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนิน บริการสาธารณะของท้องถิ่นให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนภายใต้กฎหมายต่างๆ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งการพัฒนาเป็นไปตามนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และการบริหารท้องถิ่นควรคำนึงถึงหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้หน่วยงานราชการท้องถิ่นบริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ โดยมุ่งสร้างองค์กรให้เป็นไปตามหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า เป็นเป้าหมายสูงสุดในการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการบริหารงาน, หลักธรรมาภิบาล, การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

Abstract

The purpose is to study administration according to principles of Good Governance affecting effectiveness administration in local administrative organization. Social, economic and political trends in the globalized world, it is a challenge for localities to develop mechanisms to create, modify and develop skills in political management and the process of public participation so that localities can take action to respond the needs of the people under various laws. The objective is to provide management responding the needs of the people for better living, along with the development of policies in accordance with the needs of the local people. Local administration should take into account the principles of Good Governance. This is the government's policy that requires local government agencies to administer and perform duties with an aim to create an organization based on efficiency and effectiveness in order to the benefit of the people, resulting in the achievement of the mission of the state, efficiency, cost-effectiveness and the ultimate goal of the service of the local administrative organization.

Keywords : effectiveness administration, principles of Good Governance, administration in local administrative organization.

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการภาครัฐในยุคปัจจุบัน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครองและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง องค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตของการปกครองที่แน่นอน และมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็น ผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างอิสระ และมีอำนาจอิสระในด้านการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีและการจัดหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และจัดท่างบประมาณ ของตนเอง รวมทั้งมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายและมีการบริหารงานของตนเอง ไม่ต้องขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งองค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นนี้ จะมีบุคลากรของตนเองบริหารงานภายในท้องถิ่น เป็นพนักงานของท้องถิ่นที่ได้รับเงินเดือน จากงบประมาณของท้องถิ่นเอง (ปิ่นผ่องศ์ วงศ์ณาศรี, 2557) ในกระแสสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในโลกยุคโลกาภิวัตน์ จึงเป็นความ ท้าทายให้ท้องถิ่น จะต้องพัฒนากลไกเพื่อสร้างปรับเปลี่ยน และพัฒนาทักษะ กระบวนการ บริหารการเมือง และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนิน บริการสาธารณะของท้องถิ่นให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนที่มีการร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ ท้องถิ่นจะต้องปรับเปลี่ยน วิสัยทัศน์และจัดการกับความหลากหลายมากขึ้น (วลินเนศวร์ ธีรการณวงศ์, 2562) การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้กฎหมายต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนาเป็นไปตามนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่นควรคำนึงถึงหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีซึ่งถือได้ว่าเป็น นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้หน่วยงานราชการท้องถิ่น บริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น และประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการรวมทั้งกำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดการอำนวยความสะดวกและเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่การบริหารราชการมีประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (พภัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล, 2564)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลคือการกระจายอำนาจในการสนองความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น มีการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การบริหารของรัฐลงสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐบาลจึงมีแนวนโยบายให้ส่วนราชการและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น มีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยมุ่งสร้างองค์กรให้เป็นไปตามหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2558) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ตามแนวทางและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขต ความหมายแนวทางการบริหารราชการเพื่อให้ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าลดขั้นตอนการปฏิบัติงานปรับปรุงภารกิจ ของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของ ประชาชน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดระบบการควบคุมตนเอง (กิตติธรรวี เลขาภูล, 2561) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเป็นหัวใจของการปกครองแบบ ประชาธิปไตย ในขณะที่การปกครองในระดับท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ขั้นตอนของการบริหารจัดการบริการสาธารณะของท้องถิ่น ซึ่งประชาชนนั้นมีส่วนร่วมมากขึ้นจากการที่ประเทศ ไทยมีการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและมีช่องทางให้ประชาชนได้มีโอกาสในการมี ส่วนร่วมมากขึ้นไม่ว่าการ เลือกตั้งและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ที่นำเอาแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้มีส่วน ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักสากลที่อารยประเทศให้ ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย แบบมี ส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนรับรู้ร่วมคิดร่วม ตัดสินใจเพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้นตอบสนองต่อความต้องการของ สังคมส่วนรวมและเกิดประโยชน์ต่อ สังคมชุมชนสูงสุดมีความรับผิดชอบมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพด้วยซึ่งเป็น รูปแบบ สถาบันประชาธิปไตยขั้นสูงที่ต้องรับฟังความคิดเห็นจากสังคมจากประชาชนและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของ ทุกๆ ฝ่ายในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (นฤมล เพ็ญสิริวรรณ, 2562).

เนื้อเรื่อง

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนสามารถได้ศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องนำมาบูรณาการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อ การกำหนดแนวทางการศึกษาในครั้งนี้จากการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การบริหารจัดการท้องถิ่นของประเทศไทย

การบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นแนวคิดทางการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยแนวคิดความเป็นประชาธิปไตย การกระจายอำนาจและการบริหารจัดการ (SNV Netherlands Development Organization, SNV East and Southern Africa, 2004; นันธิดา จันทร์ศิริ, 2558) โดยแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างและ พัฒนาระบบการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตยไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย อย่างเป็นกระบวนการ (Powell, Jr. & Powell, 2005) ทำให้เกิดความเป็นอิสระมากกว่าการมีส่วนร่วมแต่จะมีความ เป็นอิสระน้อยกว่าการเป็นสังคมของผู้มีอำนาจโดยชอบธรรม (United Nations, 1996) และเป็นกระบวนการ เปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่นำไปสู่ระบบการเมือง ซึ่งทำให้แต่ละสังคมเป็นระบบการปกครองที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ทางการเมือง (Samarasinghe, 1994) ซึ่งแตกต่างจากหลักประชาธิปไตยที่ประชาชนเสรีภาพเสียงข้างมาก และนิติธรรม (บุญอริ ยีหมะ, 2552; วิศาล ศรีมหาโร, 2556; ดิน ปรีชญพฤทธิ, 2553) ส่วนแนวคิดการกระจาย อำนาจ คือ แนวคิดการโอนหรือขยายการบริการสาธารณะบางเรื่องจากรัฐหรือองค์กรภาครัฐส่วนกลางไปให้ชุมชน

ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นการกระจายอำนาจทางพื้นที่การกระจายอำนาจทางหน้าที่ (Cramer & Persaud, 2004; นันธิดา จันทรศิริ, 2558 ; บุญอริ ยีหมะ, 2555; ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2535; วุฒิสสาร ต้นไชย, 2557) การกระจายอำนาจการเมืองการกระจายอำนาจการบริหารหรือการกระจายอำนาจการคลัง (Schneider, 2003; White, 2011) ขณะที่แนวคิดการบริหารจัดการเป็นแนวคิดทางการบริหารที่รวมแนวคิด การจัดการภาครัฐและนโยบายสาธารณะเข้าด้วยกัน เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2558; รัชยา ภักดีจิตต์, 2557; ประโยชน์ สงกลิ่น, 2556; นันธิดา จันทรศิริ, 2558)

1.1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นไปตาม พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติกำหนด แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ กำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 1 มาตรา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, 2560)

1.1 มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ กลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการ จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้นก็ ได้ รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบ ภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อนกฎหมายตามวรรคหนึ่งและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ต้อง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่ง ต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของ ประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความ เหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกันการก้าวก่ายการปฏิบัติหน้าที่ของ ข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย

1.3 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและ หน้าที่ในการจัดระบบการ บริการสาธารณะ ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นไว้ 6 มาตรา ดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2556)

2.1 มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและ หน้าที่ในการจัดระบบ การบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

2.2 มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและ หน้าที่ในการจัดระบบ บริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

2.3 มาตรา 19 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบพิเศษไม่เต็มพื้นที่จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการ สาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา 16 ให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเต็มพื้นที่จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของ ประชาชนในท้องถิ่นของ ตนเองตามมาตรา 16 และมาตรา 17

2.4 มาตรา 20 ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจ และหน้าที่เกี่ยวกับการ ให้บริการสาธารณะอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบในส่วนใด

2.5 มาตรา 21 บรรดาอำนาจและหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐตามกฎหมายรัฐธรรมนูญอาจมอบอำนาจ และหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแทนได้ในการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่ระบุไว้ใน มาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 และมาตรา 19 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร่วมมือกันดำเนินการหรืออาจร้อง ขอให้ รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น แล้วแต่กรณี ดำเนินการแทนได้

2.6 มาตรา 22 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้เอกชนดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่แทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

2. ปัญหาการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย

ผลการศึกษาของวุฒิสภา ตันไชย (2557) ผลการศึกษาของ บุญอริ ยีหะมะ (2555) แสดงให้เห็นปัญหาการ บริการสาธารณะระดับท้องถิ่นของประเทศไทยที่เกิดจากการปกครองท้องถิ่นหลายประเด็น ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1) ปัญหาการมีส่วนร่วมในภาคประชาชน มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และความสนใจ ของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 (2540) ฉบับปี พ.ศ. 2550 (2550) และฉบับปี พ.ศ. 2560 (2560) จะมีบทบัญญัติเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและ ภาคส่วนอื่น ๆ

2.2) ปัญหาการถ่ายโอนอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรื่องแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น (2544) เรื่องแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (2548) และเรื่องการบังคับใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) (2551) ซึ่งถูก กำหนดโดยอำนาจของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พ.ศ. 2542 (2542) และฉบับที่ 2 (2550) เป็นการกระจายอำนาจที่ล่าช้า และไม่สอดคล้องกับศักยภาพและความพร้อมทางการบริหารจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3) ปัญหาการร่วมมือจัดบริการสาธารณะระหว่างองค์กรภาครัฐส่วนกลางองค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพบว่า การร่วมมือจัดบริการสาธารณะระหว่างองค์กรภาครัฐส่วนกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดการบูรณาการระหว่างแผนการกระจายอำนาจกับทิศทางการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินทั้งระบบมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อความร่วมมีระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น การเงินการคลังและการให้เงินอุดหนุน รวมถึงการควบคุมองค์กร ความร่วมมีระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

การพัฒนาาระบบราชการ และส่งเสริมการพัฒนาการบริหารงานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยการให้คำปรึกษาให้บริการเกี่ยวกับการฝึกอบรม และพัฒนาแก่หน่วยงานของรัฐหน่วยงานรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นๆ ในการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีได้พิจารณาเห็นชอบ กับข้อเสนอแผนการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาคราชการเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดีอย่างยั่งยืนและเห็นชอบหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) ซึ่งประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญและ 10 หลักการย่อยดังกล่าวข้างต้น และโดยที่ในบริบทของประเทศไทยอาจไม่สามารถใช้แนวทางฉันทามติกับทุกเรื่องได้จึงเห็นควรรวมหลักนี้ไว้กับหลักการมีส่วนร่วม และปรับถ้อยคำเป็นหลักการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/ Consensus oriented) แสดงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) ปรากฏดังภาพที่ 1 นำเสนอได้ดังนี้

ภาพที่ 1 หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552)

ส่วนสรุป

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นลักษณะของการบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น โดยมีลักษณะของการทำงานแบบบูรณาการเชื่อมโยงองค์ประกอบของภาคส่วนต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน นั่นก็คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมตลอดจนทั้งให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์จนกระทั่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างสมดุล ซึ่งจะส่งผลให้สังคมท้องถิ่นดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการใช้อำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่มีความแข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีความโปร่งใส ยุติธรรม และสามารถตรวจสอบได้ อันจะส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ ทั้งนี้ ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งปรับเปลี่ยนบทบาทในการจัดทำบริการสาธารณะ ให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดังกล่าวให้มากที่สุด ซึ่งจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนโมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เพื่อพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารทั่วไป การบริหารการคลัง และการพัฒนาบุคลากร รวมทั้งเสนอยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานเพื่อเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการที่ สุจริตปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้เกิดขึ้นได้จนเป็นผลสำเร็จ จากความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พภัศรธรรม วรภัทร์ธีระกุล ที่ปรึกษาคุณิณีพนธ์ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำและกำลังใจอย่างดียิ่ง และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่เสมอมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ขอกราบไว้เป็นอย่างสูงซึ่งเป็นการประสบความสำเร็จที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเองท่ามกลางความยินดีของครอบครัวและกัลยาณมิตรที่กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ สุดท้ายที่สุดนี้ คุณค่าอันพึงบังเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา - มารดา ครู อาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2558). **ประชาธิปไตยทางการคลังไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- กิตติระวี เลขากุล. (2561). **ธรรมาภิบาลวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กรของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ดิน ปรีชญพฤทธิ. (2535). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล เพ็ญสิริวรรณ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี. **วารสารมหาจุฬานาครทรรณ**, 6(10), 2641-5658.
- นันธิตา จันท์ศิริ. (2558). ธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่น: มุมมองด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**, 7(2), 95-117.

- บุษอริ ยีหมะ. (2552). **ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- บุษกร เชี่ยวจินตาทานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**. 13(25), 103-118.
- ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 3(2), หน้า 183-196.
- ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 5(2), 119 - 135.
- ธัญพล ชุ่ม. (2558). **ตัวแบบการบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย**. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสยาม.
- พีรพงศ์ กนกเลิศวงศ์ และธนสุวิทย์ ทับทิมรุกข์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**, 5(1), 109-121.
- รัชยา ภัคดิจิตต์. (2557). **ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2557). **การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบัน พระปกเกล้า.
- วิศาล ศรีมหาโร. (2556). **สังคมวิทยาการเมืองการปกครอง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วลิเนศวร์ ธีรการุณวงศ์. (2562). **การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี**. รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ, ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์, ลีลี โกศัยยานนท์, ทศวน ชูเพ็ญ, และธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา. (2557). **การปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นตาม กระบวนทัศน์แห่งการบริหารกิจการสาธารณะแนวใหม่**. ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิษฎา ศรีศรีรอด นภัทร์ แก้วนาค ธนุ ทดแทนคุณ และลัดดา แพรภักทรพิศุทธ. (2563). **รูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความโปร่งใส ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในทศวรรษหน้า**. **วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ**, 2(1),341-356.
- Cramer, W., & Persaud, P. (2004). **Decentralization and local government in the Caribbean**. n.p.: National Democratic Institute for International Affairs (NDI).
- Powell, Jr., G. B., & Powell, E. N. (2005). **Democratization briefing paper**. n.p.: College Board.
- SNV East and Southern Africa. SNV Netherlands development organization. (2004). **Strengthening local governance: Finding quality advisory approaches**. Nairobi, Kenya: Organization.
- Samarasinghe, S. W. R. de A. (1994). **Democracy and democratization in developing countries**. Boston, Massachusetts: Department of Population and International Health, Harvard School of Public Health.
- Schweizerische Eidgenossenschaft. (2007). **Decentralisation and local governance module 1: Definitions and concepts**. n.p., Eidgenossenschaft.
- Schneider, A. (2003). **Decentralization: Conceptualization and measurement**. *Studies in Comparative International Development*, 38(3), 32-56
- White, S. (2011). **Government decentralization in the 21st century: A literature review**. Washington, D. C.: Center for Strategic and international Studies (CSIS).

ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม

ผู้วิจัย

ชิษณุชา หมั่นถนอม

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความหมาย หลักการ ของแนวคิดในการกำหนดนโยบายหรือข้อตกลงร่วมกันในสังคมเพื่อให้ประชาชนหรือสมาชิกใช้ชีวิตสาธารณะร่วมกันโดยยึดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม (Common good) ซึ่งมีแนวคิดที่อธิบายถึงผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมไว้ในหลายประการทั้งลักษณะของตัวมันเอง สิ่งที่ต้องคำนึง และ สิ่งที่เกิดคู่กันคือผลประโยชน์ทับซ้อน

พบว่าในการกำหนดสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคมต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมเป็นหลักเพื่อให้ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ในสังคมนั้นได้รับผลประโยชน์จากสิ่งนั้นแต่อาจจะมีสมาชิกบางคนที่มีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งนั้นแต่เมื่อประเมินโดยรวมทั้งหมดแล้วมีผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางบวกมากกว่าและเป็นผลดีในระยะยาว

ผู้เขียนเห็นว่าสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะจะต้องรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม เป็นหลักการที่เป็นปัจจัยในการสร้างสังคมไม่ว่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่การต้องจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมนั้นสำคัญ

คำสำคัญ : ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม ผลประโยชน์ทับซ้อน ชีวิตสาธารณะ

Abstract

The article is to explain the meaning, principles, and concepts of or agreements in society for people or members to live in the public life together based on the common good. It describes the common interests in society in many respects, both on its own and on its own, things to consider and things that go hand in hand; it is a conflict of interest.

It was found that in determining something to happen in a community or society, it is important to mention the common good so that everyone lives in that society to benefit from it, but there may be Some of the members had a negative impact on that, but overall, there were those who were more positively impacted and more positive in the long term.

The author believes that community members who participate in public life must maintain them for the common good. It is a principle that is a factor in building a society, whether it is a small or large community, it is important to prioritize what will bring about the common good benefits.

Keywords : common good, conflict of interest, public life

บทนำ

วัฒนธรรม สถาบัน ระบบการจราจร สวนสาธารณะ ความคุ้มครองจากตำรวจ ความปลอดภัย ศาล โรงเรียน พิพิธภัณฑ การขนส่งสาธารณะ เสรีภาพของพลเมือง อากาศ น้ำอุปโภคบริโภค การป้องกันประเทศ ฯลฯ เป็นผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม ซึ่งในฐานะสมาชิกของชุมชนเราแต่ละคนมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะเหล่านี้และต้องรักษาสິงเหล่านี้ไว้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม การใช้ชีวิตสาธารณะนั้นมีอยู่ทุกสถานที่ทุกกลุ่มที่มีสมาชิกตั้งแต่สองคนขึ้นไป เช่น ในครอบครัวหนึ่งกำหนดให้สมาชิกต้องดูแลบ้านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลผลประโยชน์ของที่อยู่อาศัยร่วมกันเพื่อความปลอดภัย ความสะดวก ในการกำหนดให้สมาชิกร่วมกันทำสิ่งใด ๆ นั้นจะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับความสำคัญซึ่งอาจจะคำนึงถึงความสุขโดยรวม ความต้องการโดยรวม ความถูกต้องหรือเหตุผลอื่น โดยสมาชิกทุกคนหรือโดยตัวแทนสมาชิกเป็นผู้กำหนด แต่การกำหนดไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตามมักจะมีสมาชิกบางคนได้รับผลกระทบในทางลบด้วย เช่นหมู่บ้านแห่งหนึ่งได้กำหนดให้จัดตั้งห้องสมุดสาธารณะขึ้นซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมของชุมชน แต่พบว่าร้านเบเกอรี่ร้านหนึ่งเดิมมียอดขายเท่ากับจำนวนสมาชิกต่อวัน แต่เมื่อจัดตั้งห้องสมุดสาธารณะแล้วพบว่าร้านเบเกอรี่ดังกล่าวมียอดขายลดลงเนื่องจากสมาชิกได้รับความรู้จากห้องสมุดสาธารณะเรื่องการทำเบเกอรี่ และอาจทำให้ถ้าร้านเบเกอรี่ไม่พอใจกับผลกระทบนี้และอาจจะถอนตัวออกจากการใช้ชีวิตสาธารณะในชุมชนนี้และหันมาสนใจกับชีวิตส่วนตัวของเขาซึ่งอาจจะมีผลต่อประโยชน์ร่วมกันในด้านอื่น ๆ ตามมา และถ้าสมาชิกคนใดถอนตัวออกจากการใช้ชีวิตสาธารณะอาจจะทำให้สมาชิกคนอื่นถอนตัวตามไปด้วย แต่หากการกำหนดการสร้างห้องสมุดสาธารณะนั้นเกิดจากสมาชิกทุกคนในชุมชนก็จะไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อร้านเบเกอรี่หรืออื่น ๆ จะคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมโดยรวมมากกว่า

แต่เมื่อสมาชิกในชุมชนมีมากการที่จะให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นในการช่วยกันรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ร่วมกันของชุมชนหรือจะกำหนดให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดในชุมชนเพื่อประโยชน์ร่วมกันนั้นจึงทำได้ยากดังนั้นจึงมีระบบตัวแทนขึ้นมาในการจัดการปัญหาดังกล่าว จึงเข้าสู่รูปแบบการบริหารด้วยตัวแทนก็คือรัฐนั่นเอง

เนื้อเรื่อง

แนวคิดเรื่อง ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม (Common good) เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนผ่านการเมืองจากสงครามไปสู่สันติภาพผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมเป็นข้อกังวลที่สำคัญของปรัชญาทางศีลธรรมและการเมืองมาตั้งแต่สมัยโบราณ และมักถูกเปรียบเทียบกับภารกิจที่ทุจริตและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนในการปฏิบัติทางการเมือง การพูดถึงผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมเริ่มเด่นชัดขึ้นอีกครั้งในสังคมตะวันตก อันเป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่หลายคนมองว่าเป็นปัจเจกนิยมที่มากเกินไปในยุคเรแกนและแทตเชอร์ ซึ่งบ่งชี้ว่าผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมไม่เป็นกลางทางการเมือง แต่ มีความหมายแฝงทางอุดมการณ์บางอย่าง ในวาทกรรมร่วมสมัย การเรียกร้องให้มีการเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอาจแสดงถึงการต่อต้านการเมืองร่วมสมัยในแง่มุมต่างๆ เช่น เสรีนิยมเกี่ยวกับความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ระเบียบการเมืองแบบฆราวาส หรือลัทธิวิถุนิยมและปัจเจกนิยมของสังคมสมัยใหม่แต่สังเกตได้ว่าไม่ชัดเจน ไม่แน่ชัดและมีการบิดเบือนทางการเมือง แนวความคิดนี้มีแง่มุมต่างๆ ของวิถีทางการเมือง (Hollenbach D. 2002) และ Pettit P. (2004) ได้กล่าวว่า ควรเข้าใจในผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมไม่น่าเป็นไปได้อย่างยิ่งที่นโยบายและแนวปฏิบัติใดๆ จะเป็นประโยชน์ของประชาชนทุกคนในฐานะปัจเจก

บุคคล เพราะแนวคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมอาจหมายถึง ผลประโยชน์ของประชาชนที่มีส่วนในฐานะพลเมือง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นจากการอภิปรายแบบเสรีนิยมคอมมิวนิสต์ในปรัชญาการเมืองร่วมสมัย มีความขัดแย้งกันอย่างมากกว่าผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมประกอบด้วยอะไรและควรทำให้เป็นจริงได้อย่างไร การพัฒนาที่แข่งขันกันในบทบาทและความสำคัญเชิงสัมพันธ์ของหลักการสากลด้านความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วิธีชีวิตของชุมชน แหล่งที่มาของอัตลักษณ์ส่วนรวม การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น การพิจารณาของสาธารณชน และ ลักษณะความขัดแย้งของการเมือง ซึ่งไม่สามารถกำหนดหลักการเชิงบรรทัดฐานได้หากไม่คำนึงถึงความเป็นจริงของชีวิตทางสังคมและการเมือง ในทางกลับกัน ข้อจำกัดของบรรทัดฐานอาจจบลงด้วยปัญหาที่ตามมา อีกทั้ง Velasquez M., Andre C., Shanks T., SJ และ Meyer M. J. (2014) ได้กล่าวว่า ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมมากมายที่สังคมต้องเผชิญกับทางเลือกระหว่างสังคมที่ผู้คนยอมรับในการเสียสละเล็กน้อยเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมแต่ยังมีกลุ่มต่าง ๆ ได้โต้แย้งเพื่อปกป้องประโยชน์ส่วนตัว แต่การเรียกร้องผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมยังปรากฏในความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมลภาวะสิ่งแวดล้อม การศึกษา และความยากจน ในด้านอุปสรรคเหล่านี้หนึ่งที่ขัดขวางไม่ให้เราประสบความสำเร็จในแนวคิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม คือ ความไม่สอดคล้องกับสังคมพหุนิยม เช่นในแง่ต่างคนต่างมีความคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสิ่งที่คุ้มค่า ความแตกต่างที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งในระบบสุขภาพที่ราคาไม่แพง ระบบการศึกษาที่ดีต่อสุขภาพ และสภาพแวดล้อมที่สะอาดล้วนเป็นผลดีต่อส่วนรวม แต่บางคนก็ให้ความสำคัญในการลงทุนด้านสุขภาพมากกว่าในด้านการศึกษาซึ่งจะมีความไม่ลงรอยกันและจะบั่นทอนความสามารถของเราในการทำให้เกิดความมั่นคงที่ยั่งยืนและแพร่หลาย ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมในทางรัฐศาสตร์ Longley. R (2020) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งใดก็ตามที่เป็นประโยชน์และมีการแบ่งปันตามธรรมชาติโดยสมาชิกทุกคนในชุมชนหนึ่ง ๆ เมื่อเทียบกับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลหรือภาคส่วนของสังคม ในบางกรณี การรักษาสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อส่วนรวมจำเป็นต้องมีการดำเนินการร่วมกันและการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสถาบันที่สมาชิกทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ของชุมชนเห็นด้วยมีความจำเป็นเพื่อตอบสนองความสนใจบางอย่างที่พวกเขามีเหมือนกัน บางสิ่งที่ประกอบเป็นความดีส่วนรวมในระบอบประชาธิปไตย อาจรวมถึงสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐาน ระบบขนส่งสถาบันวัฒนธรรม ตำรวจและความปลอดภัยสาธารณะระบบตุลาการ ระบบการเลือกตั้งการศึกษาของรัฐอากาศและน้ำสะอาดปลอดภัย และการป้องกันประเทศ (Galston W. A. 2013, p.9-14)ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมไม่ได้รับประกันความปรองดองทางสังคมและการเมือง สังคมจะแบ่งภาระในการรักษาชุมชนการเมืองที่เสรีและทำงานได้ดี

จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นว่าผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม เป็นพื้นฐานก่อนให้เกิดประโยชน์สาธารณะ ซึ่งนำไปสู่การบริหารบ้านเมืองในเรื่องต่าง ๆ เพื่อกำหนดนโยบายและต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก ซึ่งก็คือประชาชน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม หรือ อื่น ๆ แต่ระบบการปกครองประชาชนจำนวนมากไม่สามารถที่จะนำทุกคนมาแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด ๆ ที่จะกำหนดให้มีขึ้น ถึงแม้ว่ามันจะเป็นเรื่องที่เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมก็ตาม เมื่อดำเนินการรวมประชาชนทุกคนไม่ได้จึงต้องมีระบบตัวแทนของประชาชน แต่การดำเนินชีวิตของประชาชนมักจะต้องคำนึงถึงชีวิตส่วนตัว เพราะการใส่ใจชีวิตส่วนตัวไม่จำเป็นต้องคำนึงเหตุผลใด ๆ ไม่สนใจสมาชิกหรือบุคคลรอบข้าง สิ่งสำคัญคือพยายามทำให้ชีวิตส่วนตัว

ของเขามีความสะดวกละบาย ซึ่งรัฐบาลซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนในการกำหนดนโยบายและสามารถใช้ภาษีของประชาชนในการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ต้องตัดความรู้สึกในประเด็นนี้ออกไปในขณะที่กำลังกำหนดสิ่งต่างต่างหรือตัดสินใจสิ่งใดเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม ความหมายของคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ชาลวียูท ซีกันย์ (2561) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยรวม อาจจะเป็นผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ทำให้สิทธิหรือความรับผิดชอบทางกฎหมายของประชาชนส่วนใหญ่ถูกระงับ แต่มีได้หมายความถึงสิ่งใดก็ตามที่มีความหมายอย่างแคบเพียงแต่ความสงสัยใคร่รู้หรือเป็นแค่เพียงผลประโยชน์ของท้องถิ่นใดซึ่งถูกระงับจากเรื่องราวที่พิพาทอยู่เท่านั้น ประโยชน์สาธารณะนับเป็นผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมของประชาชนโดยรวมในกิจการของรัฐบาลระดับท้องถิ่น มลรัฐ หรือระดับชาติ และเป็นผลประโยชน์สูงสุดของประชาชนจำนวนมากที่สุด และอาจมองได้จากหลายแง่มุมด้วยกันรวมทั้งเจตนารมณ์ของสาธารณะหรือคนส่วนใหญ่เป็นผลพวงมาจากการอภิปรายของสมาชิกรัฐสภาและเป็นโยชน์ส่วนรวมของทุกคน มิใช่เป็นประโยชน์ของคนใด ๆ โดยเฉพาะเจาะจง บางคนจึงต้องยอมสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งเท่ากับเป็นการเสียประโยชน์ทางหนึ่ง แต่ได้ประโยชน์อีกทางหนึ่งโดยสรุปแล้ว ประโยชน์สาธารณะจึงเป็นการดำเนินการใด ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ และเป็นความต้องการอันร่วมกันของราษฎรที่ต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ความกินดีอยู่ดีทั้งในทางกายภาพและในทางจิตใจของราษฎรแต่ละคน รวมถึงความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีในสังคม ซึ่งความต้องการดังกล่าวเป็นความต้องการของราษฎรแต่ละคนที่ตรงกันจึงถือว่าเป็นประโยชน์สาธารณะ อย่างไรก็ตาม ประโยชน์มหาชน มิใช่ผลรวมของความต้องการของราษฎรแต่ละคนเสมอไป เนื่องจากบางกรณีอาจเห็นว่าประโยชน์บางประการของราษฎรบางครั้งก็เป็นปฏิปักษ์กับประโยชน์มหาชน และราษฎรสามารถกระทำที่กระทบกระเทือนต่อประโยชน์มหาชน เพราะการใช้อำนาจรัฐที่เป็นการแสดงออกซึ่งประโยชน์มหาชน อาจเป็นกรณีที่เป็นการใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริงก็ได้ เช่นหากผู้พิพากษาตัดสินให้จำเลยมีความผิด ผู้พิพากษาอาจได้รับประโยชน์เป็นการส่วนตัวแต่ขัดกับความถูกต้องและสนใจแต่ชีวิตส่วนตัว แต่ในฐานะผู้พิพากษา ต้องตัดสินตามหลักฐานที่น่าเสนอและมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งมาตรฐานทางกฎหมายควรถูกจะเป็นคำตอบของผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม สิ่งที่ควรคำนึงอีกประการคือคุณสมบัติส่วนกลางของสิ่งนั้นที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมหมายถึงจุดยืนที่เข้าร่วมกันสำหรับการใช้เหตุผลเชิงปฏิบัติ วิธีคิด และการกระทำที่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีการจัดระเบียบเช่นการเข้าแถว เป็นต้น ประโยชน์สาธารณะไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องได้ประโยชน์เท่าเทียมหรือทั่วถึงแต่อย่างใดแม้ว่าประโยชน์สาธารณะจะหมายถึงผู้คนจำนวนมากแต่การจะนำไปจ่ายเชิงจำนวนผู้ได้รับประโยชน์มาประการเดียวเป็นตัวชี้วัดน่าจะไม่ถูกต้องและจากการพิจารณาเพื่อนำไปสู่การชั่งน้ำหนักเช่นนี้ว่าประเด็นที่จะต้องพิจารณามีเกณฑ์ที่จะยึดหลักแนวคิดใดดังต่อไปนี้ เกณฑ์การพิจารณาประโยชน์สาธารณะที่ไม่ได้คำนึงถึงแต่เพียงกาลปัจจุบันหรือของผู้คนที่อยู่ในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังคงพิจารณาประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวในอนาคตหรือต่อชุมชนต่อไปด้วยซึ่งมักจะสัมพันธ์กับประเด็นสิ่งแวดล้อม (อนันต์ คงเครือพันธ์ 2561) ดังเช่น นโยบายการลงทุพลาสติกของรัฐบาล มองในภาพรวมแล้วเหมือนจะเป็นการคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมของประชาชน ทั้งในด้านอากาศ น้ำอุปโภคบริโภค สิ่งแวดล้อม หรือแม้กระทั่งบรรยากาศของโลก และส่งผลประโยชน์แก่ประชาชนทุกคน แต่ผู้ที่ตอบรับนโยบายนี้อย่างใจจั้งคือร้านสะดวกซื้อรายใหญ่ ไม่ว่าจะเป็น 7-11 แม็คโคร โลตัส ฯลฯ ซึ่งมีผลกระทบ

ทำให้ยอดขายลดลงเพราะประชาชนไม่ได้รับความสะดวก ประชาชนก็มีผลกระทบเพราะทำให้ชีวิตปกติเปลี่ยนไปในการจับจ่ายซื้อของจากร้านสะดวกซื้อต่าง ๆ แต่เมื่อประชาชนปรับตัวได้ยอดขายก็จะกลับมาเป็นปกติ และนโยบายนี้ยังมีผลประโยชน์แอบแฝงเนื่องจากร้านสะดวกซื้อต่าง ๆ เหล่านี้ มีภาระที่ต้องจัดหาถุงพลาสติกเพื่อรองรับการซื้อของประชาชนเป็นจำนวนหลายล้านใบต่อวันซึ่งนั่นหมายความว่าต้นทุนของร้านสะดวกซื้อ และเมื่อนโยบายนี้ออกมาการงดใช้ถุงพลาสติก ทำให้ร้านสะดวกซื้อรายใหญ่เหล่านี้ลดต้นทุนได้หลายล้านบาทต่อวันและผลจากการจัดหาถุงเพื่อใส่สินค้าให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นถุงผ้าหรือถุงพลาสติก ร้านเหล่านี้ก็นำมาวางจำหน่ายผลประโยชน์สองต่อ นโยบายนี้ไม่ได้ทำให้การผลิตถุงพลาสติกลดลงอย่างมีนัยสำคัญแต่อย่างได้เพราะในการผลิตอุตสาหกรรมอาหารไม่ว่าจะเป็นขนมขบเคี้ยวหรืออื่น ๆ ที่ใช้ถุงพลาสติกในจำนวนและอัตราแก้วหน้าดังเดิมหรือแม้แต่การค้าขายในตลาดสดพ่อค้าแม่ขายก็ยังคงใช้ถุงพลาสติกในปริมาณและความแก้วหน้าดังเดิมนั้นทำให้เห็นว่ามีผลประโยชน์แอบแฝงที่เกิดขึ้นระหว่างร้านสะดวกซื้อรายใหญ่กับผู้ที่ออกนโยบายนั้นหมายความว่า นโยบายลดการใช้ถุงพลาสติกที่กำหนดขึ้นไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ อนันต์ คงเรือพันธ์ (2561) กล่าวว่า เกณฑ์การพิจารณาโดยคำนึงถึงแง่มุมที่หลากหลายของประโยชน์สาธารณะมิใช่การพิจารณาประโยชน์สาธารณะเพียงแง่มุมเดียวเมื่อพิจารณาในแง่ของการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติก็อาจจะมีในแง่ของเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของประชาชน หรือในแง่มุมการพัฒนา ก็จะปรากฏมิติของสิ่งแวดล้อมตามมา ซึ่งหลายโอกาสในการดำเนินการของรัฐไปถึงการกระทำบางอย่างของฝ่ายปกครองก็อาจจะก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในด้านหนึ่งแต่ก็อาจจะขัดหรือส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะอีกด้านหนึ่ง เช่นการดำเนินการของรัฐบาลในสถานการณ์โรคระบาดของโคโรนาไวรัส ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าขณะนี้ทั่วโลกได้ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาทำให้มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกกว่าสามล้านรายและมีผู้เสียชีวิตมากกว่าสองแสนราย แต่ละประเทศได้มีมาตรการในการยับยั้งการแพร่ระบาดของไวรัสเพื่อไม่ให้การแพร่ระบาดนั้นรุนแรงเท่าที่จะทำได้ซึ่งในประเทศไทยเองก็ได้มีมาตรการต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อยับยั้งความรุนแรงของการแพร่ระบาดของไวรัสเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการออกมาตรการ ประเมินสถานการณ์ และ ประชาสัมพันธ์ ซึ่งในการดำเนินการในระยะแรกได้กำหนดมาตรการกักกันเชื้อ ต่อผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อคือผู้ที่เดินทางกลับเข้าประเทศจากประเทศที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสเป็นเวลา 14 วัน รมรงศ์ให้ประชาชน “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม 2563 และได้ออกกฎหมายเป็น พระราชกำหนด การบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน ประกาศห้ามออกจากเคหสถานตั้งแต่เวลา 22:00 น. – 04:00 น. ของวันถัดไป ห้ามเดินทางข้ามจังหวัด ภายในจังหวัดห้ามเดินทางข้ามอำเภอ ห้ามดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงต่อการรวมตัวของประชาชนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร ร้านเหล้า ร้านตัดผม ร้านเสริมสวย ห้างสรรพสินค้าในประเภทที่ไม่จำเป็นต้องการดำเนินชีวิตประจำวัน การให้ทำงานอยู่ที่บ้านของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ มาตรการเหล่านี้ล้วนเป็นการดำเนินการในหลักการที่ว่ามีผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม ในการยับยั้งไวรัสไม่ให้แพร่ระบาดทั้งสิ้น แต่มาตรการเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สิทธิเสรีภาพ เป็นต้น กล่าวคือเมื่อประชาชนไม่ออกจากบ้านเพราะกลัวที่จะติดเชื้อหรือดำเนินการตามการณรงค์ “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” ทำให้ระบบหมุนเวียนทางเศรษฐกิจรายย่อยไม่เกิดขึ้นพ่อค้าแม่ขายไม่มีรายได้ประชาชนหาเช้ากินค่ำไม่มีรายได้ ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบทาง

เศรษฐกิจที่ยืดระยะเวลาการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินออกไปยิ่งจะแย่ ซึ่งประเด็นนี้รัฐไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเพราะการดำเนินดังกล่าวไม่ได้มาจากข้อคำนึงเรื่องคุณสมบัติส่วนกลางของสิ่งนั้นที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม เนื่องจากผู้กำหนดมาตรการมองในจุดที่ตนอยู่ไม่ได้เห็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในอาชีพต่าง ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายด้านซึ่งการออกมาตราการเหล่านี้น่าจะเป็นสิ่งที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม แต่กลายเป็นว่าประชาชนไม่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมซึ่งจะส่งผลไปยังการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งชมภูนุช หุ่นาค (2560) ได้กล่าวว่า แนวคิดการบริการสาธารณะใหม่มุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ “ฟัง” มากกว่า “สั่ง” และ “รับใช้หรือให้บริการพลเมือง” มากกว่า “กำกับหรือควบคุม” รัฐต้องสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนไทยทุกคน และมุ่งที่ผลประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันประชาชนต้องก้าวสู่การเป็นพลเมือง เป็นผู้ตื่นรู้ เข้าใจ ปัญหาของตน ลุกขึ้นมาจัดการกับปัญหาของตนเอง มีส่วนร่วมคิด ทำ รับผลประโยชน์ และประเมินตรวจสอบ หนทางสู่การสร้างการบริการสาธารณะใหม่เพื่อรับใช้พลเมือง ประกอบด้วย 1) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคม 2) การปรับเปลี่ยนบทบาทของข้าราชการ 3) สร้างและจัดการเครือข่ายอย่างเป็นระบบ 4) สร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะใหม่ และ 5) สร้างแรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

สิ่งหนึ่งที่พบในการพิจารณาให้มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมซึ่งขั้นตอนดังกล่าวกระทำด้วยคนและมักจะมีภาวะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาด้วยซึ่งเรียกว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน โดยศุศิชา ช่วงชิต และ ภูมิ โชคเหมาะ. (2561) ได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน และการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมโดยแบ่งเป็นสองสถานะ คือ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตัว และผลประโยชน์ส่วนรวมสถานะที่หนึ่งในฐานะส่วนตัวโดยการกระทำใดที่เข้าไปในฐานะส่วนตัว การกระทำนั้นย่อมไม่ผูกพันกับรัฐ ส่วนสถานะที่สอง คือ ในฐานะตำแหน่งหน้าที่ของผู้ปกครองรัฐหรือในฐานะเจ้าพนักงานของรัฐ การกระทำใด ๆ ที่ทำไปย่อมมีความผูกพันกับรัฐ จะมืองค์ประกอบคือ ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง การทับซ้อนของผลประโยชน์ของบุคคลที่มี 2 สถานะ หรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน คือ ตำแหน่งสาธารณะ และตำแหน่งในบริษัทเอกชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจมีความโน้มเอียงใช้อำนาจ และตำแหน่งสาธารณะหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือแสวงหาประโยชน์ให้แก่กลุ่มพวกพ้องของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อมประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน มี 7 ประเภท ดังต่อไปนี้ 1) การรับผลประโยชน์ต่างๆ (Accepting Benefits) 2) การทำธุรกิจกับตัวเอง (Self - dealing) หรือเป็นคู่สัญญา (Contincts) 3) การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ (Post-employment) 4) การทำงานพิเศษ (Outside employment or moonlighting) 5) การรับรู้ข้อมูลภายใน (Inside information) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใช้ประโยชน์จากการรู้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของ 6) การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานเพื่อประโยชน์ของธุรกิจส่วนตัว 7) การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง (Pork-belling) องค์ประกอบต่อมาคือ หน้าที่ทับซ้อน (Conflict of Duty) หรือผลประโยชน์เบียดเบียนกันแบ่งได้เป็นดังนี้ ประเภทที่หนึ่ง เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่งและประเภทที่สอง เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่งบทบาท และการทำบทบาทหน้าที่ในหน่วยงานหนึ่งนั้น ทำให้ได้ข้อมูลภายในบางอย่างที่อาจนำมาใช้เป็นประโยชน์แก่การทำบทบาทหน้าที่ให้แก่อีกหน่วยงานหนึ่งได้ผลเสีย อีกทั้งประเภทผลของประโยชน์ มี 3 ประเภท 1. ผลประโยชน์ส่วนตัว 2. ผลประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับเงิน 3. ผลประโยชน์สาธารณะ หน้าที่งานสาธารณะของเจ้าหน้าที่รัฐทำงานให้

ภาครัฐ คือประโยชน์ของชุมชนโดยรวมไม่ใช่ผลรวมของ ผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล และไม่ใช่ผลประโยชน์ของกลุ่มคน ยังมีที่มาของสาเหตุการขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวมการขัดกันแห่งผลประโยชน์ในตัวบุคคล ซึ่งตัวบุคคลเปรียบเสมือนตัวแทนของกลุ่ม เนื่องจากความรับผิดชอบงานบุคคลนั้น เป็นผู้แทนองค์กร ตัวแทนเองต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินการต่าง ๆ ที่ตนได้รับมอบหมายไป ในทางกฎหมายมหาชนถือว่า การบริหารงานในตำแหน่งสาธารณะวัตถุประสงค์ของกฎหมายมหาชน คือ การที่ประชาชนได้รับการประโยชน์จากการบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค ซึ่ง ความหมายของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest) หมายถึง สภาวะการณ์ สถานการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่บุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องใช้ดุลยพินิจปฏิบัติหน้าที่ หรือทำตามหน้าที่เพื่อส่วนรวมเพื่อหน่วยงานหรือองค์กร แต่ตนเองกลับมีผลประโยชน์ส่วนตนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ Longman Dictionary of Contemporary (Third Edition) ได้อธิบายว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับมอบอำนาจ มีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์ส่วนตนหรือการได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้น และองค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม : (OECD) ได้ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ต่อสาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัวสามารถใช้นำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ และความรับผิดชอบได้อย่างเหมาะสม โดยลักษณะและองค์ประกอบของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวมกล่าวคือ มีผลประโยชน์ส่วนตัวซึ่งอาจเป็นเงินทองหรือผลตอบแทนในรูปแบบอื่นได้ บุคคลใดเมื่อรับตำแหน่งต้องรับผิดชอบ และปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์แห่งองค์กรนั้น มิให้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนหรือพรรคพวกเพื่อน และการแทรกแซงความรับผิดชอบในหน้าที่ กล่าวคือ ผลประโยชน์ทับซ้อนทำให้การตัดสินใจ หรือการใช้วิจารณ์ญาณ มีความเอนเอียง ไม่เป็นไปตามผลประโยชน์ที่องค์กรควรได้รับอย่างเต็มที่ ซึ่งสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวม และมาตรการของรัฐในการป้องกันความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม “ความขัดแย้งระหว่าง บทบาท” (Conflict of Roles) หมายความว่า บุคคลดำรงตำแหน่งที่มีบทบาทสองบทบาท ขัดแย้งกัน กรณีนี้ถือกำเนิด “การดำรงตำแหน่งอันหมิ่นเหม่ต่อการเกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน” แต่ในกรณีนี้ถือว่ายังมีได้นำไปสู่การกระทำความผิดแต่ประการใด และหลักการ 4 ประการสำหรับการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

1. ป้องกันผลประโยชน์สาธารณะ
2. สนับสนุนความโปร่งใสและความรับผิดชอบ
3. ส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคลและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง
4. สร้างวัฒนธรรมองค์กร แนวทางการบริหารเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

สรุป

สมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะและต้องรักษาสິงเหล่านั้นไว้เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม เป็นหลักการที่เป็นปัจจัยในการสร้างสังคมไม่ว่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ซึ่งต้องจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมโดยยึดหลักความยุติธรรม ความเสมอภาค ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองเป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นปัจเจกนิยมแต่อาจจะไม่เป็นกลางทางการเมืองในแง่มุมมองด้านเสรีนิยม ความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนการเข้าใจเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมจะเป็นผลดีต่อประชาชนทุกคน ในทางรัฐศาสตร์ผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมคือสิ่งที่ประชาชนและมี

การแบ่งปันตามธรรมชาติโดยสมาชิกทุกคนในสังคมหนึ่ง ๆ จึงเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะจะนำไปสู่ การบริหารบ้านเมืองเพื่อกำหนดนโยบายและต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมก็คือประชาชน การพิจารณา ประโยชน์สาธารณะต้องคำนึงถึงกาลปัจจุบันและผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งต้องคำนึงในแง่มุมมองที่หลากหลายทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชน สิ่งแวดล้อม เป็นต้น มันจะส่งผลไปยังการบริหารจัดการ ภาครัฐ โดยต้องเน้นฟังมากกว่าสั่งและลงมือดำเนินการ แต่สิ่งที่พบตามมาในการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินการ มักจะมีผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้ที่มีอำนาจในเรื่องนั้น ๆ โดนมีพื้นฐานมาจากผลประโยชน์ส่วนตนที่เข้าไปเกี่ยวพัน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินเงินทอง หรือบทบาทหน้าที่ก็ตามซึ่งเป็น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงศ์ สุขสม อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะ และตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่อง ด้วยความ เอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณข้อมูลมาอ้างอิงที่ผู้เขียนได้ศึกษามา ณ ที่นี้ด้วย

อ้างอิง

- ชมภูนุช หุ่นาค. (2560). การบริการสาธารณะใหม่เพื่อรับใช้พลเมือง. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*. 19(1), 125- 140.
- ชาญวิทย์ ชัยกันย์. (2561). แนวคิดการแบ่งปันผลประโยชน์ (Benefit Sharing) กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทางสิ่งแวดล้อม:กรณีศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสหรัฐอเมริกา. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 11(2), 7-31.
- ศุศิชา ช่วงชิด และ ภูมิ โชคเหมาะ. (2561). มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจกักสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชน ในการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัดเพื่อตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ของ ผู้ขับขี่ยานพาหนะ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย*. 7(1), 616-630.
- อนันต์ คงเครือพันธ์. (2561). “ประโยชน์สาธารณะ” ในแง่มุมมองคตินิพนธ์. *วารสารนิติศาสตร์*, 47(3), 711-730.
- Galston W. A. (2013). The Common Good: Theoretical Content, Practical Utility. *Daedalus*. 142(2), 9-14. <https://www.jstor.org/stable/43297229>.
- Hollenbach D. (2002). *The Common Good and Christian Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Longley. R (2020). *What Is the Common Good in Political Science? Definition and Examples*. Thought. <https://www.thoughtco.com/what-is-the-common-good-definition-and-examples-5077957>.
- Pettit P. (2004) “The Common Good”. In: Goodin R.E., Dowding K. and Pateman C. (eds) *Justice and Democracy: Essays for Brian Barry*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Velasquez M., Andre C., Shanks T., SJ และ Meyer M. J. (2014). *The Common good*. Markkula Center for Applied Ethics at Santa Clara University. <https://www.scu.edu/ethics/ethics-resources/ethical-decision-making/the-common-good/>.

ประวัติผู้เขียน**ชื่อ - สกุล**

นายชิษณุชา หมั่นถนอม

สถานที่ทำงาน

โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ยะลา อ.เมือง จ.ยะลา

สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

ตำแหน่ง

ครู

วิทยฐานะ

ครูชำนาญการพิเศษ (คศ.3)

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546

ปริญญาตรี (ดุริยางค์ศาสตร์สากล) ศศ.บ. มหาวิทยาลัยทักษิณ จ.สงขลา

พ.ศ. 2553

ปริญญาโท (การบริหารการศึกษา) กศ.ม. มหาวิทยาลัยทักษิณ จ.สงขลา

พ.ศ. 2559

ปริญญาโท (ดนตรีศึกษา) ศศ.ม. มหาวิทยาลัยมหิดล จ.นครปฐม

ผลงานทางวิชาการ

พ.ศ. 2553

ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาชีพครูและภาวะผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 3

พ.ศ. 2559

ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของการศึกษาต่อวิชาดนตรีในระดับอุดมศึกษา กับการรับรู้ในการประกอบอาชีพทางด้านดนตรีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดยะลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15

รางวัล

พ.ศ. 2556

“หนึ่งแสนครูดี” (ครูสภา)

พ.ศ. 2561

“ครูดี ศรี สพม.15” (สพฐ.)

การจัดการปัญหาความไม่เท่าเทียมกันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Management of Inequality for Sustainable Development

ผู้วิจัย

ฐิตินันท์ ภาควัฒนการ

บทคัดย่อ

ความไม่เท่าเทียมถือเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมโลก รวมถึงสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน วิวัฒนาการอันทรงพลังและโหดร้ายของโลกาภิวัตน์ถูกออกแบบมาให้ทุกคนเข้าหากันได้ง่ายขึ้น กลายเป็นเครื่องมือการแบ่งชนชั้นที่ร้ายแรงที่สุด ส่งผลต่อรูปแบบในการดำรงชีวิตของผู้คนทั่วโลก ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมไทยมีความแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแนวทางทุนนิยม ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นช่องว่างระหว่างรายได้เพิ่มมากขึ้น การลำดับชนชั้นเมื่ออีกกลุ่มคนไปเจอกับอีกกลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากพวกพ้องของตนเอง ทั้งนี้ ปัญหาความไม่เท่าเทียมไม่ได้มีเพียงมิติใดมิติหนึ่งเท่านั้น แต่ประกอบไปด้วยปัญหาในหลาย ๆ มิติที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อถึงกันและกัน บทความนี้จะนำเสนอถึงสถานการณ์ความไม่เท่าเทียมกัน และศึกษาผลกระทบที่มีต่อความยั่งยืนในการพัฒนาประเทศ

คำสำคัญ : ความไม่เท่าเทียม ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคม การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

Inequality is considered an important problem in world society, including in Thailand, from past to present. The powerful and rapid evolution of globalization was designed for everyone to contact each other more easily which was an explicit cause of social stratification and affected the life patterns of people in the world. Inequality in Thai society is from dramatic differences between people due to the country's development based on capitalism. It causes more gaps in income and social class, especially when one group encounters another different group. However, inequality problems do not have only one dimension but are multi-dimensional problems that are interrelated and affect each other. This article presents the situation of inequality and studies the impacts of inequality on sustainable development of the country.

Keywords : inequality, inequality problem in society, sustainable development

บทนำ

ในอดีตการพัฒนาประเทศให้ความสำคัญในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาจึงมุ่งเน้นด้านอุตสาหกรรม เป็นส่วนใหญ่ โดยเชื่อว่าจะเป็นการเพิ่มรายได้ต่อหัวหรือรายได้มวลรวมประชาชาติ (Gross National Income: GNI) มากขึ้น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของประเทศ การพัฒนาประเทศจึงเน้นด้านทันสมัย ยึดแนวคิดการพัฒนาตามกระแสหลัก (Main Stream) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม เพื่อมุ่งสู่ความเจริญและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ซึ่งผลจากการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการแข่งขันและการใช้ทรัพยากรอย่างมาก ทำให้ประสบปัญหาหลายด้านจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล และเป็นความล้มเหลวที่ไร้ซึ่งความยั่งยืน จากการแสวงหาความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละประเทศ (กัญญาณัฐ เสี่ยงใหญ่ และ ศิริวรรณ วิสุทธิรัตนกุล, 2564) สอดคล้องกับ พีระพงษ์ มานะกิจ และ ณิชวรธรณ์ อัจฉรานุวัฒน์ (2564) กล่าวว่า รัฐบาลให้ความสำคัญแก่ภาคอุตสาหกรรม มากกว่าภาคการเกษตร เน้นลงทุนทรัพยากรต่าง ๆ ไปกับการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม โดยหวังว่าเมื่อภาคอุตสาหกรรมเจริญถึงขีดสุดแล้ว ความเจริญจะแผ่กระจายไปยังภาคส่วนอื่น ๆ ตามทฤษฎีฝ่นหล่นจากฟ้า (Trickle-Down Theory) แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างกลไกเพื่อแบ่งกระจายการเติบโตทางเศรษฐกิจจากภาคอุตสาหกรรมไปให้ภาคส่วนอื่น ๆ ได้รับความประโยชน์ด้วย จะเห็นได้ว่าไม่ใช่ว่าภาคอุตสาหกรรมจะเจริญขึ้นเพียงใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเจริญในภาคส่วนอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาอย่างลำเอียงดังกล่าว เป็นการเปิดโอกาสให้นายทุนในภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนน้อยได้เปรียบในการขูดรีดส่วนต่างจากภาคเกษตรกรรมซึ่งคิดเป็นส่วนใหญ่ของประเทศและยังใช้วิธีการผลิตแบบล้าหลัง ส่งผลให้ช่องว่างความไม่เท่าเทียมหรือ ความเหลื่อมล้ำยิ่งกว้างขึ้น นอกจากนี้ ความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นเป็นผลพวงมาจากกระบวนการนำนโยบายการ พัฒนาดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากการลดความไม่เท่าเทียมต้องการการแทรกแซงจากนโยบายภาครัฐ คุณภาพของภาครัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งรวมถึงการราชการที่นำนโยบายไปปฏิบัติ คุณภาพภาครัฐไม่เพียงมีผลทางตรงในการลดประสิทธิภาพของนโยบายลดความไม่เท่าเทียม ยังมีผลทางอ้อมทางการเมืองด้วย กล่าวคือ ขนชั้นกลางซึ่งควรจะเป็นผู้กำกับการทำงานของรัฐบาลอาจหมดหวังหากความพยายามดังกล่าวล้มเหลวซ้ำซาก ขนชั้นกลางจึงหันไปหาบริการจากภาคเอกชนแทนภาครัฐ การกำกับการทำงานของภาครัฐที่หายไป สถานการณ์เช่นนี้ส่งผลให้บริการภาครัฐสำหรับคนไม่เท่าเทียมหรือคนจน ถูกกระทบไปด้วยกลายเป็นวงจรอุบาทว์ (vicious cycle) ของประสิทธิภาพและประสิทธิผลนโยบายภาครัฐ (สมชัย จิตสุชน, 2558)

แม้ว่ามนุษย์จะตระหนักถึงความแตกต่างกันโดยธรรมชาติและความแตกต่างกันทางสังคมที่ทำให้ตัวเองด้อยกว่าคนอื่น แต่จะมีสักกี่คนที่ตั้งคำถามว่าแล้วเพราะอะไรมนุษย์จึงมีพื้นหลังทางสังคม (Social Background) ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ หมายรวมถึงการพยายามหาคำตอบด้วยว่า ความไม่เท่าเทียมนี้ถูกสร้างขึ้นหรือถูกผลิตซ้ำ และถูกทำให้ชอบธรรมภายใต้โครงสร้างของสังคมได้อย่างไร ข้อเท็จจริงที่ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่เท่าเทียมกันทางสังคมสูงมากนั้นเป็นสิ่งที่รับรู้ กันมาอย่างยาวนานแล้ว อย่างไรก็ตาม จุดกำเนิดแห่งความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมนั้นมาจากข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์แตกต่างกัน ชีให้เห็นชัดเจนไปเลยก็คือ จุดเริ่มต้นชีวิตของมนุษย์แต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจว่าเพราะเหตุใด จึงมีประชากรกลุ่มเปราะบางในสังคม โดยการใช้นวัตกรรมเรื่องโอกาสในชีวิตเข้ามาอธิบายเป็นตัวกำหนดชาติกำเนิดของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกไม่ได้ สิ่งที่เกิดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดนี้ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์

ภูมิหลังของครอบครัว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคม (Social Differentiation) ช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification) และเกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม (Social Inequality) ในลำดับต่อมา (นิสาพร วัฒนศัพท์ และคณะ, 2559) อติวิษณุ แสงสุวรรณ (2558) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมไว้ว่า ปัญหาความไม่เท่าเทียมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความไม่เท่าเทียมด้านแหล่งทุนในการทำมาหากินเพื่อสร้างสถานะ ทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมด้านการเข้าถึงการศึกษา ความไม่เท่าเทียมด้านการเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม ความไม่เท่าเทียมด้านสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการและความไม่เท่าเทียมอื่น ๆ ซึ่งการแก้ไขปัญหาทั้งหมดจะถูกผลักดันให้เป็นภาระของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จตลอดมา ทำให้ปรากฏการณ์ความไม่เท่าเทียมยังคงเป็นปัญหาที่คนไทยยังไม่สามารถออกจากความไม่เท่าเทียมได้ และนับวันสภาพปัญหาความไม่เท่าเทียมดังกล่าวกลับยิ่งทวีความรุนแรง เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ (บรรยง พงษ์พานิช, 2561) อย่างไรก็ตามมนุษย์แตกต่างกันไม่ใช่เพราะเหตุจากสถานะตามธรรมชาติเท่านั้น แต่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมก็ยังเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของมนุษย์อีกด้วย ทำให้มนุษย์เราไม่เท่าเทียมกันเพราะการรังสรรค์จากสังคมอีกด้วย สังคมแต่ละสังคมก็สร้างช่วงชั้นทางสังคมและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม แตกต่างกันไปด้วย หากพิจารณาความไม่เท่าเทียมของประเทศไทยพบว่า การกระจายรายได้ของประเทศไทยแม้ในช่วง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นตกอยู่กับกลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดเพียง ร้อยละ 20 แรกเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะความห่างของชั้นรายได้ของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ความไม่เท่าเทียมของรายได้นี้เองนำมาสู่ความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยในด้านต่าง ๆ ปัญหาหลักที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางสังคมนั้นมาจากปัญหาความยากจน เนื่องจากผู้ที่มีความยากจนเป็นผู้มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าระดับมาตรฐาน (อรรถพร กีก้างพลู, 2563)

ประเทศต่าง ๆ มุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนา ทั้งนี้สหประชาชาติกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Sustainable Development Goals / SDGs) ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สันติภาพ และความเป็นหุ้นส่วน ได้แก่ การขจัดความยากจน การขจัดความหิวโหย สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี การศึกษาที่มีคุณภาพ ความเท่าเทียมทางเพศ น้ำสะอาดและการสุขาภิบาลที่ดี พลังงานสะอาดและราคาถูกลง การส่งเสริมงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมอุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน การลดความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน การบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ระบบนิเวศบนบก การสร้างสังคมสันติสุขยุติธรรม และสถาบันเพื่อส่วนรวม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations, 2016; สยาม อรุณศรีมรกด และยงยุทธ วัชรดุลย์, 2559) ในส่วนของประเทศไทย รัฐมุ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมาอย่างต่อเนื่องโดยบรรจุยุทธศาสตร์ด้านการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างไรก็ตาม กลับพบว่า ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการถือครองทรัพย์สินสูงที่สุด ในโลกโดยเฉพาะปัญหาการขาดโอกาส รายได้ และการเข้าถึงปัจจัยการผลิต (ประชาไท, 2561) จากการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนจากสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเผชิญหน้ากับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในมิติเศรษฐกิจ การทำงาน การศึกษา สุขภาพกายและใจ

รวมไปถึงภาวะความผันผวนของธรรมชาติเห็นได้จากภัยแล้งและน้ำท่วม แต่ทั้งนี้ ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ถูกนำขึ้นมาเชื่อมโยงกับสภาพปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญ เพื่อกระตุ้นการรับรู้ให้มีความสำคัญกับรูปแบบการพัฒนาที่ครอบคลุม หากมนุษย์ยังคงใช้แนวทางการพัฒนา ตามแนวทางทุนนิยมอย่างไร้ขอบเขต การแปลงแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ (ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร และคณะ, 2564)

คำจำกัดความ

ความไม่เท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำ (Inequality) สถานะทางรายได้ ทรัพย์สิน ที่ดิน โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร ความเป็นอยู่ที่ดี สิทธิภายใต้กฎหมาย การมีส่วนร่วมตัดสินใจและมีอำนาจทางการเมือง ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างปัจเจกบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน ชุมชนหรือพื้นที่ และประเทศ รวมถึงจากเหตุความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ และความพิการ เป็นต้น โดยความไม่เท่าเทียมกันมีทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ สัมพันธ์กับนโยบาย กฎหมาย การกระทำที่เลือกปฏิบัติและความเป็นธรรมทางสังคม ตามคำอธิบายข้างต้น ความไม่เท่าเทียมนอกจากเรื่องเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระจายปัจจัยหรือทรัพยากรทางเศรษฐกิจให้ถึงปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล หรือชุมชนของประชากรของประเทศ และระหว่างประเทศอย่างเท่าเทียมแล้ว ยังเป็นเรื่องของการเข้าถึงโอกาส อาทิ โอกาสทางการศึกษา ที่มีคุณภาพ โอกาสการได้ทำงานที่มีคุณค่า โอกาสที่จะได้รับการรักษาที่จำเป็นยามป่วยไข้ โอกาสที่จะได้รับโภชนาการที่ดี และสิทธิที่จะมีส่วนร่วมและตัดสินใจด้วยอำนาจทางการเมือง เหล่านี้จะนำไปสู่ผลลัพธ์ของความเท่าเทียม (Equality of Outcomes) ของสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีในชีวิต หรือสภาพทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียม โดยเผยออกมาเป็นระดับรายได้ ระดับการได้รับการศึกษา และสุขภาพของร่างกายและจิตใจ เป็นต้น กล่าวในอีกนัยหนึ่ง การเข้าถึงโอกาสเป็นจุดตั้งต้นสู่ผลลัพธ์ของการทำให้ผู้คนมีความเท่าเทียมและเสมอภาคในทุกมิติและทุกพื้นที่ นอกจากนี้ ข้อสังเกตอีกประการของ ความไม่เท่าเทียมก็คือ ประเด็นปัญหาและความท้าทายในปัจจุบันของโลกเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความยากจน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน และวิกฤตทางเศรษฐกิจ (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move), 2564)

ความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) ตรงกันข้ามกับคำว่าเท่าเทียมกันหรือเสมอภาค (Equality) เป็นมโนทัศน์พื้นฐานที่สุดเรื่องหนึ่งไม่ว่าจะกล่าวในมิติทางการเมืองหรือทางเศรษฐกิจและหรือทางสังคม คำว่าเท่าเทียมกันมีความหมายว่ามนุษย์เท่าเทียมกันทั้งในความเป็นมนุษย์และตามกฎหมายของรัฐ ดังที่มีวลีสำคัญที่สะท้อนความเท่าเทียมกันคือ บุคคลทุกผู้ทุกนามย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกระบวนการทางกฎหมายอย่างเป็นธรรม แนวความคิดเท่าเทียมกันสามารถย้อนกลับไปได้ไกลถึงสมัยกรีกโบราณจากงานเขียนของเพลโต และอริสโตเติลที่ได้โจมตีแนวความคิดของเอเธนส์ ที่มีพื้นฐานอยู่บนความเท่าเทียมกันนั้นว่าไม่ใช่รูปแบบการปกครองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย เพราะคนแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกัน บางคนเหมาะกับงานทหาร ในขณะที่เดียวกันบางคนเหมาะกับงานบริหารกิจการสาธารณะ ความเท่าเทียมกันมีสองมิติได้แก่มิติแรกที่เรียกว่าความไม่เท่าเทียมกันในแนวดิ่ง (Vertical Inequality: VI) กับมิติที่สองที่เรียกว่าความไม่เท่าเทียมกันในแนวราบ (Horizontal Inequality: HI) ความไม่เท่าเทียมในแนวดิ่งหมายความว่าความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนที่ภูมิหลังต่าง ๆ กัน เช่น การศึกษา ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในด้านรายได้ เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกัน ความไม่เท่าเทียมกันในแนวราบหมายความว่าความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนที่ภูมิหลังคล้าย ๆ กัน แต่เป็นความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดจากการกีดกันทางสังคม เช่น นับถือศาสนาแตกต่างกัน ชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน เพศต่างกัน เป็นต้น ความไม่เท่าเทียมกันนอกจากสองมิติที่กล่าวมาแล้ว ยังมีมิติอื่น ๆ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม เป็นต้น (หลี่ เหวินเหลียง และ ซิตยา สุวรรณะชฎ, 2559)

ผู้เขียนสรุปว่า ความไม่เท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำ หมายถึง การที่คนบางกลุ่มในสังคมไม่มีโอกาสเข้าถึงโอกาสเหมือนคนอีกกลุ่มหนึ่ง สาเหตุของความไม่เท่าเทียมนี้อาจจะมาจากกฎหมาย หรือนโยบายของรัฐ หรือการกระจายรายได้ และโอกาสที่กระจุกอยู่กับคนเพียงกลุ่มเดียว กล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึง ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้ ความมั่งคั่ง และการครอบครองวัตถุ เช่น คนรวยก็จะมีหน้ามีตา มีอำนาจในการต่อรองมากกว่าคนจน ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ อันหมายถึง การที่คนส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาคนกลุ่มหนึ่งที่มีอำนาจและโอกาสในสังคมมากกว่า และความไม่เท่าเทียมด้านโอกาส หมายถึง โอกาสในชีวิตที่ไม่เท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา สุขภาพ ไปจนถึงการโดนศาลเลือกปฏิบัติตัดสินอย่างไม่เป็นธรรม สุดท้ายนี้ เราไม่มีทางทำให้สังคมเท่าเทียมได้อย่างเป็นอุดมคติ แต่รัฐบาลสามารถเข้ามาเยียวยาความไม่เท่าเทียมและทำให้ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกันได้ เพราะความเท่าเทียมไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องเท่ากัน แต่หมายถึง โอกาสที่ทุกคนจะมีปัจจัยต่าง ๆ ในชีวิตมากพอที่จะเลือกใช้ชีวิตในแบบของตัวเอง

แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม

จากรายงานการศึกษาเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) (2559) สรุปให้เห็นว่า การพัฒนาในคริสต์ทศวรรษ 1950 และ 1960 เป็นยุคเริ่มต้นของทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ถือเป็นทฤษฎีกระแสหลักในการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งแบ่งขั้นของการพัฒนาออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society) เป็นสังคมที่ระบบเศรษฐกิจยังไม่มี การขยายตัว การผลิตยังมีขีดจำกัดแม้ในเรื่องการเกษตร การปรับปรุงพันธุ์พืชและระบบชลประทาน ยังมีการทำสงครามและการเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ โดยประชาชนยังไม่มีความคิดที่จะพัฒนา มีความคิดความเชื่อถือในโชคชะตา

2. ขั้นเตรียมการพัฒนา (Precondition for Take-Off) มีการสะสมทุนและความรู้ทางวิชาการ มีการเริ่มใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่จนนำไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่เน้นการผลิตจำนวนมาก ระบบการศึกษาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยเฉพาะการจัดตั้งสถาบันทางการเงินสมัยใหม่จนทำให้เกิดธนาคารหรือสถาบันในการระดมเงินเพื่อการลงทุน รวมทั้งพัฒนาระบบการขนส่งและการสื่อสาร และเพิ่มปริมาณวัตถุดิบในการผลิตผ่านการแสวงหาวัตถุดิบในต่างประเทศ

3. ขั้นกระบวนการพัฒนา (Take-Off) มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในทุกด้าน มีการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม มีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นเกษตรอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ โดยมีอัตราการลงทุน เงินฝาก หรือรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น เกิดสังคมเมืองที่แบ่งแยกจากสังคมชนบท เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจชัดเจน มีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น

4. ขั้นทะยานเข้าสู่ความอุดมสมบูรณ์ (Drive to Maturity) มีการผลักดันเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตเต็มที่จนประสบความสำเร็จทุกด้าน ประชาชนมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นทุกภาคส่วนทั้งในเขตเมืองและชนบท มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสวัสดิการสังคมและการรักษาความปลอดภัยโดยมีเป้าหมายการเป็นรัฐสวัสดิการ (Welfare State) และพยายามรักษาระดับความเจริญให้เติบโตอย่างต่อเนื่องต่อไปผ่านการเพิ่มการลงทุนจากต่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับการเติบโตของตลาดต่างประเทศจากสินค้าในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายใต้รากฐานจากภาคการเกษตรที่มีบทบาทลดลง

5. ขั้นอุดมสมบูรณ์ (The Age of Mass Consumption) เป็นขั้นที่สังคมมีการบริโภคจำนวนมาก ระบบเศรษฐกิจ มีความมั่นคง มีความอุดมสมบูรณ์ทางการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม ประชาชนมีรายได้เหลือกินเหลือใช้ การที่ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization) กลายเป็นทฤษฎีกระแสหลักของโลก จึงถูกนำไปใช้เป็นตัวแบบการพัฒนาในหลายประเทศทั่วโลก ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาความต้อพัฒนาในประเทศโลกที่ 3 โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศแถบ ละตินอเมริกา จึงทำให้เกิดเป็นทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) คือการหลุดพ้นจากการพึ่งพา โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การลดความไม่เท่าเทียมกัน การลดการว่างงาน การแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

สำหรับแนวทางในการพัฒนาประเทศไทยนั้น ให้ความสำคัญไปที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเน้นกระแส การพัฒนาเศรษฐกิจทางด้านทุนนิยม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่ได้รับอิทธิพล การพัฒนาจากชาติตะวันตก จากกระแสการพัฒนานี้ส่งผลต่อประเทศไทยในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น มุ่งหวังให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจช่วยเลื่อนฐานะของความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ดีขึ้น และมีเป้าหมายของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Country: NIC) ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศมีการเติบโตแบบก้าวกระโดด จึงระดมทรัพยากรของประเทศทั้งหมดที่มีเข้าสู่กระบวนการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ จากการกระทำดังกล่าวส่งผลให้ปัญหาหลายประการตามมา เช่น สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่ถูกทำลาย และความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้น จนมีคำกล่าวเปรียบเปรยว่าเศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ปัจจุบัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการเชื่อมโยงระดับโลกมากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญทางการแข่งขัน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางสังคม การเข้าถึงทรัพยากร ที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากความแตกต่างของคนจนและ คนรวยมีความแตกต่างกัน สาเหตุหลักมาจากคุณภาพการบริการทางสังคม โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล การกระจายโอกาสของการพัฒนาไม่ทั่วถึง และการเข้าถึงระบบความยุติธรรมยังมีความเหลื่อมล้ำภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการวางแผนในการ แก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน ดังนั้นประเทศไทยจึงให้ความสนใจกับรูปแบบของการพัฒนาตามแนวความคิดของผู้นำองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และ การประกาศเป้าหมายการพัฒนาโดยองค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ.2558 มีการวางแผนร่วมกันกับประเทศ

สมาชิกที่เห็นควรให้มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน จึงเป็นข้อตกลงของประเทศสมาชิกที่เป็นส่วนหนึ่ง ในการเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยนโยบายและกลไกของแต่และประเทศที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืน เพื่อลดปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยไม่มีทิ้งใครไว้เบื้องหลัง และไม่ทำลายแหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน จากสถานการณ์ดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีการดำเนินเป้าหมายตามแนวทางสากลที่มีการผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืน และแนวทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2559 ให้กระทรวงมหาดไทย มีกลไกการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันในภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นกลไกการขับเคลื่อน (Strategic Management Division, 2016)

ผู้เขียนสรุปว่า แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมข้างต้น เกิดขึ้นมานานนับแต่โลกตะวันตกเดินทางเพื่อแสวงหาดินแดน ทรัพยากรจากทั่วทุกดินแดนกลายเป็นวัตถุดิบสำคัญต่อการผลิตสินค้าจำนวนมาก (mass product) ทั้งเพื่อการอุปโภคภายในและภายนอกประเทศ และโดยเฉพาะการส่งออกแก่ประเทศหรือรัฐในอาณานิคมที่เข้าไป ยึดครองได้ ผลของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบนรากฐานระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) ส่งผลให้กลไกตลาดหรือระบบอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ร่วมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในเชิงอุตสาหกรรม กลายเป็นตัวกระตุ้นการผลิตสินค้าจำนวนมากเพื่อรองรับตลาดที่อยู่ทั่วโลกไปพร้อมกัน ขณะที่ระบบเศรษฐกิจต้องการ การสนับสนุนจากกลไกของรัฐที่เอื้อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสามารถขับเคลื่อนไปได้นั้น ทรัพยากรหลากหลายรูปแบบ ก็ถูกแปรรูปและผลิตขึ้นมาเป็นสินค้าจนยากที่จะคำนวณได้ว่ามีปริมาณเท่าใด และมีอะไรบ้าง เพราะการผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีสูงย่อมมีองค์ประกอบในโครงข่ายการผลิตจำนวนมาก หรือกล่าวได้ในเชิงธุรกิจว่าห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ซึ่งก็คือกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดสินค้าขึ้นมา ทั้งกระบวนการจัดซื้อ (Procurement) การผลิต (Manufacturing) การจัดเก็บ (Storage) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การจัดจำหน่าย (Distribution) และการขนส่ง (Transportation) ตั้งแต่ก่อนและหลังการผลิตสินค้าจนถึงมือผู้บริโภค นั้นมีการใช้ทรัพยากรเป็นต้นทุนในการผลิตทั้งที่คำนวณได้และยากต่อการคำนวณจำนวนไม่น้อย

สถานการณ์ความไม่เท่าเทียมในสังคมไทย

ประเทศไทยในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนเป็นเรื่องที่พบเห็นและเป็นที่ยืนยันของผู้คนหลากหลายนั้นกลับขยายวงกว้างถึงคนมากมาย โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย และบรรดาผู้ด้อยโอกาสทั้งหลาย ในประเทศ นั่นคือปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคม (จิตภา ดรุณวรรณ, 2561) ปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคมไทย เป็นประเด็นปัญหาที่มีมายาวนานและส่วนใหญ่แล้วยังไม่ได้รับการแก้ไข ประเทศไทยแม้จะประสบความสำเร็จในการ ลดปัญหาความยากจน แต่ปัญหาความไม่เท่าเทียมยังไม่สามารถลดลงได้ และยังมีปัญหาความไม่เท่าเทียมในมิติต่าง ๆ เช่น ความไม่เท่าเทียมด้านทรัพย์สิน ความไม่เท่าเทียมด้านโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา ความไม่เท่า

เทียบด้านการบริการสาธารณสุข และความไม่เท่าเทียมด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่แตกต่างกันในระดับพื้นที่และสถานะของครัวเรือน รวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) โดยเฉพาะ ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางด้านชาติพันธุ์ ในประเด็นของการยอมรับทางสังคม ความแตกต่างทางสถานภาพทางสังคม การเลือกปฏิบัติ และคุณภาพการเข้าถึงบริการและการดูแลสุขภาพ อันเป็นความไม่เท่าเทียมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนอีกด้วย และความไม่เท่าเทียมที่มากส่งผลให้การกระจายผลตอบแทนหรือโอกาสมีความแตกต่างกัน และนำไปสู่ปัญหาความยากจนได้ ความไม่เท่าเทียมเป็นประเด็นที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญมาโดยตลอด และมีความหมายครอบคลุมในวงกว้างมากกว่าความแตกต่างเพียงแค่เฉพาะด้านรายได้ โดยความไม่เท่าเทียมยังสามารถพิจารณาได้จาก ปัจจัยอื่นที่สำคัญ อาทิเช่น การครอบครองทรัพยากรอื่น และการเข้าถึงสวัสดิการ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียม ในมุมมองที่ยิ่งขึ้น เป็นการพิจารณาความไม่เท่าเทียมในมิติด้านรายได้ ด้านรายจ่าย ที่ดิน การเข้าถึงแหล่งทุน และการเข้าถึงนโยบายของรัฐ ในด้านสวัสดิการที่รัฐจัดหาให้กับครัวเรือน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) แต่ถึงกระนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกลับเป็นเหมือนเส้นแบ่งระหว่างคนมีกับคนไม่มี หรือความแตกต่างทางชนชั้นที่พยายามแยกสิทธิการเข้าถึงทางด้านโอกาสทั้งในเรื่องของการรับบริการสาธารณสุข ความยุติธรรม เด็กเยาวชน คนพิการ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ห่างออกไป ภาพเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าสิทธิของความเท่าเทียมและ ความเสมอภาคทางสังคมมีอยู่จริงหรือไม่ และความไม่เท่าเทียมที่แพร่กระจายไปในสังคมไทยจะมีจุดจบเมื่อใด (กิตติพงษ์ เพ็ชรพิทักษ์, 2562) ซึ่งปัญหาของความไม่เท่าเทียมในสังคมไทยถึงแม้ว่าจะมีหลากหลายมิติและมีความเชื่อมโยง ทับซ้อน และมีผลสืบเนื่องกันไป แต่ความพยายามในการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมก็ยังคงดูเหมือนว่าจะยังไม่มีแนวโน้มเชิงสถานการณ์ ที่ดีขึ้น และความไม่เท่าเทียมได้ปรากฏในหลายพื้นที่ของประเทศไทยโดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่บางกลุ่มไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม

ปัญหาความไม่เท่าเทียมของสังคมไทยฝังรากลึกมายาวนาน ทั้งนี้มีต้นตอมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ใช้ ตัวเงินเป็นตัวชี้วัด โดยคนมีเงินมีโอกาสและอำนาจมากกว่า สามารถซื้อตำแหน่ง ซื้อได้แม้กระทั่งบาปบุญคุณโทษ ทำให้คนจนและคนมีความรู้ต่ำกว่าถูกเอารัดเอาเปรียบ อีกทั้งระบบภาษีที่ไม่เป็นธรรม มีช้อยกเว้นและเอื้อประโยชน์ให้คนรวยมากกว่าคนจน รวมทั้งระบบงบประมาณที่ลำเอียงโดยเป็นประโยชน์ต่อคนมีรายได้สูงมากกว่าคนยากจน จึงยิ่งทำให้ความไม่เท่าเทียมของสังคมขยายฐานกว้างมากขึ้น ปัญหาความไม่เท่าเทียมเกิดขึ้นกับประเทศไทยยาวนานถึงกับทำให้ประเทศไทยต้องยืนอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งมากกว่า 10 ปี บางครั้งความขัดแย้งระหว่างคนไทยด้วยกันเองที่เกิดขึ้น รุนแรงจนถึงขั้นวิกฤตที่เกือบต้องมีการแบ่งแยกประเทศออกเป็นแต่ละฝ่าย ด้วยมีความคาดหวังที่จะทำลายกำแพงความไม่เท่าเทียมจนถึงมุ่งไปที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขก็เพราะเกิดจากรากฐานของความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจนั่นเอง ทั้งนี้ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการเศรษฐกิจไม่ได้มีเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ยังเกี่ยวข้องกับ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านภาวะประชากร ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านลักษณะประจำชาติ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต และด้านการศึกษาอีกด้วย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ จะก่อตัวกันเป็นปัญหาด้านการเมือง ด้านสังคมจิตวิทยา ถึงแม้แต่ด้าน

การทหารเองก็ยังได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ความไม่เท่าเทียมได้ถูกหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นที่นำไปสู่ข้อเรียกร้องทางการเมือง แม้หลายฝ่ายจะยังมีความเห็นต่างกัน ว่าความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันนั้นมีผลมาจากความไม่ลงตัวของ การเมือง แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่าความไม่เท่าเทียมนั้น มีจริงในสังคมไทย และเกิดขึ้นมานานแล้วช่องว่างระหว่างรายได้ของ คนรวยกับคนจนเป็นเหตุการณ์หนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในสังคมไม่ว่าจะเกิดจากการขาดโอกาส ขาดสิทธิ ขาดทรัพยากร หรือธรรมชาติไม่เข้าข้างก็ตาม (ธรรมบุญ วิถี, 2564)

นอกจากนี้ ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านชนชาติที่เข้ามาอาศัยเป็นแรงงานทั้งที่ ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย รวมถึงปัญหาการค้าแรงงานข้ามชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้วย โดยเฉพาะแรงงานชาวเมียนมาร์ที่เข้ามาทำงานในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ทั้งนี้สภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยในเมียนมาร์ เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นของคนในประเทศเมียนมาร์สู่ประเทศอื่น และได้แบกรับความเสี่ยงรูปแบบต่าง ๆ เพื่อมาตั้งรกรากและทำงานในประเทศไทย สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งคือแรงงานข้ามชาตินั้นมีความจำเป็นที่จะต้องปรับใน เรื่องการใช้ชีวิตส่วนตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในประเทศใหม่ (ศิริมา ทองสว่าง, 2560) แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการยอมรับ ทางสังคมในประเทศหรือท้องถิ่นใหม่ที่ควร จึงทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางสังคมขึ้น ในขณะที่เดียวกัน สถานการณ์ ปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคมไทยก็ยังมีปัญหาไม่น้อยไปกว่าแรงงานข้ามชาติเหล่านั้น สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศิน ทรแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2564) ได้นำเสนอรูปแบบของความไม่เท่าเทียมในภาพรวมของสังคมไทยได้ดังนี้

1. ความไม่เท่าเทียมด้านความมั่งคั่งและรายได้ (Wealth & Income Inequality) ซึ่งเกิดจากการพัฒนาที่มี ลักษณะไม่สมดุลหรือกระจุกตัวในบางพื้นที่หรือบางสาขาการผลิต ส่งผลให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนากระจาย ไปไม่ทั่วถึงทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มบุคคล

2. ความไม่เท่าเทียมด้านการกระจายโอกาส (Opportunity Inequality) ในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและ บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านการศึกษา การเข้าถึงสวัสดิการสังคม และการเข้าถึงแหล่งทุนหรือปัจจัยการผลิต

3. ความไม่เท่าเทียมด้านอำนาจ (Power Inequality) ทั้งด้านสิทธิทางการเมือง อำนาจต่อรอง ในการเข้าถึงทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นส่งผล ให้การจัดสรร ทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียม และอาจเกิดจากการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ต่อกลุ่มที่มีอำนาจในสังคมน้อย

ผู้เขียนสรุปว่า จากรูปแบบของความไม่เท่าเทียมข้างต้น นำมาสู่ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และรวมไปถึงการเมือง ในสังคมไทยที่เป็นปัญหาตักค้ำและหมักหมมเรื่อยมา ไม่ว่าจะรัฐบาลชุดใดที่เข้ามาบริหารประเทศก็ไม่สามารถที่จะ แก้ปัญหาความ ไม่เท่าเทียมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ความไม่เท่าเทียมเป็นประเด็นการพัฒนาที่สำคัญของประเทศไทยมาอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ในปัจจุบันที่ความไม่เท่าเทียมได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจโลกที่รวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมในหลายมิติ ทั้งด้านรายได้ ความมั่งคั่ง โอกาสการเข้าถึง และคุณภาพการศึกษา บริการสาธารณสุข การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น รวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีความแตกต่างกันในระดับพื้นที่และสถานะของครัวเรือน ซึ่งล้วน มีส่วนสำคัญในการสร้างความแตกต่างระหว่างระดับ คุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม ด้วยเหตุที่การศึกษาความไม่เท่าเทียม มักจะเลยมิติอื่น ๆ จึงทำให้เกิดความพยายาม ศึกษาประเด็นทางด้านความไม่เท่าเทียมในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

ทางออกของความไม่เท่าเทียม

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของสหประชาชาติ ค.ศ.1987 ได้ให้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ไว้เป็นครั้งแรก โดยได้ให้นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปต้องลดลง โดยนิยามคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ภายหลังจากเกิดรายงานที่ชื่อว่า Our Common Future หรือ Brundtland Report ได้ให้คำนิยามไว้ แม้ว่าจะได้มีการยอมรับในแนวคิดส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นก็จะวางอยู่บนพื้นฐานของนิยามนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2563) ทั้งนี้ในทุก ๆ นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีจุดเน้นร่วมกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศน์วิทยาของโลก โดยการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวคิดของ Edward Barbier คือ การบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุด และโดยที่สังคมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดในทุกส่วนประกอบได้ จึงจำเป็นต้องยอมลดเป้าหมายในบางองค์ประกอบ เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ว่าจะให้องค์ประกอบใดมีลำดับความสำคัญที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ถ้าให้ลำดับความสำคัญทางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอันดับแรก ก็อาจต้องชดเชยด้วยการให้เป้าหมายทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง ส่วนประกอบของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั้น สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติเป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ

1. การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ
2. การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือการลดปัญหาความยากจน
3. ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น

เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการนี้จะต้องดำเนินการในแนวทางที่ยั่งยืนตามที่กล่าวมาแล้ว ในส่วนประกอบทางด้านสังคมของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นจะต้องวางอยู่บนรากฐานของ 2 หลัก คือ หลักการความยุติธรรม และหลักการความเท่าเทียม เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสของคนในสังคมจะต้องมีความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนและผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น อาหาร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัยและโอกาสในการพัฒนาตนเอง ความเป็นธรรมในสังคม มีนัยถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในด้านการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างผลิตภาพให้แก่สังคม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เป้าหมายทางสังคมทั้งด้านของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นธรรมในสังคม ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ และการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ในส่วนประกอบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แร่ธาตุอันเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ควรจะต้องดำรงอยู่ที่ทำให้ส่วนประกอบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ความมีเสถียรภาพของระบบนิเวศของโลกจะไม่ถูกกระทบกระเทือน นอกจากนี้ วิชิต หล่อจีระสุนท์กุล และจิราวัลย์ จิตรถเวช (2555) ได้ศึกษาถึงการพัฒนาดัชนีและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับ

ภาคของประเทศไทย โดยสะท้อนให้เห็นว่า กรอบแนวคิดของ DPSIR เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นที่จะใช้จัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย โดยเริ่มพิจารณาแรงขับเคลื่อน

D (Driving Force) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์และภาคเศรษฐกิจไปสู่แรงกดดัน

P (Pressure) หมายถึง การปล่อยก๊าซมลพิษ และของเสีย เคลื่อนต่อไปยังสถานะ

S (States) หมายถึง สภาพทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ และต่อไปยังผลกระทบ

I (Impact) หมายถึง คุณภาพของสถานะสิ่งแวดล้อม เช่น อากาศ น้ำ ดิน เป็นต้น และมีอิทธิพลต่อแรงขับเคลื่อนด้วยสุขภาพของมนุษย์

ส่วนการตอบสนอง (Response : R) คือนโยบายสาธารณะของรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลไปยังแรงขับเคลื่อนและแรงกดดัน โดยมีแรงขับเคลื่อน ประกอบด้วย แรงขับเคลื่อนของภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและภาคประชาชน มิติแรงกดดัน ประกอบด้วยการใช้วัตถุดิบ การใช้พลังงาน และการบริหารจัดการของเสีย มิติสถานะ ประกอบด้วย คุณภาพสถานะแวดล้อมและคุณภาพสุขภาพ และมีผลกระทบ ประกอบด้วย ดัชนีโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ดัชนีความยากจน ดัชนีความมั่นคง ของชีวิตและทรัพย์สิน ดัชนีความเสมอภาค ทางเพศ ดัชนีสถานที่อยู่อาศัย และดัชนีวัดโอกาสการศึกษา

จากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนับเป็นแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมาแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากแนวทางการพัฒนาตามแนวเสรีนิยมใหม่ เพราะนอกจากเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้นที่สูงแล้ว ยังนำพารการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงตามไปด้วย แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงพยายามเติมเต็มโดยสร้างฐานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทางสังคมและการเมืองโดยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยังรักษาความมั่นคงของสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน ขณะที่บทบาทรัฐก็ยังคงทำหน้าที่บำรุงรักษาระบบโดยรวม หรือเป็นกลไกกลางในการประสานทั้งภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ดำเนินการในกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไป

ผู้เขียนมีความเห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นช่วยเติมเต็มช่องว่างจากการพัฒนาในช่วงกว่าสองทศวรรษที่มีกระแสรูปแบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่นั้นผลักดันให้ฉันทามติอสังขัตถ์กลายเป็นรูปธรรมของการพัฒนาในหลายประเทศ จนนำไปสู่การทำลายทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ยากต่อการคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขณะที่การสร้างดัชนีชี้วัดข้างต้นถือเป็นตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ใช้ในการสร้างความตระหนักถึงผลลัพธ์จากการพัฒนา ซึ่งเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต อันเป็นแรงกดดันจากประเทศมหาอำนาจต่อประเทศกำลังพัฒนาและประเทศโลกที่สามนั้นส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจที่กระทบต่อระบบการเมืองและสังคมตามไปด้วย ดังนั้นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นวิธีการที่นำไปสู่การคลี่คลายปัญหาจากการพัฒนาในอดีตได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะเป็นสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการปัญหาความไม่เท่าเทียมกันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยอาศัยกระบวนการดังนี้

1. สนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนดำเนินการให้เกิดการควรวม การปรับโครงสร้างองค์การ การปรับลดภารกิจที่ซ้ำซ้อน การบริการสาธารณะเชิงรุก การพัฒนาระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานเต็มพื้นที่ และการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. การส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเข้าสู่โครงสร้างใหม่ การสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน การจัดเวทีประชาคมในทุกพื้นที่เพื่อหาข้อสรุปและการจัดเรียงลำดับความสำคัญเชิงปัญหาและรับฟังความต้องการของประชาชน

3. การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ เพื่อสร้างการรับรู้ในทุกมิติถึงเหตุผลและความจำเป็นในการควรวรรวมทุกภาคส่วนและทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย บนฐานแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคมในระดับพื้นที่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นบนฐานของความเป็นพี่น้องและเป็นเครือญาติเดียวกัน

4. การทบทวนประเด็นข้อขัดข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ทั้งกรอบนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการควรวรรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงสร้างระบบการบริหารจัดการในรูปแบบแนวคิด ระเบียบและขั้นตอนในการบริหารจัดการภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับวิถีศาสตร์ของชุมชน

5. ควรสร้างระบบฐานข้อมูลกลางประชาชนและนำระบบเทคโนโลยีที่มีคุณภาพมาใช้ในการเชื่อมโยงกับระบบบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความถูกต้อง และทันต่อสถานการณ์ ซึ่งจะช่วยเสริมประสิทธิภาพในการให้บริการ และยกระดับสมรรถนะภาครัฐให้สูงขึ้น

สรุป

ความไม่เท่าเทียมเป็นความแตกต่างของมนุษย์ในสังคมเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นทั้งโดยธรรมชาติและโดยวัฒนธรรมผ่านโครงสร้างสังคมของแต่ละสังคม ความแตกต่างนี้เป็นฐานนำไปสู่ช่วงชั้นทางสังคมและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาถึงต้นกำเนิดแห่งความแตกต่างชั้นแรกของมนุษย์นี้พบว่า เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความสามารถของมนุษย์ที่จะควบคุมได้ จึงเป็นเหตุให้ความแตกต่างนี้มีมาพร้อมกับสิ่งที่เรียกว่าโอกาสในชีวิต อันเป็นสิ่งที่กำหนดตำแหน่งแรกของมนุษย์ในสังคม ความไม่เท่าเทียมเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน และคาดว่าจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จากนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมามุ่งเน้นสร้างความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Growth) ทำให้การเจริญเติบโตของประเทศไทยดีขึ้น แต่กลับทำให้ความไม่เท่าเทียมทางรายได้ในประเทศไทยไม่ดีขึ้น ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ควรมีการได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ดังนั้น การจัดการปัญหาความไม่เท่าเทียมจำเป็นต้องมีกระบวนการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีการสนับสนุนงบประมาณ พัฒนาศักยภาพบุคลากร สร้างความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือ กำหนดกรอบนโยบายของรัฐให้ทันต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ตลอดจนการสร้างระบบฐานข้อมูลกลางและนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการเชื่อมโยงระบบบริการสาธารณะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นช่วยเติมเต็มช่องว่างจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตอันเป็นแรงกดดันทางประเทสหอำนาจต่อประเทศกำลังพัฒนาและประเทศโลกที่สามนั้นส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจที่กระทบต่อระบบการเมืองและสังคมตามไปด้วย ดังนั้น แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นวิธีการที่นำไปสู่การคลี่คลายปัญหาจากการพัฒนาในอดีตได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะเป็นการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทางสังคมและการเมืองโดยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยังรักษาความมั่นคงของสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน ขณะที่บทบาทของรัฐก็ยังคงทำหน้าที่บำรุงรักษาระบบโดยรวมหรือเป็นกลไกกลางในการประสานทั้งภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ดำเนินการในกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์และเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช มุงเมือง และเจ้าของงานประพันธ์ทุกท่าน ที่ได้เขียนหนังสือ บทความเอกสารวิชาการ และตำราทุกเล่ม ไว้สำหรับการค้นคว้าและอ้างอิงเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและสำหรับการเขียนบทความฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ เสียงใหญ่ และ ศิริวรรณ วิสุทธิรัตนกุล. (2564). ความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(43), 14-24.
- กิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์. (2562). แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิการถือครองที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 4(2), 111-132.
- จิตาภา ดรณวรรณ. (2561). สู้สังคมไทยเสมอหน้า: ฝ่าเบื้องหลังความเหลื่อมล้ำไทย โดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 11(3), 185-190.
- ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร และคณะ. (2564). การพัฒนาที่ยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 2(3), 77-93.
- ประชาไท. (2561). นักเศรษฐศาสตร์ชี้ไทยอาจเหลื่อมล้ำมากกว่าในรายงาน Global Wealth Report. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://prachatai.com/journal/2018/12/79991>
- พีระพงษ์ มานะกิจ และ ณิชวรณ อัจฉรานูวัฒน์. (2564). ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย: สื่อและการผลิตซ้ำทางความคิดและอุดมการณ์ CONFLICT IN THAI SOCIETY: MEDIA AND IDEOLOGICAL REPRODUCTION. *วารสารวิชาการ กสทช. ประจำปี 2564*, 15-32.
- ธรรมบุญ วิถี. (2564). ปัจจัยหลักในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยอยู่ที่ทรัพยากรมนุษย์:บริบทของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://porpeang-km.com/knowledge-academic/academic-wo...>
- นิสาพร วัฒนศัพท์ และคณะ. (2559). ช่วงชั้นทางสังคม ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และการอธิบายถึงความเป็นประชากรกลุ่มเปราะบางในสังคม. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 10(4), 362-376.
- บรรยง พงษ์พานิช. (2561). ไทยขยับอันดับที่ 1 ครองแชมป์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูงสุดในโลก. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.siambusinessnews.com/16563>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2563). การพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/04-03.html>.
- วิจิต หล่อจรัสคุณท์กุล และ จิราวัลย์ จิตรลเวช. (2555). การพัฒนาดัชนีและตัวชี้วัดการพัฒนายั่งยืนในระดับภาคของประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์สถาบันพัฒนาศาสตร์*, 6(1), 135-163.

- ศิริมา ทองสว่าง. (2560). ความเหลื่อมล้ำข้ามชาติ: กรณีศึกษาแรงงานเมียนมาร์ในสมุทรสาคร. *วารสารวิจัยสังคม*, 40(1), 61-103.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move). (2564). *Inequality ความไม่เท่าเทียม/ความเหลื่อมล้ำ*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.sdgmove.com/2021/07/13/sdg-vocab-32-inequality/>
- สมชัย จิตสุชน (2558). รายงานการวิจัย ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2564). *ความเหลื่อมล้ำ*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <http://social.nesdb.go.th/>
- สยาม อรุณศรีมรกต และ ยงยุทธ วัชรดุลย์. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการ ของสหประชาชาติ เพื่อโลกอนาคต. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*, 11(3), 1-7.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หลี่ เหวินเหลียง และ ทิตยา สุวรรณะชฎ. (2559). ความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาที่ยั่งยืนจากประสบการณ์จีน. *วารสารพัฒนาสังคม*, 18(ฉบับพิเศษ), 19-34.
- อรรถพร กักค่างพูล. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย. *มนุษยศาสตร์สาร*, 21(3), 214-236.
- อติวิชญ์ แสงสุวรรณ. (2558). *ความเหลื่อมล้ำ*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi...>
- United Nations. (2016). *The sustainable development goals report*. New York, NY: United Nations.
- Strategic Management Division. (2016). *Sustainable Development*. Retrieved May 10, 2021, from <https://www.Bangkok.go.th>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล	นางสาวฐิตินันท์ ภควัฒตระการ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 ศิลปศาสตรบัณฑิต (การพัฒนาชุมชน) สถาบันราชภัฏนครปฐม พ.ศ. 2550 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
หน้าที่การงาน	เจ้าหน้าที่วิชาการ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 85/23 หมู่ 3 ถนนมาลัยแมน ตำบลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000 E- mail: titinan_st@windowslive.com

กระบวนการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชน

Community Exercise Network Development Process

ผู้วิจัย

ดร.พญ.นุสรีย์ ศิริพัฒน์

บทคัดย่อ

การพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชนทำให้แกนนำมีศักยภาพในการแก้ปัญหาของชุมชน เกิดความตระหนักในการเป็นเจ้าของปัญหา กำหนดทิศทางพัฒนาชุมชนร่วมวางแผนและลงมือปฏิบัติที่มาจากความต้องการของชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติและทบทวนพัฒนาการดำเนินงานเป็นระยะๆ ก่อให้เกิดการจัดการทุนทางสังคม โดยเจ้าหน้าที่และวิทยากรภายนอกเป็นผู้กระตุ้น สนับสนุนและประสานเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายออกกำลังกาย เป็นการพัฒนาเครือข่ายจากการรวมกลุ่มทางสังคมที่มีการสื่อสารสร้างความเข้าใจทั้งภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและในชุมชน เกิดการจัดการเครือข่ายอย่างชัดเจนส่งผลเกิดการระดมทุนและกิจกรรมการออกกำลังกายโดยนำเอาทุนทางสังคมที่มีในชุมชนเช่น ศิลปะพื้นเมือง กลองยาว การเต้นแอโรบิก การเต้นศิลปะต่างชาติผสมผสาน มาประกอบการออกกำลังกายร่วมกัน ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาจะต้องเกิดจากความสนใจ มีจุดมุ่งหมายและผลประโยชน์ร่วมกัน กิจกรรมด้านสุขภาพจะต้องตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนและปฏิสัมพันธ์กับองค์กรและหน่วยงานภายนอก เกิดการเชื่อมโยงการทำงานกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ภายใต้อำนาจใหญ่คือ เครือข่ายสร้างสุขภาพ โดยการประยุกต์ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในการดำเนินโครงการพัฒนาเครือข่ายออกกำลังกาย สามารถทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการกระบวนการเรียนรู้และสามารถพึ่งตนเองในการพัฒนาด้านสุขภาพที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน ควรนำการพัฒนาเครือข่ายออกกำลังกายไปใช้ในหมู่บ้านอื่นต่อไป

คำสำคัญ : กระบวนการพัฒนาเครือข่าย, การออกกำลังกายในชุมชน

Abstract

The development of core leaders of health building in 1 cycle caused the core leaders to have potentials in solving community problems, to originate awareness of being problem possessors, to determine the direction of community development, to participate in planning, and to act responding to community needs, to generate the process of learning from practices, and to review operational development periodically, generating social capital management by external officials and resource persons who stimulated, supported, coordinated in connection to originate community learning and networking. The applying action research method in community exercise network development process contribute the community to participate in learning process management and rely on themselves in health development according through community's lifestyle and context.

Key word : Network Development Process, Community Exercise.

บทนำ

การมีกิจกรรมทางกายก่อให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังโดยเฉพาะ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง นับวันเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาคมโลกรับรู้และให้ความสำคัญถึงกิจกรรมทางกาย (Physical Activity) ให้เกิดการเคลื่อนไหวร่างกายในอริยาบถต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งก่อให้เกิดการใช้และเผาผลาญพลังงานโดยใช้กล้ามเนื้อไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเดินทางโดยการเดินหรือขี่จักรยานและกิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ การออกกำลังกาย การท่องเที่ยว การส่งเสริมทางกายและการลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง ให้ประโยชน์ต่อสุขภาพ เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งการส่งเสริมกิจกรรมทางกายและลดพฤติกรรมเนือยนิ่งของประชาชนมีความเกี่ยวพันกับ วิถีชีวิต ในระดับโลกองค์การอนามัยโลกและสหประชาชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์โลกด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย (Global Strategy on Physical Activity) ขององค์การอนามัยโลกในการประชุมสมัชชาอนามัยโลก ครั้งที่ 57 (The 57th World Health Assembly) ปี พ.ศ.2547 การรับรองมติการส่งเสริมกิจกรรมทางกายและจากการรับรองปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพโลกและการพัฒนาที่ยั่งยืนในปี พ.ศ.2559 ที่ประเทศไทย การผลักดันมติการพัฒนาแผนปฏิบัติการส่งเสริมกิจกรรมทางกายระดับโลก (Global Action Plan on Physical Activity) ในการประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การอนามัยโลก ครั้งที่ 140 ปี พ.ศ. 2560 การรับรองมติแผนปฏิบัติการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังระดับโลก (ค.ศ.2013 - 2020) (Global Action Plan on Prevention and Control of Noncommunicable Disease) และการรับรองมติเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ค.ศ.2030 (Sustainable Development Goals : SDGs) (คณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมกิจกรรมทางกายแห่งชาติ,2060)

จากนโยบาย แผนงาน โครงการส่งเสริมสุขภาพทั้งในลักษณะกิจกรรมทางสังคม อาทิเช่น กิจกรรมนันทนาการ การออกกำลังกาย การรำ ร้องเพลง การออกกำลังกายแบบประยุกต์กับวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมสนับสนุนในรูปแบบของเครือข่ายชมรม โดยมีการจัดทำแผนงาน โครงการของหน่วยงานทั้งภาครัฐ หน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้งบประมาณสนับสนุนนับหลายล้านบาท เพื่อส่งเสริมเกื้อหนุนให้คนไทยมีกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกายใช้การกีฬาเป็นวิถีชีวิต เข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ เทคโนโลยี นวัตกรรม ตลอดจนสร้างทุนทางสังคม วัฒนธรรมในด้านการกีฬาและออกกำลังกาย ครอบคลุมในพื้นที่สังคมเมือง และชนบท จนถึงพื้นที่ในภูมิภาคที่ห่างไกล เพื่อเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น มีอายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้น ลดภาวะเจ็บป่วย ความพิการและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ส่งผลต่อการลดงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประชาชนโดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งสูงถึงปีละ 2 - 2.5 แสนล้านบาท จากศึกษาของอัจฉรา ปุราคม (2552) ถึงบทบาทและการสนับสนุน ด้านการส่งเสริมการออกกำลังกาย ทั้งที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐและไม่ใช่ภาครัฐ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า งบประมาณการลงทุนด้านการส่งเสริมออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพของประเทศไทยในระยะ 5 ปี ระหว่างปี 2558–2563 มีจำนวนเงินสูงถึง 679,854,402 บาท และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยสัดส่วนเงินลงทุนในโครงการกีฬามวลชนมากที่สุด โดยเป็นโครงการประเภทส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและกลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพมีการลงทุนในสัดส่วนน้อยที่สุด

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมทางกายชะลอความเสื่อมถอยของร่างกายสามารถพึ่งตนเองได้ และเมื่อก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ ก็จะเป็นสังคมที่มีผู้สูงอายุที่มีสุขภาพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขและไม่เป็นภาระของคนในครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป

เนื้อเรื่อง

จากแนวคิดและหลักการกิจกรรมทางกาย โดยผู้วิจัยได้นำมาประกอบกับการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของผู้เขียนและงานวิจัยในต่างประเทศ มีข้อเสนอรูปแบบกิจกรรมทางกาย 5 รูปแบบดังนี้

1. กิจกรรมทางกายที่บ้าน (Household physical activity) หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถทำเป็นกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองที่บ้าน หรือในยามว่างหลังเสร็จภารกิจจากการทำงาน ได้แก่ งานบ้าน กวาดและถูบ้าน รดน้ำต้นไม้ กวาดใบไม้ เดินขึ้นลงบันได เลี้ยงหลาน และการยกสิ่งของเป็นต้น หรือการออกกำลังกายในช่วงยามว่าง เช่น การเดินแกว่งแขนการนั่งยกเกร็งขา การออกกำลังกายด้วยยางยืด ค่าการเผาผลาญพลังงานของกิจกรรมทางกายในกิจวัตรประจำวันจะมีค่าการเผาผลาญพลังงานที่แตกต่างกันไป รูปแบบกิจกรรมนี้ช่วยลดพฤติกรรมการอยู่นิ่งเฉยได้เป็นอย่างดี

2. กิจกรรมทางกายโดยการเดินทาง (Travel physical activity) เป็นกิจกรรมขณะเดินทางจากบ้านไปอีกสถานที่หนึ่ง หรือจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง ผู้สูงอายุสามารถเลือกกิจกรรมรูปแบบนี้ไปปฏิบัติได้ง่าย อาจจะเลือกวิธีการเดิน ขี่จักรยาน หรือการเดินทางโดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ ได้แก่ การเดินไปจ่ายตลาด ในบริเวณใกล้เคียง การเดินทางไปทำงาน การขี่จักรยาน หรือการเดินขึ้นลงบันไดในห้างสรรพสินค้า เป็นต้น จากการทบทวนเอกสารงานหลายฉบับได้สนับสนุนกิจกรรมการเดินทางว่าเป็นพฤติกรรมสุขภาพเหมาะสมกับผู้สูงอายุทุกเพศ ทุกวัย สะดวก ปลอดภัย และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ประการสำคัญ คือ สามารถเพิ่มกิจกรรมทางกายได้ถึงระดับปานกลาง (Moderate physical activity) (Carrapatoso et al., 2013) พัฒนาสมรรถภาพทางกายและความสามารถในการทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี อนึ่งโปรแกรมเดินดังกล่าวจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้ในระยะยาว ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับโครงสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเดินทางได้ง่ายมากขึ้น และมีความปลอดภัยในการเดินทาง เช่น การสร้างทางเดินเท้าให้กับผู้สูงอายุเป็นต้น นอกจากนี้ พื้นที่สวนสาธารณะในชุมชนที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาระกระตุ้นให้ผู้สูงอายุในช่วงวัยกลาง (Mid older ages) จะมีกิจกรรมทางเดินได้เป็นอย่างดีอีกประการหนึ่งด้วย

3. โปรแกรมจักรยาน (Cycling Program) เป็นรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางกายในชีวิตประจำวัน เป็นที่แพร่หลายในทวีปออสเตรเลียและทวีปยุโรปหลายประเทศ เช่น เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม สเปน เป็นต้น ตลอดจนประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น และเกาหลีการขี่จักรยาน เป็นประจำสม่ำเสมออย่างน้อยวันละ 30 นาที จะเป็นการเพิ่มกิจกรรมทางกายได้ถึงระดับปานกลาง (Moderate Physical activity) ช่วยลดอาการปวดข้อ ความดันโลหิตสูง หัวใจ และความเครียดได้ดี นอกจากนี้มีงานวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไปร้อยละ 50 ที่ขี่จักรยานเป็นประจำสม่ำเสมอ มีอัตราการเป็นโรคหัวใจลดลง ในสัปดาห์แรกของการเริ่มต้นขี่จักรยานควรเริ่มจากเวลา 10 นาที ต่อวัน และสัปดาห์ต่อไปเพิ่มระยะเวลาและระยะทางเพิ่มขึ้นเป็น 15-20 นาที และสัปดาห์ถัดไปเพิ่มขึ้นอีกครั้งละ 5-10 นาที จนถึง 45 นาที จะเป็นการเผาผลาญพลังงานได้ถึง 2,000 – 9,000 แคลอรีต่อ

สัปดาห์ (Chodzko-Zajko and Shwingel, 2011) นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่มีการเพิ่มปริมาณการทำกิจกรรมการเดิน หรือการขับซึ่งจักรยานขึ้นจากเดิมร้อยละ 25 การที่จักรยานยังสามารถช่วยเพิ่มความสามารถด้านสมอง การดำเนินกิจกรรมประจำวัน การเดิน มวลกล้ามเนื้อและความหนาแน่นมวลกระดูก ซึ่งในระยะยาวโปรแกรมที่จักรยานนี้จะพัฒนาเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้เช่นเดียวกับโปรแกรมการเดิน ทั้งนี้ต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับโครงสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเดินทางได้ง่ายมากขึ้น และต้องมีความปลอดภัยในการเดินทาง เช่น การสร้างทางจักรยานเฉพาะและสนับสนุนจักรยานให้ผู้สูงอายุใช้ในการเดินทางใกล้ๆบ้าน เป็นต้น

4. กิจกรรมทางกายเชิงกิจกรรมนันทนาการ (Recreational physical activity) หมายถึง กิจกรรมที่เป็นกิจกรรมนันทนาการในช่วงยามว่าง เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดทางร่างกาย ส่งเสริมสุขภาพจิตใจและสมองให้กับผู้สูงอายุ ในช่วงเวลาว่างจากการทำงานบ้านหรือกิจกรรมประจำวันอื่นๆ เช่น การร้องเพลง การเต้นรำ การวาดภาพ การถ่ายรูป การปลูกต้นไม้ เป็นต้น กิจกรรมทางกาย ลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกิจกรรม (Activity theory) ที่อาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นเป็นเครื่องมือ ทำให้ผู้สูงอายุที่มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีความพึงพอใจในชีวิตช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข มีความเพลิดเพลิน กระฉับกระเฉง และรับรู้ภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง

5. กิจกรรมทางกายโดยการวางแผน (Planned exercise physical activity) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายและเล่นกีฬาชนิดต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล หรือลักษณะเป็นกลุ่มชมรม หรือเป็นกิจกรรมออกกำลังกายหรือกีฬาที่จัดโดยผู้เชี่ยวชาญด้าน พลศึกษาและกีฬา ซึ่งปกติจะมีการจัดกิจกรรมในกลุ่มวัยเด็กและเยาวชน เช่น การเล่นกีฬาชั่วโมง พลศึกษาในโรงเรียน หรือกิจกรรมในกลุ่มวัยทำงานที่มุ่งเน้นการเสริมสร้าง สมรรถภาพทางกาย เช่น การออกกำลังกายในห้องฟิตเนส โยคะ เต้นแอโรบิก แต่สำหรับในกลุ่มสูงอายุไทย กิจกรรมที่มีมักจะจัดกันโดยทั่วไป เช่น เต้นรำ รำไม้พลอง ยางยืด แอโรบิก แบบแรงกระแทกต่ำ เป็นต้น

สุชาติ โสมประยูร (2542) ได้ให้ความหมายการออกกำลังกายว่า เป็นการออกแรงเพื่อกิจกรรมทางร่างกายในทุกๆลักษณะไม่ว่าจะเป็นการเล่นกีฬาหรือการทำงานใดๆ ไม่ว่าจะเป็กิจกรรมที่สมัครใจหรือฝืนใจและไม่ว่ากิจกรรมนั้นๆ จะทำเป็นอาชีพหรือสมัครเล่นการออกกำลังกายที่ดีจำเป็นต้องออกแรงให้มากพอจนรู้สึกเหนื่อย เพื่อให้ร่างกายเกิดการเคลื่อนไหวหรือบางครั้งอาจอยู่กับที่ก็ตาม ซึ่งเป็นผลทำให้หัวใจเต้นเร็วขึ้นกว่าปกติ (การออกกำลังกายแต่เพียงบางส่วนของร่างกายจะได้ประโยชน์น้อยเพราะหัวใจทำงานไม่หนักพอซึ่งพอรจึงไม่เต้นเร็วกว่าปกติเท่าที่ควร

อนงค์ บุญอดุลย์รัตน์ (2542 อ่างใน ศรีบังอร สุวรรณพานิช, 2549) ได้ให้ความหมายของการออกกำลังกายไว้ว่า การออกกำลังกายคือการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายที่ร่างกายได้เคลื่อนไหวโดยการหด-ยืดกล้ามเนื้อ ทำให้ข้อเคลื่อนไหวและมีแรงกดไปที่กระดูกด้วยเช่น การเดินเร็วการวิ่งเพื่อสุขภาพ เต้นแอโรบิกและการเล่นกีฬาออกกำลังกายที่ไม่ได้มุ่งผลการแข่งขันโดยการออกกำลังกายนี้ต้องมีความหนักและใช้เวลานานพอ (ออกกำลังกายแบบใช้ออกซิเจน) ซึ่งผลที่ได้รับจะทำให้ระบบหายใจระบบไหลเวียนโลหิตกล้ามเนื้อและกระดูกถูกกระตุ้นให้ทำกิจกรรมมากขึ้น จะมีความแข็งแรงสุขภาพร่างกายดีขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น ในทางกลับกัน ถ้าขาดการออกกำลังกายก็จะให้กล้ามเนื้อมีขนาดลีบเล็กลง กระดูกพรุนหักง่าย สุขภาพทางกายจะอ่อนแอมีความต้านทานโรคน้อยสุขภาพไม่ดี เมื่อออกกำลังกายจนร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์แล้วจึงค่อยไปฝึกกีฬาเพื่อการแข่งขันซึ่งความเป็นเลิศต่อไป

ดารณีย์ ศรีสวัสดิกุล (2545) ให้ได้คำจำกัดความของการออกกำลังกายไว้ว่าการออกกำลังกายหมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมทางกายทั้งหลายที่บุคคลเลือกกระทำเพื่อต้องการทำให้ร่างกายได้รับการเคลื่อนไหวในอันที่จะช่วยให้กล้ามเนื้อได้ทำงานและเกิดความเจริญเติบโต ส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรง ทรวดทรงดี ปอด หัวใจ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัย

McIeroy et al. (1988) ได้นำแนวศึกษานิเวศวิทยาเชิงสังคมมาประยุกต์ใช้ในงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยเชื่อว่าพฤติกรรมสุขภาพมีอิทธิพลจากปัจจัยเชิงสังคม-สิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล โดยแบ่งพฤติกรรม ออกเป็น 5 ระดับ กล่าวคือ

1. ตัวแปรระดับบุคคล (Individual Level) หมายถึง ลักษณะภายในตัวบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ทั้งลักษณะทางประชากรและจิตวิทยา เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา อาชีพ การรับรู้ความเชื่อ ความรู้ทัศนคติหรือบุคลิกภาพ เป็นต้น

2. ระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal Level) หมายถึง สภาพแวดล้อมในครอบครัวหรือเพื่อนสนิทที่สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลได้โดยผ่านทางกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

3. ระดับองค์กรหรือสถาบัน (Organization/Institutional Level) หมายถึง สถานที่ทำงานหรือสถาบันการศึกษาที่กำหนดบรรทัดฐานหรือแบบอย่างการปฏิบัติให้กับสมาชิกในสถาบันหรือองค์กร

4. ระดับชุมชน (Community Level) หมายถึง เครือข่ายทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ เช่น เพื่อนบ้านหรือชุมชนที่พิกอาศัยในละแวกใกล้เคียง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับชุมชนย่อมสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลได้

5. ระดับสังคมในชุมชน (Societal Level) เป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของประชากร ได้แก่ การออกกฎหมาย การวางนโยบายการณรงค์ผ่านสื่อมวลชนหรือสื่อต่างๆ การใช้แผนการตลาดเชิงสังคม หรือมาตรการต่างๆที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชากรในระดับมหภาค ตัวอย่างเช่น Gregson et al. (2001) ได้นำทฤษฎีไปใช้ในการประเมินทางโภชนาการในโครงการ Food Stamp และการตลาดทางสังคมไปใช้ในโรงเรียนในระดับชุมชนและระดับเมือง

การออกกำลังกายเป็นรูปแบบหนึ่ง ของกิจกรรมทางกายที่มีความเข้มข้นมากเพียงพอที่จะทำให้สุขภาพดีขึ้น การออกกำลังกายแบบใช้แรงต้าน การเดินเร็ว การขี่จักรยาน และการวิ่งออกกำลังกาย เป็นตัวอย่างบางส่วนของ การออกกำลังกาย การออกกำลังกายเป็นมากไปกว่าการจัดกิจกรรมทางกาย เพราะการออกกำลังกายจำเป็นต้องมีการวางแผน มีระดับความสามารถที่แน่ชัด และต้องได้รับการสนับสนุนในระดับที่สูงกว่าดังนี้

1. ลดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน เช่น ลดความเสี่ยงของการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ
2. ทำให้ภาวะโรคเบาหวานดีขึ้น รวมถึง ระดับน้ำตาลในเลือด ระดับไขมันในเลือด และความดันโลหิต
3. สุขภาพโดยรวมดีขึ้น สามารถทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น

McArdle, Katch and Katch (1994) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสรีรวิทยาของการออกกำลังกายไว้ว่า สามารถอธิบายได้ ดังนี้ ขณะร่างกายมีการเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อหลายจะหดตัวซึ่งจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของกล้ามเนื้อแต่ละชนิด เช่น กล้ามเนื้อสีแดงจะหดตัวช้าแต่กล้ามเนื้อสีซีดจะหดตัวได้ดีกว่า เป็นต้น การทำงานของกล้ามเนื้ออยู่ภายใต้การควบคุมของระบบประสาทบริเวณไขสันหลัง และใช้พลังงานในรูปของเอทีพี (Adenosine Triphosphate; ATP) การสร้างพลังงานต้องอาศัยสารอาหารคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมัน แหล่งผลิตพลังงานมี 3 ระบบใหญ่ๆ ได้แก่

1. ระบบฟอสเฟสฟอสเฟต (Phosphatephagensystem) หรือ ATP-Pcr System เป็นแหล่งพลังงานแรก ซึ่งได้จากการสลายสารครีเอทีนฟอสเฟต (Creatine phosphate) ที่สะสมอยู่ในเซลล์เมื่อกำลังทำงาน พลังงานจะถูกนำออกมาใช้ได้ทันทีแต่สามารถใช้ในช่วง 30 วินาทีแรกของการเคลื่อนไหวร่างกาย

2. ระบบไกลโคไลซิส (Glycolysis) เกิดขึ้นเมื่อร่างกายใช้พลังงานระบบแรกหมดร่างกายจะสร้างพลังงานโดยสลายสารไกลโคเจน (Glycogen) หรือกลูโคสที่สะสมไว้โดยไม่ใช้ออกซิเจน (Anaerobic) ระบบนี้จะช่วยรักษาระดับเอทีพีได้นาน 30-90 วินาทีก่อนที่จะร่างกายจะหยุดระบบและ

3. ระบบแอโรบิก (Aerobic) เป็นการสร้างพลังงานจากกลูโคส กรดไขมัน และกรดอะมิโน ผ่านกระบวนการใช้ออกซิเจนต้องใช้เวลาในการเริ่มทำงานประมาณ 2-3 นาที ซึ่งจะพอดีกับระยะเวลาที่ทั้งสองระบบแรกสิ้นสุด ระบบนี้จะให้พลังงานในปริมาณมากและไม่จำกัด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้พลังงานของแต่ละบุคคล และการนำพลังงานมาใช้ขึ้นอยู่กับชนิดของกิจกรรมทางกาย ความหนักและระยะเวลาของการปฏิบัติ กิจกรรมทางกายเช่น ระบบเอทีพี-พีซีอาร์ เหมาะสำหรับการวิ่ง 100 เมตร โดยใช้แรงอย่างหนัก และใช้เวลาในการวิ่งไม่ถึง 10 วินาที เป็นต้น

โดยขณะเคลื่อนไหวร่างกายร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การมีความดันโลหิตสูงขึ้น ชีพจรมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากการกระจายตัวของหัวใจเวียนเลือดแตกต่างจากขณะปกติ มีเลือดไปเลี้ยงบริเวณกล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อหัวใจ และผิวหนังมากขึ้น แต่เลี้ยงบริเวณช่องท้องและไตน้อยลง ขณะที่สมองมีเลือดไปเลี้ยงในระดับคงที่เพื่อเพิ่มกระบวนการสันดาปของร่างกายและช่วยให้มีการระบายความร้อนทางผิวหนังมากขึ้น และถ้าเคลื่อนไหวร่างกายต่อไปในขนาดที่มากพอที่จะเกิดการปรับตัวระยะหลัง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการปรับสภาพร่างกายใหม่ให้สามารถรองรับการเคลื่อนไหวร่างกายที่หนักมากกว่าปกติ เช่น กล้ามเนื้อมีขนาดใหญ่มากขึ้น กล้ามเนื้อมีความทนทานและแข็งแรงมากขึ้น เป็นต้น (Spielholz *et al.*, 1990)

การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์การกีฬา (ACSM, 2006) แบ่งการวัดพลังงานที่ใช้ไปของร่างกาย จาก การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เป็น 2 วิธี วิธีที่ 1 เป็นการวัดโดยตรงด้วยการวัดอุณหภูมิของห้องที่ปิดสนิท และมีอากาศถ่ายเทเข้า ออกในปริมาณที่เท่ากับอุณหภูมิที่ร้อนขึ้นของห้องจากการปฏิบัติกิจกรรม (ที่ทราบค่าพลังงาน) คือ พลังงานที่ร่างกายใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม วิธีนี้ค่อนข้างยากใช้เครื่องมือที่มีราคาแพงแต่ได้ค่าที่ตรงตรง ส่วนวิธีที่ 2 เป็นการวัดโดยอ้อมด้วยการวัดปริมาณการใช้ออกซิเจนที่ได้จากกระบวนการเผาผลาญของร่างกาย สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การวัดอัตราการเต้นของหัวใจ แล้วนำมาเทียบเป็นร้อยละของอัตราการเต้นสูงสุดของหัวใจ การวัดอัตราการใช้ออกซิเจน เท่ากับปริมาณออกซิเจนที่ใช้ไป 3.5 มิลลิลิตร ต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม ใน 1 นาที ความแรงของกิจกรรมทางกายเป็นตัวแปรหลักในการกำหนดขนาดทางกายโดยได้กำหนดตัวเลขมาตรฐานเพื่อใช้เปรียบเทียบระดับความแรงของกิจกรรมทางกายแต่ละช่วงอายุของบุคคลแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ความแข็งแรงของร่างกายตามเกณฑ์ของวิทยาลัยกีฬาเวชแสดงระดับความแข็งแรงของ กิจกรรมทางกายแบบแอโรบิก ศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา

ความแข็งแรง (Intensity)	การออกกำลังกายแบบแอโรบิก/เพิ่มความแข็งแรงของร่างกาย			
	Absolute intensity (METs)*			
	20-39 ปี	40-64 ปี	65-79 ปี	80 ปีขึ้นไป
เบามาก	<2.4	<2.0	<1.6	<1.0
เบา	2.4-4.7	2.0-3.9	1.6-3.1	1.1-1.9
ปานกลาง	4.8-7.1	4.0-5.9	3.2-4.7	2.0-2.9
หนัก	7.2-10.1	6.0-8.4	4.8-6.7	3.0-4.25
หนักมาก	<10.2	<8.5	<6.8	<4.25
หนักมากที่สุด	12.0	10.0	8.0	5.0

หมายเหตุ: *ค่า Absolute intensity ที่แสดงเป็นค่าสำหรับเพศชาย สำหรับเพศหญิงค่าจะน้อยกว่า 1-2 METs

ที่มา : American Diabetes Association (2012) และ Diabetes Care (2012: 35 อ้างใน เวชปฏิบัติกรออกกำลังกายในผู้ป่วยโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูงสถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข, 2555

ดังนั้นการออกกำลังกาย หมายถึงการที่ร่างกายได้ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวออกแรงหรือออกกำลังกายที่มีอยู่ในตัวบุคคลด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การเดิน การวิ่ง การเล่นกีฬาชนิดต่างๆตามความหนักเบาของแต่ละกิจกรรม โดยใช้เวลานานพอที่จะทำให้ระบบหายใจ ระบบไหลเวียนโลหิตกล้ามเนื้อและกระดูกได้ถูกกระตุ้นให้ทำกิจกรรมมากขึ้น ส่งผลถึงความแข็งแรงทั้งสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตดีขึ้นการออกกำลังกายคือการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายที่ร่างกายได้เคลื่อนไหวโดยการหด-ยืดกล้ามเนื้อ ทำให้ข้อเคลื่อนไหวและมีแรงกดไปที่กระดูกด้วยเช่น การเดินเร็วการวิ่งเพื่อสุขภาพ เดินแอโรบิกและการเล่นกีฬาออกกำลังกายที่ไม่ได้มุ่งผลการแข่งขันโดยการออกกำลังกายนี้ต้องมีความหนักและใช้เวลานานพอ (ออกกำลังกายแบบใช้ออกซิเจน) ซึ่งผลที่ได้รับจะทำให้ระบบหายใจระบบไหลเวียนโลหิตกล้ามเนื้อและกระดูกถูกกระตุ้นให้ทำกิจกรรมมากขึ้น จะมีความแข็งแรงสุขภาพร่างกายดีขึ้น สุขภาพจิตดีขึ้น ในทางกลับกัน ถ้าขาดการออกกำลังกายก็จะให้กล้ามเนื้อลีบเล็กลง กระดูกพรุนหักง่าย สุขภาพทางกายจะอ่อนแอมีความต้านทานโรคน้อยสุขภาพไม่ดี เมื่อออกกำลังกายจนร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์แล้วจึงค่อยไปฝึกกีฬาเพื่อการแข่งขันชิงความเป็นเลิศต่อไป

ส่วนสรุป

การศึกษาโครงการกระบวนการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชน โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสร้างกลไกและพลังขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการออกกำลังกายให้สอดคล้องวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนโดยทำการศึกษาสำรวจในพื้นที่ชุมชนพัฒนา เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โครงการได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นกระบวนการพัฒนาการออกกำลังกายชุมชนพัฒนา หมู่ 2 เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยการพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชนทำให้แกนนำมี

ศักยภาพในการแก้ปัญหาของชุมชนเกิดความตระหนักในการเป็นเจ้าของปัญหา กำหนดทิศทางพัฒนาชุมชนร่วมวางแผนและลงมือปฏิบัติที่มาจากความต้องการของชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติและทบทวนพัฒนาการดำเนินงานเป็นระยะๆ ก่อให้เกิดการจัดการทุนทางสังคม โดยเจ้าหน้าที่และวิทยากรภายนอกเป็นผู้กระตุ้น สนับสนุนและประสานเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายออกกำลังกาย เป็นการพัฒนาเครือข่ายจากการรวมกลุ่มทางสังคมที่มีการสื่อสารสร้างความเข้าใจทั้งภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและในชุมชน เกิดการจัดการเครือข่ายอย่างชัดเจนส่งผลเกิดการระดมทุนและกิจกรรมการออกกำลังกายโดยนำเอาทุนทางสังคมที่มีในชุมชนเช่น ศิลปะพื้นเมือง กลองยาว การเต้นแอโรบิก การเต้นศิลปะต่างชาติผสมผสาน มาประกอบการออกกำลังกายร่วมกัน ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาจะต้องเกิดจากความสนใจ มีจุดมุ่งหมายและผลประโยชน์ร่วมกัน กิจกรรมด้านสุขภาพจะต้องตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนและปฏิสัมพันธ์กับองค์กรและหน่วยงานภายนอก เกิดการเชื่อมโยงการทำงาน ส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวม ภายใต้ระบบใหญ่คือ เครือข่ายสร้างสุขภาพ โดยสรุปการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในการดำเนินโครงการพัฒนาเครือข่ายออกกำลังกาย สามารถทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้และสามารถพึ่งตนเองในการพัฒนาด้านสุขภาพที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน ควรนำการพัฒนาเครือข่ายออกกำลังกายไปใช้ในหมู่บ้านอื่นโดยนำเสนอได้ดังนี้

1. มีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชนโดยตรง รวมทั้งมีการมอบหมายภารกิจหน่วยงานและตำแหน่งของบุคลากรที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคล่องตัว มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการสาธารณะของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเตรียมชุมชนเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายผู้สูงอายุในหน่วยปฐมภูมิ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กรุงเทพมหานครทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ในการดำเนินงาน การเลือกสรรบุคลากรที่ทำหน้าที่นำไปปฏิบัติที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม และมีทัศนคติทางบวก รวมทั้งให้การสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2. การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลในการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชนอย่างเหมาะสมและมีการติดตามผลการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สร้างความรู้ความเข้าใจในแก่บุคลากรของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้มีความชัดเจนในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งเพิ่มความชัดเจนในการกำหนดภารกิจ และมอบหมายงานโดยมุ่งลดความซับซ้อนในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีอยู่ให้มากที่สุด โดยการรวบรวมการบริการต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน การลดและจัดชั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไป และการรวบรวมการให้บริการไว้ที่จุดเดียว

3. เน้นการกระจายอำนาจ เนื่องจากลักษณะการเตรียมชุมชนเพื่อการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชนต้องคำนึงถึง ความรวดเร็วในการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน จึงควรมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ และส่งเสริมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ระดับล่างให้มากขึ้น ซึ่งข้อดีของการกระจายอำนาจนอกเหนือจะส่งผลประโยชน์ในด้านบวกแก่ผู้รับบริการแล้ว ในด้านการจัดการ ถือเป็นเทคนิคหนึ่งในการช่วยเพิ่มคุณค่าของงาน (job enrichment) ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นอีกทางหนึ่ง

4. การติดตามผลการปฏิบัติงานทั้งในระดับส่วนราชการและหน่วยงาน เพื่อการควบคุมผลสำเร็จของการเตรียมชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชนเพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคในการนำไปปฏิบัติจากส่วนราชการและหน่วยงานพร้อมทั้งเป็นการวางแผนต่อไป

5. การเตรียมความพร้อมชุมชนในการพัฒนาเครือข่ายการออกกำลังกายในชุมชนจะต้องให้ความสำคัญ การจัดการชุมชนตามมิติทางสังคม ซึ่งระดับองค์กรและหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับในชุมชนแบบบูรณาการ สร้างการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการให้ครอบคลุมทั้งในระดับชุมชน

6. นโยบายส่งเสริมการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการเชิงระบบในชุมชน ให้มีศูนย์หรือสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมทุกกลุ่มวัย และพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกายที่จะต้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะการประสานบูรณาการเชิงนโยบายให้เกิดระบบการจัดการส่งเสริมกิจกรรมทางกายในชุมชนตามนโยบายสาธารณะที่กำหนดตามยุทธศาสตร์ชาติ จะต้องบูรณาการการดำเนินงานในระดับกระทรวง เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายลงสู่การปฏิบัติแบบบูรณาการ ทั้งในส่วน of หน่วยงานสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันการพลศึกษา สถานศึกษา สำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้าร่วมร่วมสนับสนุนสร้างกลไกการเปลี่ยนแปลง ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก การดำเนินสังคม และ ด้านกิจกรรมทางกายในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านซึ่งท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าของท่านมาให้แนวคิด คำปรึกษา แนะนำข้อคิดต่างๆ ทั้งยังเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้ศึกษาที่สุดผู้ค้นคว้าก็ได้สำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- คณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมกิจกรรมทางกายแห่งชาติ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมกิจกรรมทางกายแห่งชาติ.
- บังอร สุวรรณพานิช. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกระบี่. กระบี่: สถาบันการพลศึกษา.
- สุชาติ โสมประยูร. (2542). สุขศึกษาภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- ดารณีย์ ศรีสวัสดิ์กุล. (2543). การพัฒนาสุขภาพครู. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- อัจฉรา ปุระคม. (2552). การลงทุนด้านการส่งเสริมกีฬาและออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในประเทศไทย (Online). http://www.rdi.ku.ac.th/kasetresearch54/GroupSocial/20-Atchara_pur/template.html, 15 มกราคม 2560.
- Carvalho, J., E. Marques, J.M. Soares and J. Mota. 2010. Isokinetic strength benefits after 24 weeks of multicomponent exercise training and combined exercise training in older adults. Aging Clinical and Experimental Research.
- Chodzko-Zajko, W. and A. Shwingel. 2011. Older Adults: Ages 65 and Older, in Complete Guide to fitness & health B. Bushman. American college of sport medicine: United States of America.

- Carrapatoso, S. (2013). **The effectiveness of a national walking program on physical activity cardiovascular health and environmental perceptions in elderly.** Faculty of Sport, University of Porto.
- Chodzko-Zajko, W. and A. Shwingel. 2011. Older Adults: Ages 65 and Older, in Complete Guide to fitness & health B. Bushman. **American college of sport medicine:**United States of America.
- Gregson, J. et al.(2001).System,environmental,and policy changes:Using the social ecological model as a framework for evaluating nutrition education and social marketing programs with low-income audiences. **Journal of Nutrition Education.**33:S4-S15.
- McLeroy et al. (1988). **Delivery Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectations.** New York: Free Press.
- McArdle, W.D., F.I. Katch and V.L. Katch. 1994. **Essentials of Exercise Physiology.** 5th ed. Philadelphia: Lea & Febiger.
- Spielholz, N.I., J.V. Basmajian and S.L. Wolf. 1990. **Scientific Basis of Exercise Programs.** In : Therapeutic Exercise Baltimor.

ประวัติผู้เขียน

1. ชื่อ-นามสกุล	ดร.พญ.นางสาวนุสรีย์ ศิริพัฒน์ Dr.Nusaree Siripath M.D.
2. ประวัติการศึกษา	- แพทย์ศาสตรบัณฑิต Virgin Milagros a University Foundation College Medicine Philippines - แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเวชศาสตร์ป้องกัน แขนงสุขภาพจิตชุมชน ราชวิทยาลัยเวชศาสตร์ป้องกัน ประเทศไทย - วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ - วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา - คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการหน่วยบริการปฐมภูมิ -สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตกรุงเทพมหานคร
4. สถานที่ทำงานปัจจุบัน	- ศิริพัฒน์เมตติคัลคลินิก123/4-5 ถนน สุกงูดี แขวงหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 10530

ปัญหาการบริหารการคลังที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

FISCAL ADMINISTRATION PROBLEMS AFFECTING LOCAL DEVELOPMENT OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ผู้วิจัย

ดวงกมล ก๊กอึ้ง

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารการคลังที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาพบว่า โครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษามีลักษณะพึ่งพารายได้จากรัฐบาลในสัดส่วนที่สูง ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดหารายได้ต่ำ ทำให้รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งต่ำ นอกจากนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดสรรรายจ่ายส่วนใหญ่เพื่อเป็นรายจ่ายประจำและรายจ่ายเพื่อการลงทุน ทำให้รายจ่ายสำหรับการพัฒนาที่มีความเข้มแข็งน้อย จากการศึกษาปัญหาการบริหารงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อค้นพบที่หน้าสนใจพบว่าปัจจุบันยังคงใช้การบริหารการคลังแบบสมดุลหรือเกินดุล ซึ่งส่งผลกระทบต่อดำเนินนโยบายที่อาจไม่เหมาะสมหรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ต่อการพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากไม่ได้มีการใช้ทรัพยากรด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับอัตราภาษีและฐานภาษี การขาดฐานข้อมูลภาษีท้องถิ่น 2) ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการจัดเก็บรายได้ไม่เต็มที่ 3) ปัญหาเกี่ยวกับการทำแผนงบประมาณรายจ่าย 4) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารรายจ่าย 5) ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติและความเข้าใจในการเสียภาษีท้องถิ่น และ 6) ปัญหาเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการคลังที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ 2 มิติ ได้แก่ 1) การเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการการคลัง ประกอบด้วย การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและกระบวนการจัดเก็บภาษีการพัฒนาด้านรายได้ของท้องถิ่นการปรับปรุงประสิทธิภาพด้านรายจ่าย และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะในระยะ ปานกลางและระยะยาว และ 2) การปรับบทบาทเชิงสถาบันและนโยบายประกอบด้วยการสร้างมาตรการทางการคลังที่เหมาะสมเพื่อลดแรงต้านทางภาษีจากการทบทวนเกณฑ์ การจัดประเภทภาษีอากรต่างๆ ให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงพื้นที่ และการปรับปรุงสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลตามลำดับ

คำสำคัญ : ปัญหาการบริหารการคลัง, การพัฒนาท้องถิ่น.

Abstract

The objective of this article was to study fiscal administration problems affecting local development of local administrative organization by studying information from books, textbooks, academic articles and related research. Income structure of local administrative organization was characterized by a high proportion of government revenue due to the low-income potential of the local administrative organization; the income of the local administrative organization was low. In addition, the local administrative organization allocated most of the expenditure to be fixed expenditure and investment expenditure, resulting in less strong development expenditure. The finding from the study of fiscal administration problems affecting local development of local administrative organization found that the current use of balanced or surplus fiscal management is still used that affecting the implementation of policies that may not be appropriate or not beneficial to local development due to the ineffective use of financial resources. Problems and obstacles of fiscal administration problems affecting local development of local administrative organization include: 1) tax rates and tax bases, the lack of local tax databases; 2) the personnel of the local administrative organization in collecting income is not fully; 3) budget expenditure planning; 4) expense management; 5) attitude and understanding of local taxation; and 6) expectations for local development responses. There are two dimensions of recommendations for fiscal administration problems affecting local development of local administrative organization: 1) enhancing fiscal management capacity, including the development of database and taxation processes, local revenue development, improving the efficiency of expenditure and strengthening the capacity to provide public services in the medium and long-term; and 2) institutional and policy adjustment. It consists of creating appropriate fiscal measures that are consistent with to reduce tax resistance from reviewing criteria, appropriate classification of various taxes by taking into account the area and improving the proportion of local government revenue to net government revenue, respectively.

Keywords : fiscal administration problems, local development.

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการภาครัฐในยุคปัจจุบัน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครองและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง องค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตของการปกครองที่แน่นอน และมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็น ผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างอิสระ และมีอำนาจอิสระในด้านการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีและการจัดหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และจัดทำงบประมาณ ของตนเอง รวมทั้งมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายและมีการบริหารงานของตนเอง ไม่ต้องขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งองค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นนี้ จะมีบุคลากรของตนเองบริหารงานภายในท้องถิ่น เป็นพนักงานของท้องถิ่นที่ได้รับเงินเดือน จากงบประมาณของท้องถิ่นเอง (ปิ่นพนงศ์ วงศ์ณาศรี, 2557) ในกระแสสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในโลกยุคโลกาภิวัตน์ จึงเป็นความท้าทายให้ท้องถิ่นจะต้องพัฒนากลไกเพื่อสร้างปรับเปลี่ยน และพัฒนาทักษะ กระบวนการ บริหารการเมือง และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนิน บริการสาธารณะของท้องถิ่นให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของประชาคม

อาเซียนที่มีการร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ท้องถิ่นจะต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และจัดการกับความหลากหลายมากขึ้น (วลินเนศวร์ ธีรการณวงศ์, 2562) การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้กฎหมายต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนาเป็นไปตามนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารท้องถิ่นควรคำนึงถึงหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีซึ่งถือได้ว่าเป็น นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้หน่วยงานราชการท้องถิ่น บริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น และประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการรวมทั้งกำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดการอำนวยความสะดวกและเป็นการตอบสนองความต้องการของ ประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่การบริหารราชการมีประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2557)

การบริหารการคลังสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจในการปกครองและการบริหารของส่วนกลางให้อย่างเป็นทางการมีตัวบทกฎหมายและแนวทางการมอบอำนาจไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมอบความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความสามารถในการบริหารจัดการระดับหนึ่ง มีความสามารถในการมีทรัพย์สิน งบประมาณ บุคลากร ทั้งทางด้านรายได้ และรายจ่าย โดยการกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) ท้องถิ่นสามารถมีรายได้เป็นของตนเอง เพื่อประกันความเป็นอิสระของท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทของการปฏิรูปการปกครอง ตามแนวทางกระแสการปฏิรูประบบราชการร่วมกับการปฏิรูประบบการบริหารจัดการภาครัฐ ตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) และการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New public service: NPS) จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดคำถามต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า มีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่คำตอบโดยรวมเป็นไปในลักษณะที่ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาความพร้อมให้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งในการดำเนินภารกิจต่างๆ ดังกล่าวได้ในทางการบริหารถือว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยที่ทำให้้องค์กรมีความเข้มแข็งในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ได้ และปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ ความสามารถทางการบริหารการคลัง ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ศักยภาพในการจัดหารายได้ และการจัดสรรรายจ่ายที่เหมาะสม ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดหารายได้ หมายถึงความสามารถในการจัดเก็บภาษี ท้องถิ่นประเภทต่างๆ การกระตุ้น การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การหารายได้ในรูปค่าธรรมเนียมการใช้ประโยชน์ต่างๆ และ รวมถึงรายได้ที่ส่วนกลางจัดสรรให้ ซึ่งประกอบด้วย ภาษีแบ่งและเงินอุดหนุน ส่วนการจัดสรรรายจ่ายมักเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการ ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารการคลังท้องถิ่น มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ ภารกิจต่างๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการแต่อย่างไรก็ตามมักมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการ บริหารงานคลังท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2561) ซึ่งอาจส่งผลให้ผลลัพธ์ที่คาดหวังไม่เป็นไปตามที่ต้องการปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสามารถจำแนกแสดงให้เห็นได้ดังนี้

1. ปัญหาทางด้านรายได้ สามารถกล่าวได้ว่าโครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ยังคงมีการพึ่งพารายได้จากส่วนกลางเป็นสัดส่วนที่สูงในขณะที่มีรายได้ที่จัดเก็บเองในสัดส่วนที่ต่ำ ซึ่งมีสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการที่ทำให้โครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเช่นนั้น เช่น ความเจริญและการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นรายได้ของประชากร ความเป็นเมืองหรือชนบท การค้าหรือพาณิชย์ การจ้างงาน ความรับผิดชอบของประชาชนในการเสียภาษีการหารายได้ของท้องถิ่น ฯลฯ

2. ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาด้านรายจ่าย ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากนักการเมืองท้องถิ่นมักแข่งขันกันในการให้บริการสาธารณะเพื่อสร้างฐานคะแนนนิยมของตนเองกับประชาชน โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมจากการประหยัดต่อขนาด (economies of scale) หรือการมีขนาดของบริการสาธารณะที่เหมาะสมภายในท้องถิ่น โดยมักจะมิแน่วโน้มจัดบริการสาธารณะท้องถิ่นขนาดใหญ่เกินความสามารถทางการคลังของท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวินัยทางการคลังของท้องถิ่น และส่งผลรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรของประเทศจากการไม่มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรดังกล่าวการตัดสินใจของผู้บริหารท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่นใหญ่เกินไปมักมีแรงกดดันมาจากหลายประการ (ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์, ภูกิจ ยลชญาวงศ์และ รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง, 2560) ดังนี้ (1) การกดดันจากฝ่ายผลประโยชน์ซึ่งอาจเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ให้การสนับสนุนการเลือกตั้ง (2) อคติของหน่วยงานท้องถิ่นเนื่องจากการเล็งผลเลิศว่าเมื่อทำโครงการใหญ่แล้วจะเกิดผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมักไม่เป็นดังที่คาดไว้ (3) การทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นภายใต้สภาพการผูกขาด (monopolistic atmosphere) ซึ่งถ้า หน่วยงานตัดสินใจผิดพลาดในการจัดบริการสาธารณะ ก็ยังสามารถผลักภาระไปให้ประชาชนได้ใน รูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นภาษีหรือค่าธรรมเนียม

3. เมื่อมีการกระจายอำนาจแล้ว อำนาจส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เช่น อำนาจในการอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังคงขึ้นอยู่กับส่วนภูมิภาค หรือการจัดสรรเงินอุดหนุน ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอำนาจของส่วนกลาง

4. ปัญหาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังมีความรู้ประสบการณ์ รวมทั้งเครื่องมือและการใช้เครื่องมือที่เกี่ยวกับการบริหารการคลังท้องถิ่นต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบุคลากรทางการคลังของส่วนกลาง ในกรณีนี้ทำให้เป็นข้ออ้างได้ว่าการจัดเก็บภาษีบางชนิดควรให้ส่วนกลางเป็นผู้จัดเก็บเอง เช่น ภาษีท้องถิ่นที่อยู่บนฐานรายได้ และฐานการบริโภค

5. การบริหารการคลังท้องถิ่นในยุคปัจจุบันนอกจากมีภารกิจหลักในการจัดบริการสาธารณะให้มีคุณภาพแล้วยังต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาการใช้แหล่งน้ำการบุกรุกที่ดินสาธารณะ การขยายตัวของชุมชนเมือง ฯลฯ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นภาระที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเข้าไปจัดการเพื่อมิให้ปัญหาลุกลามใหญ่โตจน มีอาจแก้ไขได้ซึ่งในการนี้ จะส่งผลให้รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ดังนั้นจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการคลัง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กล่าวข้างต้น อาจส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของการบริหารในภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ซึ่งอาจส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการจัดสรรสินค้าและบริการสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างครบถ้วน ผู้เขียนเห็นว่าในการรับมือกับปัญหาข้างต้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารการคลังจากแบบเดิมที่เน้นการวางแผน และการปฏิบัติโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาสู่การสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารการคลังของประชาชนในทุกขั้นตอน ซึ่งน่าจะช่วยลดปัญหาทางการคลังและนำมาสู่ผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาดำเนินนโยบายหรือมาตรการใดๆ การจัดการภาครัฐให้มีการทบทวนหลักการบริหารก่อน เพื่อวิเคราะห์ แนวทางการดำเนินการและผลกระทบร่วมกับการประเมินผลผลการดำเนินการมาตรการหรือนโยบายดังกล่าวทั้งในระหว่างดำเนินการและหลังการดำเนินการเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานครั้งต่อไป

เนื้อเรื่อง

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนสามารถได้ศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องนำมาบูรณาการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อค้นหาสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการศึกษาในครั้งนี้จากปัญหาการบริหารการคลังที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การบริหารจัดการท้องถิ่นของประเทศไทย

การบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นแนวคิดทางการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยแนวคิดความเป็นประชาธิปไตย การกระจายอำนาจและการบริหารจัดการ (SNV Netherlands Development Organization, SNV East and Southern Africa, 2004; นันธิดา จันทร์ศิริ, 2558) โดยแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างและพัฒนาระบบการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตยไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างเป็นกระบวนการ (Powell, Jr. & Powell, 2005) ทำให้เกิดความเป็นอิสระมากกว่าการมีส่วนร่วมแต่จะมีความเป็นอิสระน้อยกว่าการเป็นสังคมของผู้มีอำนาจโดยชอบธรรม (United Nations, 1996) และเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่นำไปสู่ระบบการเมือง ซึ่งทำให้แต่ละสังคมเป็นระบบการปกครองที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Samarasinghe, 1994) ซึ่งแตกต่างจากหลักประชาธิปไตยที่ของประชาชนเสรีภาพเสียงข้างมาก และนิติธรรม (บุษอริ ยีหะมะ, 2552; วิศาล ศรีมหาวโร, 2556; ดิน ปรัชญพฤทธิ์, 2553)

ส่วนแนวคิดการกระจายอำนาจ คือ แนวคิดการโอนหรือขยายการบริการสาธารณะบางเรื่องจากรัฐหรือองค์กรภาครัฐส่วนกลางไปให้ชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นการกระจายอำนาจทางพื้นที่การกระจายอำนาจทางหน้าที่ (Cramer & Persaud, 2004; นันธิดา จันทร์ศิริ, 2558 ; บุษอริ ยีหะมะ, 2555; ดิน ปรัชญพฤทธิ์, 2535; วุฒิสาร ตันไชย, 2557) การกระจายอำนาจการเมืองการกระจายอำนาจการบริหารหรือการกระจายอำนาจการคลัง (Schneider, 2003; White, 2011)

ขณะที่แนวคิดการบริหารจัดการเป็นแนวคิดทางการบริหารที่รวมแนวคิด การจัดการภาครัฐและนโยบายสาธารณะเข้าด้วยกัน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2558; รัชยา ภักดีจิตต์, 2557; ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2556; นันธิดา จันทร์ศิริ, 2558)

2. ปัญหาการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย

ผลการศึกษาของวุฒิสาร ตันไชย (2557) ผลการศึกษาของ บุษอริ ยีหะมะ (2555) แสดงให้เห็นปัญหาการบริการสาธารณะระดับท้องถิ่นของประเทศไทยที่เกิดจากการปกครองท้องถิ่นหลายประเด็น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1) ปัญหาการมีส่วนร่วมในภาคประชาชน มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และความสนใจของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 (2540) ฉบับปี พ.ศ. 2550 (2550) และฉบับปี พ.ศ. 2560 (2560) จะมีบทบัญญัติเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ

2.2) ปัญหาการถ่ายโอนอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรื่องแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2544) เรื่องแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2548) และเรื่องการบังคับใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) (2551) ซึ่งถูกกำหนดโดยอำนาจของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (2542) และฉบับที่ 2 (2550) เป็นการกระจายอำนาจที่ล่าช้า และไม่สอดคล้องกับศักยภาพและความพร้อมทางการบริหารจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3) ปัญหาการร่วมมือจัดบริการสาธารณะระหว่างองค์กรภาครัฐส่วนกลางองค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพบว่า การร่วมมือจัดบริการสาธารณะระหว่างองค์กรภาครัฐส่วนกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดการบูรณาการระหว่างแผนการกระจายอำนาจกับทิศทางการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินทั้งระบบมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น การเงินการคลังและการให้เงินอุดหนุน รวมถึงการควบคุมองค์กร ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการคลังท้องถิ่น

ปิณณร ธีรชัยฤกษ์ (2561) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร คือการจัดการหรือการดำเนินการเพื่อให้งานสำเร็จ โดยใช้ คน เงิน วัสดุและเทคนิคต่างๆ ปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญทั้ง 4 ประการนี้เป็นภาระหน้าที่ของนักบริหาร ที่จะต้องดำเนินการแต่การที่นักบริหารจะดำเนินการ สิ่งเหล่านี้ให้เกิดผลดีได้นั้นจะต้องอาศัยทั้งระเบียบ และกฎหมายต่างๆ เป็นส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคล เป็นการสรรหาบุคคล ที่เหมาะสมกับงานเข้าทำงานฝึกอบรม หรือพัฒนาคน ให้เป็นคนที่มีความสามารถใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ตลอดจนจนถึงการดำเนินการต่างๆ เพื่อดำรงรักษาคน ให้อยู่ปฏิบัติงานให้นานที่สุด การบริหารงานบุคคลจึงเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก แต่ละคนย่อมจะมีความต้องการและปัญหาแตกต่างกันไป

2. การบริหารการเงิน ซึ่งเงินเป็นปัจจัยสำคัญ อีกอย่างหนึ่งในการบริหารงาน และถ้ามองในภาพรวมของรัฐบาลจำนวนเงินที่ต้องใช้ในการบริหารงานของ ประเทศก็เป็นเงินจำนวนมาก เงินเหล่านี้จะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ อย่างน้อย 3 ขั้นตอน คือ การจัดหา รายได้ เก็บรักษาและการใช้จ่าย

3. การใช้วัสดุของทางราชการก็ต้องมีระเบียบ และกฎข้อบังคับว่าด้วยการจัดหา การเก็บรักษา การเบิกจ่าย การตรวจงาน และการบำรุงรักษา กำหนดอย่างละเอียดทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่มาของอำนาจในการดำเนินการหรือการบริหารเกี่ยวกับวัสดุ

4. การใช้เทคนิควิธีปฏิบัติงาน ซึ่งในการบริหารมีความจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการปฏิบัติงาน หลายประการ เช่น การบังคับบัญชา การมอบหมายงาน การตรวจสอบผลงาน เป็นต้น

4. ความสำคัญของการคลังท้องถิ่น

ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น จนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น การคลังท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเจริญก้าวหน้า และมีความสามารถในการรับใช้ประชาชนในท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการมีรายได้ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีรายได้น้อยมีฐานะการคลังไม่ดี และต้องพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาลตลอดก็จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกควบคุมจากส่วนกลางมากขึ้น ทำให้อำนาจในการปกครองตนเองลดน้อยลง และขาดความคิดริเริ่มที่จะปรับปรุงให้ท้องถิ่นเจริญก้าวหน้าต่อไป ในทางกลับกันหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีรายได้มากและมีฐานะทางการคลังที่ดี การพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมีน้อยจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นถูกควบคุมจากส่วนกลางน้อยลง (อัครณัฐ วงศ์ปรีดี, 2555)

การคลังท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากที่จะ ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเจริญก้าวหน้า สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ ทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถ สนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้ดีต้องมีรายได้เพียงพอ มีฐานะการคลังดี ไม่ต้องพึ่งเงิน อุดหนุนจากรัฐบาล แต่ปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งเงินอุดหนุน สำหรับการ บริหารจัดการองค์กรจากรัฐบาลเป็นหลัก ทำให้รัฐบาลต้องมีมาตรการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เพื่อคอยตรวจสอบการใช้จ่ายเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบริหารการคลังให้มีประสิทธิภาพ มีการจัดทำงบประมาณ การเงินและบัญชี การพัสดุ และการจัดหารายได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะช่วยลดภาระรัฐบาลลง ในเรื่องการควบคุมตรวจสอบ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะมีอิสระในการบริหารงานในองค์กรมากยิ่งขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ เลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งเงินอุดหนุนของรัฐบาล สามารถปกครองและดูแลประชาชนในพื้นที่ตนเองได้ตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดความสุขอย่างถ้วนหน้า (วุฒิสภา ต้นไชย, 2559).

สรุป การคลังท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการในการจัดการอันหนึ่งที่เป็นกลไกการ บริหารงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งการบริหารการคลังจะ ประกอบด้วย

1. การจัดทำงบประมาณ เป็นแผนการใช้เงินหรือแผนปฏิบัติงานที่แสดงในรูปตัวเงินซึ่งแสดงเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้กำหนดในแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยควบคุมให้มีการใช้เงินน้อยที่สุด คุ่มค่า และสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้

2. การเงินและบัญชี เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับเงิน ซึ่งประกอบด้วย การเบิกเงิน การจ่ายเงิน การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำส่งเงิน เป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งของงานคลังที่ให้บริการและสนับสนุนในการดำเนินงานด้านกิจกรรมต่างๆ ของส่วนราชการของผู้ใช้งบประมาณ โดยการประสานงานกับงานด้านงบประมาณงานบัญชี งานพัสดุ ตลอดจนงานธุรการ เพื่อประโยชน์ของการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

3. การพัสดุเป็นการบริหารพัสดุ เป็นวงจรการบริหารที่มีการดำเนินการหลายขั้นตอน และ ต่อเนื่องกัน เป็นวงจร เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การประมาณความต้องการ การจัดหา การแจกจ่าย การควบคุม การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ เป็นขั้นตอนสุดท้าย และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา เพื่อเริ่มต้นวงจรใหม่ในการจัดหาพัสดุทดแทน

4. การจัดหารายได้ เป็นการบริหารจัดการเก็บภาษีรายได้โดยมีประสิทธิภาพ องค์กรจะต้องวางระบบ การจัดเก็บรายได้ ที่มีมาตรฐานชัดเจน เที่ยงตรงคำนึงถึงกระบวนการจัดการองค์กรที่ดี สร้างความ น่าเชื่อถือ เป็นธรรม โปร่งใสมีการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีให้มากที่สุด ซึ่งแจ้งประชุมให้ ประชาชนทราบว่าได้รับผลประโยชน์จากการเสียภาษีอย่างไร และนำไปพัฒนาท้องถิ่นของตนในด้านใดบ้าง

5. การตรวจสอบเป็นการตรวจสอบหลักฐาน การดำเนินการ การก่อกวนผู้กัก การรับเงินและเบิก จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดทำบัญชีว่าได้ ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คู่มือ การบัญชี หนังสือสั่งการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม นอกจากนี้ยังหมายถึงการตรวจสอบผลการ ปฏิบัติงานจริงๆ โดยการวัดผลงานที่ออกมาว่าได้ผลคุ้มค่าหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงิน เวลา ผลงานที่ได้รับ เมื่อเทียบกับ มาตรฐานงานนั้นๆ ว่ามีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประหยัด พุ่มเพื่อยมากน้อยเพียงใด รวมทั้งการได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านใดด้านหนึ่งก็ตามที่ นอกเหนือไปจากงานปกติที่กระทำอยู่ เช่น การ ตรวจสอบ กรณียกยอกเงินหรือทรัพย์สิน การตรวจสอบการจัดซื้อ/จัดจ้าง การตรวจสอบกรณีการทุจริต เป็นต้น

ส่วนสรุป

จากการศึกษาปัญหาการบริหารการคลังที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากเอกสาร ตำรา วารสารบทความวิจัยและวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปว่า **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้าง รายได้ ที่พึ่งพารายได้จากรัฐบาลเป็นสัดส่วนที่สูงมาก** นั่นคือ มีสัดส่วนเฉลี่ยของเงินอุดหนุน และสัดส่วนเฉลี่ย ของภาษีที่รัฐบาลจัดสรรให้สูงมากกว่าร้อยละ 90% ทำให้สัดส่วนของรายได้จัดเก็บไม่ถึงร้อยละ 10% นอกจากนี้ อัตราการเปลี่ยนแปลงในการจัดสรรรายได้แต่ละหมวดในแต่ละปีงบประมาณมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เพราะฉะนั้นโดยภาพรวมทิศทางการจัดสรรรายได้ ในแต่ละปีงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ค่อย มีการเปลี่ยนแปลงมากนักทั้งนี้ยังคงมี โครงสร้างที่พึ่งพารายได้จากส่วนกลางมากโครงสร้างรายจ่ายขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- ประเภทแรก แผนงานประจำจะเป็นกลุ่มแผนงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามภารกิจ การกระจายอำนาจ ที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดสรรรายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ

- ประเภทที่สอง แผนงานเพื่อการลงทุนเป็นแผนงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการลงทุนเพื่อ พัฒนาทางกายภาพหรือโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ประเภทที่สาม แผนงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนซึ่งในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการ จัดสรรรายจ่ายไปในแผนงานประจำเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด จัดสรรรายจ่ายในแผนงานเพื่อการลงทุนรองลงมาและ จัดสรรรายจ่ายในแผนงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในสัดส่วนที่ต่ำที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการคลัง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ปัญหาความไม่สมดุลกันระหว่างจำนวนบุคลากรกับปริมาณงาน ซึ่งทำให้บุคลากรทางการ คลังมี ภาระงานมากเกินไป อีกทั้งบุคลากรทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความ กระตือรือร้นขาด ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน เพราะมีความรู้ที่ไม่ตรงกับสายงาน ซึ่งมักเกิดขึ้นจากข้อบกพร่องที่มาจาก กระบวนการคัดเลือกและสรรหา ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่ำลงนอกจากนี้ยังขาดการพัฒนาความรู้ และทักษะใหม่ ๆ

2. ปัญหาทางด้านโครงสร้างรายได้และรายจ่าย รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี ลักษณะพึ่งพา รายได้จากรัฐบาลที่เป็นสัดส่วนที่สูงมาก ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็น อิสระในการตัดสินใจ ทางการคลังในการจัดบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของ ประชาชน ส่วนโครงสร้างรายจ่ายนั้น ในการตัดสินใจมีการจัดสรรรายจ่ายส่วนใหญ่เพื่อรายจ่ายประจำ

3. การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกกำกับโดยระเบียบที่กำหนดมาจาก ส่วนกลางและถูก ควบคุมการบริหารจากหลายหน่วยงาน ทำให้ระเบียบการปฏิบัติเหล่านั้นมีลักษณะ การปฏิบัติงานเหมือนระบบ ราชการทั่วไปที่มีความล่าช้า ขาดบุคลากรที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานการคลัง ซึ่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการคลังในภาพรวมไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ขาดประสิทธิภาพในการจัดทำข้อมูลทางการคลัง ทำให้การ ปฏิบัติงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความล่าช้า จัดเก็บรายได้ไม่เต็มที่การให้บริการไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

4. มีการขัดแย้งกันระหว่างวิธีการตรวจสอบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติงาน คลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้การปฏิบัติงานคลังต้องมีภาระงานมากขึ้น ประชาชน ยังมีส่วนร่วมใน การตรวจสอบต่ำ เนื่องจากคณะกรรมการร่วมในการตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ มักเป็นคนที่มีความใกล้ชิดกับผู้บริหาร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวแทนของประชาชนต่ำ

ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีรูปแบบการบริหารการคลังดังนี้ (1) กระบวนการมี ส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนงานทางการคลังการปฏิบัติทางการคลัง การตรวจสอบ ทางการคลัง และการร่วมรับ ผลประโยชน์ (2)สร้างภูมิคุ้มกันด้วยหลักธรรมาภิบาลและการส่งเสริมบทบาท การส่งเสริมบรรยากาศ การส่งเสริมความมั่นคง การส่งเสริมการเตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพ ให้แก่ประชาชน นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการจัดบริการสาธารณะให้มี ประสิทธิภาพ ส่งเสริมศักยภาพในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และส่งเสริม จิตสาธารณะ (3)การพัฒนากระบวนการบริหารในระดับมหภาคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาองค์กร ให้มีสภาพบรรยากาศที่ดี การจัดสถานที่ทำงานให้เหมาะสมกับภาระงานหน้าที่ของบุคลากร การประยุกต์ใช้ เทคนิคการบริหารที่เหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การพัฒนาบุคลากรไปสู่การ บริหารจัดการคลังอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้เกิดขึ้นได้จนเป็นผลสำเร็จ จากความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายฝ่าย โดยเฉพาะ อย่างยิ่งต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสพงศ์ คลังกรณ์ ที่ปรึกษาคณาจารย์ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำและกำลังใจอย่างดียิ่ง และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่เสมอมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จ เรียบร้อย สุดท้ายที่สุดนี้ คุณค่าอันพึงบังเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา - มารดา ครู อาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2558). **ประชาธิปไตยทางการคลังไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- กิตต์ระวี เลขากุล. (2561). **ธรรมาภิบาลวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กรของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2561). **ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย**. ค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565, จาก <http://www.dla.go.th/work/abt>.
- นฤมล เพ็ญสิริวรรณ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี. **วารสารมหาจุฬานาครทรรณ**, 6(10), 2641-5658.
- นันทิดา จันทร์ศิริ. (2558). ธรรมาภิบาลระดับท้องถิ่น: มุมมองด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**, 7(2), 95-117.
- บุษอริ ยีหะมะ. (2552). **ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ**. 13(25), 103-118.
- ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2556). **การบริหารรัฐกิจยุคหลังสมัยใหม่: แนวคิด ทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติ**. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 3(2), หน้า 183-196.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2557). **การสังเคราะห์ความรู้การกระจายอำนาจและการคลังท้องถิ่น : การขยายฐานรายได้และมาตรการลดความเหลื่อมล้ำ**. เอกสารการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 16. สถาบันพระปกเกล้า.
- ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 3(2), หน้า 183-196.
- ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร, ภูกิจ ยลชญาวงศ์และรวีวงศ์ศรีทองรุ่ง. (2560). **ปัญหาและอุปสรรคในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2 “การวิจัย 4.0 เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”. วันที่ 26-27 กรกฎาคม 2560 ณ มหาวิทยาลัยราชธานี. หน้า 511-521.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2559). **รูปแบบและประเภทการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า
- อัครณณ์ วงศ์ปรีดี. (2555). **ปัญหาการคลังท้องถิ่นไทย: บทสะท้อนจากมุมมองของผู้บริหารเทศบาล**. **วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**. 19(1), 1-27.

ประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีผลต่อขีดความสามารถ ในการปฏิบัติงาน
ของข้าราชการตำรวจ

EFFECTIVENESS OF ADMINISTRATION OF THE ROYAL THAI POLICE INFLUENCING WORK COMPETENCY OF POLICE OFFICERS

ผู้วิจัย

ดาบตำรวจภักดีจิรโชติ สมहन้อย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความทาง วิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาพบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้บริหารและปฏิบัติราชการโดยยึด มั่นตามหลักธรรมาภิบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 รวมทั้งมีคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจเพื่อความโปร่งใส ส่งเสริมการกำกับดูแลกิจการ ตำรวจและสร้างความเข้มแข็งให้ตำรวจทุกระดับในการให้บริการประชาชนเพื่อเสริมสร้างหลักความรับผิดชอบและ ความโปร่งใสเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้แก่ประชาชนให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จตามวิสัยทัศน์สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติที่วางไว้ว่า “เป็นตำรวจมืออาชีพเพื่อความผาสุกของประชาชน”

ข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ ถึงแม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีนโยบายในการบริหารโดยการยึดขีด ความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจและวัฒนธรรมองค์การที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการตอบสนอง ความต้องการของประชาชน อำนวยความยุติธรรม อย่างเสมอภาคเป็นธรรมโดยเน้นการเสริมสร้างประสิทธิผลของ องค์การมาโดยตลอดอย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลและบริบทที่เกี่ยวข้อง พบว่า จุดเน้นในการพัฒนาการกำกับ ดูแลการติดตามประเมินผลส่วนใหญ่ได้มุ่งไปที่หน่วยงานที่เป็นส่วนหน้า ดังนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อขีดความสามารถใน การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจที่แท้จริงคือ การปรับปรุงระบบการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการให้ เหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน รวมถึงการปรับเปลี่ยน เลื่อนตำแหน่งหน้าการงานอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับ พร้อมทั้งปรับปรุงกระบวนการบริหารทรัพยากรขององค์กร ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการตำรวจต่อไป

คำสำคัญ : ประสิทธิผลการบริหารจัดการ, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน
ข้าราชการตำรวจ.

Abstract

The objective of this article was to study effectiveness of administration of the Royal Thai Police influencing work competency of police officers by studying information from books, textbooks, academic articles. Relevant research from the study revealed that the Royal Thai Police has administering and performing its duties in accordance with the principles of good governance in accordance with the Royal Decree on Criteria and Procedures for Good Governance, B.E.2546. There is a committee to monitor and evaluate police administration for transparency, promote police governance and strengthen police at all levels in serving the people in order to build the principles of accountability and transparency giving people confidence and faith to achieve the goals according to the vision of the Royal Thai Police that “To be a professional police for the well-being of the people”.

Finding found that although the Royal Thai Police has a policy of administration based on work competency of police officers and an organizational culture that focuses on meeting the needs of the people, facilitating fair and equitable justice with an emphasis on enhancing the effectiveness of organization. A relevant data and context revealed that most of the focus on the development of monitoring and evaluation supervision has been directed to the front-end. Therefore, the real factor affecting work competency of police officers is the improvement of the compensation and welfare management system to suit the current economic and social conditions, including fair and acceptable promotion. Improving the resource management process of the organization in terms of personnel, budget, equipment, vehicles, as well as the management of limited resources to be effective in the performance of police officers.

Keywords : effectiveness of administration, the Royal Thai Police, work competency of police officers.

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในยุคปัจจุบันได้นำการบริหารภาครัฐแนวใหม่มาใช้โดยปรับปรุง กระบวนทัศน์ พัฒนาระบบการปฏิบัติงาน ผนวกเข้ากับองค์ความรู้ที่ “ตำรวจ” ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา จากอดีต เพื่อตอบสนอง ความต้องการและความคาดหวังของประชาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและ เกิดผลสัมฤทธิ์ผล โดยการมีส่วนร่วม ของภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลและตรวจสอบการ ปฏิบัติงานของตำรวจซึ่งจะนำไปสู่ความโปร่งใส ไว้วางใจ เชื่อใจ และเกิดความร่วมมืออันเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาในระดับต่าง ๆ การพัฒนาองค์การ “ตำรวจ” จะช่วยในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่านิยม การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน และกระบวน การปฏิบัติงาน รวมถึงพฤติกรรมของ ข้าราชการตำรวจ เพื่อมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจหรือ วัตถุประสงค์ ของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ไพฑูริย์ สิทธิและอดิพร เกิดเรือง, 2562) จากระเบียบสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 โดยจัดแบ่ง โครงสร้างส่วนราชการภายในเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการออกเป็น 6 ส่วนใหญ่ คือ 1) ส่วนบังคับบัญชา ได้แก่ สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่วางแผนบังคับบัญชาและควบคุมกำกับดูแล การปฏิบัติราชการของหน่วยงานต่างๆ ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติประกอบด้วยส่วนราชการระดับต่างๆ ดังนี้ (1) ระดับกองบัญชาการ จำนวน 8 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจสำนักงานส่งกำลังบำรุง สำนักงาน กำลังพล สำนักงานงบประมาณและการเงิน สำนักงานกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ

สำนักงานจเรตำรวจ และสำนักงานตรวจสอบภายใน (2) ระดับกองบังคับการ จำนวน 6 หน่วยงาน ได้แก่สำนักงานเลขาธิการตำรวจแห่งชาติกองการต่างประเทศกองสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ กองบินตำรวจและกองวินัย 2) ส่วนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภทตลอดจนรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่รับผิดชอบติดต่อกับส่วนราชการอื่นและประชาชนอย่างใกล้ชิดประกอบด้วยหน่วยงานระดับกองบัญชาการ จำนวน 11 หน่วยงาน ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค 1-9 และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนภาคใต้ 3) ส่วนสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนส่วนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมตามข้อ 2) มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะด้านเป็นขบวนการซึ่งต้องอาศัยความรู้ความชำนาญความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษตลอดจนรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั่วราชอาณาจักรประกอบด้วยหน่วยงานระดับกองบัญชาการ จำนวน 7 หน่วยงาน ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และสำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4) ส่วนการศึกษาเป็นหน่วยงานที่ให้การศึกษอบรมแก่ผู้ที่เข้ารับราชการตำรวจตลอดจนพัฒนาข้าราชการตำรวจให้เป็นผู้บริหารในระดับต่างๆ ประกอบด้วย หน่วยงานระดับกองบัญชาการ จำนวน 2 หน่วยงาน ได้แก่ กองบัญชาการศึกษาและโรงเรียนนายร้อยตำรวจ 5) ส่วนบริการเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการแก่ข้าราชการตำรวจและประชาชนทั่วไปประกอบด้วยหน่วยงานระดับกองบัญชาการ จำนวน 1 หน่วยงาน ได้แก่ โรงพยาบาลตำรวจและ 6) ส่วนปฏิบัติการเฉพาะทางเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการถวายความปลอดภัยและปฏิบัติงานตามพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท และพระบรมวงศานุวงศ์ จำนวน 1 หน่วยงาน คือ สำนักงานนายตำรวจราชสำนักประจำ ล้วนแต่เป็นหน่วยงานสำคัญที่จะส่งต่อนโยบายในการบริหารจัดการ และผลผลิตไปสู่หน่วยงานส่วนหน้าเพื่อปฏิบัติหน้าที่และให้บริการประชาชนจึงควรอย่างยิ่งที่หน่วยงานเหล่านี้จะต้องมีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจและวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสมในอันที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานนโยบายแผนปฏิบัติการแผนงานโครงการต่างๆ (พิชญา แก้วสระแสน และไพบุลย์ อาชารุ่งโรจน์, 2560) สู่หน่วยงานส่วนหน้าที่ให้บริการประชาชนโดยตรง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลตามเป้าหมายขององค์การต่อไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเฉพาะส่วนบังคับบัญชาหรือหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติยังไม่สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์การเพื่อกำหนดทิศทางและดำเนินการตามแนวทางของการบริหารจัดการที่ดีหรือขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานที่กำหนดได้อย่างเพียงพอ จากการนำเสนอประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาองค์การทั้งในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน มีการสร้างพันธกิจเพื่อให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีการปลูกฝังวัฒนธรรมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีกลไกการขับเคลื่อนในการสร้างทีม สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ รวมทั้งส่งเสริมหรือกระตุ้น บุคลากรให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นใน ระดับบุคคล ระดับทีมงาน และระดับองค์การ เพื่อให้องค์การไปสู่เป้าหมายตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน จะเป็นผลทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในทุกๆ ด้านเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับความต้องการของสังคมการบริหารจัดการองค์การใน

ลักษณะและปริมาณงานลักษณะงานขององค์กรตามกฎหมายในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาระบบการบริหารงานของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติให้สามารถเป็นกลไกด้านการบริหารของผู้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

เนื้อเรื่อง

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนสามารถได้ศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องนำมาบูรณาการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อค้นหาสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการศึกษาในครั้งนี้จากประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 65 กำหนดให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นเป้าหมายระยะยาวในการพัฒนาประเทศ มาตรา 257 กำหนดเป้าหมายการปฏิรูปประเทศ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุขเป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบกับ มาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศให้เกิดผล โดยกำหนดแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเมือง 2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน 3) ด้านกฎหมาย 4) ด้านกระบวนการยุติธรรม 5) ด้านเศรษฐกิจ 6) ด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) ด้านสาธารณสุข 8) ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ 9) ด้านสังคม 10) ด้านพลังงาน และ 11) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยประเด็นการปฏิรูปด้านกระบวนการยุติธรรมกำหนดให้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้ง และโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจนซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้ง และโยกย้ายต้องคำนึงถึงลำดับอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกันเพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพ และภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

2. จากบทบาทและภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจหรือวัตถุประสงค์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติการขับเคลื่อนดังกล่าวจะต้องอาศัยหน่วยระดับปฏิบัติการในสังกัดที่มีความพร้อมในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้วยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสรุปได้ดังนี้

2.1) วัฒนธรรมระเบียบแบบแผน ประกอบด้วย (1) ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจสั่งการตามระเบียบ รวมถึงมีการติดตามผลสำเร็จในการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ (2) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการตัดสินใจตามระเบียบแบบแผนและธรรมเนียมปฏิบัติ เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามแนวทางที่กำหนด (3) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการใช้บันทึก หนังสือสั่ง การที่เป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรในการติดต่อประสานงาน และ (4) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานที่เน้นขั้นตอนกระบวนการ

2.2) ผลสัมฤทธิ์ของผลงานตามตัวชี้วัดที่กำหนดวัฒนธรรม ดำรงมืออาชีพประกอบด้วย (1) ผู้บังคับบัญชาใช้ทักษะในการประสานเพื่ออำนวยความสะดวก และผลักดันให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จ (2) หน่วยให้ความสำคัญ ความเป็นอิสระกับการตัดสินใจ เพื่อช่วยให้ดำรงปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว (3) ภายในหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับการติดต่อกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างดำรงในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (4) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ของผลงานแบบมืออาชีพ และ (5) หน่วยงานใช้วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์การยอมรับนับถือเพื่อกระตุ้นจิตใจให้ดำรงทุ่มเทในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ

2.3) วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย (1) หน่วยงานมักให้ความสำคัญกับการตัดสินใจ โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ดีที่สุดที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (2) หน่วยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานที่มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเดิมมากกว่าปีที่ผ่านมา (3) หน่วยงานใช้ วิธีการทำงานเป็นทีมเพื่อกระตุ้นจิตใจให้ดำรงทุ่มเทในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ (4) ผู้บังคับบัญชาใช้ความเป็นเหตุเป็นผลในการคิดวิเคราะห์รวมถึงให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน และ (5) ภายในหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความคิดของดำรงที่อยู่ในทีมเดียวกัน ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการของกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ

3. ปัจจัยสำคัญที่สามารถเป็นแนวทางในขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจากสภาพปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลยังถือว่าเป็นปัญหาหลักซึ่งมีผลมาจากการแต่งตั้งคนไม่ตรงตำแหน่งงานทำให้คนที่ทำงานอยู่ในองค์กรนั้น ขาดในเรื่ององค์ความรู้ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบุคลากรในปัจจุบัน ด้อยประสิทธิภาพลงไป ความรับผิดชอบความอดทน ความตั้งใจเรียนรู้งาน และการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับหน่วยงานมีน้อยลงการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลบ่อยครั้งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของงานได้ปัญหาเรื่องการจัดตั้งโยกย้าย การพิจารณา แต่งตั้งในปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารในหลายหน่วยงานไม่ได้มาจากที่มีความรู้เรื่องงานการจัดตั้งคนไม่ตรงกับงานโอกาสความเจริญก้าวหน้าของคนในหน่วยงานมีน้อยลง ปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณไม่ตรงกับระบบงานและปริมาณงาน เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจระบบและวิธีการงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์อย่างแท้จริงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจโดยตรงนำเสนอได้ดังนี้

3.1) ลักษณะองค์การแห่งมาตรฐาน ประกอบด้วย (1) หน่วยงานมีการจัดทำมาตรฐาน การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เช่น คู่มือ ป้ายข้อความ แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเบิกจ่ายสิ่งของ เป็นต้น (2) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการควบคุมการติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลงานตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ (3) หน่วยงานมีการกำหนดภารกิจให้แก่ตำรวจแต่ละฝ่ายเป็นระเบียบปฏิบัติตาม กฎหมายอย่างชัดเจน และ (4) หน่วยงานมีการมอบอำนาจการตัดสินใจเป็นเรื่องราว ตามภารกิจที่มอบหมาย ให้แก่ตำรวจในการปฏิบัติงาน

2.2) ลักษณะองค์การแห่งชีวิตชีวา ประกอบด้วย (1) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะตำรวจในระดับเดียวกันกับการพัฒนาปรับปรุงกฎระเบียบ ในการทำงาน เป็นต้น (2) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (3) หน่วยงานมีการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และ (4) หน่วยงานสนับสนุนให้ตำรวจมีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงาน ประสบผลสัมฤทธิ์สูงสุด และ

2.3) องค์การสตอง ประกอบด้วย (1) หน่วยงานให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจในการตัดสินใจในแต่ละภารกิจ เพื่อช่วยให้ตำรวจเกิดความคล่องตัวในการทำงาน เป็นต้น (2) หน่วยงานมีการสนับสนุนให้ตำรวจได้เรียนรู้สิ่งใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (3) หน่วยงานมีการสนับสนุนให้ตำรวจสร้างและนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และ (4) หน่วยงานสนับสนุนให้ตำรวจนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการของกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ

4. การบริหารจัดการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพองค์การของหน่วยงาน ควรพัฒนาเรื่องกระบวนการบริหารงานบุคคลขวัญกำลังใจและความก้าวหน้าในอาชีพ รวมทั้งผู้บังคับบัญชาาระดับสูง ควรจะต้องมองให้ครบทุกหน่วยงาน มองเป้าหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหลักและบุคลากรในองค์การทุกระดับควรให้ความสำคัญกับเรื่ององค์ความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งควรพัฒนาเรื่องการฝึกอบรมให้มีความเป็นมาตรฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรบริหารงานด้วยความเสมอภาคเป็นธรรมโดยไม่มองแต่หน่วยที่มีงานที่สำคัญตรงกับความต้องการของผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น ทั้งนี้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการทำงาน เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดีและขยายผลไปยังบุคลากรทุกระดับต่อไป หน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยขึ้นตรงของสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจึงเปรียบเสมือนสมองของผู้บังคับบัญชาต้องรู้จักกู่กุดคนรู้งานในหน้าที่ตัวเองอย่างดีต้องมีความคิดเหมือนเป็นเจ้าขององค์การคิดให้กับผู้บังคับบัญชาเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้มองเป้าหมายองค์การเป็นหลัก ทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจโดยตรงนำเสนอได้ดังนี้

4.1) การบริหารงบประมาณและการเงิน ส่งผลเป็นลำดับ คือ (1) หน่วยงานมี การวางแผนควบคุมการใช้จ่ายเงินได้ตามแผนที่กำหนด เช่น การเบิก จ่ายงบประมาณเป็นไปตาม กรอบเวลา มีการกำกับติดตามการเบิกจ่ายเงินเป็นระยะ (2) หน่วยงานมีการบริหารจัดการเพื่อให้ ตำรวจมีเงินงบประมาณสำหรับดำเนินโครงการ/กิจกรรมอย่างสมดุล ไม่ขาดหรือไม่ถูกเรียกคืน งบประมาณ และ (3) หน่วยงานมีการมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบโครงการจัดทำรายงานผลการ ดำเนินงานตามระยะที่กำหนดในแผนงานโครงการ

4.2) การบริหารงานทรัพยากรบุคคล โดยให้ ความสำเร็จเป็นลำดับ คือ (1) ตำรวจได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานมี ประสิทธิภาพ เช่น ฝึกอบรมการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเฉพาะ การใช้โปรแกรมการปฏิบัติงานใหม่ ๆ (2) หน่วยงานมีการจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้แก่ตำรวจ เช่น ตำรวจดีเด่น ทดรองจ่ายเงินในการปฏิบัติงาน รางวัลจับกุมคดีสำคัญ (3) หน่วยงานมีระเบียบ คำสั่งภายในเกี่ยวกับ การบริหารงานที่เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม (4) หน่วยงานมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความผูกพัน ภายในองค์การให้แก่ตำรวจ เช่น การแข่งขันกีฬาภายใน โครงการอาหารกลางวัน และ (5) หน่วยงานมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้แก่ตำรวจ เช่น โครงการหรือ ภารกิจที่มีการบูรณาการกำลังปฏิบัติงานร่วมกันภายในหน่วย

4.3) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้ ความสำเร็จเป็นลำดับ คือ (1) หน่วยงานมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อประหยัดเวลาในการ ค้นหาข้อมูล เช่น ติดตั้ง Internet Router Wifi (2) หน่วยงานมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรับส่ง ข้อมูลข่าวสาร เช่น E-mail Line วิทยุสื่อสาร เพื่อช่วยให้การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (3) หน่วยงานมีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยให้ตำรวจมีข้อมูลที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน เช่น

ฐานข้อมูลหมายจับบุคคลเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือพันโทษ (4) หน่วยงานมีการจัดทำและ เชื่อมต่อระบบสารสนเทศ เพื่อช่วยให้ตำรวจปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น System CRIME, Web Map Service (WMS) และ (5) หน่วยงานมีการวางแผนการปฏิบัติ และมี แนวทางการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การปฏิบัติสม่ำเสมอ

4.4) การบริหารจัดการ โดยให้ ความสำคัญเป็นลำดับ คือ (1) หน่วยงานมีการนำเทคโนโลยีและการสื่อสารมาใช้เพื่อช่วยให้การ ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น E-mail Line (2) หน่วยงานมี การตรวจสอบ ติดตาม รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานสม่ำเสมอ (3) หน่วยงานมีการวางแผน เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดในการดำเนินงานได้อย่างคุ้มค่า และ (4) หน่วยงานปรับปรุงออกแบบ วิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับลักษณะงานหรือภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และ 5) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ โดยให้ความสำคัญ เป็นลำดับ คือ (1) หน่วยงานมีการจัดทำบัญชีหรือทะเบียนเพื่อ ควบคุมวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน ส่งผล (2) หน่วยงานมีการจัดทำคู่มือ ผูกอบรมการใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือพิเศษ ให้ตำรวจสามารถใช้งานได้อย่าง ถูกวิธี(3) หน่วยงานมี การกำหนดวงจรระยะเวลาในการบำรุงรักษา ทำความสะอาด และทดสอบสมรรถนะของวัสดุ อุปกรณ์ ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และ(4) หน่วยงานมีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์อย่างเพียงพอ เช่น รถ ในกิจการพิเศษ อาวุธปืนทันสมัย วิทยุสื่อสารดิจิทัล เสื้อเกราะ เครื่องมือพิเศษอื่น ๆ ผลสัมฤทธิ์ การบริหารจัดการของกองบังคับ การสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ

ส่วนสรุป

จากการศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีผลต่อขีดความสามารถในการ ปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ จากเอกสาร ตำรา วารสารบทความวิจัยและวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ โดยลักษณะอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็น หน่วยงานกลาง และเป็นส่วนบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบหลักใน การกำหนดนโยบายการนำ นโยบายสู่การปฏิบัติการติดตามประเมินผลนโยบายการบริหารงานยุทธศาสตร์การ บริหารงาน งบประมาณการเงิน การบริหารงานบุคคลงานสวัสดิการงานส่งกำลังบำรุง งานการพัฒนาบุคลากร งาน กิจการต่างประเทศ ดังนั้น หน่วยงานเหล่านี้ ล้วนมีความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติงานให้เกิด ประสิทธิภาพตามเป้าหมาย ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดโดยการประเมินประสิทธิผลที่สำคัญ ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ควรให้ความสำคัญกับเรื่องมนุษยสัมพันธ์การประสานงานการทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นระบบโดยเน้น ส่วนปัจจัยการผลิตกระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์และผลสะท้อนกลับการมองในเชิงเหตุผลตลอดจนให้ความสำคัญ กับเรื่องของ กระบวนการภายในของหน่วยงาน และปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้งานในหน้าที่รับผิดชอบของ หน่วยงาน ในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติสัมฤทธิ์ผลและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดได้เป็นเรื่องของ การบริหารและปฏิบัติงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลหรือการ บริหารจัดการที่ดีหรือ Good Governance และการมี วัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็งมีการทำงานใน ลักษณะเชิงรุกและมีความคิดหรือกระบวนการที่สร้างสรรค์เพื่อพัฒนา องค์การสำนักงานตำรวจ แห่งชาติไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ว่าจะเป็น “ตำรวจมืออาชีพเพื่อความ ผาสุกของ ประชาชน” และตอบสนองเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีรายละเอียดสรุปเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. ด้านการกระตุ้นปัญหาที่มีส่งผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจคือ (1) ผู้บังคับบัญชามีการ ส่งเสริมให้ตำรวจใช้เหตุผล ข้อมูล ข้อเท็จจริง สำหรับแก้ปัญหา (2) ผู้บังคับบัญชามีการส่งเสริมให้ ตำรวจได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่น ๆ (3) ผู้บังคับบัญชามีการสนับสนุน ให้ตำรวจมีการเตรียมความพร้อมโดยการแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และ (4) ผู้บังคับบัญชามีการส่งเสริมให้ ตำรวจได้ใช้ความรู้จากหลาย ๆ ฝ่ายมาช่วยให้มีความคิดสร้างสรรค์ใน การพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน

2. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ที่มีส่งผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจคือ (1) ผู้บังคับบัญชามีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน เช่น คิดใช้เหตุผลก่อนลงมือ ทำมีศีลธรรม ซื่อสัตย์ใน การทำงาน (2) ผู้บังคับบัญชามีพฤติกรรมที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการ ปฏิบัติงานให้แก่ตำรวจ เช่น รับผิดชอบในคำพูด รับผิดชอบต่อผลงานในกรณีที่เกิดความผิดพลาด (3) ผู้บังคับบัญชามีการสร้างวิสัยทัศน์ที่เป็นไปได้จริงในการปฏิบัติงาน และ (4) ผู้บังคับบัญชามี ความสามารถในการสื่อสารที่ดีช่วยให้ตำรวจเข้าใจถึงเป้าหมายได้อย่างชัดเจน เช่น การอธิบายความ การจูงใจผู้ฟัง

3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจที่มีส่งผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจคือ (1) ผู้บังคับบัญชามี อิทธิพลต่อการสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารงานให้แก่ตำรวจ เช่น การนำทีม การช่วยแก้ไข ปัญหา การให้คำแนะนำ (2) ผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติตัวของตำรวจให้เป็นไปตาม แนวทาง อุดมการณ์ของหน่วย (3) ผู้บังคับบัญชามีกระตุ้นจูงใจให้ตำรวจมีความกระตือรือร้นในการ ปฏิบัติงาน เช่น การให้ กำลังใจ การพูดปลุกใจในที่ประชุม และ (4) ผู้บังคับบัญชาได้สนับสนุนให้ ตำรวจลงมือปฏิบัติงานที่มีการมอบหมาย ให้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประสานงานหัวหน้าส่วน ราชการให้เข้าร่วมกิจกรรม

4. ด้านการคำนึงถึงความสามารถส่วนบุคคล ที่มีส่งผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของข้าราชการ ตำรวจคือ (1) ผู้บังคับบัญชาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือดูแล เพื่อช่วยให้ตำรวจสามารถปฏิบัติงาน ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (2) ผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนตำรวจเพื่อเข้ารับการพัฒนาทักษะในการ ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และ (3) ผู้บังคับบัญชาสามารถมอบหมายภารกิจได้อย่างสอดคล้องกับทักษะและสมรรถนะของตำรวจอย่างเหมาะสม

ดังนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีส่งผลต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติงานโดยมีการสร้างพันธกิจ เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการปลูกฝังวัฒนธรรมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีกลไกการ ขับเคลื่อนในการสร้างทีม สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ รวมทั้งส่งเสริมหรือกระตุ้น บุคลากรให้เกิดความคิดเชิง สร้างสรรค์ มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นใน ระดับบุคคล ระดับทีมงาน และ ระดับองค์กร เพื่อให้องค์กรไปสู่เป้าหมายตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน จะเป็นผลทำให้การทำงานมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในทุกๆ ด้านเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในกองวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งอยู่ในฐานะผู้นำบริการของรัฐไปสู่ประชาชนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาดูแลรักษาให้ เป็นผู้มีคุณภาพคุณธรรมและมีศักดิ์ศรีเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ของผู้ให้บริการ และการพัฒนาการทำงานของ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในกองวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงควรต้องมีการพัฒนา ข้าราชการตำรวจให้มีคุณภาพ ทนสมัย คล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับความต้องการของ สังคมการบริหารจัดการองค์การในลักษณะและปริมาณงานลักษณะงานขององค์กรตามกฎหมายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้เกิดขึ้นได้จนเป็นผลสำเร็จ จากความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สีปพงศ์ สุขสม ที่ปรึกษาคุณุภนิพนธ์ที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำและกำลังใจอย่างดียิ่ง และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่เสมอมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ขอกราบไว้เป็นอย่างสูงซึ่งเป็นความสำเร็จที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเองท่ามกลางความยินดีของครอบครัวและกัลยาณมิตรที่กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ สุดท้ายที่สุดนี้ คุณค่าอันพึงบังเกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา - มารดา ครู อาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูริย์ สิทธิและอดิพร เกิดเรือง. (2562). ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการของกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 6(2), 329-356.
- พิชญา แก้วสระแสน และไพฑูริย์ อาชารุ่งโรจน์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยในการทำงานความเครียด และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานบริษัทอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 10 (1).1042-1057.
- รัตนพร เลาจุฑารัตย์ เกียรติชัย วีระญาณนนท์ และวรรณสินธ์ สัตยานุวัตร. (2561). ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์การที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารจัดการ สโมสรรอตราในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 11 (2).39-50.
- วรรณภา ลือกิตตินันท์. (2560). ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร. วารสารสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. 9 (3). 55-66.
- สุพิชฌาย์ ลีมตระกูลไทย. (2561). คุณลักษณะงานที่มีผลต่อความผูกพันด้านความรู้สึกรู้สึกต่อองค์กรผ่านผลการปฏิบัติงาน ในบทบาทการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างาน และการรับรู้การสนับสนุน จากองค์กรของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- Bass, B.M. and Riggio, R. E. (2006). **Transformational Leadership**. 2nd edition. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates.
- Bass, B.M. and Riggio, R. E. (2006). **Transformational Leadership**. 2nd edition. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates.
- Chanida Jittaruttha. (2011). **Organization culture and determinant success factors of Thai local government organizations**. Bangkok : Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. [In Thai].
- Certo, Samuel C. & Certo, Trevis S. (2009). **Modern Management : Concepts and Skills** (11th ed). New Jersey: Prentice – Hall.

- Chanida Jittaruttha. (2011). **Organization culture and determinant success factors of Thai local government organizations**. Bangkok : Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.
- Jeerawat Boonwattanaporn, Piyakorn Whangmahaporn and Tin Prachyapruit. (2015). “**The Achievement in Management of The Crime Suppression Division, Central Investigation Bureau, Royal Thai Police**”. Saint John’s Journal, 18(22), 178-193.
- Jackson, S.E., Schuler, R.S., & Werner, S.(2009). **Managing human resources**. Mason, OH: South-Western Cengage Learning.
- Somchay Sutes. (2011). **New public management of subdistrict administrative organization in Nakhon Pathom province**. D.P.A. of Public Administration Thesis (Public Administration) : VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY UNDER THE ROYAL PATRONAGE.

แนวทางการบูรณาการงานทันตกรรมกองทัพบก ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

AN APPROACH OF INTEGRATION OF DENTAL PRACTICES OF THE ROYAL THAI ARMY IN SOUTHERNBORDER PROVINCES

ผู้วิจัย

พันเอกธนภฤต นพคุณวิชัย

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงศ์ สุขสม

บทคัดย่อ

การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายมิติ ทั้งในด้านความมั่นคง การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินงานของส่วนงานทันตกรรม ศูนย์อำนวยการแพทย์ทหารบก จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการดูแลสุขภาพช่องปากของกำลังพลที่ปฏิบัติงาน และประชาชนในพื้นที่ จากการวิเคราะห์การทำงาน การศึกษายุทธศาสตร์ และนโยบายต่าง ๆ ในระดับชาติ จึงได้นำมาพัฒนาแนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานทันตกรรมในพื้นที่ โดยจากการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์ ทำให้ได้แนวทางในการบูรณาการงานทันตกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะแรก ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับบริการรู้จักส่วนงานทันตกรรมของศูนย์อำนวยการแพทย์ทหารบก จังหวัดชายแดนภาคใต้ ร่วมกับการประสานงานกับหน่วยงาน ทันตกรรมที่มีการทำงานในลักษณะเดียวกันในพื้นที่เพื่อทราบถึงศักยภาพการของแต่ละหน่วย และสามารถบูรณาการการส่งต่อผู้รับบริการและเชื่อมโยงข้อมูล 2) ระยะที่สอง โดยมีการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ การจัดประชุมอบรม การบูรณาการการใช้เครื่องมือที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ เช่น เครื่องเอกซเรย์ เครื่องตัดกระดูก เครื่องปั่นเลือด รวมทั้งบูรณาการสืบเปลี่ยนหมุนเวียนบุคลากรเพื่อช่วยกันทำงานตามความเหมาะสม 3) ระยะที่สาม ควรมีการบูรณาการโครงสร้างของหน่วยงานและโครงสร้างบุคลากรให้สอดคล้องกับการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานทันตกรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ : การบูรณาการ ศูนย์อำนวยการแพทย์ทหารบก งานทันตกรรมกองทัพบก

ABSTRACT

Solving conflicts and violence in the southern border provinces concerns multidimensionality including maintaining stability, improving the quality of life of local people, reducing inequality, enhancing and strengthening community's sustainability and creating better understanding and trust among people in the local areas. The Dental Division of Southern Provinces Army Medical Center is one of the dental agencies providing dental health services for active personnel in the areas and for local people. To develop an approach to the integration of dental practices in the local areas, an analysis of practices and operations together with a study on national strategy and policies are thoroughly taken into account. The

implementation of the integration of dentistry practices in the southern border provinces based on information collected, an analysis of participation from relevant sectors, and suggestions from strategic specialists are divided into 3 phases. In the first phase, the Dental Division of Southern Provinces Army Medical Center should publicize its roles and services to clients as well as collaborate with other dental organizations to gain more information about the potential of professionals and organizations to coordinate patient transfers between those units and facilitate sharing of information. In the second phase, the development of knowledge management should be encouraged through academic conferences. Optimization of medical instruments and tools; for example, X- Ray Machines, Piezo scalers, and centrifuges; and a suitable personnel rotation between the units should also be put into practice to ensure the delivery of high-quality care. In the third phase, the integration of organizational and personnel structures should be by approaches of collaboration to achieve integrated dental practices effectively and sustainably.

Key Word : Integration, Southern Provinces Army Medical Center, Dental Practices of the Royal Thai Army

บทนำ

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จชต.) ที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จวบจนปัจจุบันกว่า 18 ปี เป็นปัญหาที่มีสาเหตุองค์ประกอบที่หลากหลาย มีมิติความขัดแย้งที่ซับซ้อนมายาวนาน ทำให้การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ไม่สามารถทำได้ง่ายนัก แม้ในปัจจุบันภาพรวมสถานการณ์ในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสงขลา 4 อำเภอ) มีแนวโน้มที่จะลดความรุนแรง (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2563) จากข้อมูลสถิติสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จชต. ในช่วงระยะเวลา 8 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2554 - 2561 ได้ลดลงมากกว่าร้อยละ 70 โดยในปี พ.ศ. 2554 มีเหตุการณ์ความรุนแรง 619 เหตุการณ์ ขณะที่ในปี พ.ศ. 2561 มีเหตุการณ์ความรุนแรง 140 ครั้ง (ศอ.บต. 2561) แต่ยังคงมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์และแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างมาก โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (2561, เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก.) ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ ทั้งในระดับเร่งด่วนและการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนในระยะยาว และเรื่องดังกล่าวได้รับการบรรจุเป็นแผนเร่งด่วนในนโยบายความมั่นคง โดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) (2560) รวมทั้งมีการจัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 - 2562 (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2562) ซึ่งมีวิสัยทัศน์ว่า “สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย ปราศจากเงื่อนไขความรุนแรง วิถีชีวิตของทุกคนได้รับการปกป้อง พัฒนาระบบพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน”

นอกจากมุมมองด้านความมั่นคง พื้นที่ จชต. ยังเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรม มีความละเอียดอ่อนในวิถีชีวิตและความเชื่อของประชาชน เป็นพื้นที่พิเศษที่ควรมีการวางแผนการดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างกลมกลืน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับภูมิสังคมวัฒนธรรม ความเชื่อ และเกิดประโยชน์สูงสุด ตามเจตจำนงของแผนยุทธศาสตร์ชาติ

ส่วนงานทันตกรรม ศูนย์อำนวยการแพทย์จังหวัดชายแดนใต้ (ศอชต.) เป็นหน่วยงานสังกัดกรมแพทย์ทหารบก (พบ.) ของกองทัพบก และเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ปฏิบัติงานการแพทย์สนับสนุนภารกิจการเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ปี 2554 จึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการลดความขัดแย้งและแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ผ่านยุทธศาสตร์การพัฒนาพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานไว้ให้ โดยการ (1) สร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่และประชาชนในวัตถุประสงค์ของการดำเนินการด้านการดูแลสุขภาพช่องปาก (2) การให้บริการด้านทันตกรรมที่เข้าถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ทุรกันดาร (3) การพัฒนาการดำเนินงานทันตกรรมให้สอดคล้องกับสังคมพหุวัฒนธรรม ภูมิประเทศ ภูมิสังคม และสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งจากกรอบแนวคิดเรื่องการบูรณาการการดำเนินงานในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การศึกษานี้เป็นกรณีศึกษาการวางแผนบูรณาการงานทันตกรรมในพื้นที่ จชต. ของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนในพื้นที่ เช่น ศูนย์อำนวยการแพทย์จังหวัดชายแดนใต้ (ศอชต.) ศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนใต้ (ศบ.สต.) โรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) รวมไปถึงสถานพยาบาลเอกชนที่ยินดีเข้าร่วม เพื่อให้มีการบูรณาการแผนงานการให้บริการสุขภาพขั้นพื้นฐานที่พึงมี รวมไปถึงการสนับสนุนงานด้านความมั่นคง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อจำกัดของงานทันตกรรมกองทัพบกในจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่องานทันตกรรมกองทัพบก ในจังหวัดชายแดนใต้
3. เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานทันตกรรมในพื้นที่ จชต. ร่วมกับส่วนราชการต่าง ๆ และภาคเอกชนในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองภารกิจกองทัพบก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการบูรณาการงานทันตกรรมกองทัพบก ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ภายนอก โดย PEST model analysis และ วิเคราะห์ปัจจัยภายในโดยใช้ 7s model ของ McKinsey เพื่อนำมาทำ SWOT analysis และ นำไปสู่การหาแนวทางการบูรณาการงานทันตกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สามารถทำได้ โดยการวิเคราะห์ TOWS matrix

ผลการวิจัย

สภาพปัญหาและข้อจำกัดของงานทันตกรรมกองทัพบกในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

อรสา กนกวงศ์ และคณะ(2553) ได้ทำการศึกษา การสังเคราะห์ระบบสุขภาพในพื้นที่สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้ความสมดุลในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่เสียไป จึงกระทบต่อปัญหาสุขภาพทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

สังคม และจิตวิญญาณ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบทำให้เกิดการสูญเสียพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน ขาดเสาหลักของครอบครัว ขาดผู้นำในชุมชนและความมั่นคงทางจิตใจลดลง ประชาชนมีความเครียด ทำมาหากินลำบาก เนื่องจากไม่มีความปลอดภัยในการเดินทาง นำไปสู่ปัญหาและผลกระทบอีกหลายด้าน

สภาวะแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่องานทันตกรรมกองทัพบกในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นโอกาส (Opportunities) และ สิ่งท้าทาย (Threats) ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน โดยอาศัยหลักการพื้นฐานและกรอบความคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีอิทธิพลจากภายนอก โดยใช้หลัก ของ “PEST Analysis Model” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ "ภาพรวม" ของสภาวะแวดล้อมภายนอก รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก ส่วนงานทันตกรรม คอชต.

สภาวะ แวดล้อม ภายนอก	โอกาส	อุปสรรค
ด้านการเมือง การปกครอง	- มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ แผน และ นโยบาย ที่ชัดเจน สอดคล้อง - มีกรอบนโยบายประชารัฐในการบูรณาการ	- นโยบายมาจากหลายส่วน ต้องตอบสนอง แผนทุกระดับ - ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเรื่องใหม่ อาจยังความ เข้าใจ
ด้าน เศรษฐกิจ	- มีแนวทางการจัดสรรงบประมาณและการใช้ งบประมาณที่ชัดเจน - มีงบประมาณเหมาะสมกับแผนการดำเนินการ	- มีระยะเวลาในการเบิกจ่ายงบประมาณจำกัด - เศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ต่ำ - มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูง
ด้านสังคม	- การยอมรับนับถือบุคลากรทางการแพทย์ - วัฒนธรรมการตอบแทนผู้ช่วย เหลือดูแล - การเปิดกว้างทางวัฒนธรรม	- ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความแตกต่าง ทางวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และ โดยเฉพาะการสื่อสาร - สถานการณ์ที่ผ่านมาทำให้เกิดความ หวาดระแวง
ด้าน เทคโนโลยี	- การพัฒนาของเทคโนโลยี ทำให้การดูแลรักษา ผู้รับบริการทำได้ดีขึ้น ง่ายขึ้น - การสื่อสารที่ทันสมัยทำให้ติดต่อได้รวดเร็ว	- การเข้าถึงเทคโนโลยีมีความแตกต่างกัน - มีการใช้เทคโนโลยีในเป็นเครื่องมือในการ สร้างความไม่สงบ

สภาวะแวดล้อมภายในที่ส่งผลกระทบต่องานทันตกรรมกองทัพบกในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ในการศึกษานี้จะใช้เครื่องมือ 7s ของ McKinsey เป็นแนวทางการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้ ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน ส่วนงานทันตกรรม ศอชต.

สภาวะ แวดล้อม ภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
กลยุทธ์	- มีการกำหนดแผนกลยุทธ์และแผน กิจกรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบาย ของหน่วยเหนือ	- มีแผนกิจกรรมจำนวนมากเนื่องจากมีนโยบาย จากหลายทาง - มีการเปลี่ยนแปลงแผนบ่อย
โครงสร้าง องค์กร	- การบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อหน่วยในพื้นที่ - มีความคล่องตัวในการปฏิบัติและ ประสานงานในพื้นที่	- อาศัยบุคลากรจาก พบ. - เปลี่ยนโครงสร้างบ่อยจากการเปลี่ยนนโยบาย
รูปแบบการ บริหาร	- ผู้บริหารอยู่ในพื้นที่และมุ่งมั่นในการ ทำงาน มีการติดตามการปฏิบัติงานอย่าง ใกล้ชิด	- มีภารกิจมาก เดินทางบ่อย - มีผู้ที่เข้ามาประสานขอความช่วยเหลือ ร่วมมือ มาก
ระบบ	- มีระบบการบริหารที่ดี - มีระบบการติดตามผลการดำเนินงานที่ดี	- บริหารแบบราชการ ขั้นตอนมาก - มีขั้นตอนการจัดซื้อเยอะ แต่เวลาน้อย
ทรัพยากร มนุษย์	- บุคลากรที่ลงมาปฏิบัติงานมีทัศนคติที่ดี เสียสละ - สนใจพัฒนาความรู้ใหม่ๆ	- เปลี่ยนกำลังพลบ่อย ต้องปฐมนิเทศทุก 6 เดือน - การปฏิบัติงานและทักษะต่างกัน ต้องฝึกเพิ่ม
ทักษะ	- มีทักษะที่ดีในการดูแลกำลังพลในสนาม ทั้งกาย-จิต - เป็นองค์กรที่เชี่ยวชาญด้านการ เคลื่อนย้ายผู้ป่วย	- บุคลากรทันตกรรมมีการเปลี่ยนบ่อย ยังมีทักษะ น้อย - เป็นทันตแพทย์บรรจุใหม่เป็นหลัก ขาด ประสบการณ์
ค่านิยม	- มีความกล้าหาญ เสียสละ มีจิตสาธารณะ - วิสัยทัศน์ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตในมิติสุขภาพใน จชต. โดยการ บูรณา การทุกภาคส่วนอย่างไร้รอยต่อ	- การแยกส่วนงานรับผิดชอบ ไม่ค่อยได้อยู่ร่วมกัน - การสื่อสารค่านิยม ทำได้ไม่บ่อย และ ยากลำบาก

สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของงานทันตกรรมของกองทัพบก ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ประชากรและกำลังพลมีปัญหาสุขภาพช่องปากมากกว่าในพื้นที่อื่นของประเทศไทย⁹ โดยปัจจัยสำคัญคือการเข้าถึงบริการสุขภาพ ที่มีความยากลำบากในการเดินทาง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่าง ทำให้การสื่อสารทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร โดยในส่วนงานทันตกรรมกองทัพบก มีศักยภาพในการออกหน่วยเคลื่อนที่ในพื้นที่ห่างไกลตามการร้องขอของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งก็ช่วยลดปัญหาในการเข้าถึงบริการในบางพื้นที่ แต่ในปัจจุบันก็ยังไม่มีการวางแผนทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบงานทันตกรรมขององค์กรต่าง ๆ จึงมีความคิดเห็นว่าการมีการบูรณาการงานร่วมกันของหน่วยงานด้านทันตกรรมในพื้นที่ จะช่วยแก้ปัญหาการเข้าถึงบริการในพื้นที่ได้มากขึ้น

การวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานทันตกรรมกองทัพบกในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาสภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรในการปฏิบัติงานด้านทันตกรรมของ ส่วนงานทันตกรรม ศอชต. พบว่า การทำงานร่วมกับส่วนราชการต่าง ๆ นั้น ยังไม่มีแนวทางในการประสานงานและ บูรณาการงานร่วมกัน ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้นำข้อมูลสภาพแวดล้อมที่ได้มาจากการวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis เพื่อหาแนวทางในการบูรณาการงานด้านทันตกรรม โดยจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในและนำจุดแข็ง- จุดอ่อนมาเปรียบเทียบกับโอกาส-อุปสรรค เพื่อพิจารณาว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใด และ องค์กรควรจะทำอย่างไร ซึ่งวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ SWOT เพื่อหาแนวทางบูรณาการงานทันตกรรมกองทัพบกในพื้นที่ จชต.

	จุดแข็ง	จุดอ่อน
โอกาส	กลยุทธ์เชิงรุก (จุดแข็ง+โอกาส)	กลยุทธ์การปรับ (จุดอ่อน+โอกาส)
	S1O1.2 กำหนดยุทธศาสตร์การบูรณาการงาน โดยใช้กรอบพระราชรัฐ เน้นความร่วมมือของ ภาคส่วนต่างๆ ในการทำงานแบบบูรณาการ S5,6O9 พัฒนา Application ในการบริหารงาน การรายงานและการติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งการสื่อสารเพื่อลดการเดินทาง S8O5 เน้นบริการเชิงรุก เข้าถึงชุมชน สร้าง ความเข้าใจ S9,10O8 เน้นยุทธศาสตร์การพัฒนานุเคราะห์ ให้มีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ใน การทำงานด้านทันตกรรม	W1O1.2 เน้นการบูรณาการร่วมกับหน่วยงาน อื่นในพื้นที่เพื่อต่อบริการประสงค์ตามแผนกล ยุทธ์ร่วมกัน W3O2,3 ประสานงานเพื่อจัด โครงสร้างที่ชัดเจน เพื่อให้มีบุคลากรในพื้นที่ ช่วยปฏิบัติงาน ภายใต้งบประมาณตามกรอบ ยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ W9O8,9 จัดทำข้อมูลการปฐมนิเทศและการ พัฒนาความรู้ในรูปแบบของ digital file, info-graphic หรือ interaction learning W11,12O5,6 สร้างเครือข่ายจิตอาสาทันต กรรมจากกลุ่มผู้รับบริการ
อุปสรรค	กลยุทธ์เชิงรับ (จุดแข็ง+อุปสรรค)	กลยุทธ์การแก้ไข (จุดอ่อน+อุปสรรค)
	S1T1 ปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการให้ สามารถตอบสนองนโยบายของหน่วยบังคับ บัญชาต่างๆร่วมกัน เพื่อลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็น S8T2 จัดการอบรมความรู้เรื่องยุทธศาสตร์ชาติ และแนวทางการบูรณาการ S1,8,10T4,5 พัฒนาการบริการเพื่อให้ประชาชน ผู้ด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็นได้ โดยไม่กระทบสถานะทางการเงิน เศรษฐกิจ S9,11T6,8 พัฒนาคำถามความเข้าใจด้าน ภาษา ประเพณีและความเชื่อ รวมทั้งใช้โอกาส ในการสร้างเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างทั่วถึง	W1T1 ลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็น หรือไม่ ตอบสนองภารกิจ W4,6T6 เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ประสานงาน หรือวางแผนร่วมกับหน่วยงานทันตกรรมอื่น ในการปฏิบัติงานตอบสนองนโยบายร่วมกัน W9T7,9 หลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานกรณีที่มี ข้อมูลไม่เพียงพอ ไม่พร้อม หรือมีข้อสงสัย เกี่ยวกับความปลอดภัย W8,T3 ประสานงานการดำเนินการเรื่อง งบประมาณและการจัดทำโครงการต่างๆ อย่างรัดกุมเพื่อลดโอกาสเกิดปัญหา

การวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานทันตกรรมในพื้นที่ จชต. ของกองทัพบก ร่วมกับส่วนราชการต่าง ๆ และ ภาคเอกชนในพื้นที่ พบว่าแนวทางในการบูรณาการที่เป็นไปได้ และเกิดประโยชน์มากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรบุคคลและงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงบริการทันตกรรมของกำลังพลและประชาชนในพื้นที่ คือ การปรับแผนการดำเนินงานทันตกรรมของกองทัพบกในพื้นที่ จชต. จากที่เน้นการออกหน่วยให้บริการในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง เป็นการร่วมวางแผนการปฏิบัติ ประสานงานการดำเนินการ และออกหน่วยในพื้นที่ที่มีข้อมูลด้านความปลอดภัยเพียงพอ เพื่อลดการสูญเสีย และเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านทันตกรรมของกองทัพบก ให้กับกำลังพลที่มาปฏิบัติงานในพื้นที่ จชต.

ผล/สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาจะพบว่า ในปัจจุบัน การดำเนินการของส่วนงานทันตกรรม ศอชต. มีปัญหาและอุปสรรคมากมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านทันตกรรม อาจไม่สามารถตอบสนองภารกิจได้ในระยะยาว จึงได้มีการวิเคราะห์ และสรุปผลเป็นแนวทางการ บูรณาการงานทันตกรรมกองทัพบกในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้

1. การปรับนโยบายและแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

กองทัพบกมีการปรับนโยบายการปฏิบัติงานจากสถานการณ์ และ สภาพาสุภาพที่เปลี่ยนแปลงไป แต่จากการศึกษาแผนงานของกองทัพบก และ กอ.รมน. ยังไม่มีการปรับแผนในส่วนงานด้านทันตกรรม แต่เนื่องจากมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพอยู่ในแผนปฏิบัติราชการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2561 - 2565 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564 - 2565) จึงควรมีการศึกษาและ ปรับแผนงานในการดำเนินการทำแผนปฏิบัติราชการร่วมกันในอนาคต

2. การกำหนดกรอบความร่วมมือด้านทันตกรรมในพื้นที่

กองทัพบกควรมีการกำหนดกรอบความร่วมมือในด้านการปฏิบัติงานทันตกรรมร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ให้ชัดเจน เช่น ศอบต., สสจ., สสอ., โรงพยาบาล รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจปรับแนวทางการทำงานของส่วนงานทันตกรรม ศอชต. จากผู้ปฏิบัติงานมาเป็นผู้ประสานการปฏิบัติงาน หรือ มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในภาพรวมของพื้นที่ จชต. เพื่อให้สามารถดำเนินการและประสานการปฏิบัติงานในภาพรวมได้

3. การปรับปรุงระบบการสนับสนุนทรัพยากรและระบบในการดำเนินการด้านงบประมาณอย่างเหมาะสม

จากปัญหาในการดำเนินงานด้านการเบิกจ่ายงบประมาณ และ สิ่งอุปสรรคที่ล่าช้า ทำให้การปฏิบัติกิจกรรมในหลายส่วนไม่สามารถตอบสนองภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการปรับปรุงระบบในการเสนอของงบประมาณ และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดหา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การแก้ปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

ในปัจจุบันการปฏิบัติงานของส่วนงานทันตกรรม ศอชต. ยังต้องอาศัยบุคลากรจากหน่วยงานภายนอก และกำลังพลที่สับเปลี่ยนหมุนเวียนลงมาปฏิบัติภารกิจในสนาม ซึ่งทำให้ กำลังพลที่ปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่องในด้านความชำนาญ ทิศทางนโยบาย ความเข้าใจในงานที่ทำเนื่องจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ จชต. ทำให้ต้องใช้เวลาในการปรับตัว และมีความยุ่งยาก ซับซ้อนในการทำงาน อีกทั้งยังมีความเสี่ยงด้านความปลอดภัย จึงควรมีการ

ปรับปรุงกรอบอัตราของบุคลากรในพื้นที่ และแนวทางในการบรรจุสนามที่ชัดเจนของบุคลากรด้านทันตกรรม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองภารกิจของกองทัพบก และตอบสนองต่อเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติได้

โดยสรุปกลยุทธ์ในการส่งเสริมพัฒนางานด้านทันตกรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และ สันติสุข เพื่อให้การปฏิบัติงาน บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ กองทัพบกวางไว้ในระยะยาว โดยมีการปรับแนวทางการดำเนินการให้เป็นระยะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

การดำเนินการในระยะที่ 1 การแก้ปัญหาและข้อจำกัดของงานทันตกรรม โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์ ส่วนงานทันตกรรมของศูนย์อำนวยการแพทย์ทหารบก จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับการประสานงานกับหน่วยงาน ทันตกรรมที่มีการทำงานในลักษณะเดียวกันในพื้นที่ เพื่อทราบถึงศักยภาพการของแต่ละหน่วยและสามารถบูรณา การการส่งต่อผู้รับบริการและเชื่อมโยงข้อมูล รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาการบริการทางทันตกรรมแก่ประชาชน และ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างทั่วถึง ครบถ้วน มีคุณภาพ และแก้ไขปัญหาทางทันตสุขภาพเพื่อให้มีคุณภาพ ชีวิตที่ดี รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทางทันตกรรมร่วมกับระบบบริการสาธารณสุขในพื้นที่ จชต. ให้ได้มาตรฐาน มีความพร้อมต่อการให้บริการ

การดำเนินการในระยะที่ 2 การทำให้เกิดแนวทางการปฏิบัติงานทางทันตกรรมที่ดี โดยมีการพัฒนาองค์ ความรู้ทางวิชาการ การจัดประชุมอบรม การบูรณาการการใช้เครื่องมือที่มีอยู่ให้เต็ม ศักยภาพ เช่น เครื่องเอกซเรย์ เครื่องตัดกระดูกเครื่องปั่นเลือดรวมทั้งบูรณาการสับเปลี่ยนหมุนเวียนบุคลากรเพื่อ ช่วยกันทำงานตามความ เหมาะสม ให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ จชต. เข้าถึงบริการทางทันตกรรม ผ่านระบบนัดหมาย และ บริหารจัดการที่มีความทันสมัย เชื่อมโยงทุกพื้นที่ มีการพัฒนาศักยภาพหน่วยบริการทางทันตกรรมในพื้นที่ อย่างเหมาะสม และ พัฒนาภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การดำเนินการในระยะที่ 3 การพัฒนางานทันตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยควรมีการบูรณาการโครงสร้าง ของหน่วยงานและโครงสร้าง บุคลากรให้สอดคล้องกับการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานทันตกรรม อย่างยั่งยืนในอนาคต มีระบบแพลตฟอร์มดิจิทัล และ พัฒนาระบบบริการทันตกรรมในพื้นที่ จชต. ให้เป็นศูนย์บริการ ทางทันตกรรมครบวงจรระดับชาติ

สรุปผลการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของกองทัพบกเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานทันตกรรมในพื้นที่ จชต. ให้มีประสิทธิภาพ โดยกองทัพบกควรมีการปรับนโยบายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานทันตกรรมในพื้นที่ จชต. ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่การร่วมวางแผน และประสานงานการปฏิบัติงานด้านทันตกรรม รวมทั้งเสนอให้มีกรอบแนวทาง ความร่วมมือที่ชัดเจนกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันในพื้นที่ และ วางกรอบอัตราบุคลากรของกองทัพบกด้าน ทันตกรรมในพื้นที่ จชต. เพื่อเป็นการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายมิติ ทั้งในด้านความมั่นคง การพัฒนา คุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างความเข้าใจ อันดีกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินงานของส่วนงานทันตกรรม จชต. เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการดูแล

สุขภาพช่องปากของกำลังพลที่ปฏิบัติงานและประชาชนในพื้นที่ จชต. รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้าใจของประชาชน เข้าถึงพื้นที่ห่างไกลและผู้ด้อยโอกาส เพื่อพัฒนาการบริการให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพหุสังคม ซึ่งมีความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ โดยจากการวิเคราะห์พบว่าสภาพปัญหาและข้อจำกัดของงานทันตกรรมกองทัพบกในจังหวัดชายแดนใต้มีความรุนแรงกว่าในพื้นที่อื่นของประเทศไทย ทำให้อัตราการสูญเสียฟันของประชาชนในพื้นที่มีสูงมาก การเข้าถึงบริการมีความยากลำบาก มีข้อจำกัดการเข้ารับบริการสูง และ ทำให้มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพช่องปากลดลง โดยสภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่องานทันตกรรมกองทัพบก ในจังหวัดชายแดนใต้ มีทั้งสภาวะแวดล้อมภายนอกเช่น นโยบายที่ไม่ชัดเจน สภาวะเศรษฐกิจที่แย่ง ความแตกต่างทางความเชื่อ โอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี และ สภาวะแวดล้อมภายใน เช่น โครงสร้างของหน่วยไม่ชัดเจน ภารกิจที่ไม่สอดคล้อง การเปลี่ยนผลัดของกำลังพล ทักษะของบุคลากร โดยได้นำมาวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อได้เป็นแนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานทันตกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ร่วมกับส่วนราชการต่าง ๆ และภาคเอกชนในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองภารกิจกองทัพบก โดย แบ่งเป็น 3 ระยะคือ 1) ระยะการแก้ปัญหาและข้อจำกัดของงานทันตกรรม โดยการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน เชื่อมโยงข้อมูล 2) ระยะการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี โดยการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ ทักษะ มาตรฐานการบริการ และ ระยะที่ 3 การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการบูรณาการโครงสร้างของหน่วยงานและบุคลากร เพื่อให้สามารถเกิดผลสำเร็จของการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ในการปฏิบัติงานตอบสนองภารกิจของกองทัพบก และ วิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ ของส่วนงานทันตกรรม ศูนย์อำนวยการแพทย์ทหารบกจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพ และ เกิดความสำเร็จในระยะยาว ควรมีการบูรณาการโครงสร้างของหน่วยงาน และ โครงสร้างบุคลากรให้สอดคล้องกับการทำงาน โดยให้มีการวางแผนการทำงานร่วมกับส่วนราชการ และ เอกชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งมุ่งเน้นการพัฒนาตามแนวทางของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เพื่อให้เกิดการบูรณาการงานทันตกรรมร่วมกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมในอนาคต รวมไปถึงสามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ : การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และ ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ตามที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอไว้ในข้างต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื้อหาในเอกสารวิจัยฉบับนี้ มุ่งเน้นในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ของการบูรณาการการปฏิบัติงานทันตกรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางในการดำเนินการ และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีข้อจำกัดทั้งในด้านระยะเวลา จำนวนผู้ให้ข้อมูล และการติดตามผลการศึกษา ดังนั้นควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ ในเรื่องมุมมองของผู้รับบริการ มุมมองของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงแนวทางการติดตามประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน และ คุณภาพชีวิตของกำลังพล ครอบครัว และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มการพัฒนา และนำไปสู่การวางแผนบูรณาการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และประชากร ในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.(2563). รายงานผลการดำเนินการ ศอ.บต. ประจำปี พ.ศ. 2563.

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580).ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. 13 ตุลาคม 2561.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายระดับชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.(2562).นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562 – 2565).

อรสา กนกวงศ์ และคณะ. (2553).การสังเคราะห์ระบบสุขภาพในพื้นที่สถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.(25652).การทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 - 2564)

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย.(2560

การพัฒนาสังคมสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ

Social Development to Become a Smart City

ผู้วิจัย

นายพรเทพ พงศ์เจนธรรม

บทคัดย่อ

การพัฒนาสังคม เป็นการนำความรู้สังคมวิทยาไปใช้ประโยชน์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ หรือตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้า เป้าหมายการพัฒนาสังคม คือ การทำคนให้เก่ง ดี และมีความสุข ทำชุมชนหรือครอบครัวให้เข้มแข็ง การดำเนินการพัฒนาโดยทั่วไปจะเริ่มด้วยการให้ชุมชนสร้างวิสัยทัศน์ของชุมชนขึ้น แล้ววางแผนการดำเนินการให้บรรลุวิสัยทัศน์ แล้วกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาโดยใช้กระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม สำหรับการพัฒนาสังคมสู่ความเป็นเมืองเมืองอัจฉริยะนั้นจะต้องเป็นเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการ และการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้นการออกแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเมืองนำอยู่เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาสังคม เมืองอัจฉริยะ การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

Social development It is the application of sociological knowledge to the benefit that causes a change in the social structure in the desired direction. or as planned in advance The goal of social development is to make people smart, good and happy, and strengthen communities or families. Development actions generally begin with the community building its vision. and then plan the action to achieve the vision Then formulate a development strategy using participative development processes. For society to develop into a smart city, it must be a city that takes advantage of modern and intelligent technology and innovation. To bring technology to enhance the efficiency of service and city management. Reduce the cost and resource usage of the target city and population. with an emphasis on good design and participation of businesses and people in urban development Under the concept of developing a livable city, a modern city, allowing people in the city to have a good quality of life, happiness and sustainability.

Keyword (s) : Social Development, Smart City, Participation

บทนำ

ปัจจุบันความก้าวหน้าของสังคมโลกปรับเปลี่ยน อย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กระแสการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือองค์กร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวดเร็ว และรุนแรงก็เนื่องจากปัจจัยที่เกิดจากการก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องและความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้สังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) ซึ่งความรู้ถูกนำมาเป็นตัวสร้างมูลค่าเพิ่มขององค์กร การพัฒนาความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้าง ศักยภาพ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทำให้หลายๆ ประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากการจะพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การพัฒนาคุณภาพของคนให้เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศได้อย่าง

การพัฒนาสังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ได้รับความสนใจจากสหประชาชาติตั้งในช่วงการพัฒนาในทศวรรษที่ 2 (ค.ศ. 1971– 1980) เป็นต้นมา ในขณะเดียวกันประเทศไทยได้เริ่มให้ความสนใจต่อการพัฒนาสังคมนับตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 -2514) เป็นต้นมา การพัฒนาสังคม เป็นกระบวนการทำงานที่หลากหลายทางสังคม โดยมีเป้าหมายให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมมือช่วยเหลือร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์ในทุกมิติ สังคมแต่ละสังคมประกอบไปด้วยบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่ต้องมาอยู่ร่วมกันและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนที่เป็นตำแหน่ง ภาระหน้าที่การงาน และพฤติกรรมที่ต้องมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ ปัญหา เนื่องจากแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสภาพร่างกายและทางด้านสภาพจิตใจ จึงพบได้ว่าในสังคมที่แตกต่างกันสภาพปัญหาที่จะแตกต่างกันตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น ในชุมชนเล็กๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะไม่ใหญ่โต มีขอบเขตที่จำกัด แต่ยังเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่โตขึ้น ปัญหาที่จะยังมีความซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาสังคมเป็นทิศทางและแนวโน้มที่น่าจะเป็นของเส้นทางสู่การตอบโจทยที่กำหนดในผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา โดยอาศัยรากฐานทางหลักคิดที่เกี่ยวข้องในแต่ละทฤษฎีปรัชญาและแนวคิด มาหาหนทางที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติเพื่อปรับใช้ในการเน้น (Focus) การปฏิบัติว่า อะไรเป็นประเด็นที่สำคัญ ด้วยการนำมาวิเคราะห์ว่าจะกำหนดประเด็นสำคัญที่บูรณาการกันแล้วสามารถตอบโจทยว่า “จะอย่างไรในการบรรลุเป้าหมาย” เพื่อใช้เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคมที่เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการตอบสนองความคาดหวังของสมาชิกในสังคม

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตในพื้นที่เมืองอย่างก้าวกระโดด ที่การพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งให้เกิดความเจริญในพื้นที่เมืองเป็นหลัก จึงส่งผลให้มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนประชากรของโลกมากกว่าครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในเขตเมือง (United Nations, 2011) และยังมีแนวโน้มว่าจะมีการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่ในพื้นที่เมืองมากยิ่งขึ้น แนวคิดหนึ่งในการจัดการปัญหาดังกล่าวคือการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกและบริการสาธารณะ แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวคือเป็นการพัฒนาเมืองโดยอาศัยเทคโนโลยีมาช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนเมือง และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ใน

สภาพที่ดีขึ้น โดยนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นว่า "เมืองจะเป็นเมืองอัจฉริยะอย่างแท้จริงไม่ได้ หากขาดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Cities cannot be truly smart without being sustainable)"(Ahvenniemi, Huovila, Pinto-Seppa, & Airaksinen, 2017; Yigitcanlar, 2016) รวมทั้งยังเห็นว่าแนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจะเป็นหนทางในการจัดการปัญหาในเมืองได้ (Seta, Sen, Biswas, & Khare, 2017) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอาจเป็นประตูสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรในเมือง ให้มีการพัฒนาที่เป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยเช่นกัน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ความหมายของเมืองอัจฉริยะ มีความหมายนอกเหนือจากประเด็นทางด้านวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี ซึ่งความหมายของเมืองอัจฉริยะจะครอบคลุมในมิติและประเด็นที่หลากหลาย

ซึ่งแนวคิดเรื่องเมืองอัจฉริยะหรือ "สมาร์ทซิตี (Smart City)" กล่าวขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1990 (Bright, 1995) ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้คำนี้กันอย่างแพร่หลาย โดยบางครั้งมักจะพบคำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น เมืองดิจิทัล (Digital City) เมืองชาญฉลาด (Intelligent City) เมืองเสมือนจริง (Virtual City) หรือเมืองแพร่หลาย (Ubiquitous City) เป็นต้น โดยแต่ละลักษณะเมืองเหล่านี้จะมีความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เมืองดิจิทัล หมายถึง เมืองที่เชื่อมประสานชุมชนโดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และเข้าสู่โครงสร้างพื้นฐานบริการของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจ (Ishida, 2002) ส่วนเมืองชาญฉลาด หมายถึง เมืองที่พยายามที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาทำให้การดำเนินชีวิตและการทำงานดีขึ้น (Kominos, Pallot, & Schaffers, 2013) ซึ่งลักษณะของคำว่าชาญฉลาดจะหมายถึงความสามารถของเมืองต้นนวัตกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ซึ่ง Albano, Berardi, & Dangelico (2015) ให้ความเห็นว่าเมืองที่มีลักษณะเป็นเมืองดิจิทัลทุกเมืองอาจจะไม่มีลักษณะที่เป็นเมืองชาญฉลาด ในทางตรงกันข้ามเมืองที่เป็นเมืองชาญฉลาดทุกเมืองจะมีคุณสมบัติของเมืองดิจิทัลอยู่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเมืองชาญฉลาดจะมีสถานะที่เหนือกว่าเมืองดิจิทัล

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสังคม

ทฤษฎีการพัฒนาสังคม มีรากฐานมาจากศาสตร์ที่สำคัญคือ ปรัชญา สังคมวิทยา มานุษยวิทยาและประวัติศาสตร์ โดยการศึกษาในส่วนนี้มีการแบ่งฐานความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาสังคมออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่คือ กลุ่มทฤษฎีการพัฒนาสังคมกระแสหลักและกลุ่มทฤษฎีการพัฒนาสังคมทางเลือก (พัชรินทร์ สิริสุนทร. 2556 : 289- 385) โดยมี

การสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. กลุ่มทฤษฎีการพัฒนาสังคมกระแสหลัก

ทฤษฎีการพัฒนาสังคมกระแสหลัก ประกอบด้วยกลุ่มทฤษฎีที่วางอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพา และทฤษฎีโลกาภิวัตน์ ซึ่งฐานคิดที่นักคิดในกลุ่มพัฒนาสังคมกระแสหลักใช้ ได้แก่ การมุ่งอธิบายและทำความเข้าใจสังคมโดยใช้เหตุผล หน่วยการวิเคราะห์อยู่ที่บริบทของความเป็นรัฐชาติ โดยมีรัฐเป็นสถาบันหลักในกระบวนการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมดำเนินไปตามแนวระนาบของยุคสมัย โดยนำเสนอตัวอย่างของทฤษฎีการพัฒนาสังคมกระแสหลักที่สำคัญ 3 ทฤษฎี ดังนี้

1.1 ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory)

วิวัฒนาการ (Evolution) ด้วยนัยโดยตรง หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง หรือหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือคลี่คลายไปสู่ฐานะที่ดีขึ้นหรือเจริญขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางชีววิทยาจากสิ่งที่ย่างๆ ไปสู่สิ่งที่ย่างยากซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องเปลี่ยน ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และต้องใช้เวลานาน (Scupin and Decorse. 2004 : 51)

บุคคลที่นับว่าเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาด้านวิวัฒนาการนี้ คือ Charles Darwin (1809-1882) นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษ เขาเป็นคนแรกที่ปูพื้นฐานทฤษฎีว่าด้วยวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต โดยมีผลงานตีพิมพ์ชิ้นสำคัญในปี ค.ศ. 1859 คือ The Origin of Species หรือ "ต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิต" จากผลงานชิ้นนี้เองที่ได้สร้างความสนใจแก่บรรดานักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการจากแขนงต่างๆ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างมาก

The Origin of Species นับเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ของ Darwin ซึ่งใช้เวลาร่วม 5 ปี ในการเดินทางไปพร้อมกับเรือบีเกิล (H.M.S. Beagle) ที่มุ่งหน้าสู่เกาะแก่งและภูมิภาคอเมริกาใต้ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1831 เขาได้ทำการเก็บตัวอย่างและศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ จากสถานที่ต่างๆ ที่ไปเยือนภายหลังการเดินทางที่ยาวนาน เขากลับมาที่อังกฤษและได้ร่วมกับ Alfred Wallace (1823-1913) ศึกษาและค้นพบกลไกพื้นฐานของวิวัฒนาการ (Basic Mechanism of Evolution) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสิ่งมีชีวิต นั่นคือ หลักการเลือกสรรของธรรมชาติ (Natural Selection) และความอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด (Survival of the Fittest) (Ember and Ember. 1993 : 15 ; Scupin and Decorse. 2004 :54 ; McGee and Warms. 2004 : 14)

Darwin และ Wallace พบว่า กลไกพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต 2 ประการดังกล่าว เชื่อมโยงกับวิวัฒนาการ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ จะเกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสิ่งที่มีชีวิต เมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งที่มีชีวิตก็จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้นเพื่อการอยู่รอดของตน ดังนั้น สิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะวิวัฒนาการจากการมีอินทรีย์หรือรูปร่างแบบง่าย ๆ (Simple Organic) ไปสู่อินทรีย์ที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนขึ้น (Complex Organic) และเพื่อให้อัตราการอยู่รอดมีสูงมากยิ่งขึ้น สิ่งมีชีวิตจะทำการถ่ายทอดอุปนิสัย (Traits) ของตนสู่รุ่นต่อไปผ่านกระบวนการสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Process of Inheritance) (Friedl. 1981: 116)

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีของ Darwin ช่วยให้เราสามารถทำความเข้าใจว่าทำไมตัวตนของเราจึงมีหน้าตาเช่นนี้ รวมถึงทำให้รู้ว่าทำไมวัฒนธรรมจึงมีความเจริญงอกงามและเสื่อมถอยได้ ดังที่เห็นในปัจจุบัน ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอดสืบไป โดยอาศัยกระบวนการในการปรับตัว ผ่านการถ่ายทอดอุปนิสัยและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น หรือที่เรียกว่า กระบวนการสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Process of Inheritance)

ทั้งนี้ทฤษฎีวิวัฒนาการ เชื่อว่าพัฒนาการของ มนุษย์เกิดจากกระบวนการคัดสรร (Random Process) ซึ่งเป็นการคัดเลือกตามธรรมชาติสิ่งมีชีวิตที่มีการปรับตัวดีหรือเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเท่านั้นจึงจะสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไปได้

1.2 ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพา (Dependency Theory)

Wallerstein (1979 : 5) นักทฤษฎีในกลุ่มการพึ่งพาคนสำคัญ กล่าวว่า การพึ่งพาเป็นระบบการแบ่งงานกันทำของส่วนหรืออาณาบริเวณต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละส่วน โดยอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมระหว่าง 3 ส่วนของสังคมได้แก่ ส่วนของศูนย์กลาง (Core) ส่วนแนวกันชน (Semi-Periphery)

และส่วนชายขอบ (Periphery) โดยเชื่อว่าส่วนของศูนย์กลางซึ่งในที่นี้หมายถึงประเทศหรือสังคมอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดผลประโยชน์จากประเทศหรือสังคมชายขอบ เป็นส่วนที่นำสังคมชายขอบไปสู่ภาวะการนี้ด้วยพัฒนาความอ่อนแอ และการพึ่งพาสังคมอื่นในที่สุด ในขณะที่ส่วนชายขอบอ่อนล้าลง ส่วนที่อยู่ในศูนย์กลางก็สร้างแนวกันชนเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของชายขอบ แต่เข้ามามีส่วนในการสร้างเสริมผลประโยชน์เพื่อเกื้อหนุนแก่ส่วนศูนย์กลาง

1.3 ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization Theory)

กระบวนการโลกาภิวัตน์มีฐานคิดที่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวคิดทฤษฎีสสมัยใหม่ (Modernization Theory) กล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญอย่างมากต่ออิทธิพลของปัจจัยภายนอก ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและวัฒนธรรมของประเทศตะวันตก ที่กระทำต่อประเทศด้อยพัฒนาทางอุตสาหกรรมในลักษณะทางเดียว (One-way) ผ่านการเชื่อมโยงของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นเครือข่ายโยงใยทั่วโลก เพื่อการดึงดูดผลประโยชน์กลับคืนสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ผ่านการเอาเปรียบประเทศเกษตรกรรมที่ด้อยพัฒนาในโลกที่สาม

ตามแนวคิดของนักทฤษฎีโลกาภิวัตน์ ทฤษฎีการรวมชาติและวัตถุดิบทั้งหลายในสังคมซึ่งอยู่ในระบบอุตสาหกรรมใหม่ สามารถถูกดึงและดูดซับจากประเทศที่พัฒนาอุตสาหกรรมแล้วได้ทั้งสิ้นไม่ว่าจะอยู่มุมใดของโลก และกระบวนการนี้นำไปสู่การพึ่งพาของประเทศที่ยากจนต่างๆ ต่อประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ โดยอาศัยเครือข่ายนายทุน นักธุรกิจและนักการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นในสังคมด้อยพัฒนา เป็นกลไกในการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายในท้องถิ่นเข้ากับเครือข่ายในระบบโลก

2. กลุ่มทฤษฎีการพัฒนาสังคมทางเลือก

ทฤษฎีการพัฒนาสังคมทางเลือก เกิดขึ้นจากความต้องการและความสนใจของนักวิชาการ ตลอดจนนักพัฒนาสังคมในองค์กรเอกชนซึ่งต้องการแสวงหาทางออก และเสนอทางเลือกใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาและบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามแนวทางกระแสหลัก เนื่องจากพบว่า การพัฒนาที่มุ่งเน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงประการเดียว ก่อให้เกิดปัญหาหามาหลาย และไม่สามารถนำสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ยากจนไปสู่การพัฒนาที่เท่าเทียม ยั่งยืนและมั่นคงได้

2.1 ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม

การศึกษาเครือข่ายทางสังคมในที่นี้ หมายถึง ชุดของความเกี่ยวพันกันและความผูกพันระหว่างกันของบุคคล ที่ประกอบขึ้นเป็นสถาบันทางสังคมตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุด ได้แก่ ครอบครัว ไปจนถึงหน่วยที่ใหญ่ที่สุด ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง โดยมีการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เป็นกลไกในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย

ทั้งนี้เครือข่ายทางสังคม ไม่ได้เป็นเพียงเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร แต่เป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนผลตอบแทนจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยสิ่งที่แลกเปลี่ยนมีตั้งแต่ข้อมูลข่าวสาร การบริการ คำแนะนำ ในลักษณะ 2 ทิศทาง คือ สมาชิกทุกคนในเครือข่ายจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยความไม่เท่าเทียมอาจเกิดขึ้นได้ หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอำนาจสูงกว่า และอำนาจนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ซึ่งมีที่มาจาก

ความแตกต่างของสถานภาพเหนือทรัพยากรบุคคล โดยเครือข่ายทางสังคมได้ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมทางสังคมขึ้น ทั้งในลักษณะของความกดดันและอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ ในเครือข่าย

ดังนั้นในการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม นักพัฒนาสังคมควรให้ความสำคัญกับลักษณะของเครือข่ายสังคมที่เปรียบเสมือนสิ่งแวดล้อมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยอาชีพ เชื้อชาติ ตลอดจนลักษณะอื่นๆ ที่บุคคลสร้างขึ้น จากการปฏิสัมพันธ์กัน เช่น งานอดิเรก การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ นอกจากนี้ยังควรให้ความสำคัญกับความหนาแน่นของความสัมพันธ์ด้วย โดยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ มากก็จะมีเครือข่ายความสัมพันธ์กว้างขวางและมีความมั่นคงของเครือข่ายทางสังคมสูง ในขณะที่คนที่มีความรู้จกน้อยหรือไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ก็จะมีความมั่นคงของเครือข่ายทางสังคมต่ำด้วย

Boissevain J. (1974) กล่าวว่า เครือข่ายทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลโดยมีการติดต่อสื่อสาร และ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยอาจสรุปได้ว่าการศึกษาเรื่องเครือข่ายสังคมนั้นวางอยู่บนพื้นฐานคิดเรื่องการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่อาจเป็นเครือข่ายตรงหรืออ้อม และมีความซับซ้อนแตกต่างกันไปในแต่ละระดับ โดยปัจจัย รูปแบบและลักษณะของเครือข่ายจะมีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคล ความเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคม และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ของสังคม

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation Approach) เกิดขึ้นจากข้อดีของการพัฒนาแบบเดิมที่เน้นการรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลาง และการคุกคามของระบบทุนเสรีนิยมที่ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน และช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวย และระหว่างประเทศที่ยากจนและประเทศที่ร่ำรวย แนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือเพื่อเคลื่อนย้ายปัจจัยการพัฒนาทั้งทรัพยากรหรือปัจจัยในการผลิต และประชาชนเข้ามาสู่กระบวนการพัฒนา โดยเน้นกลวิธีการแก้ไขปัญหาคความยากจน ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของสังคม

นอกจากนี้การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม วางอยู่บนความเชื่อพื้นฐานสำคัญสองประการ ประการแรกคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย ว่าเป็นระบอบที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้สังคมบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ดังนั้นสังคมจึงมีความจำเป็นต้องนำกระบวนการตลอดจนแนวคิดประชาธิปไตยจากสังคมตะวันตก มาใช้ในสังคมของประเทศด้อยพัฒนาอุตสาหกรรมในโลกที่สาม ประการที่สองได้แก่ความทันสมัยด้าน ทศนคติ สถาบัน วัฒนธรรมบริโภคนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี

ดังนั้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การตัดสินใจ การออกแบบโครงการ การวางแผนและการดำเนินงาน ตามแผน การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือโดยข้อมูลด้านสังคมประชากร ที่องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกอื่นๆ เก็บรวบรวมมาได้ การให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีท้องถิ่นและการประเมินผลโครงการ (Cernea. 1991 : 465-466)

แนวคิดเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

แนวคิดเรื่องเมืองอัจฉริยะหรือ "สมาร์ทซิตี (Smart City)" กล่าวขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1990 (Bright, 1995) ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้คำนี้อย่างแพร่หลาย โดยบางครั้งมักจะพบคำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น เมืองดิจิทัล (Digital City) เมืองชาญฉลาด (Intelligent City) เมืองเสมือนจริง (Virtual City) หรือเมืองแพร่หลาย (Ubiquitous City) เป็นต้น โดยแต่ละลักษณะเมืองเหล่านี้จะมีความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เมืองดิจิทัล หมายถึง เมืองที่เชื่อม

ประสานชุมชนโดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และเข้าสู่โครงสร้างพื้นฐานบริการของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจ (Ishida, 2002) ส่วนเมืองชาญฉลาด หมายถึง เมืองที่พยายามที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาทำให้การดำเนินชีวิตและการทำงานดีขึ้น (Komninos, Pallot, & Schaffers, 2013) ซึ่งลักษณะของคำว่าชาญฉลาดจะหมายถึงความสามารถของเมืองต้นนวัตกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ซึ่ง Albono, Berardi, & Dangelico (2015) ให้ความเห็นว่าเมืองที่มีลักษณะเป็นเมืองดิจิทัลทุกเมืองอาจจะไม่มีลักษณะที่เป็นเมืองชาญฉลาด ในทางตรงกันข้ามเมืองที่เป็นเมืองชาญฉลาดทุกเมืองจะมีคุณสมบัติของเมืองดิจิทัลอยู่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเมืองชาญฉลาดจะมีสถานะที่เหนือกว่าเมืองดิจิทัล

สำหรับเมืองแพร่หลายนั้น เป็นแนวคิดที่ขยายเพิ่มเติมจากเมืองดิจิทัลโดยมีความคาดหวังว่ารูปแบบเมืองจะต้องเกิดการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ในทุก ๆ พื้นที่ในเขตเมือง (Townsend, 2013) เมืองแพร่หลายจะมีความแตกต่างจากเมืองเสมือนจริงตรงที่เมืองแพร่หลายจะพยายามนำเทคโนโลยีมาเป็นองค์ประกอบการบริหารของเมืองรวมทั้งการพัฒนาเมือง ส่วนเมืองเสมือนจริงจะทำได้เพียงผลิตองค์ประกอบเมืองที่เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ (Schuler, 2002; Lee, Phaal, & Lee, 2013) ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าลักษณะของเมืองแพร่หลายจะมีความเหนือกว่าหรือมีศักยภาพมากกว่าเมืองเสมือนจริงอย่างไรก็ตาม ความนิยมที่จะเรียกเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จะเรียกเมืองเหล่านี้ว่า "เมืองอัจฉริยะ" ซึ่งถือว่าเป็นความหมายที่คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับ (Adapa, 2018; Albino et al, 2015)

สำหรับความหมายของเมืองอัจฉริยะนั้น ปัจจุบันยังไม่มีการให้คำจำกัดความที่เป็นมาตรฐานกลาง (Economic and Social Council, United Nation, 2016) ซึ่งรายงานจาก International Telecommunication Union (2014) ได้วิเคราะห์ว่าน่าจะมีการให้คำจำกัดความมากกว่า 100 คำจำกัดความ รวมทั้งคำจำกัดความของเมืองอัจฉริยะอาจจะเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นต่าง ๆ มากมาย อย่างไรก็ตาม องค์การกลางที่เกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะอย่าง Smart Cities Council (SCC) (อ้างถึงใน เอกชัย สุมาลี, 2558) ได้นิยามว่า เมืองอัจฉริยะคือเมืองที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เพื่อดำเนินการและร่วมประสานการบริการในเขตเมือง ในการประหยัดค่าใช้จ่ายและลดการบริโภคทรัพยากร และช่วยเชื่อมประสานสัมพันธ์กันระหว่างพลเมืองและภาครัฐ รวมทั้งได้กำหนดคุณสมบัติหลักของเมืองอัจฉริยะว่าต้องครอบคลุม 3 ด้านหลักคือ

1) Livability เป็นเมืองน่าอยู่ สะอาด สร้างสุขลักษณะที่ดี ไร้มลพิษไม่แออัด และมีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่สนับสนุนการให้บริการสาธารณะกับประชาชน

2) Workability ต้องเป็นเมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ประชาชนเข้าไปใช้งานได้ ทั้งด้านพลังงานการเชื่อมต่อโครงข่ายสื่อสาร บริการต่าง ๆ ที่สำคัญกับการดำรงชีวิต โดยสามารถแข่งขันกันได้ในระดับโลก ซึ่งสามารถสร้างงานที่มีคุณภาพสูงให้กับประชากรในเมือง และ

3) Sustainability มีความยั่งยืนโดยต้องเป็นเมืองที่สามารถจัดหาบริการให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึง และไม่เป็นการเบียดบังทรัพยากรของคนในรุ่นต่อไปมาใช้ นอกจากนี้ ยังมี Foundations for Smarter Cities (Harrison et al. 2010) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ ได้ให้นิยามไว้ว่า เมืองอัจฉริยะคือเมืองที่เชื่อมโยงเครือข่ายของโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม และโครงสร้างทางธุรกิจ เพื่อทำให้เกิดการยกระดับความอัจฉริยะของเมือง

ดังนั้นเพื่อให้ภาพของเมืองอัจฉริยะมีความชัดเจนมากขึ้น จึงมีการแบ่งกลุ่มเมืองอัจฉริยะและกำหนดกรอบการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขึ้นโดยแบ่งเมืองอัจฉริยะออกเป็น 2 กลุ่ม

1. เมืองอัจฉริยะนำอยู่ คือ การฟื้นฟูเมืองเดิม พัฒนาให้เป็นเมืองนำอยู่อัจฉริยะที่ใช้เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่ง พลังงาน และดิจิทัล ในการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเมืองที่มีอยู่เดิมให้นำอยู่ยิ่งขึ้น

2. เมืองอัจฉริยะทันสมัย คือ การพัฒนาเมืองใหม่โดยก่อสร้างพื้นที่เมืองขึ้นใหม่ทั้งหมด รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง สาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัย แหล่งงาน พาณิชยกรรม พื้นที่พักผ่อน ให้เป็นเมืองที่ทันสมัยระดับโลก เป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคม การค้า การลงทุน การวิจัยพัฒนา ไปจนถึงการพัฒนานวัตกรรม

นอกจากนั้นคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะยังได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานของเมืองอัจฉริยะไว้ 7 ด้าน คือ (CG Corporation. 2019)

1. เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) เมืองที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ สร้างให้เกิดความเชื่อมโยงและความร่วมมือทางธุรกิจ และประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนธุรกิจ โดยจะผลักดันเมืองเป้าหมายเป็นศูนย์กลางธุรกิจด้านใดด้านหนึ่งบนฐานนวัตกรรม เช่น เมืองเกษตรอัจฉริยะ เมืองท่องเที่ยวอัจฉริยะ เป็นต้น

2. ระบบขนส่งและการสื่อสารอัจฉริยะ (Smart Mobility) เมืองที่มุ่งเน้นการเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงระบบขนส่งมวลชน การเดินทางสะดวกปลอดภัย เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการระบบโลจิสติกส์ และการใช้ยานพาหนะประหยัดพลังงาน

3. พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy) เมืองที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานของเมือง หรือใช้พลังงานทางเลือกเป็นพลังงานสะอาด (Renewable Energy)

4. สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) เมืองที่มุ่งเน้นปรับปรุงคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการบริหารจัดการ และติดตามเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและสภาวะแวดล้อมอย่างเป็นระบบ

5. ระบบบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance) เมืองที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบบริการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการภาครัฐ เช่น Smart Portal เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลทำให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้

6. พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) เมืองที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้บริหารเมืองหรือผู้นำท้องถิ่นที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาเมืองสร้างพลเมืองที่มีความรู้และความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้จนกระทั่งถึงการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลายทางสังคม

7. การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) เมืองที่มุ่งเน้นการสนับสนุนให้มีระบบบริการที่อำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี การเพิ่มความปลอดภัยของประชาชนด้วยการเฝ้าระวังภัยจากอาชญากรรมไปจนถึงการส่งเสริมให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการดำรงชีวิตที่เหมาะสม

Komninos (2011) มองว่าเมืองอัจฉริยะคือพื้นที่มีศักยภาพสูงทางการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดความสร้างสรรค์กับองค์กรสาธารณูปโภคดิจิทัลเพื่อการสื่อสารและการจัดการความรู้ นอกจากนี้ Albino, Berardi, & Dangelico (20 15) ที่มองว่าเมืองอัจฉริยะต้องมีพื้นฐานจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างชาญฉลาด ภายใต้ระบบหน่วยงานของรัฐที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งข้อมูล

ข่าวสารเหล่านี้จะนำมาช่วยในการบริหารของผู้บริหารเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนากระบวนการนิเวศวิทยาของเมือง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้ง Barrionuevo, Berrone, & Ricart (2012) ได้ให้ความเห็นว่าเมืองอัจฉริยะหมายถึงการนำเทคโนโลยีและทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยทำให้เกิดการประสานความร่วมมืออย่างชาญฉลาด โดยพัฒนาการบริหารเมืองในลักษณะบูรณาการ (Integrated City) เพื่อให้เกิดการอยู่อาศัยอย่างปลอดภัยและยั่งยืน

สรุป

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตในพื้นที่เมืองอย่างก้าวกระโดด ที่การพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งให้เกิดความเจริญในพื้นที่เมืองเป็นหลัก จึงส่งผลให้มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สมาชิกในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเป็นการกระทำใดก็ตามที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างทางสังคม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกในสังคมที่อยู่ร่วมกันมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งหมายถึงลักษณะ ที่เป็นทั้งด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ โดยการพัฒนาสังคมมีความสำคัญหลากหลายประการได้แก่ ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมลดน้อย หรือเบาบางลงไป ทำให้เกิดการป้องกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้า ทำให้ประชาชนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและทำให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น โดยมีเป้าหมายของการพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ 1) มิติทางสังคมศาสตร์เกี่ยวข้องกับความสุข ครอบคลุมและความสมดุลของสิ่งแวดล้อม 2) มิติทางศาสนาจะต้องเป็นไปเพื่อสุขภาพชีวิตที่ดี และ 3) มิติทางเศรษฐศาสตร์แบ่งออกเป็นระดับจุลภาคและระดับมหภาค แนวทางการพัฒนาสังคมที่สำคัญ 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและ แนวทางความร่วมมือรับผิดชอบต่อสังคม โดยทั้ง 3 แนวทางผู้ศึกษาต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการพัฒนาสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ต่อกันอย่างถ่องแท้ ซึ่งประกอบไปด้วยระบบครอบครัว ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง และระบบความเชื่อมั่นและการปฏิบัติทางศีลธรรม สำหรับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสังคม มีการแบ่งออกเป็น 2 สำนักที่สำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มทฤษฎีการพัฒนาสังคมกระแสหลัก ประกอบด้วย ทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพาและทฤษฎีโลกาภิวัตน์ และ 2) กลุ่มทฤษฎีการพัฒนาสังคมทางเลือก ประกอบด้วย ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมและแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการนำแนวคิดด้านเมืองอัจฉริยะมาใช้ในการพัฒนาโดยมองว่าเมืองอัจฉริยะต้องมีพื้นฐานจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างชาญฉลาด ภายใต้ระบบหน่วยงานของรัฐที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลข่าวสารเหล่านี้จะนำมาช่วยในการบริหารของผู้บริหารเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนากระบวนการนิเวศวิทยาของเมืองเพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนและมีความปลอดภัย ทั้งนี้แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายเมืองอัจฉริยะของประเทศไทย เมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City ซึ่งจะควบคู่กับ "รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์" หรือ "รัฐบาลดิจิทัล" ในบริบทของการพัฒนาเมือง ซึ่งรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนาการบริหารงานภาครัฐแบบเดิมไปสู่รูปแบบการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่ ด้วยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานและให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการใช้งานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์จะทำให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนเกิดความพึงพอใจก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เป็นการยกระดับความโปร่งใส และสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารราชการแผ่นดินที่ประชาชนมีต่อภาครัฐ ขยายขอบเขตไปจนถึงการบูรณาการทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐมีความเชื่อมโยงกัน ทั้งนี้แนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้น เมื่อ

ประเทศไทยได้เข้าร่วมข้อตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (e-ASEAN Agreement) โดยมีจุดประสงค์หลักคือ การเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของภูมิภาคอาเซียน โดยที่ประเทศสมาชิกจะต้องมีการดำเนินการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีการผลักดันให้เกิดระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของ แต่ละประเทศสมาชิก การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เป็นการหลอมรวมเทคโนโลยีสมัยใหม่กับเทคนิควิธีทางดิจิทัล และนวัตกรรมอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยแก้ปัญหา พัฒนาคุณภาพประชากร และสร้างโอกาสใหม่ๆ การจะเป็นเมืองอัจฉริยะนั้น จะต้องเป็น เมืองอัจฉริยะที่ยั่งยืน ด้วย ซึ่งหมายถึงการมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาวัตรกรรมสมัยใหม่มาปรับใช้เพื่อลดมลพิษและลดการใช้ทรัพยากร แต่ต้องให้เพียงพอต่อความต้องการของประชากรทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ด้วยการที่เมืองมีเศรษฐกิจที่ดีสามารถแข่งขันกับคนอื่นได้ จะเป็นการสร้างโอกาสให้กับประชากรทุกคน รวมถึงประชาชนที่อยู่ในต่างจังหวัด ทำให้ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง การพัฒนาในเรื่องนี้ยังเน้นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักลงทุนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่เครือข่าย Start-up Accelerator และ Incubator เพื่อสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจของคนรุ่นใหม่และ SME ที่จะเจริญเติบโต สร้างงาน สร้างรายได้ และโอกาส ที่จะสามารถดึงดูดนักลงทุนรายใหม่ให้เข้ามาร่วมลงทุนได้มากยิ่งขึ้นต่อไป การพัฒนาธุรกิจขนาดย่อมนี้ ยังต้องเน้นการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจของประชาชนให้น้อยลงด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจในทุกระดับของเมืองยังต้องสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของโลก เพื่อให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา การมีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ที่ยั่งยืนเป็นการสะท้อนให้เห็นเมืองที่ประชากรที่มีสุขภาพดีอย่างถ้วนหน้า สภาพแวดล้อมที่ดีหมายถึง การเข้าถึงพื้นที่ที่ดีเพาะปลูกได้ง่าย คุณภาพน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์ รวมถึงการสร้างการตระหนักรู้เพื่อสร้างแนวทางการป้องกันภัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสภาวะโลกร้อน นอกจากนี้การเป็นเมืองอัจฉริยะอาเซียนยังต้องมีนโยบายที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสีเขียวที่ไม่เป็นพิษต่อสภาพแวดล้อม การใช้พลังงานสีเขียวที่มีมลพิษน้อยที่สุด รวมทั้งสร้างจิตใต้สำนึกแก่ประชาชนในการเป็นเป็นผู้บริโภคและผู้ผลิตสินค้าในปริมาณที่พอเหมาะ ไม่มากเกินไปจนส่งผลเสียในระยะยาว และการเป็นประชากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีของเมืองอัจฉริยะอาเซียนจะเน้น 3 ด้าน คือ ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านจิตใจ โดยจะมีการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็น ในด้านสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพ การบริการที่ได้มาตรฐาน หรือด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เช่น การศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย มรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ และปัจจัยอื่น ๆ ที่จะช่วยเติมเต็มและสร้างรูปแบบชีวิตที่มีความหมาย ซึ่งจะช่วยให้เกิดสภาพสังคมที่เท่าเทียม เป็นอันหนึ่งอันเดียว และแข็งแกร่งพร้อมรับมือกับทุกสถานการณ์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีมาตลอดตั้งแต่ต้นที่ทำให้การสนับสนุนและเป็นการกำลังใจให้กับผู้เขียนบทความ จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556). *แนวคิด ทฤษฎี เทคนิคและการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย สุมาลี. (2558). *Smart City: การพัฒนาและปรับใช้ระบบ IT ในการบริหารจัดการเมือง*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- Adapa, S. (2018). Indian smart cities and cleaner production initiatives: Integrated framework and recommendations. *Journal of Cleaner Production*, 172, 3351-3366.
- Ahvenniemi, H., Huovila, A., Pinto-Seppa, I., & Airaksinen, M. (2017). What are the differences between sustainable and smart cities?. *Cities*, 60(1), 234-245.
- Albono, V., Berardi, U., & Dangelico, R. M. (2015). Smart Cities: Definitions, Dimensions, Performance, and Initiatives. *Journal of Urban Technology*, 22(1), 3-21.
- Barrionuevo, J. M., Berrone, P., & Ricart, C. J. E. (2012). Smart Cities, Sustainable Progress: Opportunities for Urban Development. *IESE Insight*, 55(14), 50-57.
- Boissevain, J. (1974). *Friend of Friend : Networks, Manipulators and Coalitions*. Oxford : Basil Blackweel.
- Bright, J. (1995). The Smart City: Communication Utopia or Future Reality. *Telecommunications*, 29(9), 175-181.
- Cernea, M.M. (1991). *Putting People First*. London : Oxford University Press.
- CG Corporation. (2019). *เมืองอัจฉริยะ*. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://cg-corp.com/article/37>.
- Department of Economic and Social Affairs. (1975). *Development Administration : Current Approaches and Trends in Public Administration for National Development*. New York.
- Ember, C. R. and Ember, M. (1993). *Anthropology*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Friedl, J. (1981). *The human portrait : introduction to cultural anthropology*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Komninos, N. (2011). Intelligent Cities: Variable Geometries of Spatial Intelligence. *Intelligent Buildings International*, 3(3), 172-188.
- Komninos, N., Pallot, M., & Schaffers, H. (2013). Smart Cities and the Future Internet in Europe. *Journal of the Knowledge Economy*, 4(2), 119-134.
- Lee, J. H., Phaal, R., & Lee, S. H. (2013). An Integrated Service ce-device e-technology Roadmap for Smart City Development. *Technological Forecasting and Social Change*, 80(2), 286-306.
- McGee, R. Jon and Warms, R. L. (2004). *Anthropology theory : An introductory history*. New York : McGraw Hill.
- Scupin, R. and Decorse, C. R. (2004). *Anthropology : A global perspective*. New Jersey : Pearson Education.
- Seta, F., Sen, J., Biswas, A., & Khare, A. (2017). From Poverty, Inequality to Smart City. *Proceedings of the National Conference on Sustainable Built Environment 2015*. Singapore: Springer.
- Wallerstein, I. (1979). *The Modern World System : Capitalist Agriculture and the Origins of European World Economy in the Sixteenth Century*. New York : Academic Press.

การให้บริการรถโดยสารสาธารณะขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

Environmentally-Friendly Service Provision of Bangkok Mass Transit Authority

ผู้วิจัย

ไพวรรณ ศรีสารคาม

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอการให้บริการรถโดยสารสาธารณะขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์เรื่องฝุ่นพีเอ็ม 2.5 ที่ปกคลุมทั่วกรุงเทพมหานครและเมืองอื่น ๆ ในช่วงต้นปี พ.ศ.2562 สร้างกระแสตื่นตัวด้านอันตรายจากมลพิษทางอากาศอย่างมหาศาล นำมาซึ่งประเด็นการป้องกันและแก้ไขต้นตอของปัญหา โดยเฉพาะสาเหตุจากการคมนาคมขนส่งบนท้องถนน เทคโนโลยีรถ EV หรือรถยนต์ไฟฟ้า จึงกลายเป็นทางเลือกที่ถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมาก เพราะโครงสร้างรถยนต์ไฟฟ้าเป็นเทคโนโลยียานยนต์รูปแบบใหม่ที่ไม่ใช้น้ำมันเชื้อเพลิง และ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่ารถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายใน หรือรถยนต์ที่ใช้น้ำมันในปัจจุบัน องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีแผนการจัดการโดยสาธารณะที่ใช้พลังงานสะอาดเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการให้บริการประชาชนและผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การให้บริการ รถโดยสารสาธารณะ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

Abstract

This article aimed to propose the environmentally-friendly service provision of Bangkok Mass Transit Authority (BMTA). The situation of particulate matter 2.5 in Bangkok and other provinces in 2019 greatly created great awareness of air pollution hazards and led to the prevention and solution from the root of the problem. Especially the cause of local mass transportation, electric vehicle technology has been the most mentioned alternative. The EV is the new automotive technology that uses no petrol and is more environmentally friendly than the vehicle powered by an internal combustion engine or the currently used fuel vehicle. BMTA, therefore, has a plan to acquire public transport vehicles with clean energy to efficiently provide public mass transit in a situation where the fuel price continually rises.

Keywords : service provision, public vehicle, Bangkok Mass Transit Authority

บทนำ

แนวทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวลดลง ทั้งนี้เป็นผลกระทบมาจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกและอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวจากการลงทุนภายในประเทศ โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่ ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ เนื่องจากเป็นระบบ ที่ขนส่งคนเข้าสู่เมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และ ยังเป็นประโยชน์ในด้านการขนส่งนักท่องเที่ยวเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยวและย่านการค้าที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย (นิศาชล รัตนมณี, 2563) ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้กรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่เป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม มีการใช้ระบบการคมนาคมขนส่ง ในการเดินทางของประชาชน จำนวนปริมาณผู้โดยสารระบบขนส่งสาธารณะพบว่า ปี พ.ศ.2560 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 1,640 ล้านคนต่อปี (Department of Land Transport, 2017) การขนส่งผู้โดยสารประจำทางมีสัดส่วนมากที่สุด จำนวน 1,000 ล้านคนต่อปี ร้อยละ 61 ของปริมาณการขนส่งทั้งหมด รวมถึงมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ ผ่านท่อไอเสีย ส่งผลให้ผู้ให้บริการต้องลดขนาดเครื่องยนต์ลงขนาดต่ำกว่า 2.5 ไมครอน เข้าสู่ร่างกายขณะเดินทาง สิ่งเหล่านี้ได้นำไปสู่โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ (Pollution Air Control Department, 2017) Freeman (2003) กล่าวว่า มลพิษทางอากาศส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจของผู้ใช้บริการ จากปัญหาดังกล่าว องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ได้ศึกษาแนวทางปฏิบัติในการให้บริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยนำแนวคิดของ Freeman มาเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพ และทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อม นำมาปรับปรุงระบบการใช้พลังงานสะอาดมาใช้กับ รถโดยสารเป็นการใช้พลังงานไฟฟ้า (EV) เพื่อลดผลกระทบจากมลพิษทางอากาศจากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ (Pollution Air Control Department, 2017) ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ปัจจัยที่เป็นปัญหาสำคัญเนื่องจากประชาชนผู้ใช้บริการไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทาง และปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนใช้วิธีการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวเพื่อเพิ่มความสะดวกให้กับตนเอง และเพื่อหลีกเลี่ยงมลพิษทางอากาศด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ สะท้อนภาพให้เห็นชัดว่า ปริมาณรถยนต์ส่วนบุคคลมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อปัญหาการจราจรบนท้องถนนที่ติดขัด ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รัฐบาลไทยปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับพลังงานทางเลือกมากขึ้นเพราะมองเห็นถึงความสำคัญของสถานการณ์ภาวะโลกร้อนและมลพิษมลภาวะของประเทศไทยที่มีผลต่อสังคมและชุมชนซึ่งเกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้นทุกปี เหตุผลหนึ่งของสถานการณ์ภาวะโลกร้อนมาจากกิจกรรมการเผาผลาญเชื้อเพลิงฟอสซิล (Fossil) นั้นเอง ไม่ว่าจะเป็นน้ำมัน ถ่านหิน หรือก๊าซธรรมชาติ อีกทั้งเชื้อเพลิงฟอสซิลนั้นมีแนวโน้มลดลงและคาดว่าจะหมดไปจากโลกได้ในอนาคต ดังนั้น การหาพลังงานทางเลือกอื่นเพื่อทดแทนเชื้อเพลิงฟอสซิลนั้นจึงได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก กระทรวงพลังงาน จึงได้ตระหนักถึงสถานการณ์ข้างต้น จึงจัดทำแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ.2558-2579 (AEDP2015) ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยสามารถที่จะพัฒนาพลังงานทางเลือกอื่นและพลังงานทดแทนให้เป็นพลังงานหลัก ของประเทศได้ และยังสามารถลดอัตราการใช้ของน้ำมันในอนาคตที่จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศโดยรวม อีกทั้งยังสนับสนุนการวิจัยพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตเทคโนโลยีพลังงานทดแทนของประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ด้วยเหตุนี้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าจึงเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่นำจับตามองสำหรับการพัฒนาพลังงานที่จะใช้ทดแทนน้ำมันของรถยนต์ในยุคปัจจุบัน (กระทรวงพลังงาน, 2565)

คำจำกัดความ

รถเมล์ไฟฟ้าสาธารณะ หรือ EV Bus ในช่วงระยะเวลาหลายปีมานี้ รถเมล์เชื้อเพลิงที่มีสภาพเก่าได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อมลพิษทางสิ่งแวดล้อมของสังคมเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันภาครัฐและเอกชน จึงหันมาให้ความสนใจ รถเมล์ไฟฟ้าสาธารณะมากยิ่งขึ้น เมื่อหลายปีก่อนจะหารถเมล์ไฟฟ้าสาธารณะคงเป็นเรื่องยากเนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงและเทคโนโลยีสำคัญอย่างแบตเตอรี่ที่เก็บพลังงานไฟฟ้าได้ต่ำ แต่เมื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดหารถเมล์ไฟฟ้าไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป รถเมล์ไฟฟ้าสาธารณะ หรือเรียกง่าย ๆ ว่า รถ EV เป็นระบบขนส่งมวลชนระบบหนึ่งให้บริการบนถนน โดยสามารถบรรทุกผู้โดยสารได้จำนวนมากโดยไม่ต้องเติมน้ำมัน แต่ใช้พลังงานไฟฟ้าในการขับเคลื่อน 100% รถเมล์ไฟฟ้าสาธารณะมีเรียกกันหลากหลายชื่อในประเทศไทย อาทิเช่น รถเมล์ รถทัวร์ รถสองแถว รถบัสไฟฟ้า รถมินิบัส หรือเรียกชื่อเฉพาะตามพื้นที่ ได้แก่ รถแดง รถขาว เป็นชื่อเรียกเฉพาะตามพื้นที่ต่าง ๆ รถเมล์ไฟฟ้าสาธารณะ ถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีหน้าใหม่ในประเทศไทย ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแค่อะไร แต่ยังใช้งานได้ง่าย มีข้อดีมากมาย เช่น รักษาสิ่งแวดล้อม ลดค่าใช้จ่ายจากการเติมน้ำมัน ลดการใช้มลพิษทางอากาศ ความเงียบของเครื่องยนต์ กระแสรถเมล์ไฟฟ้าสาธารณะในตอนนี้เป็นที่กล่าวถึงเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ด้วยค่าซ่อมบำรุงที่มีต้นทุนต่ำกว่าทั้งดีเซล และ CNG ประกอบกับอัตราสิ้นเปลืองเชื้อเพลิงที่ไม่มีผลกับรถเมล์ไฟฟ้า ก็ทำให้ผู้ประกอบการหลายรายจากทั่วโลกหันมาใช้รถเมล์ไฟฟ้ามากขึ้น แม้การเปลี่ยนรถเมล์เป็นรถเมล์ไฟฟ้าจะเกิดคลื่นลูกใหญ่ต่อระบบขนส่งสาธารณะของรัฐบาลไทย แต่หลังจากนั้นเมื่อทุกคน รู้ถึงประโยชน์ของรถเมล์ไฟฟ้ามากขึ้น โอกาสที่บริษัทขนส่งจะหันมาใช้รถเมล์ไฟฟ้าก็มีสูง เพราะเมื่อดูปัจจัยต่าง ๆ ในการสนับสนุนจากภาครัฐ และการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมนั้นมีความคุ้มค่ามากกว่า (ฉันทภพ แก้วสัมฤทธิ์, 2562)

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา (2565) รถยนต์ไฟฟ้าเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในยุคปัจจุบัน ทดแทนรถยนต์ที่ขับเคลื่อนโดยใช้แหล่งพลังงานจากการเผาไหม้น้ำมันเชื้อเพลิงที่ก่อให้เกิดมลพิษต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งน้ำมันดิบเป็นเชื้อเพลิงฟอสซิลที่นับวันจะหมดไปเรื่อย ๆ รถยนต์ไฟฟ้าจะขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้าโดยใช้ไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานที่อาจเป็นแบตเตอรี่หรือแหล่งพลังงานอื่นโดยไม่มีการเผาไหม้เชื้อเพลิง ไม่ปล่อยคาร์บอนมอนอกไซด์ ไม่เกิดฝุ่นและเสียงรบกวน ถือว่าเป็นมิตรกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society) อย่างไรก็ตาม รถยนต์ไฟฟ้าปัจจุบันยังมีทั้งแบบอาศัยเครื่องยนต์เผาไหม้ภายในมาใช้ร่วมกับมอเตอร์ไฟฟ้า ทั้งในส่วนการขับเคลื่อนและผลิตพลังงานไฟฟ้าเก็บสะสมในแบตเตอรี่ หรือเป็นแบบที่ใช้เชื้อเพลิงอื่นอย่างแก๊สไฮโดรเจนมาผลิตพลังงานไฟฟ้าโดยใช้เทคโนโลยีเซลล์เชื้อเพลิงด้วย ดังนั้น จึงแบ่งรถยนต์ไฟฟ้าออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. รถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle: BEV) เป็นรถยนต์ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานไฟฟ้า 100% จากแบตเตอรี่ในการขับเคลื่อนมอเตอร์ไฟฟ้า โดยต้องเสียบปลั๊กเพื่อชาร์จไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานภายนอก และไม่มีเครื่องยนต์ที่ต้องเผาไหม้เชื้อเพลิงจึงไม่มีการปล่อยไอเสียออกมา

2. รถยนต์ไฟฟ้าไฮบริด (Hybrid Electric Vehicle: HEV) เป็นรถยนต์ไฟฟ้าแบบผสมประกอบไปด้วยเครื่องยนต์ที่ใช้ใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในการขับเคลื่อนเป็นหลัก ร่วมกับมอเตอร์ไฟฟ้าพร้อมแบตเตอรี่ ใช้น้ำมันเชื้อเพลิงต่ำกว่ารถยนต์ทั่วไป ไม่มีช่องเสียบปลั๊กเพื่อชาร์จไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานภายนอก

3. รถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดปลั๊กอิน (Plug-in Hybrid Electric Vehicle: PHEV) เป็นรถยนต์ไฟฟ้าที่พัฒนามาจากแบบไฮบริด แต่มีช่องเสียบปลั๊กเพื่อชาร์จไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานภายนอกได้สามารถวิ่งได้ระยะทางที่ไกลกว่าแบบไฮบริด

4. รถยนต์ไฟฟ้าแบบเซลล์เชื้อเพลิง (Fuel Cell Electric Vehicle: FCEV) เป็นรถยนต์ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานไฟฟ้าจากการติดตั้งเซลล์เชื้อเพลิง (Fuel Cell) ที่สามารถผลิตไฟฟ้าได้โดยตรงจากการใช้แก๊สไฮโดรเจนเป็นเชื้อเพลิงในการขับเคลื่อน

ผู้เขียนสรุปว่า คำจำกัดความของยานยนต์ไฟฟ้า หรือ รถ EV ที่ย่อมาจากคำว่า Electric Vehicle หรือรถยนต์ที่ขับเคลื่อนโดยใช้พลังงานไฟฟ้า เทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าถือเป็นเทคโนโลยีแห่งอนาคตที่กำลังได้รับความนิยมนอกจากทั่วโลก โดยคาดว่าจะจะเป็นเทคโนโลยีหลักที่จะใช้ในด้านพลังงานส่งในอนาคต เพราะสอดคล้องกับแนวโน้มกับปัญหาพลังงานฟอสซิล ที่นับวันจะน้อยลงและอาจจะหมดโลกในที่สุด กับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่โลกกำลังเผชิญ ทั้งปัญหาก๊าซเรือนกระจก มลภาวะทางอากาศ ปัญหาโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่นับวันจะแปรปรวนมากขึ้นทุกที นอกจากนี้ยังให้การขับเคลื่อนที่นุ่มนวล ปราศจากเสียงรบกวน มีการส่งพลังงานที่มีประสิทธิภาพสูง พลังของแรงบิดที่เต็มตั้งแต่วินาทีแรกที่ใช้งาน ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาไม่แพงไปกว่ารถที่ขับเคลื่อนด้วยน้ำมัน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและผู้ผลิตรถยนต์จะต้องสร้างความมั่นใจและไว้วางใจให้แก่ผู้บริโภค แต่ทั้งนี้ก็ต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ประเทศไทยได้มีการใช้รถยนต์และรถโดยสารสาธารณะพลังงานไฟฟ้าอย่างแพร่หลาย และเมื่อราคารถยนต์ไฟฟ้าสามารถแข่งขันได้ การปรับเปลี่ยนก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว

แนวโน้มการขยายตัวการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคตและแนวทางในการรองรับรถยนต์ไฟฟ้า

จากกระแสสังคมเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความผันผวนของราคาเชื้อเพลิงในตลาดโลก ทำให้เห็นนวัตกรรมใหม่ด้านเทคโนโลยีพลังงานทางเลือกของรถยนต์เป็นที่น่าจับตามองในหลากหลายประเทศ องค์การพลังงานนานาชาติ (International Energy Agency: IEA) ระบุว่ารัฐบาลในหลายประเทศกำลังตื่นตัวต่อเทคโนโลยีของรถยนต์ไฟฟ้าเป็นอย่างมากบางประเทศได้มีการวางแผนนโยบายส่งเสริมเพื่อรองรับต่อการพัฒนาเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าที่กำลังจะเข้ามาในประเทศ เช่น นโยบายการสนับสนุนการใช้รถยนต์ไฟฟ้า การลงทุนในสถานีชาร์จไฟฟ้า การส่งเสริม การลงทุนการวิจัยและพัฒนา นโยบายการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งคาดว่าเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้านี้จะได้รับ ความนิยมมากขึ้นในอนาคต อีกทั้งบางประเทศได้มีการกำหนดแนวทางและนโยบายในการสนับสนุนส่งเสริมเทคโนโลยีใหม่นี้ทำให้การพัฒนาและอัตราการใช้รถยนต์ไฟฟ้าเติบโตอย่างรวดเร็ว การใช้รถยนต์ไฟฟ้าส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และอุตสาหกรรมของไทย โดยให้มีการตั้งรับและรองรับเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมยานยนต์ใหม่ ๆ ทั้งนี้เพื่อรองรับการลงทุน ค้นคว้า วิจัย พัฒนา และผลิตรถยนต์ไฟฟ้า อีกทั้งการกำหนดนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมการตลาดของรถยนต์ไฟฟ้าภายในประเทศอีกด้วย มากไปกว่านั้นกระแสสังคมเรื่องการรักษาโลก และการประหยัดพลังงานทำให้มนุษย์หันมาสนใจนวัตกรรมใหม่ของรถยนต์ซึ่งมีพลังงานทางเลือกหรือพลังงานทดแทนเข้ามาใช้แทนที่น้ำมันเชื้อเพลิงนั่นก็คือรถยนต์ไฟฟ้า (Electric car) ตัวอย่างเช่น แบตเตอรี่ (BEVs), ไฮบริด (HEVs) และปลั๊กอินไฮบริด (PHEVs) ซึ่งในประเทศไทยนั้น ปัจจุบันรถยนต์ไฟฟ้ายังได้รับความนิยมเพียงแค่อุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าประเภท

ไฮบริด (HEV) ด้วยยอดจดทะเบียนมากกว่า 60,000 คัน เนื่องจากยังมีข้อจำกัดหลายข้อและยังคงต้องพึ่งพิงน้ำมันเชื้อเพลิงฟอสซิล ตัวอย่างรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดในประเทศไทย เช่น Honda Accord Hybrid, Toyota Prius และ Mercedes-Benz C300 BlueTEC Hybrid และ รถยนต์ไฟฟ้าปลั๊กอินไฮบริดซึ่งปัจจุบันมีจำนวนการใช้งานเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างเช่น Mercedes-Benz C350e plug-in hybrid ในขณะที่รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) ซึ่งภายในประเทศมีอยู่เป็นจำนวนน้อย เพียง 50-60 คัน เช่น BMW X5 xDrive40e PHEV ทั้งนี้ในการเปลี่ยนแปลงที่จะมีการใช้รถยนต์ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจำเป็นต้องเตรียมตัวรองรับกระแสการใช้รถยนต์ไฟฟ้าที่กำลังจะขยายตัวมากยิ่งขึ้น ดังนี้ (ฉันทภพ แก้วสัมฤทธิ์, 2562)

1. เมื่อรัฐบาลเริ่มสนับสนุนรถยนต์ไฟฟ้าเต็มรูปแบบจะต้องมีสถานีบริการชาร์จไฟฟ้าจำนวนมากเพื่อรองรับต่อความต้องการของผู้ใช้รถ ซึ่งในปัจจุบันสถานีเติมน้ำมันเชื้อเพลิงสามารถรองรับได้แค่น้ำมันและแก๊สเท่านั้น โดยในอนาคตจะต้องเพิ่มการให้บริการเติมพลังงานด้วยไฟฟ้าในแต่ละสถานีเนื่องจากความต้องการใช้รถยนต์ไฟฟ้ามีแนวโน้มสูงขึ้น ในอนาคต ดังนั้นรัฐบาลจะต้องศึกษาแนวโน้มที่จะเกิดพร้อมทั้งออกนโยบายส่งเสริมและจูงใจให้ผู้ประกอบการดำเนินงานตามแผนงานนั้น ๆ

2. เมื่อการใช้รถยนต์ไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นในอนาคตจะทำให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากอายุการใช้งานของอุปกรณ์ที่รองรับการใช้พลังงานไฟฟ้ามีอายุสั้นและถ้าไม่มีการกำจัดอย่างถูกวิธีก็จะนำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทำให้ภาครัฐต้องมีการบริหารจัดการและกำหนดนโยบายในการทำลายแบตเตอรี่ที่ใช้แล้วเหล่านี้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อไม่ให้กลายเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ทำลายสิ่งแวดล้อมต่อไป

3. เมื่อการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ โดยส่วนประกอบของเครื่องยนต์อาจมีการใช้ในจำนวนที่ลดลง ด้วยเหตุนี้อาจทำให้เกิดปัญหากับโรงงานผู้ผลิตชิ้นส่วนประกอบรถยนต์ในเรื่องของรายได้ ดังนั้นรัฐบาลจะต้องทำการประชาสัมพันธ์ถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อให้ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้มี การปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และหามาตรการส่งเสริมโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ให้มีช่องทางหรือสร้างธุรกิจใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์ไฟฟ้า อันจะเป็นผลทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่นำลงทุนเกี่ยวกับธุรกิจดังกล่าว

4. แนวโน้มของความต้องการแรงงานในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าอาจใช้ทักษะในการทำงานต่างไปจากเดิม รัฐบาลต้องมีส่งเสริมและเตรียมคนให้มีทักษะความสามารถตามความต้องการในอนาคต พร้อมทั้งพัฒนาทักษะให้ตรงต่อความต้องการในอนาคตให้กับแรงงานในปัจจุบันเพื่อที่จะสามารถป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานได้และลดปัญหาการตกงานในอนาคต

5. เนื่องจากรถยนต์ไฟฟ้าจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต รัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการวิจัยและพัฒนาในเรื่องดังกล่าวพร้อมทั้งส่งเสริมให้มีนำผลการวิจัยไปพัฒนาเพื่อต่อยอดสู่อนาคต

จาก 5 ข้อที่กล่าวข้างต้นนี้ เมื่อรัฐบาลประเทศไทยมีนโยบายที่สามารถจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ ประเทศไทยจึงจะสามารถใช้รถยนต์ไฟฟ้าได้อย่างเต็มรูปแบบ ข้อดีของการเติบโตของรถยนต์ไฟฟ้าคือ ประเทศอาจมีการขยายตัวและ การเกิดใหม่ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้รถยนต์ไฟฟ้า ตัวอย่างเช่น สถานีชาร์จไฟฟ้า จะเป็นธุรกิจหลักธุรกิจหนึ่งที่จะเข้ามาพร้อมกับรถยนต์ไฟฟ้า เนื่องจากเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนรถยนต์ไฟฟ้า อีกธุรกิจ

หนึ่งคือ อุปกรณ์ชาร์จไฟฟ้าแบบพกพา เพื่ออำนวยความสะดวกในสถานที่ที่ไม่มีที่ชาร์จไฟฟ้า นอกจากนี้ธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมเกิดจะขึ้นมากมาย ตามไปด้วย ทั้งผลิตุอุปกรณ์เกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าและโรงงานกำจัดของเสียในส่วนของเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นส่วนประกอบของรถยนต์ไฟฟ้า มากไปกว่านั้นธุรกิจอื่น ๆ ที่บริการระหว่างการรอชาร์จไฟฟ้าที่สถานีแบบใช้เวลาไม่นาน เพื่อให้เจ้าของรถ มีกิจกรรมทำระหว่างช่วงเวลารอชาร์จยังเป็นธุรกิจอีกประเภทที่มีโอกาสเติบโตได้ดีอีกด้วย

ผู้เขียนสรุปว่า จากแนวโน้มการขยายตัวการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอนาคตและแนวทางในการรองรับรถยนต์ไฟฟ้าข้างต้น คาดหวังจะให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนเรื่องของรถยนต์ไฟฟ้ามากขึ้น เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีสำหรับบริษัทที่ดำเนินการธุรกิจด้านนี้ให้สามารถทำธุรกิจแข่งขันกับบริษัทต่างชาติได้ เพราะต้องยอมรับว่าปัจจุบันบริษัทต่างชาติ เข้ามามีบทบาทและได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะส่งผลให้บริษัทไทยไม่สามารถแข่งขันกับต่างชาติได้ เนื่องจากต้นทุนที่แตกต่างกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบริการสาธารณะ (Public Service)

การบริการสาธารณะ (Public Service) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของสังคมมนุษย์ เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคมจะทำให้เกิดภารกิจบางประการที่ไม่ใช่ภารกิจของคนใดคนหนึ่ง เช่น การดูแลความสงบเรียบร้อย การจัดทำสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ทุกคนต้องใช้ เป็นต้น ภารกิจเหล่านี้ มักจะไม่มีปัจเจกชนได้รับไปดำเนินการ สังคมจึงจัดให้มีโครงสร้างทางสังคมขึ้นดำเนินการ เช่น ระบบการเมืองและระบบบริหารรัฐกิจ เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่ผลิต จัดหา เพื่อบริการแก่สาธารณชน การให้บริการสาธารณะจึงนับเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่อาจเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนเป็นผู้ดำเนินการให้แก่ประชาชนผู้มารับบริการ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึงและเสมอภาค โดยหน่วยงานที่ให้บริการจะต้องส่งมอบบริการแก่ประชาชนด้วยจิตสำนึกที่ดีในการให้บริการ และมีการนำผลสะท้อนกลับจากประชาชนในฐานะผู้มาใช้บริการ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทั้งนี้จากกล่าวได้ว่า การบริการสาธารณะจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ โดยอาศัยเทคนิค วิธีการที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมายที่ให้บริการ ช่วงเวลาและสถานที่การให้บริการ

การจัดทำบริการสาธารณะ เป็นภารกิจขั้นพื้นฐานของรัฐ เพราะเมื่อรัฐได้มีการรวมตัวกันภายใต้วัตถุประสงค์ประกอบคือ ดินแดน ประชากร รัฐบาล และอำนาจอธิปไตยแล้ว จะมีการกิจสำคัญคือ (นนทวัฒน์ บรมนันทน์, 2552) ภารกิจที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองกับการกิจในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งโดยปกติแล้วรัฐมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะด้วยตนเอง แต่เมื่อสังคมและความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้น ประกอบกับความซับซ้อนของเทคโนโลยีและข้อจำกัดของรัฐ ไม่ว่าจะป็นงบประมาณ ความชำนาญเฉพาะทางหรือบุคลากร ทำให้การบริการสาธารณะโดยรัฐจึงไม่เพียงพอ ไม่ทันต่อการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การแก้ไขดังกล่าวรัฐจึงได้มอบหมายภารกิจในการบริการสาธารณะแก่เอกชน (พัชรวรรณ นุชประยูร, 2559)

นอกจากนี้ การจัดทำบริการสาธารณะถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐที่ต้องจัดทำเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดทำบริการสาธารณะจะประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ (Millett, 1954; Boramanan, 2009) ดังนี้

1. หลักว่าด้วยความเสมอภาค ในที่นี้หมายถึง ความสามารถในการให้บริการสาธารณะได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (Equitable Service)

2. หลักว่าด้วยความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริการสาธารณะ

3. หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยหลักการนี้มีสาระสำคัญว่า การพัฒนาการให้บริการสาธารณะจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความก้าวหน้า (Progressive Service) ตามลักษณะของการให้บริการสาธารณะนั้น ๆ โดยเฉพาะในประเด็นด้านความพร้อมของบริการที่มีอยู่ (Availability) กับความต้องการของประชาชน (Denhardt & Denhardt, 2015) เพราะเป้าหมายของการให้บริการสาธารณะนั้นคือ การให้บริการโดยคำนึงถึงความพึงพอใจของประชาชน กล่าวคือ บริการสาธารณะที่ดีนั้น จะต้องสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตลอดเวลา ทั้งในประเด็นของการปรับปรุงคุณภาพ และผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพ หรือความสามารถในการให้บริการให้มากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเหตุการณ์และความต้องการของส่วนรวมของประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณะ

ผู้เขียนสรุปว่า การบริการสาธารณะจำเป็นจะต้องพิจารณาอย่างเป็นระบบที่ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ภายในระบบของการให้บริการรวมถึงมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารขององค์การภาครัฐจะต้องส่งมอบการให้บริการสาธารณะที่ดีแก่ประชาชนได้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงค่านิยมสำคัญต่าง ๆ ของการให้บริการสาธารณะไม่ว่าจะเป็นค่านิยมความพร้อม ความเสมอภาค ความตรงต่อเวลา การมีจิตสำนึกในการให้บริการ ความก้าวหน้าของการให้บริการและการยอมรับการเรียกร้อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ค่านิยมทั้งหมดดังกล่าวกล่าวได้ว่าอยู่ร่วมในคำว่าคุณค่าของบริการที่ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจสูงสุดนั่นเอง ซึ่งการบริการสาธารณะเป็นกิจการที่อยู่ในอำนาจของรัฐ และองค์การที่ให้บริการสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และองค์กรเอกชน เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของการบริการสาธารณะที่จะสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างแท้จริง

แนวคิดคุณภาพการให้บริการ

การบริการ หมายถึง การกระทำ กิจกรรม หรือกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลหนึ่งทำขึ้นด้วยความเต็มใจปรารถนาดี มีความยุติธรรมและความเสมอภาคที่จะตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดความพึงพอใจหรือความสุขจากการกระทำนั้น ๆ (ราชน นาสมพงษ์, 2555) ส่วนคุณภาพการให้บริการ (Service Quality) หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการ โดยจะต้องเสนอคุณภาพการให้ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการนั้น แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการสร้างความแตกต่าง (ซิวาล อรวงศ์ ศุภทัต, 2554) ทฤษฎี 5 มิติคุณภาพการให้บริการ (Dimensions of Service Quality) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “RATER” โดยเป็นการกำหนดคุณภาพของการบริการที่มองจากพฤติกรรมบริการและความพึงพอใจจาก

ผู้รับบริการทั้ง 5 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ความเชื่อมั่น (Reliability) คือความสามารถในการปฏิบัติกรได้ตามที่รับปากไว้ ความคงเส้นคงวาและไว้วางใจได้ในการดำเนินงาน เช่น การให้คำตอบที่ถูกต้องต่อผู้ใช้บริการ 2) ความเชื่อถือได้ (Assurance) คือ ความรู้ ความสามารถ และความสุภาพของผู้ให้บริการที่จะสื่อสารให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจและความเชื่อมั่น 3) การจับต้องได้ (Tangibles) คือรูปร่างทรวดทรงที่สัมผัสได้ของการบริการ เช่น เวลาที่รอใช้บริการโดยปราศจากการรอนานเกินไป 4) การตอบสนอง (Responsiveness) คือ ความเต็มใจและความพร้อมของผู้ให้บริการที่จะช่วยเหลือผู้ใช้บริการได้อย่างทันทีทันใดตามความต้องการ และ 5) ความเอาใจใส่ (Empathy) คือการดูแลและการตั้งอกตั้งใจบริการลูกค้า การหลีกเลี่ยงอคติและพยายามเข้าใจผู้ใช้บริการ (กษามาศ ไชยขาว, 2560) ในส่วนของ คุณภาพการบริการ คือ ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งผู้รับบริการมักจะพิจารณาคุณภาพของบริการที่ได้รับโดยคำนึงถึงคุณลักษณะ 10 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะการให้บริการ (Appearance) คือ สภาพที่ปรากฏให้เห็นหรือจับต้องได้ในการให้บริการ 2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) คือ ความไว้วางใจในความสามารถในการให้บริการโดยต้องมีความสม่ำเสมอ ความถูกต้องและการบริการตามคำมั่นสัญญา 3) การตอบสนอง (Responsiveness) คือ การตอบสนองและการช่วยเหลือผู้รับบริการ ด้วยความเต็มใจและความพร้อมที่จะให้บริการ 4) ความเชี่ยวชาญ (Competence) คือ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและการสื่อสารที่เกี่ยวกับการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ความมีอัธยาศัยอ่อนน้อม (Courtesy) คือ ผู้ให้บริการจะต้องมีความสุภาพเรียบร้อย มีเมตตาริใจ รู้จักให้เกียรติ จริงใจ มีน้ำใจและมีตรต่อผู้รับบริการ 6) ความเชื่อถือได้ (Credibility) คือ ความสามารถในการให้บริการที่เที่ยงตรงและ ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นด้วยความเชื่อตรงของผู้ให้บริการ 7) ความปลอดภัย (Security) คือ ผู้ให้บริการจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้รับบริการในด้านการกายภาพและสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ 8) การเข้าถึงบริการ (Access) คือ ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงบริการด้วยความสะดวกสบาย ใช้เวลาไม่นานในแต่ละขั้นตอน และขั้นตอนในการติดต่อหรือเข้าถึงต่าง ๆ จะต้องไม่มีความซับซ้อน 9) การติดต่อสื่อสาร (Communication) คือ สามารถสื่อสารข้อมูลได้อย่างชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและรับฟังลูกค้า และ 10) ความเข้าใจ (Understanding) คือ ความสามารถในการเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการและความสนใจที่จะตอบสนองความต้องการนั้น ซึ่งผู้ให้บริการจะต้องถือว่าสิ่งที่ตนเองปฏิบัติตามคุณลักษณะทั้ง 10 ประการนั้นก็เพื่อสร้างคุณภาพการให้บริการ และเป็นการเพิ่มโอกาสที่ดีในการทากรกิจ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ความจงรักภักดี อีกทั้งยังเป็นการรักษาลูกค้า (ค่านาย อภิปรัชญาสกุล, 2557)

ผู้เขียนสรุปว่า แนวคิดการให้บริการหมายถึง กระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลหนึ่งทำขึ้นด้วยความเต็มใจ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการ โดยจะต้องเสนอคุณภาพการให้ตรงกับความคาดหวังของผู้รับบริการนั้น แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสร้างความแตกต่าง กล่าวในนัยหนึ่ง การให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การบริการที่ดีผู้รับบริการจะได้รับความประทับใจและเกิดความชื่นชมองค์กร อันเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร เบื้องหลังความสำเร็จของทุกงานมักจะมีงานบริการเป็นเครื่องมือในการสนับสนุน ตลอดทั้งความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากทุกคนในองค์กร ซึ่งจะต้องช่วยกันขับเคลื่อนพัฒนาบริการให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพจนเกิดเป็นการบริการที่ดี

แนวคิดเกี่ยวกับรถโดยสารสาธารณะ

การเดินทางด้วยระบบขนส่งทางถนนเป็นที่นิยม เนื่องจากมีความสะดวกสบาย การพัฒนาและส่งเสริมระบบการขนส่งทางถนนให้มีประสิทธิภาพและแข่งขันได้ โดยมุ่งเน้นการขนส่งคนโดยสารด้วยรถโดยสารสาธารณะที่มีคุณภาพ นั่นคือ มีระบบการขนส่งคนโดยสารด้วยรถโดยสารสาธารณะที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน มีการพัฒนาเส้นทางการเดินรถโดยสารสาธารณะให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และเชื่อมโยงกับเครือข่ายการขนส่งมวลชนอื่น ดังนั้น การพัฒนาและส่งเสริมการขนส่งทางถนนเป็นกลไกหนึ่งที่กระตุ้นให้ประชาชนหันมาใช้บริการรถโดยสารสาธารณะเพื่อช่วยลดปัญหาทางด้านมลพิษจากการใช้รถ และลดความสิ้นเปลืองการใช้พลังงาน (นภดล แสงแข และคณะ, 2564) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การขนส่งผู้โดยสารมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการขนส่งผู้โดยสารเป็นปัจจัยพื้นฐานอย่างหนึ่งอันเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจของประเทศ ด้านสังคม ด้านการเมือง การขนส่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคม เป็นสื่อกลางในการเดินทางระหว่างที่พักอาศัยกับที่ทำงาน ในการเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมทั้งด้านการประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรม ต่างก็ต้องใช้การขนส่งเข้ามาสนับสนุน ดังนั้น การขนส่งผู้โดยสารจึงเปรียบเสมือนกุญแจดอกสำคัญที่จะเปิดทางให้ประเทศชาติบรรลุถึงการพัฒนาและความมั่งคั่ง ตลอดจนการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในสังคมด้วยกัน สอดคล้องกับ ณรงค์ บ่อหลักทอง และคณะ (2556) กล่าวว่า รถโดยสารสาธารณะคือรถบรรทุกคนโดยสารที่เดินทางตามทางที่กำหนดไว้ และเรียกเก็บค่าโดยสารเป็นรายคนตามอัตราที่ใช้เป็นระยะทางหรือตลอดทาง โดยได้สรุปประเภทของรถสาธารณะไว้ดังนี้

1. รถรับจ้างประจำทาง หมายถึง รถโดยสารประจำทางที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อสินจ้างตามเส้นทางที่กำหนด
2. รถรับจ้างไม่ประจำทาง หมายถึง รถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคน หรือรถยนต์สาธารณะอื่นนอกจากรถยนต์โดยสารประจำทาง ใช้ส่งผู้โดยสารเพื่อสินจ้าง ตามเส้นทางที่ตกลงไว้
3. รถจักรยานยนต์รับจ้าง หมายถึง รถจักรยานยนต์ที่ใช้รับจ้างบรรทุกคนโดยสารเพื่อสินจ้างตามเส้นทางที่ตกลงไว้ แต่ไม่หมายรวมถึงรถจักรยานยนต์ที่มีพ่วงข้าง และรถจักรยานยนต์ที่ติดเครื่องยนต์
4. รถไฟขนส่งมวลชน หมายถึง กลุ่มของยานพาหนะที่เคลื่อนที่ไปตามรางเพื่อการขนส่งสินค้าหรือผู้โดยสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อสินจ้าง ตามเส้นทางที่กำหนดไว้

ผู้เขียนสรุปว่า จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรถโดยสารสาธารณะข้างต้น พบว่า การขนส่งด้วยรถโดยสารสาธารณะเป็นระบบขนส่งรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมและมีการนำมาใช้เป็นเวลานาน อีกทั้งเป็นรูปแบบการขนส่งที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นพาหนะที่ใช้ หรือรูปแบบการให้บริการ ดังนั้น การจัดระเบียบการพัฒนาและส่งเสริมการขนส่งทางถนนให้มีความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย เป็นธรรม คุ่มค่าทางเศรษฐกิจและประชาชนได้ใช้ระบบขนส่งด้วยรถโดยสารสาธารณะที่มีคุณภาพ จึงเป็นเป้าหมายสำคัญขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าระบบการขนส่งสาธารณะของประเทศไทยในปัจจุบันมีความสำคัญมาก เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเดินทางของประชาชนและยังต้องสามารถจัดเส้นทางการขนส่งที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา การจราจรในปัจจุบันให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและความต้องการในการเดินทางของประชาชน

ความท้าทายของประเทศไทยในการใช้รถ EV (Electric Vehicle)

รถ EV ที่ย่อมาจากคำว่า Electric Vehicle หรือรถยนต์ที่ขับเคลื่อนโดยใช้พลังงานไฟฟ้า กำลังเป็นเทรนด์ของโลก เพราะสอดคล้องกับแนวโน้มปัญหาพลังงานฟอสซิลที่นับวันจะน้อยลง และอาจจะหมดลงในที่สุด กับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่โลกกำลังเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาก๊าซเรือนกระจก มลภาวะทางอากาศ ปัญหาโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่นับวันจะแปรปรวนมากขึ้นทุกที อย่างในนครลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ที่ตั้งเป้าจะเปลี่ยนรถยนต์ที่วิ่งกันตามถนนให้เป็นรถ EV ทั้งหมดภายในปี ค.ศ.2035 สำหรับประเทศไทย รถขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าอาจเป็นสิ่งใหม่ แม้จะเห็นรถยนต์ประเภทนี้วิ่งประปรายตามท้องถนนกันบ้างแล้ว แต่ด้วยเทรนด์ของรถอีวีที่มาแรงมาก ทำให้ผู้ผลิตพลังงานรายใหญ่ของไทยไม่ว่าจะเป็น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ต่างลงสู่สนามการเป็น ผู้ให้บริการจุดชาร์จไฟฟ้าสำหรับรถอีวีกันแล้ว ส่วนการพัฒนาเทคโนโลยีเกี่ยวกับรถอีวีที่กำลังเป็นที่จับตาของคนทั่วโลกด้วยเช่นกัน โดยเชื่อกันว่าจะมีเทคโนโลยีที่ล้ำยุคตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างหลากหลายฟังก์ชันทยอยออกมาเรื่อย ๆ ในแง่ผลดีต่อสิ่งแวดล้อมของรถ EV จากข้อมูลของนิตยสาร Green Network ระบุว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านยานยนต์ ได้วิเคราะห์สถานการณ์การใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในยุโรป คือ ประเทศนอร์เวย์ จากข้อมูลหน่วยงานที่ดูแลเรื่องจราจรในประเทศนอร์เวย์ ซึ่งได้เปิดเผยยอดจำหน่ายรถยนต์ในปี พ.ศ.2561 ว่ายอดขายรถยนต์ไฟฟ้าแบบไร้มลพิษ มีผู้ซื้อเพิ่มขึ้นจำนวน 46,143 คน รวม 31.2% จากยอดขายทั้งหมดในยุโรป แซงหน้าประเทศเยอรมนีที่มีสถิติการใช้ รถยนต์ไฟฟ้า 36,216 คัน และประเทศฝรั่งเศสสถิติ 31,095 คัน นอร์เวย์จึงได้รับสมญานามว่าเป็นเมืองรถยนต์ไฟฟ้าอันดับ 1 ของโลก อีกทั้งการติดตั้งระบบชาร์จไฟอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นผลมาจากการส่งเสริมอย่างจริงจังที่ได้ตั้งเป้าหมาย เอาไว้ว่ารถทุกคนจะต้องเป็นรถยนต์พลังงานไฟฟ้าภายในปี พ.ศ.2568 สำหรับประเทศไทย จากการประชุมคณะกรรมการนโยบายยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2564 เมื่อ พ.ศ.2564 สำหรับแนวทางการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ของประเทศตามนโยบาย 30/30 เพื่อก้าวสู่การเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าและชิ้นส่วนที่สำคัญของโลก โดยมีการกำหนดเป้าหมายการผลิตและการใช้รถ EC ซึ่งภายในปี พ.ศ.2573 จะมีการผลิต ยานยนต์ไฟฟ้าประเภทรถยนต์นั่งและรถกระบะทั้งสิ้น 725,000 คัน ประเภทรถจักรยานยนต์จะมีการผลิตทั้งสิ้น 675,000 คัน และประเภทรถบัส/รถบรรทุกจะมีการผลิตทั้งสิ้น 34,000 คัน และมีการติดตั้งสถานีอัดประจุไฟฟ้า และเป้าหมายการผลิตแบตเตอรี่ รวมถึงพิจารณาแนวทางส่งเสริม EV ให้เป็นรูปธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายให้ได้ตามกำหนด ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกที่จะนำพาประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ (ไทยโพสต์, 2564)

นโยบายการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยปัจจุบัน คณะกรรมาธิการปฏิรูปพลังงานสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) มีการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าให้เป็นศูนย์กลางยานยนต์ไฟฟ้าในอาเซียน (ASEAN BEVHUB) มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในแผนอนุรักษ์พลังงาน 20 ปี และแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าระยะยาว (PDP 2558-2579) ให้เกิดมาตรการส่งเสริมการใช้งานของยานยนต์ไฟฟ้าและเกิดการสร้างสถานีประจุไฟฟ้าให้เพียงพอ รวมถึงการกำหนดมาตรการปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบ เพื่อให้มีมาตรฐานที่ปลอดภัยและการใช้งานอย่างเหมาะสมกับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าบนถนน มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า โดยส่งเสริมให้มีการลงทุนในการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า รวมถึงชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อการใช้งานในประเทศและส่งออกต่างประเทศ รวมทั้ง

จัดทำมาตรฐานยานยนต์ไฟฟ้าและสถานีประจุไฟฟ้า มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนายานยนต์ไฟฟ้า และชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมอเตอร์แบตเตอรี่ และสถานีประจุไฟฟ้าอย่างครบวงจรในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัยร่วมกับผู้ประกอบการของไทย เพื่อให้สามารถนำมาใช้และผลิตจริงขึ้นในประเทศ มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมด้านภาษีศุลกากร ภาษีสรรพสามิต ภาษีเงินได้และภาษีอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (สุชาติ เขียงฉิน, 2560)

สรุป

รถโดยสารสาธารณะหรือรถเมล์ ถือเป็นภาระขนส่งมวลชนขั้นพื้นฐานที่อยู่คู่กับประเทศไทยมานาน โดยมีองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ทำหน้าที่จัดบริการรถโดยสารประจำทางวิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในด้านประกอบการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับหรือต่อเนื่องกับการประกอบการขนส่งบุคคล เนื่องจากกิจการเดินรถโดยสารประจำทางจัดเป็นสาธารณูปโภคชนิดหนึ่งของรัฐที่ให้บริการแก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยและปานกลางเป็นหลัก การดำเนินการจึงมุ่งสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยโดยไม่หวังผลกำไร

ดังนั้น การที่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จะนำรถเมล์ EV มาให้บริการประชาชน นโยบายขององค์กรต้องผ่านการรับรองของคณะรัฐมนตรี ให้ความสำคัญพยายามในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนา การให้บริการต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้มาพัฒนาการบริการให้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้าคณะรัฐมนตรีมองว่าเป็นการเพิ่มค่าครองชีพ ไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล หรือไม่เห็นชอบด้วยเหตุผลอื่น ๆ แผนงานต่าง ๆ ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ก็จะถูกระงับ ในขณะที่รถเมล์เอกชนเริ่มขยับไปใช้รถเมล์ไฟฟ้าแล้ว ซึ่งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ก็มีแผนจัดหารถเมล์ไฟฟ้าเช่นเดียวกันในอนาคต แต่ด้วยเสถียรภาพการเมืองไทยที่ยังคงไม่นิ่ง จึงอาจต้องมาลุ้นว่ารถเมล์ไฟฟ้าขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) นั้น จะได้รับการสนับสนุนและการร่วมมือกันของทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อจะร่วมส่งเสริมและผลักดันให้รถเมล์ไฟฟ้าได้เติบโต พัฒนา และใช้งานกันอย่างแพร่หลาย

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์และเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พัทธ์สรณ์ วรภัทร์ธิระกุล ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมทั้งให้คำแนะนำ องค์ความรู้แนวทางในเขียนบทความวิชาการมาโดยตลอด และขออนุญาตขอขอบคุณผู้เขียนตำราวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและเอกสารที่ใช้อ้างอิงทุกท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ไพวรรณ ศรีสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กษามาศ ไชยขาว. (2560). **คุณภาพการบริการ**. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.iamkacha.weebly.com/quality.html>
- กระทรวงพลังงาน. (2565). **แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ.2558-2579 (AEDP2015)**. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2565, จาก http://www.dede.go.th/ewt_news.php?nid=42195
- _____. (2564). “ความท้าทายของไทยในการใช้รถ EV,” **ไทยโพสต์** (6 มิถุนายน 2564): 4(กลาง).
- ค่านาย อภิปรีชญาสกุล. (2557). **การบริการลูกค้า (Customer service)**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โปกส์มีเดีย แอนด์พับลิชซิ่ง.
- ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต. (2554). **ความหมายของคุณภาพการให้บริการ**. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.tpa.or.th>
- ณรงค์ ป้อมหลักทอง และคณะ. (2556). **แผนงานการสังเคราะห์เชิงนโยบายงานวิจัยด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งและโลจิสติกส์ภายใต้บริบทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ณัทภพ แก้วสัมฤทธิ์. (2562). **แนวโน้มการขยายตัวของรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย**. **วารสารรัฐศาสตร์ศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร**. 61(2), 1-7.
- นนทวัฒน์ บรมนันท์. (2552). **หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- นภดล แสงแข และคณะ. (2564). **ศักยภาพการให้บริการรถโดยสารสาธารณะในจังหวัดจันทบุรี**. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ**. 8(1), 25-32.
- นิศาชล รัตนมณี. (2563). **องค์ประกอบการจัดการธุรกิจขนส่งมวลชนอัจฉริยะของภาคเอกชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล : การศึกษาทฤษฎีฐานราก**. **วารสารนักบริหาร**. 40(1), 66-79.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การจัดการด้านการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. นนทบุรี : หจก. เฟรนด์ ข้าหลวงพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง.
- พัชรวรรณ นุชประยูร. (2559). **หลักกฎหมายว่าด้วยการบริการสาธารณะ ในหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการไทย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชัน นาสมพงษ์. (2555). **การบริการที่ดี**. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/>
- ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา. (2565). **รถยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle: EV)**. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2565, จาก <https://sciplanet.org/content/8804>
- สุชาติ เชียงฉิน. (2560). **การศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้รถประจำทางไฟฟ้าสำหรับการขนส่งมวลชนระยะไกล**. **วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**. 27(4), 855-870.
- Boramanan, N. (2009). **Administrative Law of Public Service**. Bangkok: Winyuchon Press.

Denhardt, J. V., Denhardt, R. B. (2015). The new public service revisited. *Public Administration Review*, 75(5), 664-672.

Department of Land Transport. (2017). *Sustainable transportation system development*. Bangkok : Office of Traffic Transport Policy and Planning.

Millett, J. D. (1954). *Management in the Public service: The Quest for Effective Performance*. New York: McGraw-Hill.

Freeman, A. Myrick. (2003). *The Measurement of Environmental and Resource Values : Theory and methods* (2nd ed.). Washington, D.C: RFF Press book.

Pollution Air Control Department. (2017). Air quality and noise. Retrieved May 13, 2022, from http://www.pcd.go.th/info_serve/air.html.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายไพวรรณ ศรีสารคาม
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2559 (ป.ตรี) หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี พ.ศ.2562 (ป.โท) หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาดและการจัดการ) มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
หน้าที่การงาน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป งานอุบัติเหตุ เขตการเดินรถที่ 4 องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เลขที่ 148 ถนนสุนทรโกษา แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กทม. E- mail : srisarakam_@hotmail.com

อาชีพใหม่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

New jobs during the Covid-19 epidemic

ผู้วิจัย

มานิตย์ พรหมการีย์กุล

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเป็นข้อมูลให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นและการปรับเปลี่ยนอาชีพใหม่ของประชาชนเพื่อให้รองรับการเลือกอาชีพให้การดำเนินชีวิตในสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลด้านการใช้ชีวิตประจำวัน โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นกิจกรรมหรือวิถีที่มนุษย์จะต้องดำเนินไปจนกว่าจะมียารักษา หรือสามารถลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ ผลกระทบผลกระทบทางสังคม อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต พื้นฐานการดำเนินชีวิต การทำงาน การละเล่น รวมถึงการติดต่อซึ่งกันและกัน ในชีวิตประจำวันแต่ละวัน ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทำให้บางอาชีพไม่สามารถดำเนินการได้เหมือนปกติ จึงสู่การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและปรับตัวให้คุ้นชินกับชีวิตวิถีใหม่ที่เกิดขึ้นและกำลังปรับการใช้ชีวิตของทุกคนไปอย่างอัตโนมัติ ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 และหลังสถานการณ์โควิด-19 จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเราจะสามารถใช้ประโยชน์ จากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ สามารถเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส “New Normal” เลือกอาชีพที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดรายได้และดำรงชีวิตในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อไป

คำสำคัญ : ผลกระทบ, อาชีพใหม่, ไวรัสโคโรนา, โรคโควิด-19

Abstract

This article is written for academic purposes and provides information on its impact and changing people's new careers to support career choices for living in the situation of the Covid-19 epidemic. The impact of the coronavirus (Covid-19) pandemic has led to a new career in the situation of the Covid-19. New Normal affected the activities or the way of daily life. It has to go until they are cured, or can reduce the spread of Covid-19. Social effects may cause changes in way of life, basic living, work, amusement, including contact with each other in everyday life. The economic effects has prevented some occupations from operating as usual, so it's going to be a new way to behave and adapt to the new way of life that's happening and is automatically adjusting everyone's living during the Covid-19 pandemic and after the Covid-19 situation. From these changes we'll be able to take advantage of these changes. It is possible to turn the crisis into an opportunity for "New Normal" to choose the right career to generate income and live a life during the Covid-19 pandemic.

Keywords : Effect, New Career, Coronavirus, Covid-19

บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อทุกอาชีพ โดยผลกระทบทางตรง (Direct Effects) ของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 คือผลกระทบด้านสุขภาพเป็นสิ่งแรกซึ่งผลกระทบนี้จะเริ่มตั้งแต่การที่มีผู้เจ็บป่วยจากการติดเชื้อจำนวนมาก อันนำมาสู่ค่าใช้จ่ายในการรักษาและสิ่งตามมาคือการเสียชีวิต นอกจากนี้ยังส่งผลการจ้างงานเมื่อมีผู้เจ็บป่วยจากการติดเชื้อเป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลไปสู่การสูญเสียรายได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งจะมีแนวโน้มของการติดเชื้อไวรัสนี้มากที่สุด ส่วนใน ภาคอุตสาหกรรม การผลิตเองก็ต้องประสบปัญหาการชะงักงันในการผลิต โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่จะต้องพึ่งพา การนำเข้าจากประเทศจีน ซึ่งถือว่าเป็นโรงงานการผลิตของโลก (The World's Factory) ซึ่งเมื่อภาคอุตสาหกรรมในประเทศจีน จำเป็นต้องหยุดการผลิตในโรงงานแล้ว ย่อมกระทบกับขบวนการผลิตและการส่งออกจากภาคอุตสาหกรรม ทั่วโลก โดยเฉพาะกับประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยที่ระบบเศรษฐกิจจำเป็นต้องพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศ เป็นสำคัญ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจการบินเป็นอีกธุรกิจที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์โควิด เนื่องจากมาตรการการป้องกันการระบาดของโควิดที่ห้ามมิให้ผู้โดยสารเดินทางระหว่างประเทศและเข้า-ออก มีเพียงการขนส่งพัสดุทางอากาศเท่านั้น (สุพิชญา วงศ์วาสนา, 2564)

การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง ทั้งในระดับประเทศระดับภูมิภาค และระดับจังหวัดเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย โดยผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจในระดับมหภาคนั้น ส่งผลให้อัตราการขยายตัวเศรษฐกิจไทยจะติดลบ โดยเฉพาะต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่ต้องสูญเสียรายได้กว่า 1.89 ล้านล้านบาท รวมถึงผลกระทบต่อกลุ่มห่วงโซ่ อุปทานสำคัญของไทยอย่างกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรม ที่สำคัญต่อการส่งออกของไทยอีกด้วย ซึ่งผลกระทบดังกล่าวเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นภาวะแรงงานตกงานเป็นจำนวนมาก โดยมีการคาดการณ์ด้านเศรษฐกิจของไทย คงจะได้รับ ผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 ไปอีกนานพอสมควร ในระดับจุลภาค จำนวนยอดคนตกงานที่พุ่งสูงสุด ทำให้มีผลกระทบต่ออำนาจการจับจ่ายของประชาชน (สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ, 2563) ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการจ้างงาน การจ้างงานในภาพรวมมีแนวโน้มลดลงทั่วโลกอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากมาตรการ การจำกัดการเดินทางและกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ขณะที่ทางด้านประเทศไทย ธนาคารโลกได้คาดการณ์ว่าแนวโน้มผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ในปี 2563 ของประเทศไทยจะปรับตัวลดลง ร้อยละ 5 ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงอย่างมากจากการคาดการณ์ก่อนหน้าในเดือนมกราคม ปี 2563 ที่ร้อยละ 2.7 และเป็นอัตราที่มีการหดตัวมากที่สุดใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก ขณะที่ตลาดแรงงานเริ่มได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 อย่างชัดเจนใน ไตรมาสที่ 2 ของปี 2563 จากจำนวนผู้ว่างงานในเดือนกรกฎาคม ปรับตัวเพิ่มสูงถึงร้อยละ 2 (7.45 แสนคน) เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อน โดยแรงงานภาคบริการเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ เป็นวงกว้างมากที่สุด จากทั้ง 3 กลุ่ม (ภาคเกษตร ภาคการผลิต ภาคบริการ) โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจ การท่องเที่ยว เช่น บริการพักรม ร้านอาหารขนส่งสาธารณะ เป็นต้น สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการโดยทำให้กำไรลดลง มีรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนไป (ร้อยละ 25.97) ขาดทุนมากขึ้น (ร้อยละ 11.55) มีต้นทุนเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 11.42) มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้รับผลกระทบ (ร้อยละ 7.99)

หรือมีกำไรมากขึ้น (ร้อยละ 1.85) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังได้ลดจำนวนลูกจ้างลง (ร้อยละ 42.63) อย่างไรก็ตาม เกือบครึ่งหนึ่งก็ไม่มี การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในการจ้างงาน (ร้อยละ 42.86) และมีเพียงส่วนน้อยที่มีการเพิ่มจำนวนลูกจ้างมากขึ้น (ร้อยละ 2.23) สำหรับผู้ประกอบการที่มีการเปลี่ยนแปลงในการจ้างงาน ประมาณหนึ่งในสาม หา ลูกจ้าง/คนงาน ได้ยากขึ้น (ร้อยละ 33.43) (กรมการจัดหางาน, 2563) ผลกระทบทางลบจากโควิด 19 ต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพแวดล้อมส่วนบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (สุพิชญา วงศ์วาสนา, 2564)

ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิดและผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตด้านอาชีพ New Normal มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 โดยบทความนี้เขียนขึ้นเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเป็นข้อมูลให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น และการปรับเปลี่ยนอาชีพใหม่ของประชาชนเพื่อให้รองรับการเลือกอาชีพให้การดำเนินชีวิตในสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตปกติใหม่

ความหมายของชีวิตปกติใหม่

ชีวิตปกติใหม่หรือ New Normal ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดยบิลล์ กรอส (Bill Gross) ผู้ก่อตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ชาวอเมริกัน โดยตอนนั้นเขาใช้อธิบายถึงสภาวะเศรษฐกิจโลก หลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ในสหรัฐอเมริกา ช่วงระหว่างปี 2007-2009 สาเหตุที่ต้องใช้คำว่า “New Normal” เพราะเดิมทีวิกฤติเศรษฐกิจจะมีรูปแบบค่อนข้างตายตัวและเป็นวงจรเดิม คือเมื่อเศรษฐกิจเติบโตไปได้ช่วงระยะหนึ่ง จะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ไม่นานเศรษฐกิจก็จะเริ่มฟื้นตัว แล้วก็กลับมาเติบโตได้อีกครั้ง สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติ จนเรียกได้ว่าเป็น “เรื่องปกติ” (Normal) ก็ได้ แต่หลังจากการเกิดวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ หลายคนมองว่าเศรษฐกิจโลกจะไม่สามารถกลับไปเติบโตได้ดีเหมือนเดิม ด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น การพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจมากเกินไป ทั้งที่หลายประเทศมีหนี้สาธารณะสูงมาก การยืมเงินจากอนาคต เพื่อแลกกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในวันนี้ จะส่งผลให้เติบโตได้ลดลงในอนาคต ดังนั้นคำว่า “New Normal” จึงถูกนำมาใช้เพื่อพูดถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ถดถอยลงและคาดว่าจะไม่กลับมาเติบโตในระดับเดิมได้อีกต่อไป (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2564)

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ชีวิตปกติใหม่หรือ New Normal นั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นช่วงที่เกิดและหลังที่เกิดการชะลอตัวที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการถดถอย (recession) ในเหตุการณ์แบบนี้จะเกิดขึ้นตามวัฏจักรเศรษฐกิจเดิมเท่านั้น และในไม่ช้าเศรษฐกิจก็จะกลับมาเติบโตได้โดยมีปัจจัยกระตุ้นด้วยปัจจัยต่าง ๆ และสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติอีกครั้งเปลี่ยนแบบนี้ จนเรียกได้ว่าเป็นชีวิตปกติใหม่หรือ New Normal

การดำเนินวิถีชีวิตใหม่

การดำเนินวิถีชีวิตใหม่ หรือ New Normal กับสถานการณ์โควิด -19 ก่อนสถานการณ์โควิด-19 ในแง่การพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้เผชิญวิกฤติ มาหลายครั้ง แต่โควิด-19 ถือปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมหากาล เพราะเป็นการระบาดใหญ่ทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างรุนแรงในระยะสั้น และหลายพฤติกรรมจะอยู่ถาวรกลายเป็น New Normal ซึ่งเป็นสิ่งที่หลายองค์กรกำลังศึกษาอยู่ เนื่องจาก โควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่เรายังไม่รู้จึกมาก่อน ส่งผลต่อวิถีชีวิต การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน การเกิดขึ้น และการดำเนินโควิด-19 ครั้งนี้ จึงเป็นสถานการณ์ที่หลายคนคาดว่า คงจะยาวนานพอสมควร จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรในหลายพฤติกรรมของผู้คน ความไม่แน่นอนและการคาดเดาสถานการณ์ไม่ได้ ประกอบกับการได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลกระทบต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดความเครียด ความกลัว ในจิตใจของคนไทยได้ทุกเพศทุกวัย และเปลี่ยนอาชีพใหม่เพื่อให้อยู่รอด (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2564).

ผู้เขียนสรุปได้ว่า การดำเนินวิถีชีวิตใหม่ คือ ปรากฏการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในสถานการณ์โควิด -19 ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างรุนแรงในระยะสั้น และหลายพฤติกรรมจะอยู่ถาวรกลายเป็น New Normal ไม่มีใครคาดเดาว่าเหตุการณ์นี้จะหมดไปตอนไหน ส่งผลต่อวิถีชีวิต การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน ที่เปลี่ยนไป การดำเนินวิถีชีวิตใหม่ ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

แนวคิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม

แนวคิด ทฤษฎี ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม ผลกระทบทางสังคม อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหัวข้อหนึ่งหัวข้อใดหรือมากกว่าหนึ่งหัวข้อดังต่อไปนี้ 1) วิถีชีวิต – พื้นฐานการดำเนินชีวิต การทำงาน การละเล่น รวมถึงการติดต่อซึ่งกันและกัน ในชีวิตประจำวันแต่ละวัน 2) วัฒนธรรม – จารีตประเพณีค่านิยมของกลุ่ม ภาษาที่ใช้ในการสื่อกันในกลุ่มและภาษาท้องถิ่น 3) ชุมชน – ความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ภายในชุมชน 4) สิ่งแวดล้อม – เรื่องคุณภาพของอากาศและน้ำ อาหารการกิน ฝุ่นละอองและเรื่องเสียง ความพอเพียงของอนามัยของชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ชุมชนต้องสามารถเข้าถึง และควบคุมได้ 5) สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี หมายถึง “ความสมบูรณ์ทางกายและมีสุขภาพจิตดี มีสภาพสังคมที่ดีไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน” โดยสรุปคือหมายถึงปัจเจกชนที่อาศัยอาศัยในสังคมนั้น 6) ความวิตกกังวลและความปรารถนาที่จะได้ ในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยและความวิตก กังวลเกี่ยวกับอนาคตของชุมชน และความปรารถนาที่ชุมชนต้องการให้เป็น เพื่ออนาคต ของบุตรหลานของตน (สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ, 2563)

ผู้เขียนสรุปได้ว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม สิ่งที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นประกอบด้วย ด้านวิถีชีวิต พื้นฐานการดำเนินชีวิต การทำงาน ด้านวัฒนธรรม ด้านชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ด้านความวิตกกังวลและความปลอดภัย ซึ่งผลที่กระทบนี้จะส่งผลถึงอนาคตของเยาวชนรุ่นต่อไป ที่ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต และอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วย ร่างกาย จิตใจ และสังคม บุคคลเป็นเหมือนระบบการปรับตัว (adaptive system) ที่มีความเป็นองค์รวมและเป็นระบบเปิด ซึ่งจะปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกตลอดเวลา ประกอบด้วย สิ่งนำเข้า (input) กระบวนการเผชิญปัญหา (coping process) สิ่งนำออก (output) และกระบวนการป้อนกลับ (feedback) สิ่งนำเข้าตามทฤษฎี การปรับตัวของรอย คือ สิ่งเร้า โดยโรคระบาดไวรัสโคโรนาที่เกิดขึ้นจะเป็น สิ่งเร้าตรงที่ผู้ป่วย ต้องปรับตัว ส่วนปัจจัยอื่น ๆ จะเป็นสิ่งเร้าร่วมและสิ่งเร้าแฝงที่มีผลต่อการปรับตัว เมื่อสิ่งเร้าผ่านเข้าสู่ระบบการปรับตัวของบุคคล ทำให้บุคคลเกิดการปรับตัวผ่านกระบวนการเผชิญปัญหา ทั้งกลไกควบคุม (regulator mechanism) ซึ่งเป็นการตอบสนองของร่างกายต่อสิ่งเร้าอย่างอัตโนมัติ เป็นการทำงานกันร่วมกันของระบบประสาท และต่อมไร้ท่อ และกลไกคิดรู้ (Cognator Mechanism) ซึ่งจะเป็นกลไกที่ทำให้ผู้ป่วยเกิดการปรับตัว (สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ, 2563)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนสรุปได้ว่า แนวคิดการปรับตัว ทฤษฎีการปรับตัวของรอย มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วย ร่างกาย จิตใจ และสังคม บุคคลเป็นเหมือนระบบการปรับตัวปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกตลอดเวลา ประกอบด้วย สิ่งนำเข้า กระบวนการเผชิญปัญหา สิ่งนำออก และกระบวนการป้อนกลับ เมื่อได้เผชิญปัญหาด้วยตัวเองทำให้บุคคลนั้นเกิดการปรับ จากกลไกของร่างกายมนุษย์

พฤติกรรมแบบ New Normal กับชีวิตวิถีใหม่ของคนไทย

มีข้อมูลจากเว็บไซต์ธรรมนิติ ได้เผยแพร่ข้อมูลการสำรวจของซูเปอร์โพล และนำเสนอแนวทางชีวิตวิถีใหม่ของคนไทยไว้ มีดังนี้คือ (พญ. อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2564).

1 การใช้เทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีควบคู่กับอินเทอร์เน็ตจะเข้ามามีบทบาทกับการใช้ชีวิตมากขึ้น ที่จากเดิมมีมากอยู่แล้ว แต่ในสังคมยุค New Normal สิ่งเหล่านี้ จะเข้าไปอยู่ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนออนไลน์ การทำงานที่บ้าน การประชุมออนไลน์ การซื้อสินค้าออนไลน์ การทำธุรกรรม และการเอ็นเตอร์เทนชีวิตรูปแบบต่าง ๆ อย่างดูหนัง ฟังเพลง (สมประวิณ มันประเสริฐ, 2564) Technology Disruption นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะมาสร้างมูลค่าให้กับตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยี และประเด็นนี้ก็จะส่งผลกระทบต่อตลาดผลิตภัณฑ์เดิม ที่ไม่มีการปรับตัว

2. การเว้นระยะห่างทางสังคม ผู้คนในสังคมจะเห็นความสำคัญของการเว้นระยะห่าง ที่เป็นแนวทางการใช้ชีวิตช่วงวิกฤติโควิด-19 และจะดำเนินชีวิตแบบนั้นต่อไป โดยรักษาระยะห่างทางกายภาพเพิ่มขึ้น และใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการสื่อสารและการใช้ชีวิต ลดการปฏิสัมพันธ์ การไปในสถานที่สาธารณะ และเน้นการทำกิจกรรมที่บ้านมากขึ้น

3. การดูแลใส่ใจสุขภาพทั้งตัวเองและคนรอบข้าง โดยเกิดความคุ้นชินจากช่วงวิกฤติ โควิด-19 ที่ต้องดูแลด้านสุขภาพและความสะอาดเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ ดังนั้นพฤติกรรมการใช้ หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ และการล้างมืออย่างถูกวิธี และหมั่นสังเกตตัวเองเมื่อไม่สบาย จะยังคงมีต่อไป รวมถึงการหันมาใส่ใจสุขภาพ การออกกำลังกาย และการทำประกันสุขภาพ จะมีแนวโน้มมากขึ้น

4. การสร้างสมดุลชีวิต การมีโอกาสได้ทำงานที่บ้าน ลดจำนวนวันการเข้าออฟฟิศ หรือ การลดการพะปะผู้คนในสังคม แล้วหันมาใช้ชีวิต และทำงานที่บ้าน ทำให้ผู้คนมองเห็นแนวทาง ที่จะสร้างสมดุลชีวิตระหว่างอยู่บ้านมากขึ้น และจะเป็นแนวทางในการปรับสมดุลชีวิตระหว่างเวลา ส่วนตัว การงาน และสังคมให้สมดุลมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนสรุปได้ว่า พฤติกรรมแบบ New Normal กับชีวิตวิถีใหม่ของคนไทย ทำให้เกิดพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทกับการใช้ชีวิตมากขึ้น ด้านการเว้นระยะห่างทางสังคม ด้านสุขภาพและความสะอาด และด้านการสร้างสมดุลชีวิต

แนวทางการปรับตัวพลิกวิกฤติเป็นโอกาส

ในสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้น หากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ ภาครัฐ หรือ ส่วนบุคคล ไม่ว่าจะในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ล้วนต้องปรับตัว อย่างไรก็ตามทุกปัญหา มีทางออกเสมอ และทุกอย่างเชื่อว่าจะมีโอกาสไปต่อได้ มีแนวทางจากองค์กรภาคธุรกิจ ซึ่งดูเหมือน จะปรับตัวได้เร็วได้นำเสนอแนวทางเพื่อเป็นไอเดีย โดย 4 แนวทางที่จะต้องพัฒนาให้ดีขึ้น หลังจบ โควิด-19 ประกอบด้วย (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2564).

1. การเร่งปรับตัวช่องทาง Offline to Online ในธุรกิจที่มีช่องทางขายออฟไลน์ ต้องมองช่องทางออนไลน์เข้ามาเพิ่มเติม เพราะท้ายที่สุดหลังจบโควิด-19 การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ จะกลายเป็นพฤติกรรมติดตัวผู้บริโภค ส่วนด้านสุขภาพ นอกจากการติดต่อสื่อสาร ให้ข้อมูล ประชาสัมพันธ์แล้ว การบริการสุขภาพผ่านช่องทางดังกล่าวน่าจะได้รับความสนใจต่อผู้คนในสังคม มากยิ่งขึ้น

2. การขยายพื้นที่เพื่อเข้าถึงผู้บริโภค ในด้านเศรษฐกิจที่เห็นชัดเจนในช่วงวิกฤติ ที่ผ่านมาก็คือ ผู้ให้บริการ food aggregator เพราะเป็นโอกาสเพิ่มจำนวนผู้ใช้บริการ จากพฤติกรรม สั่งฟู้ดเดลิเวอรี่ ที่เป็น New Normal จากนี้ไปเราคงจะเห็นบริการด้านสุขภาพมีเดลิเวอรี่มากขึ้น เช่นเดียวกัน

3. พัฒนาโลจิสติกส์ จากการเรียนรู้ในพฤติกรรมผู้บริโภคในสถานการณ์โควิด-19 หากโลจิสติกส์ส่งช้า จะเป็นปัญหาต่อการเติบโตของธุรกิจเดลิเวอรี่

4. ขยายแพลตฟอร์ม Social Media ของแต่ละธุรกิจให้เข้าถึงผู้บริโภคให้มากที่สุด เพราะเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ใช้งานได้สะดวก เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตและค้าปลีก ต้องใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มโซเชียล มีเดียให้มากที่สุด

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้น ทำให้ เกิดการปรับตัวพลิกวิกฤติเป็นโอกาส ดังนี้คือการเร่งปรับตัวช่องทาง Offline to Online การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ การใช้บริการเดลิเวอรี่ของปัจจัย 4 การพัฒนาโลจิสติกส์ การขยายแพลตฟอร์ม Social Media

แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพ

การเลือกอาชีพ

Holland (1973) เป็นนักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยจอห์นฮอปคิน ได้สร้างทฤษฎี เกณฑ์การเลือกอาชีพ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ และแบบสำรวจบุคลิกภาพของตนเองเพื่อช่วย ในการเลือกอาชีพ เชื่อว่า บุคลิกภาพของคน จะสะท้อนผ่านการเลือกอาชีพของตน โดยเหตุผลในการเลือกอาชีพนั้นเกิดจากการผสมผสานความคิดต่อตัวเอง และความเข้าใจต่ออาชีพที่เลือก นั่นคือ คนที่เลือกอาชีพได้สอดคล้องกับ บุคลิกภาพของตนมากที่สุด จะมีความพึงพอใจในอาชีพ และส่งผลให้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ ได้โดยความคิดพื้นฐาน 8 ประการที่ส่งผลต่อการเลือกอาชีพ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ บุคลิกภาพทางอาชีพ สิ่งแวดล้อมของบุคคล บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพของสิ่งแวดล้อม ความสอดคล้องต้องการ ความแตกต่างกัน ความเหมาะสมกัน และการคาดคะเน ซึ่งความคิดพื้นฐานเหล่านี้ทำให้เกิดปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลือกอาชีพขึ้น หากมนุษย์จะเลือกอาชีพให้เข้ากับตนเองแล้ว มนุษย์ต้องพิจารณาจากปัจจัยหลาย ๆ ส่วนที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของตน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่ตนคิดว่าเหมาะสมกับตนที่สุด

ผู้เขียนสรุปว่า เกณฑ์การเลือกอาชีพเกิดจากการผสมผสานความคิดต่อตัวเองและสิ่งเร้าภายนอก คนที่เลือกอาชีพได้สอดคล้องกับ บุคลิกภาพของตนมากที่สุด มีความพึงพอใจในอาชีพที่เลือก และส่งผลให้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ ได้โดยความคิดพื้นฐาน 9 ประการที่ส่งผลต่อการเลือกอาชีพประกอบด้วยความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ บุคลิกภาพทางอาชีพ สิ่งแวดล้อมของบุคคล บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพของสิ่งแวดล้อม ความสอดคล้องต้องการ ความแตกต่างกัน ความเหมาะสมกัน การคาดคะเน และการคาดหวัง

ทัศนคติในการประกอบอาชีพ

Schiffman & Kanuk (1994) ได้ให้ความหมายว่า ทัศนคติ หมายถึง ความโน้มเอียง ที่เรียนรู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ อาจหมายถึงการแสดงความรู้สึภายในที่สะท้อนว่าบุคคลมีความโน้มเอียง พพอใจหรือไม่พอใจต่อบางสิ่ง เช่น ตราสินค้า บริการ ร้านค้าปลีก เนื่องจากเป็นกระบวนการทางจิตวิทยา ทัศนคติไม่สามารถ สังเกตเห็นได้โดยตรง แต่ต้องแสดงว่าบุคคลกล่าวถึง อะไร หรือทำอะไร แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีเกณฑ์การเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของอาชีพต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจ ความรู้ บุคลิกภาพ และความสามารถที่สอดคล้องกับงาน และทักษะในการทำงานที่แต่ละบุคคลมี (ธีรยุทธ แก้วเกร็ด, 2561)

ผู้เขียนสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นการแสดงออกถึงความชอบหรือไม่ชอบ โดยการใช้อยู่ประกอบการณ์ ในการเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของอาชีพต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจ ความรู้ บุคลิกภาพ และความสามารถที่สอดคล้องกับงาน และทักษะในการทำงานที่แต่ละบุคคลในการที่เลือกประกอบอาชีพ

การตัดสินใจเลือกอาชีพ

การประกอบอาชีพมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์เป็นอันมาก ทั้งนี้ก็เพราะอาชีพ ไม่ใช่จะสนองตอบความต้องการของมนุษย์เพียงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังสนองตอบความต้องการด้านอื่น ๆ เช่น ด้านสังคมและด้านจิตใจ เป็นต้น การเลือกอาชีพจึงมีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคลมาก ถ้าบุคคลสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสม บุคคลนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการ ประกอบอาชีพที่มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอันมาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลเลือกอาชีพไม่เหมาะสม โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพก็มียู่ยาก (ธีรยุทธ แก้วเกร็ด, 2561)

ผู้เขียนสรุปได้ว่า การตัดสินใจเลือกอาชีพนั้น ไม่เพียงแต่การตัดสินใจด้วยตัวเองเท่านั้นแต่ยังให้ความสำคัญด้านสังคมและด้านจิตใจ การตัดสินใจเลือกอาชีพที่ถนัดและชอบ โอกาสประสบความสำเร็จในการทำงานสูง มากกว่าตัดสินใจเลือกในอาชีพที่ไม่ชอบและถนัด

อาชีพใหม่จากผลกระทบช่วงสถานการณ์โควิด-19

อาชีพในช่วงโควิด-19 ที่คนไม่ยอมออกจากบ้าน เย็บหน้ากากผ้าขาย ขายเจลล้างมือ สเปรย์ฆ่าเชื้อ ออนไลน์ ส่งของ-เอกสาร ส่งอาหาร Delivery รับทำข้าวกล่องส่งออนไลน์ รับฝากซื้อ-หิ้วสินค้าเขียนนิยาย-เขียนหนังสือออนไลน์ ผลิต Content Online ขายประกัน สอนพิเศษตามบ้าน หรือเปิดคอร์สสอนออนไลน์ รับจ้างทำความสะอาด งานบริการถึงบ้าน (Home Service) (ไขเจี้ยว, 2563)

นายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้ารัฐบาลไทยที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค "โควิด - 19" ที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพของประชาชนเป็นวงกว้าง ทั้งจากการปรับลดกำลังการผลิต การลดการทำงานล่วงเวลา และการลดวันทำงาน ทำให้แรงงานจำนวนมากไม่น้อยมีชั่วโมงทำงานลดลง

นายสุชาติ ชมกลิ่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เปิดเผยว่า "กระทรวงแรงงาน" จึงได้เตรียมข้อมูลอาชีพทางเลือกไว้ให้บริการ สำหรับผู้ที่มีเวลาว่างมากขึ้น ผู้ว่างงาน หรือ ผู้ที่ต้องการหารายได้เสริม เพื่อเพิ่มโอกาสมีอาชีพ มีรายได้ มีงานทำในช่วงสถานการณ์ "โควิด -19" หรือเป็นแนวคิดเพื่อจุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพ และอาจทำเป็นอาชีพหลักได้ในอนาคต (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2564) สำหรับ "อาชีพอิสระ 2021" ที่กรมการจัดหางานรวบรวมไว้ มีด้วยกัน 10 ประเภทอาชีพอิสระ ดังนี้ 1) ประเภทการขายและการให้บริการ อาทิ รับจ้างทำเซอไพรส์ รับจ้างเล่นเกม รับกดบัตรคอนเสิร์ตออนไลน์ รับตุ๊กตง และรับจ้างพาผู้สูงอายุไปโรงพยาบาล 2) ประเภทการใช้เทคนิค และความรู้เฉพาะด้าน อาทิ รับทำโมเดล รับสร้างและตอบแบบสอบถาม ทำหนังสือ E- book 3) ประเภทการออกแบบ อาทิ รับทำ Sticker Line รับทำ Resume และ Portfolio รับออกแบบโลโก้ 4) ประเภทการสอน อาทิ รับสอนโหราศาสตร์ สอนลงทุน/เล่นหุ้น เทรนเนอร์ออนไลน์ 5) ประเภทงานประดิษฐ์ หัตถกรรม และภูมิปัญญา อาทิ ทำเคสโทรศัพท์ จัดช่อดอกไม้ธนบัตร ทำเย็บหน้ากากอนามัย สายคล้องหน้ากากอนามัย ทำเหรียญโปรยทาน 6) ประเภทการตัด - เย็บ อาทิ รับซ่อมตุ๊กตา เย็บเสื้อผ้าสุนัข รับตัด - เย็บ/แก้ไขเสื้อผ้า 7)ประเภทการทำอาหาร อาทิ ทำอาหารเพื่อสุขภาพ ทำซูชิ เบเกอรี่ โมจิไอศกรีม 8) ประเภทการให้คำปรึกษา อาทิ รับให้คำปรึกษาวางแผนภาษีบุคคลธรรมดา/นิติบุคคล รับวางแผนการเดินทาง ที่ปรึกษาทางกฎหมาย 9) ประเภทการเขียนและรีวิว อาทิ รับรีวิวอาหาร/ร้านอาหาร รับโปรโมทสินค้า รีวิวสินค้าและบริการ และ 10) ประเภทการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ อาทิ ปลูกผักกอกแฉิม เพาะเห็ด เพาะพันธุ์ปลา/เลี้ยงปลา ทำปุ๋ยมูลไส้เดือน

ในขณะที่เดียวกันบางธุรกิจได้รับผลทางด้านบวกจากการระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ บางธุรกิจมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค ได้แก่ ธุรกิจการผลิต สินค้าจำพวกถุงมือยาง ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อ และ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขายของทางออนไลน์ (E-commerce) ธุรกิจขนส่งสินค้าและอาหาร เป็นต้น ซึ่งสะท้อนไปถึงแนวโน้มอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ที่ต้องการอาชีพที่มีลักษณะงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และทักษะอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับออนไลน์มากขึ้นในอนาคต (กิริยา กุลกลการ, อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ และ ศุภธานานพวิญญูวงศ์, 2563) อาชีพที่จะเกิดขึ้นหลังโควิด-19 อาชีพอะไรจะมั่นคง และมาแรง หลังวิกฤตโควิด-19 เช่น 1) นักการตลาดออนไลน์ 2) นักเขียน Application 3) เจ้าของ Start Up 4) นักบริหารความสัมพันธ์ 5) กูรูออนไลน์ 6) นักการตลาดสังหาริมทรัพย์ และ 7) ผู้ดูแลเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ (กรุงศรีกูรู, 2564) 10 งานความต้องการสูง ในช่วงวิกฤตโควิด-19 ไม่เลือกงานไม่ยากจน ในช่วงสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาดอย่างหนัก ทำให้เศรษฐกิจ และการจ้างงานได้รับผลกระทบไปด้วยหลายๆ บริษัทให้พนักงานหยุดงานชั่วคราว บางบริษัทชะลอการรับพนักงานใหม่ แม้แต่นักศึกษาจบใหม่ก็ได้รับผลกระทบ หางานยากในช่วงนี้ แต่มีอาชีพที่ยังคงมีความต้องการสูง ได้แก่ 1) ผู้จัดการคลังสินค้า 2) พนักงาน Delivery 3) พนักงานร้านสะดวกซื้อ 4) นักจิตวิทยา 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ 6) นักวิจัยและนักวิทยาศาสตร์ 7) ทิวเตอร์ออนไลน์ 8) โปรแกรมเมอร์ 9) นายหน้าขายประกัน และ 10) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร (ปาน สุวรรณรัตน์, 2563)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนสรุปได้ว่า ในช่วงสถานการณ์ แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ทำให้บางอาชีพไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ และหลายคนต้องเปลี่ยนอาชีพใหม่ แต่มีบางอาชีพที่มีความต้องการมากจากผลกระทบช่วงสถานการณ์ โควิด-19 นั่นคือ ด้านธุรกิจผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค ได้แก่ เวชภัณฑ์และยา การผลิต สินค้าจำพวกถุงมือยาง ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อ ด้านนักการตลาดออนไลน์ ขายของทางออนไลน์ (E-commerce) ด้านโลจิสติกส์ เช่น พนักงาน Delivery พนักงานขนส่งสินค้า และอาหาร ด้านการขายประกัน เช่น พนักงานขายประกัน ด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลูกผักออร์แกนิก เพาะเห็ด เพาะพันธุ์ปลา/เลี้ยงปลา ด้านการสอนออนไลน์ เช่น คอสส์สอนออนไลน์ ทิวเตอร์ออนไลน์ ด้านการออกแบบ เช่น รับทำ Sticker Line รับทำ Resume และ Portfolio รับออกแบบโลโก้ และโปรแกรมเมอร์ ผู้ดูแลเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ นักเขียน Application

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนบทความวิชาการมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพใหม่ที่เกิดจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ดังนี้

1. จากผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้เกิดพฤติกรรมแบบ New Normal กับชีวิตวิถีใหม่ของคนไทย ทำให้เกิดพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมีบทบาทกับการใช้ชีวิตมากขึ้น 2) ด้านการเว้นระยะห่างทางสังคม 3) ด้านสุขภาพและความสะอาด และ 4) ด้านการสร้างสมดุลชีวิต ดังนั้นอาชีพใหม่ที่จะเกิดขึ้นเกิดจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป

2. ด้านการดำเนินวิถีชีวิตใหม่ (New Normal Behavior) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทุกคนต้องมีการปรับตัว พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติ และเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคย

3. ด้านการเลือกอาชีพได้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนมากที่สุด มีความพึงพอใจในอาชีพที่เลือก จะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ ได้โดยความคิดพื้นฐาน 9 ประการที่ส่งผลต่อการเลือกอาชีพประกอบด้วยความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1) บุคลิกภาพทางอาชีพ 2) สิ่งแวดล้อมของบุคคล 3) บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อม 4) บุคลิกภาพของสิ่งแวดล้อม 5) ความสอดคล้องต้องการ 6) ความแตกต่างกัน 7) ความเหมาะสมกัน 8) การคาดคะเน และ 9) การคาดหวัง

4. ด้านการเลือกประกอบอาชีพในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้แต่ละบุคคลวิเคราะห์สถานการณ์ความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพ ความต้องการของพื้นฐานของมนุษย์ และความเหมาะสมอาชีพที่มีลักษณะงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และทักษะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับออนไลน์และเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพมากขึ้นในอนาคต

5. ด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทำให้บางอาชีพไม่สามารถดำเนินการได้เหมือนปกติ จึงควรปรับตัวให้คุ้นชินกับชีวิตวิถีใหม่ที่เกิดขึ้น เลือกอาชีพที่สามารถมีรายได้ โดยไม่ต้องลงทุนสูง ไม่ต้องกักตุนสินค้า เช่น การขายของออนไลน์

6. ด้านผลกระทบทางสังคม ที่เกิดขึ้นแนวโน้มอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ที่ต้องการอาชีพที่มีลักษณะงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และทักษะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับออนไลน์มากขึ้น

7. ด้านการประกอบอาชีพในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาชีพที่สามารถดำเนินการได้ในช่วงนี้ อาทิ 1) ด้านธุรกิจผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค ได้แก่ เวชภัณฑ์และยา การผลิต สินค้าจำพวกถุงมือยาง ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อ 2) ด้านนักการตลาดออนไลน์ ขายของทางออนไลน์ (E-commerce) 3) ด้านโลจิสติกส์ เช่น พนักงาน Delivery พนักงานขนส่งสินค้า และอาหาร 4) ด้านการขายประกัน เช่น พนักงานขายประกัน 5) ด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลุกผักออร์แกนิก เพาะเห็ด เพาะพันธุ์ปลา/เลี้ยงปลา 6) ด้านการสอนออนไลน์ เช่น คอสส์สอนออนไลน์ ทิวเตอร์ออนไลน์ 7) การออกแบบ เช่น รับทำ Sticker Line รับทำ Resume และ Portfolio รับออกแบบโลโก้ และ 8) โปรแกรมเมอร์ ผู้ดูแลเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ นักเขียน Application

สรุป

ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลจากการใช้ชีวิตประจำวัน โดยกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นกิจกรรม หรือวิถีที่มนุษย์จะต้องดำเนินไปจนกว่าจะมียารักษา หรือสามารถลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ ผลกระทบผลกระทบทางสังคม อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหัวข้อหนึ่งหัวข้อใดหรือมากกว่าหนึ่งหัวข้อดังต่อไปนี้ 1) วิถีชีวิต – พื้นฐานการดำเนินชีวิต การทำงาน การละเล่น รวมถึงการติดต่อกันและกัน ในชีวิตประจำวันแต่ละวัน ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทำให้บางอาชีพไม่สามารถดำเนินการได้เหมือนปกติ จึงสู่การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและปรับตัวให้คุ้นชินกับชีวิตวิถีใหม่ที่เกิดขึ้นและกำลังปรับการใช้ชีวิตของทุกคนไปอย่างอัตโนมัติในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด -19 และหลังสถานการณ์โควิด-19 จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเราจะสามารถใช้ประโยชน์ จากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

สามารถเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส “New Normal” เลือกอาชีพที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดรายได้และดำรงชีวิตในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อไป อาชีพที่สามารถดำเนินการได้ในช่วงนี้ อาทิ ด้านธุรกิจผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค ได้แก่ เวชภัณฑ์และยา การผลิต สินค้าจำพวกถุงมือยาง ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อ ด้านนักรถตลาดออนไลน์ ขายของทางออนไลน์ (E-commerce) ด้านโลจิสติกส์ เช่น พนักงาน Delivery พนักงานขนส่งสินค้าและอาหาร ด้านการขายประกัน เช่น พนักงานขายประกัน ด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลูกผักออร์แกนิก เพาะเห็ด เพาะพันธุ์ปลา/เลี้ยงปลา ด้านการสอนออนไลน์ เช่น คอสส์สอนออนไลน์ ทิวเตอร์ออนไลน์ การออกแบบ เช่น รับทำ Sticker Line รับทำ Resume และ Portfolio รับออกแบบโลโก้ และโปรแกรมเมอร์ ผู้ดูแลเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์ สุขสม อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ได้อนุเคราะห์ให้ความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ และตรวจแก้ไขบทความให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิริยา กุลกลการ, อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ และ ศุทธาภา นพวิญญูวงศ์. (2563). ผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งเสริมการมีงานทำ. สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, (2564). **อาชีพอะไรจะมั่นคง และมาแรง หลังวิกฤตโควิด-19** สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/popular-jobs-in-the-next-covid-crisis>
- กรุงเทพธุรกิจ, (2564). **10 'อาชีพอิสระ2021' สุดปัง เพิ่มรายได้ช่วงโควิด** . สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.bangkokbiznews.com>.
- ไข่เจียว , (2563). **อาชีพเสริมมาแรงในช่วงโควิด-19 ที่คนไม่ยอมออกจากบ้าน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.kaijeaw.in.th>.
- ธีรยุทธ แก้วเกร็ด, (2561). **การตัดสินใจเลือกอาชีพของพนักงานองค์กรเอกชน ในจังหวัดนครปฐม** . บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปาน สุวรรณรัตน์, 2563. **10 งานความต้องการสูง ในช่วงวิกฤตโควิด-19**. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2564 จาก <https://brandinside.asia/high-demand-jobs-during-covid-19>.
- สมประวิณ มั่นประเสริฐ , (2564). **ผลกระทบของ Covid-19 ต่อเศรษฐกิจไทย และคนทำธุรกิจ SME**. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.krungsri.com>.
- สุพัตรา รุ่งรัตน์ ,ชูลีฟีกอร์ มาโซ, ยุทธนา กาเด็ม, (2563). **ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 6 (2) กุมภาพันธ์ 2564. 160 – 174.

สุพิชญา วงศ์วาสนา, (2564). ปัจจัยผลกระทบทางลบจาก COVID-19 ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายการโดยสาร กรณีศึกษา บริษัท บางกอกโฟลท์เซอร์วิสเซส จำกัด (BFS). **วารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**. 15 (39) มีนาคม – เมษายน 2564. 15 – 30.

อัมพร เบญจพลพิทักษ์, (2564). **New Normal ชีวิตวิถีใหม่**. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>.

Holland, J.L. (1973). **Making vocational choice: A theory career**. New Jersey: Prentice-Hall.

Schiffman, L.G., & Kanuk, L.L. (1994). **Consumer behavior** (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

การก้าวข้ามความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม ในการขับเคลื่อน SOFT POWER

(OVERCOMING ECONOMIC AND SOCIAL CHALLENGES IN DRIVING SOFT POWER)-1

ผู้วิจัย

สนอง ทองมา

สีบพงศ์ สุขสม

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การก้าวข้ามความท้าทายทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในการขับเคลื่อนซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) ในภาวะปกติใหม่ (New Normal) ที่มีระดับความซับซ้อนและความไม่แน่นอน มีประเด็นท้าทายผ่านปัจจัยสิ่งแวดล้อม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี ที่เป็นทั้งภัยคุกคามและโอกาสในการก้าวข้าม ในส่วนแรกผู้เขียน ได้กล่าวถึงประเทศไทยที่กำลังติดกับดักที่เรียกว่า “Stuck in the Middle” จำเป็นต้องยกเครื่องกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเสียใหม่ ที่เปลี่ยนจากทำมากได้น้อย มาเป็นทำน้อยได้มาก โดยนำซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) มาเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าจากเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่นำมาพัฒนาอย่างสมดุล บนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศ ในส่วนที่สองข้อเสนอแนะ ที่นำเอาซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) มาเป็นเครื่องมือการตลาด เพราะการใช้ซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft power) แท้จริงเกิดจากความเต็มใจ มิใช่เกิดจากการบังคับ โดยให้วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้คนเข้าหาเอง ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมในรูปแบบดั้งเดิม และรูปแบบใหม่ที่ถูกพัฒนาใหม่ และในที่สุดท้ายเป็นข้อสรุปในการก้าวข้ามความท้าทาย

คำสำคัญ ความท้าทาย เศรษฐกิจและสังคม อำนาจอ่อน

Abstract

Article titled “Overcoming economic and social challenges in driving Soft Power” in New Normal with a level of complexity and uncertainty. There are challenges through four environmental factors including political, economic, social and cultural and technology, which is both a threat and an opportunity to overcome. In the first part, the author mentioned Thailand who is trapped in a trap known as “Stuck in the Middle”. The economic engine needed to be overhauled. That changed from doing more to getting less come to do very little. By using Soft Power as a tool in creating value for the creative economy, to be developed in a balanced way base on the country's advantage. In the second part, suggestions that bring Soft Power as a marketing tool. Because the real use of soft power comes from willingness, not by compulsion. By giving that culture it's what attracts people to them. Although it is a traditional culture and a new format that has been developed and the last part is the conclusion to overcome the challenge.

Keywords : challenges, economy and society, Soft Power

บทนำ

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เป็นภาวะปกติใหม่ (New Normal) ที่มีระดับความซับซ้อนและความไม่แน่นอน มีประเด็นท้าทายต่างๆ มากมาย ที่ไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งสามารถดำเนินการอย่างเบ็ดเสร็จได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในลักษณะ Global Governance ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการก้าวข้ามประเด็นท้าทายใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้คนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประเทศไทยกำลังติดกับดักอยู่ใน “Competitive Nutcracker” กล่าวคือ เราไม่สามารถที่จะขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์อย่าง เช่น เยอรมัน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ในขณะที่เดียวกันเราก็ไม่สามารถขยับลงมาแข่งกับประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำอย่างจีนหรือเวียดนามได้ เราติดอยู่ตรงกลางที่เรียกว่า “Stuck in the Middle” ในโลกของการแข่งขัน การสร้างความมั่งคั่งให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้น จำเป็นต้องยกเครื่องกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเสียใหม่ เน้นการใช้องค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์แทนการเน้นทรัพยากรพื้นฐาน ที่นับวันจะหมดลงเรื่อย ๆ เป็นการเติมเต็ม “ความได้เปรียบในเชิงเปรียบเทียบ” (Comparative Advantage) ที่มีอยู่ด้วย “ความได้เปรียบในการแข่งขัน” (Competitive Advantage) เพื่อ “สร้างมูลค่า” (Value Creation) แทนที่จะเป็นแค่ “เพิ่มมูลค่า” (Value Added) ผลลัพธ์ที่ได้จากการขับเคลื่อนกลไกเศรษฐกิจชุดใหม่ จึงเป็นไปในลักษณะ “ทำน้อยได้มาก” ไม่ใช่ลักษณะ “ทำมากได้น้อย” แบบเดิมอีกต่อไป (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556) การปรับเปลี่ยนในลักษณะนี้คือการยกระดับขีดความสามารถทางด้านกำลังคน คุณภาพคน โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ที่เรียกว่า ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power)

ความเป็นมาของ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power)

ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาโดย Joseph S. Nye ศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์จากสถาบันจอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Nye, Jr. Joseph S., 2004) ที่มีประสบการณ์ทั้งในวงวิชาการและวงการเมือง ซึ่งเขาได้พัฒนาแนวคิดนี้ร่วมกับ Robert Keohane โดยได้เขียนหนังสือ Power and Interdependence ตั้งแต่ปี 1977 มาแล้ว (KEOHANE, R. O., & NYE, J. S., 1977) ซึ่งเป็นบริบทที่แตกต่างจากปัจจุบันนี้มาก แนวคิดซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ได้รับการกล่าวถึงและวิเคราะห์กันอย่างกว้างขวาง โดยเชื่อมโยงกับเรื่องของการเมืองการปกครอง นโยบายสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การสร้างความเคลื่อนไหวและแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการล่มสลายของระบบทางการเมืองหลาย ๆ รูปแบบ โดยเกิดขึ้นกับผู้คนทุกชนชั้นและสังคมการเมืองทุกรูปแบบ ส่งผลทำให้ผู้คนที่อยู่ภายใต้แนวคิดเหล่านี้มีการแลกเปลี่ยนปรับปรุงให้เป็นที่ไปตามค่านิยมที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ

Joseph S Nye (Joseph S. Nye, 2011) ได้นิยามว่า อำนาจ หมายถึง ความสามารถในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ตัวเขาไม่ได้อยากทำ โดยอำนาจแบ่งเป็น อำนาจแข็ง (Hard Power) และอำนาจอ่อน (Soft Power) อำนาจทั้ง 2 แบบนี้ หากนำมาใช้อย่างเหมาะสม ก็จะเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ ให้เข้มแข็งจนมีอิทธิพลเหนือประเทศหรือสังคม ได้ตามที่เจ้าของอำนาจต้องการ

อำนาจแข็ง (Hard Power) คือ การมีทรัพยากรเชิงกายภาพที่จำเป็นต่อการสร้างอำนาจนั้นจำนวนมากพอ เช่น การมีกองทัพ มีอาวุธยุทโธปกรณ์ มีกำลังคน หรือมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่ได้เปรียบ แล้วนำเอาข้อได้เปรียบนี้ มาเป็นเงื่อนไขในการบังคับให้ประเทศหรือสังคมที่ตกเป็นเป้าหมายของการใช้อำนาจ ทำตามความต้องการของผู้ที่มีอำนาจแข็งเหนือกว่า

อำนาจอ่อน (Soft Power) คือ การทำให้ประเทศหรือสังคม ปฏิบัติตามความต้องการของผู้ใช้อำนาจอ่อน ผ่านกลไกสำคัญ 2 ประการ คือ

1) การสร้างอำนาจ เพื่อกำหนดกติกาให้เป็นไปตามความต้องการของเจ้าของอำนาจอ่อน หรือ 2) การใช้ อำนาจ เพื่อจัดการความคิดของกลุ่มเป้าหมายให้เป็นไปตามที่ต้องการ

Joseph S Nye ได้กล่าวว่า แหล่งทรัพยากรสำคัญของ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ประกอบไปด้วย 3 ประการ ดังนี้

(1) วัฒนธรรม (Culture) ถ้าวัฒนธรรมของประเทศหนึ่ง มีความสอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยม ของประเทศอื่น โอกาสที่วัฒนธรรมดังกล่าวจะกลายเป็น ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ของประเทศนั้นก็จะมีมากขึ้น ช่องทางที่ทำให้วัฒนธรรมของประเทศหนึ่งเป็นที่รู้จักในประเทศอื่นมีหลากหลาย เช่น กรณีของ มิลลิ-ดนตรีกา กินข้าวเหนียวมะม่วงบนเวทีระดับโลก หรือลิซ่า-แบล็ก핑크 สาวชุดไทยใส่รัดเกล้ายอดเยี่ยมก็เป็นอย่างอื่นช่องทางหนึ่ง

(2) ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) ประเด็นนี้ไทยเราไม่ค่อยพูดถึง ถ้าประเทศนั้นมีค่านิยมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประเทศอื่นๆ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ของประเทศนั้นก็เพิ่มขึ้น แต่ถ้าค่านิยม ของประเทศนั้นขัดกับค่านิยมของประเทศอื่นๆ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ของประเทศนั้นก็ลดลง

(3) นโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) ก็เป็น ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ที่ทรงพลัง การมีนโยบาย ต่างประเทศที่รักสันติภาพ เคารพในสิทธิมนุษยชน ก็มีโอกาสดึงดูด ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ได้มาก

ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) มีลักษณะสำคัญคือ การที่ทำให้คนอื่นชื่นชอบเลื่อมใส และลุ่มหลงด้วยการ เชิญชวน มิใช่ด้วยการบังคับให้ต้องชอบหรือเกาะติด Joseph Nye ใช้คำว่า co-opt (การเลือก) แทนที่จะเป็น coerce (การบีบบังคับ) โดยการโน้มน้าวด้วยการปล่อยให้มีความรู้สึกด้านบวกโดยธรรมชาติ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ทำให้มีความน่าสนใจ/น่าตื่นตาตื่นใจ/ น่าเลื่อมใสและน่าติดตาม ด้วยความที่ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เกิดขึ้นผ่านการจัดการทางความคิด ช่องทางที่ช่วยให้อำนาจอ่อนสำแดงพลังได้มากที่สุด จึงเป็นการใช้อำนาจนี้ผ่าน เครื่องมือเชิงวัฒนธรรม เป็นการเผยแพร่ความเชื่อ ศิลปะ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณีต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย มองเห็นว่า การรับเอาสิ่งเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต จะเป็นประโยชน์ก่อให้เกิดความสุขได้มากกว่าที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน อย่างไรก็ดี แม้ทุกประเทศจะมีทรัพยากร ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) แต่การนำไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ ยังคงเป็นความท้าทายของหลายประเทศ แต่ละประเทศต้องค้นหาจุดเด่นของตนให้พบ และลงทุนกับสิ่งที่เราทำได้ เก่งและดี ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เป็นการลงทุนระยะยาว (Aitken et al., 2016) ผ่านระบบห่วงโซ่คุณค่าที่เหมาะสมที่จะเชื่อมโยงภูมิปัญญา วัฒนธรรม และภาคการผลิตสินค้าและบริการใหม่

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสร้างมูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่มาจากชุดความรู้ ทรัพย์สินทางปัญญา และการวิจัย ซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ การกักเก็บความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจ การผลิตสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคมอย่างได้ผล

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการนำ “สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม” (cultural assets-based) (ประชาตริฐกิจออนไลน์, 2564) ทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ผนวกเข้ากับ “นวัตกรรม” (innovation) และ “ความคิดสร้างสรรค์” (creativity) มาใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ (commercialization) สร้างเป็นสินค้าและบริการที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ จนอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดนี้คือ การคิดต่อยอดจากสิ่งที่มี สิ่งที่เป็น ให้มีคุณค่ามากขึ้น

จากแนวโน้มเศรษฐกิจโลกในอนาคต จะเกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในเอเชีย ทำให้มีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีโอกาสที่จะส่งผลให้เศรษฐกิจโลกเปลี่ยนศูนย์กลางอำนาจมาอยู่ที่แถบเอเชียมากขึ้น จึงน่าจะเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะได้ปรับกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างมูลค่า และส่งเสริมความสามารถให้กับสินค้าไทยที่มีศักยภาพในการแข่งขันอยู่แล้ว มาสร้างสรรค์ให้เกิดความแตกต่าง เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันแบบเดิมๆ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเน้นการพัฒนาอย่างสมดุล และยั่งยืนบนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศทั้งในด้านภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยว ความหลากหลายของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาด้านงานศิลปหัตถกรรม ที่สามารถนำมาต่อยอดในเชิงความคิดสร้างสรรค์ได้ ซึ่งได้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในสาขา ภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ BCG Economy Model สาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย

นอกจากนี้ รัฐบาลได้มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency หรือ CEA) ขึ้น ในรูปแบบขององค์การมหาชน เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผ่านการพัฒนาผู้ประกอบการ และกำลังแรงงาน ในการเดินทางส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยใน 15 สาขา (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) ได้แก่ 1. งานฝีมือและหัตถกรรม 2. ดนตรี 3. ศิลปะการแสดง 4. หัตถศิลป์ 5. ภาพยนตร์ 6. การแพร่ภาพและกระจายเสียง 7. การพิมพ์ 8. ซอฟต์แวร์ 9. การโฆษณา 10. การออกแบบ 11. การให้บริการด้านสถาปัตยกรรม 12. แฟชั่น 13. อาหารไทย 14. การแพทย์แผนไทย 15. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ควบคู่ไปกับการผลักดันวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ (5 F) ได้แก่ 1. อาหาร (Food) 2. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) 3. ผ้าไทยและการออกแบบแฟชั่น (Fashion) 4. มวยไทย (Fighting) และ 5. การอนุรักษ์และขับเคลื่อนเทศกาล ประเพณีสู่ระดับโลก (Festival)

อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ กำลังคน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย กับประเทศต้นแบบด้านความคิดสร้างสรรค์ในอาเซียน อย่างประเทศอินโดนีเซียแล้ว (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) จะพบว่า มีระดับคุณภาพของปัจจัยที่ใช้ส่งเสริมพัฒนาการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ใกล้เคียงกัน แต่อินโดนีเซียมีการจ้างงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ถึง 15.9 ล้านคน ส่วนไทยมีจำนวนแรงงานสร้างสรรค์เพียง 9.31 แสนคน ทั้งนี้ หากมองในมุมที่ว่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ส่วนใหญ่ ขับเคลื่อนได้จาก

กำลังแรงงานที่มีประสิทธิภาพแล้ว ทำให้ในอนาคตอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของอินโดนีเซีย อาจมีมูลค่าสูงขึ้น แข่งหน้าไทยได้ไม่ยาก ดังนั้น เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไทยให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง เพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นจะส่งผลให้เกิดความหลากหลายในงานฝีมือ และยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกด้วย

นอกจากการมุ่งพัฒนาลงทุนในทรัพยากรมนุษย์แล้ว รัฐบาลต้องเสริมแรงการสร้างระบบนิเวศ และให้เครื่องมือที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้ที่ทำงานในวงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีทรัพยากรและพื้นที่ในการลองผิดลองถูก การสนับสนุนในแนวทางและเครื่องมือจะทำให้ความคิดสร้างสรรค์ แปลงไปเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยการเสริมความรู้ในการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบกับการลงทุนในเทคโนโลยี รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูล ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะมาเสริมแรงให้ศิลปินก้าวไปสู่การช่วยสร้าง ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ได้ รวมทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก ยกระดับคุณภาพชีวิตโดยการเพิ่มและกระจายรายได้ให้ชุมชนที่เป็นเจ้าของต้นทุนทรัพยากรดังกล่าว

ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ของไทยมีศักยภาพสูงและหลากหลาย อย่างล่าสุด การที่มี ลิซ่า วงแบล็กพิ้งค์ สวมชุดไทย พร้อมร่ายเก๋อย่างโคโรวีโนเอ็มวีเพลง "LALISA" เปิดตัวอัลบั้ม Solo เดี่ยวครั้งแรกของเธอ ทำให้นานาประเทศ Wow กันไม่น้อย หรือปรากฏการณ์กินข้าวเหนียวมะม่วงของน้องมิลิ บินเวท Coachella 2022 เมื่อหนึ่งเดือนที่ผ่านมาสร้างกระแสอย่างมากในสังคมไทย เมื่อกระแส ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ไม่เพียงประกาศศักดาอำนาจอ่อน อวดศิลปะ วัฒนธรรม แต่ยังเป็นเครื่องยนต์สร้างมูลค่าเศรษฐกิจมหาศาล แล้ว ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ของไทย จุดยืนอยู่ตรงไหน ปฏิเสธไม่ได้ว่า ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ไม่ได้เป็นเพียงกลไกในการขับเคลื่อนเท่านั้น แต่ยังเกิดการจ้างงานอีกหลากหลายของประเทศ จากความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เป็นคลังสมบัติ รากเหง้าที่ติดตัวประเทศชาติมาแต่กำเนิด

การก้าวข้ามความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม

โลกในปัจจุบันและอนาคต กำลังถูกภัยคุกคามที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ โรคระบาด วิกฤตการณ์ทางการเงิน ภัยสงคราม ตลอดจนการ disrupt ของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปรากฏการณ์ที่ประจักษ์ชัดทั้งในมิติของความเสี่ยง และความรุนแรงของปัญหาในทุกมุมโลก ทำให้เกิดความสั่นคลอนในวงกว้าง การก้าวข้ามความท้าทายต้องมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม และการเปลี่ยนฐานรากวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม และไม่ต่อเนื่องจากของเดิมมากขึ้นทุกที ผ่านปัจจัยสี่แฉดล้อม 4 ด้าน (Tanya S.B & David G. (2015) ดังนี้

1) ด้านการเมือง (Policy)

(1) การที่ผู้นำประเทศ เป็นนายกที่มาจากทหาร เป็นผู้นำกองทัพที่เคยใช้อำนาจแข็ง (Hard Power) รับผิดชอบด้านความมั่นคง การที่จะใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) ให้ประสบความสำเร็จ มิได้เกิดจากการบังคับหรือร้องขอ แต่ล้วนเกิดจากความเต็มใจ ที่มีใช้การผลักดันสิ่งต่าง ๆ เข้าสู่ผู้คน อย่างที่รัฐบาลทำอยู่ในปัจจุบัน

(2) นโยบาย รัฐบาลต้องออกแรงเสริมนโยบายและทรัพยากรในการสร้าง ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ที่มีศักยภาพในอนาคต โดยต้องทำความเข้าใจในบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ที่ยังต้องอาศัยแรงส่งด้านนโยบาย โดยการสร้างกระบวนการหรือท่างานนโยบาย และให้อำนาจภาคส่วนอื่นๆ ในการมีส่วนร่วมร่างนโยบายขยายฐาน ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่เอื้อให้เกิดการสร้างร่วมกัน เล่าความเป็นไทยที่แปลกใหม่ขึ้น และร่วมสมัยไปกับประชาคมโลก

การบริหารราชการ บทบาทของภาครัฐต้องสอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจ ที่ต้องก้าวข้ามความท้าทายของการเปลี่ยนผ่านที่กำลังเกิดขึ้น เป็นการเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐที่เอื้อประโยชน์ต่อภาคธุรกิจ สร้างความไว้วางใจระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจให้เกิดขึ้น ทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน และรักษาผลประโยชน์ของประเทศ เริ่มตั้งแต่การบ่มเพาะเยาวชนสร้างสรรค์ การเปิดพื้นที่ทดลอง จัดแสดงผลงานสร้างสรรค์ มาตรการทางกฎหมายที่ช่วยสนับสนุน กฎระเบียบที่คล่องตัวและไม่เป็นอุปสรรคต่อการแตกหน่อของการสร้างซอฟต์แวร์ (Soft Power) ในอนาคต ไปจนถึงการส่งเสริมศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในทางปัญญา ตลอดจนการสร้างโอกาสทางการตลาดใหม่ๆ และวัฒนธรรมร่วมสมัย (Pop culture) มากขึ้น

(3) ความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง ท่ามกลางความหลากหลายยังคงอยู่ จนอาจนำไปสู่ความยากลำบากในการหาข้อสรุปร่วมกัน ธุรกิจของไทยล้วนแต่เกี่ยวกับความมั่นคงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ และบ่อนทำลายความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติและนักท่องเที่ยว

(4) งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริม ซอฟต์แวร์ (Soft Power) ไม่ได้มีการตั้งงบไว้ล่วงหน้า แต่เป็นการใช้งบของแต่ละกระทรวง ที่จำเป็นต้องรับมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรงบประมาณลงมา เพื่อให้บรรลุนโยบายแต่ละกระทรวง แต่ไม่ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของ ซอฟต์แวร์ (Soft Power)

2) ด้านเศรษฐกิจ (Economy)

การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ จากการสำรวจ Global Soft Power Index 2022 ของ Brand Finance ได้จัดอันดับประเทศที่มีการซอฟต์แวร์ (Soft Power) อย่างแข็งแกร่ง โดยใช้ตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย

(1) การรู้จักประเทศของคนทั่วโลก (2) อิทธิพลของประเทศต่อนานาชาติ (3) ชื่อเสียงของประเทศในทางที่ดี (4) ประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ของประเทศ (ธุรกิจและการค้า การบริหารงานของรัฐบาล ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วัฒนธรรม การสื่อสาร การศึกษาและวิทยาศาสตร์ คุณภาพชีวิตผู้คน) (5) ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการระบาดของ COVID-19

ปัจจุบันประเทศไทย (Brand Finance, 2022) ได้คะแนนจาก Global Soft Power Index 2022 อยู่ที่ 40.2 คะแนน บวกขึ้นมา 1.5 คะแนนจากปีก่อน อันดับเปลี่ยนจาก 33 มาเป็น 35 เนื่องจากมีประเทศอื่นที่เข้ามาพิจารณาเพิ่มเติม แต่เมื่อพิจารณาจาก 120 ประเทศทั่วโลก ประจำปี 2022 พบว่า 4 อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี และจีน ล้วนเป็นประเทศทรงอิทธิพลทางเศรษฐกิจของโลก การเกิดกระแส “ข้าวเหนียวมะม่วง” เข้ามากระตุ้นการส่งออก สามารถที่ดึงดูดใจคนทั่วโลกได้ เกิดผลบวกด้านเศรษฐกิจจาก ซอฟต์แวร์ (Soft Power) ทำให้ภาครัฐพยายามเข้ามาสนับสนุนวัฒนธรรม ประเพณีไทย เพื่อใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศ หลายหน่วยงานเริ่มมีการสนับสนุนและเร่งพัฒนา เพื่อยกระดับ ซอฟต์แวร์ (Soft Power) ไทยสู่เวทีโลก โดยจะมุ่งเน้นการนำ “อัตลักษณ์ท้องถิ่น” เข้ามาใช้ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการสร้าง ซอฟต์แวร์ (Soft Power) ที่สำคัญของไทย อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้ประกอบการ SMEs เสนอแนะให้รัฐบาล มีการสนับสนุนอย่างจริงจัง ในการส่งเสริม ซอฟต์แวร์ (Soft Power) ต้องทำเป็นระยะยาว 10-12 ปี และมีการลงทุนอย่างต่อเนื่อง

หากรัฐบาลต้องการยกระดับ ซอฟต์แวร์ (Soft Power) ของประเทศ จากการอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่เดิมอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ แต่ต้องเดินให้ทันสิ่งที่ร่วมสมัยด้วย นี่คือการท้าทายที่ต้องหันกลับมาดูว่า ไทยเก่งและถนัดทางด้านใด แล้วนำด้านนั้นออกมาโชว์ให้ดีที่สุด ประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ

ก) สินค้าใหม่ในตลาดเดิม ด้วยการพัฒนาอัตลักษณ์ที่เด่นชัด จากแหล่งทรัพยากรที่เป็นจุดแข็ง ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ที่เหมาะสมกับรสนิยมของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการจัดตั้งองค์กรหลักที่เป็นศูนย์กลาง ในการนำเสนอทรัพยากรซอฟต์แวร์ (Soft Power) ด้านเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม เปลี่ยนจากผู้ลอกเลียนแบบ ไปเป็นผู้รังสรรค์นวัตกรรมที่โดดเด่นของไทย ที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยองค์กรดังกล่าวอาจมีการดำเนินการในลักษณะคล้ายกับองค์กรส่งเสริมวัฒนธรรมของต่างประเทศ อย่าง Korea Foundation และ Japan Foundation เป็นต้น

ข) สินค้าใหม่ในตลาดใหม่ โดยใช้ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ไทย ที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตร่วมสมัยและวัฒนธรรมที่ทรงพลัง เป็นสื่อผ่านการตลาดสมัยใหม่อย่างเนบเนียน โดยศึกษาจากประเทศที่ประสบความสำเร็จ ในการนำเสนอ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) อาทิ สาธารณรัฐเกาหลี ที่สามารถนำเสนอวัฒนธรรม ผ่านละครโทรทัศน์ ที่มีอุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องสำอางค์แฝงเข้าไปอย่างลงตัว นำไปสู่ความนิยมในสินค้าและบริการ อีกทั้งต้องทำการวิจัยพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายใหม่ สร้างการรับรู้แบรนด์ประเทศไทยในต่างประเทศ และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในประเทศเป้าหมาย ด้วยการบูรณาการคนรุ่นใหม่ ผู้นำสาขาอาชีพต่าง ๆ และสื่อมวลชน ผ่านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยใช้ศักยภาพของ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) และสร้างสรรค์ต่อเครือข่ายประชาคมระหว่างประเทศ

3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture)

ก) ด้านสังคม

(1) ปัญหาในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว มีผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย และการตัดสินใจเดินทางของผู้มาเยือน ซึ่งส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวประเทศ เมื่อกระแสซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) เบ่งบาน เรามักจะอดแค่ว่าภูมิภาคเพราะคู่แข่งมักจะโจมตีในจุดอ่อนของเรา โดยเฉพาะในเรื่องมาตรฐานด้านความปลอดภัย และสุขอนามัยของประเทศไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

(2) ปัญหาด้านยาเสพติด จากข้อมูลเปรียบเทียบปีงบประมาณ ตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปี 2564 พบว่า ยาเสพติดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง นี่อาจจะเป็นจุดอ่อนที่ย้อนกลับมาของ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เพราะความน่ากลัวของอำนาจอ่อน คืออำนาจในการชักจูงหรือโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่เจ้าของอำนาจต้องการ โดยไม่รู้ตัว

(3) ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำ ความเหลื่อมล้ำมีผลโดยตรงต่อความสมานฉันท์และความไว้วางใจระหว่างคนในสังคม เกิดเป็นความเสี่ยงต่อการทำธุรกิจ และกระทบต่อการลงทุน น่าจะเป็นโอกาสของรัฐบาลในการส่งเสริมซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) เพราะการผลักดันความตั้งใจของกลุ่มธุรกิจเล็กๆ ยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ผ่านความคิดเห็นของผู้ประกอบการ และมีแผนระดับชาติที่เป็นยุทธศาสตร์ จะช่วยให้เกิดการผลิตที่แท้จริงและเกิดการจ้างงาน ความเหลื่อมล้ำก็ลดลง ส่งผลให้ความสมานฉันท์และความขัดแย้งลดลง ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีโครงสร้างที่กระจายรายได้ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เน้นการสร้างโอกาสให้คนในประเทศ

ข) ด้านวัฒนธรรม ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เป็นเครื่องมือการตลาดที่มีความสำคัญ หากภาครัฐต้องการจะสนับสนุน ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เพื่อใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศไทย ภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ขายได้ตลอด หากเรารู้จักการสร้างคุณค่า ดังนั้น การจะพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้เป็นซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) ที่ขายได้ ภาครัฐจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เกิดการสร้างคุณค่าขึ้นอย่างหลากหลาย มิควรเข้าไปห้ามหรือแทรกแซงพัฒนาการทางวัฒนธรรมดังที่เคยเกิดขึ้นหลายกรณี แต่ควรช่วยโฆษณา และประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมที่ถูกพัฒนาขึ้นใหม่ด้วยการออกมาชื่นชม รัฐบาลต้องเดินหน้า ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ด้วยพลังทาง

วัฒนธรรมที่ทันสมัย การก้าวข้ามความท้าทายในการปรับเปลี่ยนฐานรากวัฒนธรรมไทยให้สอดคล้องกับพลวัตโลก “คุณลักษณะความเป็นไทย” ที่นำมาสู่การรังสรรค์ในบริบทต่างๆ ประกอบไปด้วย (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2564)

- (1) “ความละเอียดพิถีพิถัน” สะท้อนผ่านงานจิตรกรรม ประติมากรรม ประณีตศิลป์และสถาปัตยกรรม
- (2) “ทักษะฝีมือเชิงช่าง” รังสรรค์ผ่านเครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องไม้ เครื่องจักสาน
- (3) “เปิดรับและประยุกต์” รังสรรค์ผ่านอาหาร วรรณกรรม ดนตรี และการแสดง
- (4) “ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม” รังสรรค์ผ่านอาหาร เครื่องแต่งกาย และสมุนไพร
- (5) “วิถีชีวิตเกษตร ไกล่ชิดธรรมชาติ” รังสรรค์ผ่านอาหาร เครื่องแต่งกาย และเครื่องใช้
- (6) “ความเชื่อและศาสนา” รังสรรค์ผ่านประติมากรรม วรรณกรรม และพิธีกรรม
- (7) “ความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา” รังสรรค์ผ่านเทศกาล ประเพณี การละเล่น การแสดง และดนตรี
- (8) “ความเป็นกันเอง มีน้ำใจ เคารพผู้ใหญ่” รังสรรค์ผ่านงานบริการ การดูแลสุขภาพ สปา โรงแรม
- (9) “มองโลกในแง่บวก และสร้างสรรค์” รังสรรค์ผ่านงานโฆษณา ภาพยนตร์ แอนิเมชัน และงานออกแบบ

วัฒนธรรมทั้ง 9 คุณลักษณะสะท้อน “ความเป็นไทย” ที่โดดเด่น เป็น “คุณค่า” ที่สามารถสร้าง “มูลค่า” ในตัวมันเอง จึงเป็นขุมทรัพย์สำคัญในการสร้างความมั่งคั่งจาก “ระบบเศรษฐกิจเพิ่มมูลค่า” สู่การเป็น “ระบบเศรษฐกิจสร้างมูลค่า” ผ่านระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) บนฐานวัฒนธรรม

4) ด้านเทคโนโลยี (Technology)

เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของการก้าวข้ามความท้าทายนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเตรียมกำลังคน พัฒนาคุณภาพคน ยกระดับการบริหารจัดการ และขีดความสามารถเชิงเทคโนโลยีสู่ ซอฟต์ พาวเวอร์ ดิจิทัล (Soft Power Digital) ประกอบไปด้วย

(1) การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) หมายถึง ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และใช้พัฒนากระบวนการทำงานในองค์กร ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยทักษะต่างๆ นั้น มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ในสังคมแห่งการเรียนรู้ที่นับวันจะมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

(2) การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (Digital Transformation) หมายถึง การนำ Digital Technology เข้ามาปรับใช้กับทุกภาคส่วนขององค์กร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่รากฐานขององค์กร ไปจนถึงกระบวนการส่งมอบให้ลูกค้า เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบขององค์กรอย่างมีกลยุทธ์ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และไม่โดน Digital Disruption จนเกิดสภาวะถูกทำให้หยุดชะงัก

(3) การปรับตัวดิจิทัล (Digital Disruption) หมายถึง การเกิดขึ้นของนวัตกรรมใหม่ที่เปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ รวมถึงเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งไปอย่างฉับพลัน รูปแบบธุรกิจใหม่ๆ โดยนวัตกรรมใหม่ๆ สามารถส่งผลกระทบต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์และ บริการที่มีอยู่ในอุตสาหกรรม อย่างไรก็ดี ดิจิทัลใหม่ๆ เหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เป็นอย่างมาก ถ้าจับทางได้จะนำไปสู่การเติบโตและโอกาสใหม่ๆ ของเศรษฐกิจ และอาจรวมถึงเทคโนโลยีต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI : Artificial Intelligence เทคโนโลยีการสร้างโลกเสมือนจริง หรือ AR : Augmented Reality, VR : Virtual Reality) VR และเทคโนโลยีการเก็บข้อมูล (Block chain) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1) วันนี่สิ่งที่ภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) คือ คนที่ประสบความสำเร็จแล้ว รัฐถึงเข้าไปถกฉวยโอกาส แต่คนที่พยายามจะสร้างสรรค์ แต่คนที่ไม่ประสบความสำเร็จกลับถูกทิ้งไว้กลางทาง แต่ในต่างประเทศเขาส่งเสริมตั้งแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จจนทำให้สำเร็จ ดังนั้น จำเป็นต้องเปลี่ยนมุมมองของรัฐในเรื่องนี้เสียใหม่

2) การตื่นตัวของภาครัฐต่อซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) นำมาสู่คำถามว่า แท้ที่จริงแล้วภาครัฐเข้าใจซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) ดีพอหรือไม่? จากการศึกษาหน่วยงานภาครัฐมีนโยบายสั่งห้ามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งทางตรงและทางอ้อมแสดงความคิดเห็น และจำกัดความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดทางวัฒนธรรม ที่มีการนำเสนออย่างไม่เหมาะสม เพราะการนำตัวละครมาใช้ในงานอย่าง “ทศกัณฐ์เที่ยวไทย” ไม่เปิดโอกาสให้ซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) พัฒนาตนเองไปได้ตามบริบทที่ควรจะเป็น และจากกระแสที่เกิดขึ้นมักจะเป็นการเกิดขึ้นโดยบังเอิญ โดยไม่ได้มีจากการบริหารจัดการทำให้เกิด เมื่อเป็นกระแสเกิดขึ้นโดยบังเอิญจากที่เต็มร้อย ก็จะทำค่อย ๆ ลดลง แต่ถ้าเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการก็จะเริ่มต้นจากศูนย์แล้วมันค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจนถึงร้อย เพราะที่ผ่านมานโยบายที่เกี่ยวข้องกับซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) หากแต่จะต้องปรับปรุงแนวคิด แนวนโยบาย ไปจนถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เปิดกว้างเอื้อแก่การพัฒนาซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) ล้วนสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดในความเข้าใจต่อนิยามของซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power)

3) การพัฒนาซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) มาเป็นเครื่องมือทางการตลาด ในการอัดฉีดงบประมาณของรัฐบาล ไม่สามารถสร้างตลาดของคุณลักษณะความเป็นไทย ไปใช้ในการสร้างฐานการตลาดในต่างประเทศได้ แต่ควรคำนึงถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในส่วนของธุรกิจชุมชน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ให้ถ่ายทอดสู่ผลิตภัณฑ์อย่างลงตัว ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มีคุณค่าต่อความรู้สึกของผู้บริโภค เป็นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนประเทศไทย และทำให้การบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากประเทศไทยมีความพร้อมด้านทุนวัฒนธรรม โดยเฉพาะอาหารและศิลปหัตถกรรม ด้วยการนำทุนวัฒนธรรมเหล่านี้มาต่อยอด รวมถึงตัวซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) นั้นอาจจะไม่สามารถคงอยู่ได้ตลอดไป ภาครัฐจึงควรมีการวางแผนสร้างกลไกหนุนเสริม การสร้างพื้นที่โปรโมทและโฆษณาสินค้าวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการขยายตัวของซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) อย่างยั่งยืน ไม่ใช่แค่เข้าไปจับกระแสและปล่อยให้เงียบหาย

4) การใช้ซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) อย่างแท้จริงเกิดจากความเต็มใจที่จะเข้าหาซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) นั้น ๆ การพัฒนาซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) จึงควรพัฒนาไปตามกลไกธรรมชาติ ให้วัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้คนเข้าหาเอง ทั้งส่วนที่เป็นวัฒนธรรมในรูปแบบดั้งเดิม หรือจะเป็นรูปแบบใหม่ที่ถูกพัฒนาใหม่หรือต่อยอด รัฐจึงไม่ควรสร้างนโยบายหรือกฎระเบียบที่มีกรอบกำหนดตายตัว ไม่เปิดโอกาสให้ซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) พัฒนาตนเองได้ตามบริบทที่ควรจะเป็น

5) กระทรวงวัฒนธรรมต้องร่วมสมัย แต่วันนี่กลายเป็นกระทรวงอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งวิสัยทัศน์และภารกิจไม่สะท้อนปัจจุบัน ต้องมีการปรับวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความเป็นสากล ไม่ใช่ตั้งกำแพงแล้วอนุรักษ์ความคิดความเชื่อเดิมไว้

6) รัฐบาลต้องเสริมแรงการสร้างเครื่องมือที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้ที่ทำงานในวงการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สนับสนุนในแนวทางและเครื่องมือจะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ประกอบกับการลงทุนในเทคโนโลยี รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลมาเสริมแรงให้ศิลปินก้าวไปสู่การช่วยสร้าง ซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ (Soft Power) ได้ การจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency หรือ CEA) ขึ้น เป็นสิ่งที่ดี แต่การประเมินผลของการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทำงานเพื่อความสัมฤทธิ์ผลของเป้าหมายที่ตั้งไว้

สรุป

หากจะกล่าวโดยสรุปแล้ว นิยามแบบกว้าง ๆ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ก็คืออำนาจโดยปราศจากกำลังทางทหาร ไม่ว่าจะเป็นอำนาจทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) เป็นอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ความนิยมชมชอบ มุมมอง แนวคิดของผู้คน และมีส่วนดึงดูดให้ผู้คนเหล่านั้น รู้สึกมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมของอีกประเทศหนึ่งได้ เป็นความได้เปรียบในการแข่งขันเพื่อสร้างมูลค่า แทนที่จะเป็นแค่เพิ่มมูลค่า ผลลัพธ์ที่ได้จากการขับเคลื่อน จึงเป็นไปในลักษณะทำน้อยได้มาก ไม่ใช่ลักษณะทำมาก ได้น้อยแบบเดิมอีกต่อไป แหล่งทรัพยากรของซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ประกอบไปด้วย 3 ประการ 1. วัฒนธรรม 2. ค่านิยมทางการเมือง 3. นโยบายต่างประเทศ ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสร้างมูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่มาจากองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมสู่การผลิตสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ผ่านความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยปัจจัยแวดล้อม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี

สุดท้ายนี้ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) จะไม่เกิดขึ้นในปัจจัยซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) นั้น ๆ เพียงตัวเดียว หากแต่จะส่งผลต่อเนื่องเป็นห่วงโซ่ เมื่อพิจารณากรณีศึกษาทั้งจากกระแสข่าวเหนียวมะม่วง และกระแสตามรอยลิซ่า จะพบว่า ความสำเร็จของซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) ดังกล่าว ไม่ได้เกิดจากการบังคับหรือร้องขอ ให้ผู้คนหันมารับประทานข้าวเหนียวมะม่วง ลูกชิ้นยี่นกิน แต่ล้วนเกิดจากความเต็มใจที่จะตามรอย บุคคลนั้น ๆ เพราะก่อนที่กระแสการตามรอยจะเกิดขึ้น ภาครัฐเดิมก็มิได้มีนโยบายหนุนเสริมการบริโภคข้าวเหนียวมะม่วง ลูกชิ้นยี่นกิน มาก่อนแต่อย่างใด หัวใจของความสำเร็จในการสร้างอำนาจอ่อน ไม่ใช่ระดับเทคโนโลยี ไม่ใช่ความร่ำรวย ไม่ใช่จำนวนคน แต่เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ล้วน ๆ โดยเฉพาะการใช้ปัญญาในการจัดการความคิดของผู้อื่นให้เป็นไปตามความต้องการ เพราะไม่ว่าจะอำนาจอ่อนหรืออำนาจแข็ง หากอยู่ในมือของคนผิวย่อมนำไปสู่การประพฤติไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ ดังนั้น หากต้องการให้ซอฟต์ พาวเวอร์ (Soft Power) บรรลุผลนั้นต้องส่งเสริมอย่างมีแบบแผนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนจับต้องได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง “การก้าวข้ามความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม ในการขับเคลื่อน Soft Power” ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยความกรุณาจากท่าน รศ.ดร.สีบพงศ์ สุขสม อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งมาโดยตลอด ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่คอยอบรมเลี้ยงดูให้ผู้เขียนเป็นคนดี และได้รับโอกาสทางการศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้นตามลำดับ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นทุกท่าน ที่เอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ จนทำให้บทความนี้สำเร็จลุล่วงมาอย่างดี

สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่คอยเป็นกำลังใจที่สำคัญ ในการเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเสมอมา

บรรณานุกรม

- ประชาตริจออนไลน์ (2564) ซีเอสอาร์-เอชอาร์ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้าสืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2565
- สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556) โลกเปลี่ยน ไทยปรับ/กรุงเทพฯ : กรุงเทพธุรกิจ, 2556
- สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2564) Post Today ซ่อมวัฒนธรรมเดิม สร้างวัฒนธรรมใหม่ วาระประเทศไทยในโลกหลังโควิด สืบค้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2565
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2522) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy) เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) 978-974-9769-87-4 พิมพ์ที่ บริษัท บี.ซี. เพรส (บุญชิน) จำกัด
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สอวช.) (2564) Creative Economy พาเศรษฐกิจไทยก้าวไกลสู่สากล <https://www.nxpo.or.th> > สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2565
- Brand Finance (2022) Global Soft Power Index 2022 : USA bounces back better to top of nation brand ranking. London, 15th March 2022
- Joseph S. Nye, "The Future of Power," Belfer Center Programs or Projects, International Security, January 31, 2011. [Online]. Available from: http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/20690/joseph_s_nyes_the_future_of_power.html
- KEOHANE,R. O., & NYE, J. S. (1977). Power and interdependence: world politics in transition. Boston, Little, Brown. Harvard (18th Ed.)
- Nye, Jr. Joseph S. (2004). Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs.
- Tanya Sammut-Bonnici and David Galea. (2015). PEST analysis. Malta: University of Malita.

การนอนหลับและคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุ

Sleep and Sleep Quality of The Elderly

ผู้วิจัย

ภัทรวัลลภ รัตนสิริอำไพ

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ นำเสนอความรู้ ความสำคัญของการนอนหลับ การนอนหลับอย่างมีคุณภาพ และแนวทางปฏิบัติเพื่อสุขอนามัยการนอนหลับที่ดีของผู้สูงอายุ โดยการสืบค้น วิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันปัญหาการนอนหลับกำลังกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจ เป็นปัญหาสุขภาพระดับโลก โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้สูงอายุ จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลกพบว่าร้อยละ 45 ของประชากรโลก เคยมีอาการผิดปกติอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการนอนหลับ โดยที่ร้อยละ 35 มักพบว่าเป็นอาการนอนไม่หลับและร้อยละ 10 เป็นโรคนอนไม่หลับเรื้อรัง โดยโรคนี้อาจพบได้มากในผู้หญิงและวัยสูงอายุ จากการสำรวจของกรมสุขภาพจิตของประเทศไทยพบว่า ในปี พ.ศ. 2563 ประชาชนไทยมีปัญหาการนอนไม่หลับมากถึงร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด หรือประมาณ 19 ล้านคน ในกลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปพบได้ 1 ใน 5 คน ผู้สูงอายุกับปัญหาการนอนไม่หลับหรือมีคุณภาพการนอนหลับที่ไม่ดี จัดเป็นปัญหาใหญ่ที่รบกวนชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพถ้าปัญหาการนอนไม่หลับไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาความผิดปกติของการนอนไม่หลับขึ้นอยู่กับ คุณภาพการนอนหลับ เวลาในการนอนหลับ และปริมาณในการหลับ ซึ่งมีผลต่อการทำงานและความสุขในชีวิตช่วงเวลากลางวัน การนอนไม่หลับมีปัญหาในหลายรูปแบบที่พบบ่อยที่สุดคือ โรคนอนไม่หลับ (Insomnia) หลับยากและหลับไม่ได้นานตามที่ต้องการ ทำให้กลางวันรู้สึกง่วง กระวนกระวาย มีภาวะซึมเศร้าได้ ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นเรื้อรังและ กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง รวมทั้ง หัวใจและหลอดเลือด ก่อให้เกิดความเครียด อารมณ์หงุดหงิดง่าย ร่างกายอ่อนเพลีย ขาดสมาธิ ความจำไม่ดี ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงาน การตัดสินใจแย่งลง ในผู้สูงอายุอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุหกล้มได้ง่ายหาก ดังนั้นการนอนหลับแบบมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : การนอนหลับ คุณภาพการนอนหลับ ผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this article were to present knowledge, importance of sleep, sleep quality and the guideline for good sleep hygiene of the elderly. This review and analyzing the relevant literature to guide the research further. The results of study were sleep deprivation is a major issue these days. It is a worldwide health issue. especially among the elderly According to the World Health Organization, 45 percent of the global population suffers from one or more sleep-related problems, with 35 percent experiencing insomnia and ten percent suffering from chronic

insomnia. Women and the elderly are particularly susceptible to the condition. According to a poll conducted by Thailand's Department of Mental Health, as many as 40% of Thailand's population, or nearly 19 million individuals, experienced insomnia difficulties in 2020, with the aged 60 and over accounting for the majority of those affected. The elderly had insomnia or poor sleep quality in 5 out of 10 cases. It is a major issue that has hampered the lives of the elderly in the past and now. If the insomnia problem is not addressed, it might have a negative impact on one's health. Insomnia is caused by poor sleep quality, sleep time, and sleep quantity, which has an impact on productivity and happiness during the day. Insomnia can take several forms, the most frequent of which being Insomnia: Finding it difficult to go asleep and remain asleep for as long as you wish. During the day, it makes you tired, agitated, and melancholy. Insomnia is caused by poor sleep quality, sleep time, and sleep quantity, which has an impact on productivity and happiness during the day. Insomnia can take several forms, the most frequent of which being Insomnia: Finding it difficult to go asleep and remain asleep for as long as you wish. Makes you tired, worried, and sad during the day, increasing your risk of chronic and chronic non-communicable illnesses, including as heart disease and blood vessel disease. Physical weariness, loss of attention, and poor memory all contribute to poor decision-making. It may raise the risk of accidents in the elderly who are prone to falls if: As a result, excellent sleep is critical to the elderly's health.

Keywords : sleep ; sleep quality; the elderly

บทนำ

ผู้สูงอายุ คำนี้ เป็นคำที่มนุษย์ทุกคนต้องพบเจอ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปได้ เนื่องจากเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีความเสื่อมของร่างกายไปได้พัน องค์การอนามัยโลก (The World Health Organization : WHO) ใช้คำว่า “Elderly” สำหรับเรียกผู้สูงอายุและให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับความหมายขององค์การสหประชาชาติ และได้แบ่งช่วงของผู้สูงอายุออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่หนึ่ง เรียกว่า “The elderly” เป็นช่วงอายุระหว่าง 60 - 75 ปี ช่วงที่สอง เรียกว่า “The old” หมายถึงช่วงอายุระหว่าง 76 - 90 ปี และช่วงสุดท้าย เรียกว่า “The very old” หมายถึงช่วงอายุตั้งแต่ 90 ปี ขึ้นไป (United Nation, 2018) เมื่อเรามีอายุมากขึ้นส่งผลให้สภาพร่างกายและระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายเสื่อมถอยลง มีโอกาสเกิดโรคต่างๆ ได้ง่ายกว่าในวัยหนุ่มสาว ทำให้ผู้สูงอายุหลายคนต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ อาการหลงลืม คิดช้าลง ภาวะกระดูกพรุน ปัญหาการมองเห็น การได้ยิน ความเครียด วิดกกังวลและภาวะซึมเศร้าจากสาเหตุต่างๆ ปัญหาการทรงตัวและการหกล้ม อาการเวียนศีรษะ อาการนอนไม่หลับ ปัญหาการกลืนปัสสาวะ ปัญหาเหล่านี้ที่สำคัญคือ ปัญหาการนอนไม่หลับหรือการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนการนอน มีสาเหตุที่เกี่ยวข้องได้แก่ กระบวนการของความชราทำให้เกิดการเสื่อมของระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งควบคุมการทำงานในรอบวันของการนอนหลับ การลดลงของสารสื่อประสาทและฮอร์โมนในร่างกายหลายชนิด เช่น เมลาโทนิ น อะซีทิลโคลีน ซึ่งเมลาโทนิ น มีความสำคัญมากในการเหนี่ยวนำให้เกิดการนอนหลับ นอกจากนี้ยังมีฮอร์โมนบางชนิดที่มีผลต่อการขัดขวางการนอนหลับ เช่น ระดับเซโรโทนิ นต่ำ ระดับคอร์ติซอลสูง เมื่อโครงสร้างการนอนหลับของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไป จะมีการลดลงของประสิทธิภาพการนอนหลับ ทำให้การเพิ่มระยะเวลาที่ใช้กว่าจะ

หลับและระยะเวลาที่ตื่นกลางดึก ปัญหาการนอนหลับที่พบบ่อยในผู้สูงอายุคือ การหลับยาก การตื่นบ่อยระหว่างช่วงเวลาหลับทำให้การนอนหลับไม่ต่อเนื่อง ทำให้การกลับเข้านอนต่อได้ยากภายหลังเมื่อมีการตื่นขึ้นมาระหว่างช่วงเวลาหลับ การตื่นนอนเร็วกว่าเวลาปกติ ทำให้ผู้สูงอายุไม่สดชื่นกลางวัน ตลอดจนอาการง่วงนอนอย่างมากในช่วงเวลากลางวัน ทำให้งีบหลับกลางวันบ่อย (Roberts, 1990 : 63) ดังนั้นปัญหาการนอนหลับของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นปัญหาการนอนหลับที่มากเกินไปหรือการนอนหลับที่น้อยเกินไป พบว่าเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคร่วมและเพิ่มอัตราการเสียชีวิต ซึ่งเกือบร้อยละ 50 ของผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องการนอนหลับ สาเหตุส่วนหนึ่งคือ ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนอนหลับ (Irwin MR, 2019)

ภาวะการนอนหลับ

การนอนหลับจัดได้ว่าเป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อคงไว้ซึ่งการมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ และเป็นกิจวัตรประจำวันที่สำคัญ การนอนหลับเป็นสถานะที่มีการหมดสติ (Unconsciousness) หลุดพ้นจากการรับรู้ ไม่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถกลับคืนสู่สภาวะปกติได้ สามารถเกิดขึ้นใหม่เป็นรอบๆ แตกต่างจาก ภาวะหมดสติหรือโคม่าที่ไม่สามารถปลุกได้ด้วยการกระตุ้นโดยสิ่งเร้าต่างๆ นอกจากนี้การนอนหลับยังอาจจะมีพฤติกรรมที่บ่งบอกว่า ยังหลับอยู่ เช่น การปิดตา การเคลื่อนไหวที่ลดลง และการนอนอยู่ในท่าราบ (Carskadon MA, 2017) การนอนหลับเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เกิดจากกระบวนการทางสรีรวิทยาที่ซับซ้อนสอดคล้องกับจังหวะชีวภาพของสิ่งมีชีวิต การนอนหลับถูกควบคุมโดยระบบประสาทส่วนกลางในสมอง ซึ่งการนอนหลับเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการรู้สติไปเป็นการหมดสติชั่วคราว พฤติกรรมที่ปรากฏคล้ายกับพฤติกรรมการหมดสติ ได้แก่ ระดับความรู้สึกตัวลดลงจนไม่รู้สีกตัว ร่างกายอยู่ในท่านอนสงบนิ่งและหลับตา การตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกและการเคลื่อนไหว ร่างกายมีน้อยมากหรือไม่มีเลย การเปลี่ยนแปลงของร่างกายด้านสรีรวิทยาไปในทางผ่อนคลาย อวัยวะทุกส่วนทำงานลดลง การใช้พลังงานลดลง ระบบการทำงานของร่างกายลดลง สัญญาณชีพลดลง ชีพจรเต้นช้าลง ความดันโลหิตและอุณหภูมิร่างกายลดลง อัตราการหายใจจะช้าลงกว่าตอนตื่น กระบวนการเผาผลาญและพลังงานที่จะนำไปใช้ในร่างกายนลดลง (Beare & Myers, 1997) และกลับคืนสู่สภาวะปกติเมื่อตื่นขึ้น สามารถปลุกให้ตื่นได้ด้วยสิ่งเร้าที่เหมาะสม การนอนหลับแตกต่างจากการพัก (Rest) หรือไม่รู้สีกตัว (Coma) เพราะการนอนหลับจะสามารถปลุกให้ตื่นได้ หลังจากตื่นแล้วจะรู้สึกสดชื่นและพึงพอใจ (Landis, 2002)

1. สรีรวิทยาการนอนหลับในมนุษย์ (วิชญ์ บรรณศิริญ, 2560)

การนอนหลับสามารถแบ่งออกได้ เป็น 2 ระยะ ตามลักษณะของคลื่นไฟฟ้าสมอง (Electroencephalography, EEG) คลื่นไฟฟ้าของลูกตา (Electrooculography, EOG) และคลื่นไฟฟ้าของกล้ามเนื้อ (Electromyography, EMG) ได้แก่

1.1 ระยะหลับที่ไม่มีตากระตุก (Non – rapid eye movement , NREM sleep) หรือเรียกย่อๆ ว่า ระยะ N อาจเรียกว่า ระยะหลับเงียบ เป็นช่วงที่ไม่พบว่ามีอาการกลอกตาของกล้ามเนื้อตาเกิดขึ้น โดยทั่วๆ ไปนั้นส่วนนี้จะเป็นส่วนของการนอนที่จะนำไปสู่การหลับที่ลึกขึ้นไปเรื่อยๆ ซึ่งพบว่าการหลับลึกนั้นมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกสดชื่นในตอนกลางวัน นั่นคือถ้ามีการหลับลึกได้น้อย ก็จะมีความรู้สึกไม่กระปรี้กระเปร่าในวันถัดไป ปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็นอีก 3 ระยะ คือ ระยะ N1, N2 และ N3 โดยทั่วไปถือว่าการระยะ N1 และ N2 เป็นการหลับตื้น ส่วนระยะ N3 หรือบางครั้ง

เรียกว่า Slow wave sleep ถือว่าเป็นการหลับลึก ในคนปกติใช้เวลาหลับในระยะ N นี้ราวร้อยละ 75 – 80 ของการหลับทั้งคืน ลักษณะที่พบได้ของระยะ NREM ได้แก่ คลื่นไฟฟ้าสมองความถี่ค่อนข้างต่ำ การเคลื่อนไหวของลูกตาเป็นแบบซ้าๆ ซึ่งพบบ่อยช่วงกึ่งหลับกึ่งตื่น และมีการคลายตัวของกล้ามเนื้อ อัตราการเต้นของหัวใจและอัตราการหายใจลดต่ำลงเมื่อเทียบกับขณะตื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนอนระยะหลับลึก (N)

1.2 ระยะหลับที่มีตากระตุก (Rapid eye movement , REM sleep) หรือเรียกย่อๆ ว่า ระยะ R เป็นช่วงที่พบว่ามีการทำงานของกล้ามเนื้อตาคลอกไปมารวมด้วย บางครั้งอาจเรียกว่า ระยะหลับฝัน ส่วนของการนอนหลับส่วนนี้เองที่ทำให้เกิดการฝันขึ้น การฝันที่เป็นเรื่องเป็นราวเป็นฉากเป็นตอนจะเกิดขึ้นในช่วงการนอนแบบ REM ซึ่งเป็นช่วงที่คลื่นไฟฟ้าสมองมีลักษณะคล้ายขณะตื่น โดยมีลักษณะเด่นของระยะนี้คือ จะพบการเคลื่อนไหวของลูกตาอย่างรวดเร็วหรือตากระตุกร่วมกับการคลายตัวของกล้ามเนื้ออย่างมาก (ยกเว้นกล้ามเนื้อกระบังลม) แม้ว่าระยะ R จะไม่มีการแบ่งออกเป็นระยะย่อยที่ชัดเจน แต่อาจเรียกช่วงที่ตากระตุกว่า ช่วง Phasic ส่วนในช่วงที่ไม่มีตากระตุกอาจเรียกว่า ช่วง Tonic ในคนปกติจะมีเวลาหลับระยะ R นี้ราวร้อยละ 20 – 25 ของการนอนหลับตลอดคืน

2. ลักษณะปกติของระยะการนอนหลับและวงจรการหลับตื่น

โดยทั่วไปลักษณะการนอนหลับจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ทั้งปัจจัยภายใน เช่น การทำงานของนาฬิกาชีวิต ภาพที่อยู่ในส่วนของสมองชั้นใน อายุและสภาวะร่างกายหรือจิตใจ รวมถึงปัจจัยภายนอก เช่น สภาวะห้องนอน แสง เสียง และอุณหภูมิ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วเราทุกคนจะมีนาฬิกาชีวภาพ (Biological clock) อยู่เรือนหนึ่งในร่างกาย นาฬิกาเรือนนี้จะเป็นตัวคอยบอกร่างกายว่าเมื่อไหร่จะถึงเวลานอน และเมื่อไหร่จะถึงเวลาตื่น และเมื่อนาฬิกาในร่างกายบอกว่าถึงเวลานอนแล้ว วงจรการนอนหลับก็จะค่อยๆ เริ่มเกิดขึ้น ตามปกติคนเราจะเริ่มหลับในระยะ N ก่อนซึ่งมักเริ่มด้วยระยะ N1 ตามด้วยระยะ N2 หรือ N3 หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ระยะ R จากนั้นจะกลับเข้าสู่ระยะ N อีกครั้ง เป็นวงจรสลับกันไปมา รอบละประมาณ 90 – 120 นาที เป็นเวลาประมาณ 4 – 5 รอบต่อคืน โดยทั่วไปจะพบการนอนหลับระยะ N1 ช่วงสั้นๆ และจะเป็นช่วงที่ถูกปลุกให้ตื่นได้ง่ายที่สุด สำหรับระยะ N2 จะพบมากที่สุดคือร้อยละ 45 – 50 ของเวลาการนอนหลับ ส่วนระยะ N3 และระยะ R จะพบใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 20 – 25 ในช่วงครึ่งคืนแรกของการนอนหลับ อาจพบระยะ N3 ได้มาก ส่วนช่วงครึ่งหลังของคืนจะพบระยะ R มากกว่า (วิชัย บรรณศิริ, 2560)

3. คุณภาพการนอนหลับ

คุณภาพการนอนหลับมีความสำคัญและเป็นตัวบ่งชี้ถึงภาวะสุขภาพ ความผาสุกและวิถีการดำเนินชีวิตที่มีสุขภาพดีของบุคคล หากบุคคลใดมีปัญหาด้านการนอนหลับ จะทำให้มีสุขภาพไม่แข็งแรง อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย อ่อนล้า และง่วงนอนในตอนกลางวันเพิ่มขึ้น (ชลธิชา แยมมา พิรพนธ์ ลีบุญฤทธิชัย, 2556) สาเหตุของการนอนไม่หลับในผู้สูงอายุ อาจเกิดจากหลายสาเหตุ โดยสาเหตุหลัก คือ ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ทำให้หลับตื้นขึ้น หลับไม่สนิทเหมือนวัยหนุ่มสาว ทำให้บางครั้งคิดว่านอนไม่หลับทั้งๆ ที่หลับแต่หลับตื้นๆ ตื่นง่าย นอกจากนั้นความต้องการของร่างกายที่ต้องการหลับยาวๆ อาจลดลง สำหรับผู้สูงอายุมีความต้องการการนอนหลับประมาณ 6 – 7 ชั่วโมงต่อวัน จากรายงานการศึกษาเกี่ยวกับการนอนหลับพบว่า ระยะเวลาของการนอนไม่สำคัญเท่ากับคุณภาพของการนอนหลับ โดยในวัยสูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้รับความทุกข์ทรมานจากการนอนไม่หลับ และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวมากกว่าร้อยละ 50 (สุธรรม นันทมงคลชัย, 2564)

คุณภาพการนอนหลับ หมายถึง ความพอเพียงและความพอใจต่อการนอนหลับของบุคคล ประกอบด้วย การนอนหลับในเชิงปริมาณ (Quantitative Aspect of Sleep) ประกอบด้วยระยะเวลาการนอน (Sleep Duration) ระยะเวลาตั้งแต่เข้านอนจนกระทั่งหลับ (Sleep Latency) และจำนวนครั้งที่ถูกรบกวนการนอนหลับ (Number of Arousals) และการนอนหลับเชิงคุณภาพ (Qualitative Aspect of Sleep) ได้แก่ ความลึกหรือความรู้สึกว่าได้รับการพักผ่อนที่ดี (ขวัญเรียม นิม-สุวรรณ, 2561)

คุณภาพการนอนหลับ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลถึงความเพียงพอและความพอใจต่อการนอนหลับ ตั้งแต่เข้านอนจนตื่นนอน ซึ่งบุคคลสามารถประเมินตนเองได้ และในแต่ละบุคคลยังมีความต้องการการนอนหลับที่แตกต่างกัน (ปราณี กาญจนวนรงค์, 2550)

การประเมินคุณภาพของการนอนหลับ

สามารถประเมินได้ทั้งเชิงปรนัย (Objective Sleep Quality) และเชิงอัตนัย (Subjective Sleep Quality) (Luyster, Choi, Imes, Johansson, & Chasens, 2015) ส่วนการวินิจฉัยการนอนหลับบางชนิด เช่น โรคนอนไม่หลับ (Insomnia) ต้องอาศัยการซักประวัติการนอนหลับและพฤติกรรมในแต่ละวันทั้งกลางวันและกลางคืนอย่างละเอียด (Auger et al., 2015) การประเมินคุณภาพการนอนหลับสามารถทำได้ 2 วิธี ได้แก่

การใช้เครื่องมือวัดการนอนหลับ (Polysomnography: PSG) เป็นเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้บันทึกการนอนหลับในห้องปฏิบัติการตลอดหนึ่งคืน โดยบันทึกการทำหน้าที่ต่างๆ ทั้งทางจิตใจและทางกายภาพ (Bergdahl et al., 2017) เนื่องจากมีหลักฐานความจริงจากลักษณะของคลื่นไฟฟ้าสมอง (Electroencephalography : EEG) ที่เปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนของการนอนหลับ แต่เครื่องมือชนิดนี้มีจุดอ่อนที่ไม่สามารถประเมินการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการนอนหลับ ความรู้สึกภายหลังตื่นนอน และความพึงพอใจในการนอนหลับได้ และยังมีข้อจำกัดในการใช้งาน เนื่องจากมีราคาแพง และมีวิธีการค่อนข้างซับซ้อน

การประเมินการนอนหลับด้วยตนเอง (Self – Report Sleep Quality) เป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด โดยใช้แบบวัดต่างๆ ที่มีผู้พัฒนาขึ้น เช่น การประมาณค่าด้วยการเปรียบเทียบทางสายตา (Visual Analog Scale) หรือมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) (Arab, Mashayekhi, Ranjbar, & Abazari, & Dortaj, 2013) การประเมินการนอนหลับด้วยตนเองมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การบันทึกการนอนประจำวัน (Sleep Diary) เป็นการบันทึกการนอนที่แสดงรายละเอียดกิจกรรมการนอน การตื่น วันต่อวัน, การประเมินการนอนหลับด้วยแบบสอบถามการนอนหลับ (Questionnaires) เช่น แบบสอบถามการนอนหลับเวอร์แรนและสไนเดอร์ - ฮาลเพิน (Verran and Snyder-Halpen Sleep Scale: VSH Sleep Scale) เป็นการให้คะแนนตามการรับรู้ในการนอนหลับของตนเองที่เกิดขึ้น (Snyder-Halpen & Verran, 1987) แบบประเมินการนอนหลับพิตส์เบิร์ก (The Pittsburgh Sleep Quality Index: PSQI) เป็นแบบประเมินคุณภาพการนอนหลับ ประกอบด้วยการประเมินคุณภาพการนอนหลับเชิงปริมาณ และการประเมินคุณภาพการนอนหลับเชิงคุณภาพ (พงษ์พันธ์ จันทศิริ, 2554; Assari, Lankarani, Saleh, & Ahmadi, 2013) แบบสอบถามการนอนหลับของโรงพยาบาลเซนต์แมรี (St. Mary’s Hospital Sleep Questionnaire: SMH Sleep Questionnaire) เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพการนอนหลับและปริมาณการนอนหลับ, การสังเกต (Observation) เป็นการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมการนอนหลับ

ที่เห็นด้วยตาในระหว่างหรือตลอดเวลาของการนอนหลับ โดยสังเกตความเคลื่อนไหว ลักษณะการหายใจ อัตราการหายใจ การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ระยะเวลาการนอนหลับ (Martin & Hakim, 2011) เป็นวิธีที่ใช้อย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดความตรง (Validity)

ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะและคุณภาพของการนอนหลับของผู้สูงอายุ

ลักษณะและคุณภาพของการนอนหลับมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่

อายุ (Age) เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งต่อลักษณะ และระยะต่างๆ ของการหลับ โดยอาจสังเกตได้ว่าทารกแรกเกิดจนถึงขวบปีแรกอาจเริ่มเข้าสู่การนอนหลับในระยะ R และมีรอบการสลับกันของระยะ N และ R (NREM – REM cycle) เพียงรอบละ 50 – 60 นาที ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่า ระยะการนอนหลับลึก หรือ N3 (Slow wave sleep) จะพบมากที่สุดในช่วงวัยเด็กเล็ก และจะลดลงอย่างชัดเจนเมื่ออายุเกิน 20 ปี และจะลดลงกว่าเดิมตามอายุ โดยอาจพบว่าในผู้สูงอายุบางรายอาจไม่พบระยะ N3 ตลอดทั้งคืน แต่กลับพบว่ามีการตื่นได้ง่ายและบ่อยขึ้นกว่าเดิม

ประวัติเกี่ยวกับการนอนในช่วงก่อนหน้า (Periods sleep history) พบว่าคนที่อดนอนเป็นเวลานานอย่างน้อย 1 – 2 คืนก่อนหน้า จะมีแนวโน้มที่จะมีระยะการหลับลึก หรือ N3 มากขึ้น เมื่อมีโอกาสพักผ่อน และอาจมีระยะหลับฝัน หรือ R มากขึ้นได้ในเวลาใกล้เคียงถัดมา นอกจากนี้การอดนอนเรื้อรังหรือได้รับยาบางอย่างที่มีผลกดระบบประสาท หากได้รับการพักผ่อนมากขึ้น หรือหยุดยาดังกล่าวในเวลาต่อมา อาจทำให้พบระยะหลับฝันหรือ R ได้ในระยะเริ่มแรกของการนอน ซึ่งอาจเรียกว่า Sleep – onset REM periods หรือเรียกย่อว่า SOREMPs

วงจรรนาฬิกาชีวิต (Circadian rhythm) เป็นผลจากนาฬิกาชีวภาพ จะพบว่าระยะการหลับฝันหรือระยะ R มักมีความสัมพันธ์กับจังหวะรอบวันในช่วงเข้านอน ซึ่งเป็นเวลาที่ร่างกายมีอุณหภูมิต่ำที่สุด ดังนั้นในกรณีที่นอนดึกมากหรือเข้านอนช่วงเข้านอนอาจพบระยะ R ได้ในช่วงแรกๆ ที่เริ่มหลับได้ เช่น อาจพบในคนที่ทำงานเป็นกะ หรือต้องเดินทางข้ามเส้นเวลา

สภาพแวดล้อม (Environment) โดยทั่วไปจะสังเกตได้ว่า การที่มีสภาพแวดล้อมที่รบกวนการนอน เช่น แสงสว่างจ้าเกินไป เสียงที่ดังรบกวน อุณหภูมิห้องที่ร้อนหรือหนาวเกินไป ลักษณะของที่นอนหรือหมอนที่ไม่พอดี บรรยากาศที่ไม่สงบและอื่นๆ สามารถส่งผลให้การนอนหลับแย่ลงได้

ยาหรือสาร (Medications or Substances) พบว่ายาที่มีหลายชนิดที่ส่งผลต่อระยะต่างๆ ของการนอนหลับ เช่น ยานอนหลับกลุ่ม Benzodiazepines อาจกดระยะหลับลึก หรือ N3 ให้น้อยลง ยาด้านซึมเศร้ากลุ่มบางชนิด อาจกดระยะ R และ บางตัวอาจมีผลต่อกล้ามเนื้อทำให้ขากระตุก หรือมีการกลอกตาบ่อยขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ป่วยที่ได้รับ ซึ่งอาจพบการกลอกตาบ่อยมากขึ้น อาจเรียกลักษณะนี้ว่า Prozac eyes หรือกรณีที่หยุดยากดระยะการนอนหลับต่างๆ อาจพบระยะการนอนหลับเหล่านั้น เช่น ระยะ N3 หรือ R มากขึ้นในคืนถัดมาได้ (Rebound) และแอลกอฮอล์อาจออกฤทธิ์ให้มีระยะหลับลึกหรือ N3 เพิ่มขึ้นแต่จะกดระยะ R ในช่วงแรกๆของการนอน ซึ่งเมื่อหมดฤทธิ์แล้วอาจพบว่ามีการเพิ่มระยะ R เพิ่มขึ้น และนอนหลับไม่สนิทในช่วงครึ่งหลังของคืน

โรคหรือความผิดปกติอื่นๆ (Pathology) พบว่าโรคหรือความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจหลายอย่าง สามารถส่งผลให้ลักษณะและคุณภาพการนอนหลับเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคจากการนอนหลับชนิดต่างๆ ซึ่งในทางการแพทย์ปัจจุบันจำแนกกลุ่มโรคจากการนอนหลับผิดปกติตามเกณฑ์สากล (International Classification of Sleep Disorders, ICSD-3) ปี ค.ศ. 2014 เป็นกลุ่มต่างๆ เช่น นอนไม่หลับ (Insomnia) ภาวะหายใจผิดปกติขณะหลับ (Sleep related breathing disorders) ภาวะง่วงผิดปกติโดยมีสาเหตุจากสมอง (Central disorders of hypersomnolence) ความแปรปรวนของนาฬิกาชีวิตในขณะหลับและตื่น (Circadian rhythm sleep wake disorders) โรคนอนละเมอ หรือมีพฤติกรรมผิดปกติขณะนอน (Parasomnias) การเคลื่อนไหวผิดปกติที่สัมพันธ์กับการหลับ (Sleep – related movement disorders)

การนอนไม่หลับของผู้สูงอายุ

อุบัติการณ์การนอนไม่หลับของผู้สูงอายุพบว่าสูงกว่าประชากรทั่วไป ในผู้สูงอายุพบอาการนอนไม่หลับร้อยละ 35 ถึง 48 ในขณะที่อุบัติการณ์ของโรคนอนไม่หลับอยู่ที่ร้อยละ 12 ถึง 20 โดยอาการของโรคนอนไม่หลับสามารถแบ่งได้เป็นอาการหลับยาก หรืออาการนอนหลับไม่ต่อเนื่อง ซึ่งพบว่าอาการนอนหลับไม่ต่อเนื่องพบได้บ่อยกว่า ประมาณร้อยละ 50 ถึง 70 ในขณะที่อาการหลับยากพบที่ร้อยละ 35 ถึง 60 (Patel D, 2018) การนอนหลับวัดได้จากการประเมินคุณภาพการนอนหลับ โดยคุณภาพการนอนหลับคือการรับรู้ของบุคคลถึงการนอนหลับ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพว่าดีหรือไม่ ซึ่งบุคคลสามารถประเมินตนเองได้ โดยคุณภาพการนอนหลับเชิงปริมาณประกอบด้วยระยะเวลาของการนอนหลับตลอดทั้งคืน เวลาที่เริ่มเข้าสู่การนอนหลับ จำนวนครั้งของการตื่นนอนตอนกลางคืน ประสิทธิภาพของการนอนหลับคิดเป็นร้อยละของอัตราส่วนระหว่างเวลาเป็นชั่วโมงงบนอนได้บนเตียง และคุณภาพการนอนหลับเชิงคุณภาพประกอบด้วย การประเมินความรู้สึกในการนอนหลับและหลังการตื่นนอนในตอนเช้า รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการนอนหลับ เช่น สิ่งรบกวนในการนอนหลับ สิ่งแวดล้อม อาการที่ไม่พึงประสงค์ และอาการง่วงนอนในช่วงกลางวัน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุการนอนไม่หลับของผู้สูงอายุ

ปัจจัยด้านร่างกาย

- ความเจ็บปวดหรือการอักเสบของเนื้อเยื่อ เซลล์ประสาทหรืออวัยวะต่างๆทำให้นอนไม่หลับและสะดุ้งตื่นบ่อย
- การปัสสาวะบ่อย ต้องตื่นขึ้นมาปัสสาวะระหว่างคืน และเมื่อเสร็จไม่สามารถกลับไปนอนต่อได้ หรือใช้

เวลานานในการนอนหลับต่อ

- การใช้ยา เนื่องจากยาบางชนิดอาจรบกวนวงจรการนอนหลับหรือทำให้ฝันร้าย และเกิดภาพหลอนเช่นยาบาบิบูเรต หรือยาคอร์ติโคสเตียรอยด์ทำให้นอนไม่หลับ ยาต้านซึมเศร้าทำให้แขนขากระตุกรบกวนการนอนหลับได้ ยาขับปัสสาวะทำให้ปัสสาวะบ่อย

- การหายใจลำบาก อาจเกิดจากความเจ็บป่วย เช่นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังหรือโรคหัวใจส่งผลให้มีอาการเหนื่อยหอบรบกวนการนอนหลับของผู้สูงอายุได้

- คาเฟอีนมีผลทำให้กระบวนการนอนหลับช้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะลดการกระตุ้นร่างกายในระยะแรกซึ่งจะช่วยให้นอนหลับ หรือการสูบบุหรี่ สารนิโคตินจะกระตุ้นระบบประสาท ทำให้ความดันโลหิต อัตราการเต้นของหัวใจ และอัตราการหายใจเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้หลับยากและคุณภาพการนอนหลับไม่ดี

ปัจจัยด้านจิตใจและอารมณ์

- ความวิตกกังวล เป็นความกังวลใจเล็กๆที่เกิดขึ้นโดยไม่สามารถคาดคะเนได้ อาจทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงการคุกคาม ความไม่แน่นอน ส่งผลให้ร่างกายมีการตอบสนองโดยการหลั่งสารเคมีทำให้เกิดกล้ามเนื้อตึงตัว ความดันโลหิตสูงขึ้น ส่งผลให้นอนหลับยาก ตื่นบ่อย

- อารมณ์เศร้า เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อการสูญเสีย โดยการสูญเสียอาจเกิดจากสูญเสียสิ่งที่รัก หรือความเจ็บป่วย อารมณ์เศร้าส่งผลรบกวนการนอนหลับของผู้สูงอายุ ทำให้ตื่นเร็ว และรบกวนระยะเวลาการนอนหลับด้วยเช่นกัน

- ความเครียด เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุนอนหลับยาก เพราะเมื่อเกิดความเครียดร่างกายจะมีการตอบสนองโดยการกระตุ้นระบบประสาท ส่งผลให้ความดันโลหิตสูง อัตราการเต้นของหัวใจและการหายใจเพิ่มขึ้น ร่างกายตื่นตัวส่งผลต่อการนอนหลับ

ปัจจัยอื่นๆ

ได้แก่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวผู้สูงอายุ อาทิเช่น เสียงรบกวนขณะนอนหลับ แสง อุณหภูมิ กลิ่นไม่พึงประสงค์ สัตว์รบกวนต่างๆ รวมทั้งลักษณะของที่นอนเช่น หมอนที่แข็งหรือนุ่มไป ฝ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่มมีกลิ่นอับ ทำให้ไม่สุขสบายขณะนอน นอกจากนี้เพื่อนร่วมห้องก็เป็นสาเหตุของการนอนไม่หลับเช่นกัน เช่น การพลิกตะแคงตัว การกรนการนอนกัดฟัน การละเมอ

การวินิจฉัยโรคนอนไม่หลับของผู้สูงอายุ

โรคนอนไม่หลับตาม International Classification of Sleep Disorders ฉบับที่ 3 (ICSD – 3) สามารถแบ่งได้เป็น โรคนอนไม่หลับเรื้อรัง (Chronic insomnia disorder) ซึ่งหมายถึงการที่มีโรคนอนไม่หลับอย่างน้อย 3 เดือน โรคนอนไม่หลับระยะสั้น (Short – term insomnia disorder) ซึ่งหมายถึงการที่มีโรคนอนไม่หลับมานานน้อยกว่า 3 เดือน ในการหาสาเหตุของโรคนอนไม่หลับของผู้สูงอายุ (นฤชา จีรกาลวสาน, 2563) โดยทั่วไปจะประเมินได้จากการซักประวัติ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่จะต้องซักประวัติว่าผู้สูงอายุเคยเป็นโรคนอนไม่หลับในอดีตหรือไม่ รวมถึงเคยรักษาโรคนอนไม่หลับและอาการที่เกี่ยวข้องขณะนอนหลับ เช่น อาการกรน อาการขากระตุกขณะนอนหลับ เวลาที่เข้านอน เวลาที่ตื่นนอน ลักษณะห้องนอน พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องช่วงใกล้เวลาเข้านอน เช่น การใช้โทรศัพท์ การดูโทรทัศน์ อาการในตอนกลางวันที่มีกิจกรรมต้องปฏิบัติทำให้ร่างกายถูกใช้งาน ความสามารถในการใช้ชีวิตประจำวัน และกิจกรรมต่างๆ ผู้สูงอายุบางกลุ่มที่ไม่ค่อยมีกิจกรรมใช้เวลาในการงีบหลับในเวลากลางวันพอสมควร พฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ การอาบน้ำ โรคประจำตัวของผู้สูงอายุ ทั้งโรคทางกายและโรคทางจิตเวช ยาที่ใช้ สารเสพติด เช่น การดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ตั๊กกานแฟ

การรักษาโรคนอนไม่หลับในผู้สูงอายุ

ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการรักษาโรคนอนไม่หลับ คือการเพิ่มคุณภาพการนอนหลับ การเพิ่มระยะเวลาการนอน และลดอาการที่เกิดขึ้นในตอนกลางวันจากการที่ตอนกลางคืนนอนไม่หลับ เช่น อาการง่วงนอนผิดปกติในตอนกลางวัน (นฤชา จีรกาลวสาน, 2563) การรักษาแบ่งได้เป็นการรักษาแบบการใช้ยา และการรักษาแบบการไม่ใช้ยา

การรักษาโรคนอนไม่หลับโดยไม่ใช้ยา

การรักษาโรคนอนไม่หลับโดยไม่ใช้ยา (ทานตะวัน อวิรุทธ์วรกุล, 2563) เป็นแนวทางการรักษาโดยการปรับสมดุลของร่างกายและจิตใจ เพื่อช่วยให้การนอนหลับมีคุณภาพที่ดีขึ้น ในปัจจุบันการรักษาโรคนอนไม่หลับโดยไม่ใช้ยาที่ได้รับการยืนยันว่าดีที่สุด มีประสิทธิภาพสูงสุด คือ การรักษาโรคนอนไม่หลับด้วยการปรับทัศนคติ ความคิด วิธีการคิด ช่วยลดความเครียด และการปรับพฤติกรรม(Cognitive behavioral therapy for Insomnia, CBT-I)

การรักษาโรคนอนไม่หลับด้วยการปรับทัศนคติ ความคิด และการปรับพฤติกรรม (Cognitive behavioral therapy for Insomnia, CBT-I)

การปรับทัศนคติ วิธีการใช้ความคิด และการปรับพฤติกรรมเพื่อรักษาโรคนอนไม่หลับ ถือเป็นการรักษาที่เป็นมาตรฐานที่ได้รับการรับรองจากสมาคมโรคการนอนหลับของประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลายการศึกษาสนับสนุนว่ามีประสิทธิภาพและมีประโยชน์มากกว่าการใช้ยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีโรคประจำตัว และยังมีประโยชน์ในผู้ที่ไม่ต้องการใช้ยานอนหลับ ซึ่งจะช่วยให้ไม่ต้องกังวลกับผลข้างเคียงของยาที่จะส่งผลตามมา กระบวนการรักษามี 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 2. การปรับทัศนคติ วิธีคิดที่ทำให้เกิดความเครียด

1. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ทำให้นอนหลับไม่ดี หรือนอนหลับยาก มาเป็นพฤติกรรมใหม่ที่จะนำไปสู่การนอนหลับที่ดีขึ้น ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่

- สุขอนามัยการนอนหลับ (Sleep hygiene) เป็นแนวทางการปฏิบัติพื้นฐานในการนอนหลับ ที่ทำให้คุณภาพและระยะเวลาการนอนหลับดีขึ้นทำให้สุขภาพทางกายใจและคุณภาพชีวิตดีขึ้น สามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคการนอนหลับต่างๆ ได้ Sleep Hygiene ประกอบด้วย พฤติกรรม อุปนิสัย การจัดการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยอื่นๆที่จำเป็นในการนอนหลับ ที่ทำให้คุณภาพการนอนและระยะเวลาการนอนหลับดีขึ้น

- การควบคุมปัจจัยกระตุ้น (Stimulus control therapy) โดยใช้ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ เชื่อมโยงกับการทำงานของร่างกายและสมอง เช่น คิดว่าห้องนอนตามปกติควรมีไว้เพื่อนอน ดังนั้นจะเข้าห้องนอน จะอยู่บนเตียงต่อเมื่อวงนอนหรือจะนอน ไม่ควรทำกิจกรรมอื่นในห้องนอน เช่น ดูโทรทัศน์ เล่นโทรศัพท์มือถือหรือทำงาน เนื่องจากพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้สมองเกิดการเรียนรู้ว่าห้องนอนไม่ได้มีไว้สำหรับนอน

- การจำกัดเวลาบนเตียง (Sleep restriction) โดยปรับระยะเวลาการอยู่บนเตียงให้น้อยลง เพื่อป้องกันไม่ให้มีระยะเวลาที่นอนไม่หลับบนเตียงมากเกินไป โดยการกำหนดระยะเวลาการหลับบนเตียงให้เท่ากับหรือใกล้เคียงกับระยะเวลาที่นอนหลับได้จริง (Sleep restriction) เพื่อลดความกังวลเรื่องการนอนไม่หลับ ทำให้สามารถหลับได้ลึกและต่อเนื่อง (Consolidate sleep)

- การผ่อนคลาย (Relaxation therapy) เป็นการลดความตึงเครียดก่อนนอน เช่น การทำสมาธิ การฟังเพลงที่ผ่อนคลาย การผ่อนคลายหายใจ การนวด การจินตนาการ ซึ่งวิธีการเหล่านี้สามารถช่วยลดระดับความตื่นตัวทางสรีรวิทยาของร่างกายและจิตใจ ระบบประสาทซิมพาเทติก (sympathetic nervous system) ทำงานลดลง ระบบประสาทพาราซิมพาเทติก (parasympathetic nervous system) ทำงานมากขึ้น ทำให้ร่างกายและความรู้สึกทางจิตใจผ่อนคลายมากขึ้น ส่งผลให้ต่อการนอนหลับ

2. การปรับทัศนคติ วิธีคิดที่ทำให้เกิดความเครียด คือการใช้เทคนิคการปรับทัศนคติ วิธีคิด ความเชื่อ โดยการปรับทัศนคติ วิธีคิดเพื่อคุณภาพการนอนหลับ เพื่อลดความเครียด ความเชื่อในแง่ลบ การคาดหวังที่ไม่สมเหตุสมผล การเข้าใจผิดๆ เกี่ยวกับการนอน จนส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลและกลัวการนอนไม่หลับมากจนเกินไป การปรับวิธีคิดจะมุ่งเน้นการค้นหาสาเหตุความเครียด ความกังวล ความเชื่อ ความคาดหวัง และการรับรู้ที่ผิด ใช้วิจารณ์ญาณวิเคราะห์สาเหตุของการนอนไม่หลับ ปรับวิธีแก้ปัญหาใหม่ คิดใหม่ การละวางความเครียด การปล่อยวางความทุกข์ ความเชื่อ ความคาดหวัง และการรับรู้เกี่ยวกับการนอนใหม่แล้วแทนที่ด้วยความคิดใหม่ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ความคิด ความเชื่อที่สำคัญที่สุด คือ ความคิดความเชื่อที่ช่วยทำให้รู้สึกผ่อนคลายจิตใจ ร่างกายสบายไม่กดดัน การคิดดี คิดบวก ความคิดความเชื่อที่ทำให้เกิดปัญหาการนอนหลับ มี 5 ลักษณะ ดังนี้

- ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสาเหตุการนอนไม่หลับ เช่น การนอนไม่หลับเกิดจากสารสื่อประสาทในสมองผิดปกติ
- ความเข้าใจผิดที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับผลกระทบจากการนอนไม่หลับ เช่น ถ้านอนหลับไม่ดี จะไม่สามารถทำงานได้ การที่ชีวิตแค้นในวันนี้เป็นเพราะนอนหลับไม่ดี
- ความคาดหวังต่อการนอนที่ต้องนอนให้ครบตามจำนวนชั่วโมงการนอนหลับ เช่น คาดหวังว่าจำเป็นต้องนอนให้ได้ 8 ชั่วโมงทุกคืน คาดหวังว่า เมื่อหัวถึงหมอนจะต้องนอนหลับได้ทันทีเหมือนคนร่วมห้อง
- ความรู้สึกสูญเสียความมั่นใจในการที่จะทำให้การหลับดีขึ้น เช่น การนอนของฉันทนเยอะและฉันเชื่อว่าไม่มีใครจะช่วยฉันได้
- ความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับสิ่งที่จะช่วยในการนอนหลับดีขึ้น เช่น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยให้หลับได้ดี เชื่อว่าการอยู่คนเดียวไปเรื่อย ๆ และการพยายามหลับจะช่วยให้หลับได้ดี เชื่อว่ากินแอสเมเบอร์เกอร์ทุกคืนเวลา 23.00 น. จะช่วยให้หลับได้ง่าย เพราะหนังท้องตึงหนังตาหย่อน การกินอิมมากทำให้หลับง่าย

การจัดการความคิดที่เป็นปัญหาในการนอนไม่หลับ

2.1 การจัดการความคิดที่รบกวน

2.1.1 การควบคุมความคิด (Cognitive control) คือกระบวนการที่ช่วยทำให้ความคิดที่เป็นปัญหากังวลใจ รบกวนจิตใจลดลง ด้วยการนำความคิด ปัญหาที่รบกวนมาทบทวนวิเคราะห์ เพื่อความเข้าใจความคิดและปัญหาที่รบกวนจิตใจลดลง ด้วยการนำความคิด ปัญหาที่รบกวนมาทบทวนวิเคราะห์ เพื่อความเข้าใจความคิดและปัญหาที่รบกวนใจ มีที่มาจากอะไร และควรมีแนวทางแก้ไขได้อย่างไรบ้าง โดยใช้การเขียนความคิดที่รบกวนนั้นลงไปในกระดาษ จะช่วยให้เห็นความคิดที่ชัดเจนขึ้น แล้วนำความคิดที่รบกวนนั้นมาทบทวนวิเคราะห์สาเหตุที่ความคิดนั้นรบกวนจิตใจ และหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่ยังแก้ไขได้ จะช่วยให้ความคิดที่รบกวนนั้นสิ้นสุดลง เพราะได้เข้าใจในปัญหาและได้แนวทางออกที่เหมาะสม

2.1.2 การออกเสียงเพื่อลดความคิดที่รบกวน (Articular suppression) บางครั้งความคิดที่รบกวนไม่ได้เป็นปัญหาที่กำลังกังวล แต่เป็นในลักษณะความคิดเรื่อยเปื่อยทั่วไป แต่ที่รบกวนจิตใจทำให้นอนได้ยาก การพูดคำพูดที่ทำให้ใจรู้สึกนิ่ง ๆ สบายๆ ในใจเพื่อลดความคิดที่รบกวน เช่น คำบริกรรม พุท - โธ ซ้ำๆ ในใจ พุด 1 - 2 -3 ซ้ำๆ ในใจ การพูดคำซ้ำๆ ในใจด้วยคำที่สบายๆ เป็นกลางอย่างต่อเนื่อง จะช่วยลดความฟุ้งซ่านจากความคิดเรื่อยเปื่อยที่รบกวน ใจจะค่อยๆ นิ่งขึ้น สงบขึ้น การนอนหลับจะเกิดได้ง่ายขึ้น และมีคุณภาพมากขึ้นเพราะใจมีความสงบ นิ่ง และผ่อนคลายมากขึ้น

2.1.3 การฝึกจินตนาการภาพที่สงบผ่อนคลาย (Imaginary training) คือการจินตนาการภาพธรรมชาติ ผ่อนคลายโดยการมีสมาธิ มีสติ ผึกหายใจ นั่งหลับตา นั่งอยู่ในท่าที่สบาย จากนั้นนึกถึงภาพธรรมชาติที่นึกถึงแล้วใจสบายๆ ผ่อนคลาย จะช่วยให้ใจนิ่งขึ้น สงบสบายมากขึ้น ความครุ่นคิด หมกมุ่นอยู่กับสิ่งที่ทำให้เครียด ความคิดเรื่อยเปื่อยที่รบกวนจิตใจจะลดลง เพราะใจมาอยู่ที่ภาพธรรมชาติผ่อนคลายนั่นแทน

2.2 การเรียนรู้การหลุดพ้นความทุกข์ ด้วยการปล่อยวาง ด้วยการเจริญสติ มีสมาธิ (สังฆธรรมชีวิต) (Mindfulness meditation)

การเรียนรู้การหลุดพ้นความทุกข์ ด้วยการปล่อยวาง ด้วยการเจริญสติ มีสมาธิ (สังฆธรรมชีวิต) เรียนรู้เกี่ยวกับความคิดที่รบกวนหลายครั้งได้พยายามจัดความคิดที่รบกวนดังแนวทางการจัดการความคิดที่รบกวนข้างต้น แต่ความคิดที่รบกวนยังรบกวนใจอยู่ แนวทางหนึ่งที่จะช่วยได้ คือ การฝึกฝนอยู่กับความคิดที่รบกวนนั้น ด้วยแนวทางการเจริญสติโดยมีหลักการที่ว่า การมีความคิดรบกวนไม่ใช่ปัญหา การพยายามกำจัดความคิดที่รบกวนต่างหากที่เป็นปัญหา เพราะสมองมีหน้าที่หนึ่ง คือ ผลิตความคิด สมองจะทำหน้าที่คิดอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้อยู่กับความคิด โดยไม่ไปวุ่นวายกับความ คิด จะช่วยให้อยู่กับความคิดด้วยใจที่สงบ และเป็นกลางได้ แม้ว่าสมองจะคิดอะไรก็ตามรับรู้ว่ามี ความคิดเกิดขึ้น แล้ววางใจกลับมามุ่งอยู่กับฐานร่างกายที่สบายๆ ผ่อนคลาย เช่น การรับรู้ลมหายใจ เข้า - ออก แทนที่จะไปวนกับความ คิด ฟุ้งปรุ่นแต่งต่อ ใจมีหน้าที่รับรู้ว่ามีความคิดเกิดขึ้น แล้วกลับมารู้ฐานกายที่ผ่อนคลาย เช่น ลมหายใจสบายๆ ผ่อนคลาย ถ้าทำแบบนี้ไปเรื่อยๆ ใจจะฟุ้งซ่านลดลง ความทุกข์ทรมานจากความคิดที่รบกวนจะน้อยลง เพราะใจไม่ได้เดือดร้อนใจปล่อยวางความทุกข์กับความ คิด ใจเพียงรับรู้ว่ามีความคิด และใจกลับมามุ่งอยู่กับความผ่อนคลายที่ฐานร่างกายแทน เป็นระยะๆ ต่อเนื่องกันไปใจจะสงบสบาย ผ่อนคลาย นำเข้าสู่การนอนหลับที่ง่ายขึ้น และการนอนหลับอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

แนวทางปฏิบัติเพื่อสุขอนามัยการนอนหลับที่ดีของผู้สูงอายุ

เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่ผู้สูงอายุสามารถนำไปปฏิบัติ จะช่วยทำให้การนอนหลับของผู้สูงอายุมีคุณภาพมากขึ้น นอนตามนาฬิกาชีวิต ทำให้สุขภาพกาย สุขภาพใจและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น มีดังนี้

1. **ควรรักษาความสมดุล และความสม่ำเสมอในกิจวัตรประจำวัน** ควรเข้านอน และตื่นนอนให้ตรงเวลาเป็นประจำทุกวัน ทั้งวันทำงานปกติและวันหยุด

2. **การนอนหลับกลางวันของผู้สูงอายุ** ไม่ควรเกิน 30 นาทีและไม่ควรนอนหลังเวลาบ่าย 3 โมง

3. **ควรออกกำลังกายสม่ำเสมอ** แต่หลีกเลี่ยงการออกกำลังกายอย่างน้อย 2 ชั่วโมงก่อนนอน ผู้สูงอายุหรือผู้ที่ไม่ค่อยได้ออกไปข้างนอกบ้าน ควรสัมผัสกับแสงแดดหรือแสงธรรมชาติระหว่างวันบ้าง เพราะแสงดังกล่าวสามารถช่วยกระตุ้นให้ร่างกายสร้าง Melatonin ซึ่งช่วยให้นอนหลับได้ดีขึ้น

4. **การรับประทานอาหารตามเวลา** การทำช่วงเวลาอาหารให้มีความสุข ทำได้โดยการรับประทานอาหารร่วมกับครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน เพื่อให้มีการพูดคุยสนทนาอย่างสนุกซึ่งเป็นการพักผ่อนอย่างหนึ่ง บุคคลที่มีปัญหาการนอนหลับควรหลีกเลี่ยงอาหารและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของคาเฟอีน เช่น กาแฟ ชา น้ำอัดลม ซ็อคโกแลต และการรับประทานอาหารมื้อหนัก อาหารเผ็ด หรืออาหารหวานอย่างน้อย 4 ชั่วโมง ก่อนนอน

5. หลีกเลี่ยงการดื่มแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่อย่างน้อย 4 ชั่วโมงก่อนนอน

6. การลดความตึงเครียดก่อนนอน ควรหาวิธีผ่อนคลายความเครียด เช่น

- **การทำสมาธิ** เป็นการทำให้จิตใจสงบ เช่น การฝึกสมาธิแบบอาณานิปาสนติและการสวดมนต์ก่อนนอน
- **การฟังเพลงธรรมชาติ** ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างดนตรีและการสวดมนต์ โดยการสวดมนต์เป็นดนตรีบำบัดแบบพุทธ เสียงสวดมนต์ร่วมกับเสียงดนตรีที่นุ่มนวล เป็นจังหวะสม่ำเสมอมีผลทำให้สมองซีกซ้ายรับรู้ถึงจังหวะง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ดนตรีส่งผลต่อจิตใจ อารมณ์ ทำให้เกิดการจินตนาการร่วมกับเสียงดนตรี ช่วยกระตุ้นการหลั่งสารแห่งความสุขจากสมอง ตลอดจนทำให้เกิดสมาธิ ทำให้จิตใจสงบ และสามารถเข้าสู่การนอนหลับได้ง่ายมากขึ้น
- **วิธีการบำบัดด้วยเสียง (Sound therapy)** มีการใช้มายาวนานตั้งแต่สมัยอียิปต์โบราณ โดยศาสตร์การศึกษา

ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการรับรู้เสียงคือการสื่อสารระหว่างเซลล์ประสาทคลื่นสมองถูกสร้างขึ้นโดยวิธีของสัญญาณไฟฟ้าที่ทำงานพร้อมกันจากมวลของเซลล์ประสาทที่ปฏิสัมพันธ์กัน

- **การผ่อนคลาย** เริ่มจากการหายใจเข้า - ออกทางจมูกนับ 1 - 5 ในใจจากนั้นปล่อยลมหายใจออกทางปากช้าๆ ในระหว่างนั้นนับ 1 - 10 ในใจ

- **การทำให้มืออุ่น** เมื่อเครียดมือมักจะเย็น การทำให้มืออุ่นสามารถลดความตึงเครียดลงได้ ก่อนนอนควรเอามือแช่ในน้ำอุ่นสักครู่ จะทำให้หลับได้ง่ายและสบายขึ้น

- **การนวด (Massage)** การนวดตามร่างกายช่วยให้เกิดความผ่อนคลายและลดการตึงตัวของกล้ามเนื้อ กระตุ้นให้เกิดการไหลเวียนของเลือดและระบบประสาทเกิดความผ่อนคลายส่งผลให้นอนหลับได้ดีขึ้น โดยวิธีการนวดมีหลายแบบ ทั้งการนวดทั่วไป การนวดไทยแบบราชสำนัก การนวดน้ำมัน การนวดแบบจีน การนวดแบบญี่ปุ่น และการนวดกดจุดสะท้อนเท้า และการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการนวดของจีน พบว่า การนวดทำให้คุณภาพการนอนหลับดีขึ้น ระยะเวลาการนอนหลับเพิ่มขึ้น

- **การบำบัดด้วยกลิ่นหอม (Aromatherapy)** ซึ่งเป็นการบำบัดด้วยกลิ่นหอมที่ใช้ศาสตร์ในการนำน้ำมันหอมระเหยจากธรรมชาติ โดยอาศัยคุณสมบัติที่มีกลิ่นหอมและระเหยได้ของน้ำมันหอมระเหย ซึ่งมีผลทำให้ระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของร่างกายและจิตใจมีความสมดุลกัน จึงสามารถนำมาใช้บำบัดอาการต่างๆ เช่นลดความเครียด ความวิตกกังวล ช่วยทำให้ผ่อนคลาย นอนหลับสบาย

7. **การจัดบรรยากาศห้องนอนสิ่งแวดล้อมในห้องนอน** อย่าใช้ห้องนอนและเตียงนอนเป็นที่ทำงาน เล่นคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือ ดูโทรทัศน์ และรับประทานอาหาร การจัดห้องนอนช่วยให้หลับได้ดี ควรจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้หลับได้ดีขึ้น ควรคำนึงถึง

- **แสงสว่าง (Light)** แสงสว่างมีอิทธิพลต่อจังหวะชีวภาพ (Circadian Rhythm) ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การนอนหลับ แสงที่เหมาะสม ไฟไม่สว่างจ้าจนเกินไปเพราะปริมาณแสงในห้องนอนส่งผลต่อการนอนหลับอย่างมาก ควรเลือกใช้ไฟที่มีแสงสลัว ใช้นาฬิกาปลุกแบบโบราณแทนนาฬิกาปลุกแบบดิจิทัลที่มีแสงสว่าง ขณะนอน

- **เสียง (Sound)** ไม่ควรมีเสียงดัง หรือมีเสียงดังรบกวนน้อยที่สุด เช่น เลื่อนนาฬิกาที่มีเสียงเบา และไม่รบกวน ถ้ามีเสียงดังที่รบกวนมากไป อาจใช้ที่อุดหู (Ear plugs)

- **อุณหภูมิ (Temperature)** ภายในห้องนอนเหมาะสม ไม่ร้อนหรือเย็นจนเกินไป อุณหภูมิที่ร้อนหรือเย็นเกินไปทำให้ประสิทธิภาพการนอนหลับลดลง ราล์ฟ ดาวนีย์ (Ralph Downey) หัวหน้าสาขาเวชศาสตร์การนอน มหาวิทยาลัยโลมาลินดา ได้แนะนำตัวเลือกที่จะช่วยให้อุณหภูมิห้องปกติ ได้แก่ ติดตั้งพัดลมเพดาน เครื่องปรับอากาศที่เหมาะสมกับขนาดห้อง นอกจากนี้ห้องนอนควรมีการระบายอากาศได้ดี ไม่มีกลิ่นรบกวน วิธีจัดการห้องนอนให้มีการระบายอากาศได้ดีในประเทศญี่ปุ่นมีการนำถ่านไม้ชาร์โคลที่ผ่านการเผาอุณหภูมิมากกว่า 1,000 องศาเซลเซียสมาช่วยฟอกอากาศ ดูดกลิ่น ดูดความชื้นภายในห้อง เพราะถ่านชาร์โคลมีคุณสมบัติในการดูดซับกลิ่น ไม่มีสารพิษตกค้าง ช่วยลดกลิ่นอับในห้องปรับอากาศ ช่วยลดกลิ่นไม่พึงประสงค์ได้อย่างดี นอกจากนี้ถ่านชาร์โคลยังสามารถปลดปล่อยประจุลบ (Negative Ions) และอินฟราเรดคลื่นยาว (Infrared ray) (ชนม์ชนก บุรีแก้ว, 2556) รังสีอินฟราเรดจะค่อยๆ แผ่รังสีความร้อนออกมา เมื่อนำมาวางใกล้ตัวจะทำให้ร่างกายอบอุ่นขึ้น ซึ่งกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ช่วยทำให้จิตใจสงบเย็น ในขณะที่พักผ่อนและช่วยให้นอนหลับได้ดี ร่างกายสดชื่น ห้องขนาด 3.2 เมตร X 3.2 เมตร ต้องใช้ถ่านไม้ชาร์โคล 3 กิโลกรัมต่อห้อง (ปาจารย์ เตียวสุวรรณ, 2557)

- **การวางตำแหน่งของเตียง** ควรตั้งอยู่ในพื้นที่โปร่ง หัวเตียงเป็นผนังทึบ ไม่ควรตั้งหัวเตียงไว้บริเวณหน้าต่าง ประตูห้องนอนหรือห้องน้ำ เพราะอาจมีเสียงรบกวนและไม่ควรตั้งตรงข้ามกับเครื่องปรับอากาศ เพราะอาจทำให้อุณหภูมิร่างกายเย็นมากเกินไปซึ่งส่งผลกับสุขภาพได้

- **การเลือกใช้หมอน ผ้าห่ม ที่นอน** ควรเลือกให้เหมาะสมกับการใช้งาน หมอนหนุนคอควรเลือกที่มีความนุ่มพอดี เพราะหมอนหนุนคอมีส่วนรองรับกระดูกสันหลัง ผ้าห่มควรเลือกให้เหมาะสมต่อฤดูกาล ถ้าเป็นฤดูร้อนที่อากาศร้อนควรใช้ผ้าเนื้อบาง ถ้าเป็นฤดูหนาวควรใช้ผ้าเนื้อหนากว่าฤดูร้อนควรมีปลอกเพื่อป้องกันการซักทำความสะอาด ที่นอนควรจะทำให้ความสะอาดสบายในการนอน ที่นอนไม่ควรหนา แข็ง หรือนุ่มมากเกินไป เนื่องจากอาจทำให้เกิดอาการปวดหลัง ส่งผลต่อการนอนไม่หลับได้ ที่นอนควรใช้ที่นอนที่ยัดด้วยนุ่น เพราะไม่แข็งหรือนุ่มเกินไป (สมสินธุ์ ฉายวิจิตร, 2564) เพราะคุณสมบัตินุ่นเป็นวัสดุธรรมชาติ 100 เปอร์เซ็นต์ ปราศจากเชื้อโรคไม่มีไรฝุ่น ไม่ขึ้นรา ไม่ดูดซับน้ำ เป็นฉนวนควบคุมอุณหภูมิได้ดี น้ำหนักเบา ทำความสะอาดได้ง่าย มีผ้าคลุมเพื่อป้องกันการซักทำความสะอาด นอกจากนี้ยังพบว่า

- **การเลือกสีธรรมชาติ** การเลือกสีที่สดใสมักเป็นเรื่องสนุก แต่บางครั้งก็เป็นการที่ดีที่สุดที่จะไม่ใช้สีสดๆในห้องนอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคุณมีปัญหาการนอนไม่หลับ ควรใช้สีธรรมชาติที่ดูแล้วรู้สึกอบอุ่น เช่น สีเขียว สีฟ้า ซึ่งเคยมีงานวิจัยระบุว่าสีฟ้าเป็นสีที่ ทำให้นอนหลับได้ยาวนานถึง 72 ชั่วโมง 52 นาที

- **บรรยากาศ** การจัดห้องนอนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย หากสภาพแวดล้อมรอบตัวดี ชีวิตจะไม่ยุ่งเหยิงตรงตามหลักฮวงจุ้ย ซึ่งสามารถใช้กับการจัดห้องนอนได้เช่นกัน พยายามจัดของในห้องนอนให้เป็นระเบียบหมั่นทำความสะอาดเพื่อสุขภาพที่ดีของผู้นอน

- **พฤติกรรมกรนอน** การปรับท่านอนให้เหมาะสมกับตนเอง เช่น ผู้ที่เป็นโรคกรดไหลย้อน เวลานอนควรหนุนหัวเตียงให้สูงขึ้นจากพื้นราบ โดยใช้วัสดุรองขาเตียง เช่น ไม้ อีฐ โดยเริ่มประมาณ 1/2 - 1 นิ้วจากพื้นราบก่อนแล้วจึงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เท่าที่ทนได้ เวลานอนไม่ไหลลงมาที่ปลายเตียง ถ้านอนพื้น หรือไม่สามารถยกเตียงได้ให้หาแผ่นไม้ขนาดเท่าฟูก รองใต้ฟูกแล้วใช้ไม้หรืออีฐ ยกแผ่นไม้ดังกล่าวขึ้น การกระทำดังกล่าวจะทำให้กรดไหลย้อนน้อยลง โดยเฉพาะเวลานอนอย่ายกศีรษะสูงขึ้นโดยการใช้นอนรองศีรษะเพราะจะทำให้ความดันในช่องท้องเพิ่มมากขึ้นและมีกรดไหลย้อนมากขึ้น รวมทั้งอาจมีปัญหาปวดต้นคอตามมา ผู้ที่ชอบนอนตะแคง ควรนอนกอดหมอนข้างนอน การอาบน้ำหรือแช่น้ำอุ่นก่อนนอนประมาณ 1 - 1½ ชั่วโมงอาจทำให้หลับได้ดีขึ้น หากนอนไม่หลับภายใน 20 นาที ไม่ควรกังวล ไม่ควรมองนาฬิกา ควรลุกจากที่นอนแล้วออกจากห้องนอน ทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การอ่านหนังสือ ฟังเพลงเบาๆ แล้วกลับมาอนใหม่อีกครั้งเมื่อง่วง ถ้าตื่นขึ้นมาตอนดึกหลังเข้านอนแล้ว ไม่ควรพยายามกดดันตนเองเพื่อให้รับนอนจนเกินไป

8. สุขภาพทางด้านร่างกาย ผู้ที่นอนกรน หรือมีภาวะอุดกั้นทางเดินหายใจขณะหลับ (Obstructive sleep apnea) ส่วนใหญ่ท่านอนหงายมักจะทำให้มีอาการมากกว่าท่านอนอื่นๆ เนื่องจากแรงโน้มถ่วงของโลกจะทำให้มีการอุดกั้นของทางเดินหายใจมากขึ้น ดังนั้นถ้าสามารถนอนตะแคง (โดยเอาหมอนข้างมาหนุนที่หลัง หรือใส่ลูกเทนนิสไว้ด้านหลังของเสื่ออน ทำให้นอนหงายลำบาก) และนอนศีรษะสูงเล็กน้อย (ประมาณ 30 องศาจากแนวพื้นราบ จะช่วยลดอาการบวมของเนื้อเยื่อในระบบทางเดินหายใจส่วนบนได้) ควรควบคุมน้ำหนักตัวไม่ให้มากเกินไป เนื่องจากจะทำให้เกิดอุดกั้นเวลาอน และเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่างๆ จำนวนมาก เช่น โรคกรดไหลย้อน ภาวะอุดกั้นทางเดินหายใจขณะหลับ

9. สุขภาพทางใจ ความเครียด การเปลี่ยนแปลงจิตใจหรือความคิดของตนเอง ถึงแม้ว่าความโกรธ เนื่องจากหงุดหงิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะเป็นพฤติกรรมปกติ แต่ถ้ายังเจ็บใจจำเรื่องที่โกรธ นำไปคิดตลอดเวลาแม้แต่ในเวลาก่อนนอน จะทำให้ประสบปัญหาการนอนไม่หลับได้ เทคนิคการเปลี่ยนแปลงจิตใจหรือความคิดตนเองเพื่อนำไปสู่การปลดปล่อยอารมณ์

- **การมีอารมณ์ขัน** การหัวเราะจะช่วยทำให้ผ่อนคลาย และช่วยให้มีสติในการคิดจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การฝึกให้มีอารมณ์ขัน สามารถทำได้โดยการพูดคุยและหัวเราะไปกับคนที่มามีอารมณ์ขัน การดูภาพยนตร์ตลก การอ่านหนังสือการ์ตูน

สรุป

การนอนหลับและการตื่นนอนเป็นธรรมชาติสำคัญของชีวิตมนุษย์ ที่เกิดขึ้นสลับและหมุนเวียนกันไปตั้งแต่เกิด การนอนหลับที่ไม่มีคุณภาพจะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพ ผู้สูงอายุที่มีอาการนอนไม่หลับไม่ว่าจะเป็น การนอนหลับยาก การนอนหลับไม่สนิท การตื่นกลางดึกหรือมีการตื่นนอนเร็วกว่าปกติ จะทำให้เวลาที่ตื่นขึ้นมามีความรู้สึกไม่สดชื่น อ่อนเพลีย เหมือนไม่ได้นอน ส่งผลให้การใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไปจาก อาการนอนไม่หลับเป็นปัญหาที่สำคัญที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ การเข้าใจและทราบสาเหตุของอาการนี้สามารถนำไปสู่การรักษาที่ถูกต้องเหมาะสม การรักษาที่สำคัญของอาการนอนไม่หลับคือ การรักษาแบบไม่ใช้ยา สิ่งสำคัญคือ การปรับพฤติกรรม การปรับวิถีชีวิต และการเรียนรู้ การเข้าใจเกี่ยวกับการนอนหลับ การแก้ไขสาเหตุของการนอนไม่หลับ จะช่วยให้คุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุดีขึ้น เนื่องจากการนอนหลับเป็นสิ่งสำคัญกับการใช้ชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหานอนไม่หลับ การปรับและการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุรียั จันทรมณี อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาสาธารณสุขศาสตร์) ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนบทความนี้สำเร็จด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

บรรณานุกรม

1. ขวัญเรียม นิมสุวรรณ. (2561). การพัฒนาโปรแกรมหมวดผสมผสานการนวดไทยแบบราชสำนักกับการกดจุดแบบจีน สำหรับผ่อนคลายความเครียดและเพิ่มคุณภาพการนอนหลับในผู้ที่มีอาการนอนไม่หลับชนิดปฐมภูมิ. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญหา มหาวิทยาลัยบูรพา.
2. ชนม์ชนก บุรีแก้ว. (2556). มหัตศรรยถ่านไม้. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://poptaewall.wordpress.com>.
3. ชลธิชา ยัมมา และพีรพนธ์ ลือบุญวัชชัย. (2556). ปัญหาการนอนหลับ ความเหนื่อยล้า และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 58 (2), 183-196.
4. ทานตะวัน อวิรุทธ์วรกุล. (2563). การนอนหลับในผู้สูงอายุ (Sleep in the Elderly). สมาคมโรคนอนหลับแห่งประเทศไทย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี : ปัยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์ พิมพ์ครั้งที่ 1.
5. นฤชา จิรกาลวสาน. (2563). การนอนหลับในผู้สูงอายุ (Sleep in the Elderly). สมาคมโรคนอนหลับแห่งประเทศไทย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี : ปัยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์ พิมพ์ครั้งที่ 1.
6. ปาจรีย์ เตี้ยวสุวรรณ. (2557). การศึกษาและออกแบบผลิตภัณฑ์ของตกแต่งดुकกลื่นและความชื้นสำหรับใช้ภายในคอนโดมิเนียมโดยใช้คุณสมบัติของถ่านไม้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
7. ปราณี กาญจนวรรณ. (2550). บทบาทของพยาบาลในการส่งเสริมการนอนหลับของผู้ป่วยโรคหัวใจ. วารสารพยาบาลศาสตร์, 25(1), 24-34
8. พงษ์พันธ์ จันททีโร. (2011). คุณภาพการนอนหลับและปัจจัยที่รบกวนการนอนหลับในผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในโรงพยาบาลของรัฐจังหวัดชลบุรี. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 16(2), 65-80.
9. วิชญ์ บรรณศิริ. (2560). สรีรวิทยาการนอนหลับในมนุษย์. ในกัลยา ปัญจพรผล (บรรณาธิการ). เวชศาสตร์การนอนหลับขั้นพื้นฐานสำหรับแพทย์ พยาบาล นักศึกษา และบุคลากรทางการแพทย์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ปัยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์ จำกัด.
10. สุธรรม นันทมงคลชัย. (2564). ครอบครัวยกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ.
11. สมสินธุ์ ฉายาวิจิตร. (2564). การนอนเพื่อให้ได้สุขภาพดี จากแพทย์สมสินธุ์. สืบค้น 2 มกราคม 2564 จาก http://chanimc.org/doctor/detail_menu.php?id=11

12. Arab, M., Mashayekhi, F., Ranjbar, H., Abazari, F., & Dortaj, E. (2013). Comparing the effects of using Earplugs and eye masks on sleep quality of patients in coronary care unit (CCU). *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*, 28(2), 93-100.
13. Assari, S., Lankarani, M. M., Saleh, D. K., & Ahmadi, K. (2013). Gender modifies the effects of education and income on sleep quality of the patients with coronary artery disease. *International Cardiovascular Research Journal*, 7(4), 141.
14. Carskadon MA, Dement WC. Normal human sleep: an overview. In: Kryger MH, Roth T, Dement WC, Editor; Principles and practice medicine, 6th ed., Philadelphia, 2017, Elsevier, pp 15-24.
15. Irwin MR. (2019). Vitiello MV. Implications of sleep disturbance and inflammation for Alzheimer's disease dementia. *The Lancet Neurology*.
16. Landis, C. A. (2002). Sleep and methods of assessment. *The Nursing Clinics of North America*, 37 (4).
17. Luyster, F. S., Choi, J., Yeh, C. H., Imes, C. C., Johansson, A. E., & Chasens, E. R. (2015). Screening and evaluation tools for sleep disorders in older adults. *Applied Nursing Research*, 28(4), 334-340.
18. Roberts, A. (1990, March). Systems of life no. 181 senior systems – 46. *Nursing Times*, 88(11), 61-64.
19. Snyder-Halpern, R., & Verran, J. A. (1987). Instrumentation to describe subjective sleep characteristics in healthy subjects. *Research in Nursing & Health*, 10(3), 155-163.
20. United Nation. (2018). Aging. สืบค้น 10 มีนาคม 2565, จาก <http://www.un.org/en/sections/issuesdepth/ageing/>.

ประวัติผู้เขียน

นางภัทรวลัยษ์ รัตนสิริอำไพ

ประวัติการศึกษา	2542 พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ศรีธัญญา 2558 พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน) มหาวิทยาลัยคริสเตียน 2559 กำลังศึกษาหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ประวัติการทำงาน	2542 – 2549 พยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลลาดหลุมแก้ว 2549 – 2557 หัวหน้างานห้องคลอด โรงพยาบาลลาดหลุมแก้ว 2557 ลาออกจากราชการ 2557 – 2560 หัวหน้างานห้องคลอดโรงพยาบาลเอกชน 2560 – 2561 อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น บุรีรัมย์ 2561 – ปัจจุบัน ที่ปรึกษาฝ่ายสุขภาพ บริษัทเอกชน
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	ที่ปรึกษาฝ่ายสุขภาพ บริษัทเอกชน

การป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจสำหรับผู้สูงอายุ

Prevention of Coronary Heart Disease for The Elderly

ผู้วิจัย

สรพรเพชญ เรื่องอร่าม

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจสำหรับผู้สูงอายุ ปัจจุบันอุบัติการณ์การเสียชีวิตทั่วโลก จากโรคหลอดเลือดหัวใจ สูงถึงร้อยละ 32 ในกลุ่มอายุมากกว่า 70 ปี พบผู้ป่วยร้อยละ 77.50 และเป็นปัญหาสุขภาพ 5 อันดับแรกสาเหตุการเสียชีวิตในกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังในประเทศไทย พบว่าอัตราการเสียชีวิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 24 ในกลุ่มอายุมากกว่า 70 ปี ผู้ป่วยสูงสุด ร้อยละ 50.31 ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จากการเจ็บป่วยเรื้อรัง ความทุพพลภาพ ภาวะโรคโดยรวม เนื่องจากต้องใช้เวลาในการดูแลรักษาต่อเนื่องและยาวนาน

โรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นความผิดปกติของหัวใจชนิดเฉียบพลัน จากหลอดเลือดโคโรนารีมีความผิดปกติ จึงขาดเลือดไปเลี้ยงหัวใจ มีสาเหตุจากโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง กระทรวงสาธารณสุข ได้บรรจุแผนพัฒนาด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพของประเทศไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) มีตัวชี้วัดสำคัญ คือ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง สามารถควบคุมระดับความดันโลหิต และผู้ป่วยโรคเบาหวาน สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ได้ร้อยละ 90 และอัตราการตายด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ลดลง ร้อยละ 25

การป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ ต้องจัดการปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรคเบาหวาน ภาวะความดันโลหิตสูง ภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ การสูบบุหรี่ ความเครียด การไม่ออกกำลังกาย การไม่กินผักผลไม้ ภาวะอ้วนลงพุง โดยใช้หลายวิธีร่วมกัน ในยุคการใช้ชีวิตวิถีใหม่ได้นำปัญญาประดิษฐ์ สื่อโซเชียลมีเดีย คลิปวิดีโอ และ Line Official มาประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อการเรียนรู้การป้องกัน ลดความเสี่ยง ป้องกันการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ

คำสำคัญ : โรคหลอดเลือดหัวใจ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This article aims to guild the prevention of coronary heart disease in elderly people. Currently, Coronary heart disease prevalence rate of death is 32% globally and 44.50% in the age group over 70 year old. The top 5th health problem of death is non-communicable diseases in Thailand. The mortality rate of coronary heart disease increases gradually at 24%, particularly over 70 year old (50.31%). These problems impact economic and social development from chronic sickness, disability and burden diseases because of time consuming in treatment.

Coronary heart disease is an acute abnormal of coronary arteries struggle to supply the heart with sufficient blood to heart. The leading causes are diabetes and hypertension disease. Ministry of health in Thailand offers The National Control and Prevention Diseases and Risk Health Plan for 20 years (2017-2036). The key performance indexes are hypertension patients and diabetic patients (90%) can control normal blood pressure and blood glucose level. In addition, mortality rate of Coronary heart disease decreases 25%.

Coronary heart disease prevention need to manage the high risk factors of diabetes, hypertension disease, dyslipidemia, smoking, stress, inactive activities, junk food and obesity. It is needed to combine multiple methods for new normal era. Artificial intelligent (informative motion graphic, VDO clip, and Line) are the way to apply into the daily life of elderly people to stimuli learning and communicate of prevention of coronary heart disease.

Key Word : Coronary Heart Disease, The Elderly

บทนำ

โรคหลอดเลือดหัวใจ (Coronary Heart Disease : CHD) หมายถึง การวินิจฉัยหลอดเลือดหัวใจตีบ และกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดแบบเฉียบ เป็นความผิดปกติของหัวใจชนิดเฉียบพลัน เนื่องจากขาดเลือดไปเลี้ยงหลอดเลือดโคโรนารี เช่น มีชั้นไขมันที่ผนังหลอดเลือดโคโรนารีเกิดการปริแตก ทำให้มีลิ่มเลือดพลัดไปอุดตัน นำมาซึ่งภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตายอย่างเฉียบพลัน เป็นกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable diseases : NCDs) ที่เป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของโลก เป็นโรคพบได้บ่อยที่สุด เป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตได้สูงสุด 1 ใน 4 ของสาเหตุการเสียชีวิตของคนทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย โดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ 65-94 ปี และเพศชายมีความเสี่ยงสูงถึงร้อยละ 35 ต่อการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ ซึ่งสูงกว่าเพศหญิง (Gomar, Quilis, Leischik & Lucia, 2016; MedThai, 2561) ส่งผลกระทบ ในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระโรคโดยรวม เนื่องจากเป็นโรคที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดูแลรักษาที่ต่อเนื่องและยาวนาน รวมถึงส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก พบว่าประชากรทั่วโลกเสียชีวิตในแต่ละปีจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง สูงถึง 41 ล้านคน ร้อยละ 71 ของการเสียชีวิตทั้งหมด (WHO, 2018) และได้ทำนายไว้ว่าในปี พ.ศ. 2573 ประชากรทั่วโลก เสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดหัวใจถึง 17 ล้านคน ร้อยละ 48 ของการเสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังทั้งหมด รองลงมา คือ โรคมะเร็ง ร้อยละ 21 โรคถุงลมโป่งพอง รวมโรคปอดเรื้อรังและหอบหืด ร้อยละ 12 และโรคเบาหวาน ร้อยละ 4 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) สำหรับประเทศไทย สถิติจากการลงทะเบียนกลุ่มอาการโรคหลอดเลือดหัวใจ (Thai Registry in Acute Coronary Syndrome: TRACS) ของสำนักโรคไม่ติดต่อ (2560) พบว่า ปัจจัยเสี่ยงของคนไทยที่เข้ารับการรักษาด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจ คือ ภาวะไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 83.2 ภาวะความดันโลหิตสูง ร้อยละ 59.5 โรคเบาหวาน ร้อยละ 50.7 การสูบบุหรี่ ร้อยละ 32.1 และครอบครัวมีประวัติโรคหลอดเลือดหัวใจ ร้อยละ 9.3

โรคหลอดเลือดหัวใจเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิต การเจ็บป่วย และความทุพพลภาพ ก่อให้เกิดความสูญเสียสุขภาพและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง ตัวชี้วัดสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความรุนแรงของปัญหาโรค ไม่ติดต่อที่เกิดขึ้น 4 โรคหลัก ประกอบด้วย โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน และโรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง คือ ค่าอัตราตายก่อนวัยอันควรในประชากรอายุระหว่าง 30 - 70 ปี ของประชากรไทย ควรต่ำกว่า 257.3 ต่อประชากรแสนคน จึงจะบรรลุตามเป้าหมายระดับโลก

ประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข ต้องใช้งบประมาณในการดูแลรักษา โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นโรคในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง กว่า 20,000 ล้านบาทต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ประมาณ ร้อยละ 15-20 ต่อปี และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการรักษาเมื่อเกิดภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยหลอดเลือดหัวใจ โดยในปีแรก 120,298 บาท ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับยา 3,215 บาท และค่าเสียโอกาสในการทำงาน 30,477 บาท (สำนักบริหารการสาธารณสุข, 2560)

การเจ็บป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อ โดยเฉพาะโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจ มาจากปัจจัยต้นทางร่วมกัน 4 พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ได้แก่ การสูบบุหรี่ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พฤติกรรม การบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม และมีกิจกรรมทางกายที่ไม่เพียงพอ และปัจจัยเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลงสรีรวิทยา ได้แก่ ความดันโลหิตสูง ภาวะน้ำตาลในเลือดสูง ภาวะไขมันในเลือดผิดปกติ และภาวะน้ำหนักเกินหรือโรคอ้วน

แผนพัฒนาการป้องกันการควบคุมโรคและภัยสุขภาพของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) มีตัวชี้วัดที่สำคัญและค่าเป้าหมายสำหรับปี พ.ศ. 2579 คือ อัตราตายด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ลดลงร้อยละ 25 ผู้ป่วยโรค ความดันโลหิตสูงสามารถควบคุมระดับความดันโลหิตได้ และผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ร้อยละ 90 (สำนักวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2559) โดยการดำเนินการป้องกันการควบคุมโรค จำเป็นต้องจัดการตั้งแต่ปัจจัยเสี่ยง สิ่งแวดล้อมเสี่ยง ระยะก่อนเกิดโรค ระยะป่วย และระยะมีภาวะแทรกซ้อน โดยการคัดกรองและจัดการปัจจัยเสี่ยงเบื้องต้น การคัดกรองโรค การบริการหลังการคัดกรอง และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การรักษา ป้องกัน เพื่อลดภาวะแทรกซ้อน

ด้วย โรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นโรคที่มีอัตราป่วยตายสูงมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ และเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ โดยการลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ต่อการเกิดโรค บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ โดยนำเอาพหุเคชันมาประยุกต์ใช้ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้มีการปรับวิถีชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรค หรือหากเป็นแล้วก็ลดโอกาสที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ รวมถึงผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ ที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดูแล จัดการตนเอง สร้างความรู้ความเข้าใจ ในการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค รวมถึงการจัดการกับความเจ็บป่วย และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคม

อัตราชุกของโรคหลอดเลือดหัวใจในผู้สูงอายุ

ข้อมูล ปี ค.ศ. 2000 - 2020 ประเทศอังกฤษ พบผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ ประมาณ 490,000 คน โดยส่วนใหญ่ มีอายุมากกว่า 55 ปี ซึ่งในกลุ่มอายุมากกว่า 70 ปี พบผู้ป่วยถึงร้อยละ 77.50 โดยเป็น เพศชาย ร้อยละ 47.10 เพศหญิง ร้อยละ 30.40 ซึ่งในปี ค.ศ.2018 มีผู้เสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดหัวใจ 266 รายต่อประชากรแสนคน (Stewart, 2021)

สำหรับประเทศไทย อุบัติการณ์ของหลอดเลือดหัวใจ ประเทศไทย ปี 2559- 2562 พบอัตราป่วย 503.67, 501.41, 515.91 และ 535.29 อัตราป่วยตาย 31.91, 31.82, 31.78 และ 31.36 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ ข้อมูลสถานการณ์โรคหลอดเลือดหัวใจ ปี พ.ศ. 2562 อัตราความชุกของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ในกลุ่มประชากร

อายุมากกว่า 70 ปี เป็นกลุ่มที่ป่วยสูงสุด ร้อยละ 50.31 รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 26.46 กลุ่มอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 15.89 กลุ่มอายุ 40-49 ปี ร้อยละ 5.61 กลุ่มอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 1.35 และกลุ่มอายุ 15-29 ปี ร้อยละ 0.38 และมีอัตราการตายด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ในกลุ่มประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป 144.1 ต่อแสนประชากร เพศชายมี อัตราตายมากกว่าเพศหญิง 1.57 : 1 (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2564; กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561)

จากการสำรวจสถานะสุขภาพและมุมมองด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า โรคที่มีความชุกเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคข้อเข่าเสื่อม และโรคเบาหวาน ร้อยละ 63.8, 38.3 และ 23.3 ตามลำดับ (Dalen, Alpert, Goldberg & Weinstein, 2014)

กลุ่มของโรคหัวใจและหลอดเลือด (Cardio Vascular Disease : CVD)

โรคหลอดเลือดหัวใจ (Coronary Heart Diseases : CHD) และโรคหลอดเลือดสมอง (Stroke) รวมเรียกว่า โรคหัวใจและหลอดเลือด (Cardio Vascular Disease : CVD) โดยที่โรคหลอดเลือดหัวใจหรือโรคหลอดเลือดโคโรนารี (Coronary Heart Disease : CHD หรือ Coronary Artery Disease : CAD) และโรคหลอดเลือดหัวใจเฉียบพลัน หรือภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน (Acute Coronary Syndrome : ACS) เป็นกลุ่มของโรคหัวใจและหลอดเลือด (Cardio Vascular Disease : CVD)

โรคหลอดเลือดหัวใจ หรือโรคหัวใจขาดเลือด เกิดขึ้นเนื่องจากหลอดเลือดเลี้ยงหัวใจตีบหรือตัน จากที่หลอดเลือดแข็งตัวขึ้น เพราะมีไขมันสะสมในผนังด้านในของหลอดเลือด เป็นผลให้ทางที่เลือดไหลผ่านแคบลง เลือดไหลไม่สะดวก ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจมีเลือดไปเลี้ยงลดลง จึงได้รับเลือดน้อยกว่าปกติ หรือไม่มีเลย เป็นผลให้การทำงานของกล้ามเนื้อหัวใจผิดปกติ อาจรุนแรงทำให้เกิดกล้ามเนื้อหัวใจตายได้ และยังสามารถเกิดจากเกร็ดเลือดและลิ่มเลือดอุดตัน อีกด้วย โดยโรคหลอดเลือดหัวใจหรือโรคหลอดเลือดโคโรนารี มีลักษณะเป็นหลอดเลือดหัวใจตีบและไม่แสดงอาการ แต่ โรคหลอดเลือดหัวใจเฉียบพลันหรือภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน แสดงอาการ เช่น หลอดเลือดหัวใจตีบที่ไม่เสถียร และเกี่ยวข้องกับกล้ามเนื้อหัวใจตาย (MI : Myocardial infarction)

โรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตทั่วโลก โดยมีผู้เสียชีวิต ประมาณ 17.9 ล้านคน ในแต่ละปี ในปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นร้อยละ 32 ของการเสียชีวิตทั่วโลก จากข้อมูลแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข พบว่า โรคหลอดเลือดหัวใจและโรคหลอดเลือดสมอง เป็น 2 ใน 5 อันดับแรกของปัญหาสุขภาพของคนไทย และเป็น 5 อันดับแรกของสาเหตุการเสียชีวิตในกลุ่มผู้เป็นโรคเรื้อรังในประเทศไทย โดยอัตราการเสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดหัวใจ (CHD) เพิ่มขึ้น ร้อยละ 24 และอัตราการเสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมอง (Stroke) เพิ่มขึ้น ร้อยละ 19.7 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2550 ถึงปี พ.ศ. 2560 ปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทย มีผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือด 350,922 ราย อัตราป่วย 535 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 20,556 ราย อัตราตาย 31 ต่อประชากรแสนคน และโรคหลอดเลือดสมอง เป็นภาวะที่สมองขาดเลือดไปเลี้ยงเนื่องจากหลอดเลือดตีบ หลอดเลือดอุดตัน หรือหลอดเลือดแตก ส่งผลให้เนื้อเยื่อในสมองถูกทำลาย การทำงานของสมองหยุดชะงัก ความผิดปกติของหลอดเลือดสมองที่ทำให้สมองขาดเลือด ปี พ.ศ.2562 ประเทศไทย มีผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง จำนวน 355,671 ราย อัตราป่วย 543 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 34,728 ราย อัตราตาย 53 ต่อประชากรแสนคน

อาการของโรคหลอดเลือดหัวใจ

แบ่งตามลักษณะคลินิก (สุรพันธ์ สิทธิสุข, 2557) ดังนี้

1. **กลุ่มอาการเจ็บหน้าอกแบบคงที่และเรื้อรัง** (chronic stable angina) เกิดจากกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด เจ็บบริเวณกลางอก เจ็บร้าวไปที่แขนด้านใน คอ กราม หรือหัวไหล่ทั้งสองข้าง เป็นข้างซ้ายมากกว่าข้างขวา
2. **กลุ่มอาการโรคหลอดเลือดโคโรนารีเฉียบพลัน** (acute coronary syndrome) แบ่งตามกลุ่มอาการ คือ กลุ่มอาการเจ็บหน้าอกแบบคงที่ จากการอุดตันของหลอดเลือดอย่างถาวร ทำให้กล้ามเนื้อตายเป็นวงกว้างและรุนแรง มีอาการเหงื่อแตก หน้ามืด เป็นลม ใจสั่น คลื่นไส้ อาเจียน และหายใจเหนื่อยหอบ และกลุ่มอาการเจ็บอกแบบไม่คงที่ จากกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดอย่างรุนแรง แต่ยังไม่มีการตายของกล้ามเนื้อหัวใจในวงกว้าง เนื่องจากหลอดเลือดอุดตันไม่สนิทและเกิดในระยะเวลาสั้น
3. **กลุ่มผู้ป่วยที่เสียชีวิตกะทันหัน** (sudden cardiac death) เกิดจากภาวะหัวใจเต้นผิดปกติอย่างรุนแรง หัวใจห้อง ventricle เต้นพลิ้ว (ventricular fibrillation : VF) และหัวใจห้อง ventricle เต้นเร็ว (ventricular tachycardia : VT) พบว่า โรคหลอดเลือดแดงโคโรนารี เป็นสาเหตุการตายอย่างกะทันหัน ร้อยละ 75 และเสียชีวิตภายใน 72 ชั่วโมง โดยเฉพาะภายใน 1 ชั่วโมงแรก ที่มีอาการปรากฏ
4. **กลุ่มอื่นๆ โรคกล้ามเนื้อหัวใจที่เกิดจากภาวะหลอดเลือดแข็งตัว** (atherosclerosis) ผู้ป่วยมาโรงพยาบาลด้วยภาวะหัวใจล้มเหลว (congestive heart failure) ภาวะน้ำท่วมปอดเฉียบพลัน (acute pulmonary edema) หรือภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ (cardiac arrhythmia) มีอาการเหนื่อย นอนราบไม่ได้ ใจสั่น หรือเป็นลมหมดสติ บางราย มีอาการเจ็บหน้าอกขณะที่พักมากกว่ากรณีที่มีกิจกรรมหรือการถูกกระตุ้นทางอารมณ์ จากภาวะร่างกายเป็นต่าง มีการหายใจหอบลึก อากาศเย็นจัด ผื่นงหลอดเลือดได้รับอันตราย

การตรวจวินิจฉัยโรคหลอดเลือดหัวใจ

อันตรายจากโรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นการที่หลอดเลือดมีภาวะตีบตัน ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด มีอาการเจ็บหน้าอก (Angina) และกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน (acute myocardial infarction) วินิจฉัยโดยใช้ประวัติ และการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ การตรวจเอนไซม์ เช่น creatine phosphokinase หรือ troponin T หรือ I หรือการฉีดสี และตรวจพิเศษอื่นๆ เพิ่มเติม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอาการของผู้ป่วยและดุลยพินิจของแพทย์ (วิชัย เอกพลากร, 2559)

1. **การตรวจเลือด** เพื่อดูระดับน้ำตาล ไขมันในเลือด และตรวจวัดระดับของ Cardiac enzymes ซึ่งเป็นสารในเซลล์กล้ามเนื้อหัวใจ โดยจะถูกปล่อยเข้าสู่กระแสเลือด เมื่อหัวใจถูกทำลาย
2. **การถ่ายภาพรังสีของทรวงอก** (Chest x-ray) เพื่อดูสาเหตุและอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบริเวณหัวใจ ปอด และผนังทรวงอก
3. **การตรวจหลอดเลือดหัวใจด้วยเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์** (CT Angiography) โดยการฉีดสารทึบรังสีผ่านทางหลอดเลือดดำบริเวณแขน เข้าไปในร่างกาย จนถึงหลอดเลือดหัวใจ เพื่อการถ่ายภาพหัวใจที่มีความละเอียดสูง
4. **การตรวจหัวใจด้วยภาพคลื่นสะท้อนแม่เหล็กไฟฟ้า** (Magnetic Resonance Imaging : MRI) เป็นการตรวจหัวใจและหลอดเลือดวิธีใหม่ สามารถสร้างภาพของหัวใจและหลอดเลือดได้อย่างชัดเจน ได้ทุกระนาบทุกแนว และเป็นภาพแบบสามมิติ

5. การตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ (Electrocardiogram) เป็นการติดแผ่นอิเล็กโทรด (Electrode patch) บนแขน ขา และทรวงอก เพื่อตรวจจับอัตราการเต้นของหัวใจ วัดระดับ อัตรา และความคงที่ของการเต้นหัวใจ

6. การตรวจหัวใจด้วยคลื่นเสียงสะท้อนความถี่สูง (Echocardiogram) เป็นการใช้คลื่นเสียงในการสร้างภาพของหัวใจ ให้เห็นถึงความหนาของกล้ามเนื้อหัวใจ โครงสร้าง และการสูบน้ำเลือด

7. การสวนหลอดเลือดหัวใจหรือการฉีดสีดูหลอดเลือดหัวใจ (Cardiac catheterization หรือ Coronary angiogram) โดยการฉีดสีเข้าสู่หลอดเลือดหัวใจผ่านการสอดท่อยาวขนาดเล็ก (Catheter) บริเวณขาหนีบ แขน หรือคอไปยังหลอดเลือดหัวใจ ช่วยสร้างภาพของหลอดเลือดที่ตีบหรืออุดตัน บอกถึงความดันโลหิตภายในหัวใจและสมรรถภาพในการสูบน้ำเลือด

8. การทดสอบสมรรถภาพหัวใจขณะออกกำลังกาย (Exercise stress test) เป็นการตรวจเพื่อวัดอัตราการเต้นของหัวใจในขณะที่เดินบนสายพานหรือปั่นจักรยาน ให้ทราบถึงความแข็งแรงของหัวใจในขณะที่สูบน้ำเลือดสาเหตุ การเจ็บหน้าอก

9. การติดเครื่องบันทึกคลื่นไฟฟ้าหัวใจ 24 ชั่วโมง (Holter monitoring) เพื่อบันทึกความผิดปกติของจังหวะการเต้นหัวใจ ในระหว่างการดำเนินชีวิตประจำวัน

10. การทดสอบโดยการกัมมันตรังสี (Radionuclide tests) เป็นการฉีดสารกัมมันตรังสีไอโซโทป (Radioactive isotope) เข้าสู่กระแสเลือด เพื่อทราบประสิทธิภาพของการสูบน้ำและการไหลเวียนของเลือดไปยังผนังกล้ามเนื้อหัวใจ

การเสียชีวิตด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจเนื่องจากกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลันและการเสียชีวิตจากโรคหัวใจกะทันหัน เกิดจากเมื่อตะกรันที่หลอดเลือดที่เกาะอยู่ภายในผนังหลอดเลือดหัวใจนานๆขึ้นมีการฉีกขาดหรือแตกออก เกิดเลือดจะจับตัวกันจนกลายเป็นลิ่มเลือดและอุดกั้นช่องทางเดินของเลือด ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดอยู่เป็นเวลานานจนเซลล์กล้ามเนื้อหัวใจตาย ผู้ป่วยจึงเกิดอาการเจ็บแน่นหน้าอกอย่างรุนแรง เป็นอันตรายถึงชีวิตอย่างเฉียบพลัน

ผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง

ผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ที่ได้รับการดูแลไม่มีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์การดูแลรักษาไม่ได้ไม่สามารถควบคุมโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงได้ ส่งผลให้เกิดโรคแทรกซ้อน ได้แก่ โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โดยผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดกลุ่มอาการหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน จำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้มีผู้ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดกลุ่มอาการหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันเพิ่มขึ้น (พรพิมล กรกฎกำจร, รัชนี้ นามจันทร์ และฐิติอาภา ตั้งค้ำวานิช, 2563)

ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เป็นระบบความบกพร่องของร่างกายในการควบคุมระดับอินซูลิน จนเกิดโรคเบาหวานร่วมด้วย และผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงร่วมกับเป็นโรคเบาหวาน พบว่าเสียชีวิตด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ร้อยละ 85 (Mitchell, Stern, Haffner, Hazuda & Patterson, 1990)

ผู้เป็นโรคเบาหวาน มีความเสี่ยงเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจมากกว่าผู้ไม่เป็นเบาหวาน ถึง 2 เท่า ยิ่งป่วยเป็นโรคเบาหวานนานขึ้นและไม่สามารถคุมระดับน้ำตาลให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมได้ ยิ่งเพิ่มความเสี่ยง จากการเกิดทำลายของหลอดเลือดหัวใจและเส้นประสาทที่ไปเลี้ยงหัวใจโดยตรง เกิดภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ โดยเฉพาะความดันโลหิตสูง การมีภาวะความดันโลหิตสูงในขณะที่เป็นโรคเบาหวาน จะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงของโรคหลอดเลือดหัวใจตีบให้มากขึ้น และมีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตมากกว่าคนปกติ ถึงร้อยละ 50 - 80 (สกลรัฐ ห้วยธาร, 2563) ซึ่งภาวะความดันโลหิตสูงจะมีความเสี่ยงทางหลอดเลือดหัวใจ เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ทุกๆ ความดันโลหิตที่สูงขึ้น 20/10 มิลลิเมตรปรอท เมื่อเทียบกับ 115/70 มิลลิเมตรปรอท โดยที่ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ เพิ่มขึ้นตามระดับ SBP (Systolic Blood Pressure) (สมเกียรติ โภชิสต์ย์ และสุรพันธ์ พงศ์สุธนะ, 2557)

โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง มีความเชื่อมโยงกันส่งผลให้เกิดความผิดปกติของเยื่อผนังหลอดเลือด การอักเสบของหลอดเลือด (หลอดเลือดขนาดเล็กและหลอดเลือดขนาดใหญ่) ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทางระบบหัวใจและหลอดเลือด ผู้ป่วยโรคเบาหวานร่วมกับโรคความดันโลหิตสูง มีความสัมพันธ์ที่จะเกิดความเสี่ยงสูง เป็น 2 เท่า ในการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ (Petrie, Guzik & Touyz, 2018)

ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ

ปัจจัยเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเส้นเลือดสูง การสูบบุหรี่ ความเครียด การไม่ออกกำลังกาย การไม่กินผักผลไม้ ภาวะอ้วนลงพุง และมีภาวะแทรกซ้อน เช่น ภาวะหัวใจล้มเหลว และหัวใจเต้นผิดจังหวะ ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ มีดังนี้ (ณัฐพร คุณโน และน้ำฝน โดมกลาง, 2558)

1. **พันธุกรรม** ผู้ที่มีประวัติบิดามารดาเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ จะมีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคมากกว่าผู้ที่ไม่ประวัติพันธุกรรมทางครอบครัว
2. **อายุ** ผู้ที่มีอายุมากกว่า 65 ปี เป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ ร้อยละ 50 ด้วยอายุที่เพิ่มขึ้นจะมีการเกาะของคราบไขมัน (Plaque) ภายในผนังหลอดเลือดหัวใจ ซึ่งเป็นการสะสมของคอเลสเตอรอลและสารต่างๆ ภายในหลอดเลือดหัวใจและหัวใจมีความยืดหยุ่นลดลง เป็นผลให้การบีบตัวและการยืดขยายของหัวใจเปลี่ยนแปลง
3. **ความดันโลหิตสูง** มีค่าความดันโลหิตมากกว่าหรือเท่ากับ 140/90 มิลลิเมตรปรอทเป็นเวลานาน โดยมิได้ควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในค่าปกติ มีผลให้เกิดโรคแทรกซ้อนเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจเพิ่มสูงมากขึ้น
4. **การสูบบุหรี่** เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่สุดและเป็นปัจจัยที่ป้องกันได้ เนื่องจากในควันบุหรี่มีสารพิษหลายอย่างและสารที่สำคัญที่มีผลต่อหัวใจ 2 ชนิด คือ นิโคตินและคาร์บอนมอนอกไซด์ ผู้สูบบุหรี่ มีโอกาสเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ สูงกว่าคนปกติ 3 เท่า
5. **ภาวะไขมันในเลือดสูง** ผู้ที่มีระดับโคเลสเตอรอล มากกว่า 240 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร สูงอย่างต่อเนื่อง และเป็นระยะเวลานาน ก่อให้เกิดแผ่นไขมันสะสมที่หลอดเลือดหัวใจ และเมื่อแผ่นไขมันหนาตัวจะทำให้หลอดเลือดมีการแตก นำไปสู่หัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน
6. **เบาหวาน** เป็นโรคที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ ทั้งเบาหวานที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้และควบคุมไม่ได้ ทำให้เกิดภาวะโรคหลอดเลือดหัวใจตีบได้ ในอัตราที่ไม่แตกต่างกัน เบาหวานเป็น

ปัจจัยเสี่ยงที่เป็นตัวเร่งให้หลอดเลือดแดงแข็งตัว ทำให้เกิดการเสื่อมสภาพของหลอดเลือด เนื่องจากภาวะน้ำตาลในหลอดเลือดสูงจะก่อให้เกิดการทำลายของเยื่อชั้นในของหลอดเลือดและมีการรวมตัวของเกล็ดเลือดเร็วกว่าปกติ

7. ความอ้วนและเพศชาย ผู้ที่มีดัชนีมวลกายมากกว่า 23 แต่น้อยกว่า 25 มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตันเพิ่มขึ้น ร้อยละ 50 และผู้ที่มีดัชนีมวลกายมากกว่า 25 แต่น้อยกว่า 29 มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตันเพิ่มขึ้น ร้อยละ 72 และเพศชายมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจมากกว่าเพศหญิง 6 เท่า เมื่ออายุมากกว่า 55 ปี

8. ความเครียด ผลกระทบต่อหัวใจ สามารถกระตุ้นให้เกิดอาการเจ็บหน้าอกในผู้ป่วยโรคหัวใจโดยมีกลไกทำให้หัวใจทำงานหนักขึ้น หัวใจบีบตัวมากขึ้น หัวใจเต้นเร็วขึ้น เกิดการอุดตันของหลอดเลือด มีความหนืดเพิ่มขึ้น เนื่องจาก มีไขมันในเลือดเพิ่มขึ้นและเกิดอุดตันในหลอดเลือดได้ง่ายขึ้น

ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ที่มีปัจจัยเสี่ยง ควรกินยาลดความดันโลหิต ให้ค่าความดันโลหิตตัวบนต่ำกว่า 140 มิลลิเมตรปรอท เพื่อลดโอกาสการเกิดโรค และการเสียชีวิต ด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจและโรคหลอดเลือดสมอง ลดโอกาสการเสียชีวิต

การประเมินโอกาสเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจ

การประเมินโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ ที่จะแสดงความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตหรือเจ็บป่วยจากโรคเส้นเลือดหัวใจตีบตันและโรคเส้นเลือดสมองตีบตัน ในระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้เกิดความตระหนักตื่นตัวถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น ให้มีการจัดการตนเองเพื่อลดความเสี่ยงควบคุมผลลัพธ์การรักษาได้ตามเป้าหมาย โดยเฉพาะในผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูง โดยใช้ Thai CVD risk score แสดงผลการประเมิน ซึ่งต้องได้รับการประเมิน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หากพบผิดปกติ จะได้ให้คำปรึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ และได้รับยาตามความเหมาะสม

เป้าหมายของการประเมินโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ

1) เพื่อป้องกันและควบคุมอุบัติการณ์โรคหลอดเลือดหัวใจและโรคหลอดเลือดสมองรายใหม่ และให้มีการจัดบริการที่เหมาะสมสอดคล้องกับโอกาสเสี่ยงรายบุคคล

2) เพื่อให้ผู้ที่มีโอกาสเสี่ยงสามารถจัดการตนเอง ลดปัจจัยเสี่ยงและปรับพฤติกรรมสุขภาพให้ถูกต้อง ส่งผลให้น้ำหนักตัว ระดับความดันโลหิต ระดับน้ำตาลและไขมันในเลือดอยู่ในเกณฑ์ปกติ ได้รับยาในรายที่มีข้อบ่งชี้

เครื่องมือในการประเมิน CVD Risk ของประชากรไทย ต้องมีข้อมูลปัจจัยเสี่ยงหลักสำคัญ ประกอบด้วย อายุ เพศ เบาหวาน การสูบบุหรี่ ค่าระดับความดันโลหิตตัวบน (Systolic Blood Pressure) ค่าระดับไขมันโคเลสเตอรอล (Cholesterol) ในเลือด ค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index : BMI) โดยสามารถแบ่งกลุ่มจากการประเมิน ได้ดังนี้ (สำนักโรคไม่ติดต่อ, 2559)

1) กลุ่มเสี่ยงปานกลาง (<ร้อยละ 20) หมายถึง ผู้มีผลประเมิน มีความเสี่ยงอยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่ำ (<ร้อยละ 10) และกลุ่มเสี่ยงปานกลาง (<ร้อยละ 20) ให้คำปรึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการตนเอง ติดตามประเมินปัจจัยเสี่ยง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 6-12 เดือน ให้ยาตามข้อบ่งชี้ และติดตามประเมินทุกปี

2) **กลุ่มเสี่ยงสูง** (ร้อยละ 20 - <30) หมายถึง ผู้มีผลประเมิน มีความเสี่ยงอยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูง (ร้อยละ 20 - <30) ให้คำปรึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการตนเองอย่างเข้มข้น ติดตามประเมินปัจจัยเสี่ยง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3-6 เดือน ให้ยาตามข้อบ่งชี้ และติดตามประเมินทุก 6-12 เดือน

3) **กลุ่มเสี่ยงสูงมาก** ($\geq$ ร้อยละ 30) หมายถึง ผู้มีผลประเมินมีความเสี่ยงอยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูงมาก (ร้อยละ 30 - <40) และกลุ่มเสี่ยงสูงอันตราย ($\geq$ ร้อยละ 40) ต้องส่งพบแพทย์เพื่อให้คำแนะนำ ให้ยาตามความเหมาะสม ให้คำปรึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการตนเองอย่างเข้มข้นและรีบด่วน ติดตามประเมินปัจจัยเสี่ยง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 1-3 เดือน ให้ยาตามข้อบ่งชี้ และติดตามประเมินทุก 3-6 เดือน

การป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ

โรคหลอดเลือดหัวใจเป็นโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถใช้วิธีจัดการเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงต่างๆได้

- การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและดูแลรักษาควบคุมโรคที่เป็นปัจจัยเสี่ยง
- การรักษาด้วยการใช้ยา ผ่าตัดและกระบวนการทางการแพทย์ เพื่อช่วยลดความดันโลหิต

ป้องกันการเกิดลิ่มเลือดหรือขยายหลอดเลือด ให้การไหลเวียนและการสูบฉีดเลือดในหัวใจดีขึ้น เช่น การทำบอลลูนหัวใจ (Balloon angioplasty) การทำบายพาสหัวใจหรือการผ่าตัดทำทางเบี่ยงหลอดเลือดหัวใจ (Coronary artery bypass surgery) การผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ (Heart transplant)

การป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ คือ การปรับวิถีชีวิต เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดปัจจัยเสี่ยง การตรวจคัดกรองความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ การให้ความรู้ แนะนำ การป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจในเบื้องต้น เพื่อลดความรุนแรงของโรคหลอดเลือดหัวใจไปสู่ภาวะหลอดเลือดหัวใจอุดตัน ได้แก่ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2564)

1. **รู้จักตัวเอง** ได้แก่ พฤติกรรมส่วนตัวและการดำเนินชีวิตที่สามารถควบคุมได้ เช่น การสูบบุหรี่ หรือมีความดันโลหิตและคอเลสเตอรอลสูง ความเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า

2. **ผ่อนคลายความเครียด** ความเครียดมีผลทำให้ความดันโลหิตสูงขึ้น ระดับฮอร์โมนความเครียด อาทิ คอร์ติซอลและอะดรีนาลีน เพิ่มขึ้น โดยการจัดการความเครียด ได้แก่ การทำสมาธิ นวดผ่อนคลาย เล่นโยคะ ฯลฯ

3. **งดสูบบุหรี่** การสูบบุหรี่มีปัจจัยเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจร้ายแรง ซึ่งบุหรี่ประกอบด้วยสารเคมีหลายชนิดที่เป็นอันตรายต่อหัวใจและระบบไหลเวียนโลหิต ที่จะเพิ่มความดันให้สูงขึ้น และลดปริมาณออกซิเจนในกระแสเลือดลง

4. **ลดน้ำหนักส่วนเกิน** ความอ้วน และน้ำหนักส่วนเกิน โดยผู้ที่มีรอบเอวหนาที่มีความเสี่ยงต่อความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง และโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ซึ่งทั้งสามโรคนี เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่โรคหลอดเลือดหัวใจ

5. **ควบคุมความดันโลหิต** ผู้ที่มีความดันโลหิตสูงในระยะยาว จะทำให้เกิดการอักเสบ ทำลายผนังหลอดเลือด เกิดเป็นผลกระทบต่อการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ

6. **การเลือกรับประทานอาหาร** การลดอาหารที่มีไขมันสูงและไขมันแปลงสภาพ เน้นธัญพืชไม่ขัดสี ผัก และผลไม้ 5 - 10 ส่วนต่อวัน บริโภคโปรตีน ไขมันต่ำ อาทิ เนื้อไม่ติดมัน เนื้อปลา

7. การออกกำลังกาย อย่างน้อยวันละ 30 นาที สัปดาห์ละ 4-5 ครั้ง กระตุ้นการไหลเวียนโลหิต ช่วยลดน้ำหนักส่วนเกิน ผ่อนคลายความเครียด ลดความเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจได้

8. ตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำ ช่วยให้พบปัญหาที่อาจกลายเป็นอันตรายได้ ตั้งแต่ในระยะแรกเริ่ม ส่งผลให้ได้รับการรักษาได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

9. การวัดความดันโลหิตที่บ้าน (Home Blood Pressure Monitoring : HBPM) เป็นการดูแลตนเอง ช่วยให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เห็นการเปลี่ยนแปลงจากผลของการกินยาลดความดันโลหิต หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อลดความดันโลหิต สามารถประเมินโอกาสเสี่ยงทางคลินิก และควบคุมความดันโลหิต ได้ในระยะยาว ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นหัวใจของการป้องกันและเป็นการรักษาพื้นฐานสำหรับผู้ป่วยความดันโลหิตสูงด้วย

10. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ด้วย DPP (Diabetes Prevention Program) เป็นโปรแกรมการป้องกันการเกิดโรคเบาหวาน ด้วยกิจกรรมต่างๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สามารถลดการเกิดโรคเบาหวานได้ ร้อยละ 58 โดยกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ลดอัตราการเป็นเบาหวาน ได้ถึง ร้อยละ 71 ในขณะที่การป้องกันโดยการใช้ Metformin ลดอัตราการเป็นเบาหวานได้ ร้อยละ 31

การประยุกต์ใช้ Application ในการป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจของผู้สูงอายุ

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการจัดการสุขภาพ เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดูแลหรือจัดการตนเอง (Proactive wellness) เพื่อให้เกิดการดูแลสุขภาพที่ดี มีการใช้วิธีการดูแลรักษาสุขภาพ แบบทางเลือกต่างๆ ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล และประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่า 70 ปีขึ้นไป ในสัดส่วน ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ประโยชน์ของการพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligent : AI) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการดูแลตนเอง มี 3 ระดับ ได้แก่ (กมลพรรณ พันพึ้ง และสุภาพันธุ์ เกตุคำ, 2562)

- 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ (Competence) เข้าใจเกี่ยวกับโรค เพื่อจัดการกับโรค
- 2) การจัดการกับความเจ็บป่วย (Illness management) เพื่อตัดสินใจ และปฏิบัติตามข้อตกลงกระบวนการรักษา มีส่วนร่วมในกระบวนการดูแล (Care process) ลดปัญหาความเจ็บป่วย
- 3) ใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ (Independence) สามารถดูแลตัวเอง เข้ามีส่วนร่วมในสังคม ใช้ชีวิตอิสระด้วยตนเองอย่างเต็มที่

การใช้หลายวิธีร่วมกันที่เน้นลดปัจจัยต่างๆ ที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ และกระตุ้นเพิ่มการรับรู้ความรู้ การสื่อสาร การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมด้านต่างๆ โดยการใช้ปัญญาประดิษฐ์ต่างๆมาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย ในการประเมินพฤติกรรมสุขภาพ ภาวะสุขภาพ คลิบัติทัศน์เพื่อการเรียนรู้ และ Line Official ในการถามตอบ แนะนำเกี่ยวกับการป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ ในปัจจุบัน Line เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ที่ใช้ในการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือญาติ แบ่งปันข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชัน (Application) ในการบันทึกข้อมูลการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ การบันทึกประวัติสุขภาพ แจ้งเตือนเวลาการรับประทานยาหรือพบแพทย์ การสื่อสารแบบเรียลไทม์อัตโนมัติ ระหว่างคนไข้และผู้ให้บริการ การให้บริการด้านสุขภาพจิต การเลือกบริโภคอาหาร การกระตุ้นการออกกำลังกาย การประเมินภาวะสุขภาพด้วยตนเอง

กรณีศึกษา การพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม ความสะดวกในการใช้งาน และรูปแบบที่ทำให้เข้าใจได้อย่างง่าย นำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ ด้านการเลือกบริโภคอาหาร (Diet) การออกกำลังกาย (Exercise) การจัดการความเครียด (Stress) การสูบบุหรี่ (Smoking) การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol) การรับประทานยาและปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ (Adherence) ยกตัวอย่างข้อมูลแอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ ที่ไม่มีค่าใช้จ่าย สามารถใช้กับระบบปฏิบัติการ ios และ Android โดยค้นหาผ่าน Google Play และ App Store ได้แก่

1) **Thai CV Risk Score** ของ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ใช้ประเมินความเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจและหลอดเลือดสมองได้ด้วยตัวเอง

2) **เตือนกินยา** ของ iDoctoc House ใช้เตือนความจำเวลาทานยาสำหรับผู้สูงอายุ โดยการบันทึกชื่อจำนวนครั้ง และเวลาที่ต้องกินยา เมื่อถึงเวลาจะมีเสียงกริ่งเรียกเตือน

3) **RDU รู้เรื่องยา** ของ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้บันทึกข้อมูลยาเก็บไว้ในโทรศัพท์มือถือจาก คิวอาร์โค้ด (QR Code) ที่ซองยา ได้แก่ ชื่อโรงพยาบาล ชื่อยาที่ได้รับยา วิธีการใช้ยา ข้อมูลฉลากเสริมพร้อมข้อมูลความปลอดภัยด้านยา และมีข้อมูลอื่น ๆ เช่น ข้อมูลยา ขาวสารเรื่องยา สาระยานารู๋ รวมถึงใช้ในการค้นหาโรงพยาบาลและร้านยาคุณภาพ

4) **ThaiEMS 1669** ของ Niems IT Team (สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ : สพฉ.) ใช้สำหรับเรียกรถพยาบาล ที่ให้บริการฟรี เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน แจ้งขอความช่วยเหลือได้ทันที โดยเฉพาะผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีโรคประจำตัว

5) **Raksa-ป่วยทักรักษา** ของ iDoctor Pte Ltd ใช้ในการขอรับการปรึกษาปัญหาสุขภาพหรือโรคต่างๆ กับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่ได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพเวชกรรม

6) **Young Happy** ของ IPAY IT FORWARDS COMPANY LIMITED. เป็นพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับเพื่อนวัยเดียวกัน พร้อมเข้าถึงกิจกรรมความรู้ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ

7) **Runtastic Me** ของ Runtastic ใช้บันทึก รวบรวมสถิติออกกำลังกายในแต่ละวัน และสามารถประเมินสุขภาพได้แบบเรียลไทม์

8) **สวดมนต์คาถามงคล** ของ StarVision เป็นบทสวดมนต์พร้อมคำแปล เสียง สามารถใช้เล่นเสียงสวดมนต์ในขณะถือลูกหน้าจ้อหรือเล่นแอปพลิเคชัน อื่น ๆ และปรับสีพื้นหลัง ตัวหนังสือให้เหมาะกับสายตาของผู้ใช้งานได้

9) **สูงอายุ 5 G** ของ Digix Technology Co.,Ltd. ใช้ประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดกลุ่มอาการสูงอายุและเป็น เครื่องมือสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปเตรียมแผนการดูแลผู้สูงอายุต่อไป และเป็นช่องทางให้ประชาชนทั่วไป สามารถทำแบบประเมินสภาวะสุขภาพเบื้องต้น เพื่อให้ทราบแนวทางการจัดการและการปฏิบัติตน เมื่อมีความเสี่ยงต่อการเกิดกลุ่มอาการสูงอายุได้

10) **Elderly Food** ของ TISTR – สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ใช้เป็นแนวทาง ในการเลือกอาหารและผลิตภัณฑ์พร้อมบริโภค สำหรับผู้สูงอายุ 5 โรค ที่เหมาะสำหรับโรคเบาหวาน โรคหัวใจและ หลอดเลือด โรคเกาต์ โรคกระดูกพรุน โรคสมองและระบบประสาท

11) **Mental health Check Up** ของ กรมสุขภาพจิต ใช้ประเมินสุขภาพจิตเบื้องต้น คัดกรองความเสี่ยง ได้แก่ ความเครียด ภาวะซึมเศร้า ภาวะสมองเสื่อม ความสุข พลังสุขภาพจิต และความฉลาดทางอารมณ์

12) **แบบประเมินปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์** ของ กระทรวงสาธารณสุข ใช้ในการคัดกรองและประเมินระดับการติดแอลกอฮอล์ เพื่อรับการช่วยเหลือให้ถูกต้องและเหมาะสม

13) **Smoke Free TH** ของกระทรวงสาธารณสุข ช่วยในการเลิกบุหรี่ วิธีการรับมือกับภาวะถอนนิโคติน และสร้างแรงจูงใจที่จะเลิก สามารถติดตามและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำได้

การนำแอปพลิเคชันมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงอายุในการป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ โดยเริ่มจากการประเมินความเสี่ยง โดยใช้แอปพลิเคชัน Thai CV Risk Score ได้ทราบระดับความเสี่ยง เป็นการเริ่มต้นที่สำคัญในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันการเกิดโรค รวมถึงการใช้แอปพลิเคชัน RDU รู้เรื่องยา Raksa-ป่วยที่ปรึกษา Elderly Food ให้เกิดการเรียนรู้เป็นแนวทางการดูแลสุขภาพ และแอปพลิเคชัน เตือนกินยา Young Happy Runtastic Me สวดมนต์คาถามงคล ประยุกต์ใช้สื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความต่อเนื่อง ส่วนในการใช้แอปพลิเคชัน ThaiEMS 1669 สูงอายุ 5 G Mental health Check Up แบบประเมินปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ Smoke Free TH นำมาใช้เป็นครั้งคราว ในกรณีฉุกเฉิน และการประเมินภาวะสุขภาพเพื่อเป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพ รวมถึงการขอรับคำปรึกษา ให้เกิดการดูแลตนเอง ลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ

สรุป

โรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิต การเจ็บป่วย ความทุพพลภาพ และส่งผลกระทบต่อภาวะโดยรวม เศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ โรคหลอดเลือดหัวใจสามารถป้องกันได้ โดยการลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคหรือหากเป็นโรคแล้ว สามารถลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ เพื่อลดความรุนแรงของโรคได้ ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เน้นให้เป็นผู้สร้างเสริมสุขภาพของตนเอง ด้วยการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมสุขภาพ ป้องกันและต่อต้านการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ

ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ที่มีปัจจัยเสี่ยง ควรกินยาลดความดันโลหิต ให้ค่าความดันโลหิตตัวบน ต่ำกว่า 140 มิลลิเมตรปรอท เพื่อลดโอกาสการเกิดโรค และการเสียชีวิต ด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจและโรคหลอดเลือดสมอง ลดโอกาสการเสียชีวิต ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจ การนำแอปพลิเคชันมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงอายุ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้านการเลือกบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการความเครียด การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การรับประดานยาและปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ เพื่อให้สามารถป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พรสุข หนูนรินันต์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้สนับสนุน แนะนำ และให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการตรวจสอบแก้ไข ในการจัดทำบทความวิชาการนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณ คณะอาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นทุกท่าน ที่กรุณาได้ให้ความรู้ แนวคิด แนวทาง ในการศึกษา ค้นคว้า ด้วยดียิ่ง ตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ พันพื้ง และสุภาพันธุ์ เกตุคำ. (2562). การจัดการสุขภาพใหม่ในสังคมพลวัต. กทม. บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2561). สถานการณ์โรคหลอดเลือดหัวใจ Coronary Artery Disease (CAD) ปี พ.ศ. 2561. <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/1081120191227091554.pdf> สืบค้น 13 พฤษภาคม 2565
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2564). ข้อมูลโรคไม่ติดต่อ “จำนวน อัตราตาย ด้วยโรคไม่ติดต่อ ปี 2559-2561 (รวม 4 โรค/ความดันโลหิตสูง/เบาหวาน/หัวใจขาดเลือด/หลอดเลือดสมอง/ หลอดลมอักเสบ/ถุงลมโป่งพอง). <http://www.thaincd.com/2016/mission/documents-detail.php?id=13653&tid=32&gid=1-020> สืบค้น 6 ธันวาคม 2564
- ณัฐพร คุณโน และน้ำฝน โดมกลาง. (2558). ความรู้ในการดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจ. **วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน**. 2(1). 21-30.
- พรพิมล กรกฎกำจร, รัชณี นามจันทร์ และฐิติอาภา ตั้งคำวานิช. (2563). ความรู้ ความเสี่ยงต่อกลุ่มอาการหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน และพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ในเขตอำเภอเมือง เชียงราย. **วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก**. 31(1) : 46-61.
- วิชัย เอกพลากร. (2559). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557 สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส). นนทบุรี. สำนักพิมพ์อักษรกราฟิกแอนด์ดีไซน์.
- สกลรัฐ ห้วยธาร. (2563). ปัจจัยทำนายการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช. **วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อมศึกษา**. 5(3) : 28-36.
- สมเกียรติ โพธิ์สัตย์ และสุรพันธ์ พงศ์สุธนะ. (2557). ภาวะความดันโลหิตสูง (Hypertension). การแพทย์ไทย 2554-2557 First Edition.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : สวรส. (2564). 8 วิธีเพื่อสุขภาพหัวใจ. <https://www.hsri.or.th/people/media/care/detail/5471> สืบค้น 28 ธันวาคม 2564
- สุรพันธ์ สิทธิสุข. (2557). แนวทางเวชปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดในประเทศไทย ฉบับปรับปรุง ปี 2557. กรุงเทพฯ. บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2564). กลุ่มโรค NCDs. <https://www.thaihealth.or.th/microsite/categories/5/ncds/2/173/176%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%84+NCDs.html> สืบค้น 9 ธันวาคม 2564
- สำนักวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2559). รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (Chronic Care Mode l: CCM). นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์กรสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) พ.ศ. 2560 - 2564. กทม. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2559). หลักสูตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ สำหรับพยาบาลผู้จัดการรายการกรณีโรคเรื้อรัง. กทม. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). ชุดรูปแบบบริการในการป้องกัน ควบคุม โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และโรคไตเรื้อรัง สำหรับสถานบริการ. กทม. สำนักงานกิจการ โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Dalen, J. E., Alpert, J. S., Goldberg, R. J. and Weinstein, R. S., (2014). The Epidemic of the 20th Century : Coronary Heart Disease. **The American Journal of Medicine**, 127(9) : 807-812. doi.org/ 10.1016/j.amjmed.2014.04.015
- Gomar, F. S., Quilis, C.P., Leischik, R., and Lucia, A. (2016). Epidemiology of coronary heart disease and acute coronary syndrome. **Annals Translational Medicine**. 4(13) : 1-12. doi.org/ 10.21037/atm.2016.06.33 สืบค้น 9 ธันวาคม 2564.
- Mitchell B D., Stern M P., Haffner S. M., Hazuda H P. and Patterson J K. (1990). Risk factors for cardiovascular mortality in Mexican Americans and non-Hispanic whites. San Antonio Heart Study. **Am J Epidemiol**. 1990 ; 131 : 423-33.
- Petrie John R. , Guzik Tomasz J. and Touyz Rhian M. (2018). Diabetes, Hypertension, and Cardiovascular Disease : Clinical Insights and Vascular Mechanisms. **Canadian Journal of Cardiology**. 34(5) : 575–584. Doi : 10.1016/j.cjca.2017.12.005
- Stewart C. (2021). England : Coronary heart disease among over 50s in 2018/19, by gender and age. <https://www.statista.com/statistics/983023/england-chd-among-older-people/> สืบค้น 15 พฤษภาคม 2565
- World Health Organization. (2018). Noncommunicable diseases. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/non-communicable-diseases>. สืบค้น 9 ธันวาคม 2564

ประวัติผู้เขียน

นายสรพรเพชญ์ เรืองอร่าม

ศาสตรนุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอพนม

ตำบลพนม อำเภอพนม

จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84250